A SZENTEK ÉLETE

A SZENTEK ÉLETE

A SZENTEK ÉLETE

AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST, 1988

SZERKESZTETTE:

PUTNOKYNÉ RUZSONYI PIROSKA

FŐSZERKESZTŐ:

DR. DIÓS ISTVÁN

Minden jog fenntartva,
beleértve a bárminemű eljárással
való sokszorosítás jogát is

ELŐSZÓ

A Szentek élete 1984-ben két kiadásban is megjelent kötete a liturgikus kalendárium szentjeit mutatta be. Azokat a világszerte, illetve csak Magyarországon ünnepelt szenteket, akikről a szentmisében és a zsolozsmában emlékezünk meg. A jelen, második kötetnek tekinthető gyűjtemény szerves kiegészítője az elsőnek, mert a külföldön egy-egy országban vagy egy-egy szerzetesrendben tisztelt szentek közül a jelentősebbeket válogattuk össze. A két kötet összetartozását az elsőre való hivatkozások is jelzik.

Ha valaki összeveti az első kötetben megadott irodalommal e két kötetet, tanulságos megállapításokra juthat. Észreveheti például, hogy mennyire sajátosan látja minden nemzedék a szenteket is, s amennyire tökéletlen és töredékes egy-egy látásmód — még ha megjelenése pillanatában a legmodernebb is —, annyira kiegészítik egymást. Mert ha a múlt századi gyűjteményeket olvassuk, hiányolhatjuk a történeti adatokat, ellenben gondos lélekrajzokat és erény-példaképeket találunk bennük. A jelen gyűjtemény olvasásakor felmerülhet a kérdés, vajon az éppen szóban forgó szentet tulajdonképpen miért avatták szentté, viszont megközelítőleg teljes történeti adatsort és az életrajzok többségében történeti korképet is kapunk. Amennyire az erény-példaképet bemutató szemlélet nem tartotta fontosnak a történetiséget, annyira hagyja háttérben a történeti szemlélet a szentek hősiességét.

A kötet anyagának forrásai a Die Heiligen in ihrer Zeit I—II *(Kiadta Peter Manns, 1967, Mainz), a* Bibliotheca Sanctorum I—XII *(Róma, 1961—69), az* Acta Sanctorum *és az első kötet végén megadott magyar források.*

Az első kötetben sajnálatos módon kétszer van szó ifjabb Szent Jakab apostolról. Ezt helyesbítve július 25-én az idősebb Jakab apostol életét közöljük.

E kötet több, mint 240 életrajzot tartalmaz naptári sorrendben. A két kötet szinte minden napra kínál legalább egy szentet, a hivatkozásokkal pedig bemutatja az Egyház összetartozását.

A válogatásnál jelentős szempont volt a világegyház egészének megjelenítése, szemben az első kötettel, amelyben főként európaiak kaptak helyet. Most a Távol-Kelet éppúgy képviselve van, mint az ókori Afrika, vagy a középkori Anglia és Írország.

TARTALOMJEGYZÉK

Január

Ruspei Szent Fulgentius 15
Clunyi Szent Odiló 18
Alexandriai Szent Makariosz 20
Párizsi Szent Genovéva 22
Oszlopos Szent Simeon 25
Antióchiai Szent Lukiánosz 28
Chozibai Szent György 31
Szent Teodóziosz 34
Pucci Szent Antal 37
Biscop Szent Benedek 40
Egyiptomi Szent Makariosz 42
Cappenbergi Szent Gottfried 45
Noricumi Szent Szeverin 48
Nagy Szent Euthümiosz 50
Páviai Szent Epifániusz 54
Szent Fructuosus, Augurius és Eulogius 56
Pallotti Szent Vince 58
Ly András 61
Ward Mária 65
Szent Paula 68
Lu Szent Jeromos 71
Nolaszkói Szent Péter 73
Szent Bathildis 75

Február

Szent Pioniosz 77
Boldog Vénard János-Teofán 80
Boldog Hrabanus Maurus 83
Szent Amand 86
Szent Dorottya 87
Szent Apollónia 89
Szent Caedmon 91

Anianei Szent Benedek 93
Ricci Szent Katalin 95
Querfurti Szent Brúnó-Bonifác 97
Boldog Szász Jordán 100
Lindisfarnei Szent Kálmán 103
Romançon Szent Bénilde 105
Szent Sahdoszt 107
Cortonai Szent Margit 109
Szent Montanus, Lucius és társaik 112
Boldog Chapdelaine Ágoston és társai 115
Gorzei Szent János 118
Sevillai Szent Leander 119

Március

Lichfieldi Szent Chad 121
Boldog Suso Henrik 123
Szent Kunigunda 125
Szent Kieran 128
Nisszai Szent Gergely 130
Ogilvie Szent János 133
Szebasztei negyven szent vértanú 136
Córdobai Szent Eulogius 139
Szent Maximilián 142
Szent Eufrázia 145
Szent Matild 148
Hofbauer Szent Kelemen 151
Marillac Szent Lujza 155
Kölni Szent Heribert 158
Boldog Sarkander János 160
Szent Cuthbert 162
Bragai Szent Márton 165
Flüei Szent Miklós 167
Svéd Szent Katalin 170
Szent Liudger 173
Salzburgi Szent Rupert 176
Szent Armogasztész, Maszkula és Szaturusz 178

Április

Grenoble-i Szent Hugó 179
Agapé, Khionia és Eiréné 181
Chichesteri Szent Richárd 184

Mór Szent Benedek 186
Boldog Höss Kreszcencia 189
Boldog Notker 192
Szent Hermann-József 195
Billiart Szent Júlia 197
Galgani Szent Gemma 199
Szent Karposz, Papülosz és Agathoniké 203
Gót Szent Szabbász 205
Szent Hermenegild 208
Szent Lidvina 210
De Veuster Damján József 212
Labre Szent Benedek-József 216
Szent Apollónius 219
A Megtestesülésről nevezett Boldog Mária 223
Parzhami Szent Konrád 228
Barszabbasz Szent Simon 230
Boldog Assisi Egyed 232
Pelletier Szent Mária-Eufrázia 235
Grignion de Montfort Szent Lajos-Mária 238
Clunyi Szent Hugó 241
Cottolengo Szent József Benedek 243
Szent Marián és Jakab 246

Május

Szent Walburga 248
Pierozzi Szent Antonin 249
Boldog Moyë János-Márton 251
Hildesheimi Szent Gotthárd 255
Avilai Szent János 258
Di Girolamo Szent Ferenc 261
Laconi Szent Ignác 263
Fournet Szent András-Hubert 265
Hallgatag Szent János 268
Idősebb Szent Pakhomiosz 271
Cantalicei Szent Félix 274
Szent V. Celesztin 277
Szent Dunstan 280
Vedrunai Szent Joakima 283
Barat Szent Magdolna-Zsófia 285
Szent III. Ferdinánd 287
Szent Johanna — Jeanne d'Arc 289

Június

Szent Pamphilosz és társai 295
Boldog Sanz Péter 298
Szent Bertalanról nevezett Szent Anna 302
Szent Kolumba 306
Régis Szent Ferenc János 309
Magdeburgi Szent Adalbert 311
Boldog Ebner Margit 313
Salzburgi Szent Eberhard 315
Cafasso Szent József 318
Oignies-i (Willenbroecki) Szent Mária 320
Boldog Montaui Dorottya 323
Chignini Szent Antelmus 326

Július

Szent Konon 328
Bambergi Szent Ottó 330
Boldog Rajmundus Lullus 333
Augsburgi Szent Ulrik 335
Athosz-hegyi Szent Atanáz 338
Hirsaui Boldog Vilmos 343
Szent Willibald és Szent Wunibald 345
Szent III. Jenő 347
Szent Kilián 350
Giuliani Szent Veronika 352
Damaszkuszi boldog vértanúk 354
Svéd Szent Erik 357
Dániai Szent Kanut 359
Norvégiai Szent Olaf 362
Pecserszki Szent Antal és Szent Teodóz 365
Boldog Mangin Leó-Ignác és társai 368
Gualbert Szent János 371
Solanó Szent Ferenc 373
Boldog Javouhey Anna-Mária 375
Kijevi Szent Vladimir 378
Postel Szent Mária-Magdolna 380
Szent Speratus és társai 382
Fiatalabb Szent Makrina 385
Antióchiai Szent Margit 388
Boldog Béna Hermann 396
Szent Jakab 398
Szent Cassianus 400

Szent Borisz és Gleb 403
Boldog compiègne-i kármelita apácák 405
Szent Kristóf 408
Ohridai Szent Kelemen 409
Boldog II. Orbán 411
De Jacobis Szent Jusztin 414

Augusztus

Szent Ethelwold 417
Eymard Szent Péter-Julián 421
Szent Nonna 424
Boldog Agatangelus és Kasszián 427
Szent Poimen 431
Passaui Szent Altmann 434
Berchmans Szent János 438
Szent Radelgundis 441
Szent Rókus 444
Szent Ilona 449
De Vialar Szent Emilia 451
Bichier des Ages Szent Johanna-Erzsébet 454
Boldog Percy Tamás 457
Arles-i Szent Caesarius 459
Szent Pammachius 463
Lindisfarnei Szent Aidan 466
Boldog Ancina János Juvenál 469

Szeptember

Boldog Ghebre Mihály 471
Szent Korbiniánusz 474
Claver Szent Péter 476
Boldog Perboyre János-Gábor 479
Genovai Szent Katalin 483
Camporossói Szent Ferenc Mária 485
Bingeni Szent Hildegárd 487
Copertinói Szent József 492
De Rodat Szent Emília 496
Szent Mór és társai 499
Villanovai Szent Tamás 501
Szent Ceolfrith 504
Radoneszi Szent Szergej 506
Ifjabb Szent Nílus 508

Couderc Szent Teréz 511
Boldog Feltrei Bernardin 513
Szent Eusztochium 516
Szent Lioba 519
Világosító Szent Gergely 522

Október

Borgia Szent Ferenc 524
Bertrán Szent János Lajos 528
Boldog Griesinger Jakab 531
Szent Gál (Gallus) 533
Boldog Contardo Ferrini 542
Szent Zsuzsanna 545
Alcantarai Szent Péter 547
Boldog Soubiran Mária-Terézia 552
Szent Vendel 555
Gázai Szent Hilárion 557
Szent Orsolya és társnői 560
Szent Boëthius 561
Szent Marcell 565
Regensburgi Szent Wolfgang 567

November

Armaghi Szent Malakiás 570
Boldog Keumurgian Gomidasz 572
Szent Willibrord 574
Szent Benedek, Izsák, János, Krisztián és Máté 576
Szent Homobonus 578
Szent I. Miklós 581
Avaloni Szent Hugó 584
Szent Rókus Gonzalez és társai 586
Duchesne Szent Filippine 590
Clunyi Szent Odó 592
Boldog Dufresse Gábor-Taurin 595
Alexandriai Szent Katalin 598
Porto Mauriziói Szent Lénárd 600
Pignatelli Szent József Mária 603

December

Boldog Campion Ödön 606
Boldog Ruysbroek János 610
Szent Borbála 613
Szent Crispina 615
Mar Szabai Szent Szabbász 618
Fourier Szent Péter 622
Szent Adelheid 625
Szent Olümpiász 629
Boldog V. Orbán 632
Cabrini Szent Franciska 635
Szent Fabiola 638
Labouré Szent Katalin 640
Ifjabb Szent Melánia 643
Szent Narszai 646
Szent Meszrop (Mastoc) 648
Boldog Cassiodorus 650

13

RUSPEI SZENT FULGENTIUS egyházatya

Ünnepe: január 1.
* Thelepte, 467.
† Ruspe, 532. január 1.

Fulgentius a patrisztikus kor utolsó szakaszának észak-afrikai írója, püspöke és szentje. Életéről diákonusa, Ferrandus hagyott ránk pontos tudósítást. Hosszan élt a püspök mellett és halála után egy évvel írta meg az életrajzát.

A szent püspök az észak-afrikai egyház vandál-ariánus üldöztetésének korában élt. A vandálok — ez a germán eredetű nép, amely előbb Hispániát, majd Észak-Afrikát is meghódította — 421-ben hivatalosan felvették az ariánus kereszténységet. 429-ben birodalmat alapítottak a korábbi római tartományokból Észak-Afrikában, s egészen 523-ig üldözték a római katolikusokat.

Fulgentius ősei Rómából telepedtek át Karthágóba és mint császári tisztviselők hamar meggazdagodtak. Nagyapjának azonban 439-ben Genserik király támadása miatt családjával együtt Itáliába kellett menekülnie. Fulgentius atyja nem sokkal később visszatért Karthágóba, de a családi házba nem költözhetett be, mert ariánus papok vették birtokba. Vidéki birtokára vonult vissza, feleségül vett egy Mariana nevű leányt és házasságukból két fiú, Fulgentius és Claudius született. A második fiú születése után az apa hamarosan meghalt.

Ezekben az években üldözték a katolikusokat a legerősebben, ugyanis a király elhatározta, hogy kiirtja a katolikus hitet a birodalmából. Először udvarából űzte el a katolikus tisztségviselőket és rabszolgamunkára ítélte őket. Utána elűzte a katolikus püspököket, és ariánusokat ültetett helyükbe. Nem sokkal később az állami tisztségviselőkre is kiterjedt az üldözés, és a papsággal együtt mintegy 4—6000 férfit ítéltek kényszermunkára. Előbb munkatáborokat állítottak fel, majd rabszolgaként eladták őket a móroknak. 484-ben a király 3 hónapot adott népének az áttérésre, aminek megtagadása esetén száműzetést vagy rabszolgaságot helyezett kilátásba. Ezt már nem hajtották végre, s az üldözés alábbhagyott, de Fulgentiusnak, aki ekkor még gyermek volt, egész életére rányomta bélyegét az arianizmussal való küzdelem.

Egyelőre azonban anyja arra nevelte, hogy az elődök nyomába lépve belőle is magas rangú tisztviselő legyen. Ennek érdekében először a görög, majd a latin műveltségben neveltette, s amint kinőtt a gyermekkorból, rábízta az egész birtok irányítását. Fulgentius hamarosan fellendítette a gazdaságot, és nem sokkal később megkapta a prokurátori, főadószedői hivatalt. Ezzel gazdagsága mellé rangot nyert, s nem is késlekedett, hogy rangjának megfelelő életvitelt alakítson ki.

Ám katolikus neveltetése éreztetni kezdte hatását. Olvasmányai a Szentírás és a szentatyák — különösen Szent Ágoston (lásd: A szentek élete, 503.o.) — voltak, és egyre inkább felébredt benne a lelkiismeret-furdalás a megismert igazság és fényűző életének ellentmondása miatt. Megtéréséhez a végső lökést Szent Ágostonnak a 36. zsoltárhoz írt kommentárja adta. Elhatározta, hogy szakít eddigi életével, ezért szerzetesi ruhát öltött, de még változatlanul végezte a családfői és hivatali teendőit.

E kettősséget nem sokáig bírta, elhagyta hát házát és elindult, hogy szerzetes legyen. Az üldözés csillapodásával furcsa helyzet állt elő a vandál birodalom városaiban: az egykori székesegyházak, templomok és püspöki házak a városfalakon belül az ariánusok kezében voltak, s a városok hivatalosan az ariánus vallást követték. A falakon kívül azonban megtelepedhetett az elűzött püspök, és papságával szerzetesi közösségben élve kormányozta a katolikus híveket. Így volt ez Faustus, diolelei püspök esetében is, akinek jelentős szerepe lett Fulgentius életében.

Amikor Fulgentius bekopogtatott Faustus püspökhöz és felvételét kérte a szerzetesi közösségébe, a püspök csak hosszú vonakodás után fogadta be, és erősen kételkedett az előkelő ifjú elhatározásában. Ám amikor Mariana hangos kiáltozással kereste és követelte a fiát, míg az cellájába visszahúzódva, imádkozva várta anyja távozását, belátta, hogy ez az ember valóban el akarja hagyni a világot. Most már véglegesen befogadta, Fulgentius pedig anyja javára lemondott minden vagyonáról, és nagyon kemény aszkézissel kezdte új életét.

Közben Hunnerik, az új király ismét vadul rátámadt a katolikusokra. Faustusnak menekülnie kellett, szerzetesei pedig szétszóródtak. Fulgentius egy közeli kolostorba menekült, melynek apátjával, Félixszel halálig tartó barátságot kötött. Félix megosztotta vele az apátságot: magának csak az anyagi ügyek vezetését tartotta fenn, a szerzetesek oktatását és lelki irányítását Fulgentiusra bízta. Az ariánusok és a portyázó törzsek miatt nem sokáig tartott ez a békés időszak. Menekülniük kellett és fogságba estek: Sicca Veneria városában egy ariánus pap mindkettőjüket elfogatta, megostoroztatta, s hogy gúnyt űzzön belőlük, leborotváltatta hajukat és szakállukat. Ezt azonban az ariánus püspök is soknak találta és kiszabadította őket. Visszatértek szülőföldjükre, Byzacium tartományba és Mididiben ismét kolostort alapítottak.

A kolostorban Szent Cassianus (lásd. 400. o.) munkáit olvasták, s ezek hatására felébredt Fulgentius lelkében a vágy, hogy remete legyen. Egy Redemptus nevű szerzetessel megszökött, és hajóra szállt, hogy az egyiptomi pusztaságban a régi remeték életét élje. A hajó Szicília szigetén, Siracusában menetrendszerűen kikötött. A város püspöke, Szent Eulalius felvilágosította a „szökevényeket", hogy ne tápláljanak illúziókat az egyiptomi remeteség felől, mert ott épp a remeték között dúl leginkább az eretnekség. Erre elhatározták, hogy visszatérnek Mididibe, de előbb elzarándokolnak Rómába. Miközben Fulgentius járta a szent helyeket, s különös áhítattal látogatta az apostolfejedelmek sírjait, 500 őszén tanúja volt Teoderik gót király diadalmenetének.

Afrikába visszatérve egy barátjától kapott területen kolostort alapított. Ám alig kezdődött meg a közösség élete, Fulgentiust megint elfogta a remeteség utáni vágy, és a parthoz közel egy szigetre vonult vissza. Csak Faustus püspök tudta ismét visszarendelni szerzetesei közé, s hogy ezután már ne tudjon eltűnni, pappá szentelte.

Hunnerik halála után Trasamund lépett a trónra, s az ariánusok megerősítése érdekében megtiltotta, hogy újabb katolikus püspököket válasszanak és szenteljenek. A byzaciumi tartomány püspökei azonban szembeszegültek a rendelettel. Királyi engedély nélkül az összes üres püspökséget betöltötték. Amikor ezt Trasamund megtudta, éktelen haragra gerjedt, s parancsba adta, hogy szedjék össze az összes püspököt, tegyék hajóra és száműzzék őket Szardínia szigetére. Karthágóból 60 püspökkel a fedélzetén indult a hajó; köztük volt Fulgentius is, akit 507-ben szenteltek Ruspe püspökévé.

A számkivetésben hamarosan kiderült, hogy valamennyi püspök között ő a legműveltebb, ezért ha véleményt nyilvánítottak, akár szóban, akár írásban, Fulgentius volt a szószólójuk. S mert aránylag szabadok voltak, Cagliariban, a Szent Saturninus-székesegyház mellett Fulgentius nagy kolostort alapított.

Trasamund annyira érdeklődött a teológiai kérdések iránt, hogy vitatkozni kívánt a legbölcsebb katolikus püspökkel. Ezért elrendelte, hogy vigyék Karthágóba Fulgentiust, és vitatkozzék vele. Mivel látni nem akarta, a vita írásban folyt: a király megküldte neki kérdéseit és tételeit, amire Fulgentius írásban válaszolt. Úgy látszik, írásai nem maradtak hatástalanok, mert az ariánusok elűzették a királlyal. Újra Szardínia szigetére vitték, ahol a Cagliariban alapított kolostorban kemény aszkézis közepette írta leveleit és műveit.

523-ban meghalt Trasamund. Utóda, a bizánci udvarban nevelkedett és onnan házasodott Hilderik visszaadta a száműzött püspökök szabadságát. Karthágóban a hívek sokasága örömujjongással fogadta a visszatérő püspököket.

Ruspéba visszatérve Fulgentius első dolga volt, hogy a székesegyház mellett kolostort alapítson. Itt példás szerzetesi életet élt. Úgy ítélte azonban, hogy utódjától nem várhatja el ugyanezt, ezért felépítette a püspöki lakóházat, amelybe ő maga soha nem költözött be. Félix apátot maga mellé kérette és megosztotta vele a püspökség gondjait. Székhelyét csak a legszükségesebb esetekben hagyta el: ha zsinatra kellett mennie, vagy ha meghívták valahova prédikálni.

Halála előtt maga köré gyűjtötte a papságot, rájuk bízta értékeit, hogy osszák ki a szegények között, majd szent életre és az igaz hit megvédésére buzdította őket. Imádságba merülve hunyt el az Úrban.

Szent Ágostonnal való hasonlatossága miatt a középkorban kapta az Augustinus breviatus, „ kis Ágoston" nevet. S valóban: alkatában, életútjában és műveiben nagyon sok köztük a hasonlóság. Halála után egy évvel kezdődött tisztelete, de sírját valószínűleg még 540 előtt feldúlták a mórok.

CLUNYI SZENT ODILÓ bencés apát

Ünnepe: január 1.
* Auvergne, 962 körül.
† Souvigny, 1049. január 1.

962-ben született Auvergne-ben, a nemes Mercoeur család gyermekeként. Alighogy kinőtt a gyermekkorból, a Saint-Julien de Brioude klerikusa lett, majd nem sokkal ezután szerzetesi ruhát öltött Clunyban, amelyet abban az időben Szent Majolus (906/15—994) apát vezetett. 991-ben helyettesévé nevezte ki, 994-ben pedig Odiló lett az apát. Kezdettől fogva tanúságot tett arról, hogy kiváló vezető és szervező. Bölcs és kiegyensúlyozott ember volt, misztikus, akit Isten bőségesen elhalmozott kegyelmeivel, aki boldogan állt Isten szolgálatában.

A maga számára sok korlátozást szabott, mások iránt viszont rendkívüli jóságot tanúsított. Szerzetesei azt mondták, hogy rendelkezései mintha nem is egy atya szigorúságából fakadnának, hanem egy anya odaadó szeretetéből. Amikor szemére vetették engedékenységét, így válaszolt: „Ha el kell kárhoznom, akkor ez történjék inkább az elnézésem, mint a keménységem és kegyetlenségem miatt."

1030 körül Odiló bevezette kolostorában és a tőle függő házakban az elhunytakról szóló megemlékezés napját, és megszabta, hogy kapcsolják össze egy sor kiegészítő imával és alamizsnával. Ezt a halottakról szóló megemlékezést átvette az egész Egyház november 2-án, mint halottak napját.

Odilót nagyon érzékenyen érintette a kicsinyek és nagyok anyagi és erkölcsi nyomorúsága. Egy 1033 körüli hatalmas éhínség idején eladta Cluny kincseit, beleértve a császári jelvényeket is, amelyeket Szent II. Henrik (lásd: A szentek élete, 345. o.) császár különleges tisztelete jeléül adományozott neki. 1041-ben csatlakozott a „treuga Dei" * meghosszabbításáért folytatott fáradozásokhoz.

Hosszú apátsága idején (994—1049) folytonosan gyarapodtak Cluny fíliái és birtokai. A központosított egyházi szervezet csak utóda, Szent Hugó (lásd: 241. o.) alatt alakult ki.

Éppúgy, mint elődei és utódai, Odiló is élvezte a fejedelmek kegyét, bár kapcsolatai az egyes fejedelmekkel (pl. III. Henrik császárral) nem mindig voltak egyformán szívélyesek. 1002-től II. Henrik császár tanácsosa volt. Szent Adelheid (lásd: 625. o.) császárnő életrajzában arról tudósít, hogy halála

* *treuga Dei:* magyarul „istenbéke". A középkori Franciaországban keletkezett, a mai fegyverszünetnek megfelelő jogszokás. Vasárnap, esetleg már csütörtöktől kezdve és az év bizonyos időszakaiban (advent, nagyböjt, oktávák) tiltotta a magánháborúkat.

előtt imájába ajánlotta magát. A Kapeting királyok is kérték jó szolgálatait. Így tevékenykedett többek között közvetítőként II. Konrád császár és II. Róbert francia király vitájában 1025-ben. Mint diplomata a legnagyobb lelkiismeretességgel intézte a földi ügyeket, és eszközt látott bennük a megszentelődésre és az Evangélium szellemének kisugároztatására.

Clunyben Odiló nagy építőnek bizonyult. Jotsaud szerzetes közlése szerint, aki 1052-ben megszerkesztette Odiló életrajzát, „Clunyben a falakon és a templomon kívül mindent megújított". Kötelességének tartotta, hogy ahol fából való kolostort talált, ott kőépületet hagyjon hátra...

A mindennapi élet szabályozására két gyűjteményt is készített: az első, amely *Consuetudines Antiquiores* néven ismeretes, az 1000-től 1015-ig terjedő évekből származik, a második pedig, a *Consuetudines Farfenses* megjelölésű, 1030 és 1049 között készült. Ezek az összeállítások mindenekelőtt liturgikus direktóriumok voltak.

Odiló minden tisztelet és megbecsülés közepette megmaradt alázatos embernek. Fulbert (960 körül—1028) chartres-i püspök a „szerzetesek arkangyalának" nevezi. Raoul Glaber (990 körül—1046/47) bencés krónikás arról tudósít, hogy IX. Benedek pápa 1033-ban Lyon érsekévé jelölte ki, és már el is küldte neki a püspöki gyűrűt és a palliumot új méltóságának jeleként; Odiló azonban nem fogadta el ezt a megtiszteltetést. Montecassino krónikája megőrizte Odiló montecassinói tartózkodásának emlékezetét: a clunyi apát megkapta az engedélyt, hogy megcsókolja a kolostori közösség minden tagjának a lábát. Micsoda alázatosság volt ez annak a férfinak a részéről, akinek tanácsát pápák és világi fejedelmek kérték ki!

1043-tól kezdve Odilót testi fájdalmak kínozták. Az volt a kívánsága, hogy még egyszer láthassa az apostolok sírjait Rómában. Amikor visszatért Clunybe, újból az imádságnak és a munkának élt. Elhatározta, hogy utoljára meglátogatja még a kolostorait; Souvigny Saint-Pierre priorságában azután bejelentette közeli halálát. 1049. január 1-én éjjel befejezte hosszú életét, amelyet teljesen az Egyház és szerzetesei szolgálatának szentelt. 1063-ban avatták szentté.

Végezetül méltatnunk kell még irodalmi tevékenységét. Odiló írásai a középkori szerzetesség egész irodalmának reprezentatív példái. Bibliakommentárokat nem hagyott ugyan hátra, gondolatait azonban áthatják a bibliai témák és a Biblia szelleme. Több életrajzot állított össze, így pl. elődjét, Szent Majolus apátét, valamint Szent Adelheid császárnéét. Prédikációi is maradtak ránk, továbbá néhány levele, egy himnusza, amelyet Szent Majolus tiszteletére írt és egy mise imádságai a test kísértései ellen.

ALEXANDRIAI SZENT MAKARIOSZ
szerzetes, pap

Ünnepe: január 2.
* Alexandria, 297/98.
† Kellien sivatag, 393/94.

Két azonos nevű híres aszkéta ugyanabban az időben és ugyanabban az országban — hogy is ne történt volna meg, hogy felcserélték őket. (A másik: Egyiptomi Szent Makariosz; lásd: 42. o.)

Makariosz „az alexandriai" vagy „a városi" melléknevét szülővárosáról, a Nílus deltájának nyugati végénél lévő híres, akkoriban még virágzó egyiptomi világvárosról kapta. A hagyomány szerint kereskedő volt, és túlléphette harmincadik évét, amikor szerzetesi hivatása kivezette a pezsgő életű nagyvárosból.

Úgy látszik, hogy Makariosz először a nitriai szerzetesekhez csatlakozott, akik Alexandriától délnyugatra, a pusztába nyúló Mareotis-tó túloldalán laktak. Később mélyebben benyomult a Líbiai-sivatagba, ahol a remeték a legkeményebb életfeltételek közepette és egymástól távol éltek. Ott töltötte hosszú életének hátralévő részét, kb. 340-től a remeték papjaként, később pedig vezetőjeként.

Makariosz még az akkori fogalmak szerint is alig elképzelhetően szigorú aszkézisben élt. Folytonosan azon fáradozott, hogy mások gyakorlatait utánozza, vagy éppenséggel felülmúlja. Az alábbi kis történet jól megvilágítja ezt. Makariosz egy napon világi ruhát öltött, hogy meglátogassa Szent Pakhomiosz (lásd: 271. o.) nagy kolostorát a Nílus melletti Tabenniszben. Novíciusnak jelentkezett, de előrehaladott kora miatt nehezen vették fel. A „novícius" azután az először csodálkozó, majd zúgolódó testvérek szeme láttára olyan aszketikus gyakorlatokat végzett, olyan emberfeletti teljesítményeket ért el a böjtölésben, az éjszakai virrasztásban, a hallgatásban, az imádságban és a munkában, hogy Pakhomiosz számára nem maradt más hátra, mint hogy tiszteletnyilvánítása mellett elbocsássa az új testvért, aki úgy tűnt, mintha nem is húsból és vérből való volna. Nem akarta ugyanis kockáztatni, hogy saját tanítványai megfutamodjanak.

Makarioszt egyszer elfogta a vágy, hogy öt napot szüntelenül imában töltsön. Két nap és két éjszaka után azonban meggyulladt a lába alatt lévő gyékény az egész cellával együtt, és abba kellett hagynia gyakorlatát.

Makarioszban, a testileg jelentéktelen kis emberben a tüzes, excentrikusságra hajló lelkialkattal mély, imádságos lelkület s nagy emberi gyöngédség és alázatosság párosult. A legenda elbeszéli a szent néhány megkísértését; olyan nehéz harcot tükröznek, amelyet az egy és ugyanazon emberben lévő

ellentétes képességek szabadíthattak csak fel. Egyszer hirtelen haragjában két hibázó testvért kizárt a közösségből. Amikor ez az egyiptomi Makariosz fülébe jutott, ezt közölte az üzenet átadóival: „Nem a két testvér van kizárva, hanem Makariosz apát." Alig jutott el ez a mondás az alexandriai Makariosz füléhez, izzó bűnbánattal a közeli mocsárba menekült. Ott talált rá az egyiptomi Makariosz, amikor már tetőtől talpig összecsípdesték a moszkitók. Alázattal fogadta névrokonától a hibázó testvérekkel szemben tanúsított keménysége miatt a korholást, és bocsánatot kért.

Az ő nevéhez fűződik egy nevezetes szőlőfürt története, amely a lelki élet tanítói körében a lemondás és testvéri szeretet összetartozásának iskolapéldája lett: Makariosz egyszer kapott egy nagyon szép és ízletes szőlőfürtöt. Mivel tudta, hogy önmagát az apróságokban kell megfékeznie, s hogy nagyobb öröm adni, mint kapni, odaadta a szőlőt egy, a szomszédos cellában élő testvérnek. Ez mint jó tanítvány hasonlóképpen gondolkodva szintén elajándékozta. A szőlőfürt így bejárta az egész telepet, végül az egyik testvér bezörgetett vele Makarioszhoz. Ő hálaadásra hívta össze a testvéreket, hogy megköszönjék Istennek a közösség egységét.

Nem maradtak el Makariosztól a becsvágy kísértései sem. Hosszú ideig kemény küzdelmet kellett vívnia azzal a gondolattal, hogy elhagyja a sivatagot, és Rómába utazik. Úgy fojtotta el a vándorlás csaknem ellenállhatatlan ösztönét, hogy súlyos terhekkel megrakva vonult át a sivatagon az izzó hőségben. Bizonyára egyéb tettei is hasonlóképpen megmagyarázhatók. A heves vérmérsékletű testnek kemény fegyelmezésre volt szüksége.

Nagy csodatevőként élt az emberek emlékezetében. Csak a feltűnőt és a szokatlant jegyezték fel számunkra életéből a történetek és legendák; legbensőbb titkát magával vitte a sírba, amikor csaknem százévesen, elgyengülve és roskataggá válva meghalt. Abban a sok emberben azonban, akiken szavával és tanácsaival, imádságaival és némelykor még gyógyító erejével is segített, hatékonyan élt tovább a „Krisztus bennünk" misztériuma.

PÁRIZSI SZENT GENOVÉVA szűz

Ünnepe: január 3.
* Nanterre, 422 körül.
† Párizs, 502. január 3.

Genovéva szülei a Párizs melletti Nanterre-ben éltek, és még római őseikről nevezték magukat: apját Severusnak, anyját pedig Gerontiának hívták. 422-ben született gyermeküket frank néven nevezték el Genovévának.

Az 5. század eleje, amelyben a gyermek felnőtt, felkavart, megpróbáltatásoktól fenyegetett világ volt. Az utolsó északi római provincia határain átcsapdostak a népvándorlás hullámai. Az ókori nagyvárosokban leomlottak a paloták és fürdők, színházak és templomok. A városok falvakká zsugorodtak össze, s régi falaik és sáncaik már csak alig vették körül őket, olyanok voltak, mint valami túlságosan bővé vált köpeny. A pogányok között keresztények is éltek, nagy tekintélyű püspökük köré csoportosulva; régóta betelepült gall-római családok, amelyek büszkén vallották magukénak a háromszemélyű Isten igaz hitét, s elzárkóztak az ariánus eretnekség és a germán behatolók pogány szörnyűségei elől. A barbárok azonban csakhamar az igaz hitre tértek, s ez meghatározta jövőjüket. Amikor Genovéva fiatal volt, még Aätius, a birodalom hadvezére kormányozott Észak-Galliában; amikor pedig meghalt Genovéva, a rómaiakat már elűzték a germánok, a Merovingok királya, Klodvig pedig hatalmas birodalomba kényszerítette a frankok sok háború és véres viszályok által megtépázott törzsét. Miután Szent Remigius (436 körül—533) reimsi püspök megkeresztelte, a Mons Lutetiuson, az apostolok által épített templomában sírhelyet állíttatott fel Párizs szentjének, Genovévának.

Szent Genovéva életrajza, amelyet ismeretlen kéz írt a 6. században, közli, hogy amikor Genovéva még csak hatéves kislány volt, szülei között állt a félhomályos templomtérben, és nézte a két vándorpüspököt, Szent Germanust (378 körül—450 körül) és Szent Lupust (383 körül—478), akik úton voltak Anglia felé, és Nanterre-ben akartak éjszakázni. A nép összegyűlt, hogy meghallgassa prédikációjukat. Germanus csodálatos módon felismerte a gyermekben a jövendő szentet. Másnap reggeli elbúcsúzásuk alkalmával megáldotta, és egy bronzérmet ajándékozott neki, amelybe kereszt volt bevésve.

A következő évekből csak egy fontos eseményről tudósít életrajza. Egy napon anyja keményen megfegyelmezte a gyermeket, mert felingerelte — mint vélte — túlzott jámborsága. Gerontia ott helyben megvakult, és csak hosszú idő után látott ismét, amikor Genovéva, valami belső megvilágosodást követve, vizet merített egy közeli kútból, és megnedvesítette vele anyja

szemeit. Ekkor vált először hatékonnyá az a csodás erő, amelyet Isten kölcsönzött Genovéva kezének, és amely később sok megszállottnak, betegnek és tévelygőnek gyógyítójává lett. Nanterre-ben még ma is tiszteletben tartják a gyógyító erejű vizet tartalmazó régi kutat.

Tizenöt éves korában tette le Genovéva Párizs püspökének kezébe a szüzességi fogadalmat és felvette a fátylat. Amint az ókeresztény időktől kezdve szokásos volt, családjában élte tovább az Istennek szenteltek csendes életét; először atyja nanterre-i házában, szülei halála után pedig keresztanyjánál, Párizsban. Kemény böjtökben törte meg testét; egy súlyos betegségben átélte a halál közelségét is. Felgyógyulása után elmondta, hogy egy angyal felvitte a magasba, Isten dicsőségébe. Elnyerte azt az adományt, hogy olvasni tudott az emberek szívében, akik vigasztalást és tanácsot keresve érkeztek hozzá.

Sok időt szentelt az elmélkedő imának, s hogy testén uralkodni tudjon, böjtölt és vezekelt. Környezete számára érthetetlen módon negyven éven át csak csütörtökön és vasárnap evett kevés kenyeret és főtt zöldségfélét, a többi napokon semmit. 55 évesen a püspök tanácsára vett magához néha tejet és halat. Emiatt sokan boszorkánynak tartották, de ő alázatosságával, tisztaságával és jótékonyságával megnyerte az embereket. Azt szokták mondani róla, hogy mindig tizenkettedmagával van, s a tizenkét erényt értették ezen, amely szüntelenül megmutatkozott tetteiben: a hitet, böjtölést, türelmet, nagylelkűséget, egyszerűséget, ártatlanságot, egyetértést, szeretetet, fegyelmezettséget, tisztaságot, igazságosságot és okosságot.

Rágalmak, gyanúsítgatások, ellenségeskedések megtapasztaltatták vele a kereszt keménységét. Genovéva szerény párizsi házából lassanként valami kis kolostorféle alakult ki. Fiatal lányok sereglettek köréje, hogy együtt imádkozzanak vele, és együtt szolgálják Krisztust testvéreikben. Genovéva számára azonban mindez csupán előkészület volt tulajdonképpeni feladatára. Nemsokára eljutott hozzá a második hívás is, amely isteni megbízatással küldte ki cellájából népe és évszázada nagy küzdelmeibe és döntéseibe.

451 tavaszán Attila lovas hadaival átkelt a Rajnán, a nagyhéten elfoglalta Metzet, és a Szajna völgyén át Nyugat felé nyomult előre. Az öldöklő és gyújtogató hunok rémtetteiről szóló hírek hallatára Párizsban pánik tört ki: mindenki fejvesztetten menekült kifelé a városból. Genovéva szembeszegült a zűrzavarral: éjszakai imádságra gyűjtötte össze a nőket, erőteljes prédikációt tartott a férfiaknak, és Istenbe vetett bizalmat kívánt tőlük. Ekkor az egész nép ellene fordult, levonszolták a Szajna partjára, hogy megkövezzék és a folyóba vessék. A forrongó tömeg azonban szétrebbent, amikor egy csapat klerikus tört utat magának. A haldokló Germanus püspök fődiákonusa kereste Genovévát, hogy átadja neki a püspök utolsó miséjéből való szentelt kenyereket. Germanus mély tiszteletének e jele a szent nő iránt nem maradt hatás nélkül a népre. A haldokló láthatatlan jelenléte megmentette Genovévát és általa Párizst is.

A város védelmét lázas sietséggel megerősítették. Attila pedig elhagyta a Szajna völgyét, és Orléans ellen sietett, ám saját romlására. Ott ugyanis már

várta Aätius a germánok és a gall-rómaiak egyesített seregével, és megsemmisítő csapást mért rá. Aätius halála (454) után a frankok pogány vezére, a Merovingok nemzetségéből való Kilderik meghódította Közép-Galliát, és székhelyét Párizsba tette. Erőszakos és veszedelmes férfi volt Klodvig apja. Számára Genovévát bizonyára titokzatos félhomály övezte; úgy tekinthetett rá, ahogy a germánok néztek bölcs nőikre. Genovéva mindenesetre félelem nélkül és sikeresen tárgyalt vele, kegyetlen kezéből kiragadta a hadifoglyokat, vagy legalább megkönnyítette sorsukat.

Még egyszer megmentette a várost, amikor a Kilderik és Syagrius (a római hatalom utolsó galliai védelmezője) közti háborúskodás során bekerítették Párizst, és minden utat elzártak az élelmiszerszállítás elől. Genovéva néhány hajónyi legénységet toborzott össze, és felhajózott velük Champagne-ba. Itt kenyérgabonát vásárolt, és vízi úton szerencsésen levitte az ostromlott városba. Régi életrajzai nem mulasztják el e vállalkozás rendkívüli veszélyeinek részletes leírását, és hangúlyozzák, hogy a dolgok természetes rendje szerint el kellett volna veszniük.

Genovéva ekkor már nagy csodatevőnek számított. Mindenütt, ahol feltűnt: Laonban vagy Tours-ban, Arcis-ban, Troyes-ban vagy Orléans-ban betegeket és szerencsétleneket vittek hozzá. Uralkodott a démonokon, akik országában és évszázadában nyilván sokakat hatalmukban tartottak. Amikor Genovéva egy zarándokútján a tours-i Szent Márton bazilikához közeledett, a bejáratnál egy egész sereg megszállott rohant rá hangos kiáltozással. Kezének érintésével gyógyította meg a szenvedőket. Laonban visszaadta egy már kilenc év óta béna, fiatal lány egészségét. Hosszasan imádkozott, majd kezével megmelengette a merev tagokat, mire a béna felkelt és járt.

Legrégibb életrajza megörökít egy jelenetet, amely egy képben sűríti szentségének kisugárzó erejét. Egy viharos éjszakán Genovéva néhány társnőjével együtt Szent Dénes (lásd: A szentek élete, 580. o.) sírtemplomához zarándokolt. A szél eloltotta a többi nő fáklyáit és gyertyáit, Genovéva gyertyája viszont zavartalanul világított a sötétben. A művészek is fénnyel a kezében ábrázolják, egyik oldalán egy ördöggel, aki a lángra tör, másik oldalán pedig egy angyallal, aki megóvja azt.

Genovéva nyolcvanéves korában, 502-ben halt meg a hagyomány szerint január 3-án. Az apostoloknak abban a pompás templomában temették el, amelyet Klodvig és Klotild építtetett a Mons Lutetiuson. A későbbi századok folyamán a templomot többször átépítették, Genovéva sírja állandó zarándokhely maradt mindaddig, míg a forradalmárok fel nem dúlták. A templomból panteont alakítottak a francia nemzet nagyjainak.

Genovéva ereklyéit a közeli Saint-Étienne-du-Mont templomban őrzik. Mindmáig Párizs védőszentje.

OSZLOPOS SZENT SIMEON szerzetes

Ünnepe: január 5.
* Szisz, Nikopolisz mellett, 390 körül.
† Antióchia mellett, 459.

A korai idők szíriai szerzetesei életmódjukkal és aszketikus gyakorlataikkal megdöbbentik az utókort. Közöttük alakult ki a remeteségnek az a szinte hihetetlen formája, hogy a remete nem barlangba vagy kunyhóba húzódott vissza, hanem oszlop tetejére költözött. Ezt úgy kell elképzelnünk, hogy 3—5—10 méter magas kőoszlop tetejére feltettek egy nagy kőlapot, ezt korláttal vették körül, s a remete ott fenn imádkozott, vezekelt, böjtölt. Élelmezéséről létra segítségével a körülötte megtelepedett tanítványok gondoskodtak. A kortársak között is sokan idegenkedtek ettől az életformától, ezért mondta Szent Simeon kortársa, Theodorétosz ciruszi püspök: „Meggyőződésem, hogy ez az oszlopon állás nem Isten szándéka nélkül történt. Azért intem a gáncsoskodókat, hogy zabolázzák meg nyelvüket és ne fecsegjenek vakmerően. Gondolják meg, hogy Isten már többször cselekedett így, hogy a lomhábbakon segítsen."

A nyugati egyházban egy kísérletről tud a hagyomány: Trier közelében állított magának ilyen oszlopot egy remete, de a püspök megtiltotta és leromboltatta az oszlopot.

Az itt következő életrajz olvasásakor bennünk is felmerül, hogy túlzás, amit olvasunk. Simeont azonban a kortársak „a földkerekség legnagyobb csodájaként" tartották számon.

A 4. század vége felé született Szíria és Kilikia határán egy jelentéktelen faluban. Úgy látszik, hogy szülei nem voltak szegény emberek, de a fiuk mégsem kapott alaposabb képzést. Ifjúságát inkább a mezőn töltötte juhokat legeltetve. Simeonnal is az történt, ami oly sok szerzetessel: egy napon a templomban meghallotta az Úr szavát, és mindenkorra megváltoztatta az életét.

A Hegyi beszéd szavai voltak ezek, amelyekkel az Úr boldogoknak magasztalja a „sírókat" és a „tiszta szívűeket". E szavak és egy álom hatására a fiatalember sürgető hívást érzett az imádságra közeli szomszédságának aszkétái körében, és elmagyaráztatta velük magának a szerzetesi élet alapjait, ahogy akkoriban — mindenekelőtt Szíriában — értették. Kemény, csaknem vad élet volt ez; ma erőszakoltnak és sok részletében természetellenesnek tűnik számunkra, mert úgy látszik, mintha a külső aszkézist tartották volna fontosabbnak. Nem lehet azonban fel nem ismerni, hogy az istenszeretet nagy belső heve lelkesítette ezeket az embereket.

Simeon két év múlva elhagyta első tanítóit, akiknél a szerzetesi élet alapelvei mellett megismerte a zsoltárkönyvet és a Szentírást, majd belépett a

szíriai Antióchia közelében lévő teledai kolostorba. Itt az aszkézis még sokkal szigorúbb volt, mint amelyhez addig hozzászokott. Tíz évig gyakorolta ott magát lankadatlan buzgósággal az alázatosságban és a türelemben. Egyre fokozott vezeklései először csodálatot keltettek, majd kiváltották szerzetestársai nemtetszését. Elöljárójának közbe kellett lépnie, de mivel semmit sem ért el nála, végül el kellett bocsátania. Közvetlen alkalmat nyújtott erre egy esemény, amelyet a hagyomány különös szeretettel beszél el: Simeon egy durva kötelet olyan szorosan csavart csupasz teste köré, hogy mélyen bevágott a húsába. Rájöttek titkára, mert a ruháján átszivárgó vér elárulta, és erőszakkal eltávolították róla a kötelet. Amikor ezért kiutasították a kolostorból, öt nap múlva félholtan találták — de még mindig zsoltárokat énekelve — a kolostor közelében egy kiszáradt ciszternában.

Ezután Simeon Tellneszinbe indult, egy nem messze lévő faluba; ama hegy lábánál feküdt, amelyen később az oszlopa állt. Remeteként akart itt élni. Bezárkózott egy parányi kunyhóba, és mivel éppen a nagyböjt közeledett, az Úrhoz, Mózeshez és Illéshez hasonlóan 40 napig étel és ital nélkül akart maradni. Mivel a pap, akitől tanácsot kért, lebeszélte erről az „öngyilkossági kísérletről", készségesen odakészített erre az időre kenyeret és vizet; a 40 nap elteltével azonban mindkettőt érintetlenül találták, a remete pedig kunyhója földjén feküdt ájultan. Attól kezdve haláláig megtartotta a húsvét előtti 40 napos böjtöt, sőt még meg is nehezítette ezt a gyakorlatot.

Három évet töltött a kunyhójában, s ezalatt számos tanítvány gyűlt köréje. Ekkor felment a hegyre, s egy ajándékba kapott földdarabot bekerített, önmagát pedig lánccal egy súlyos kőhöz kovácsoltatta. Később eltávolíttatta a láncot, de ott maradt a legszűkebb területen tetőzet nélkül, a szabad ég alatt. Következő lépésként egy oszlopra állt. Ez eleinte csak alacsony volt, de egyre magasabb oszlopokra cserélte. Közülük a legutolsó, vélhetően mintegy 20 méter magas oszlopon, amelyen két négyzetméternél nem lehetett több hely, húsz évet töltött állva, méghozzá hosszú ideig mindkét lábát úgy odaerősítve, hogy nem is tudta mozgatni őket. Összesen mintegy negyven évet tölthetett az oszlopokon.

Idővel pontos napirendet állított össze magának. Az éjszaka beköszöntétől a kilencedik óráig (tehát a következő nap délutánjáig) imádságba merült; a kilencedik órától pedig az embereknek szentelte magát, akik odasereglettek, hogy lássák, hallják, kikérjék a tanácsát, megvallják a bűneiket vagy fogyatkozásaikra gyógyulást keressenek. Érkeztek hozzá Szíriából, Arábiából, Perzsiából, Ibériából, Rómából, Itáliából, Hispániából és Galliából egyaránt. Betegséget, éhséget és szomjúságot, a nap hevét és a fagyot, esőt, szelet és zivatart, a kíváncsiskodók és segítséget keresők ezreinek tolongását a vezeklő zokszó nélkül viselte el napról napra, évről évre, míg csak imádsága közepette a halál meg nem váltotta kínjaitól. Temetése egy császár diadalmenetéhez hasonlított. Tetteinek és szenvedéseinek helyén csakhamar zarándokhely létesült, amelynek romjai még ma is láthatók.

Mint valami lepecsételt könyv, olyan számunkra Simeon élete, mégis teljes nyilvánosságában játszódott le az akkori civilizált világ országainak számta-

lan embere előtt. Mi ösztönözhette ilyenféle látszólag értelmetlen aszkézisre? És ha azt hitte, hogy Isten tetszését leli a természet ilyen erőszakos leigázásában, miért állt egy oszlopra, amely mindenki számára láthatóvá tette? Nem kellett volna-e inkább alázatosan a rejtettséget keresnie? A sok kérdés ellenére csodálatot kelt ennek az embernek a lelki ereje, mögötte pedig olyan erő érezhető, amelyet természetes módon nem lehet megmagyarázni. Maga Simeon arról az álomról beszélt, amelyet „megtérése" kezdetén vallott be. Akkor ugyanis miközben — még félig gyermekként — a nyolc boldogság szavain tűnődött, azt álmodta, hogy ki kell ásnia egy épület alapjait. Eközben egy titokzatos hang egyre arra késztette, hogy ásson mélyebbre, és ne fáradjon bele. Csak amikor ez az alap már rendkívül mély lett, kapta azt az utasítást, hogy most már hozzákezdhet az építéshez. A rendkívül mély alapon a jelképek nyelvén kétségtelenül az alázatosságot kell érteni. És valóban: a szentség ismertetőjelei közül ezt a legcsalhatatlanabbat Simeonban magas fokon lehet megtalálni. Mindenki másnál bűnösebbnek tartotta magát, és nem vetett meg senkit, aki felkereste. Elérhető volt mindenki számára, szelíd és szeretetre méltó mindenki iránt; az osztályrészévé vált csodálatot egyedül az általa működő Istenre tudta áthárítani. Életét egyértelműen Isten megbízásának tekintette, s olyan módon valósította meg ezt, hogy nyomát sem találni benső bizonytalanságnak, vagy hivatása valódiságában való kételkedésnek. Az oszlopos szentnek nagy jelentősége volt a maga korában. Úgy állt az oszlopán, mint messzire világító fény, amely sokak útmutatója és Krisztushoz vezetője lett. Bizonyára sokan szenzációvágyból keresték fel, de jól ki tudta használni az általa előidézett bűvöletet: prédikált, intett, korholt, vigasztalt, gyógyított, jövendölt, beleavatkozott a teológiai vitákba, megtérített számtalan arabot és pogányt, hitehagyottakat és langyosakat vezetett vissza az Egyházba, a szava pedig eljutott császárokhoz és királyokhoz, papokhoz és püspökökhöz, gazdagokhoz és koldusokhoz egyaránt.

Emellett napjának csak egy csekély töredékét szentelte külső ügyeknek. Az éjszakát és a nap nagyobb részét egyedül Istennek tartotta fenn. Ekkor áramolhatott belé az az erő, amely hallatlan kínjai közepette is rendíthetetlenül tartotta fenn. Hiábavaló, ha ezt az életet „igazolni" akarjuk; belső titka rejtve marad számunkra. Jelentősége azonban kora súlyosan megpróbált Egyháza számára felbecsülhetetlen; szeretete és segítő jósága kiárad minden testi és lelki nyomorúságban sínylődő emberre, és Istennek égő, mélységesen misztikus megtapasztalásában úgy áll még ma is előttünk, mint felfoghatatlan, utánozhatatlan „jel", amely hirdeti, hogy mire képes az az ember, aki elfelejti önmagát, mert Isten szeretete hatalmasodott el benne.

ANTIÓCHIAI SZENT LUKIÁNOSZ (LUCIUS) egyházatya, vértanú

Ünnepe: január 7.
* Szamoszata; 250 körül.
† Nikomédia, 312. január 7.

Lukiánoszt ma úgy tekintik, mint „a 3. évszázad egyháztörténetének rejtélyét". Antióchiában, működése helyén és a többi egyházban is már röviddel a halála után szentként tisztelték. Tanúsítja ezt egy dicsőítő beszéd, amelyet Aranyszájú Szent János (lásd: A szentek élete 516. o.) tartott az ünnepnapján Antióchia templomában. A büthiniai városban, Drepanonban (a későbbi Helénopoliszban), ahol Lukiánoszt eltemették, a sírja fölé épített bazilika hasonlóképpen tanúsította a szent korai kultuszát. Konstantin császár ennek a városnak még örökös adómentességet is biztosított a vértanú tiszteletére.

Lukiánosz Szamoszatából, az Eufrátesz melletti szír Kommagene tartomány fővárosából, tekintélyes szülőktől származott. Szülei korai halála után a szíriai Edesszába ment, és átengedte magát egy Makariosz nevű tanító vezetésének. Makariosz nagyon tisztelte a Szentírást, és ennek a kifejtésére oktatta tanítványát. Tanítója vezetésével szigorú aszketikus életet élt, elmélyedt a szent könyvekben, és megbízható teológiai ismeretekre tett szert. Tanulmányai befejeztével pap lett Antióchiában. Később tanítója példájára teológiai iskolát alapított, az úgynevezett antióchiai exegetikai iskolát, amely csakhamar híressé vált.

Antióchia akkoriban — hála egyes kiváló férfiak, nem utolsósorban Lukiánosz kezdeményezésének — a keresztény kultúra otthonává fejlődött. Az antióchiai iskola Lukiánosz hatására, aki a bibliai gondolkodás és a görög bölcselet világában egyaránt otthon volt, különleges jelleget nyert: tudósai azon fáradoztak, hogy a világi tudományok ismereteit és haladását a teológiában is hasznosítsák. Tudományos alaposságukkal az antióchiaiak elsősorban mégis a lelkipásztori jelleg megújítását és elmélyítését érték el. A puszta filozófiai spekulációkkal szemben nagyon bizalmatlanok voltak. Maga Lukiánosz megteremtette iskolájának és az egész Egyháznak a lehetőséget egy jobb, szó szerinti írásértelmezéshez, mégpedig azzal, hogy gondoskodott a Septuaginta felülvizsgálatáról. Ebből a célból a görög szöveget összehasonlította a héber ősszöveggel, és egybevetette az eltérő szövegváltozatokat, hogy lehetőleg világos és értelmes megfogalmazást nyújthasson. Az Ószövetségnek ekként átvizsgált szövege a 4. század folyamán mértékadóvá vált egész Szíriában, Thrákiában és Kisázsiában, egészen Konstantinápolyig; valószínűleg ez képezte a gót bibliafordítás

alapját is. Az Újszövetségnek Lukiánosz által újból elkészített, és később tovább tökéletesített szövegét használták azután csaknem kizárólagosan évszázadokon át az egész görög világban.

Lukiánosz nagy tekintélye ellenére — megmaradt egész magatartásában kiváló papnak, szigorú életmódját tekintve minden szempontból derék embernek. Az említett ún. Lukiánosz-probléma azzal a kérdéssel függ össze, hogyan viselkedett Lukiánosz az akkoriban kezdődő „krisztológiai vitákkal" kapcsolatosan. Lukiánosz Antiochiának az eretnekség felé hajló, és azért csakhamar letett püspökét, szamoszatai Pált érintő teológiai cáfolatában valószínűleg túl messzire ment, és egy fenn nem tartható szentháromságtant képviselt; Pál püspök pedig bizonyára alkalmul használta ezt fel arra, hogy terhes ellenfelét rövid úton kizárja a keresztény közösségből. Később azután Arius és követői, akik Lukiánosz egykori tanítványai közé tartoztak, minden valószínűség szerint a saját előnyükre használták ki ezt a szerencsétlen eseményt, amennyiben Lukiánoszt szellemi atyjuknak tekintették. Bár a történeti körülményeket nem ismerjük pontosan, mégis világos, hogy Lukiánosz vértanúsága idején teljes békében élt az Egyházzal. Bizonyságunk erre egy levél, amelyet mint bebörtönzött hitvalló küldött az antiochiai közös ségnek. Többek között ezt írja befejezésül: „Az üdvösség teljességét kívánja nektek egybehangzóan a vértanúk egész kara." Az egyházatyák és egyházi írók, akik alkalmilag említik őt, nevezetesen Aranyszájú Szent János, Szent Jeromos és Euszébiosz mindig csak dicsérő szavakkal emlékeznek meg róla. Szent Jeromostól tudjuk, hogy az ő idejében elterjedtek voltak még az Egyházban Lukiánosz hitről szóló írásai, de később ezek az írások elvesztek.

Bár Lukiánosz tévedhetett teológiai kutatásainak eredményeiben, mégis bizonyos, hogy tévedéséhez nem ragaszkodott makacsul, hanem alávetette magát az Egyháznak mint az Isten által megbízott közösségnek és tekintélynek.

303-ban, a diocletianusi keresztényüldözés idején Lukiánoszt keresztény hitvallása miatt feljelentették és letartóztatták. Bizonyára mint vezető keresztény személyiséget akarták kézre keríteni. Kilenc évig kellett a börtönben sínylődnie, mielőtt a vértanúság kegyelme lett volna osztályrésze. A 311. év vége felé „Nikomédiába hurcolták, ahol a császár (Maximus Daia) akkor éppen tartózkodott, és miután az uralkodó jelenlétében beszédet tartott az általa hirdetett tanítás elmélyítésére, fogságba vetették és kivégezték" — tudósít Euszebiosz *Egyháztörténetében.*

A vértanúságot hosszú szenvedés után nyerte el. Nikomédiában kihallgatták, de nem ítélték halálra és nem végezték ki azonnal, hanem éheztetéssel akarták hittagadásra kényszeríteni. A börtön kövezetét beszórták éles cseréptörmelékkel, ráfektették, majd kezét-lábát kifeszítve lebilincselték, hogy kifeszített állapotában mozdulni se tudjon. Két hét telt el így, s mikor már majdnem éhen halt, pogány áldozati húsból készített, válogatott ételeket raktak melléje, hogy egyen. Lukiánosz azonban megkapta az erőt, hogy ne nyúljon hozzá, mert tudta, hogy az hittagadást jelentene.

A halála előtti napon még egyszer misézett. Vízkereszt napja volt, s mert más pap nem volt a börtönben, a vele lévők a testét készítették el oltárnak. A

mellére terítették a korporálét, arra helyezték a kenyeret és bort, s miután Lukiánosz konszekrált és felajánlotta az áldozatot, a vele lévő diákonus megáldoztatta.

Másnap újra kihallgatásra vitték, de ekkor bármit kérdeztek tőle, már csak annyit felelt: „Keresztény vagyok!" Mielőtt azonban tovább gyötörhették volna, az Úr magához szólította hűséges szolgáját.

Aranyszájú Szent János az ünnepén mondott beszéde végén ezeket a tanulságokat ajánlotta hívei szívébe: „A békesség idején kell készülnünk a háborúra, hogy a harcban koszorút nyerhessünk. Lukiánosz legyőzte az éhséget; nekünk a test gyönyöreit és a gyomrunk kívánságait kell legyőznünk, hogy ha elérkezik a nagy küzdelem órája, a kicsi dolgokban szerzett gyakorlat legyen a segítségünkre. Ő bátran szólt a fejedelmek és királyok előtt; nekünk is ezt kell tennünk, amikor gazdag és tekintélyes pogányok gyülekezetében valljuk meg a hitünket és tesszük nevetségessé tévedéseiket... Mint császári koronát, úgy kell hordanunk a hitvallásunkat, mert nem ékesíti annyira a császárt a koronája, mint bennünket a hit és annak megvallása. De hitvallásunk ne csak szó, hanem tett is legyen, és egész életünk legyen méltó a hitünkhöz!"

CHOZIBAI SZENT GYÖRGY szerzetes

Ünnepe: január 8.
* Ciprus szigete.
† Choziba-kolostor, 625.

Georgiosz, a chozibai Istenanya-kolostor szerzetese nem a nagy alapítók vagy tanítók közé tartozik, akiknek neve belekerült a szerzetesség történetébe. Feltehetően semmit sem tudnánk róla, ha tanítványa, Antal gyermeki szeretettel és hálával nem állított volna neki egyszerű emléket, amennyiben életét megírta, bár gyakorlatlanul és valóságában mégis szokatlanul megragadóan.

György születési éve ismeretlen, a 6. század közepére eshetett. Szülőföldje Ciprus szigete volt. Úgy tűnik, néhány esemény beárnyékolta ifjúságát. Korán elvesztette szüleit, s beszélt néhány komor eseményről: éhínségről, földrengésről, megmagyarázhatatlan fényjelenségekről, amelyek egy jövendő szerencsétlenség sejtelmeként nyugtalanították az embereket. A gyermekben mindezek mélységes komolyságot és bűnbánó lelkületet ébresztettek, s miattuk sohasem érezte magát otthon a világban, és korán megtalálta a kolostorba vezető utat. Amikor nagybátyja, aki házába fogadta az árvát, össze akarta házasítani lányával, György röviden döntött, s egy közeli kolostorban keresett menedéket, ahol egy másik nagybátyja volt az igumen. De nem sokáig maradt ott; útra kelt egyetlen testvéréhez, Hérakleidészhez, aki hosszú idő óta a Jordán melletti Kalamon lavrájában élt remeteként egy magányos cellában. Mivel azonban György még nagyon fiatal volt a remeteéletre, Hérakleidész a közeli Choziba kolostorba vitte.

Az Istenanya e szentélye nem messze esett Jerikótól, a jeruzsálemi úttól északra, a mai Vádi-el-Kelt vad, kopár hegyvidékén. Kolostor volt, amelyhez számos „kellióta" tartozott, vagyis olyan remeték, akik a környező hegyvidék barlangjaiban éltek. Az ifjú jelentkezőt csakhamar méltónak ítélték a szent ruha viselésére, és a kertész testvér segítője és tanulójaként megkezdte noviciátusát. Ez a testvér tapasztalt aszkéta, de kemény ember volt, aki a szerzetesi élet újonca iránt nem mindig tanúsított példás szeretetet. György azonban minden próbát hősiesen kiállt, és Hérakleidész most már magához vette öccsét; az idősebb vezetésével a csendes magábaszállás és istenközelség évei következtek. Külön cellájában élt a két aszkéta a legnagyobb szegénységben és nyomorúságban, de a legmélyebb békében egymással és mindazokkal, akikkel kapcsolatba kerültek. Akkor tanulta meg György a testvérétől, hogy milyen az igazi szerzetes, s alázatosan és engedelmesen alávetette magát neki. Miután a csendes vezeklő és nagy imádkozó Hérakleidész meghalt, György örökségének őrzőjeként egy ideig még ott maradt magányos cellájában. A lavrának, melyhez a cella tartozott, szolgált diákonusként.

Nem sokkal ezután nyugtalanság tört ki a kalamoni lavrában, és a szerzetesi fegyelem hirtelen meglazult. Ekkor György, álombeli látomástól vezetve visszatért Chozibába, ahol egykor elkezdte szerzetesi életét.

Álmában a Choziba kolostor úgy jelent meg neki, mint magas, fényövezte hegy. A látomásban bizonyára visszatükröződött valami e ház egészen különleges sajátosságából, nemhiába hívták „a vendégszeretet házá"-nak. Egy tehetséges, jámbor és nagy felebaráti szeretettől áthatott férfi volt akkor éppen a kolostor igumenje. György, aki már nem kezdő, hanem gyakorlott szerzetes volt, egy, a kolostorhoz tartozó hegyi cellát kapott tőle. Így hát Chozibában is folytathatta hivatását, a remeteéletet. Ennek az életnek a lényegéhez tartozik, hogy voltaképpeni titka minden külső tekintet elől elrejtőzik. Még a kolostorban lakó testvérek sem tudták, hogy mit csinál a remete egész héten át cellájában. Amit tapasztalhattak, mindössze az volt, hogy a legnagyobb megelégedettségben élt minden szükség közepette is; néhány dolog, amit tulajdonságairól beszélnek, Assisi Szent Ferencre (lásd A szentek élete, 566. o.) emlékeztet.

A chozibai remeték mindig eleven kapcsolatban maradtak kolostorukkal, amelyben szigorú közös élet folyt. Így a remete György is hétvégeken rendszeresen a kolostorba ment, hogy részt vegyen a szentmisén és a testvéri étkezéseken, ahogy a korai keleti szerzeteseknél szokásos volt. György ott is, mint egykor Kalamonban, diákonusként tevékenykedett. Vasárnapi szabad idejét szívesen használta fel arra, hogy elvezettette magát a testvérekkel munkahelyeikre, és eközben mindenkihez szólt egy jó szót.

A szokásos istentiszteleteken kívül voltak még más alkalmak is, amikor megjelent a kolostorban. Elsősorban a nagy közös munkák voltak ezek, mint az évenkénti tüzelőfavágás, vagy a kenyérsütés, olyan munkák, amelyekben a remeték is részt vettek. A kenyérsütés volt György különleges szenvedélye. Ez ugyanis — különösen az elviselhetetlen nyári hőségben — fölötte nehéz munkát jelentett. Azt beszélik, hogy György készen volt egy nap háromszor is befűteni a nagy sütőkemencébe, amire a testvérek közül senki sem volt képes. Elmondhatták róla: „Ez a szerzetes vasból van!" Györgynek azonban oka volt erre. Choziba, a vendégszeretet háza, ugyanis kenyereinek csak egy csekély részét használta fel a testvérek szükségletére. A ház éjjel-nappal nyitva állt a vendégek és zarándokok, mindenekelőtt pedig a szegények előtt, és úgy látszik, ezt a vendégszeretetet bőségesen ki is használták. A vendégben és a szegényben jelenlevő Krisztus iránti szeretet hajtotta Györgyöt, hogy lehetőleg egyetlen sütési napot se hagyjon elmúlni az ő segítsége nélkül. Egyúttal a testvéreknek, különösen a fiatalabbaknak példát mutatott az önzetlen önátadásra.

A perzsák 614-ben elfoglalták Jeruzsálemet. György előre hirdette a bekövetkező szerencsétlenséget, bűnbánatra és megtérésre szólított fel. Ő maga azért imádkozott, hogy forduljon el Isten ostora népéről. Az ellenséges haderő azonban egyre jobban közeledett, úgyhogy a szerzeteseknek rá kellett szánniok magukat a menekülésre. A kolostor lakói Arábiába menekültek, a cellák lakói pedig elbújtak a hegy barlangjaiban. Sokakat közülük

elfogtak, elhurcoltak vagy megöltek a szerzetesek után hegyet-völgyet átkutató perzsák. Györgyöt is elfogták. Lesoványodott alakja és megjelenésének szelíd, alázatos komolysága azonban még a kegyetlen katonákra is lenyűgözően hatott. Kenyeret és vizet adtak neki, s bántatlanul elengedték. Az idős szerzetes Jerikóba menekült, majd amikor a perzsák elvonultak Jeruzsálemből, felment a szent városba, s mihelyt a szerzetesek visszatelepedhettek Chozibába, hazatért, de most már nem a cellájába. A szigorú aszkézistől és a kiállott nyomorúságoktól legyengülve a kolostorban töltötte utolsó napjait. Mint érett és bölcs férfiú, az ifjak mintaképe és a szerzetesi magatartás tanítója lett.

Amikor egy betegség ágyba döntötte, tudta, hogy elérkezett az órája. Utolsó estéjén Antalt, kedvelt tanítványát kereste, és megüzente neki, hogy jöjjön, mert elérkezett az ideje. Antal azonban mint gondnok a számos vendég elszállásolásával volt elfoglalva, és nem tudta eldönteni, mit tegyen. Ekkor a haldokló azt üzente neki: „Ne izgasd magad, gyermekem! Fejezd be a munkádat; megvárom, amíg jössz". Csak éjfél felé hagyták el az utolsó vendégek a vendégszerető házat, és a fáradt gondnok elgyötörve lépett be haldokló mestere szobájába. Ez még egyszer felemelkedett, utoljára átölelte a fiatal szerzetest, akinek a kezdeti idők szorongatásaiban és kísértéseiben fáradhatatlan szeretettel segített, Krisztusban megmaradó kapcsolatuk jeleként békecsókot adott neki és arcát kelet felé fordította. Ezután így szólt: „Hagyj el hát, lelkem, az Úrban, hagyj el!" És „átadta lelkét az Úrnak, aki benne és vele megharcolta a jó harcot, és a tiszteletre méltó szerzetesi életben vezette őt. Úgy hunyt el, mint ahogy a lábunkat egyik helyről a másikra tesszük, teljes békében és nyugalomban."

Életét nem jellemezték nagy tettek, rendkívüli tanítások. Olyan szerzetesi élet volt az övé, mint sok más, amelyekből sohasem ismerünk meg semmit. Ezek helyett a névtelenek helyett, akiket csak Isten ismer egyedül, álljon itt emlékezetül. Teljesen betöltötte a lemondás és vezeklés láthatatlan gondja; a szerető önátadás a mindennapok munkájában; a mélységes, önzetlen jóság a testvérek, szegények és zarándokok iránt; a jóságos, intő, óvó, serkentő, vigasztaló tanítás, mindenekelőtt azonban a lángoló istenszeretet. Az imádság volt emberi létének belső erőforrása; belőle fakadt az a zavartalan béke, amely elárasztotta még utolsó óráját is.

SZENT TEODÓZIOSZ apát

Ünnepe: január 11.
* Mogarisszosz, 423 körül.
† Teodóziosz kolostor,
Jeruzsálem mellett,
529. január 11.

A két nagy szerzetesatya, Teodóziosz és Mar Szaba-i Szent Szabbász (lásd: 618. o.) nevéhez fűződik az 5. században Palesztina szerzetességének első nagy virágzása. Baráti kapcsolatuk miatt találóan nevezték őket „Péter és János új apostolpárjának"; mindketten a szerzetesi élet más-más változatát képviselik — Szabbász remete, Teodóziosz a közösségi élet előharcosa —, egyetértésük azonban, amely hosszú, mozgalmas életükben sokféle módon megmutatkozott, minden másnál jobban mutatja, hogy a szerzetesi élet különböző formái között éppoly kevéssé áll fenn kibékíthetetlen ellentmondás, mint a két, olyannyira különböző apostol között.

Teodóziosz egy kis kappadókiai faluban, Mogarisszoszban vagy Garisszoszban nőtt fel elzárva a világ sürgés-forgásától, és már nagyon fiatalon egyházi szolgálatba lépett a közeli Komanában. Mint lektor és zsoltárénekes mindenekelőtt a Szentírást és a zsoltárokat ismerte és szerette meg; ezek ébresztették fel már nagyon korán izzó vágyát a teljesen Istennek szentelt élet után. Vonzotta a Szentföld és az ott felvirágzó szerzetesség. Amint alkalom kínálkozott számára a szentföldi zarándoklatra, elindult. Antiochiába vette az útját, és meglátogatta Oszlópos Szent Simeont (lásd: 25. o.), aki felismerte a fiatal zarándok jövendő jelentőségét, és nagy vonásokban felvázolta számára későbbi életét és kolostoralapítását. Szent Juvenálisz jeruzsálemi püspöksége (422—458) alatt érkezett Teodóziosz Jeruzsálembe. Miután tisztelettel adózott ott a szent helyeknek, felmerült előtte a kérdés: „Hogyan tanulhatom meg a bölcsességet — vagyis a szerzetesi életet: ha egyedül élek teljes csendben, vagy más jámbor férfiakkal együtt?" Ő maga válaszolt rá: „Még gyakorlatlan vagyok a lelki harcban; nem marad tehát számomra más, mint hogy először oktatást szerzek a szent atyáktól, és csak utána szedem le a csend gyümölcseit." A közösségben való élet tehát csak előkészület lett igazi céljához: a remeték csendes visszavonultságához. Mihelyt azonban rendelkezett a szükséges felkészültséggel, hogy egyedül élhessen a pusztában, elhagyta mestereit, és visszavonult egy Jeruzsálemtől nem messze, a hegyekben lévő barlangba, amely a legenda szerint egykor a napkeleti bölcseknek szolgált éjszakai menedékül. Azt remélte, hogy élete végéig ott szolgálhat Istennek csendes nyugalomban és szemlélődésben. Aszkézise a legmeszszebbmenően szigorú volt: csaknem „elfelejtett gondoskodni a testéről". Böjttel, éjszakai virrasztással és szakadatlan imádsággal harcolt rendetlen

hajlamai ellen, fegyelmezte a testét, és fáradozott szívének ama tisztaságáért és belső szabadságáért, amely a szemlélődéshez vezet. Tápláléka ezekben az években alig volt más, mint Isten igéje.

Ám „a hegyen épült város el nem rejthető"; nemsokára Teodózioszból is kezdett kisugározni az istenismeret és istenszeretet tiszta fénye, és másokat is kezdett magához vonzani. Titokzatos azoknak az embereknek a vonzóereje, akik sem hatalmat, sem befolyást nem keresnek. A Teodóziosz által támasztott szigorú követelmények ellenére, vagy talán éppen azért egyre többen kérték, hogy nála maradhassanak. Szembe kellett néznie élete döntő kérdésével: elutasíthatja-e az istenkeresőket? „Nagyon jól tudta — mondja róla tanítványa és életrajzírója, Teodorosz petrai püspök —, hogy a szemlélődő nyugalom hozza a legtöbb lelki termést. Nem zárkózhatott el ama belátás elől, hogy emberbaráti cselekedet lenne, ha a kezét nyújtaná mindazoknak, akik meg akarnak menekülni és másoknak is". Teodóziosz követte lelkiismerete hangját, és feláldozta szívének azt a vágyát, hogy zavartalan csendben éljen, és egyedül Istent kereshesse. Így a legnagyobb és legvirágzóbb szentföldi kolostor alapítója lett. Ez kijelölte további életútját. Minden erejét kolostorára és testvéreire fordította.

460 körül kezdődtek az építkezések. Egy zarándok szerzetesek számára adományokból létesített szállás lett az alapja annak a hatalmas kolostoregyüttesnek, amely a következő évek folyamán fejlődött ki. Cellák a több száz fős testvéri közösségnek, különféle műhelyek, vendégház idegen szerzeteseknek, három betegház: egy-egy szerzeteseknek, világiaknak és a szegényeknek, otthonok az öreg és elgyengült szerzeteseknek, egy „kolostor a kolostorban" a pusztaság sok remetéje számára, akik erre az életre való felkészületlenségük miatt testi-lelki szenvedésekbe és betegségekbe keveredtek, és akiket Teodóziosz mindenhonnan felvett, vigasztalt, gyógyított és a helyes útra vezérelt, valamint több templom; mindezek a sivatag közepén egész kis várost képeztek, amelyben eleven, tevékeny élet bontakozott ki.

Teodóziosz pedig a szó legigazabb értelmében mindenkinek mindene lett. Ámbár maga sem volt valójában képzett, övéinek kegyelemmel elhalmozott tanítója lett, s a szava mélyen hatolt a lelkekbe. Ahogy a Szentírás egész életében kiindulópontja és állandó kísérője volt, úgy lett tanítása tartalmává is. A szerzetesélet Krisztus Evangéliumának kitartó követését jelentette számára. Emellett mélységes szeretet lelkesítette a szent liturgia ünneplésére. Négy templom tartozott a későbbi években a kolostorhoz, így a különféle népcsoportok saját nyelvükön imádkozhatták a hét szent imaóra zsolozsmáját és hallgathatták a szentmise tanításait: görögök, thrákok, örmények és végül a pusztai remeték és más vezeklők, akiket Teodóziosz irgalmas szeretete befogadott. A görög nyelvű szentmisére összejött az egész közösség a főtemplomban. Szigorú fegyelem, mély imádságos szellem, béke és egyetértés uralkodott az egész kolostorban, s mivel a munka is megkapta a megfelelő helyét, a nagy közösség el tudta tartani önmagát.

A szent különleges szeretettel törődött a szegényekkel és betegekkel s általában minden szükséget szenvedővel. „Mindenkinek mindene lett a

Boldog — mondja petrai Teodorosz —, a szenvedők irgalmas orvosa volt, a vakok szeme, a bénák lába, a hajléktalanoknak fedél és a mezteleneknek ruha." Nap mint nap százával ültek a szegények asztalainál. Kolostora falain is túlnőtt Teodóziosz befolyása, amikor 493-ban a Szentföld összes kolostorának (koinobiumának) archimandritájává nevezték ki. Szabbász, a remetekolostorok archimandritája mellett ilyenképpen egész Palesztina számára a szerzetesi élet legjelentősebb vezetője lett. Növekedett a befolyása azokra a dogmatikus küzdelmekre vonatkozóan, amelyek azokban az évtizedekben megrengették a Szentföldet. A harciasan előrenyomuló monofizitizmussal szemben Szabbásszal együtt az ortodoxia legerősebb védőbástyája és a kalkedoni zsinat szenvedélyes védelmezője volt.

Három alapvető erényt magasztal benne mindkét életrajzírója, petrai Teodorosz és szküthopoliszi Kürillosz: az igaz hitből fakadó legszigorúbb aszkézist, csaknem pazarló nyájasságot és barátságot minden idegen és szegény iránt és a szent liturgia szakadatlan ápolását. Mindezek valóban a krisztusi ember igazi ismertetőjegyei.

Teodóziosz 529. január 11-én hosszú, súlyos szenvedés után, 105 éves korában halt meg kolostorában. Abban a barlangban temették el, amelyben fiatal remeteként élt. Szentségét halála után is sok csoda tanúsította. Kolostora a 15. századig a Szentföld ékessége maradt.

PUCCI SZENT ANTAL szervita, pap

Ünnepe: január 12.
* Poggiole di Vernio,
1819. április 16.
† Viareggio, 1892. január 12.

Az a történelmi korszak, amelyben Antonio Maria Pucci született, amelyben felnőtt és apostoli tevékenységét kibontakoztatta, olyan mozgalmas és zavaros volt, mint kevés másik. Szabadságmozgalmak rendítették meg Itália államait. Toszkána nagyhercegsége, amelyben 1844-ig élt, talán az egyetlen olyan állam volt, amely viszonylagos békét élvezett. A vele határos hercegségben, Luccában, papi tevékenységének kezdetén arisztokratikus jellegű, mérsékelt politikai légkör uralkodott.

A helyzet alapvetően megváltozott 1859-ben a nemzeti egységtudat megnövekedésével, amely népszavazásban és Piemont királyságának bekebelezésében jelentkezett, és amelyet az olasz királyság kihirdetése koronázott meg 1861. március 17-én. Az egyházi állam meghódítása (1860) a pápaság és az olasz állam közti szakításhoz vezetett, s ez még inkább elmélyült Róma megszállásával (1870). 1866-ban több mint 2000 szerzetesi közösséget föloszlattak, vagyonukat pedig elkobozták az állam javára. Az olasz állam szembenállása az egyházi állammal és a pápasággal fellendítette az antiklerikalizmust, és aranykorát élte a szabadkőművesség. Mindezekhez járultak még anarchikus áramlatok, szocialista megmozdulások. Valamennyi olyan jelenség, amelynek kedvezett a munkások és parasztok elképesztően alacsony életszínvonala. Mindezzel, a hitéletnek egyáltalán nem használó nehézséggel kellett találkoznia Antal atyának is munkaterületén.

Róma elfoglalása után a hajthatatlan egyházi csoportok mellett mindinkább észrevehetővé váltak olyan erők is, amelyek nagy figyelemmel és gondossággal tanulmányozták a szociális problémákat, és alkalmas eszközöket kerestek ahhoz, hogy az Evangéliumot közel vigyék a tömegekhez. Közéjük tartozott Antal is.

Élete külsőleg nem látszik különlegesnek. Az Appenninek előhegyeinek vidékéről, szegény, de egészséges, vallásához és szokásaihoz hűséges parasztcsaládból származott. Apja sekrestyés volt. A fiút még születése napján az Euszták névre keresztelték. Az ifjú együtt dolgozott testvéreivel a mezőn és a gesztenyeerdőkben. A plébános tanította olvasni, írni, számolni, és amikor észrevette élénk tehetségét, latinra és a gimnázium többi tantárgyára is. Az apja által támasztott nehézségek ellenére tizennyolc évesen belépett a firenzei szervitákhoz. Plébánosa a következő ajánló sorokat adta számára: „... Euszták... gyermekkorától kezdve mindmáig kiválóan viselkedett, buzgón látogatta a keresztény oktatást, és fogadta a szentségeket...,

kezdettől fogva kinyilvánította a szerzetesi élet iránti erős hajlandóságát és hivatását".

1837. december 23-án öltözött be, és kezdte meg a noviciátust Antal Mária néven. Tanulmányainak a Monte Senarión történt befejezése után 1843 májusában ünnepélyes fogadalmat tett, majd pappá szentelték és Viareggióba küldték a Szent András plébániatemplom káplánjának. 1848-tól élete végéig e templom plébánosa volt. Emellett huszonnégy éven át töltötte be rendházában a prior tisztét, s egyúttal Toszkána provinciálisa is volt a halálát megelőző második évig. Hitéletét rendkívüli egyszerűség és becsületesség jellemezte, teljesen az Evangélium szellemét sugározta. Életét Istennek szentelte a szerzetben: fogadalmakkal, regulákkal és alapszabályokkal. Ebben a keretben valósította meg szentségre törekvő életét, Istenhez való mind szorosabb kötődését. Egy napon így szólt testvéreihez: „Saját megszentelődésünk és mások megszentelése az egyetlen cél, amely miatt Isten meghívott minket a szerzetbe". Rendtársaihoz intézett sok buzdításából — amelyek éppúgy, mint a néphez szóló prédikációi, teljesen a Biblia szellemében gyökereztek, és tele voltak az abból vett idézetekkel — alapmotívumként állandóan kicsendül az egyedül szükséges: hogy kövessük az alázatos, szegény és megfeszített Krisztust. Különösen a szerzeteséletnek kell arra irányulni, hogy Ura keresztjét kövesse mindhalálig. Ebben a mélységes felismerésben és a Megfeszített szeretetében gyökerezik gyengéd tisztelete a fájdalmas Istenanya iránt is, aki mindenkinek példát adva együtt szenvedett Fiával.

A rendi állapot azonban nem elegendő egymagában. „Sokkal könnyebb bármely kereszténynek elnyerni örök üdvösségét, mint a hanyaggá vált szerzetesnek,... mert megvetendő, sőt éppenséggel istenkáromlás, ha az Istennek hozott áldozatból egy részt visszatartunk vagy visszaveszünk." Mivel Antal atya visszavonások nélkül élte hivatását, Viareggio „curatino santo"-ja (szent plébánosa) tudott lenni, ahogy már életében mindenki nevezte.

A „megfeszített Úr, aki, hogy mindenkinek jót tegyen, mindannyiunk testvére akart lenni és minden emberi nyomorúságot magára vett, sebekkel és vérrel borítva gyalázatos halált halt". Ez a Krisztus és fájdalmas Anyja vezette Antal atya lelkipásztori tevékenységét is. Mindent magára vállalt. Először is 1849-ben megalapította a *Gyermekek és felnőttek keresztény oktatásának kongregációját.*A viareggiói halászok fiai számára, akik apjukkal együtt dolgoztak, esti iskolát hozott létre. 1850-ben megszervezte az ifjúság eszményét követő *Szent Lajos-szövetséget.* 1853-ban, Ozanam Frigyes* halála évében alakult meg Viareggióban az első *Szent Vince konferencia.*

Hogy a népből való lányok keresztény nevelésének gondját megkönnyítse, megnyitotta a szervita nővérek intézetét; ebben támogatója volt Leci Katalin,

* *Ozanam,* Antoine-Frédéric (Milánó, 1813. ápr. 23.—Marseille, 1853. szept. 8.): francia irodalomtörténész, egyetemi tanár, a *Karitász-mozgalom* előkészítője. Nevéhez fűződik a Páli Szent Vincéről elnevezett ún.*Szent Vince konferenciák* létrehozása az egyetemi ifjúság részére.

aki nővérként a Mária Julianna nevet vette fel. Így lassanként összeálltak a *Keresztény anyák kongregációjának* alapjai, amely 1882-ben nyerte végleges formáját. 1860-ban azzal a céllal, „hogy megtartsa az erős katolikus hitet a családban és a keresztény társadalomban", megalapította a *Szent Józsefről nevezett bűnbánók jámbor társulatát.*

Szervezeteinek ez a rendszere mégis csupán eszköz volt. 1864 ádventjének második vasárnapján pontosan megmagyarázta ezt népének: „Ne gyertek elő a keresztleveleitekkel, nincs rá szükségem; kereszteléstek bizonysága, amelyet elvárok tőletek, a jótetteitek... A keresztség egymagában nem elég ahhoz, hogy Krisztust formáljatok magatokból; hozzá tartozik Isten törvényeinek és a megfeszített Jézus követésének szem előtt tartása is, mert a keresztény elnevezés Krisztus nevéből származik, és kereszténynek csak azt nevezik, aki Jézus Krisztust követi".

Felebaráti szeretete, amelyről fáradhatatlanul prédikált, kifejezésre jutott a betegekről, szegényekről és elhagyottakról való gondoskodásában is. Az 1854-től 1856-ig tartó kolerajárvány alatt saját személyét semmibe véve kockáztatta életét: „Nem szükséges, hogy sokáig éljünk; csak az szükséges, hogy az Isten által nekünk ajándékozott időt kihasználjuk, és megtegyük, amit Isten kíván tőlünk." Felkereste a szegényeket, nagy tapintattal és titokban segített rajtuk, s mindebbe nem fáradt bele még életének utolsó pillanataiban sem. A viszálykodás és civakodás által szétzilált családokban helyreállította a békét. A beteg gyerekek iránti különleges szeretetétől vezérelve 1856 nyarán a viareggiói tengerparton megnyitott egy gyermekgyógyhelyet; kezdetben csak három gyermek lakott benne, 1875-ben már ezernél több. Szeretetszolgálata, gyengédsége és előzékenysége nem feledheti jellemének egy másik oldalát: ahol szükség volt rá, Antal atya igen energikusan lépett fel, és nevén nevezte a dolgokat. A kormányzat megbízottjának, aki 1866-ban azért jött, hogy a szervita kolostort birtokba vegye, a ház küszöbén olvasta fel lángoló tiltakozását. Nagy bátorsággal, bár sohasem keresztény szeretet nélkül, védelmezte a szószékről a pápát az antiklerikálisok és szabadkőművesek ellen, mindenekelőtt az olasz királyság kikiáltása és Róma megszállása után.

Viareggio a szabadkőművesek és liberálisok kezében volt, ennek ellenére Antal atyát egyházközsége nyilvános temetés tiszteletében részesítette ezzel a megokolással: „Csupán mint ember is nagy érdemeket szerzett Antonio Maria Pucci az országért végzett munkájával, függetlenül katolikus papi állapotától,... és az igazi erény állandó példájának kell tekinteni."

Életében nincs semmi rendkívüli. Nem arsi plébános, hatása nem terjedt túl plébániájának és városának szerény határain. Szentsége abban állt, hogy hivatását mint szerzetes és mint plébános a megfeszített Úrral való bensőséges egyesülésben élte át napról napra, tettről tettre, pillanatról pillanatra. 1952-ben boldoggá, 1962. december 9-én szentté avatták.

BISCOP SZENT BENEDEK bencés apát

Ünnepe: január 12.
* Northumbria, 628 körül.
† 689—90. január 12.

Benedek az észak-angliai Northumbriában született 628 körül, Szent Edwin király (kb. 617—632) idejében, amikor Szent Paulinus püspök († 644) hirdetni kezdte itt az Evangéliumot. Mint nemes ifjú, néhány évig a király udvarában szolgált. Amikor azonban mintegy húszéves lett, megérlelődött az a kívánsága — mint Szent Béda Venerabilis (lásd: A szentek élete, 212. o.) közli —, hogy „az igazi királynak szolgáljon", ezért Yorki Szent Wilfriddel (634—709/10) együtt indult első római útjára. Utazásának célja az volt, hogy a kontinens szerzetesi szokásait és hagyományait tanulmányozza, ezért az utazás során tizenhét kolostort látogatott meg. Benedek második római útjára Szent Vitalianus pápa idejében (657—672) vállalkozott. Ezt megelőzően belépett a frank birodalom déli tengerpartján lévő Lérins kolostorába. Itt kapta meg a tonzúrát, és két évet tanulmányokkal töltött el, majd ismét Rómába ment.

Northumbria és Kent királyai röviddel azelőtt küldték a Canterbury érsekévé választott Wighard papot Rómába, hogy a pápa szentelje püspökké. Megérkezése után azonban Wighard egy járvány során meghalt. Most már a pápa dolga volt, hogy helyébe másikat válasszon. Első választása Szent Hadrianus († 709) afrikai születésű szerzetesre, egy Nápoly közelében lévő kolostor apátjára esett; Hadrianus azonban nem akarta elvállalni az érseki hivatalt. A másik jelölt egy Tarzoszból való görög szerzetes, a későbbi Canterbury Szent Teodor (602—690), aki abban az időben Rómában élt. Teodort püspökké szentelték, a pápa pedig megbízta Benedeket, hogy Teodorral együtt térjen vissza Canterburybe, s legyen ott tanácsadója és tolmácsa. Benedek Teodorral és Hadrianusszal 669 májusában érkezett meg Canterburybe; nem sokkal ezután a Péter és Pál-kolostor apátjává nevezték ki. Két évvel később ismét Rómába indult.

Az utazások és tanulmányok eme évei alatt tekintélyes könyvtárt gyűjtött össze, emellett szokatlanul gazdag tapasztalatokat szerzett a szerzetesi életben. Amikor 674-ben visszatért Northumbriába, tetterejével és képességeivel olyan hatást gyakorolt Ecgfrith királyra, hogy az személyes birtokából földterületet ajándékozott neki a Wear torkolata közelében, és engedélyezte, hogy kolostort alapítson (Wermouth) Péter apostol tiszteletére. A következő hónapok folyamán Benedek beutazta Galliát, hogy olyan építőmunkásokat keressen, akik képesek arra, hogy római mintára kőtemplomot emeljenek. A templom ablakainak beüvegezéséhez is vitt olyan embereket, akik értettek az üvegkészítéshez, mivel — úgy látszik — ez a mesterség akkortájt még

ismeretlen volt Angliában. Öt évvel Wearmouth megalapítása után ismét Rómába utazott; könyvtára számára keresett új könyveket, temploma számára pedig liturgikus felszerelést, ruhákat és ereklyéket. Amikor hazatért, magával vitte a Szent Péter templomból János főkántort, hogy tanítsa meg szerzeteseit a római énekre, és oktassa őket a római liturgiára.

Egy évvel Rómából való hazatérése után Benedek további adományt kapott Ecgfrith királytól a Tyne melletti Jarrowban, hogy ott egy Pál apostolnak szentelt kolostort alapítson. Tizenhét jarrowi szerzetes telepedett át az új alapításba Szent Ceolfrith (lásd: 504. o.), Benedek unokafivérének vezetésével. Kevéssel utóbb Szent Béda Venerabilis, aki az előző évben lépett be hétéves korában oblátusként Wearmouth kolostorába, szintén Jarrowba került.

Az új kolostort 685. április 23-án szentelték fel: alapkövét még ma is őrzik Jarrowban. Ebben az évben indult el Benedek hatodik és egyben utolsó római útjára, hogy könyvtára számára további könyveket, temploma díszítésére pedig festményeket szerezzen. Távolléte alatt mindkét kolostorában járvány pusztított; Jarrowban csak Ceolfrith és a kis Béda maradt meg, akik még így is „kórusban" énekelték a zsolozsmát. Benedek betegen tért vissza Rómából, s élete utolsó három évében bénulása ágyhoz szegezte. Attól félt, hogy világias lelkületű testvére örökségül igényli majd mindkét kolostort, ezért szerzetesei lelkére kötötte, hogy Szent Benedek Regulájával és a Szent Agatho pápától (678—681) kapott kiváltsággal megegyezően ne válasszanak mást apátnak, csak a kolostorból való testvért. Röviddel halála előtt, miután valamennyi testvér tanácsát meghallgatta, maga elé hívatta Jarrowból Ceolfrithet, és mindkét kolostor egyedüli apátjává tette. Halála előtt még szigorú utasításokat adott, hogy összegyűjtött nagy könyvtárát feltétlenül őrizzék meg, és semmiképpen se hanyagolják el. Ez a könyvtár mindig különleges gondoskodása alatt állt. Kezdettől fogva azt kívánta, hogy kolostorai egyaránt legyenek a jámborság és a tudomány iskolái. Abban az időben, amikor a régi világ iskolái lehanyatlottak, s az Egyház alig kezdett hozzá nevelési és iskolarendszerének kifejlesztéséhez, Benedek felismerte annak sürgető szükségességét, hogy az eljövendő nemzedék számára megőrizze és továbbadja a klasszikus ókor és a korai Egyház ismereteit, s tanítókat képezzen a papság és a nép számára. Alig volt olyan kívánsága, amelyet Jarrow, nemzedékének legnagyobb tanítója, Béda révén meg ne tartott volna.

Benedek 689. január 12-én halt meg, A wearmouthi Szent Péter-templomban temették el az oltár és az apostol ereklyéinek közelében, akit — mint Béda mondja — „egész életében mindig tisztelt, és aki kinyitotta neki a kaput, hogy beléphessen a mennyek országába".

EGYIPTOMI SZENT MAKARIOSZ szerzetes, pap

Ünnepe: január 15.
* Felső-Egyiptom, 300 körül.
† Szketisz, 390 körül.

A Nílustól nyugatra, északnyugat—délkeleti irányban szeli át a Líbiai-sivatagot egy időszakos patakmeder, a Vádi-en-Natrun. Nevét a benne található nátronról kapta. Délkeleti végében, ahol Kairó felől a karaványút beér a vádiba, még ma is áll a Der-Abu-Makar, a Makariosz-kolostor. Minden valószínűség szerint nem messze tőle töltötte el hosszú életének túlnyomó részét Szent Makariosz, akit kortársai „az egyiptomi" és „a nagy" melléknévvel ruháztak fel. A völgy legzordabb része, Szketisz neve örökre összefonódik Makarioszéval. A szent életének ideje csaknem betölti a 4. századot, amelyben az Egyház meghódította az egész akkori római birodalmat, és amelyben a birodalom határain gyorsan és erőteljesen felvirágzó szerzetesség jelentősen elmélyült.

A 3—4. század fordulóján született egy egyiptomi faluban. Már ifjú korában visszavonult egy cellába, talán a saját falujában, vagy nem messze tőle. Példás életmódja miatt megkapta az egyházi rend fokozatait, valószínűleg a diákonusságig bezáróan. Amikor megkísérelték, hogy lelkipásztorul megnyerjék egy kis falu számára, elmenekült egy másik faluba. Ott azután hamarosan megrágalmazta egy gyermeket váró fiatal lány, hogy ő a gyermek apja. Alázatosan vállalta rossz hírbe keveredését minden következményével együtt, és keményen dolgozott azért, hogy elláthassa „asszonyát" és „gyermekét". Az ég azonban kinyilvánította ártatlanságát: amikor elérkezett a szülés ideje, a nő nem tudott szülni, míg hazugságát vissza nem vonta. Amikor a falu lakói ünnepélyesen meg akarták követni Makarioszt, a megtiszteltetéstől való félelmében elmenekült. Harmincéves volt akkor.

Úgy látszik, hogy ez volt a fordulópont az életében. A pusztába vonulva Szketisz lett a birodalma. Ő volt az első, aki meg merte tenni, hogy ebben a rettenetes, meddő és néptelen pusztában letelepedjen. Hatvan évig — egyetlen megszakítással — kitartott ezen a helyen; hosszú időn át csak két testvérével élt együtt a remeteségben, akik közül az egyik segítette, amikor később az emberek kezdtek odaáramlani. Egy maga vájta barlang alkotta a lakóhelyét, egy másik az oratóriumát. A szerzetesek első nemzedéke számára a sivatag olyasféle, mint egy nagy szenvedély. Egyszerű és őszinte volt az emberek ottani élete, mint maga a sivatagi táj. Tudunk-e azonban valami valóban határozott dolgot belőle? Azért mentek a szerzetesek, a magányosság és az egyszerűség e megszállottjai távol az emberek köréből, hogy senki se lássa és ne is hallja őket, s ne is kelljen látniok és hallaniok semmit, hanem csak Isten maradjon számukra egyedül. Hogy meghallhassák ezt az

egyetlen hangot, minden más hangot el kellett némítaniok, mégpedig nemcsak a külsőket, hanem még inkább a belső hangokat. Amit tehát Makariosznak tennie kellett — mindenekelőtt a begyakorlás első éveiben —, az volt, amit minden szerzetesnek is tennie kell: olvasni a Szentírást, elmélkedni, imádkozni, megsiratni a bűneit, böjtölni, virrasztani, keményen dolgozni, hogy teljesen Istennek adhassa át magát. Létfenntartását szorgalmas kosár- és kötélfonással biztosította. Alkalmanként segített a fellahoknak a Nílus völgyében lévő földjeiken az aratásban.

Állhatatosságával csakhamar nagy tökéletességre jutott, hírneve pedig egyre terjedt. Testvérek gyűltek köréje, s alávetették magukat tanításának és vezetésének. Idővel elviselhetetlenné vált, hogy a Szketiszben sem pap, sem templom nem volt található, s a testvéreknek több mint hetven kilométeres utat kellett megtenniök a sivatagban, hogy eljussanak a legközelebbi nagyobb szerzetestelepülésig, ha részt akartak venni a szentmisén. Így történt azután, hogy Makarioszt negyvenévesen — feltehetően Szent Antal (lásd: A szentek élete, 42. o.) tanácsára — pappá szentelték. Szketiszben később négy templom is létesült.

Nemcsak a testvérek áramlottak Makarioszhoz, hanem messziről érkeztek az emberek, hogy tanácsot és segítséget kérjenek, bármilyen fáradságos és veszélyes volt is az utazás a sivatagon át. Bárki kérte, mindenkivel önzetlenül megosztotta belső gazdaságát, amelyhez kemény lemondás és csendes szemlélődés által jutott. Nagy volt a hatása, számos pogány megtérését is neki tulajdonították.

Szent Cassianus (lásd 400. o.) nagyon jellemző leírást hagyományozott ránk a Makarioszt körülvevő szerzetesek köréből. Egy öreg szerzetes egyszer azt mondta, hogy csak négy atyáról tud, akik eljutottak a teljes szerzetesi tökéletességre, akikben éppúgy megvoltak a remeték erényei, mint a kolostorban élőké. Közéjük tartozott a Makariosz nevű két férfi is. (A másik: Alexandriai Szent Makariosz; lásd: 20. o.) Mindenki másnál mohóbban élvezték a pusztaság titkát, s így eljutottak a szív teljes tisztaságára, ám ugyanolyan megadással viselték el az emberek tolongását és a testvérek gyöngeségeit, mintha semmi más tennivalójuk nem lett volna, mint hogy szokásos kötelességeiket teljesítsék a jövevények iránt.

A Makariosznak tulajdonított számos kijelentés és anekdota közül némelyik bepillantást enged szerzetesi tanításába és szívének mélységébe.

A vasárnapi istentisztelet befejeztével Makariosz egyszer ezekkel a szavakkal bocsátotta el a szerzeteseket: „Meneküljetek, testvérek, meneküljetek!" Amikor megkérdezték tőle, hogy hová menekülhetnének egyáltalán, hiszen mégiscsak a sivatagban vannak, Makariosz ujját az ajkára tette, és így szólt: „Ettől meneküljetek!" — ezzel bement a cellájába és becsukta maga mögött az ajtót.

Amikor egyszer megkérdezték Makariosztól, hogy mit ért az emberek előli menekülésen, így válaszolt. „Ülj le a celládban, és sirasd meg bűneidet!"

Történt egyszer, hogy két remetetelep, Szketisz és Nitria között az úton egy pogány ember nagyon megvert egy remetét, mert az szidalmazta. A még

haragtól feldúlt emberrel találkozott Makariosz és szeretettel köszöntötte: „Üdvözlégy, munkás!" A pogány megdöbbenve kérdezte: „Ugyan, mi jót látsz rajtam, hogy köszöntél nekem?" „Láttam, hogy dolgoztál — hangzott a válasz —, csak nem jól." Ennek hallatára az úgy megindult, hogy megtért és remete lett. Amikor ezen álmélkodtak a többiek, Makariosz megjegyezte: „A gonosz beszéd megrontja a jókat, a jó beszéd pedig a rosszakat is jóvá teszi."

Egy fiatal remete azon panaszkodott, hogy kísértések gyötrik. Makariosz tudta, hogy ennek a henyélés az oka, ezért azt mondta, dolgozzék egész nap és csak napnyugta után egyen. Amikor ismét találkoztak, megkérdezte, hogy gyötrik-e még a kísértések. Az így válaszolt: „Még pihenésre sincs időm, hogyan lenne időm a kísértésekre?"

Egy másik alkalommal ezt a kijelentést tette: „Ha a megvetést úgy tekinted, mint a dicséretet, a szegénységet olyannak, mint a gazdagságot, az ínséget, miként a bőséget, akkor nem halsz meg. Lehetetlen ugyanis, hogy aki valóban hisz és Isten félelmében tevékenykedik, áldozatul essen a tisztátalan szenvedélyeknek és a démonok ámításának."

„Az imádkozás alkalmával nincs szükség sok szóra — mondotta a testvéreknek. Arra van szükségünk csak, hogy így imádkozzunk: ‚Uram, amint akarsz és tudsz, könyörülj rajtam!' A kísértésben pedig így kiáltsunk: ‚Uram, segíts!' Hiszen Ő tudja a legjobban, hogy mire van szükségünk."

Önmagát és tökéletességét nem sokra tartotta, s nem gondolta magát különbnek vagy jobbnak a világban élő egyszerű kereszténynél. Talán a legszebben mutatkozott meg az alázatossága abban, hogy teljesen lemondott arról, hogy bárkit is megítéljen, lett légyen az bár a legnyilvánvalóbb bűnös is. Szelídsége és nyájassága közmondásos volt; szófukar és elutasító csak akkor lett, ha valaki dicsérni kezdte. Tanítványainak ezt az életszabályt mondta: „Ne okozz fájdalmat senkinek; ne ítélj meg senkit! Ehhez tartsd magad, és megtalálod az üdvösséget." Innen eredhetett ez a mondás: „Makariosz Istenhez hasonló a földön. Ahogy Isten oltalmazza a világot, úgy fedi be Makariosz apát a bűnöket. Úgy nézi, mintha nem látná, úgy hallgatja, mintha nem hallaná őket."

CAPPENBERGI SZENT GOTTFRIED
premontrei szerzetes

Ünnepe: január 16.
* Cappenberg, 1097.
† Ilbenstadt, 1127. január 13.

Csak harminc évig tartott a hatalmas, gazdag Cappenbergi Gottfried élete, aki öt évvel korai halála előtt lemondott minden hatalmi törekvéséről és birtokáról, s alázatosan „Krisztus szegényévé" lett. Az éppen csak megalakult premontrei rendnek ajándékozott mindent, amit nemes nemzetsége birtokolt, és belépett a birtokain alapított kolostorba. Mielőtt Szent Norberttel (lásd: A szentek élete, 253. o.) találkozott volna, saját élménye és elhatározása alapján tért meg. Öccsét, Cappenbergi Boldog Ottót († 1171), mindkét nővérét és hitvesét, Juttát is sok akadály ellenére a világtól való elfordulás útjára vezette, és nagy hatású, szentként tisztelt mintakép lett sokak számára anélkül, hogy hivatalosan szentté avatták volna.

Mindez a pápaság és a császárság, az Egyház és a birodalom közti hosszú küzdelem, az invesztitúraharc végén történt, röviddel az 1122. évi wormsi konkordátum előtt, amely egy kompromisszumos béke által egyelőre lezárt mindenféle küzdelmet. Cappenberg grófja, akit már fiatalon jámbornak és szelídnek ismertek, harcosként is visszariadt a jogtalanságtól. És mégis elkerülhetetlenül belekeveredett ama küzdelembe, mely Németországban a királyság és a hatalomra törő fejedelmi nemesség között váltakozó sikerrel folyt.

Gottfried rokona volt Németország legjelentősebb fejedelmi és uralkodói nemzetségeinek. Ifjú korában nőül vette Arnsbergi Frigyes lányát, kinek nem volt testvére. Felesége gazdag dél-vesztfáliai öröksége a cappenbergieknek Münsterlandban, az Alsó-Rajnánál és Wetterauban messzire nyúló birtokával talán Északnyugat-Németország legnagyobb területévé nőtt volna össze, ha Gottfried le nem mondott volna róla; premontrei kolostort alapított az országos uralom és fejedelmi dinasztia helyett. Ősei váráról el lehetett mondani, hogy uralkodik Vesztfálián: Cappenberg a Dortmund és Münster közti erdős magaslaton fekszik; körös-körül tág kilátással a sík vidékre, mintha uralkodói székhelyeknek épült volna. Amikor Gottfried lemondott a világról, a münsteri püspök szerette volna megszerezni e várat püspöksége és uralma szilárd védőbástyájául. Gottfried azonban semmi áron sem egyezett bele ebbe, sem vételi, sem cserealapon. Várának és egész birtokának többé nem a hatalmat, a háborút, a világot és jogtalanságát kellett szolgálnia, hanem egyszer s mindenkorra „be kellett lépnie a mennyei engedelmességbe, Isten békéjébe". Hogyan jutott el mindehhez?

Grófi sarjként hadakozás közepette nőtt fel. Apját korán elvesztette. 1120-ban Gottfried a császár képviselőjeként még közvetített Dortmundban a város és apósa, Arnsbergi Frigyes egy vitájában. A következő tavasszal azonban mindkét cappenbergi testvér már a császár ellenségeinek táborába állt. A Münster körüli csatában nagy részben felperzselték a várost. Régi dómja is lángok martaléka lett. Cappenbergben úgy tudták, hogy Gottfried gróf bűnösnek érezte magát a dóm felégetésében. Vezeklésül mélyen megrendülve lemondott a világi életről, de nemcsak saját lelki üdvössége miatt lett szerzetes, vagy alapított kolostorokat. Rábeszélte testvéreit és feleségét is a világtól való elfordulásra; egész nemesi nemzetségét ki akarta szakítani a hatalom világából. Lovagi szolgáit (105 volt a számuk) jól felszerelve kárpótlásul átadta a münsteri püspöknek.

1121 késő őszén, kilenc hónappal a münsteri dóm leégése után találkozott Szent Norberttel, aki vándorprédikátorként Krisztus szegénységét követő, apostoli életre vállalkozó férfiakat és nőket keresett a Laon melletti Prémontré közössége számára. Gottfried hallotta kölni prédikációját, s csakhamar az új rendnek ajándékozta egész kiterjedt földbirtokát; ott létesült az első három német premontrei kolostor: Cappenbergben, Varlarban és Ilbenstadtban, s később még egy női alapítás a Wesel melletti Averndorpban. Wormsban azon a napon, melyen megkötötték a konkordátumot, Norbert közbenjárására Gottfried császári menlevelet kapott a cappenbergi kolostor számára, amelyet Münster püspöke röviddel azelőtt szentelt fel. Norbert maga is odament első prépostként, és csak most vette fel rendjébe Gottfriedet és testvérét, Ottót, aki később ottani prépost lett.

Gottfried szokatlan elhatározása hallatlan nagy feltűnést keltett kortársai körében, de nem mindenütt csodálatot és tiszteletet. Némelyek eszeveszettnek tartották, amiért alázatosan a hatalomtól megfosztva akart élni, nem akarta többé grófnak és úrnak hívatni magát, hanem csak „Krisztus szegényének". Mások gúnyolták és gyalázták; Arnsbergi Frigyes valósággal tombolt haragjában, mert veje lánya hozományát is ki akarta vonni mindenféle hatalomgyarapodás alól, és nem akart az ő örökségébe lépni. Elmondta Norbertet csalónak, árulónak, Gottfried megrontójának, akasztással fenyegette, és csapattal vonult Cappenberg ellen, amikor Norbert is ott volt. Tehetetlenül és megszégyenülten kellett azonban visszavonulnia, mert a fenyegetettek egyáltalában nem kívántak védekezni, hanem meggyóntatták egymást, és a halálra készülve imádkoztak. Az Arnsbergi gúny tárgya lett a birodalom fejedelmei szemében, akik kevésbé voltak vakok a „keresztény alázatosság e ragyogó példájával" szemben, s akik saját előnyüket keresték, mint pl. a staufi herceg, Sváb Frigyes, aki megvette cappenbergi rokonaitól sváb váraikat, és értékes ereklyéken kívül olyan vételárat adott értük, amellyel ki tudták fizetni Prémontré új rendje pápai megerősítésének költségeit.

A Staufok — mindenekelőtt Barbarossa Frigyes, akinek a keresztapja Gottfried testvére, Ottó volt — a későbbiekben is támogatták és megajándékozták a cappenbergi kolostort. Gottfried lelkülete számára nehezen volt

elviselhető, hogy testvére ügyes vezetésével hamarosan tehetős nemesi ház lett belőle; míg ő maga alkalmazkodott Norbert szigorú akaratához. Az ő kívánságára, de nehéz szívvel ment el szeretett hazájából Prémontrébe, hogy felvegye az alsóbb rendeket, azután pedig Magdeburgba, ahol Norbert az új császár, III. Lothár alatt érsek, birodalmi fejedelem és birodalmi kancellár lett — kétségtelenül Gottfried fájdalmas csalódására. „Alig tudta elviselni, hogy szeme előtt lássa a világ pompáját és tolakodását." Betegen tért haza Magdeburgból, és mindössze harmincévesen halt meg az ilbenstadti kolostorban. Ott is, Cappenbergben is, ahová ereklyéinek egy részét átvitték, és ahol azóta szentként tisztelik, felállították síremlékét.

NORICUMI SZENT SZEVERIN szerzetes

Ünnepe: január 19.
* 410 körül.
† Favianis (a Duna melletti Mautern), 482. január 8.

Szeverin életének hátterét a római birodalom összeomlásának és a germán törzsek dél felé nyomulásának viharos időszaka adja. Noricum helyzete vigasztalan volt: fosztogató és gyújtogató hordák pusztították, mindenre rátelepedett a rettegés, a szegénység és a reménytelenség.

Ezt megelőzően a 4. századi Noricumban élénk és virágzó missziós tevékenység bontakozott ki.

Szent Szeverin életének egyetlen ránk maradt forrása *(Vita Sancti Severini)*, amely tanítványától, Eugippiustól († 533 után) származik, sem származását, sem korát nem közli. Ehelyett elmondja, hogy amikor egy igen tekintélyes presbiter egyszer a származása felől kérdezte, Szeverin Isten szolgája számára jelentéktelennek ítélte meg ezt a kérdést. — Feltehető, hogy előkelő származású római volt, s miután előzően remeteként élt a Közel-Keleten, a hatvanas évek elején ment Noricumba, ahol a haláláig tevékenykedett. Noricumban kiépült egyházi szervezetet talált: templomok és kolostorok hálózták be a vidéket. A térítés lényegében lezárult, így Szeverin szűkebb értelemben vett missziós tevékenységéről nem lehet beszélni.

Először Noricum legkeletibb városában, Asturisban (Klosterneuburg) telepedett le. Folytonosan növekvő tevékenységi körzete csakhamar átnyúlt Nyugat-Noricumon egészen Rätiáig (Graubünden). Favianis (Mautern, a Duna mellett) városka mellett kolostort alapított, s ez huzamos tartózkodási helyéül szolgált. Szerette volna itt tölteni az életét magányban és csendes imádságban, de nem volt képes megtagadni a segítséget a háborútól és a gazdasági bajoktól szorongatott lakosságtól. Újra meg újra visszatért csendes kolostorába, hogy szorosabban kötődjék Istenhez. Visszavonultságában megnövekedett az ereje apostoli feladataira. Tevékenysége túlterjedt Noricum nyugati határain és Dél-Noricumon, s felölelte a Dráva vidékét is. Fő gondját a leginkább veszélyeztetett határvidékek képezték.

Ha közelebbről meg akarjuk határozni Szeverin küldetését, akkor legjobban az ínségesek Istentől küldött segítőjeként kell jellemeznünk. Azt tekintette feladatának, hogy a határvidéki emberek minden gondján-baján segítsen. Lelkipásztori munkájában főként arra törekedett, hogy a hitet felébressze és ébren tartsa az egyszerű népben éppúgy, mint a papságban. Ebben látta a mennyei és földi jólét alapját. A vallási élet élővé tételére különösen alkalmasnak tartotta a kolostorok alapítását. Arra is törekedett, hogy meghatározott regulával befolyásolja a szerzetesi életet. Ahol a fegyelem és a

jámborság ezt kívánta, határozottan beavatkozott. Ismételten ráirányította testvéri figyelmét arra, hogy a világtól való elszakadás a szerzetesi élet elengedhetetlen feltétele.

Számos ránk hagyományozott példa tanúsítja, hogyan oszlatta el vagy enyhítette Szeverin embertársai testi baját. A beteggyógyítás mellett különös gondja volt a foglyokra és a szegényekre. A róluk való gondoskodást olyan jól megszervezte, hogy hatáskörének csaknem minden városában és kastélyában táplálták a szegényeket. De gondoskodott a rászorulók felruházásáról is. Karitatív tevékenysége segélyforrásául szolgált a tized beszolgáltatása, amelyet nyomatékosan megkövetelt. Feladatai megvalósításában megbízható segítőként álltak mellette a szerzetesek.

Még az északon lévő királyi szomszéd, Flaccitheus sem tudta kivonni magát Szeverin erőteljes személyiségének hatása alól, és a gótokkal való vitáiban mindig tanácsát kérte. A király fia, Fewa követte apja példáját, és fejedelemként hajlott Szeverin szavára. Bölcs tanácsai előtt meghajoltak a barátai, hatalommal teli fellépése tiszteletnyilvánításra késztette ellenségeit. A politikai zűrzavarokban és háborús cselekményekben gyakran békét szerzett. Egyszerű szerzetesként a tartomány voltaképpeni lelki feje volt; a püspökök is figyeltek szavára. De azt is elmondhatjuk, hogy Szeverin valójában a tartomány politikai feje is volt. Tekintettel a katonai és polgári hatóságok tehetetlenségére, a római kultúra képviselőjének tekintették; az ugyanis ezen a határvidéken továbbra is érvényesült. Szeverin arra törekedett, hogy megtartsa a római népi elemet s vele együtt a római kultúrát és a keresztény hitet. Hogy még halálában se kerüljön barbár uralom alá, úgy rendelkezett, hogy holttestét a tartomány kiürítésekor vigyék át Itáliába.

Halála előtt még egyszer intette testvéreit, hogy szüntelenül törekedjenek a szentségre. Favianisi kolostorában halt meg rövid szenvedés után 482. január 8-án, és ott is temették el. Ma a Nápoly melletti Frattamaggiorében nyugszanak földi maradványai.

NAGY SZENT EUTHÜMIOSZ szerzetes, pap

Ünnepe: január 20.
* Melitene, 377.
† Euthümiosz-kolostor, Jeruzsálem mellett, 473. január 20.

„Mint valami mély szakadékból" kellett szküthopoliszi Kürillosz (524—?) szerzetesnek — aki a nagy Euthümiosz szép és értékes életrajzát ajándékozta nekünk — „hosszú múltból és feledésből" kiemelnie e gazdag, de rejtett élet adatait és közléseit. Nyolcvan év telt el a szent halála és életrajzának összeállítása között, de a pusztai szerzetesek közt voltak még néhányan, akik ismerték őt vagy közvetlen tanítványait.

Euthümiosz Valens és Gratianus császár korának végén, 377-ben született az örményországi Melitenében. Alig volt hároméves, amikor elvesztette apját. A város püspöke vette magához; megkeresztelte, alapos világi és teológiai képzésben részesítette és lektorrá szentelte. Euthümiosz kezdettől fogva az isteni dolgok felé fordult. Közelebbit nem tudunk gyermek- és ifjú éveiről, sem arról, hogy milyen belső harcokon és fejlődésen ment át a fiú, majd a fiatalember; azt tudjuk csupán, hogy derekasan fáradozott testének és lelkének megfékezéséért, ami mindenféle szerzetesi élet kezdete és alapja. Nincs tudomásunk arról, hogy mikor lett Euthümiosz szerzetessé. A püspök udvarában egyébként is szerzetes módjára élt, és már fiatal éveiben a szomszédos kolostorok lakóira irányult figyelme. Amikor pappá szentelték, a püspök ráruházta a róluk való gondoskodást. Tízévi tevékenység után azonban feltört Euthümioszban a természetének legmélyén gyökerező szeretet a magányosság iránt; huszonkilenc évesen elhagyta a várost, és „szökevényként" Jeruzsálembe ment, „telve vággyal, hogy ott valami pusztaságban lakjon". Magányossághoz való elemi vonzódása élete végéig jellemzője maradt.

Euthümiosz tanulékonyan nézett körül a szent város szerzetesei között és a környező pusztaságokban is, majd Fárán remeteségének egyik barlangcellájába vonult vissza, amelyet egykor Szent Khariton († 350 körül), a júdeai hegyvidék remeteéletének megalapítója rendezett be. Néhány évet töltött ott imádságban és aszkézisben, s mindenekelőtt Szent Theoktisztosszal († 466/67), hasonló lelkületű társával kötött barátságot, aki élete végéig hűségesen ragaszkodott hozzá. Már e kezdeti években szokása lett, hogy vízkereszt nyolcada utántól virágvasárnapig visszavonul a puszta belsejébe, s teljes elkülönültségben marad ott, imádsággal és böjttel készülve húsvét ünnepére. A hasonlóképpen cselekvő remeték azonban minden szombaton és vasárnap összejöttek nála, hogy vele mint pappal együtt szentmisével ünnepeljenek.

Egy ilyen pusztai útja alkalmával kísérőjével, Theoktisztosszal együtt talált egy barlangot, amelybe csak a legnagyobb erőfeszítéssel és életveszéllyel lehetett bemászni. Szerfölött nagy örömmel rendezkedett be ott a két nagy imádkozó és magányosságkedvelő, s vadon termő növényekkel táplálkoztak. Csendjük azonban nem sokáig maradt zavartalan. Pásztorok fedezték föl a különleges vezeklőket, és mint Isten embereit ismertté tették őket a környéken. Az emberek elindultak hozzájuk, s a szerzetesség történetében újra és újra ez lett azoknak a sorsa, akik nem vágytak másra, csak hogy a legmélyebb elrejtettségben szolgálhassanak Istennek.

Csaknem akarata ellenére ugyan, de Isten látható vezetésével, így lett Euthümiosz kolostoralapító. A kis település lassan-lassan szabályszerű kolostorrá nőtt; vezetését Euthümiosz átadta Theoktisztosznak. Ő maga visszavonult egy barlangba, amely egyaránt szolgált számára lakóhelyül és templomul, s onnan tartotta szemmel és vezette az újonnan érkezettek lelki gondozását és szerzetesi nevelését. Teljes csendben tevékenykedett ott „mint a lelkek orvosa, s gyógyította és vigasztalta mindazokat, akik hozzá mentek". Egyáltalában nem volt azonban a világtól elidegenedett álmodozó, aki idegenül állt volna szemben az élet valóságaival; nagyon jól tudta, hogy az igazi szerzetesi élethez hozzátartozik a testi munka is; eszerint járt el ő maga is, és így nevelte a rábízottakat is. Kezdettől fogva egészséges mértéktartás és nagy szelídség jellemezte. Theoktisztosz kolostora mindig megmaradt a közösségi élet házának, és később Euthümiosz remetekolostorának utánpótlását is jelentette.

Már ebben a korai időben adódott egy esemény, amely jelentőségében meghaladta egy szerzetesközösség szűk kereteit. Amikor egy fiatal, kora ifjúságától béna, pogány szaracént Euthümiosz csodálatosan meggyógyított, az egész törzsével együtt megkeresztelkedett, s ez csak kezdete volt a szaracénok tömeges megtérésének. Mivel nagyon ragaszkodtak a szenthez, aki megkeresztelte és a keresztény hitre oktatta őket, sátortáborokban telepedtek le a kolostortól nem messze, később pedig a szaracén Péterben megkapták első saját püspöküket is, aki már az efezusi zsinaton képviselte őket.

Euthümiosznak csakhamar elege lett a növekvő hírnévből, ezért titokban elmenekült a Holt-tenger melletti Ruban pusztába. Kolostorát jó kezekben tudta Theoktisztosznál. Itt sem sikerült neki hosszú ideig ismeretlennek maradni; a hozzá áramló emberek gyógyulást és oktatást kerestek nála, és ebből az időből néhány csodájáról is maradt ránk tudósítás. Két kolostor és mindkettővel együtt templom is jött létre tevékenysége nyomán a Holt-tenger melletti földsáv közepén. Végül visszatért Theoktisztosz kolostorának közelébe, és észrevétlenül letelepedett egy barlangban. Először a testvérek, majd a megtért beduinok találtak rá, és újból felvették vele a kapcsolatot

Euthümiosz védekezhetett, ahogy akart, Isten nem csupán a maga számára ajándékozta neki adományait. Elérkezett az idő, amikor Euthümiosznak meg kellett kezdenie tevékenységét. Még habozott, egy látomásban azonban parancsot kapott, hogy a jövőben „senkit se utasítson el többé, aki az

üdvösségre akar eljutni". Euthümiosz követte az isteni intést, és maga köré gyűjtötte a remeték egy kis csapatát. A beduinok segítségével kolostort épített számukra, s ez az ő nevét viselte. A Jeruzsálemből Jerikóba vivő úttól délre esett, a Júdeai pusztaság közepén, és hamarosan berendezték lavrának, vagyis olyan remetetelepnek, melynek lakói az egyiptomi remeték példájára laza kapcsolatban éltek együtt. Ami egyesítette őket, az elsősorban a szombat és vasárnap közös liturgikus megünneplése volt. 428-ban jeruzsálemi Szent Juvenálisz érsek megáldotta az új lavrát és felszentelte első templomát is. Két pap és két diákonus látta el Euthümiosz mellett a liturgikus szolgálatot. Már a kezdetek kezdetén észrevehető volt a gyöngéd lelkületű szent tanítványaira gyakorolt mélységes hatása. Az évek folyamán tekintélyes számban kerültek ki iskolájából papok, diákonusok, sőt püspökök is, és messze elvitték azt a termést, amely a sivatag magányosságában nőtt és érett be.

Ebben az időben keletkezett és sok nyugtalanságot okozott a nesztoriánizmus és a monofizitizmus eretneksége. Az ellene folytatott harcban Euthümiosz különösen a sivatagi szerzeteseknek, akik nem rokonszenveztek a monofizitizmussal, maradt menedéke és védőbástyája. Befolyása akkor érte el tetőpontját, mikor a császárné, II. Teodóziusz monofizitává lett felesége fölkereste őt a sivatagban, hogy meghallgassa tanácsát és visszatérjen a katolikus hitre. A magányos vezeklő az igaz hit harcosaként éber teológiai érdeklődéssel avatkozott bele az események menetébe, oktatással és intelemmel, nem utolsósorban pedig a kolostorából kikerült klerikusok és püspökök befolyása által.

Ám a külvilág érdekei, még ha az Egyházéi voltak is, sohasem váltak életének fő tartalmává. Kemény aszkézisben és szüntelen imádságban töltötte napjait a lehető legnagyobb magányosságban; és így növekedett benne az a belső isteni erő, amely az emberi élet voltaképpeni lényegét alkotja. Ennek az erőnek azonban sajátossága, hogy tartósan nem maradhat elrejtve és tevékenység nélkül, hanem kisugárzik és kifelé válik hatékonnyá. A régiek hajlottak arra, hogy ezt a hatékonyságot csodának tekintsék, szükség esetén pedig sok fantáziával megfelelően alakítsák is; egyáltalán nem is lehetett ezért másképpen, mint hogy a Szent Euthümioszban munkálkodó isteni erő csodák adományában nyilatkozott meg. Sohasem tett azonban csodát pusztán a csoda kedvéért; mindig mások üdvére szolgáltak e cselekedetei: gyógyítások, megtérítések, közbenjáró imádság és a „szellemek megkülönböztetésének" képessége.

Az olyan természetben, amilyen Szent Euthümioszé volt, ama két ellentétes indításnak, hogy a magányban csak Istennel legyen, s hogy a kapott kegyelmeket másokkal megossza, szükségszerűen összeütközésbe kellett kerülnie egymással. Ez az összeütközés többször is észrevehető volt nála. Milyen gyakran kellett tőle az embereknek és önmagától saját magának is — hajlama és legbensőbb kívánsága ellenére — szót és útmutatást vagy tevékeny beavatkozást valósággal kicsikarni! Emberek iránti magatartását mégis mélységes felelősség jellemezte. A misztériumok ünneplése és a zsolozsmázás állt élete középpontjában, és vált egyben övéi életének

középpontjává is. Bár a hét legnagyobb részét remeteségben visszavonultan töltötte, és ilyenkor sem az érsek, sem a császárné nem tudott vele beszélni, mégis kolostorának lelke maradt. Az emberek okos és finom érzékű tanítója és nevelője volt, s nem is lehetett hallani két kolostorán belül semmiféle feszültségről vagy lázongásról.

A magányos szerzetes, aki elmenekült, mihelyt meghallotta valami előkelő vendég érkezésének hírét, s aki későbbi éveiben megtehette, hogy nemegyszer a pátriárkát vagy császárnét sem bocsátotta maga elé, olyan kisugárzó erővel rendelkezett, amely messzire terjedt szét kolostorából. Meggyőzően kitűnt ez halálakor. Megsejtette közeli elválását. Miután utódját, akit a szerzetesek választottak, megerősítette, pontos útmutatásokat közölt arról, hogy a remetetelepet alakítsák át kolostorrá, majd „rendelkezett a szabályzatról, a vendégek fogadásáról és a zsolozsma buzgó ápolásáról". Mindenkinek még egyszer lelkére kötötte, hogy őrizzék meg a régi szerzetesi erényeket, mindenekelőtt a szeretetet.

Azután egy vasárnapot követő éjszakán, 473. január 20-án mélységes békességgel elszenderült a templom sekrestyéjében. Csak hűséges kísérője, Szent Dometianus († 473) volt mellette.

Elhunytának hírére mindenfelől beláthatatlan sokaság gyűlt össze; szerzetesek, papok és a nép. Az őt még egyszer látni kívánó emberek áradata akkorára nőtt, hogy az érseknek katonai erőt kellett igénybe venni, azért is, hogy hosszú várakozás után végre sor kerülhessen temetésére. „Úgy tűnt azonban — közli életrajzírója —, hogy teljesen az angyalokhoz vált hasonlóvá, amint mesterkéletlen lényén szelídség áradt el. Arca kisimult, derűs, fehér lett, szeme ragyogó, alakja kissé hajlott, haja és hosszú szakálla, amely egészen az övéig ért, hófehér. Minden tagja ép maradt: sem a szeme, sem a fogai nem károsodtak a legcsekélyebb mértékben sem; erős volt, életerővel teli, mikor meghalt".

Így vonult be e nagy és szeretetre méltó szent képe a történelembe. Túlságosan nagy az időbeli távolság élete és életrajzának keletkezése között. A múlt fátyla eltakar néhány olyan dolgot, ami a mai embert talán érdekelné; személyiségéből és emberi vonásaiból sok minden örökre elveszett számunkra, így szívének küzdelme és szenvedése, belső lelki alakulása is. De mit számít ez? A régieknek más volt fontos; jellemének és tevékenységének lényege teljes világosságában s jelentőségében tűnik elénk: Euthümiosz egészen szerzetes és egészen pap volt, s mindkettőben egyedül Istenre hagyatkozott. Isten kegyelme által alázatosságában, szeretetében és önátadásában „lélekhordozóvá" lett, az emberek atyjává és tanítójává; a mély csendben és rejtettségben kiteljesedett élet kiáradt belőle anélkül, hogy bármikor is törekedett volna bensőséges hatásokra. A keleti egyház szerzetessége Euthümioszt mindmáig legnagyobb atyái közé sorolja.

PÁVIAI SZENT EPIFÁNIUSZ püspök

Ünnepe: január 21.
* Pávia, 438.
† Padova, 497.

Amikor hildesheimi Othwin püspök 961-ben Ottó királlyal együtt Itáliába vonult, hogy a császárkoronázás tanúja legyen, épülőfélben lévő székesegyháza számára becses ereklyét akart szerezni. Itália gazdag volt az ilyen kincsekben, de adakozni nem szeretett belőlük. Othwin talált néhány klerikust, akik éjszaka feltörtek a páviai dómban néhány szarkofágot, és kivették Szent Speciosa szűz és Szent Epifániusz püspök csontjait. Amikor a rablás ismeretessé vált Páviában, Othwin püspök elbúcsúzott a császártól, és drága adományaival észak felé sietett. A hildesheimi egyház hívei ujjongva fogadták. Bármilyen megdöbbentően hat is ránk ez az epizód, el kell fogadjuk Othwin kortársaitól, akik tudósítanak róla, hogy a szent ereklyék birtoklásáért való jámbor buzgóság a megszerzés módjának megfontolásával nem sokat törődött.

Az, aki így Hildesheimben talált új nyugvóhelyet, a leghatározottabb püspöki egyéniségek egyike volt a régi római birodalom utolsó időszakában. Pávia, ahol 438-ban született, szilárd talajt nyújtott számára, ahonnan e nagyon nyugtalan időkben áldásosan tudott működni az államért és az Egyházért. Fiatalon lett pappá; életrajzírója és utóda, Szent Ennodius († 521) páviai püspök tanúsága szerint mintegy nyolc éven át teljesítette a „menny katonája pályafutásának újoncszolgálatát". Ebben az időben bontakozott ki természetes képességeinek gazdagsága. Arcvonásainak és alakjának feltűnő szépségét, csengő hangját, határozottságát és jólneveltségét minden embertársával való kapcsolatában magasztalták. Úgy látszik, már ifjú klerikus korában különleges tehetsége volt ahhoz, hogy a civakodók közt békét teremtsen. Ezen a téren mindenesetre többet tett, mint amennyi természetes adottságaitól telt volna. Egy alkalommal egy paraszt, aki perlekedett egy pappal valami szántóföld miatt, nekitámadt a közvetítő Epifániusznak. Egész Pávia felháborodott a kedvelt szubdiákonuson esett sérelem miatt. Epifániusz azonban olyan meggyőző szeretettel bocsátott meg, hogy példája teljesen magával ragadta a perlekedőket. Saját személyének maradéktalan odaadásában rejlik sikerének voltaképpeni titka, nemcsak abban a kis vitás ügyben, hanem későbbi, nagy politikai küldetéseiben is.

Epifániuszt 466-ban szülővárosa püspökévé szentelték. Püspökségének évei egybeesnek azokkal a sok szenvedést hozó zavargásokkal, amelyek a nyugatrómai birodalom bukásához vezettek. Felső-Itália hatalmas ura ekkoriban a germán Rikimer volt Milánóban. A római császárok neki köszönhették uralmukat. Ebben a természetellenes állapotban gyakran támadtak

feszültségek. 471-ben megbízták Epifániuszt, hogy simítson el egy egyenetlenséget Rikimer és apósa, Anthemiusz császár között. A püspök túlságosan fiatalnak és tapasztalatlannak érezte magát erre a feladatra, mégis vállalta ezzel a megokolással: „Vonzódásomat, amellyel hazámnak tartozom, nem tagadom meg." A kibékítés sikerült, bár nem volt tartós.

Néhány évvel később egy másik árnyékcsászár kérte a püspök segítségét a nyugati gótok ellen, akik Dél-Galliából kiindulva megkísérelték, hogy kihasználják Itália belső gyengeségét. Epifániusz nem sajnálta a fárasztó utazást az Alpokon át, sőt nem várta meg még a kedvezőbb évszakot sem, hanem rögtön télen elindult. A nyugati gótok királya, Eurik megindult a béke ilyen hírnökének láttán. A megmenekülés azonban ezúttal is csak a sors késleltetése volt. 476-ban Róma utolsó helytartóját is legyőzték a germánok, Odoaker leverte az utolsó császárt és Itália ura lett. Páviát ugyanebben az időben hódították meg és fosztották ki. Epifániusz minden befolyását érvényesítette az új uralkodónál, hogy a polgároknak az újjáépítést lehetővé tegye. Öt évre szóló adóhaladékot sikerült elérnie. A pásztor fáradhatatlanul tevékenykedett nyájáért. Ő maga régen lemondott minden fényűzésről, és úgy élt püspöki lakásában, mint a legszegényebbek. Ami ezt a régi nemességből származó rómait a barbárok támadása elleni védőbástyává tette, az nem a kifinomult kultúra és szokások, hanem a megélt Evangélium ereje. Így aztán „a hazáért" való helytállása túlmutat minden nemzeti érdeken. Epifániuszban az egységnek az az egyetlen alapelve testesült meg, amely megmaradt az 5. század szétesö világából, és új jövő felé vezette azt: az Egyház.

Két évtizeddel az utolsó római császár letaszítása után a keleti gótok nyomultak be Itáliába Teoderik vezetésével. Ismét Felső-Itália lett a leginkább sújtott rész, s Epifániusz ismét a béke mentsvára lett. Teoderik, aki kiválóan értett ahhoz, hogy új birodalmának minden jó energiáját felhasználja, nagy tiszteletet tanúsított Pávia püspöke iránt. Őt küldte el a burgundiai királyi udvarba, hogy ott hatezer fogoly szabadonbocsátását kérje. Epifániusz kiegészítette ezt a nagy művet, amennyiben a hazatérők számára földet és pénzt kért Teoderiktől, hogy szabadságuk ne váljék teherré. 497-ben utolsó utazására indult Ravennából Páviába. Betegsége azonban gyorsabb volt, mint a kocsija, és Pádovában beteljesedett a szent jelmondata: „Az élet számomra Krisztus, a halál pedig nyereség".

SZENT FRUCTUOSUS, AUGURIUS és EULOGIUS vértanúk

Ünnepük: január 21.
* Tarragona,
† 259. január 21.

Fructuosus a 3. században volt Tarragonának, Hispánia egykori híres városának püspöke. Nagy tiszteletben állt. Élete eseményeit sajnos nem ismerjük, csak azt tudjuk, hogy diákonusaival együtt ő is áldozatul esett Valerianus császár 258. évi keresztényüldöző ediktumának, amely elsősorban a püspököket és diákonusokat vette célba. Fructuosust diákonusaival együtt, akik hozzá hasonlóan kitartottak Krisztus és Egyháza iránti hűségben, 259 januárjában letartóztatták, elítélték és kivégezték. Egy átdolgozott, hiteles keresztény tudósítás tájékoztat perük és vértanúságuk részleteiről. Ebből a következőkről szerzünk tudomást:

„Valerianus és Gallienus császár uralkodása, s Aemilianus és Bassus konzulsága idején Fructuosus püspököt és két diákonusát, Auguriust és Eulogiust január 16-án, vasárnap letartóztatták. Fructuosus éppen pihenőre tért, amikor Aurelius, Festucius, Aelius, Pollentius, Donatus és Maximus megbízottak behatoltak házába. Amikor Fructuosus meghallotta lépéseiket, azonnal felkelt és papucsban elébük ment. A katonák így szóltak hozzá: Gyere velünk! A helytartó megparancsolta, hogy állítsunk elő diákonusaiddal együtt. — Menjünk! — válaszolta Fructuosus —, de ha megengeditek, felhúzom még a cipőmet. — Tedd, ahogy akarod — felelték a katonák. Elvezették és fogságba vetették. Fructuosust teljes bizalom töltötte el, és már előre örült annak a koszorúnak, amelyet az Úr szánt neki. Szüntelenül imádkozott. Egész testvéri közössége mellé állott; ennivalót és frissítőket vittek neki, és kérték, hogy gondoljon rájuk.

Másnap Fructuosus a börtönben megkeresztelte Rogatianus testvérünket. Hat napot töltöttek a börtönben. Január 21-én, pénteken elővezették és kihallgatták őket.

Aemilianus helytartó így szólt: Fructuosus püspök, Augurius és Eulogius lépjenek elő!

A bírósági szolga jelentette: Itt vannak!

A helytartó megkérdezte Fructuosustól: Hallottad, mit parancsoltak a császárok?

Fructuosus: Nem. Egyébként keresztény vagyok.

Aemilianus: Megparancsolták, hogy imádjuk az isteneket.

Fructuosus: Az egy Istent imádom, aki az eget és a földet alkotta, a tengert és mindazt, ami bennük van.

Aemilianus: Tudod, hogy vannak istenek?

Fructuosus: Nem.

Aemilianus: Hamarosan tapasztalni fogod.

Fructuosus akkor feltekintett az Úrhoz és csendesen imádkozni kezdett önmagukért.

A helytartó így szólt: Kinek akarunk hát engedelmeskedni, kitől félünk, kit tisztelünk, ha az isteneket nem tiszteljük és a császárnak nem hódolunk? — Ezután Auguriushoz fordult: Ne törődj Fructuosus szavaival!

Augurius diákonus azonban ezt mondta: A mindenható Istent tisztelem.

A helytartó erre megkérdezte Eulogiust: Tiszteled Fructuosust?

Eulogius: Nem Fructuosust tisztelem, hanem azt, akit ő is tisztel!

(Azokban az időkben néhány tévtanító Messiásnak mondta magát, a helytartó ezek szerint Fructuosust is ilyen álmessiásnak tartotta.)

A helytartó megkérdezte Fructuosustól: Püspök vagy?

Fructuosus: Igen, az vagyok.

A helytartó: Csak voltál! — és kihirdette az ítéletet: Mindhármukat elevenen égessék el.

Amikor Fructuosus püspököt diákonusaival együtt levezették az amfiteátrumba, a nép nagy együttérzést tanúsított irántuk, Fructuosust ugyanis nemcsak a testvérek, hanem a pogányok is nagyon szerették. Az amfiteátrumban lektora, Augustalis odalépett Fructuosushoz, és könnyek között kérte, hogy levehesse a püspök cipőjét. Hagyd csak, fiam — válaszolta a püspök —, levetem én magam is. Nagyon biztosnak és boldognak érzem magamat, mert bizonyos vagyok az Úr ígéretében. Amikor letette cipőjét, előlépett Félix, a testvérek egyike, megragadta a kezét és kérte, hogy gondoljon rá. Ámde Fructuosus ezt felelte neki tisztán és érthetően, úgyhogy mindenki hallotta: Az egész katolikus Egyházra gondolnom kell, amely kelettől nyugatig terjed.

A már megnevezett megbízottak élesen figyelték. Fructuosus pedig Szentlélekkel eltelve, olyan hangosan, hogy minden testvér meghallhatta, így szólt: Nem fosztanak meg titeket a pásztorotoktól. Az Úr — ahogy megígérte — nem hagy cserben benneteket sem most, sem a jövőben. Amit itt láttok, az csak múló megpróbáltatás.

Miután így vigasztalta a testvéreket, „bementek az üdvösségbe", vagyis elnyelték őket a lángok.

Amikor elégtek a kötelek, amelyekkel megkötözték őket, örömmel térdeltek le, és elmondták megszokott imáikat. A feltámadás bizonyosságában, a kereszt jelében (kitárt karokkal) imádkoztak az Úrhoz végső leheletükig."

Szent Fructuosusnak és diákonusainak vértanúaktáit évszázadokon át nemcsak Spanyolországban, hanem az afrikai egyházban is felhasználták liturgikus olvasmányul emlékünnepükön. Erről Szent Ágoston (lásd: A szentek élete, 503. o.) is tanúságot tesz: ünnepnapjukon prédikációt mondott, és benne néhány helyet idézett a most olvasott aktából.

PALLOTTI SZENT VINCE pap

Ünnepe: január 22.
* Róma, 1795. április 21.
† Róma, 1850. január 22.

Szüleinek, akiknek szent életét Vince gyakran emlegette, élelmiszerkereskedése volt Rómában. Vincének kezdetben nem sikerült az iskolában helytállnia. Tanítója, egy piarista atya mondta róla: „Egy kis szent ő, csak kár, hogy butácska". Anyjával együtt aztán bensőségesen imádkozott a Szentlélekhez, és segítségével a legjobb tanulók egyike lett.

Kispapként írt sorai megéreztetnek valamit szenvedélyes természetéből: „Isten mindenben és mindenkor! Semmit sem akarok, ami nem tetszik Istennek, semmit, semmit, semmit, de mindent, mindent, ami tetszik Istennek. Istent keresem egyedül, egyedül, egyedül!"

Vince számára Isten elsősorban a végtelent, a mérhetetlent, a végtelenül szentet és tökéleteset jelentette. Isten végtelenségével szemben önmagát semminek érezte. „Semmi és bűn az én egész gazdagságom, semmi és bűn az én egész életem. Ám Isten szeretete és nagy irgalmassága által Urunk, Jézus Krisztus egész élete az én életem." Méltatlanságának ez az érzése arra késztette, hogy az Irgalmasság Anyjánál keressen menedéket.

1818-ban szentelték pappá Vincét. Filozófiából és teológiából doktorált, majd segédtanár lett a Sapienzia-egyetemen. Barátja, Bufalo Szent Gáspár (1786—1837) egyre jobban az apostolságra és a karitatív feladatokra irányította a figyelmét. Esti iskolát alapított az iparos- és munkásfiatalság számára. Rendkívül sikeres lelkigyakorlatokat tartott. Egyszer, még tanulóként egy látomásban szemlélte a szegények, üldözöttek, szenvedők végtelenül hosszú menetét; a tekintetüket reá irányították, ő pedig feléjük tárta a karját, és felkiáltott: „Meg akarlak vigasztalni benneteket, szenvedéseitek részese akarok lenni."

Harminckét évesen a római szeminárium spirituálisa lett. Meggyőződése volt, hogy azt „a lelkületet, amely a papszenteléskor nem sajátunk, később már nem szerezzük meg; nem mintha teljességgel lehetetlen lenne, hanem mert nagyon nehéz". Más szemináriumok és kolostorok is megnyerték gyóntatóatyjuknak. Tudták, hogy karizmatikus kegyelemmel felruházott férfi, és így gyakran hívták haldoklók ágyához és kivégzés előtt álló gonosztevőkhöz. Egyszer egy halálosan beteg öreg harcos töltött revolverét a fejpárnája alá helyeztette, hogy lelője a papot, aki megkísérli, hogy felkeresse. Vince öreg nőnek öltözött, és addig szolgálta, amíg végül feltehette a stólát, és meggyóntathatta.

Szüntelenül úton volt kolostorok, kollégiumok és intézetek, templomok és oratóriumok, a nyomor házai és a gazdagok palotái között, ahol koldulnia

kellett. A leggyakrabban igénybe vett gyóntatóatyák és igehirdetők közé tartozott. Egyszerű prédikációi számtalan megtérést idéztek elő. Egyszer a következő szabályokat ajánlotta az igehirdetőknek: „Imádkozni, tanulni, és azt, amiről a prédikáció szól, olyan jól gyakorolni, ahogyan csak lehetséges. Először tanulmányozd a szentbeszéd tárgyát, és lehetőleg ne keresd a prédikálás alkalmát. Ha viszont felkérnek a prédikációra, a legszükségesebb és leghasznosabb igazságokról kell szólni, hogy a népben újból felélesszük a hitet, és újra meggyújtsuk a szeretetet, aztán bíznunk kell Istenben, aki hív minket. A prédikáció előtt a lehetőség szerint legalább néhány pillanatot az imának és egy szentírási fejezet elolvasásának kell szentelni... A prédikáló ébressze fel magában azt a kívánságot is, hogy Jézus prédikáljon általa, és teljes bizalommal imádkozza hozzá: »Tüntess el engem, és lépj Te a helyembe!«

Pallotti állandó kérése volt az Úrhoz: „Zúzd össze az életemet, és ültesd a helyébe a tiedet!" És ezt is el tudta imádkozni: „Koronázd meg irgalmasságodat azzal, hogy minden teremtménynek megmutatod az én méltatlanságomat és a Te nagyságodat. Különösen arra kérlek: indítsd valamely teremtményedet arra, hogy verjen, vessen meg, kínozzon és alázzon meg akaratod szerint, hogy ily módon legyőzzem szenvedélyeimet és büszkeségemet, s minden rossz teljesen szétzúzódjék bennem, és minden csak a jóra irányuljon most és mindenkor".

A megaláztatásért mondott imádsága meghallgatást nyert abban a tíz évben, amikor a nápolyiak római templomának igazgatója volt. Ez az elhanyagolt templom tükrözte azt a botránkozást keltő életet, amelyet semmittevésre fecsérelt el az az öt kötelességmulasztó pap, akiknek az elöljárója lett. Ezek a papok hihetetlen harcot vívtak ellene, hogy minden lehetséges módon ingereljék és visszalépésre késztessék. „Isten irgalmának bizonyságai ők, s az isteni gondviselés diadalmaskodik majd" — volt Vince válasza, és maradt anélkül, hogy igazolta volna magát, vagy ellenintézkedésekhez nyúlt volna. Néhány év alatt sikerült közösségét teljesen átformálnia, és a vallási élet megújulása kisugárzott egész Rómára.

Bizonyára nem volt senki Rómában, aki olyan világosan felismerte volna az idők jeleit, mint Vince. Látta az 1848-as forradalmi év eljövetelét, és megérezte, hogy „egy új ugart kell feltörni". Nemcsak a pápának javasolt egyetemes zsinatot a katolikus élet megújítására, hanem ennek a megújulásnak az érdekében kigondolta a katolikus apostolság világméretű, hatalmas tervét is. Minden katolikusnak, papnak, szerzetesnek és világi embernek egyaránt apostolnak kell lennie. A különféle apostoli tevékenységeket egységes szervezetté kell összefogni. Célja volt: „az igaz hitet minden nem katolikus közt elterjeszteni, a katolikusok hitét újból felébreszteni, megőrizni és további növekedésre segíteni; egyetemes szeretettel — melynek az irgalmasság testi és lelki cselekedeteiben kell megnyilvánulnia — oda hatni, hogy a világ megismerje: Isten a végtelen szeretet". Mindenki, aki arra kötelezett, hogy felebarátját úgy szeresse, mint önmagát, arra is kötelezett, hogy együtt munkálkodjék képességei és lehetőségei szerint annak üd-

vösségén. Egy dolgot mindenesetre mindenki megtehetne: hogy imádkozzék és hogy jó példájával felebarátja épülésére szolgáljon. Mindenkinek van valahol és valamilyen módon alkalma, hogy jót tegyen: otthon vagy az utcán, szórakozás közben vagy a hivatalban, a tanulásban vagy a fizikai munkában rokonai, lakótársai, barátai és ismerősei üdvösségének elnyerésére. Mindenkinek arra kell törekednie a maga módján — még ha csak imádsággal és a keresztény erények gyakorlásával történik is ez —, „hogy az egész világon mielőbb egy nyáj és egy pásztor legyen".

Kiérezzük ezekből a sorokból, hogy mennyire jogosan nevezhette XI. Pius pápa Vincét az Actio Catholica előfutárának. Mindenekelőtt saját életét csatolta hatalmas programjához, a tőle kiáradt ösztönzéseket, amelyek például szolgáltak különféle vallási társulatok, közösségben élő papok és testvérek társaságának és egy nővérkongregációnak az alapításához. Az utóbbiakat papok és laikusok körei támogatták és gondozták. Ezt a szervezetet „A Katolikus Apostolság Társaságának" nevezte; feladata volt, hogy újból ösztönözzön minden katolikus vállalkozást, egyeztesse őket, megnyerjen számukra imádkozókat és mindenféle jellegű segítőket, olyanokat is, akik anyagi támogatást nyújtanak nekik. A Hitterjesztés Lyoni Egyesülete, amelynek a modern missziós mozgalom nagyon sokat köszönhet, ebben az anyagi támogatásban veszélyeztetve látta saját feladatát, elérte, hogy Vince művét betiltották; ez volt a legsúlyosabb csapás Pallotti életében. Amikor ismét engedélyezték, le kellett mondania a gyűjtő tevékenységről. A betiltással tehát elsősorban a laikus világra történő szélesebb körű, bensőséges ráhatást akadályozták meg. Emellett sok jó vállalkozást természetesen nem is lehetett már olyan jól támogatni, mint ahogy egyébként lehetséges lett volna. Pallotti műve ellen azt is felhozták, hogy a katolikus apostolság nem lehet valamely társulat feladata az Egyházon belül, hanem a világ püspökei ügyének kell lennie. „A Katolikus Apostolság Társasága" átalakítva „A Missziók Jámbor Társasága" néven folytatta tevékenységét. Vince a szívén viselte a külföldi missziók sorsát is; nevéhez fűződik a milánói és Mill Hill-i missziós szeminárium. Másik kedvelt gondolata volt az Egyház újraegyesítése. Ő hívta életre azokat a nagyszabású ünnepségeket, amelyeket évenként tartanak vízkereszt oktávája folyamán a San' Andrea-templomban az ortodox egyházzal való újraegyesülés végett.

1849 augusztusában így szólt Tiszteletreméltó Bernhard Maria Clausi (1798—1849) Vincéhez, a gyóntatóatyjához: „Vince, Vince, emelkedj föl ebből a szennyes világból! Mit keresel még itt? Egy hónap és három nap!" Clausi 1849. december 20-án, Vince pedig egy hónappal és három nappal később halt meg. Egy fagyoskodó embernek ajándékozta a köpenyét, és köpeny nélkül ült be a hideg gyóntatószékbe. Az akkor szerzett tüdőgyulladásban halt meg 1850. január 22-én.

1950-ben XII. Pius pápa boldoggá, 1963-ban pedig XXIII. János pápa szentté avatta.

LY ANDRÁS pap

* Csing-ku, 1692.
† Ly-pao-tho, 1774. január 23.

Ha Ly Andrást, a kínai világi papot besoroljuk az Egyház jelentős szentjei vagy boldogjai közé, nem azért történik, mert Kína első papjainak egyike volt, nem is mint hithirdetőnek és szervezőnek jelentős sikerei miatt, hanem mert mint már a halála után írta Boldog Moye János-Márton (lásd: 251. o.): „Non est inventus similis illi (nem lehetett hozzá hasonlót találni), — a legragyogóbb talentumokkal rendelkezett, számos könyvet írt, s az üldözések és zaklatások egész sorát állta ki". Egy ismerőjének ehhez a bizonyítványához csatlakozik az a szerencsés körülmény, hogy kínai papok tollából való dokumentummal rendelkezünk, amely egyedülálló nemcsak Kína, hanem az egész világ missziós történetében; egy latinul írt naplóval, amely 1924. évi kiadásában 677 sűrűn nyomott oldalt tesz ki. Az európai hithirdetők és kínai munkatársaik bizonyságait megerősíti ez a napló, amelyet egyáltalán nem kinyomtatásra szántak, és csak 1906-ban vált ismeretessé Adrien Launay, a párizsi missziós szeminárium történésze és levéltárosa révén.

Ly András 1692-ben született Senszi tartományban, de már gyermekkorában Szecsuán tartományba került; a párizsi misszionáriusok, La Baluere és Basset vették magukhoz az eszes gyermeket, és már a latinra is tanították. Amikor a hithirdetőknek az 1707. évi rítusvita következtében el kellett hagyniok Szecsuán tartományt, a tizenöt éves András is csatlakozott hozzájuk. Makaóban kapta meg a tonzúrát 1709-ben Ch.-T. Maillard de Torunon (1668—1710) pápai legátus kezéből, olyan kínos kísérő körülmények között, hogy ezek egész életére belevésődtek emlékezetébe. Az összegyűlt európai misszionáriusok között ugyanis egyesek kikeltek a kínaiak pappá szentelése ellen, s egyikük ez alkalommal erre a kemény ítéletre fakadt: „A kínaiak büszkék, állhatatlanok és hálátlanok, s ezért nem szabad őket pappá szentelni". Még a párizsi misszionáriusok kantoni hivatalában is hallania kellett később ilyen szavakat: ettől kezdve ugyanis András Ayuthiának, Sziám egykori fővárosának a párizsi misszionáriusok által alapított szemináriumában végezte tanulmányait.

Miután 1725-ben msgr. de Cicé, Sziám apostoli vikáriusa pappá szentelte, a következő évben ismét Kínába ment. A párizsi misszionáriusok kantoni prokurátora a fiatal papnak a Fukien tartománybeli missziós területet jelölte ki, amelyet az ottani hithirdetők a későbbi vértanú püspök, Boldog Sanz Péter (lásd: 298. o.) vezetése alatt gondoztak. Már három év múlva azonban egy üldözés menekülésre késztette, két évvel később pedig súlyos betegsége arra kényszerítette, hogy hagyja el Fukient, és a párizsi misszionáriusok kantoni képviseletén keressen gyógyulást. Mivel azonban az orvosok úgy

ítélték, hogy Fukien tengeri klímája káros az egészségére, a prokurátor Szecsuán hegyes vidékére küldte, az ott tevékenykedő hithirdetőkhöz, Joachim de Martiliat-hoz (1706—1755), aki a következő időkben azután atyai barátja lett. Szecsuáni együttes munkájuk csupán rövid életű volt, mert az akkori apostoli vikárius, Müllener német lazarista unszolta őket, hagyják el Szecsuán tartományt és Hukuangban tevékenykedjenek. Csak 1737-ben adta át a Propaganda Kongregáció Szecsuán tartományt jogszerűen a párizsi misszionáriusoknak. J. de Martiliat-t Yünnan apostoli vikáriusává nevezték ki, és msgr. Müllener 1741-ben püspökké szentelte. Msgr. Müllener és utódja, a dominikánus Maggi halála után reá hárult Szecsuán, Hukuang és Kveicsu vezetése is. Mielőtt még azonban Joachim de Martiliat püspök lett volna, Andrással együtt sínylődött a kínai börtönben. A fogság mind enyhébb lett, végül visszaadták a szabadságukat.

1746-ban a Fukien tartományban dühöngő keresztényüldözés átcsapott Szecsuánba is. Martiliat és András egyik helyről a másikra menekült, míg végül a püspök számára nem maradt más hátra, mint hogy Makaóban keressen menedéket. Röviddel megérkezése után, 1747. január 17-én írt kínai munkatársának, hogy amennyire lehetséges, a misszió minden eseményéről és kérdéséről szabályszerűen értesítse. András örömmel vette ezt a megbízatást, és évről évre rendszeresen elküldte Makaóba csaknem naponta készített feljegyzéseit. A naplóvezetés annyira szokásává vált, hogy püspökének halála (1755) után is folytatta. Ez az a napló, amely 1747. június 15-ével kezdődik, és amelyet 1763 végéig folytatólagosan vezetett a párizsi misszionáriusok makaói prokurátora számára.

Ez a napló nemcsak a szecsuáni fiatal misszió és a szomszédos tartományok egyháztörténetének különösen értékes forrása, hanem különösképpen tanulságos az üldözések alatti missziós módszerek és lelkipásztorkodás szempontjából is. Ezen túlmenően kulcsot ad a kezünkbe, hogy megérthessük egy akkori kínai pap jellemét és magatartását.

6000 keresztény élt Szecsuánban, amikor Andrásra hárult a gond és felelősség az óriási területen szétszórt seregért. Hogy e kicsiny nyájak nagyobb részben kitartottak a hitük mellett, és új megtérésekkel még gyarapodtak is, az ennek az egyszerű és alázatos kínai papnak az érdeme. Ha meggondoljuk, hogy Szecsuán tartomány 566 000 négyzetkilométer, megértjük, mekkora fáradságot és lemondást követelt a kereszténveknek csupán a gondozása is, hozzátéve, hogy Andrásnak nem volt valami jó az egészsége; felfogjuk továbbá, hogy emberileg egyszerűen lehetetlen volt oly sok, többnyire magányosan lakó keresztényt szabályos időközönként felkeresnie. Éveken át nélkülözniük kellett a papi segítséget és tanítást. Sok helyütt ezért kihűlt a hit, és így teljességgel érthető a hithirdető gyakran ismétlődő panasza a keresztények tudatlansága, a pogány erkölcsök és néhány aposztázia miatt. 1750-ben egy másik kínai pap, Ly Lukács érkezett a sziámi szemináriumból Szecsuánba; idősebb névrokona gondos apaként látta el, és bevezette a missziós munka gyakorlatába.

1754-ben kapta meg első francia hithirdetőjét, Lefévre-t munkatársául, aki azonban méltóságon alulinak találta, hogy tanácsokat fogadjon el egy tapasztaltabb kínai paptól. Ismét üldözések kezdődtek, s ezek során mindkettő, András és Lefévre is áldozatul esett. Fogságból fogságba hurcolták őket, amíg végül azután a francia misszionáriust Makaóba száműzték, majd azután 1792-ben a francia forradalom áldozataként kellett meghalnia; Andrást viszont mint kínait szabadon engedték. 1756-ban lépett a missziós területre François Pottier, a későbbi apostoli vikárius, és kezdettől fogva szívélyes és bizalommal teli érzéseket táplált kínai testvére iránt. Pottier hamarosan jogilag András felettese lett, mert Martiliat halála (1755) után a Propaganda Kongregáció a már Makaóban tartózkodó P. Raymondot Szecsuán apostoli vikáriusává nevezte ki, ő pedig Pottier-t a vikáriusává. 1762-ben azután a sziámi szeminárium egy professzorát, P.J. Kerhervét nevezték ki apostoli vikáriussá. Ő Andrást javasolta püspöknek és apostoli vikáriusnak a Propaganda Kongregáció számára: „Ly András úr bizonnyal alkalmasabb lenne erre a posztra. Ez a tiszteletreméltó hitvalló mindenkinek a megítélése szerint a szecsuáni misszió lelke és támasza. Püspökké szentelése a szecsuáni keresztények hitét újból megélénkítené, a szeminárium tanulóit pedig reménységgel töltené el... a keresztelések száma megsokszorozódna..."

A hithirdető kívánsága nem teljesült ugyan, mert 1767-ben Pottier-t választották meg apostoli vikáriussá, azt mégis mutatja, hogy milyen nagyra becsülték missziós körökben a kínai papot. András ebben az időben bizony már öreg és megtört volt ahhoz, hogy felnőhessen ilyen feladatra. 1761 után egy üldözés alkalmával hosszú börtönt kellett elviselnie. Amikor kiszabadult, betegsége és nagyothallása nem tette többé lehetővé, hogy szétszórt keresztény közösségeket gondozhasson. Pottier helyettes vikárius ezért rábízta a Csengtu város közelében levő, mintegy 700 keresztényt számláló közösséget. Itt nemcsak — mint előzően — termékeny lelkipásztori tevékenységet fejtett ki, hanem elindított egy új munkát is: megalapította Kína első kisszemináriumát, hogy előkészítse azokat a tanulókat, akik a sziámi szemináriumban akarták folytatni tanulmányaikat. A mindenfelé uralkodó nagy szegénység miatt a misszionáriusok ezt „Krisztus születése szemináriumának" (Séminaire de la Nativité) nevezték. Pottier, aki 1769-ben megkapta kinevező bulláját, ide hívta a misszionáriusait — köztük Franciaországból és Sziámból való erősítések is voltak —, hogy velük együtt közösen végezzen lelkigyakorlatot püspökké szentelése előtt. Alig kezdték meg azonban ezt, amikor hirtelen felbukkanó csapat tört rájuk, három mandarinnal az élén. Mindenki menekült, amilyen gyorsan csak tudott. Csupán Gleyo misszionáriust fogták el, aki 1777-ig a kínai börtönökben szenvedett. Andrásnak is sikerült elmenekülnie és ismét új menedéket találnia. 1770-ben egy feljelentés következtében mégis arra kényszerült, hogy az újból megnyitott kisszemináriumot feloszlassa és meneküljön. A szeminaristákat Sziámba tudta küldeni, maga pedig egy kicsi, távol eső közösségben, Ly-pao-thóban talált utolsó földi menedékhelyére. Itt halt meg 1774. január 23-án, nyolcvankét éves korában.

E rövid életrajz sajnos csak halvány képet tud nyújtani a kínai pap gazdag személyiségéről. Különösen az első években mutatkozott kiváló szervezőnek. Naplói számos pontos évszámot tartalmaznak, a keletkezőben levő új közösségek vásárlásait és bérleti szerződéseit, fáradozásait a hitoktatók és keresztény elöljárók elmélyültebb képzése érdekében, és gondoskodását a Makaóval való kapcsolat fenntartásáról s az évenként küldött futárokról. Emellett igazi hithirdető volt, aki minden kínálkozó alkalmat kihasznált, hogy a pogányokkal megismertesse a keresztény hitet és jártassá tegye őket benne.

Egy sor általa szerkesztett írás állt a pogányok térítésének szolgálatában. Módszere a párizsi misszionáriusok alapvetését követte, s egyszerűsített formájában mint „alulról felfelé" történő haladás jellemezhető (ellentétben a jezsuitákéval, amely „felülről lefelé" akart haladni). Folytonosan új közösségek alapítására törekedett, s ezeket azután egészséges és vallásos családok magva köré tömörítette. Hogy ez a rendszer is eredményes volt, mutatja az a tény, hogy Szecsuán a hierarchia 1947. évi felállításakor már nyolc egyházmegyére oszlott (közülük három a kínai világi klérusé volt). A már megnyert keresztényekre irányuló lelkipásztori tevékenységét is alig méltathatjuk kellőképpen. A szentmise ünneplése, kivált a nagyobb ünnepeken, amikor a keresztények messziről sereglettek össze, központi ügy volt számára. E célból általánosan érthető kínai nyelvre fordította le az *Ordo Missaet;* Moyéval imakönyvet adott a keresztények kezébe, amely felettesei utasításainak megfelelően csak az Egyház liturgikus könyveiből való imádságokat tartalmazta. A kínai újévnek, a kínaiak fő ünnepének megülését nagy szeretettel és alkalmazkodással igyekezett valóban vallási liturgikus ünneppé formálni.

Egész misszióspapi élete számára érvényes eme alázatos vallomása: „A lelkipásztorkodás és a papi hivatal a művészetek művészete. Senki nem állíthatja, hogy bármely halandó akkora bölcsességgel, tudománnyal és isteni okossággal rendelkezik, amelynek birtokában sohasem téved le a helyes útról. De őszintén és férfiasan küzdöttem".

WARD MÁRIA rendalapító

* Mulwith, 1585. január 23.
† Hewarth, 1645. január 30.

1585. január 23-án született, amikor I. Erzsébet idejében a katolikusokat elkeseredetten üldözték. Olyan környezetben nőtt fel, amely vallását buzgón gyakorolta, és szilárdan kitartott a katolikus Egyház iránti hűségében. Szülei gyakran kockáztatták az életüket, amikor papot rejtettek el a házukban. Nagyanyjának, Wright Orsolyának, akinél Mária korai gyermekségének néhány évét töltötte, a hite miatt tizenegy évig tartó fogságot kellett elszenvednie. Mária éber lélekkel fogadta magába a nagy angol hitvallókról és vértanúkról szerzett értesüléseit.

Isten gazdag adományokkal halmozta el: kiemelkedő természetes bájjal, világos értelemmel és hajlíthatatlan akaraterővel; ő pedig fel is használt mindent, hogy mindig mindenben Isten nagyobb dicsőségére járjon el.

Már korán érezte szerzetesi hivatását. Mivel Angliában minden kolostort feloszlattak, külföldön akarta célját elérni. Családja és barátai ellenezték tervét; árulásnak tűnt számukra, hogy olyan időben, amikor a fenyegetett angol egyház rászorul minden hű gyermeke tevékenységére, valaki a kolostor békéjébe akar visszavonulni. Ugyanakkor a westmorelandi gróf örököse Mária kezére pályázott, s ezzel a házassággal sokat nyert volna a katolikusok ügye. Kezdetben Mária gyóntatóatyja is úgy látta, hogy ez a kapcsolat Isten akarata, csakhamar felismerte azonban, hogy felfogása keresztezi Isten terveit. A huszonegy éves Mária a flandriai Saint-Omer klarissza kolostorába került. (A rend megválasztásában teljesen papi tanácsra hagyatkozott; kívánsága csak az volt, hogy „a legszigorúbbat válassza, hogy lelkét ne csak részben, hanem teljesen és mindenestül Istennek adhassa".) Azt remélte, hogy a visszavonult szemlélődésnek és a zsolozsma istendicséretének élhet majd, de a helyét a kolduló nővérek között jelölték ki. Naponta be kellett járnia a környék falvait, s gyakran gúnyos beszédek kíséretében, és az összeroskadásig kimerülve élelmet gyűjteni a kolostor számára. Nehezítette helyzetét egy térdén támadt gennyes kelevény. Mária mindenben Isten akaratát látta, de csaknem egy év múlva a kolostor általános vizitátora alkalmatlannak találta erre az életmódra. Letette a szerzetesi ruhát, elhagyta a vallon konventet, és egy sugallat hatására ugyanott kolostort akart alapítani a klarissza rend angol tagjai számára, s erre a célra fordította vagyona nagy részét.

Novíciaként belépett az új kis közösségbe, ahol imádkozva és vezekelve mélységes belső békét élvezett. Csakhamar úgy érezte azonban, hogy Isten ellenállhatatlan erővel ragadja meg; így közölte később: „Legnagyobb

vigasztalásom annak felismerése volt, hogy Istennek terve van velem. Eközben megmutatkozott számomra, hogy nem kell megmaradnom Szent Klára rendjében; valami mást kellett tennem, de hogy mit és milyen természetű dolgot, azt nem láttam és nem is tudtam kitalálni. Csak azt értettem meg, hogy ez valami jó és Isten akarata szerinti dolog lesz."

Hónapokon át próbálta Mária főnöknője parancsára félretenni ezt a megtapasztalását, mint amit az ördög az ő megzavarására sugallt, és a számára oly kedves kolostori életetet tovább folytatni. Végül azonban Isten egyértelmű hívását kellett felismernie, s meg nem értve és megvetetten elhagyta a kolostort.

Miután így három évet a kontinensen időzött, visszatért a családjához Londonba. A következő hónapokat világi apostolkodással töltötte. Haldoklókat és betegeket látogatott, előkészítette őket a pap jövetelére, gyermekeket oktatott a hitigazságokra, gondozta a szegényeket, báli ruhában elvegyült a nemesi társaságban, arra gondolva, hogy itt is embereket vezessen vissza az Istenhez. Mária csakhamar talált fiatal munkatársakat. Amit azonban tenni tudtak, csekély volt. Szükségesnek látszott, hogy Anglia fiatalságát a hit alapjaira oktassák, és meg is erősítsék benne, hogy később képviselhessék majd hazájukban a katolikus Egyház ügyét. Mária biztos helyen, a kontinensen telepedett le, első hét társnőjével és növendékeinek egy csapatával, s Saint-Omerben megalapította első iskoláját. Az oktatás és (járványos időkben) a betegek ápolása mellett az „angolkisasszonyok" a kor özvegyi ruhájába öltözve apácaéletet éltek, de klauzúra és zsolozsma nélkül. Voltak, akik ezt nehezményezték, mert nem felelt meg az Egyház hagyományának. Ward Máriától azt kívánták, hogy közösségével csatlakozzék valamelyik meglévő női rendhez, és hogy jóváhagyott regula szerint éljen. Ő ezt elutasította, de nem tudta megmagyarázni, hogy valójában mit akar intézetével, miután ő maga évek óta bizonytalanságban maradt felőle. Végre 1611-ben megkapta Isten titokzatos útmutatását, és felismerte célját. Megbízatásának végrehajtása minden ellentmondással szemben könnyű lett számára, összevetve a korábbi évek sötétségével. Arra törekedett, hogy Isten akaratával szembe ne állítson önmagában semmiféle akadályt, hogy Isten végrehajthassa általa művét.

Miközben a tagok száma és munkája is megnövekedett a kontinensen, Mária visszatért Angliába, és Londonban megalapította első házát. Tevékenysége nem maradt sokáig elrejtve. Fejére nagy vérdíjat tűztek ki. Legelkeseredettebb ellensége, a canterbury anglikán érsek azt mondta róla: többet ártott, mint sok pap, és szívesen kicserélte volna hat-hét jezsuitával. Miközben országszerte kutattak utána, tárgyalás végett önként a palotába ment, és amikor hiába várt üldözőire, belevéste nevét az egyik ablakba.

Attól kezdve életének nagy részét a kontinensen töltötte; egyre újabb házakat alapított, és fáradozott az egyházi jóváhagyásért. Ma érthetetlennek tűnhet, hogy eszméje: „valamiféle vegyes életmód" — tudniillik a kolostori élet összekapcsolása „a felebaráti szeretetnek a kolostoron belül el nem végezhető gyakorlataival" — oly nagy ellenállásra talált. Ennek történeti

alapjai összetettek. Szerepet játszhattak benne a személyét és művét ért rágalmak, továbbá a jezsuita rend tagjainak ellenállása is, akik féltek a „második rendtől". Más oldalról mint „jezsuita nők" ellen — ahogy a nép nevezte őket — a jezsuita rendnek az Egyházon belüli ellenfelei léptek fel velük szemben. Mária következetes törekvése, hogy intézetét (Institutum Beatae Mariae Virginis = A Boldogságos Szűz Mária Intézete) közvetlenül a pápának rendelje alá, ellenfeleket támasztott számára a püspökök között.

A Szentszék elé terjesztette intézetének tervét, római útra is vállalkozott, hogy ügyét maga tárja a pápa és a bíborosok elé; házat nyitott Rómában, hogy mindenki meggyőződhessen ügyének igaz voltáról — mindez mégsem tudta feltartóztatni az intézetre mért megsemmisítő csapást. Voltak már házai Saint-Omerben, Londonban, Liège-ben, Kölnben, Trierben, Rómában, Nápolyban, Perugiában, Münchenben, Bécsben, Pozsonyban; az intézet taglétszáma már százakra emelkedett, amikor VIII. Orbán pápa 1631-ben kiadott bullájával feloszlatta. Magát Máriát mint eretneket egy müncheni klarissza kolostorban őrizték. Halálos betegen elmondhatta: „Sohasem mondtam vagy tettem semmit, sem nagyot, sem kicsit Őszentsége vagy a szent Egyház tekintélye ellen". Inkább lemondott volna a haldoklók szentségéről, mint hogy a visszavonás látszatába keveredjen. Visszanyerte egészségét, és három hónap múlva elengedték a fogságból. Életműve darabokban hevert, házait feloszlatták, a nővéreket hazaküldték. Mária azonban töretlen erővel indult el harmadik római útjára, és a pápa lába elé vetette magát, aki megengedte, hogy néhány társnőjével együtt az ő különleges felügyelete és oltalma alatt megnyisson egy házat, és lányok nevelésével foglalkozzék. Müncheni házát is visszaállíthatta. Lassanként újból növekedni kezdett alapítása.

Mária azonban arra érezte magát hivatottnak, hogy visszatérjen hazájába. Anglia megtérítésének szentelte élete utolsó éveit Londonban és Yorkban. 1645. január 30-án halt meg.

Alapításának jóváhagyását nem érte meg. 1703-ban a szabályzata jóváhagyást nyert ugyan, de 1749-ben XIV. Benedek pápa megtiltotta, hogy rendalapítóként tiszteljék. Ezt a tilalmat 1908-ban X. Pius feloldotta, miután az angolkisasszonyok rendjét már 1877-ben jóváhagyták. 1978-ban kapta meg a rend a Szent Ignác-i konstitúciók használatának jogát.

XII. Pius a világi apostolok 1951-ben tartott kongresszusán úgy emlékezett meg Ward Máriáról, mint aki „a katolikus Angliával ajándékozta meg az Egyházat történelmének legsötétebb és legvéresebb óráiban". A mai Egyház feladata, hogy méltányolja Ward Mária apostoli eszméjének hatékonyságát és személyének sugárzó erejét.

SZENT PAULA özvegy

Ünnepe: január 26.
* Róma, 347. május 5.
† Betlehem, 404. január 26.

Szent Jeromos (lásd: A szentek élete, 552. o.) köré Rómában, majd Betlehemben Istennek szentelt nők tömörültek, s ő lett a tanítójuk és vezetőjük. Isten igéje iránt ugyanazt a tisztelő szeretetet ébresztette bennük, mint amely őt is eltöltötte és beavatta Krisztus misztériumaiba.

Ezek közé a nők közé tartozott Szent Paula is, az előkelő római nő, aki anyja (Blesilla) révén rokonságban állt a Scipiókkal, Gracchusokkal és Paulus Aemiliusszal, és akinek az apja (Rogatus) Agamemnontól vezette le a származását.

Paulát tizenöt évesen férjhez adták a pogány Toxotiushoz, aki Aeneast is az ősei közé számította. Öt gyermeket ajándékozott neki: Szent Blesillát (364 körül—384), aki Istennek szentelt özvegyként fejezte be az életét; Paulinát, aki Szent Pammachius (lásd: 463. o.) hitveseként szolgált az Úrnak; Szent Eusztochiumot (lásd: 516. o.); Rufinát, „aki korai halálával megkínozta anyja szerető szívét" és Toxotiust, akinek a lánya az ő nevét viselte, és később követte őt Betlehembe.

Paulát gyermekkorától kezdve eltöltötte Krisztus szeretete, s ez a szeretet jótettekre késztette. Úgy tűnik mégis, hogy nélkülözhetetlennek tartotta azt a fényűzést, amely férje házában körülvette. Erről később így vallott: „El kell csúfítanom az arcomat, amiért Isten parancsa ellenére olyan gyakran kifestettem bíborral, fehér festékkel és szemfeketítővel. Testemet meg kell kínoznom azért, mert sok élvezettel elfecsérelte az időt. A puha gyolcsruhákat és drága selyemszöveteket durva vezeklőöltönnyel kell felcserélnem. Amint férjemnek és a világnak tetszettem, úgy akarok ezután Krisztusnak tetszeni."

A nagy fordulat férje halálával érkezett el. Eleinte annyira szenvedett a tőle való elválás miatt, „hogy csaknem ő maga is meghalt". Ezután azonban meghallotta a szerzetesi életre szólító hívást és követte is azt. Csatlakozott az Istennek szentelt özvegyhez, Szent Marcellához (325/335—410), aki házát az első római „női kolostorrá" alakította át, s más asszonyokkal és hajadonokkal együtt a világváros közepén az egyiptomi szerzetesek és szüzek példája szerint Krisztusnak élt.

Paula saját palotáját is kolostorrá alakította át a lánya, Eusztochium támogatásával. Férje halála után Blesilla is csatlakozott anyjához és nővéréhez.

Teljes elvonultságban élte Paula lányaival együtt az aszkézis és az imádság életét. Bőkezűsége most már nem ismert határt. Szegényeket és betegeket ajándékozott meg jómódú háza gazdagságából. Minden elképzelhető gondossággal felkereste a városban a segítségre szorulókat, hogy támogassa őket.

Rokonai szidták jótettei miatt; szemére vetették, hogy elherdálja gyermekei örökségét. Azt válaszolta, hogy gyermekeire nagy örökséget hagy: Krisztus irgalmát.

Amikor Epiphaniosz (315 körül—403), a ciprusi Szalamisz püspöke és Paulinosz († 388), Antióchia városának püspöke, Szent I. Damasus pápa (366—384) idejében tartott zsinatra Rómába érkezett, Paula vendégül látta őket. A két keleti püspök jelenléte felébresztette benne azt a kívánságot, hogy hagyja el szülővárosát, és „Antal vagy Pál magányosságába", Théba szerzeteseihez zarándokoljon, különösen, mert Szent Jeromos is elhagyta Rómát, és Keletre telepedett át. Anélkül, hogy házára, gyermekeire és vagyonára gondolt volna, 385-ben, amikor a tél már elmúlt, és a tenger ismét hajózható lett, elindult lányával, Eusztochiummal együtt (Blesillát már magához vette az Úr). Többi gyermeke, bátyja és más rokonai kikísérték a kikötőbe. Paulának nagyon nehezére esett a búcsú. Szerette a gyermekeit, anyai gyöngédséggel csüngött Toxotiuson, aki a búcsú órájában kérlelően nyújtotta feléje a kezét. Paula azonban hittel legyőzte fájdalmát. „Gyermekei iránt érzett szeretetét legyőzte Isten iránti szeretete".

A Keletre vivő úton Cipruson felkereste Epiphaniosz püspököt, aki tíz napig visszatartotta, „hogy felüdüljön". Ő azonban „Isten szolgálatában" töltötte az időt, bejárta a környék kolostorait, hogy kiossza nekik adományait. Antióchiában Paulinosz püspöke éppúgy, mint Epiphaniosz „szeretetre méltó módon visszatartotta egy időre".

Paula „átizzítva a hit tüzétől", folytatta útját. Szamárháton érkezett meg a szent helyekre. „A kereszt előtt imádattal borult le, éppen úgy, mintha az Urat látta volna ott függeni. Bement a feltámadás sírkamrájába, és megcsókolta a követ, amelyet az angyal hengerített el a bejárattól. Mint szomjazó a vágyva vágyott vizet, úgy érintette meg ajkával azt a helyet, amelyre az Úr holttestét helyezték." Ezután pedig kiosztotta adományait Jeruzsálem szegényei között. Betlehemben nagy örömmel törtek ki belőle a szavak: „Köszöntelek Betlehem, kenyér háza; itt született az a kenyér, amely a mennyből szállott alá. Köszöntelek Efrata, te fölötte gazdag és termékeny vidék! Termékenységed az Isten." Azon a helyen, amelyen a hagyomány szerint az Úr jászola volt, a földre vetette magát, és így szólt: „Én, nyomorult bűnös méltó lettem arra, hogy megcsókoljam azt a jászolt, amelyben a mi Urunk kisgyermekként sírt; hogy imádkozzam abban a barlangban, amelyben a Szűzanya életet adott az isteni Gyermeknek. Itt az én nyugvóhelyem, mert itt van az én Uram hazája. Itt akarok lakni, mert a Megváltó ezt a helyet választotta ki."

Mielőtt azonban Paula véglegesen Betlehemben telepedett volna le, nemcsak az egész Szentföldet járta be, hanem elutazott Egyiptomba is, hogy felkeresse a pusztai szerzetesek településeit. „Minden egyes cellába belépett; mindenkinek a lába elé borult", mert mindenkiben Krisztust látta, és mindenkiben Krisztusnak szolgált. Jeromos közli, hogy az útját több szűznek és lányának, Eusztochiumnak a kíséretében tette meg.

Betlehembe visszatérve felépíttetett egy kolostort szerzetesek, egy másikat szerzetesnők számára és egy zarándokszállást az idegeneknek. Az új kolos-

torban szüzek között élve utolsónak tartotta magát Krisztus szolgálói között, s valamennyiük közül ő volt a legegyszerűbb. Adakozása meghaladott minden ésszerű mértéket. Gyakran kért kölcsön, hogy egyetlen kéregetőt se kelljen elutasítania. Egyetlen kívánsága az volt, hogy koldusszegényen haljon meg: lányainak egyetlen fillért se hagyjon hátra, s még a halotti lepel se legyen a sajátja. Kívánsága szó szerint beteljesedett.

Paula erőssége Isten igéje volt. A Szentírást kívülről tudta, és gondot fordított arra, hogy egyetlen szavát se engedje elveszni, és mindenben Krisztust találja meg.

Elérkezett hazatérésének a napja, és mint az élete, szent volt a halála is. Zsoltárverseket imádkozott a fekvőhelyén, és ujjával keresztet rajzolt az ajkára. Röviddel azelőtt azonban, hogy a lelkét kilehelte volna, „a hörgés, amellyel a haldokló élete bevégződik, Isten dicséretévé változott".

Püspökök vették vállukra tetemét, és az Úr születése barlangjának templomába vitték. Görög, latin és szír nyelven csendült fel a zsoltárok sora, nemcsak a harmadik napig, amelyen a barlang mellé temették, hanem egész héten át.

Temetése után Szent Jeromos hosszú levelet írt Eusztochiumnak, melyben megható emléket állított Paulának: „Ha minden tagom nyelvvé válna és emberi hangon tudna szólni, akkor sem lennék képes méltán dicsérni Szent Paula erényeit. Nemes származású volt, de igazán nemessé a szentség tette. Egykor gazdag volt, most Krisztus szegénysége ékesíti... Róma aranyos házai helyett Betlehem vályogviskóit választotta. Ne keseregjünk elvesztésén, hanem adjunk hálát azért, hogy a miénk volt, sőt azért, hogy a miénk. Mert Istennek él minden, s aki visszatér Hozzá, az ő családjába költözik... Ég veled, Paula! Imáiddal támogasd végső öregségében azt, aki téged annyira tisztel. Hited és cselekedeteid kössenek Krisztushoz, nála lévén könnyebben elnyered, amit kérsz." — A sírboltra vésett verses feliratot is Szent Jeromos fogalmazta.

LU SZENT JEROMOS vértanú

† Ny-Kína,
1858. január 28.

Kína nyugati tartományaiban, mélyen a hegyekben, szétszórva élnek a miaók, a „Mennyei Középbirodalom" öt népcsoportjának egyike. Mint az ország egykori urai, akik a Han-dinasztia elől a hegyekbe szorultak, élték az életüket. Elnyomóikról olyan kevéssé akartak tudni, hogy beletörődtek: azok „barbárok"-nak tekintik őket.

A miaók legtekintélyesebb törzseihez tartozott a Lu család, az öreg Lu pedig haladó szellemű férfi volt. Megszabadult népe előítéletétől, és tanítóként arra törekedett, hogy törzse ifjúságát megismertesse a kínai klasszikusok bölcsességével. Ezt a célt mindenekelőtt saját fiánál akarta elérni, akivel nagy tervei voltak: előkészítette a nagy állami vizsgákra, hogy egy napon majd a tekintélyes tudósok sorába léphessen. A fiatal Lu azonban megbukott az állami vizsgán; nem azért, mintha hiányosak lettek volna ismeretei, hanem mivel a „barbárok"-hoz tartozott.

De ez az igazságtalan eljárás nem mérsékelte buzgóságát! Amikor az öreg Lu nyugalomba vonult, fia az örökségével együtt átvette apja hivatalát is, és csakhamar első ember lett a falujában. Minden oka meglett volna arra, hogy elégedett legyen magával és életével. Belsejében azonban ürességet érzett, s ez nyugtalanná és ingerültté tette, és végül arra késztette, hogy a pálinkában keressen feledést.

Amikor kijózanodott, még rosszabbul érezte magát. Hogy belső ürességét kitöltse, belépett egy titkos szektába, a forradalmi „Fehér Lótusz Mozgalom" egyik ágába. Szigorúan megtartott minden előírást, boldognak azonban mégsem érezte magát.

Ezután mégis megtörtént a fordulat; kapcsolatba került néhány keresztténnyel, akiket az üldözés Nyugat félreeső hegyeibe űzött. Néhány vallási könyv is volt velük. Lu érdeklődni kezdett irántuk, és minél többet olvasott belőlük, annál inkább felismerte, hogy életének teljességét hamis utakon kereste. Megtért, és 1853-ban Jeromos névre keresztelték.

Számára a keresztség a múltjával való teljes szakítást jelentette. A kereszténységre szóló meghívása egyet jelentett küldetésével. Nemcsak keresztény életre törekedett, hanem másokat is el akart vezetni Krisztus igazságára. Ezek a „mások" elsősorban a háza népe voltak: szülei, felesége és gyermekei. Anyja és felesége kivételével megnyerte őket az új út számára.

Ezután meghalt a felesége. Jeromos csak most ismerte fel, mit jelentett a ház számára: semmi sem ment a háziasszony rendező keze nélkül. A szokásnak megfelelően a házasságközvetítőhöz fordult. Ez elküldte a menekült keresztények hitoktatónőjéhez, Liu Ágotához, aki a kínai keresztény

közösségekben a szerzetes nővéreknek megfelelő szüzek közé tartozott, és megneheztelt, amiért egy férfi őt akarta megszerezni. Jeromosnak jóvá kellett tennie hibáját, és bocsánatot kellett kérnie.

Akár büszkeségében, tekintélyes férfiúi helyzetében érezte magát megbántva, akár mert a keresztény családokban nem talált magához illő nőt, mindenesetre feleségül vett egy pogány nőt. Ezzel magára vonta a keresztények felháborodását. Először nem törődött vele, később azonban belátta hibáját, és megkísérelte jóvátételét. Úgy gondolta, a nyilvános bűnbánat nem elég; nem nyugodott addig, míg feleségét is el nem vezette a keresztséghez.

Buzgósága most már nem ismert határt. Idővel több mint kétszáz földijét nyerte meg Krisztus hitének. Egy pajtában gyűjtötte őket össze imádság és oktatás végett; a nők — kicsinyeiket a hátukra kötve — az egyik oldalon, a férfiak — gyakran füstölgő pipával — a másikon, közöttük pedig Jeromos.

Egy azonban hiányzott ennek a közösségnek: a pap. A szomszédos tartományban, Kvangsziban élt egy francia pap, Boldog Chapdelaine Ágoston (lásd: 115. o.). Amikor Jeromos útnak indult hozzá, nem sejtette, hogy micsoda veszélybe kerül. Chapdelaine atyával együtt letartóztatták és bíró elé állították, végül sikerült visszanyerniök a szabadságot.

Egy évvel ezután Chapdelaine vértanúhalált halt Krisztusért.

Eközben Jeromos szüntelenül apostolkodott hazájában. Néha messzebbre ment, mint amennyire az okosság engedte volna. Éppenséggel felingerelt másokat. Bosszút forraltak ellene, és elérkezettnek látták rá az időt, amikor a keresztények hírhedt ellensége, Tai vette át a tartomány kormányzójának hivatalát. Saját nagybátyja, aki unokaöccsének birtokára áhítozott, szolgáltatta ki Lut ellenségeinek. A közösség esti imája alkalmával tartóztatták le egy másik vezető katolikussal együtt. Kihallgatása után ugyan visszatérhetett a családjához, de bizonyos volt abban, hogy ez a halasztás csak „kegyelmi időhaladék". Megtette utolsó intézkedéseit, megvigasztalta feleségét és gyermekeit, s utolsó éjszakai órái alatt elkészült a végsőkre.

A következő reggel csakugyan mindent előkészítettek a kivégzésére. A kormányzó még egy hiábavaló kísérletet tett, hogy elpártolásra késztesse, majd kimondták a halálos ítéletet. 1858. január 28-án Lu Jeromossal és társaival együtt halt meg Liu Ágota hithirdetőnő is a hóhér bárdja alatt.

1909. május 2-án X. Pius pápa szentté avatta a vértanúkat.

NOLASZKÓI SZENT PÉTER rendalapító

Ünnepe: január 28.
* 1182 körül.
† Barcelona, 1249.(1256.?)
december 25.

A koldulórendek bekapcsolódása az egyházi élet megújításába a középkor delelőjén egyidejűleg egy csodálatra méltó mozgalom kibontakozásával járt együtt. Célja a keresztény rabszolgák kiszabadítása volt, és többek között Nolaszkói Szent Péter nevéhez fűződik.

1182 körül született lovagi nemzetségből (Dél-Franciaországban vagy Barcelonában), és szülei halála után fiatalon tekintélyes vagyonhoz jutott. Arra törekedett, hogy elsősorban az albiak elleni háborúban, majd az aragóniai királyi udvarban lovaghoz méltó célt tűzzön az élete elé, végül arra az elhatározásra jutott, hogy minden erejével a szegények megsegítésének és különösen a rabszolgák kiváltásának szenteli életét.

Ismételten Valenciába, a legközelebbi nagy mohamedán városba utazott, sőt Granadáig is eljutott, és minden alkalommal számos keresztény rabszolgának szerezte vissza szabadságát. Házról házra járva gyűjtött erre a célra.

Keserű csalódásokban is volt része, így hát megkérdezte magától: nem tudná-e jobban szolgálni Istent, ha a magányba vonulna. Töprengései közepette 1218. augusztus 1-ről 2-ra virradó éjszaka az általa mindig bensőségesen tisztelt Irgalmas Szűzanya megjelenése arra indította, hogy hívja életre a foglyok kiszabadításának irgalmas rendjét. Megtanácskozta a dolgot az akkor még ifjú Aragóniai I. Jakab (1214—1276) királlyal és befolyásos tanácsosával, a később szentté avatott Pennaforti Rajmunddal (lásd: A szentek élete, 34. o.), akik szintén hivatottnak érezték magukat arra, hogy segítsenek a terv megvalósításában. Pennaforti Rajmund felvázolta az alapszabályt. Ez az ágostonos regulát követte, és egy világi lovagokból és papokból álló lovagi rend számára készült. Augusztus 10-én a barcelonai székesegyházban a király, a püspök, a káptalan és a nép jelenlétében ünnepélyesen megalapították az Irgalmas Szűzanya Fogolykiváltó rendjét (hivatalos neve: Ordo Beatae Mariae Virginis de Mercede Redemptionis Captivorum; röviden: mercedáriusok). Szálláshelyül először a székesegyház melletti zarándokszállást kapta meg, majd a nemes Plegamansi Rajmund tágas házat ajándékozott neki, s ez szekularizációjáig (1835) a rend székhelye volt.

A rend lovagi jellege alapítójának személyiségéből adódott, aki a rend mestereként is világi maradt, továbbá a királyi udvar befolyásából és azokból a társadalmi kiváltságokból, amelyek abban az időben megillették a nemességet, és amelyek végső soron jórészt a harcok és a tengeri kalózok által

rabszolgává tett foglyok javát is szolgálták. XXII. János pápa (1316—1334) egy határozata alapján a továbbiakban csak papokra bízhatták a rend legfőbb vezetését. Ezért a lovagok ugyan kiváltak a rendből, a lovagi kiváltságok mégis megmaradtak a rend számára 1936-ig.

A városban és vidéken egyaránt kialakult számos testvérület támogatásával Péter Afrikáig is kiterjesztette tevékenységét. Eközben kalózok fogságába került, akik kifosztották, majd egy csónakon kitették a nyílt tengerre, hogy teremtse elő a váltságdíjat túszként visszatartott kísérője és a maga számára. Azt a jelenetet, ahogyan csónakjával partot ért Valenciától északra, Francisco de Zurbarán (1598—1664) örökítette meg ismert festményén.

A mercedáriusok vagy nolaszkóiak szárazon és vízen gyakran életüket veszélyeztetve váltották ki a foglyokat. Nolaszkói Péter személyesen közel 900, rendtársaival együtt mintegy 2700 foglyot szabadított ki. Főként Spanyolországban és Dél-Franciaországban voltak alapításaik. Megbecsülésük egyre nőtt. Olyan eseteket is tulajdonítottak nekik, hogy önmagukat cserélték ki rabszolgákkal, ha így szabadíthattak ki foglyokat.

Péter Barcelonában halt meg 1249. (1256.?) december 25-én. 1628. szeptember 30-án avatták boldoggá, 1655. június 15-én pedig VII. Sándor pápa felvette a Római Martirológiumba, misszáléba és breviáriumba.

A Fogolykiváltó Rend kisugárzó ereje abban is megmutatkozott, hogy Cervellói Szent Mária 1265-ben életre hívta a mercedáriusok női ágát. Idővel mindkét rend a változott körülményekhez alkalmazkodva a plébániai lelkipásztorkodásnak, a betegeknek és fiataloknak nyújtandó segítség feladatainak szenteli magát.

SZENT BATHILDIS özvegy

Ünnepe: január 30.
* Britannia
† Chelles kolostora, Párizs mellett, 680 körül, január 30.

Bathildis életét a 7. század mozgalmas frank történetének hátterében kell szemlélnünk, hogy egyáltalán megértsük: Klodvig birodalma széttöredezett, a Meroving nemzetség ereje kiégett. Az öntudatosodott frank nemesség egyre erősebb lett, és a király hatalmának visszaszorítására törekedett. A két hatalom között a majordomusok*, a korszak voltaképpeni urai gátlástalan politikát folytattak. A frank hierarchia veszélyes játékba bocsátkozott; voltak olyan egyházfejedelmek, akikről valamivel később rémülettel eltelve írta Szent Bonifác (lásd: A szentek élete, 247. o.) Gergely pápának: „A püspöki székben kapzsi laikusok vagy simóniás papok ülnek". A nép jámborsága is ijesztő mértékben külsőségessé vált, elvadult, babona és primitív csodavárás torzította el. Annál fényesebben emelkednek ki ebből a sötét háttérből a kor szentjei. Közéjük tartozik Bathildis is.

Származása homályos. Egy régi életrajz arról tudósít, hogy angolszász leány volt, akit kalózok hurcoltak el, majd eladtak egy galliai rabszolgapiacon. Erchinoald udvarában szolgálóként nőtt fel és feltűnő szépségűvé virágzott ki. II. Klodvig király meglátta, megtetszett neki és 649-ben feleségül vette. Nyolc éven át foglalta el férje, Neustria és Burgundia ura mellett a fő helyet. Hallatlan szerencséje nem zavarta meg az egykori szolgálót. Az angolszász hadifoglyok iránti szeretetre méltó gondoskodásával bebizonyította, hogy nem felejtette el, s még kevésbé akarta megtagadni származását. Bathildis három fiúval ajándékozta meg II. Klodvigot, s ezek később egymás után királyok lettek. 657-ben meghalt Klodvig, Bathildis pedig átvette az uralkodást a még kiskorú hercegek helyett. Hét évig viselte a koronát olyan országban, amelyet rémséges hatalmi küzdelmek rendítettek meg. Sikerült megőriznie az országot — bár csak rövid időre — az összeomlástól, megmentenie fiai örökségét és védekeznie az engedetlen nemességgel szemben. Mindenekelőtt a Neustriától való elszakadásra törekvő Burgundiában kellett levernie véres felkeléseket. Lyonban a zavargások közben kivégeztek kilenc püspököt, akik a burgundiai lázadás vezérei voltak. Bathildis ezekben a zavaros időkben, amelyeket a történelem még ma sem tud minden részletében megvilágítani, Ebroin segítségére támaszkodott. Ez azonban

* *major domus* (latin ‚háznagy'): eredetileg a királyi udvartartás élén álló tisztségviselő a korai középkori Nyugat-Európában. A majordomusok később a leghatalmasabb földbirtokosokká váltak.

később ellene fordult, ő pedig 664-ben vagy 665-ben — miután legidősebb fiát nagykorúsította — visszavonult az uralkodástól, és belépett Chelles általa alapított kolostorába.

Valószínűleg inkább a politikai szükségszerűségek kényszerét követte, mint szabad döntését, de ha már egyszer elhatározta magát a belépésre, igent mondott minden következményével együtt. Nem vett igénybe semmi kiváltságot, amely őt mint egykori királynőt megillette volna, hanem az ott töltött tizenöt év alatt Szent Bertilla († 705 körül) apátnő vezetésével a nővérek vezeklő, imádságos és kemény munkával teli, szigorú életét élte. Jól mutatja nagyságát, hogy az egyszerű életbe való visszatérés éppen olyan tökéletesen sikerült számára, mint a királynői élete. Nem valószínű, hogy egy politikailag ennyire tehetséges, okos és energikus asszonyt sohase fogott volna el a hatalom kísértése, de legyűrte.

Kortársai számára Bathildis szentsége megnyilvánult már az Egyház rendjéért — például a simónia ellen — vívott harcában, és az Egyház iránti pazarló bőkezűségében is. Mindenekelőtt Corbie és Chelles később oly híres kolostorának megalapításával lépett be a történelembe. Ez az adakozókészség egymagában nem elegendő, hogy szentnek tekintsük a királynőt. Az adományozás és alapítás gesztusa a legkevésbé sem szent Meroving királyoknak is sajátja volt, egyszerűen a fejedelmi reprezentáció kötelezettségeihez tartozott. Valamivel többet szeretnénk tudni Bathildis személyes jámborságáról. Külső élete eléggé érdekes; üstökösként bukkant fel a homályból, rövid időn belül a legnagyobb történelmi jelentőség fényében izzott fel, majd elsüllyedt egy kolostor rejtettségében. Nem könnyű azonban a források által nyújtott szűkös adatokból feltárni, hogy milyen volt belső élete.

A szolgáló, királynő és nővér szentségének titka az, hogy élete fordulóin őszinte engedelmességgel adta át magát Isten akaratának. Korai életrajza közöl egy epizódot, amely világosan bizonyítja ezt a magatartást. Bathildis özvegyként is pompás öltözetekben jelent meg ékszerekkel díszítve, amelyek készítéséhez annyira értettek az ő korában, és amelyeket nagyon szeretett is. Szent Eligius (588/90—660) püspök, akit Bathildis nagyon tisztelt, röviddel a halála után egy klerikusnak látomásban megparancsolta, hogy feddje meg a királynőt hiúsága miatt. Bathildis első válasza önigazolás és védekezés volt: úgy gondolja, ezzel a megjelenéssel tartozik a helyzetének. Utána azonban egy nagyszerű gesztussal letette ékszereit, megparancsolta, hogy készítsenek belőlük ereklyetartót, és soha többé nem viselt sem aranyat, sem drágaköveket.

Hívő bizalmát látomása fejezi ki: úgy látta, hogy a kolostor Szűzanya-oltáráról fényből szőtt létra emelkedik fel az ő számára és elér Isten trónusáig. Bathildis 680. január 30-án halt meg; Chelles-ben temették el. Amikor a sírjánál történt sok csoda arra késztette Jámbor Lajost, hogy 833-ban felnyittassa a sírt, a szent testét épségben találták. Ekkor a király értékes koporsóba helyeztette.

SZENT PIONIOSZ vértanú

Ünnepe: február 1.
† Szmirna, 250. március 12.

Életével és halálával példát adott a hithirdetőknek, hogy amit másoknak hirdetnek, maguk is váltsák tettekre.

Körülbelül egy évszázaddal később született, mint Szmirna szent vértanú püspöke, Polikárp (lásd: A szentek élete, 108. o.), akinek a szelleme élt benne. Szmirnában működött papként, és nemcsak tanultsága, hanem szerénysége és életmódja miatt is nagy tekintélyben állt a hitetlenek előtt. A keresztények pedig apostolukként szerették, mert példamutató buzgósággal fáradozott azon, hogy a lelkeket megnyerje Krisztusnak. Vértanúságáról a közösségének egy tagja által szerkesztett tudósításában ez áll: „Pioniosz vértanút mindenki másnál jobban megilleti maradandó emlékezésünk. Amíg élt ugyanis, sokakat megtérített a tévutaikról. Úgy tevékenykedett közöttünk, mint egy apostol. Amikor végül magához hívta az Úr, vértanúságában hagyta nekünk hátra a végrendeletét folytonos oktatásunkra, és ebben őrizzük meg most is tanításának emlékezetét."

Decius császár uralkodása alatt, a 3. század közepén éhínség uralkodott Szmirnában; az okát nem ismerjük. Pioniosz más hívőkkel együtt Istenbe vetett bizalommal viselte el, a pogány lakosság azonban nyíltan zúgolódni kezdett, és kenyérért kiáltozott. Ebben a hatóságok számára is nehéz helyzetben a város elöljárósága megkezdte a keresztényüldözés színjátékát. Jó alkalmat szolgáltatott hozzá Decius császárnak a keresztények ellen kiadott, hírhedt dekrétuma. Eszerint minden polgárnak azzal kellett bebizonyítania az állam iránti hűségét, hogy egy meghatározott órában megjelenik a templomban, és áldozatot mutat be az állam isteneinek. Aki ellenszegült, azt megbüntették.

Pioniosz álmában előre látta, hogy rá és néhány bizalmasára letartóztatás vár. Valami hasonlót cselekedett tehát, mint egykor Agábusz próféta Cézáreában, amikor Pál apostol elfogatását megjövendölte (ApCsel 21,10): Pioniosz fogott három kötetet, az egyiket a nyakára tette megkötözésének jeleként, a másik két kötéllel jelezte a nála tartózkodó két keresztény, a jámbor Szabina asszony és egy bizonyos Aszklepiádész megkötözését. Azt akarta ezzel kinyilvánítani, hogy elhatározták: inkább mennek megkötözötten a börtönbe, mint hogy áldozzanak a bálványoknak. Egész éjszaka közösen imádkoztak, másnap reggel, február 23-án pedig megünnepelték Szent Polikárp emléknapját. Mialatt magukhoz vették a „szent kenyeret", embereivel együtt hirtelen előttük termett a pogány templom századosa, Polemon. „Természetesen ismeritek a császár dekrétumát — mondta nyersen —, amely megparancsolja, hogy áldozzatok az isteneknek." Pioniosz lakoni-

kusan válaszolt rá: „Ismerjük Isten parancsait, amelyek arra kötelezenek minket, hogy egyedül őt imádjuk." Polemon: „Gyertek hát velem az agorára! Ott majd más belátásra juttok."

A templomok és kormányzósági épületek által körülvett agora, a piactér volt minden polgár, nem utolsósorban minden naplopó találkozási helye. Eredetileg az agora a népgyűlések, és különösen a független polgárság ítélkezéseinek a helye volt. Ha Polemon Pioniosz és társait az agorára vezette, és ott valamiféle törvénykezési gyűlést rendezett, az nyilván annak emlékezetéül történt, hogy a nép eredetileg részt vett az igazságszolgáltatásban. Polemon meg akarta félemlíteni foglyait a kíváncsi tömeg könnyen kihívóvá váló tüntetésével. A helyet csakhamar meg is töltötte a semmittevők sokasága.

Polemon középre állította a három foglyot, és szenvedélyes hangon szólt hozzájuk: „Jó lenne, Pioniosz, ha ti is — mint annyian mások — engedelmeskednétek és áldoznátok, hogy megmeneküljetek a büntetéstől." Pioniosz, a nép igehirdetője megragadta ezt az egyedülálló alkalmat, hogy betöltse feladatát; kitárta kezét annak jeléül, hogy beszédet akar tartani, és sugárzó arccal szólt hallgatói lelkiismeretéhez. Rámutatott, hogy ők is ítélet alatt állnak, Isten ítélete alatt, amely alól egyetlen ember sem vonhatja ki magát. A tömeg meghallgatta intelmeit. „Nézzétek — mondta —, itt ugyanaz valósul meg, mint a paraszt szérűjén, aki gabonáját lapátolja. Ha a magot lapáttal megforgatja, a könnyű pelyvát a leggyengébb szellő is tovasodorja, és egyedül a mag marad vissza." A kíváncsi bámészkodók bizonyára megértették, hogy őket gondolja eme értéktelen pelyvának. Ilyen és más hasonlatokkal akarta Pioniosz — mint egykor Jézus — ráébreszteni a közömbös tömeget arra, hogy ők azok, akiknek félniök kell az ítéleten az elvettetéstől. Arról, aki eljön majd, hogy megítéljen eleveneket és holtakat, ezt közölte: „Hűséges maradok Mesteremhez, és inkább meg akarok halni, mint hogy a szava ellen szóljak; életre-halálra harcolok azért, hogy meg ne hamisítsam azt, amit tanultam és amire másokat is tanítottam."

Mialatt Pioniosz ilyeneket és még sok egyebet is mondott, feszült csend uralkodott hallgatói között. Nyilván mindnyájukra nagy hatást gyakorolt, alapjában véve azonban mégsem adott hitelt senki a szavainak. Sokan úgy érezték, hogy megragadja őket ennek a hitvallónak a személyisége, és így beszéltek hozzá: „Higgy nekünk, Pioniosz, mi szeretünk téged. Már csak nagy érdemeid, a szíved jósága miatt is életben kell maradnod. Olyan szép élni, és nézni a fényt!" Pioniosz pedig így válaszolt nekik: „Bizonyos, hogy ez az élet szép, de még szebb az az élet, amely után mi, keresztények vágyakozunk. A fény is szép, de annak a fénynek van csak igazi ősszépsége, amelyre nekünk kilátásunk van! Bizonyos, hogy szép az egész világ, és mi valóban nem azért vagyunk, hogy menekülő ellenségekként, vagy Isten műveinek a megvetőiként haljunk meg; vannak azonban magasabb rendű javak is, amelyekkel szemben mindez csak csekélység."

Amikor a némán mellette álló Szabinának a kihallgatás alatt egyszer mosolyognia kellett, Polemon megbotránkozva késztette szólásra: „Ne-

vetsz?" — „Igen — válaszolta amaz elfogulatlanul —, Istennek így tetszik. Keresztények vagyunk, és akik Krisztusban hisznek, bizakodóan tudnak nevetni, és vég nélkül örvendeznek." Erre megfenyegették: „Olyan dolgokat kell még vállalnod, amik aligha lesznek kellemesek számodra; azokat a nőket, akik nem akarnak áldozni, nyivánosházba viszik." — Nem tudjuk, mi történt vele; az akták nem közölnek többet róla.

A per befejezetlen maradt, a három foglyot pedig börtönbe vetették, ahol a börtönőrök súlyos zaklatásait kellett kiállniok. Pár nappal később ismét megjelent Polemon néhány kísérőjével együtt, és közölte a foglyokkal, hogy püspökük, Euktemon mégiscsak áldozott az állam isteneinek. „Térjetek végre észre!" — kiáltott követelően az erőszakos százados.

Pioniosz most is szilárd maradt, és tiltakozott Polemon önkényessége ellen, mivel nem lett volna szabad neki a már letartóztatott foglyokkal szemben semmiféle kényszert alkalmaznia. Ennek ellenére Polemon erőszakkal a templomba vitette Krisztus hitvallóit. A piactérre érve Pioniosz és társai a földre vetették magukat, így akarták megakadályozni, hogy behurcolják őket a templomba. Egyesült erővel mégis bevonszolták őket az oltár elé; ott koszorút tettek a fejükre, amilyent az áldozatot bemutatók szoktak hordani, ők azonban ledobták koszorúikat. A végrehajtó hivatalnok, aki készenlétben állt az áldozati hússal, ezután nem is mert hozzájuk közeledni, és mindenki szeme láttára egyedül ette meg a húst. Ők pedig hangosan kiáltották: „Keresztények vagyunk." Kegyetlen bántalmazások közepette visszavitték őket a tömlöcbe, s ott együttesen adtak hálát Istennek, amiért mellettük állott kegyelmével, és további állhatatosságra buzdították egymást.

Időközben Szmirnába érkezett a prokonzul, és megkezdte a hivatalos kihallgatást. Amikor Pioniosz most is megtagadta, hogy áldozatot mutasson be az állam isteneinek, megkínozták és vaskarmokkal tépdesték. A kegyetlen bántalmazás alatt még egyszer megkérdezte a prokonzul: „Áldozol?" Pioniosz válasza: „Nem." A prokonzul: „Fontold meg, mielőtt válaszolsz! Vond vissza!" Pioniosz: „Nem." — „Miért rohansz a halálba?" — „Nem a halálba, hanem az életbe." Erre a prokonzul kihirdette az ítéletet: „Mivel Pioniosz bevallotta, hogy keresztény, elevenen el kell égetni."

A stadionban Pioniosz kinyújtózkodott a cölöpön, és engedte, hogy odaszegezzék. Utoljára szólította fel a végrehajtó hivatalnok: „Vond vissza! Akkor eltávolítjuk a szögeket." Ő azonban hálatelten mondta: „Ideszegeztek, érzem." Majd hozzáfűzte: „Gyorsan meg akarok halni, hogy annál hamarabb feltámadhassak."

Az ókeresztény tudósítás magyarázóan teszi hozzá: „Ezekkel a szavakkal tanúságot tett a holtak feltámadásáról." A feltámadás volt ugyanis az ókeresztény örömhír egyik fő tárgya; és így Pioniosz utolsó szava is igehirdetés volt. Miután hittel kimondta, máris átölelte az örök üdvösség.

BOLDOG VÉNARD JÁNOS-TEOFÁN
misszionárius, vértanú

Ünnepe: február 2.
* St.-Loup-sur-Thouet,
1829. november 21.
† Hanoi, 1861. február 2.

Vietnam az Egyház missziós történetében Tonkin, Annam és Kokinkína néven jelentős szerepet játszott a 16. század közepe óta. Ázsia legtöbb más országával ellentétben itt a népesség nagy részét sikerült megnyerni a katolikus kereszténység számára. Különösen fontos az a tény, hogy sokan megértették és követték a papi és szerzetesi hivatást. Csak így tudta túlélni a keresztény hit azt a számos üldözést, amely ismételten fellángolt ellene. Annam birodalmát ugyanis, amelyben a három részbirodalom a 19. században egyesült, a Föld egyik legtürelmetlenebb államának kell neveznünk. Uralkodói és tisztségviselői az elnyomás hosszú évszázadai alatt az idegenek gyűlöletét is átvették Kínától a kultúrával és a konfuciánus államvallással együtt. A császárok a külföldi hithirdetőket fajuk megvetőinek és ellenségeinek tekintették, az általuk megtérítettekben pedig árulókat és lázadókat láttak.

Európának a tengerentúlra irányuló gyarmatosítási törekvése különösen jó alkalmat kínált arra, hogy a misszionáriusokat külföldi hatalmak küldötteinek tekintsék. Hátsó-India iránt különösen Franciaország érdeklődött. A francia hithirdetők ezért még inkább gyanúba keveredtek, és nagy bizalmatlansággal találkoztak. 1824-ben kitiltották őket Annamból.

1833-ban és 1836-ban a császár halálbüntetést rendelt el mindenféle missziós munkára; a kereszténység tiltottá vált. Ennek az üldözésnek a során hét francia hithirdető halt vértanúhalált Krisztusért.

E papok egyikének vértanúságáról szóló hírt 1839-ben meghallotta egy kilencéves fiú, s annyira fellelkesült, hogy így kiáltott: „Én is Tonkinba akarok menni; én is vértanú akarok lenni!" Ez a fiú Jean-Théophane Vénard volt, aki 1829-ben született az egyik francia tartomány félreeső szögletében.

Teofán nem talált ellenállásra, amikor tizenkét évesen kinyilvánította azt a kívánságát, hogy tanulhasson, mert pap akar lenni. Apja egy kollégiumba adta. Az a vágya, hogy hithirdető legyen, csakhamar szilárd elhatározássá érett. 1851-ben belépett a párizsi Külföldi Missziók Világi Papi Közösségébe, és már egy év múlva útnak indult a Távol-Keletre. Első állomáshelyén, Hongkongban akarta megtanulni a kínai nyelvet. Tanulmánya fárasztó volt, és huszonhárom évének lelkesedésével kívánkozott már a könyvek mellől azokhoz az emberekhez, akikért elhagyta hazáját. Vágyálmai Tonkinba vitték, ahol 1848 óta új keresz-

tényüldözés dühöngött. Tu-Duc császár különösen a külföldi miszszionáriusok ellen hirdette meg a harcot: „Ennek a vallásnak Európából származó tanítóit mint a legbűnösebbeket kővel a nyakukon kell a tengerbe vetni." A tonkini papokra és a 400 000 hívőre is teljes dühével tört az üldözés. Amikor a császár fivére 1851-ben felkelt Tu-Duc ellen, azzal vádolták a keresztényeket, hogy az ő pártját támogatták. Amikor a császár úrrá lett a helyzeten, eltökélte, hogy kiirtja a keresztény hitet, s a legsúlyosabb és legkegyetlenebb büntetéseket helyezte kilátásba ellenük. A külföldi misszionáriusok fejére nagy vérdíjat tűztek ki: a hazai papokat és mindazokat, akik menedéket nyújtottak nekik, kettéfűrészelve a folyóba kellett vetni. Rövid időn belül 90 000 lett az áldozatok száma, köztük száznál több volt pap.

Teofán fenntartotta Tonkinra szóló elhatározását, és Makaón át igyekezett bejutni az országba. Rendkívül nehéz vállalkozás volt ez. A határokat elzárták minden külföldi elől és szigorúan őrizték. Teofánt kínai csempészek úgy vitték be az országba a dzsunkák belsejében, mint valami tiltott árut. Rejtekutakon, állandóan abban a veszélyben utaztak, hogy meglepik őket Tu-Duc pribékjei.

1854. július 13-án reggel három óra felé kötött ki egy folyami bárkával Vinh-Triben, amely 1650 óta a nyugat-tonkini apostoli vikárius székhelye volt. Itt töltötte első misszionáriusi évét. Bámulatosan rövid idő alatt megtanulta az ország nyelvét, és már néhány hét múlva prédikált és gyóntatott. Buzgóságát és derűs lelkületét csakhamar megkedvelték a keresztények, elöljárói nagyra becsülték és bíztak benne. Püspöke csakhamar felelősségteljes feladatot bízott rá: még három éve sem volt az országban, amikor a „Sárga forrás" körzetének lelkipásztora lett.

A körzet 12 000 hívét 30 000 nem keresztény vette körül. A nagy kiterjedésű, részben hegyes, részben mocsaras vidék közlekedőútjai dzsungelösvények vagy náddal benőtt folyóágak voltak. Segítőként hét bennszülött pap állt Vénárd mellett. A lelkipásztorkodást és a missziós munkát nagyon megnehezítette az üldözés. A keresztények gyakran a legnagyobb nélkülözések közepette éltek, s ezt Teofán csaknem határtalan segítőkészsége sem tudta megszüntetni. Nemsokára ő maga is szegény hívei segítségére szorult. A „Sárga forrás" missziót ugyanis elérték az üldözők, és csak fáradságos meneküléssel tudta elkerülni az elfogatást. Ezután a hegyekben élt, úttalan bozótokban vagy földvermekben rejtőzködött, de mindig előmerészkedett, valahányszor híveinek szüksége volt rá. Végül a bennszülött nővérek egy félreeső kolostorában talált menedéket. Rákényszerített pihenője idején lefordította az Újszövetséget, hogy hívei szorongattatásukban Isten igéjéből meríthessenek erőt és vigasztalást.

Tevékenységéről üldözői is tudomást szereztek, és mindent megtettek, hogy elfogják. Teofánnak ismételten változtatnia kellett tartózkodási helyét. Testvérei hozzá hasonlóan bujdostak az országban, alig látott közülük valakit. Magányossága egyre nőtt. Még az általa hűnek tartott keresztények sem merték már rejtegetni. 1860. november 30-án munkatársával, Khang Péter hitoktatóval együtt elfogták, majd Hanoiba hurcolták.

Ott kihallgatták és elítélték őket. A halálbüntetést azonban csak akkor lehetett végrehajtani, ha a császár megerősítette az ítéletet. Így Teofán 1861. február 2-ig fogoly maradt. Egy ketrecben, megláncolva, katonák őrizték. Ebben a helyzetben tizenegy levelet írt családjának és barátainak; ezek az úgynevezett *ketreclevelek* a keresztény hitvalló bátorság legszebb tanúságai közé tartoznak.

Kivégzéséről szemtanúk tanúsága maradt ránk. Nyugodtan várta a halált, kivégzésének napja ünnepnap volt számára. Utolsó ételét és még meglévő holmiját elajándékozta. Szeretett volna még egyszer áldozni kivégzése előtt. Az a kísérlete azonban, hogy egy ápolónő átnyújthassa neki a konszekrált ostyát, meghiúsult. Amikor kinyílt ketrecének ajtaja, egyenesen, ingadozás nélkül ment a vesztőhelyre, nem félt a haláltól. Az úton még elbúcsúzott az őt kísérő néptől, végül pedig határozott hangon énekelni kezdte a Magnificatot. Így ért a Vörös-folyó partjára. Letérdelt, egy karóhoz kötözték, és lefejezték. Holttestét ott helyben elföldelték, fejét három napon át közszemlére tették ki a karón, majd az éj sötétjében a folyóba dobták. Két héttel később egy keresztény megtalálta, beemelte a csónakjába, és elvitte a legközelebbi misszionáriushoz. Az ereklyét ma a párizsi missziós szeminárium mártírkápolnájában tisztelik.

Talán Lisieux-i Szent Teréz (lásd: A szentek élete, 559. o.) beszélt a legtalálóbban Vénard Teofánról. Ő, aki maga is azzal a gondolattal foglalkozott, hogy Kokinkínába megy, kedvenc szentjeként tisztelte, és társának tekintette a „kis úton", a lelki gyermekség útján. Három héttel a halála előtt, 1897 szeptemberének első napjaiban Teréz azt mondta nővértársainak: „Teofán *kis* szent. Élete csaknem mindennapi. Nagy szeretetet tanúsított a Szeplőtelen Szűz iránt és hozzátartozói iránt. Én is nagyon szeretem a hozzám tartozókat. Búcsúköszöntésül kiírtam számotokra néhány mondatot utolsó leveleiből. Lelkem az övéhez hasonlít." Hogy ez mennyire igaz, tanúsíthatják Vénárd Teofán „Ketrecleveleinek" itt következő mondatai. Maga Teréz is írhatta volna őket:

„Mégiscsak nagyon igaz, hogy az Úr a kicsiket választotta ki, hogy megszégyenítse e világ nagyjait. Nem saját erőmre hagyatkozom, hanem annak erejében bizakodom, aki a kereszten legyőzte a pokol hatalmát. Tavaszi virág vagyok, amelyet a kert ura a saját örömére szakít le. Virágok vagyunk mindnyájan, beleültetve ebbe a földbe, Isten pedig leszakít minden virágot a maga idejében, az egyiket valamivel korábban, a másikat egy kissé később. Engem legelőször. Egy napon viszontlátjuk majd egymást a paradicsomban, és élvezni fogjuk az igazi boldogságot."

Vénard Teofánt 1909. április 11-én avatta boldoggá X. Pius pápa.

BOLDOG HRABANUS MAURUS bencés apát

Ünnepe: február 4.
* Mainz, 780 körül.
† Mainz, 856. február 4.

A Karolingok korában ért véget a korai kereszténység patrisztikus virágzását követő kulturális hanyatlás. A válság, illetve átmenet időszaka 500-tól 700-ig tartott. A frankok nemcsak új politikai rendet alkottak meg, hanem egy új lelki rend határköveit is lerakták. Azok a régi szellemi értékek tették ezt lehetővé, amelyeket a 8. században utolérhetetlen érzékenységgel fogadtak be és hagyományoztak át. Saját teljesítményekre még nem volt érett e kor; hagyományok befogadása a jellemzője. E befogadás és közvetítés hordozója a korai középkorban csak az Egyház lehetett. A 8—9. században, tehát Hrabanus idejében valósult meg kultúránk döntő összetevőinek, az ókori, az ókeresztény és a germán szellemi örökség szintézise. Egyetemes történeti szempontból nem vitatható a keresztény népek Nagy Károly által megvalósított politikai egységesítésének továbbható ereje; megteremtette az európai kultúra fogalmának feltételét. Károly halála (814) után azonban kortársai az új birodalomból kinőtt nagy problémákkal találták szemközt magukat. A birodalom egysége Jámbor Lajos és fiai, valamint ezek egymás közti kíméletlen hatalmi harcaiban megszűnt. A verduni szerződés (843) megpecsételte a politikai egység szétesését.

A befogadás jegyében megvalósult lelki fejlődés adja a feltételeket ahhoz, hogy megérthessük a „tanító" Hrabanust, akit Praeceptor Germaniae, „Németország tanítómestere" névvel tiszteltek meg. Elkülönülése a 9. század élénk politikai fejlődésétől támpontokat ad ahhoz, hogy mélyebben megismerhessük személyiségét, közelebb kerülhessünk szentségének lényegéhez.

Hrabanus 780 körül született Mainzban. Kb. tízéves korában adták be a fuldai kolostorba. Baugulf apát vezetése alatt nőtt fel, és megkapta a szerzetesi ruhát. Korán otthonos lett a becések regulája szerinti kolostori életben. Törekvései (világmegvetés és tanulmányok) Szent Bonifácra (lásd: A szentek élete, 247. o.) vezethetők vissza, de maradandó hatást gyakorolt rá egy másik nagy angolszász is: diákonussá szentelése (801) után apátja Toursba küldte, hogy tanulmányait Alkuinnál (730 körül—804) fejezze be. Az Alkuin és Hrabanus közti levélváltás megsejteti, hogy csakhamar nagyon szívélyes barátság alakult ki köztük. Alkuin adta neki a Maurus melléknevet is, Szent Benedek kedvelt tanítványáról, Szent Maurusról.

Nem sokkal ezután Hrabanust visszahívták Fuldába, hogy a kolostori iskolát vezesse. Ekkor (legkésőbb 804-ben) kezdődik életműve Németország tanítómestereként. Az uralomra vágyó Ratgar apát okozott ugyan némi

kellemetlenséget életében, mégis a következő két évtizedben élhette a szemlélődő tudományosság életét.

814-ben pappá szentelték. Feltehetően egy szentföldi utazása után, 822-ben Eigil apát utódja lett, aki a 817-ben letett Ratgart váltotta fel. A híres kolostor vezetőjeként Hrabanus arra törekedett, hogy a liturgiát tökéletesítse, a tiszta tanítást megőrizze, maga pedig belemerüljön a Szentírás tanulmányozásába. Az ő idejében fejeződött be a kolostor újjáépítése; a Fuldához tartozó helyeken harminc templomot és kápolnát építtetett.

Apátságának húsz évét drámai politikai események jellemzik. Ő teljességgel tudós alkat volt, nem vett részt a politikai sürgés-forgásban. Amikor Jámbor Lajos fiai 833-ban felkeltek apjuk ellen, az ellentétnek kiváltságképpen emberi—erkölcsi oldalát látta, és Lajos érdekében beavatkozott egy írásával: *A fiak tisztelete apjuk iránt.* 840-ben, a császár halála után a fiúk közt kitört háború idején a legidősebb fiú, Lothár mellé állt, aki az egész birodalmat magának igényelte. Az 1843. évi verduni szerződés után Fulda és Mainz a keleti birodalomhoz, Német Lajos birodalomrészéhez került. A politikai fordulat hatására a Lothár udvarában tartózkodó apát nem tért vissza Fuldába, lemondott a kolostor vezetéséről. Visszavonult a Fulda közelében fekvő Petersbergre (Péter-hegyre), és megkezdődött irodalmi tevékenységének ideje. A birodalom megosztása után Fulda kolostora szellemi, Mainz érseksége egyházkormányzati központ, Hrabanus Maurus pedig a keleti frank birodalom szellemi tekintélye lett. A polgárháborúban való pártállását nem tekintve, Német Lajos meghívta birodalmának legnagyobb egyházi méltóságába, Mainz érsekévé. Mint Szent Bonifác ötödik utódját 847. június 24-én szentelték fel. Érsekként főleg a 850. évi éhínség idején tanúsított segítőkész magatartásával hagyott hátra jó emléket. Három zsinatot (847, 848, 852) tartott. A 848. évi zsinat egy olyan dogmatörténeti kérdéshez nyúlt hozzá, amely a 9. századot nagyon felkavarta: Fuldai Gottschalk (803 körül—867/69) szerzetes kettős predestinációról szóló tanítását ekkor ítélték el.

A 856. év elején Hrabanus megbetegedett, majd február 4-én meghalt. A Szent Albán-kolostorban temették el, 1515-ben pedig maradványait Halléba szállították át.

Hrabanus jellemző emberi vonásaként egyszerűsége tűnik fel. Egy olyan korban, amelyben Jónás (780 előtt—843) orléans-i püspök úttörőként működött közre egy új államelmélet megfogalmazásában, amikor Agobard (769—840) lyoni püspök vallási-filozófiai megalapozású egyéni gondolkodásától késztetve, vitázó éllel avatkozott bele a Jámbor Lajos és fiai közti küzdelembe, Hrabanus a fiaknak apjuk iránti bibliai engedelmesség-parancsához nyúlt vissza. A csendben beteljesedett átfogó irodalmi munkálkodása is. Joggal írhatta neki Lothár császár: „A városok királyi pompájánál jobban megörvendezteti a belső embert a hegyvidék magányossága, ahol a nyugodt szívet semmiféle irigy nem csalja meg hízelkedésével". Hrabanus emellett a keleti frankok birodalmában átvette azt a szerepet, amelyet Alkuin játszott az egész birodalomban: a korai keresztény idők gondolatkincsének nagy közvetítője

lett. Úgy fogta fel irodalmi tevékenységét, mint a Krisztus iránti szolgálattételnek az ő számára rendelt különleges formáját, amint ezt Német Lajoshoz írt egyik levelében ki is emeli. Szerkesztett prédikációkat és kézikönyveket a jövendő papság oktatására. A fuldai Petersbergre történt visszavonulása idején írta huszonkét könyvből álló hatalmas művét, kora enciklopedikus ismeretanyagának áttekintését, *De Universo* címmel. Terjedelmes levélváltásban állt jelentős kortársaival, és különösen örült a Jámbor Lajossal és hasonló nevű fiával, a keleti birodalom uralkodójával való szoros kapcsolatának. Mint költő is kiváló; neki tulajdonítják a *Veni Creator Spiritus* pünkösdi himnuszt. Írásainak legnagyobb és legjellegzetesebb részét exegetikai művei alkotják: átfogó magyarázatok a Szentírás nagy részéhez, a Máté-evangéliumhoz, a Pentateuchushoz és az Ószövetség sok más könyvéhez. Ha a kor hagyományos alapvonásának megfelel is, hogy a Biblia magyarázata alkalmával saját gondolatainak hozzáadása nélkül, csaknem teljesen az egyházatyákból merített, ez lényének alapvonásából, az alázatosságból is következett. Kritikusaival vitatkozva, akik szemére vetették előadásainak önállótlanságát, világosan leszögezte: „Üdvösebbnek tűnik számomra az alázatosság megőrzése és az atyák tanításának követése, mint hogy önteltséggel fűzzem hozzá saját magyarázataimat... Azok, akik az emberek dicséretét és figyelmét keresik, azt írhatnak, amit akarnak, és úgy kereshetik a dicséretüket és hízelgésüket, ahogy csak tudják. Számomra az a legfontosabb, hogy életem minden idejében Istent kövessem, és belé vessem reményemet."

Keserű harca a fuldai Gottschalk szerzetes ellen, akinek kérlelhetetlensége és keménysége idegen volt számára, azzal magyarázható, hogy úgy tűnt neki: Gottschalkot az elbizakodottság bűne jellemzi, amellyel fel mert kelni az Egyház régi, megszentelt tanítása ellen.

Hrabanus sírfelirata életeszményét örökíti meg: csendes, az isteni tudománynak szentelt élet a kolostor cellájában, távol a világ minden hatalmától és dicsőségétől.

SZENT AMAND püspök

Ünnepe: február 6.
* Gascogne, 600 előtt.
† Elnon, Saint-Amand apátság
679. február 6.

Amandot Belgium apostolának tekintik. Szent Willibrord (lásd: 574. o.) és Szent Bonifác (lásd: A szentek élete 247. o.) nagy előfutárainak egyike a frízföldi—frank határvidéken. Még nem fejeződött be itt a frankok megtelepedése, a kereszténység még csak kezdeti fokon állott, az egyházi szervezet éppen akkoriban kezdett megszilárdulni. Legkeresettebb segítői a szerzetesek voltak.

Amand már ifjú éveiben is komolyan vette az Evangélium igéjét, amely az emberek iránti szeretetéből szegénnyé lett Üdvözítő követésére szólít. Később, miután római zarándokútja alkalmával felismerte hivatását (638 előtt), Galliában püspökként északra ment.

Az Elno és Scarpe mellett és tovább, az egész Schelde mentén, a déli frízek és flandriaiak között (középpontjuknak Gent látszik) tevékenykedett. Még Antwerpenben is templomot emelt, s az később Willibrord és az echternachi apátság tulajdonába került.

A csalódások első idejében sok munkatársa elhagyta a szentet. Istenbe vetett rendkívüli bizalom és nagy bátorság kellett ennek elviseléséhez. Előzetesen maga Amand is bizonytalankodott küldetésében. Gyorsan döntött és az Alpok délkeleti részén lakó szlávokhoz igyekezett. Hamarosan visszatért azonban, hogy kolostorok alapításával erősítse meg művét. A Gent melletti Blandinium után alapította frank vidéken, Tournaitól délre Elnont, amelyet később Saint-Amandnak neveztek. Valószínű, hogy 647-ben a mastrichti püspökséget igazgatta, de már 649-ben lemondott a püspökségről.

Nagy tekintélye Szent I. Márton pápánál (lásd: A szentek élete, 160. o.) és jó kapcsolatai II. Sigibert ausztráziai királlyal abból a tényből fakadhatnak, hogy Őt szemelték ki a frank püspökök aláírásának összegyűjtésére I. Márton lateráni zsinata számára. A Schelde torkolatánál folytatott újabb rövid tevékenysége után, ha hihetünk 750 után írt életrajzának, a Pireneusokon túl, a baszkok közt végzett missziós tevékenységet. Elnon kolostorában halt meg 679. február 6-án. Végrendeletében ezt írta: „Krisztus iránti szeretetből hirdettük minden tartománynak és néptörzsnek az Isten igéjét, és kiszolgáltattuk a keresztséget; sok veszedelemtől mentett meg minket Isten jósága. A test már megfáradt és felőrlődött a sok munkában; ezért reméljük, hogy a világtól való elválásunk közvetlen közel van".

SZENT DOROTTYA szűz, vértanú

Ünnepe: február 6.
† Kappadókiai Cézárea, 4. sz. eleje.

Legendája szerint egy cézáreai család leánya volt. Szépsége, okossága, alázatossága és szűzi tisztasága közismert volt. A Diocletianus-féle üldözésben Cézáreában az elsők között nyerte el a vértanúságot.

A császár megbízottja, Sapritius maga elé idézte Dorottyát, és felszólította a bálvány-áldozatra. A lány azt válaszolta, hogy a mennyei császár mást parancsolt, tudniillik, hogy a halandók neki szolgáljanak. „Ítéld meg — mondta Sapritiusnak —, vajon a földi császárnak kell-e engedelmeskedni vagy a mennyeinek?"

Sapritius figyelmeztette, hogy gyorsan mutassa be az áldozatot, ha meg akarja menteni az életét, különben el nem kerüli a kínokat. Dorottya azonban, aki csak a bűntől félt, ezt válaszolta: „Kínzásaid rövid ideig tartanak, a pokol tüze ellenben, mely osztályrészem lenne, ha szavadra áldoznék, örökké tart. Balgaság volna a rövid ideig tartó szenvedés elkerülésére örökké tartó kínokba rohanni. Nem félek kínzásaidtól, mert az Úr mondta: Ne féljetek azoktól, akik megölik a testet, a lelket azonban nem tudják megölni." (Mt 10, 28) Sapritius ekkor csigára akasztatta őt. Dorottya ekkor így szólt: „Úgy látszik, csúfot akarsz űzni belőlem. Tedd meg hamar, amit tenni készülsz, különben nem láthatom meg azt, akit annyira óhajtok látni!"

„Kit kívánsz látni?" — kérdezte Sapritius. „Jézus Krisztust, az élő Isten Fiát" — felelte a lány.

„És hol van ez a Krisztus?" — folytatta Sapritius.

Dorottya a hitvallással válaszolt: „Istensége szerint mindenhol jelen van. Embersége szerint ott ül az Atya jobbján a mennyországban, abban a boldog hazában, ahol soha sincs tél, hanem mindig tavasz van, ahol a rózsák és a liliomok mindig virágzanak. Neked is részed lehetne ezekben, ha kereszténnyé lennél."

Sapritius ekkor félbeszakíttatta a kínzást, nehogy a hallgatók is kedvet kapjanak a kereszténységhez. Rábízta Dorottyát két nőre, Krisztára és Kallisztára, akik korábban keresztények voltak, de megtagadták hitüket. Azzal adta át nekik Dorottyát, hogy tántorítsák el hitétől. S ha ez sikerül, jutalmat kapnak. Kriszta és Kalliszta mindent elkövetett, de Dorottya erőért fohászkodott és okosan megfelelt minden csábító beszédre. Külön kiemelte, hogy az Üdvözítő örök boldogságot ígér a síróknak és azoknak, akik üldözést szenvednek nevéért. A két nő elbizonytalanodott, Dorottya pedig így biztatta őket: „Jó az Úr és bőséges irgalma mindazok iránt, akik teljes szívből megtérnek hozzá. Ne essetek hát kétségbe, mert tudós és jó orvos Ő, aki meg tudja gyógyítani sebeiteket; Üdvözítő, mert üdvözít, Megváltó, mert

megvált, Szabadító, mert szabadságot szerez, csak térjetek meg teljes szívetekből!"

Kriszta és Kalliszta ere a lábához borult, s kérték, hogy imádkozzon értük. Dorottya ekkor fölemelt karral így imádkozott: „Isten, ki azt mondtad: Nem akarom a bűnös halálát, hanem hogy megtérjen és éljen; Uram Jézus Krisztus, ki azt mondtad, nagyobb öröm lesz a mennyek országában az angyalok között egy megtérő bűnösön, mint 99 igazon, mutasd meg irgalmasságodat! Vidd vissza nyájadba őket, hogy példájukra megtérjenek hozzád mindazok, akik elhagytak."

Egy idő múlva Sapritius számon kérte Krisztát és Kallisztát, akik megvallották, hogy nem tudták elcsábítani Dorottyát, hanem ők maguk újra keresztények lettek. Sapritius fölháborodásában azonnal máglyára ítélte, s Dorottya szeme láttára elégettette a két hitvallót. Ezután újra kínoztatni kezdte Dorottyát. Ő arra kérte kínzóit, hogy siessenek, mert már nagyon kívánja látni mennyei Jegyesét. Sapritius végül fővesztésre ítélte.

Amikor Dorottyát a vesztőhelyre vitték, a menettel találkozott Teofil, aki rétornak készült. Csúfolódva mondta Dorottyának, hogy ha majd megérkezik Jegyeséhez, kinek országában mindig tavasz van, küldjön neki rózsát és almát.

A kivégzés előtt Dorottya kérte a hóhért, adjon egy kis időt, mert valamit el kell még végeznie. Imádságba merült, s egyszerre megjelent egy kisgyermek, s hozott magával három kinyílt rózsát és három almát. Dorottya megkérte: „Vidd el ezt Teofilnak és mondjad: Dorottya küldi neked Jegyesének kertjéből". Ezután lefejezték.

Teofil elhencegett diáktársainak azzal, milyen szellemesen csúfolta ki a kivégzésre vitt Dorottyát. Miközben beszélt, megjelent a kisfiú, s egy kosárban átadta neki Dorottya ajándékát. Mindnyájan ámultak a rózsákon és az almákon, mert február lévén, Kappadókiában ilyet nem lehetett találni. Teofilt ez annyira megrendítette, hogy hamarosan keresztény lett és megvallotta hitét társainak. Ezek előbb gúnyolták, majd följelentették és Sapritius őt is kivégeztette.

Dorottya a leginkább tisztelt vértanúszüzek (Virgines Capitales) egyike.

SZENT APOLLÓNIA szűz, vértanú

Ünnepe: február 9 vagy 20.
† Valószínűleg Alexandria, 249. február 9.

A 3. század első felében az alexandriai keresztény közösségben élt egy Apollónia nevű hajadon. Valószínűleg közösségének diakonisszája volt; erről közelebbit nem tudunk. A róla szóló egyetlen hírt püspökének, Nagy Dionüsziosznak († 265) az antióchiai püspökhöz írt leveléből merítjük, amelyben beszámolót adott számos alexandriai keresztény vértanúhaláláról; köztük volt Apollónia is. Valójában nem keresztényüldözésről volt itt szó, hanem a fanatikus csőcselék kicsapongásáról. Ezek az események pedig éppen a kereszténybarát Philippus Arabs császár uralkodása alatt (244—249) történtek. Dionüsziosz püspök, aki maga is a deciusi keresztényüldözések hitvallója lett, többek között ezt írja:

„Nálunk az üldözés kezdetét nem a császári ediktum (tudniillik Deciusé) jelentette. Megkezdődött már egy évvel korábban. Városunk néhány képzelgő és kártékony prófétája előzőleg felkereste és ellenünk bujtogatta a hitetlen tömeget, miközben újból felszította a hazai babonát. Így felingerelve a csőcselék minden alkalmat megragadott a kicsapongásokra. Testvéreink megölésével végezték démoni szolgálatukat abban a meggyőződésben, hogy egyedül az a helyes istentisztelet.

Először megragadtak egy idős embert, név szerint Metraszt, és azt kívánták tőle, hogy gyalázza Istent. Mivel nem járt el a kedvük szerint, megverték, kihegyezett nádszállal szúrtak az arcába és a szemébe, majd kivezették a városból és megkövezték.

Ezután egy Quinta nevű hívő asszonyt hurcoltak a templomba, és arra akarták kényszeríteni, hogy mutassa be a szokásos áldozatot. Mivel ő ezt teljes utálattal visszautasította, összekötötték a lábát, és úgy vonszolták végig a város durva kövezetén, hogy a nagyobb kövek mind megsebesítették. Utána megostorozták, majd kivezették a városból ugyanarra a helyre, ahol a nép már megölte Metraszt, és őt is megkövezték.

Ezután az egész csőcselék megrohanta a keresztények lakásait. Mindegyikük behatolt keresztény szomszédjához, hogy fosztogasson és raboljon. Az értékesebb dolgokat elvitték, minden mást kidobáltak és elégettek az utcákon. Olyan volt az egész, mint valami ellenség által meghódított város. A testvérek pedig elmenekültek és elrejtőztek, s örömmel viselték el javaikból való kifosztásukat, hasonlóan azokhoz, akikről már Szent Pál tett tanúságot, hogy türelmesen viselték birtokaik elrablását (vö. Zsid 10, 34)."

Keresztények és zsidók egyaránt áldozataivá váltak az ilyen szégyenletes eseményeknek. Dionüsziosz kifejezetten hangsúlyozza az üldözöttek szilárd bátorságát. Azt mondja: „Senki sem tagadta meg akkoriban az Urat,

és még a magányosok sem mutatkoztak gyengének". Ezután Apolló-niáról szól:

„Ezt követően megragadták Apollóniát is, egy tiszteletre méltó korú, tekintélyes hajadont. (A görögben szó szerint: *parthénosz preszbütisz*. Lehetséges, hogy Dionüsziosz ezzel a megtisztelő kifejezéssel Apollóniának mint diakonisszának érdemekkel teli tevékenységére utalt.) Olyan durván vágtak Apollónia arcába, hogy minden foga kitört. Utána a városon kívül meggyújtottak egy máglyát és megfenyegették, hogy elevenen elégetik, ha nem ismétli istentelen beszédeiket. Ő azonban, amikor kérésére egy pillanatra elengedték, a lángok közé vetette magát, és ott égett el."

Dionüsziosz még egy bizonyos Szerapion vértanúságáról tudósít, majd így fejezi be: „Egyetlen utcára, útra, utácskába sem léphettünk ki sem nappal, sem éjszaka. Mindenfelé felhangzott ugyanis a kiáltás: Aki nem mondja utánunk az átkot, azt azonnal elhurcoljuk és megégetjük. Mindez addig tartott, míg a forradalom és a polgárháború véget nem vetett neki."

SZENT CAEDMON szerzetes

Ünnepe: február 11.
* Anglia, 7. század 2. fele.
† Whitby kolostor, 735 előtt.

Csaknem mindazt, ami Caedmonról ismeretes, akit kolostorának szentjeként tiszteltek, összefoglalja Szent Béda Venerabilis (lásd: A szentek élete, 212. o.). *Egyháztörténet*ének egyetlen fejezete. Ez arról tudósít, hogy abban az időben, amikor Szent Hilda (614—680), Whitby apátnője meghalt, élt a kolostorban egy testvér, egykori béres, akit Isten azzal az adománnyal ruházott fel, hogy csodálatosan tudott énekelni.

Néhány évvel korábban ez a férfi, név szerint Caedmon, egy ünnep alkalmával, amikor a hárfa körbejárt a vendégek között, elhagyta ura házát, mert tudta, hogy semmi érzéke sincs a költészet és az ének iránt. Kiment a tehénistállóba, és ott elaludt; álmában egy férfit látott maga mellett, aki a nevén szólította és biztatta: „Caedmon, énekelj nekem egy dalt!" Caedmon azt válaszolta, hogy nem tud énekelni. „Mégis énekelned kell" — mondta az idegen, Caedmon pedig megkérdezte, hogy miről énekeljen, mire a másik ezt felelte: „Énekelj minden dolog teremtőjéről!" Caedmon így álmában elénekelte első dalát a teremtő Isten dicséretére.

Amikor reggel lett, visszaemlékezett az álmában énekelt szavakra, és még folytatni is tudta őket. A birtok intézőjének elbeszélte különös élményét és új képességét. Az intéző értesítette róla Hilda apátnőt, és amikor az meghallotta, hogyan énekli Caedmon a maga költötte verseket, mindenki egyetértett abban, hogy valóban különleges képességet kapott Istentől. Az apátnő azt tanácsolta Caedmonnak, hogy legyen szerzetes. Felvették a kolostorba noviciusnak, és miután tanították a Szentírásra, még további dalokat szerzett; olyanokat, amilyeneket addig még senki sem hallott. Amint Béda elbeszéli, az emberiség és a világ teremtéséről énekelt; azután Izrael egyiptomi tartózkodásáról és az Ígéret földjére való vonulásáról; az Üdvözítő életéről és szenvedéséről, dicsőséges feltámadásáról és mennybemeneteléről; az apostolokról és az Egyházról, az utolsó ítéletről, a pokol rémes kínjairól és a mennyország örömeiről. A ránk maradt angolszász költészet legnagyobb része foglalkozik ezekkel a témákkal, és a múltban ezek közül sokat tévesen Caedmonnak tulajdonítottak. Az egyetlen verset, amelyet bizonyossággal neki lehet tulajdonítani, Béda így idézi:

Magasztaljuk a mennyország Teremtőjét,
s Teremtőnk hatalmát és műveit!
Magasztaljuk a dicsőség Atyjának tetteit,

és énekeljük, amint az örök Isten,
minden csoda alkotója,
kezdetben megteremtette a mennyet, hogy gyermekeit megoltalmazza,
és mint hatalmas védelmező, otthonul adta nekik a földet.

Világosan felismerhető, hogy Caedmon mélyen vallásos ember volt. Úgy hírlik, saját halálát előre megmondta. Két héttel halála előtt testvérei meglepetésére azt kérte, hogy vigyék a kolostor betegszobájába. Egy éjszaka azután éjfél körül megtudakolta: „Van-e itthon szent Eucharisztia?" Amikor igennel válaszoltak neki, megkérdezte a testvérektől, haragszik-e rá valaki valamiért; megvallotta nekik, hogy szeretetében mennyire tökéletlen volt irántuk, majd magához vette az utolsó útravalót. Röviddel azelőtt, hogy a szerzeteseket összehívták volna az éjféli istentiszteletre, Caedmon nagy keresztet vetett, majd nemsokára meghalt. Így hát, amint Béda közli, „miután egyszerű és tiszta szándékkal s becsületes jámborsággal szolgált Istennek, a színe elé" jutott.

ANIANEI SZENT BENEDEK bencés apát

Ünnepe: február 12.
* Aquitánia, 750 körül.
† Kornelimünster, 821. február 11.

Vitiza — így hívták Benedeket megtérése előtt — Aquitánia egy nyugati gót nemesi családjából származott. 750 körül született Maguelone grófjának fiaként, s a katonai-udvari életben nőtt fel. Apja ezt az életpályát szánta neki. Pipin, majd Nagy Károly alatti szolgálatai megmutatták, amint életrajzírója, Ardo elmondja, hogy a fiatal lovagot tehetsége, hajlamai és képességei vezető szerepre jelölték ki. A ragyogó jövőt ígérő fényes udvari szolgálat közepette azonban lényének egy másik oldala vált erőteljesebbé. Végiggondolta életének és törekvéseinek értékét, s lelki beállítottsága alapvető változáson esett át. Három évig őrizte szívében e folyamat titkát, végül elhatározta, hogy a Legfölségesebb szolgálatába lép. Nagy buzgalommal gyakorolta a hallgatás és a böjt aszkézisét, s egyre nőtt benne annak tudata, hogy a szerzetességre hivatott. Hogy atyjának és rokonságának ellenkezését elkerülje, elindult Aachen felé, de fele útról visszaküldte kísérőjét, és 774-ben belépett a Dijon melletti Saint-Seine apátságba.

Mint sok nagy szent, Benedek is azzal kezdte szerzetesi szemléletének kialakítását, hogy kemény életmódot, szélsőségesen radikális aszkézist, elkülönült szemlélődést gyakorolt. A keleti sivatagi atyák voltak a mintaképei. Miközben azonban a legnagyobb eszményekre törekedett, megőrizte az élet valóságai iránti érzékét is. Kezdte felfogni, hogy a bencés Regula nemcsak kezdőknek és gyenge lelkeknek való, mint korábban hitte, hanem hogy a valódi szerzetesi élet regulás szabályozása a nyugati embernek szól. Egyre jobban megtanulta a bencés Regula értelmezését és a testvéri közösség iránti szeretetet mint aszkézisének mértékét, és az engedelmességet mint annak magvát.

Amikor Saint-Seine-ben cellerárius (házgondnok) és apát volt, belső fejlődésének még csak a kezdetén állott. Semmit sem tartott elég szigorúnak, elég keménynek. Szerzetestársai nem osztották szigorú nézeteit. Elhagyta hát ezt a kolostort, és néhány követőjével együtt szülőföldjén, az atyai földön megalapította az „új élet"-et. Ez azonban még csak a helyes útért való harc, életfeladata tisztaságáért vívott küzdelmének ideje volt. Csak lassanként és ismételt nekirugaszkodások után szakadt el a bencéstől idegen, szokatlan keménységtől, és jutott el a montecassinói szerzetes atya bölcsességéhez.

Benedek reformáló buzgósága anianei kolostorának határain is túlterjedt. Meglátogatott más apátságokat, magyarázta a Regulát, szóval és tettel egyaránt segített. Az anianei anyakolostor maga is alapított új házakat, és mintául szolgált ezek számára. Mindegyik Benedek fennhatósága alá tartozott; ilyképpen kolostorszövetség jött létre.

Nagy Károly és Alkuin (730 körül—804) megbízása alapján Benedek két utat tett a hispániai határszélre, s ott fellépett az adopcianizmus tévtanai ellen. Amikor Károly halála (814) után Jámbor Lajos lett a császár, Benedek munkássága még hatékonyabbá vált az egész birodalom számára. Az elzászi Maursmünster reformja után a császár megbízta, hogy alapítsa meg Aachen mellett az Inden kolostort, amelyet a frank birodalom mintakolostorának szánt. Aachen közelében Benedek apát Lajos bizalmasa és tanácsadója, s a birodalom minden kolostorának generális apátja lett. A birodalom valamennyi kolostorának életkörülményeire vonatkozó, messzemenő egységesítés reformját a 816. évi első összejövetel után a 817. évi híres zsinat volt hivatott szolgálni. Az apátoknak ezen a gyűlésén — tudósít Benedek életrajzírója, Ardo — „Benedek apát megmagyarázta az egész Regulát, megvilágította néhány nehéz helyét, a felvetett kételyeket megoldotta, feltárta a tévedéseket, és jóváhagyta az elfogadásra érdemes szokásokat és kiegészítéseket. Végül javaslatait jóváhagyásra az egyetemes gyűlés elé terjesztette. A határozatot egy kapitulárében foglalta össze, a császártól pedig kérte megerősítését, hogy ezek a rendelkezések a királyság valamennyi kolostorában jogerőre emelkedjenek." Egy regulagyűjtemény (*Codex regularum*) és egy regulakonkordancia (*Concordia regularum*) szolgált arra, hogy közelebbről megokolja a bencés Regulának és az aacheni statútumnak egyedüli jogosultságát.

Hogy ezt az egységes bencés szabályzatot a frank birodalom minden kolostorában végrehajtsák, a császár vizitátorokat nevezett ki; nekik kellett ellenőrizniök az egyes házakat. Benedek reformáló buzgalma arra indította Lajost, hogy 818/19-ben új zsinatot hívjon össze, amely a kolostorok kiváltságainak jogi biztosításával foglalkozott. A nagy monasztikus törvényhozás összműve elé azt a célt tűzték, hogy a kolostori életmód egységét szolgálja az egész frank birodalomban. Törekvése teljesen megfelelt Jámbor Lajos fáradozásainak, akinek szeme előtt az „egység" eszméje lebegett: egység politikai téren, egység az Egyházban, egység az egyházi életben. Ebben az összefüggésben és a Karoling birodalom e fénykorában Benedek jelentős szerepet játszott a politikai és egyházi életben egyaránt.

Amikor 821. február 11-én meghalt, törekvései még nem valósultak meg általánosan, a következő politikai zűrzavar pedig megakadályozta az egyenes vonalú fejlődést. Ennek ellenére életműve a bencés rendben a legmaradandóbbak közé tartozik: a hatáskörébe tartozó kolostorok zöme visszatalált a Regula szerinti életre, és a bencés Regula a császári törvényhozás segítségével egyedüli érvényességre jutott a frank birodalomban. Szent Benedek rendjében elmélyítette a liturgikus életet; aszkézisére a zsolozsma bővítése, a világból való elvonulás, rendi irányítására pedig a központosítás jellemző. Később mindez Clunyben is otthonra talált.

RICCI SZENT KATALIN domonkos apáca

Ünnepe: február 13.
* Firenze, 1522. április 23.
† Prato, 1590. február 1.

Caterina de'Riccit eredetileg Sandrinának hívták. Egy firenzei nemes leánya volt, és már ötéves korában elvesztette anyját. Nagynénje, egy bencés kolostor apátnője nevelte kolostorában. A leányka korán vonzódott a szemlélődő élethez. Apját, aki férjhez akarta adni Sandrinát, csak nagy nehezen sikerült más belátásra bírni. Tizenkét évesen belépett a pratói domonkos nővérekhez, és felvette a Katalin nevet.

Belépése után megbetegedett, és éveken át sokat szenvedett. Jézus szenvedéséből merített erőt fájdalmai elviseléséhez, az ő korában bámulatos hősiességgel.

Már tizenkilenc évesen újoncmesternő lett, később pedig szubpriornő, és harmincéves kora előtt priornővé választották. Akkoriban az volt a szokás a kolostorokban, hogy előkelő hölgyeket tettek meg főnöknőnek; Katalin esetében azonban nem ez volt az egyedüli ok, ugyanis hamarosan felismerték rendkívüli jámborságát.

Különösen buzgó szeretettel merült bele Krisztus szenvedésének szemlélésébe, és amikor húszéves lett, megkezdődött rendkívüli kegyelemadományainak időszaka. Minden héten csütörtök déltől péntek estig elragadtatásban élte át Katalin az Úr szenvedését. Megkapta Krisztus sebeit is kezére és lábára, valamint a töviskorona lenyomatát a fején, később pedig misztikus eljegyzésének gyűrűjét is.

Elképzelhetjük, mekkora feltűnést keltettek ezek a rendkívüli események a kis Pratóban. Ezernyi jámbor ember — és hasonlóképpen sok kíváncsi is — vándorolt a közelebbi és távolabbi környékről a kegyelemmel felruházott Katalin kolostorához. Az állandó látogatások érezhetően megzavarták a kolostori élet nyugodt rendjét. Katalin ezért állhatatosan imádkozott, és nővértársai imáit is kérte, hogy jelenései szűnjenek meg. Imája meghallgatásra talált, és a közösség ismét nyugalomban élhetett; Katalin még több mint harminc éven át vezette példás módon.

A kegyelemmel megáldott életében azonban mégis minduntalan csodálatos dolgok történtek. Katalin levelezésben állt a Rómában élő Néri Szent Fülöppel (lásd: A szentek élete, 227. o.). Mindketten lelki rokonoknak érezték magukat, és szívesen megismerték volna egymást személyesen is, de sem Katalin nem hagyhatta el klauzúráját, sem Fülöp nem vállalkozhatott arra, hogy Pratóba utazzék. Ekkor — mint hírlik — Katalin megjelent nála Rómában, és beszélgetett vele anélkül, hogy pratói kolostorát elhagyta volna; Néri Szent Fülöp és öt más tanú esküvel erősítette ezt meg.

Elragadtatásai nélkül is egyre nőtt Katalin híre. Fiatalok és öregek, papok — köztük bíborosok is — és világiak érkeztek hozzá, hogy legkülönbözőbb ügyeikben tanácsra és vigaszra leljenek nála.

Katalin 1590-ben halt meg, hatvannyolc éves korában; 1732-ben boldoggá, 1746. június 29-én pedig szentté avatták.

QUERFURTI SZENT BRÚNÓ-BONIFÁC
érsek, vértanú

Ünnepe: február 14. és október 15.
* Querfurt, 974.
† Poroszország, 1009. március 14.

Brúnó 974-ben született Querfurt várában; ennek közelében fejlődött ki Querfurt városa, amely ma Halle körzetébe tartozik. Rokonságban volt az Ottók császári házával. Szülőföldjén szerzett első képzése után Brúnó 986-ban a magdeburgi dómiskolába ment. Ott vele csaknem egyidős unokafivérével, Thietmarral, a későbbi merseburgi püspökkel együtt nevelkedett kilenc éven át. 972-től 981-ig itt tanult Szent Adalbert (lásd: A szentek élete, 762. o.) későbbi prágai püspök is, aki 997-ben a pogány poroszok térítése közben vértanúhalált halt.

A III. Ottó gondolatvilágát is meghatározó szláv püspök apostoli tevékenységéről szóló tudósítások döntően hatottak Brúnó későbbi fejlődésére. Tanulmányai befejezése után, 995-ben kanonok lett a magdeburgi dómban. III. Ottó 997-ben felvette házikápolnájába. Aachenben hallotta meg a császár lengyelországi követeitől Adalbert vértanúságának hírét, s ez őt is mélyen megrázta.

Amikor 998 februárjában a császár kíséretével együtt Rómába érkezett, és meglátogatta Szent Bonifác és Alexius Aventinuson levő kolostorát, amelyben Adalbert öt évet töltött, Brúnó belépett ebbe a kolostorba. Noviciátusának éve után, 999 tavaszán letette a szerzetesi fogadalmat. Miközben III. Ottó Szent Adalbert sírjához zarándokolt Gnieznóba, Brúnó Szent Romuáld (lásd: A szentek élete, 271. o.) apáthoz csatlakozva elvonult egy Róma közelében levő remeteségbe. Amikor Romuáld tanítványaival együtt letelepedett a Ravenna melletti Pereum erdős, mocsaras vidékén, Brúnó követte. 1001 decemberében III. Ottó jelenlétében felszenteltek ott egy Adalbert-templomot. Röviddel ezután Szent Benedek (lásd: 576. o.) és János remeték I. Boleszláv Chrobry (Bátor) lengyel uralkodó és III. Ottó császár kívánságának megfelelően elindultak Lengyelországba, hogy új remeteséget alapítsanak, és a missziónak szenteljék magukat. Brúnó megígérte nekik, hogy hamarosan követi őket. Miután II. Szilveszter pápától megkapta az engedélyt, és a pogányok érsekévé nevezték ki, 1002 telén átkelt az Alpokon, hogy missziós megbízatását megerősíttesse Szent II. Henrik (lásd: A szentek élete, 345. o.) királlyal, a váratlanul korán (1002. január 23.) elhunyt III. Ottó utódával, és püspökké szenteltesse magát.

A II. Henrik és I. Boleszláv (Chrobry) közti ellentét miatt a németek és a lengyelek hadban álltak egymással. (Az utóbbi ugyanis megszállta Csehor-

ságot és nagy szláv birodalmat akart felépíteni.) Brúnó ezért megszakította lengyel útját, és Regensburgon át Magyarországra sietett. Először is Szent István (lásd: A szentek élete, 806. o.) királyt és Szent Asztrik (lásd: A szentek élete, 837. o.) érseket kereste fel. A Tisza alsó folyása és a Maros között telepedett meg akkoriban az ún. fekete magyarok még túlnyomóan pogány néptörzse. Brúnó térített körükben, de csak csekély eredményt tudott elérni. 1004 nyarán elkísért egy magyar küldöttséget, amely felkereste II. Henriket, hogy a birodalom és István király között keletkezett feszültségeket eloszlassák. 1004. augusztus 21-én a magdeburgi Tagino érsek püspökké szentelte.

Brúnó szülőföldjén való tartózkodását arra használta fel, hogy összeállítsa Szent Adalbert életrajzát. Querfurtban vártemplomot építtetett. 1005 tavaszán ismét elkezdte missziós tevékenységét a fekete magyarok között; fáradságos és veszélyes dolog volt ez. 1007 őszén István király udvarában találkozott II. Henrik király és Boldog Gizella (lásd: A szentek élete, 767. o.) királynő testvérével, augsburgi Brúnó püspökkel, aki a kereszténység elterjesztésén buzgón fáradozó missziós püspököt óva intette életének minden szükségtelen veszélyeztetésétől.

Amikor I. István és II. Henrik szövetséget kötött egymással I. Boleszláv ellen, Brúnó elhagyta Magyarországot, hogy lengyelországi missziós igehirdetésének régóta táplált tervét megvalósítsa. Megkísérelte, hogy kerülő úton, a keleti határon át jusson be az országba. Ezért kijevi Szent Vladimir (lásd: 378. o.) nagyfejedelemhez ment, aki Annával, II. Baziliosz és VIII. Konstantinosz bizánci császár nővérével való házasságkötése után birodalma kereszténnyé tételén fáradozott. Vladimir új missziós területet nyitott meg Brúnó számára a besenyők harcias nomád törzsénél, a Dnyeper alsó folyása mentén. Személyesen vezette el egy határlánchoz Brúnót és kísérőit, akik öt hónapig tartózkodtak a besenyőknél; mintegy harminc pogányt kereszteltek meg, s közvetítettek a köztük és Vladimir közti békeszerződésben.

1008 nyarán Brúnó érsek végre eljutott Lengyelországba. Nem messze Posentől, Miedzyrzecze Adalbert kolostorában átdolgozta Adalbert életrajzát. Ezenkívül megszerkesztette „Az öt testvér szenvedéstörténeté"-t, azokét, akiket 1003-ban Miedzyrzeczében megöltek a zsákmányra éhes rablók. Írásával maradandó emléket állított az őt Lengyelországban megelőző két itáliai szerzetesnek, Benedeknek és Jánosnak, valamint Izsák, Máté és Krisztián lengyel remetéknek.

1008 decemberében levelet írt Lengyelországból II. Henriknek, s ez minden idők egyik legtanulságosabb dokumentumai közé tartozik: tudósított a magyarok és a besenyők közti térítés eredményeiről, Vladimir nagyfejedelemnek és I. Boleszlávnak a kereszténység elterjesztéséért folytatott buzgalmáról. Szemrehányásokat tett a német királynak, mert szövetségben a liutizek néptörzsével, amely a 983-i nagy szláv felkelés után visszasüllyedt a pogányságba, hadba szállt Boleszláv ellen. Könyörgő szavakkal sürgette, hogy kössön békét Boleszlávval, hogy így működjön közre a kereszténység elterjesztésében s a liutizek és poroszok megtérítésében; „mert azoknak a kemény pogány szíveknek megtéréséért kell most fáradsággal felöveznünk

magunkat, hiszen a Szentlélek indít rá; minden tevékenységünkkel fáradhatatlanul fel kell emésztődnünk, mert Péter harcol". Levelében megemlítette Brúnó azt is, hogy Svédországba távozott segítőitől hírt kapott missziós sikereikről. 1009 elején Boleszláv megbízottai Poroszország déli határához vezették. Prédikált Nethimar pogány fejedelem területén. Jóakaratú fogadtatásra talált, és a fejedelem egész udvarával együtt megkeresztelkedett; de, mint merseburgi Thietmar krónikájában megjegyezte: „a túlburjánzó tüskékkel borított országot nem egykönnyen tudta feltörni". A megtért fejedelem testvére elutasította a kereszténységet, Brúnó érseket tizennyolc társával együtt foglyul ejtette, és február 14-én lefejeztette. Maradványaikat Boleszláv feltehetően 1009. október 15-én Lengyelországba vitette és eltemettette.

Szent Brúnó tiszteletének kezdetéről kevés adat maradt fenn. 1109-ben querfurti Dietrich bencés kolostort alapított a Querfurt melletti Lutisburgban, s ezt Szűz Mária és Szent Brúnó tiszteletére szentelték fel. A 13. században zarándoklatok kezdődtek a Querfurt keleti részén lévő Brúnókápolnához. A bencések és a kamalduliak bevették naptárukba. A *Martirologium Romanum*ban csak a 16. században jelent meg neve. A 17. században megnövekedett tisztelete Kelet-Poroszország katolikusai körében. Adalbert mellett Brúnót is Poroszország védőszentjévé emelték. Kelet-Poroszország protestánsai is gondoltak rá, amint ezer évvel vértanúsága után a Brúnókereszt felirata tanúsítja: „A bátor német hithirdetőnek, aki Mazúriában élharcosként szenvedte el tizennyolc társával együtt 1009-ben a vértanúhalált Krisztusért, a nemes querfurti Brúnónak tisztelő emlékezésül. Lötzen evangélikus gyülekezete, 1910".

BOLDOG SZÁSZ JORDÁN domonkos rendfőnök

Ünnepe: február 15.
* Borgberge, Paderborn mellett,
12. század vége.
† Kisázsia déli tengerpartjánál,
1237. február 13.

Szent Domonkos (lásd: A szentek élete, 417. o.) utódaként Jordán szervezte meg a prédikátor testvérek, a domonkosok rendjét. Generálisságának tizenöt éve alatt a rend konventjeinek száma harmincról csaknem háromszázra nőtt. Általa valósult meg a világmisszió, amelyre már Domonkos is gondolt, amikor 1217-ben szétküldte néhány társát. Jordán bejárta a Nyugatot, Angliától Dél-Itáliáig, az Atlanti-óceántól a Földközi-tenger keleti partjáig, a Pireneusoktól Észak-Németországig. Mint apostolt, nevelőt, lelkivezetőt és mindenekelőtt mint hitszónokot emelik ki a rend évkönyvei.

Ennek ellenére az Egyház egészében meglehetősen ismeretlen maradt. Talán azzal áll ez összefüggésben, hogy idegen országban halt meg. Hazatérőben a palesztinai kolostorok vizitációjáról, hajója elsüllyedt, Jordán társaival együtt a tengerbe fulladt. Partra sodródott holttestét az akkói domonkos templomban temették el. Amikor a keresztes lovagok és zarándokok e támaszpontja 1291-ben a mohamedánok kezébe került, sírjának nyoma veszett. Ma már azt sem tudjuk, hogy hol állt a domonkosok kolostora.

Mint fiatal nemes került Párizsba, a késő középkor kulturális központjába. Megszerezte a „magister artium" és a „teológia baccalaureusa" fokozatot. Itt ismerte meg 1219-ben Domonkost, és az ő hatására a következő év hamvazószerdáján belépett a párizsi Szent Jakab konventbe. Kezdettől fogva nagy tekintélye lehetett, mert alig két hónappal később a párizsi konvent ama négy küldöttje közé választották, akik részt vettek a Domonkos által 1220 pünkösdjére Bolognába összehívott általános rendi káptalanon. Az 1221. évi bolognai általános káptalanon Domonkos rábízta a lombardiai rendtartomány vezetését, amelynek akkor a legtöbb kolostora volt. Röviddel Jordán bolognai hivatalba lépése előtt halt meg Domonkos. A tartomány vezetésében Jordán annyira bevált, és ezen túlmenően akkora csodálatot keltett a testvéreiben, hogy a Párizsban tartott 1222. évi általános káptalanon magister genaralisszá választották.

Valamely közösség az első időben írásba foglalt alkotmány és törvényalkotás nélkül is fennállhat; csakhamar megmutatkozik azonban annak szükségessége, hogy rögzítsék az utódokat is kötelező külső kereteket. Ennek felismerése alapján építette ki Jordán a rend szervezetét. Vezetése alatt a rend mindinkább elterjedt: a domonkosok két tanszékhez jutottak a párizsi egyetemen, misszionáltak a szaracénok között és a pápai Kúria szolgálatába

léptek. Jordán tudta annak jelentőségét is, hogy mit jelent az első nemzedék példája a későbbi évszázadokra, ezért megírta *A prédikáló rend kezdeteinek könyvét*. Ennek előszavában ez áll: „Hogy megszülető és felnövekvő fiaink ne legyenek tudatlanságban a rend kezdeti alapjairól... Ezért, Krisztusban szeretett testvéreim és fiaim, fogadjátok olyan tisztelettel a következőket, ahogy összegyűjtöttem, és hevüljetek testvéreink első szeretetének buzgó utánzásában!"

Jordán nem a „zöld asztal" mellől vezette a rendet. Beutazta egész Európát. Egyéniségéből rendkívüli vonzóerő áradt ki. Olyan sok tanárt és tanítványt vonzott magához, hogy amíg a rend generálisa volt, a kolostorok és tagjaik száma megtízszereződött. Ezernél több jelentkezőt vett fel a rendbe. Mindenekelőtt az egyetemi városokat kereste fel. A rend krónikása, Fracheti Gellért (1195—1271) írja: „Gyakran töltötte a negyvennapos böjti időt Párizsban vagy Bolognában. Amikor itt tartózkodott, a konvent éppenséggel valami méhkaptárhoz hasonlított; nagyon sokan léptek be ugyanis a rendbe, és sokakat küldött innen az egyes tartományokba. Alig érkezett meg, tüstént sok szerzetesi ruhát készíttetett, mert bízott Istenben, hogy testvéreket vehet fel. Elég gyakran a vártnál is többen kérték felvételüket a rendbe, úgyhogy nem lehetett fellelni elegendő szerzetesi ruhát." E jelentkezők közül a legismertebb Nagy Szent Albert (lásd: A szentek élete, 659. o.).

A rend terjesztéséért és a rendi szellem elmélyítéséért végzett fáradozásai mellett sem feledkezett meg a kereszténység nagy gondjairól. Magas állású személyiségekkel is mert nyíltan beszélni. Egyszer összetalálkozott II. Frigyes császárral: „Felség, tisztségem miatt sok tartományban megfordulok, és egy kissé csodálkozom azon, hogy Ön nem kérdezi meg, mit beszélnek az emberek." A császár így válaszolt: „Mindenütt vannak embereim, és tudok mindenről, ami a világban történik." Jordán válasza ez volt: „Az Úr Jézus Krisztus is tudott Istenként mindent, mégis megkérdezte a tanítványaitól: »Kinek tartják az emberek az Emberfiát?« Ön csak ember, és nem tud némely dolgot, amit Önről beszélnek, amit pedig üdvös volna tudnia. Azt beszélik Önről, hogy elnyomja az Egyházat, Róma döntéseit megveti, jóslatokra hallgat, a jó tanáccsal nem törődik, hogy figyelembe sem veszi Krisztus helytartóját, aki lelki ügyekben Önnek is ura. Mindez nem tesz jót az Ön személyének."

A domonkos rend célja kettős: az Istennel való benső találkozás és az Isten országáért végzett külső munka. Az Istennel való kapcsolat az apostoli tevékenység feltétele és alapja. Amint Domonkos is a tettek nagy embere volt, mert nagy imádkozóként állt Isten előtt, úgy Jordán erőforrása is nagy istenszeretetében rejlett. Állandóan áldásért könyörgött, és imát kért munkájához. Megragadók Bolognába, a Szent Ágnes kolostor nővéreihez írt levelei, amelyek a segítő imádságért való háláját tanúsítják. Ezekben a levelekben olyan tiszta jámbor magatartás nyilatkozik meg, amelynek súlypontja nem a rendkívüliben, a természet dolgait meghaladóban nyugszik. Jordán inkább a józan és értelmes mérsékletet tartotta fontosnak, elsősorban pedig a vallási életben: „Aki vándorol, óvatosan jár ide-oda, nem mászkál figyelmetlenül,

nem futkos mohó izgatottsággal és vigyázatlan hevességgel. Mindenekelőtt attól félek, hogy vannak köztetek néhányan olyanok, akik figyelmetlenül és mérték nélkül tüsténkednek szertelen vezeklő lelkülettel, virrasztásokkal vagy rendkívüli böjtökkel, avagy hasonló jellegű egyéb olyan szigorúságokkal, amelyek elviselhetetlenek gyenge testetek számára. Meredek és szűk az életre vivő út, és nagy vigyázattal kell rajta járni, hogy se hanyagságunkkal jobbra, se túlzó vezeklésünkkel balra le ne térjünk róla. Az utóbbitól féltelek benneteket mégis a legjobban, mert ha oktalanul kívánjátok sanyargatni testeteket, az ellenkező végletbe estek, úgyhogy elakadtok az Úrnak az örök nyugalomra vivő útján. Vigyázz magadra, hogy lelki bágyadtság vagy testi gyengeség el ne vegye testedtől a jócselekedet lehetőségét, lelkedtől a feszítőerőt, felebarátodtól a jó példát, Istentől a dicsőséget, és el ne hatalmasodjon benned mindaz a rossz, ami a mértéktelenségből származik. A testi vezeklés csak kevéssé hasznos, s a virrasztásban, böjtben és sírásban könnyen túl lehet lépni a helyes mértéket. Az erények viszont, az alázatosság és türelem, szelídség és engedelmesség, szeretet és szerénység sohasem növekedhetnek túlzott mértékben."

Szász Jordán élete és munkássága világosan megmutatja, hogy ő lett az a kristályosodási pont, amelyre a fiatal rendnek az egyetemes kibontakozás akkori szakaszában szüksége volt. Az ő vezetése alatt nemcsak a rend külső szervezete haladt a kibontakozás felé, hanem belső fejlődése is hatalmasan előrelendült, s ez a prédikáló rendet a lelkipásztorkodás és a teológiai tudomány jelentős tényezőjévé tette az egész kereszténységben.

Tiszteletét 1826-ban hagyták jóvá.

LINDISFARNEI SZENT KÁLMÁN
bencés apát

Ünnepe: február 15. vagy 18.
† Inishbofin, 676.

Kálmán a Skócia délnyugati partjánál fekvő Iona-sziget kolostorának szerzetese volt. 661-ig — amikor Finan utódja lett a northumbriai Lindisfarne kolostorának apátjaként — semmit sem tudunk róla.

Három évig tartó lindisfarnei kormányzásának idejét erősen megzavarták a királyi udvarban élő római és kelta papság közti súlyos viták.

Northumbria uralkodója ezekben az években Oswiu volt, aki testvérével, Szent Oszvalddal (604 körül—642) együtt fiatalemberként keresztelkedett meg, amikor Ionán élt száműzetésben. Arra nevelték, hogy az írországi kelta szerzetesség hagyományait kövesse. Hitvesét, Eanflaed királynét, Northumbria egy másik nemzetségéből való, korábbi királyának a lányát azonban Szent Paulinus püspök, Canterbury Szent Ágoston (lásd: A szentek élete, 233. o.) társainak egyike keresztelte meg; gyermekkorától kezdve arra nevelték Canterburyben, hogy a római papság szokásait kövesse. Az udvar két, egymással vitázó csoportja különböző módszereket alkalmazott a húsvét időpontjának kiszámításában; így egy alkalommal a királyné papjaival a virágvasárnapot, a király pedig papjaival már a húsvétot ünnepelte. Az volt a látszat, hogy más különbségek is vannak az egyházi fegyelem terén.

Úgy tűnt, hogy az ügyek heves összetűzésre vezetnek, amikor az ifjú Yorki Szent Wilfrid (634—709/10), aki több évig tanulmányozta Rómában és Lyonban a katolikus Egyház hagyományait és szokásait, visszatért Northumbriába. Oswiu király, hogy a rómaiak és a kelták közti viszályt megszüntesse, felszólította mindkét pártot, hogy véleményüket fejtsék ki előtte és egy zsinat előtt, amelyet valószínűleg 664 őszén tartottak Whitbyben. Kálmán a keltákkal tartott. A római párt fő szószólója Wilfrid volt, aki oltalmazóra és pártfogóra talált Alchfrithben, Oswiu első házasságából való fiában, aki abban az időben a Northumbria déli részén lévő Deirában uralkodott.

Wilfrid érve úgy hangzott, hogy a kelta szokások ellentétben állnak a katolikus hagyománnyal; Kálmán viszont elődeire, Szent Kolumbára (lásd: 306. o.) és Szent Aidanra (lásd: 466. o.) hivatkozott, és azt állította, hogy hagyományukat János apostol alapozta meg Kisázsiában. Ez ellen Wilfrid azzal tiltakozott, hogy az általa követett hagyományokat és szokásokat Rómában tartják, ott pedig Szent Péter és Pál apostol tanított, szenvedett és talált végső nyugvóhelyre. Ezeket gyakorolják Afrikában, Ázsiában, Görögországban és Egyiptomban is, sőt minden helyen, ahol elterjedt Krisztus Egyháza. Az egyedüli nép, amely elzárkózott a világ többi részének hagyományától, a skótok (így hívták akkor az íreket) és a britek, és még ők is

megoszlanak egymás között. Ezért — fejezte be Wilfrid Kálmán ellen fordulva — „világos, hogy ti sem János apostol példáját nem követitek, mint ahogy beképzelitek magatoknak, sem Péter apostolét, akinek a hagyományát szándékosan mellőzitek". Ez hatékony érvnek mutatkozott. Wilfrid ugyanis azt a következtetést vonta le, hogy Kálmán és követői minden bizonnyal vétkeznek, ha nemcsak az egyetemes Egyház hagyományait utasítják el, hanem az Apostoli Székét is, amelyre Krisztus maga bízta rá Egyháza legfőbb tekintélyét, amikor Péternek adta a mennyország kulcsait.

Ebben a helyzetben avatkozott bele a vitába Oswiu király, és megkérdezte Kálmántól: elfogadja-e, hogy Krisztus valóban a Wilfrid által idézett szavakat mondta Péternek. Kálmán azt válaszolta, hogy azok valóban igazak, és nem tudja bebizonyítani, hogy Kolumbának is ilyenféle tekintélyt lehetne kölcsönözni. „Akkor hát — mondta a király — Péter a mennyország kapujának az őre, és nem mondhatok neki ellent. Rendelkezéseinek minden dologban legjobb tudásom szerint engedelmeskednem kell, máskülönben megtörténhet, hogy ha a mennyország kapujához érkezem, a kapus nem nyitja ki nekem."

A király döntését a zsinat elfogadta, Kálmán azonban nem tudott erőt venni magán, hogy engedelmeskedjék. Lindisfarne kelta szerzeteseivel és egy csoport hasonló érzelmű szerzetessel együtt hamarosan visszavonult Ionára, majd pedig az Ír-sziget nyugati partjánál fekvő Inishbofin szigetére. Inishbofinon azonban új viszály támadt az ír szerzetesek és az angolok között: az angolok ugyanis panaszkodtak, hogy az írek ide-oda vándorolnak, és nem veszik ki részüket a mezei munkából, csupán élvezni akarják a betakarított termést. Kálmán arra kényszerült, hogy a közösséget megossza, és angol tagjai számára új kolostort keressen a szárazföldön. A továbbiakban mindkét közösséget kormányozta egészen 676-ban bekövetkezett haláláig.

Szent Béda Venerabilis (lásd: A szentek élete, 212. o.) kevés rokonszenvet érzett a kelta szerzetesek helyi szokásai iránt, de a whitbyi zsinat lefolyásáról és Kálmán eltávozásáról csak jót tudott mondani: dicséri lelkipásztori buzgóságukat, a világtól elforduló lelkületüket és apostoli szegénységüket. Amikor Kálmán és szerzetesei elhagyták Lindisfarne-t, csak kevés épület volt ott, és nem volt más a tulajdonukban, csak néhány szarvasmarha. Egyikük sem akart elfogadni földet vagy más ajándékokat kolostorok építésére, kivéve, ha világi felsőbbség kifejezetten megparancsolta nekik. A kolostoraikhoz áramló nép nem azért jött, hogy ételt és alamizsnát keressen, hanem hogy Isten igéjét hallgassa. Northumbria birodalmának valódi apostolai voltak, és tevékenységük ideje a Szigetország északi részében az Egyház aranykora volt.

ROMANÇON SZENT BÉNILDE iskolatestvér

Ünnepe: február 20.
* Thuret, 1805. június 14.
† Saugues, 1862. augusztus 13.

Bénilde testvér élete különösen nyilvánvaló példája az egyszerű, mindennapi kis kötelességek hűséges teljesítése által elért szentségnek. Világi neve Pierre Romançon volt. Egy Thuret nevű kis faluban született 1805. június 14-én. Földműves szülei szerény jólétben éltek. Falun töltött egyszerű és jámbor gyermekkoráról csaknem semmit sem tudunk. 1817-ben járult elsőáldozáshoz. Gyenge szervezete miatt nemigen lehetett alkalmas a mezei munkára.

A De la Salle Szent János (lásd: A szentek élete, 154. o.) által alapított Keresztény Iskolatestvérek éppen abban az időben nyitottak Auvergne-ben több iskolát, és új munkatársakat kerestek. Az ifjú Pierre meghallotta, és megvilágosodott számára, hogy ez a hivatása. Tizennégy éves volt akkor. Miután tizenhat hónapot tanulással töltött a testvérek riomi iskolájában, 1820. február 10-én Clermont-ban belépett a noviciátusba. Úgy tűnik, gyenge testalkata miatt először visszautasították. A noviciátus akkoriban Clermont kapui előtt, Bien-Assis várában volt, ahol egykor Pascal is lakott. Bénilde testvér a Szentháromság ünnepén öltözött be. Jámbor és tanulékony novícius volt. Édesanyjának 1821-ben bekövetkezett halála fájdalmas csapást jelentett számára; apja ezután hiábavaló kísérletet tett, hogy hazavigye. 1821. december 20-án kezdte első szolgálatát Aurillac iskolájában. Szeptember 12-én visszatért Clermont-ba, hogy letegye első, három évre szóló fogadalmát.

1825 szeptemberében Moulins rendházában osztották be tanításra a Saint-Jacques iskolába. Ezt követő limoges-i tartózkodása után, amely 1827 májusától szeptemberig tartott, visszatért Moulins-be, és ott maradt 1829 márciusáig. Ezután ismét Limoges-ba küldték, s ott a felsőbb osztályban való tanítás mellett a ház szakácsa volt. 1831. szeptember 11-én Clermont-ban örökfogadalmat tett, s két évig ott tanított. 1839 szeptemberében Billomba ment. Ezen a helyen töltött további életéről is csak nagyon keveset tudunk, de valamennyi tanúja egyetért abban, hogy akkor már régen az erényesség mintaképének tekintették. 1841 szeptemberében jutott el végül arra a helyre, ahol azután haláláig maradt. Két másik testvérrel együtt Saugues-ba, Gévaudan vidékének szívébe küldték, hogy ott iskolát alapítsanak.

Ezt az alapítást, amelynek megvalósítása rendkívül kényes dolognak mutatkozott, hosszú és fáradságos tárgyalások előzték meg. A kezdet nagyon szegényes volt, de a tanulók számának gyors emelkedése a testvérek sikeres munkáját tanúsította. Négy vagy öt évig tartott itt Bénilde testvér rendszeres oktatást, és igen derék, bár nagyon szigorú tanítónak ismerték meg. Sok gondot okozott neki a nehezen kezelhető, faragatlan és képzetlen lakosság is,

amely könnyen hajlott a hevességre. Bénilde testvér egészsége megromlott. Az iskola igazgatása mellett a tanításba csak néha tudott besegíteni; mindenekelőtt azoknak a fiatal testvéreknek a képzésével foglalkozott, akiket rábíztak. Emellett a hitoktatás jelentős részét is magára vállalta, és nemcsak megbízható kereszténveket nevelt, hanem számos szerzetesi és papi hivatást is ébresztett; száznál több fiatalembert vezetett az iskolatestvérek közé.

Bénilde testvér élete Saugues-ban nagyjából békésen telt. 1852-ben azonban — teljesen akarata ellenére — egy kínos ügybe keveredett. A plébánia lelkipásztorát a városi közigazgatás megvádolta, hogy rosszul gazdálkodott az iskola fenntartása érdekében rábízott javakkal. Az igazgató testvérnek azonban sikerült megszabadulnia nehéz helyzetéből anélkül, hogy az ügyben részeseknek okot adott volna az elégedetlenségre. Mindamellett úgy látszik, a plébános élénk ellenszenvvel viseltetett vele szemben, és Bénilde testvérnek ezért nagy türelemre volt szüksége. A dolgok azonban rendeződtek, és Bénilde testvér halála után a plébános nem mulasztotta el, hogy rendkívüli tapintatosságát ne dicsérje. Kapcsolatai a városi közigazgatással mindig kiválóak voltak, Saugues lakói pedig mélységesen tisztelték. Amit csodáltak benne, az a mindenkire sugárzó keresztény szeretet volt.

Egészsége mind erősebben hanyatlott, és Gévaudan zord telein egyre inkább szenvedett, mivel egy cseppet sem kímélte magát. Már 1845-től kezdve reumatikus fájdalmak kínozták, és többször kellett kezeltetnie magát Bagnols-en-Lozère-ben; az eredmény többnyire elmaradt. Túlhajszolt szervezete mindjobban kimerült, de Bénilde testvér mindvégig a helyén maradt. 1862 májusában gyorsan előrehaladó májrákot állapítottak meg nála. Hamarosan már az ágyát is képtelen volt elhagyni. Augusztus 13-án ellátták a haldoklók szentségével. Kevéssel utóbb halálküzdelem nélkül, hirtelen meghalt. Két nappal később temették Saugues temetőjében az egész környékről összesereglett embertömeg részvételével.

Az alázatos testvér nem vitt végbe rendkívüli dolgokat; amit azonban tett, szokatlanul tökéletes formában tette, szentségének kisugárzása pedig halála után is folytatódott. Már a temetése alkalmával történtek csodák. Sírja csakhamar zarándokhely lett. Boldoggá avatási eljárása 1895-ben kezdődött, de nagyon lassan haladt. 1948. április 4-én boldoggá, 1967. október 29-én szentté avatták.

SZENT SAHDOSZT (SZADOTH) püspök, vértanú

Ünnepe: február 20.
† Bet Lapat, 342.(?) február 20.

Már a II. Sapur király (309—379) alatti nagy perzsa keresztényüldözés kezdetén vértanúként halt meg a birodalom fővárosának, Szeleukia-Ktésziphonnak akkori püspöke, Simon Barszabbasz (lásd: 230. o.). Őt követte püspöki székén a legveszedelmesebb időkben Sahdoszt, aki Simont képviselte a niceai zsinaton (325). Csak rövid ideig vezethette a főváros egyházát, és már 342-ben vértanúhalált halt. Régi, egyszerűen megszerkesztett aktái hitelt érdemlőek.

Ezek szerint Sahdoszt püspök egy éjszaka különös álmot látott: a földtől az égig érő ragyogó létra jelent meg előtte. Tetején állt elődje, Simon Barszabbasz püspök sugárzó fényben, ő, Sahdoszt pedig a földön. Örvendezve kiáltott le hozzá Simon: „Gyere fel, Sahdoszt, gyere fel és ne félj! Én tegnap jöttem fel, te ma jössz." Sahdoszt erre összehívta a papságot és a hívőket, elmondta nekik álmát, és közölte velük, hogy nemsokára elnyeri a vértanúság koronáját, és teljes bátorsággal beszélt hozzájuk. „Üldöztetésünk második évében — közlik tovább a szent aktái — a király (II. Sapur) Szeleukiában volt. Ekkor elfogták a dicső Sahdosztot, akinek a neve azt jelenti: a király barátja. Valóban teljes lelkéből és minden erejéből szerette a mennyei Királyt. Becsületes és tiszta volt, igaz és szent, a társához, a hősi bátorságú boldog Simonhoz hasonlított.

Vele együtt a városokból (Szeleukia-Ktésziphon), valamint a környék falvaiból és helységeiből összefogdostak 128 papot, diákonust, s hozzájuk tartozó hívő fiúkat és lányokat. Valamennyiüket láncra verték, és öt hónapig tartó súlyos, keserű fogságba zárták. Háromszor kérdezték meg, s gonosz kínzásokkal és kemény szavakkal próbálták rávenni őket, hogy imádják a Napot, s a király megbízásából ezeket mondták nekik: „Ha követitek parancsaimat, nem kell meghalnotok." Boldog Sahdoszt válaszolt mindnyájuk nevében: „Ezt mondjátok annak, aki küldött titetek: Egy erőben, egy igazságon, egy akaraton vagyunk, és egy igazságban hirdetjük az egy Istent, s neki szolgálunk teljes lelkünkből. Az általa teremtett és alkotott napot azonban nem imádjuk; a szolgálatunkra nekünk adott tüzet nem tiszteljük; gonosz parancsodnak nem engedelmeskedünk jó parancsunk megszegésével, s fenyegetéseid miatt nem leszünk hűtlenek a törvényünkhöz. Tiéd a kard, miénk a nyak; tiéd a halál, miénk az élet. Egy napig se késlekedj kivégzésünkkel; ne halogasd egy óráig se, hogy vérünket ontsad! Türelmed ugyanis azok vesztét okozhatja, akik engedik, hogy az befolyásolja őket."

Ekkor mindnyájukat kivégzéshez vezették. Amikor a vesztőhelyre értek, így szóltak: „Áldott legyen az Isten, aki ezt a koronát adta nekünk, amelyre

tekintettünk, és aki nem tart vissza minket óhajtott örökségünktől! Áldott legyen az ő Krisztusa, aki nem hagy minket ebben a világban, hanem meghívott és maga elé állított engesztelő áldozatunkkal."

A dicsőítés nem szűnt meg, míg az utolsót is meg nem ölték közülük.

A dicső vértanúkat február 20-án ölték meg. Sahdosztot láncra verve vitték Bet Lapatba. Ott lefejezték, és elnyerte koronáját Krisztusban, a reménységében.

CORTONAI SZENT MARGIT
ferences nővér

Ünnepe: február 22.
* Laviano, 1247.
† Cortona, 1297. február 22.

Margitba jámbor anyja beléplántálta az imádság iránti nagy szeretetet, de amikor hétéves lett, ez a fejlődés hirtelen megtört. Édesanyja meghalt, s két év múlva apja elvett egy másik nőt, aki azonban nem lett a gyermek második anyja. Ahogy fejlődött Margit, egyre jobban kibontakozott a szépsége, de annál nagyobbakká váltak a feszültségei; a biztonság, az elismerés és a szeretet utáni éhsége nem csillapodott. Megnyílt hát annak a szeretetnek, amelyet más helyen talált: tizenhét évesen elhagyta a szülői házat, és egy montepulcianói nemes kedvese lett. A szegény parasztlány drága ruhákba öltözött, haját aranyláncokkal díszítette, lovon vagy díszhintón járt. Látványosan büszkélkedett kedvese gazdagságával.

A pompázatos feltűnősködés mellett azonban megmutatkozott már valami más is, amit lelkivezetője feljegyzéseiből ismerünk. „Emlékezz vissza — mondta neki később Krisztus —, hogy én magam is a tanítód és vezetőd voltam, s valódi részvétet csepegtettem beléd a szegények és szomorkodók iránt, amikor még a világ tetszését kerested, s a sötétség, vétek és bűn életét élted."

Kilenc év telt el. A fiatal lányból érett nő lett, amikor, 1273-ban megtörtént a fordulat. Az év kezdetén a férfi egy reggel elhagyta a házat, csupán a kutyája kísérte. Két nap múlva a kutya ura nélkül jött vissza. Nyugtalan vonításával Margitot Petrignano erdőségébe vezette, ahol rátalált kedvese szúrásokkal átvert holttestére. Hogy mi játszódott le ebben a pillanatban Margitban, arról nem szól a krónika, de csakhamar megmutatkozott, hogy nemcsak egy világ dőlt össze számára, de új életre is felszabadult.

Vissza akart térni apjához. Gyászöltözetben, a bánattól megtörve kopogtatott a szülői ház ajtaján, mostohaanyja hatására azonban apja ajtót mutatott neki és gyermekének.

Életének ebben a kritikus pillanatában meghallotta Krisztus hangját. Egy volt a célja: a vezeklés. Az utat Szent Ferenc fiai mutatták meg neki. Kimerülten ért a cellei ferences kolostor kapujához és vezeklőruhát kért. A bánat nem pusztította el arca szépségét. Jóságosan, de mégis elutasítóan válaszolt neki a kolostor gvárdiánja: „Lányom, nagyon fiatal és túl szép vagy." Giunta Bevegnati testvér azonban jámbor asszonyok közbenjárására és provinciálisa parancsára átvette Margit lelki vezetését. Nem bízott túlságosan a huszonhat éves nő állhatatosságában. Attól tartott, hogy

szépsége ismét a régi útra viszi, ha beleun a vezeklésbe. Margitnak évekig kellett várakoznia, míg 1276-ban felvehette a vezeklőruhát, a ferences harmadrend öltözetét.

Szépsége sodorta a bűnös élet útjára, szépsége lett annak akadálya, hogy a vágyott vezeklőruhát hordhassa. De most szeretni tudók könyörtelen következetességével kezdte el Margit a szépsége elleni harcot: lenyírta a haját, az arcát korommal kente be, lomposan öltözött, böjtölt, piszkos munkákat végzett a betegek és öregek szolgálatában. Odavetette a testének: „Legyőztél, de most én győzlek le." Szépsége azonban ellenállt minden támadásnak. Késsel akarta hát az arcát elcsúfítani. Giunta testvérnek egész tekintélyét be kellett vetnie, hogy megakadályozza ebben a tettében.

Egy napon Margit arra kérte Krisztust, hogy nevezze a leányának. Félelmetes komolysággal jutott el hozzá az Úr hangja: „Most még nem nevezlek a lányomnak, mert a bűn leánya vagy." Isten rányitotta a szemét életének hibáira és bűneire. Megérintette az isteni tisztaság kérlelhetetlen fénysugara. Margit magába fogadta ezt a fényt, hogy azután majd a bűnbánat szentségében megnyíljon Isten kegyelme számára. Amikor a következő reggel a szentáldozáshoz járult, meghallotta Krisztus hangját: „Leányom." Ennek a szónak a boldogságától áthatva újból és újból ezt rebegte: „A leánya vagyok. Ő mondta. Ó, Istenem végtelen édessége! Ó, régen vágyott szó, amelyért olyan állhatatosan könyörögtem! Az a szó, amelynek édessége felülmúl minden édességet! Az öröm óceánja! Leányom! Az én Istenem mondta! Leányom! Jézus nevez így engem!"

Az öröm óceánja! Milyen volt ez az óceán Margit életében? Margit átélte és látta a bűn rettenetességét. Számára csak akkor lehet valódi az öröm, ha Krisztussal, szerelmével együtt hordozza a bűnteher keresztjét. Ez a kereszt nem valami romantikus, hanem nagyonis könyörtelen valóság az életében. Hallotta Krisztus hangját: „Szeretnél becézett gyermekem lenni, ám a keserűség gyermeke leszel." Margit örömét a szenvedés és a keserűség sem tudta eloltani, mert a kegyelem növekedésével növekedett ereje is a kereszt számára.

Könyörtelenül vívta a teste, bűnének eszköze elleni harcát. A 13. század emberei másként viszonyultak az önként vállalt kereszthez, mint mi. Csakhamar meglátták Margitban a szentet. Ijesztő felismerés volt ez Margit számára! Úgy érezte, ha így félreismerték, akkor ki kell kiabálnia a bűneit. Az éjszaka csendjében kiáltozásával felverte az alvókat, és megvallotta nekik ifjúsága bűneit, de éppen az ellenkezőjét érte el vele. Elrejtőzött hát egy félreeső cella magányosságában, elrejtette a könnyeit, hogy senki se láthassa többé fájdalmát. Ez azonban nem felelt meg Krisztus akaratának. „Egykor könnyeiddel nyilvánítottad ki a fájdalmat, amelyet az én szenvedésem láttán éreztél. Most hallgatásra késztet a fecsegéstől való aggódás, az a félelem, hogy azt gondolják: hiú dicsőséget keresel. Kelj fel és sírj a lábamnál! Fájdalmadat ne tartsd vissza, ne is rejsd el!"

Kilenc évig élt Margit a bűnben. Ez az idő mély nyomokat hagyott a lelkében, s újból és újból fájdalmasan figyelt fel rájuk. Valóban megbocsátot-

ta-e Isten a bűneit? Nem csinált-e mindent rosszul? Ekkor érte el a sátán kísértése: „Tudd meg: Isten sohasem bocsátja meg a bűneidet, hiába kéred szüntelenül, mert önsanyargatásoddal a halálra adtad magadat." Hallotta azonban Margit Krisztus szavát is: „Leányom." Tapasztalta szeretetének vigasztalásait. De a sátán kísértő hangja gúnyos nevetéssel vetette ellene: „Nem Krisztus, nem is valami angyal nyújtotta neked azt a vigasztalást, amelyet Krisztusnak tulajdonítasz, hanem én voltam az."

Lelki fejlődésének egy nyugodt szakaszában bizonyára könnyen lepergett volna Margitról az ilyen szó. Most úgy tűnt neki, mintha minden összeesküdött volna ellene. Rágalmakat szórtak rá, a lelkivezetője bizalmatlan lett vele szemben, majd hét évre Sziénába helyezték át. Krisztus elfordult tőle? Sötétségében mégis eljutott hozzá a szava: „Veled leszek, és mégsem leszek veled. A kegyelmembe öltöztetlek, de úgy véled: kivetkőztél belőle, mert bár teljesen nálad maradok, nem leszel képes felismerni engem." Mire képes az ilyen szó, ha áthatolhatatlan sötétség burkolja be az embert: „Talán elfordul tőlem? Talán bűneim nagysága ragadta el mellőlem végül is?"

Margit életének utolsó évei rejtve maradnak számunkra.

1297. február 22-én halt meg ötvenéves korában. XIII. Benedek 1728 pünkösdjén felvette a szentek sorába.

SZENT MONTANUS, LUCIUS és TÁRSAIK, vértanúk

Ünnepük: február 24.
† Karthágó, 260. május 23. és 25.

Éppúgy, mint Szent Marián és Jakab (lásd: 246. o.), ők is a karthágói papsághoz tartoztak. Diákonusként tevékenykedtek Karthágó szűkebb körzetében, s elnyerték az ottani keresztények szeretetét és bizalmát. Legszebb és tiszteletre legméltóbbb feladataik közé tartozott az oltárszolgálat. Szent Ciprián (lásd: A szentek élete, 524. o.) püspök különösképpen a diákonusaira bízta a Szent Vér kiszolgáltatását a hívők számára. Ezek a klerikusok közreműködtek a kereszteléskor, és feladatuk volt, hogy gondoskodjanak a közösség szeretetének helyes fegyelméről és rendjéről.

Ciprián megengedte, hogy klerikusai teljesen önállóan működjenek, de ügyelt arra, hogy mintaszerű életet éljenek. Amikor Cipriánt 258 őszén vértanúhalála elragadta a közösségétől, Montanus, Lucius és a legtöbb diákonus még nagyobb buzgalommal teljesítette feladatát. Ez nem tarthatott sokáig, mert ők is áldozatul estek Valerianus (253—269) császár ediktumának, amely elrendelte minden klerikus kivégzését.

Sok keresztény elfogására szolgáltatott alkalmat a karthágói felkelés, amely Galerius Maximus prokonzul ellen irányult. Általános volt az elkeseredés ennek a zsarnoknak a kemény uralma ellen, de a prokonzul a keresztények üldözéséhez fogott. Ez oda vezetett, hogy őrizetbe vették Montanus, Lucius, Julianus, Victoricus és Flavianus diákonusokat néhány világival együtt, akik éppen velük voltak a házukban. A börtönben összetalálkoztak a letartóztatottak Victor pappal és egy Quartillosa nevű nővel.

A letartóztatottak ellen a bűnvádi eljárás hónapokig elhúzódott. Galerius Maximus időközben meghalt, és az egykori prokurátor, Szolón láthatóan nem siettette a keresztények elleni per lebonyolítását. Hetek vagy hónapok múlva vezették eléje első ízben a foglyokat, de csakhamar visszaküldte őket a börtönbe. A szenvedés hosszú és kemény idejét kellett kiállniok egy sötét, teljesen elhanyagolt zárkában, elegendő táplálék nélkül. Az elfogott világiak — Primolus, Donatianus és valószínűleg Renus is — meghaltak a börtönben a mértéktelen nélkülözések és szenvedések következtében. Donatianus, aki letartóztatásakor még katechumen volt, röviddel a halála előtt, a fogságban keresztelkedett meg.

Csak az új prokonzul hivatalba lépése után, 259 tavaszán kezdték meg újra az eljárást a letartóztatott keresztények ellen. Flavianus diákonus azután levélbeli értesítést küldött a közösségnek a perről és a vértanúk élményeiről.

„Teljesítenünk kell a feladatunkat irántatok, nagyon szeretett testvérek — kezdi Flavianus a levelét —, azt mondtátok ugyanis, hogy Isten szolgáinak és Krisztus felszenteltjeinek nincs más tennivalójuk, mint hogy testvéreik nagy csapatára gondoljanak. Megfontoltuk ezt, s a szeretet és kötelességtudat késztet minket erre a levélre..."

Flavianus „Isten szolgái"-nak és „Krisztus felszenteltjei"-nek nevezi magát és a többi diákonust is. Akit a püspök kézrátételével diákonussá, vagyis „szolgává" és „szolgálattevővé" szentelt, az egész különleges módon Jézusnak, Isten Izajás próféta által megígért szolgájának képmásává lett.

Miként Jézus a saját szavai szerint „nem azért jött, hogy szolgáljanak neki, hanem hogy ő szolgáljon, és életét adja váltságul sokakért" (Mk 10, 45; Mt 20, 28), úgy kell a diákonusnak is mindhalálig hűségesen feláldoznia az életét sokak szolgálatában.

Flavianus arról tudósít, hogy az időközben meghalt prokonzul tüstént a letartóztatásuk után elevenen akarta őket elégettetni, de az Úr „megmentette szolgáit a tűzhaláltól"; a már meggyújtott máglyát ugyanis váratlan esővel eloltotta. A vértanúk annak jelét látták ebben, hogy minden szorongattatás és megpróbáltatás ellenére teljesen elrejtőzhetnek Isten kezében.

Az új prokonzulnál lefolytatott első kihallgatásról Flavianus nem mond közelebbit. Eredménytelenül folyt le, és a foglyoknak vissza kellett térniök a börtönbe, ahol „éhséggel és szomjúsággal akarták őket megtörni".

Az ínség próbatétének idejében Victor presbiter egy napon álmában az Urat látta, amint vigasztalóan szólt hozzá: „Még egy keveset szenvednetek kell. Valami még hátravan. Legyetek bátrak! Veletek vagyok!" Ezután hozzáfűzte: „Mondd meg nekik (a fogolytársaknak): dicsőséges koszorút nyertek majd". Ilyen és hasonló álomképekből merítettek új erőt. Egy napon, amikor már több mint negyvennyolc óra óta semmit sem kaptak enni, hirtelen előttük termett Herennianus szubdiákonus Januarius katechumen kíséretében. Sikerült bejutnia a zárkába. Az éhezőknek elhozta az „örök élet kenyerét", az Úr testét. „Megerősödve általa — mondja Flavianus — a betegek és mindazok, akik nyomorúságosan érezték magukat, újból erőre kaptak. Azok, akiket a nélkülözések, a rossz kenyér és víz megbetegített, újból egészségessé váltak ettől az eledeltől. Ezért a csodás segítségnyújtásért valamennyien hálát adtunk Istennek."

Ez az élmény ismét ráébresztette a bebörtönzött diákonusokat, hogy az Úr testével való közösség mennyire Isten szeretetének kifejezése, egyben pedig felhívás is a testvéri szeretetre. Intették hát a testvéreket is a kölcsönös szeretetre, mert nagyon jól tudták, hogy a közösségben néhány nézeteltérés fordult elő. „Mindig meg kell őriznünk az egyetértést és a szeretetet — írta ezért Flavianus —, akkor leverjük az ördögöt, akkor elnyerjük az Úrtól, amit kérünk tőle. Semmilyen más módon nem érhetjük el az örök életet. Kíséreljük meg, hogy már itt is olyanok legyünk, amilyenek odafent leszünk majd!"

Hónapokig tartó fogság után végre megindult a bírósági eljárás az új prokonzul előtt. Minden vádlott megvallotta hitét. Néhány nem keresztény hallgató megkísérelte mégis, hogy rokonszenvből megmentse Flavianus

diákonust; vitatták, hogy valóban diákonus, amint maga állította. Erre a többieket halálra ítélték, Flavianust pedig visszavitték a börtönbe.

A kivégzés helyére vezető úton az elítéltek „sugárzó arcáról belső boldogságot lehetett leolvasni", hangsúlyozza az ókeresztény tudósító. Isten mellettük volt végső megpróbáltatásuk órájában. Útközben még alkalmat találtak arra, hogy az odasietők testvéreket szavaikkal bátorítsák. Lucius gyenge alkata következtében megbetegedett és testileg teljesen megtört. Amikor a testvérek kérlelték: „Gondolj ránk!", egyszerűen így válaszolt: „Inkább ti gondoljatok rám!" Tudta, hogy a harcot még nem állta ki véglegesen.

Montanus azonban „testben és lélekben erősen", búcsúbeszéddel intette a jelenlevőket. Ereje nyilvánvalóan megnövekedett az előtte álló vértanúhalál kegyelméből. „Álljatok szilárdan, testvéreim, és harcoljatok derekasan!" — mondta. „A példa a szemetek előtt van. Ne engedjétek, hogy az elesettek hűtlensége titeket is a szakadékba rántson! Erősítsen meg inkább benneteket is türelmes kitartásunk a Krisztusról való tanúság vágyában!" Végül az ég felé tárta a kezét, és kérte Istent, hogy Flavianus is követhesse őket a legközelebbi harmadik napon. Kettétépte a kendőt, amellyel a szemét kellett bekötnie, és úgy rendelkezett, hogy egyik felét őrizzék meg, és azzal majd Flavianus kösse be a szemét a közösség jeleként. Azt is meghagyta, hogy Flavianusnak tartsanak fenn közöttük sírhelyet. Ezután valamennyiüket kivégezték.

Montanus kérése két nap múlva valóban beteljesedett: Flavianust a harmadik napon hasonlóképpen halálra ítélték. Amikor a kivégzés helyére vezették, a testvérek nagy csapata követte. Egy váratlan eső, amely elriasztotta a kíváncsi nézelődőket, a testvéreknek még alkalmat adott arra, hogy „békecsókot" váltsanak, amilyent a diákonus a szentmisében kapott és adott. Az eső pedig Flavianus szavai szerint érkezett: „hogy víz és vér keveredjék, mint az Úr szenvedésekor".

Mihelyt az eső elállt, Flavianus elhagyta a pajtát, amelyben meghúzódtak, egy kiemelkedő helyre lépett, a kezével hallgatást intett és ezt mondta búcsúzóul: „Szeretett testvéreim, akkor nyeritek el majd az igazi békét velünk együtt, ha békében kitartotok az Egyházzal, és egymás közt is megőrzitek az egyetértést és a szeretetet. Ne gondoljátok, hogy ez csekélység!" Végül Flavianus kijelölte még Lucianus presbitert mint a legalkalmasabbat arra, hogy Ciprián utóda legyen a püspöki hivatalban. Lucianust valóban csakhamar a püspöki méltóságra emelték.

Flavianus ezután bekötötte a szemét a hátrahagyott fél kendővel, letérdelt és „imádkozva végezte be passióját".

BOLDOG CHAPDELAINE ÁGOSTON
és TÁRSAI vértanúk

* La Rochelle, 1814. január 6.
† Si-linkien, 1856. február 27.

Anglia Kína elleni szerencsétlen ópiumháborúja 1842-ben a nankingi szerződéssel fejeződött be, amely Kínát arra kényszerítette, hogy öt kikötőjét nyissa meg az angol kereskedelem számára. Ugyanezeket az előjogokat megszerezte több európai hatalom is. Franciaország már az 1844. évi vhampoai szerződésben rögzítette a vallásgyakorlás szabadságát az öt kikötőre vonatkozóan. A kínai tárgyalófelek viszonylag könnyen és gyorsan engedtek a franciák kívánságának, nem annyira az általuk nem ismert keresztény vallás iránti tiszteletből, inkább azért, mert azt hitték, hogy Franciaországban szövetségest találnak Anglia ellen. Amikor ebbeli reményeik szétfoszlottak, a vallásszabadságot sem vették túlságosan komolyan. Ezek az események megingatták a Középső Birodalom belső biztonságát, s a folyamatot az ún. Tajping-lázadás csak elmélyítette. A lázadás (1850—64) Kantonból indult ki és Nanking elfoglalásával (1853) érte el tetőpontját. Kirobbantói vallási rajongók voltak, akik keresztény elemeket építettek be a konfuciánus világnézetbe, ezért a kereszténveket azzal gyanúsították — ezúttal az ország déli részén —, hogy együttműködnek a forradalmárokkal. Ebbe a zűrzavarba került bele a fiatal francia hithirdető, amikor 1852-ben partra szállt Hongkongban.

Auguste Chapdelaine (1814—1856) egy La Rochelle közelében lakó, mélységesen vallásos családból származott. Szívósságát és megtörhetetlenségét családi örökségként, közelebbről az apjától kapta, aki a forradalom utáni nehéz években az Egyházhoz hű katolikusok és a gyakran rejtekhelyről rejtekhelyre igyekvő papok támasza volt. Ezek az események, amelyek születésekor még eleven emlékekként éltek családjában, a kis Ágostonra minden bizonnyal mély hatást gyakoroltak; már korán felébredt ugyanis benne a vágy, hogy pap legyen. Ám kemény mezei munka közben kellett várakoznia a huszadik évéig, amíg megkezdhette a tanulmányait.

A coutances-i szemináriumban, ahol 1843. június 10-én pappá szentelték, érlelődött meg elhatározása, hogy hithirdető lesz. Türelmének azonban ismét kemény próbát kellett kiállnia. Az egyházmegye általános vikáriusa megmagyarázta neki, hogy nincs kétsége ugyan missziós hivatása felől, de bizonyos okokból, amelyeket nem közölt vele, egy ideig még várakoznia kell kívánsága teljesülésére. A fiatal pap minden további nélkül engedelmeskedett, és káplán lett Boucayban. Plébánosa később úgy nyilatkozott arról a két évről, amely alatt hűségesen szolgált nála, hogy missziós eszménye tántorítha-

tatlanul a szeme előtt állott, és hogy vezeklési gyakorlatokkal készült majdani megvalósítására (hetenként háromszor böjtölt és gyakran ostorozta magát).

Végre 1851. február 16-án beléphetett Párizsban a külföldi missziók szemináriumába. Egy évvel később, 1852 áprilisában az egykori boucayi segédlelkész már megkapta beosztását a Kvantung és Kvangszi tartományokban levő kínai misszióba. Április 29-én elutazott. Kína déli részeinek misszionálását 1848-ban a párizsi missziós szemináriumra bízták. 1853-ban Zefirin Guillemint (1814—1886), Ágoston földijét nevezték ki ezeknek a vidékeknek apostoli prefektusává; ő a vele egykorú Ágostont küldte Kvangszi tartományba, ahol a missziós munkát újra kellett kezdeni, mert másfél évszázad óta nem lépett hithirdető ebbe a kiterjedt tartományba. Első kísérlete alkalmával nem jutott nagyon messze. Megtámadták és kifosztották, ezért vissza kellett térnie Kantonba. Második útján eljutott legalább a szomszédos Kveicsu tartományba, ahol egy kiemelkedő misszionárius, a későbbi apostoli vikárius és püspök, Lions († 1893) vezette be a missziós életbe és a kínai nyelvbe.

Eközben Kvangszi tartományban egy buzgó világi apostol tevékenysége következtében kialakult egy új keresztény közösség magva. Hírét vették, hogy a tartományuk számára kijelölt hithirdető Kveicsuban tartózkodik. Küldöttek mentek érte; öt napig tartó meneteléssel érte el végül missziós vidékét Silin-him kerületi székhely közelében. Azonban már tíz nap múlva négy másik katolikussal együtt elfogták, és kihallgatásra a kerület székhelyére vezették. A jóakaratú mandarinnak meg kellett állapítani, hogy az elfogottak nem tartoznak sem a (tajpingi) forradalmárokhoz, sem a mohamedánokhoz, akik hasonlóan zendülést támasztottak. Hogy azonban biztos legyen a dologban, a periratokat el kellett küldenie a tartomány kormányzójához, és meg kellett várnia annak döntését. Így hát a hithirdetőnek és a katechumenoknak a karácsony ünnepnapjait fogságban kellett tölteniök. A követek azonban forradalmárok kezébe kerültek, kirabolták és további utazásukban akadályozták őket. Visszaérkezésük után a keresztényeket szabadon engedték. Ágoston végre elkezdhette tulajdonképpeni missziós munkáját.

1855. július 10-i levelében nagy örömmel értesíti párizsi elöljáróját, hogy 170—180 katechumennel megkezdte a keresztségre való előkészületet. Az első keresztségeket Szent Józsefnek, a kínai egyház védőszentjének ünnepén szolgáltatta ki. Elsőként az a világi apostol keresztelkedett meg, akinek a buzgóságát tanúsította mindenekelőtt a katechumenek csapata. A József nevet kapta. Az év folyamán valószínűleg további keresztelendők is megkapták a keresztség szentségét.

A hithirdető azonban nem túl sokáig örülhetett fárasztó, mégis boldogító apostoli munkájának. Már 1856 februárjában újból üldözni kezdték az ifjú közösséget. Ágoston a kerületi székhely egy katolikus írójánál keresett először menedéket; ahelyett azonban, hogy a még nyugodt, szomszédos Kveicsu tartományban igyekezett volna biztonságba jutni, a nyájánál akart maradni. Már a következő napon elfogták, és a kerületi mandarin elé vezették. A vád zendülésre való felbujtás volt, és azzal a felszólítással

végződött, hogy rossz vallásáról mondjon le. Ágoston áthagyományozott válasza így hangzott: „Mivel vallásom az igazi, nem mondhatok le róla. Egyébként nincsenek rossz szándékaim. Arra intem az embereket, hogy tegyék a jót, és így kiérdemeljék a mennyország boldogságát." Erre a fogoly 300 ütést kapott a talpára és 300 ütést bambusznáddal a testére. Vérrel és súlyos sebekkel borítva szó nélkül szenvedett. Súlyos éjszaka után, bilincsbe verve, amely még csak mozgást sem engedett neki, a következő reggel halálra ítélték, de a február 26-ról 27-re virradó éjszaka belehalt sebeibe; csak ezután fejezték le, és holttestét az állatok elé vetették.

Bármilyen kicsi és jelentéktelen volt is Ágoston első kialakuló közössége, két tagjának, a fiatal Pei-mu Lőrincnek és egy ifjú özvegynek, Csau-Kong Ágnesnek meg kellett osztania papjukkal a vértanúságot. Lőrinc már Ágostonnal volt a körzet székhelyén, amikor menedékhelyén megjelent közösségének néhány asszonya kisgyermekével együtt. Férjük már fogságban volt. Ágoston segítségét és tanácsát kérték, s abban egyeztek meg, hogy az asszonyok gyermekeikkel együtt a mandarin lába elé borulnak, hogy férjük és apjuk életéért könyörögjenek. Mivel mégsem volt bátorságuk az ilyen, kínai viszonyok között rendkívüli lépéshez, Lőrinc vezetőként élükre állt. Ekkor a mandarin egész dühe ellene fordult. Mialatt az asszonyokat kegyetlenül megverték és fogságba vetették, neki borzasztó kínvallatást kellett kiállnia, s ez azzal a felszólítással végződött, hogy tagadja meg hitét. Bátor magatartása a mandarin dühét a végsőkig fokozta, úgyhogy őt még Ágoston elfogása előtt kivégezték.

Csau-Kong Ágnes Kveicsu szomszédos tartományából való volt, ott született 1833-ban. Fiatalon férjhez adták egy keresztény férfihoz, majd annak halála után nem ment ismét férjhez, hanem iskolába járt, és tudását az Egyház szolgálatába állította. Amikor Ágoston Lions nevű társától alkalmas hitoktatónőt kért leendő közössége asszonyai és lányai számára, Ágnes ajánlkozott erre a feladatra. Úgy látszik, hogy önfeláldozó és sikeres tevékenysége magára vonta üldözői figyelmét, mert már a férfiak első csoportjával együtt elfogták és fogságba vetették. A bírósági tárgyalás napján, amikor Ágoston sorsa is eldőlt, igen kiemelkedő bátorságot tanúsított. Sem ígéretek, sem fenyegetések nem tudták eltántorítani hitétől. Az elítélése előtt mondott és áthagyományozott kevés szava az ókeresztények kihallgatásaira emlékeztet. Ugyanazzal a halállal sújtották, mint Ágostont. Négy nappal később halt meg sebei következtében.

Ezekről a Kvangszi tartományban végbement eseményekről Guillemin, a távoli Kanton missziójának elöljárója csak július elején értesült hírnökök és levelek útján, s elküldte az első tudósítást Lyonba, a Hitterjesztés Művének vezetőségéhez. Ezen alapulnak a fentiek is. A püspök írása végén kifejezett kívánsága, tudniillik, hogy a vértanúk vére szolgáljon Kvangszi egyházának javára, meglepő módon beteljesedett: a tartománynak a kínai hierarchia felállításakor már három püspöke volt. Ágostont két társával, Lőrinccel és Ágnessel együtt 1900. május 27-én avatták boldoggá.

GORZEI SZENT JÁNOS bencés apát

Ünnepe: február 27.
* Vandières, 900 előtt.
† Gorze, 976. március 7.

A Metztől délre fekvő Gorze híres kolostorreformjának kezdetei elválaszthatatlanul összekapcsolódnak vandières-i János nevével.

Nem sokkal 900 előtt született egy nemes vagy szabad paraszt fiaként a Mosel mellett Vandières-ben, nem messze Pont-à-Moussontól. Apja taníttatta a tehetséges ifjút. Metz és Saint Mihiel iskoláinál azonban nem jutott tovább; apja korai halála visszaszólította a családi gazdaságba. A metzi papokkal és a Szent Péter-kolostor bencés nővéreivel való kapcsolata felébresztette benne a szerzetesi hivatást. Néhány éven át Argonne vidékén élte a legkeményebb remeteéletet. Római útja és Montecassino megismerése sem tudta eltéríteni a remeteség eszményétől. 933-ban Metz püspöke felhívta János figyelmét a düledező Gorzera. Itt megtalálta társaival a keresett magányosságot, keménységet.

A bencés regula útmutatása szerint heten tettek fogadalmat; Einold lett az apátjuk. Buzgón igyekeztek elsajátítani az istenszolgálat és az engedelmesség szabályát. Később innen indult el a megújulás, majd átterjedt a többi lotharingiai szerzetesközösségre, sőt rajtuk túl is. A fiatal szerzetesközösség buzgósága túlment a regula követelményein. Az imádság kötelezettsége, a vezeklésük szigorúsága messze felülmúlta Szent Benedek (lásd: A szentek élete, 339. o.) mértékét. János járt elöl jó példájával. Imádságos szelleme és aszkézisének keménysége mindenkit magával ragadott, s kitűnt az atyák írásainak tanulmányozásában is. A gondnok (cellárius) tisztével együtt rábízták a roskatag kolostor gazdasági fellendítésének gondját is.

János sikeres tevékenysége nem maradt elrejtve. Nagy Ottó császár 953-ban Abderrahman córdobai kalifa udvarába küldte. Három évig tartó megbízatását bátran teljesítette.

Einold halála után, 959-ben vagy 960-ban apáttá választották. 976. március 7-én halt meg.

SEVILLAI SZENT LEANDER püspök

Ünnepe: február 27.
* Cartagena, 549 előtt.
† Sevilla, 600. március 13.

Leander olyan családból származott, amely négy szentet ajándékozott az Egyháznak: öccsét, Izidort (lásd: A szentek élete, 146. o.), aki utóda lett Sevilla püspöki székében, bátyját, Fulgentiust, aki Astigi püspöke volt és nővérét, Florentinát, aki egy női kolostor élén vált szentté.

Leander 549 előtt született Cartagenában; akkoriban kellett apjának, Severianusnak az ariánus nyugati gótok által feldúlt Cartagenából Sevillába menekülnie. Fiatal koráról csak azt tudjuk, hogy nagyon korán bencés szerzetes lett. Valószínűleg már ekkor hatott Szent Hermenegildre (lásd: 208. o.), az ariánus Leovigild nyugati gót király fiára. Hermenegildet és testvérét, Rekkaredet Leovigild a társuralkodójává tette Sevilla székhellyel. Amikor Hermenegild felvette a katolikus hitet, Leovigild száműzte Leandert, mert segítette fiát az áttérésben. Hermenegild ezután nyíltan fellázadt az apja ellen, és megkezdődött a polgárháború, amelyben mindkét oldal külföldi segítségre akart támaszkodni. Leander Hermenegild megbízásából Konstantinápolyba indult, hogy a katolikus párt számára támogatást keressen. II. Tiberius császárt azonban, mivel háborús viszálykodásba bonyolódott az avarokkal, longobárdokkal és perzsákkal, még Gergely pápai apokrisziár (követ), a későbbi Nagy Szent Gergely (lásd: A szentek élete, 511. o.) pápa közbenjárására sem sikerült arra indítani, hogy csapatokat küldjön Hispániába. Csakhamar szívbeli barátság szövődött Leander és Gergely között. Leander ösztönzésére Gergely kommentárt szerkesztett Jób könyvéhez. A Leandernek ajánlott mű előszavában ezt írja Gergely: „Már sok ideje, kedves testvérem, hogy Konstantinápolyban megismertelek, amikor az Apostoli Szék döntése engem odakötött, téged pedig a hit ügyét képviselő megbízásod vezetett oda." Hispániába való visszatérése után, 584-ben Leandert Sevilla püspökévé és Andalúzia metropolitájává emelték. Ezzel egyidőben véget ért a négyéves polgárháború: Hermenegildet foglyul ejtették, száműzték, majd 585-ben kivégezték.

Az ariánizmus hispániai diadala azonban rövid ideig tartott. 586-ban meghalt Leovigild, az új király, Rekkared pedig nem folytatta apja valláspolitikáját. Néhány hónappal uralomra lépése után Leander hatására letette a katolikus hitvallást. A katolikus vezetők kezdetben még kételyeket támasztottak áttérésének őszinteségét illetően; Gergely intette Leandert: vigyázzon, hogy a jól indult mű jó véget is érjen majd. Leander minden elgondolható buzgósággal és ügyességgel megvalósította ezt a tanácsot. Alig lehet eléggé

értékelni részvételét a király és végül az egész nyugati gót nép megtérésében, amelyet a harmadik toledói zsinaton, 589-ben ünnepélyesen megpecsételtek. Ezen a zsinaton Leander elnökölt és az Egyháznak egy egész nép megtérése és a szerencsétlen vallási harcok befejeződése fölötti öröme nyilvánult meg a záróbeszédében: „Isten szent Egyháza, te egyedül ismered a próféták jövendöléseiből, az Evangélium szavaiból és az apostolok tanúságaiból, hogy milyen édes a szeretet és milyen csodálatos az egység. Nem hirdetsz mást, mint a népek összetartozását, nem is kívánsz mást, mint a nemzetek egységét, nem vetsz mást, mint a béke és szeretet magvait. Örülj tehát az Úrban, mert kívánságod nem marad beteljesületlen. Azokat a népeket ugyanis, amelyeket oly sokáig hordtál anyai öledben sóhajtások és imádság közepette, most váratlanul az örömre szülted."

Amikor 590-ben Nagy Szent Gergelyt pápává választották, Leander írásban gratulált neki. Hogy azonban Leander a pápával való levelezése során nemcsak régi barátságuk ápolását tartotta szem előtt, hanem a hispániai és a római egyház szoros egységét is, kitűnik abból a tényből, hogy vitás egyházi kérdésekben hozzá fordult döntésért. Leandernek az Apostoli Szék iránti hűségét Gergely nagyon megbecsülte, és 599-ben a pallium megküldésének e korban rendkívüli tiszteletnyilvánításával is jutalmazta. 699. március 13-án, egy évvel a nemes Rekkared király halála előtt halt meg Leander.

Sajnos a történeti források életének sok részletéről hallgatnak. Még testvére, Szent Izidor is megelégszik azzal, hogy röviden bemutatja őt mint püspököt, teológiai írót és liturgikust. Leander azonban kétségtelenül a hispániai egyház legbefolyásosabb személyisége volt a 6. század végén.

LICHFIELDI SZENT CHAD püspök

Ünnepe: március 2.
° Northumbria, 610 körül.
† Lichfield, 672.

Chad (vagy Caedda) Northumbriában született. Cedd nevű testvérével együtt a közé a tizenkét angolszász ifjú közé tartozott, akiket Szent Aidan (lásd: 466. o.) nevelt a lindisfarne-i kolostorban. Chad másik két testvéréről, Cynebilről és Caelinről is tudjuk, hogy papok voltak.

653-ban a között a négy pap között volt, akiket Oswiu király elküldött Northumbriából, hogy hirdessék az Evangéliumot Midland (Közép-Anglia) népének, amelynek királya röviddel azelőtt lett kereszténnyé. Egy év múlva a keleti szászokhoz küldték Ceddet és nem sokkal ezután püspökké szentelték. Egyházmegyéjében számos templomot és két kolostort is alapított, Tilburyben és a tenger melletti Bradwellben. Hazájában, Northumbriában tett látogatása pedig alkalmul szolgált arra, hogy megalapítsa Lastingham híres kolostorát. Feltételezhetjük, hogy Chad, akiről ebből az időből nem tudunk többet, segített testvérének missziós munkájában. Amikor pedig Cedd meghalt, nem sokkal a whitbyi zsinat után, amelyen elfogadták a római papság hagyományait és szokásait, Chad követte testvérét Lastingham apátjaként.

Abban az időben történt, hogy Yorki Szent Wilfridet (634—709/10), a rómaiak pártjának fő szószólóját a whitbyi zsinaton Oswiu király és fia, Alchfrith Northumbria püspökévé tette York székhellyel. Amikor felszentelésére Galliába utazott, három évig ott is maradt. Távollétében, és vélhetően a Northumbria királyságában keletkezett súlyos zűrzavarok miatt Oswiu Chadot küldte a még mindig üresen álló yorki püspöki székbe.

Chad mintaszerű püspöknek mutatkozott. Hogy az Evangéliumot hirdesse, állandóan gyalog járt, mivel Aidan tanítványaként mindenekelőtt saját példájával akarta oktatni a népet, ahogy maga Aidan is tette. Úgy látszik azonban, hogy Chad yorki beiktatása nem felelt meg az egyházi szabályoknak. Ráadásul London püspöke, a simóniás Wini és két olyan brit püspök szentelte föl, akiknek püspök volta kételyeket támasztott. Így hát amikor Canterbury Szent Teodor (602—690), az újonnan kinevezett canterburyi érsek 669-ben Anglia egyházának általános vizitációja során Northumbriában találkozott Chaddal, elmozdította hivatalából. Chad panasz nélkül meghajolt Teodor ítélete előtt. Amint ugyanis kinyilvánította az érseknek: „Szívesen leteszem a hivatalomat, mert sohasem éreztem rá magam méltónak. Egyébként is akaratom ellenére, engedelmességből vettem magamra." Teodort annyira megindította Chad alázatossága, hogy püspökségét érvényesítette. Időközben Wilfridet visszahelyezték yorki püspöki jogaiba.

Nemsokára a merciai király, Wulfhere megkérte Teodort, hogy küldjön neki püspököt Jaruman püspök helyére, aki egy járvány során meghalt. Így lett Chad Mercia püspöke, Lichfield székhellyel.

Csak keveset tudunk arról a két és fél évről, amelyben Chad püspökként kormányzott Merciában. Egy helyen, Szent Béda Venerabilis (lásd: A szentek élete, 212. o.) szerint: „egy erdőnél", talán a Lincolnshire grófságban levő Bardneyben a Wulfhere király által neki ajándékozott földdarabon kolostort létesített. Székesegyháza közelében egy kis házat épített, s ha nem volt missziós úton, itt élte egyszerű életét hét-nyolc testvérrel együtt.

Egy napon — a hagyomány szerint — Szent Owini, a testvérek egyike a kertben dolgozva éneket hallott, amely az égből szállt le Chad szobájába, majd onnan vissza fel az égbe. Röviddel ezután az élménye után Chad magához hívta Owinit, és megparancsolta neki, hogy hívja össze a többi testvért. Amikor valamennyien püspökük elé járultak, intette őket, hogy békében éljenek egymással, és maradjanak hűségesek a szerzetesi élet törvényéhez, amelyre tanította őket. Ezután bejelentette nekik közeli halálát. „Az a szívesen látott vendég — mondta —, aki néhány testvérünket már felkereste, ma hozzám jött, és arra méltatott, hogy elszólítson ebből a világból." A halál nem volt ijesztő Chad számára. Minden úgy történt, ahogy előre megmondta. Teljesen váratlanul megbetegedett, és hét nap múlva meghalt.

Chad életének e néhány mozaikját Béda első kézből, a püspök tanítványaitól szerezte. Chad az angolszász szentek igazi mintaképe volt: alázatos, mentes minden világiasságtól; szerényen és tökéletes apostoli szegénységben élt, átadva magát a szerzetesi élet szigorúságának. Mély és maradandó benyomást hagyott hátra Midland országában, amelyben az Evangéliumot hirdette: nem kevesebb mint harmincegy neki szentelt templomról tudunk.

BOLDOG SUSO (SEUSE) HENRIK domonkos pap

Ünnepe: március 2.
* Konstanz, 1295 körül, március 21.
† Ulm, 1366. január 25.

A három nagy misztikus, Eckhart*, Tauler** és Suso olyan csillagok, akik a katedrálisok, a keresztes hadjáratok és a skolasztika virágkora után a lelki irodalom, az Egyház és a domonkos rend történetében egyaránt világítanak.

A pápák 1307-ben Avignonba tették át székhelyüket. A német népet két évtizeden át (1326—1348) interdiktum sújtotta. A politikai zűrzavar és a halált hozó járványok, mint az 1327—1338 közti és az 1348/49. évi pestis megszüntették minden földi biztonság érzését. „Elaggott világ" volt ez, amint Suso írta.

Suso a Bodeni-tó vidékén született. Tizenhárom évesen lépett a domonkosok szigeten fekvő kolostorába. Öt év múlva egy belső kegyelmi élmény jelentette „megtérését". Nem sokkal ezután „lelkében elragadtatott", s eközben eljutott a hittitkok mélységes megértésére. Szigorú önsanyargatásban élt, és teljesen átadta magát „az örök Bölcsesség szolgálatára". 1322-ig tartó konstanzi, strassburgi és kölni tanulmányai maradandó benyomást hagytak a tudásszomjas és tehetséges tanulóban. Eckhart mestert hallgatta. 1326-tól — már pappá szentelten — a konstanzi konventben tanított. Az *igazság kis könyvé*ben megvédelmezte Eckhartot, a „szent mestert", és szembefordult szabados gondolkodású testvéreivel. Emiatt igazságtalan vádak érték és megfosztották a tanárságtól.

A bölcsességben és az Isten ismeretében szerzett tudása most a hitoktatásban vált elevenné és gyümölcsözővé. Jósága és együttérzése mindazok iránt, akik nem ismerik és nem szeretik Istent és nem szolgálnak neki, megtalálta az utat a szívekhez. Mintaszerű lelkipásztor volt. Fáradságos lelkipásztori útjairól csak ritkán szól. Templomokban és kolostorokban egyaránt prédikált. Beszédeit olykor leveleivel erősítette meg. A *Levelek nagy könyve* 28 levelet tartalmaz. Ezek nem híreket közölnek, hanem intő, vigasztaló és tanító fejtegetések a lelki élet egyes kérdéseiről és egyetemes vonásairól. Jóságos, atyai és papi lénye jut bennük kifejezésre. Világosan és mértéktartóan, okosan és szilárdan, tiszteletteljesen és bátorítóan tudott tanácsolni és

* *Eck(e)hart mester* (Hochheim Erfurt mellett, 1260—1328): német domonkos, misztikus író, teológiai tanár. Teológiája Aquinói Szent Tamásra támaszkodik. — Az inkvizíció eretnekség vádjával eljárást indított ellene, de Eckhart tisztázta magát
** *Tauler, Johannes* (Strassburg, 1300 után—Strassburg, 1361): német domonkos, misztikus író, lelkipásztor. Eckhart mester tanítványa volt.

oktatni. Akár az engedelmességről, az áldozatról és az önmegtagadásról, akár az isten- és a felebaráti szeretetről, a földi dolgok mulandóságáról és a túlvilági boldogságról beszélt, mindig az igazi erényekre, a lelki haladásra és Isten segítsége és kegyelme iránti bizalomra buzdított. Munkájának jó részét a kolostori közösségeknek szentelte, különösen a domonkos apácáknak. Így volt ez Konstanz-Zoffingenben, a Freiburg melletti Adelhausenben, a Colmar melletti Unterlindenben, a Zürich melletti Oetenbachban, Diessenhofenben és Tössben. Stagel Erzsébet († 1360 körül) domonkos apácában művelt, szokatlan nyelvtehetséggel és latin ismeretekkel megáldott, sokat tapasztalt és okos lelki nővérére talált. Egy ideig levelezésben is álltak egymással. Erzsébet feljegyzett mindent, amit Henrik életéről megtudott. Amikor ezt Henrik észrevette, elégette a feljegyzéseket. Később Erzsébet újabb jegyzeteit magához vette és átdolgozta. Így keletkezett a lelki emlékirat jellegű *Suso élete*, ennek a műfajnak legrégibb német nyelvű példája.

1338 végéig lelkipásztori útjaitól eltekintve Henrik a konstanzi konventben maradt. Ez idő alatt kapcsolatban állt Tauler Jánossal és Nördlingeni Henrikkel († 1379 után), aki domonkos apácák lelki vezetője volt. 1339-ben a domonkosok az interdiktum miatt egy évtizedre elhagyták a szigeti kolostort. Az elűzötteket a skótok kolostorába vagy Diessenhofenbe fogadták be. Feltehetően erre az időre esik Henrik priorrá választása (1343). Testvérei nem csalódtak bizalmukban. Az anyagi dolgokban való járatlansága ellenére jól gondoskodott számukra az ideigvaló javakról is. Konstanzba való visszatérésük után súlyos megpróbáltatás várt rá: egy nő, akit jóhiszeműen támogatott, a leggyalázatosabb módon megrágalmazta. A messze távolba is eljutott jó hírneve most alaposan semmivé vált. Áthelyezték egy másik kolostorba. A rendi elöljárók vizsgálata kiderítette ugyan ártatlanságát, ő azonban már Ulmban és környékén prédikált. A pestis évei alatt (1348/49) az egyik Rajna menti helységben egy rendtársával együtt meggyanúsították, hogy megmérgezték a kutakat. A helység papjának nagy fáradságába került, amíg az embereket fel tudta világosítani és meg tudta nyugtatni.

1362 körül állította össze az *Exemplar* című művet. Ennek első része *Suso élete*, második *Az örök Bölcsesség kis könyve*, egy közérthető épületes irat, amely Jézus Krisztus és az istenkereső ember párbeszéde; harmadik része *Az igazság kis könyve*, negyedik a *Levelek kis könyve*. Ez utóbbi tizenegy levelet tartalmaz; Stagel Erzsébet válogatta ki és dolgozta át őket. Suso latin írása a *Horologium Sapientiae* (A Bölcsesség hórás könyve).

Utolsó éveiről csaknem teljesen hiányzik mindenféle tudósítás. Erre az Isten kegyelmével elárasztott lelki vezetőre való emlékezés abban a tiszteletben nyilvánult meg, amely különösen az ulmi domonkos templomban levő sírjánál és a konstanzi szigetkolostorban levő cellájában, valamint képszerű ábrázolásaiban jutott kifejezésre. Kultuszát XVI. Gergely pápa erősítette meg 1831-ben. Ulmban (1927) és Konstanzban (1937) nevének tiszteletére templomot szenteltek. Szentté avatásáért lépések történtek.

SZENT KUNIGUNDA császárné

Ünnepe: március 3.
* Luxemburg, 980 körül.
† Kaufungen, 1033. (1039?)
március 3.

Bamberg a 10. században kis vártelepülés volt a frank birodalom keleti peremén. Helyzete (a Majna és a Regnitz összefolyásánál feküdt) azonban már korán fontos kereskedőutak metszéspontjává tette. Amikor a német birodalom kelet felé kezdett terjeszkedni, megnőtt a település jelentősége, és Szent II. Henrik (lásd: A szentek élete, 345. o.) felismerte ezt. Bamberg iránti különleges szeretete akkor sem csökkent, amikor ezt az értékes koronabirtokát hitvesének, Kunigundának ajándékozta. A házastársak egymással vetekedve buzgólkodtak, hogy a kis települést fényes várossá tegyék. Ez azután évszázadokon át magasztaló ragaszkodással adózott alapítóinak; képük megtalálható kapukon és házak falán, sírköveken s hídkorlátokon. E műalkotások közül a legszebb talán a dóm Ádám-kapuján található. Henrik császári méltóságának jeleit hordozza: koronát, a birodalom almáját és kormánypálcát. Szigorú és fénylő arca sugároz valamit a „lovag" nyugalmából és erejéből. A császár mellett áll Kunigunda. Jobb karján egy templom modelljét tartja alapító tevékenységének jelképeként, bal keze pedig beszédes taglejtéssel mutat a hitvesére. Feje könnyed mozdulattal Henrik felé fordul, ajkai mintha szóra nyílnának: Kunigunda egész alakja Henrikre irányul. A művész, aki ezt az alakot csaknem kétszáz évvel Kunigunda halála után készítette, talán többet kifejezett a szent nő lényegéből, mint korának történetírói: Kunigunda nem gondolható el Henrik nélkül.

Ifjúságáról csak kevés biztos tudósításunk van. Luxemburg egy grófi nemzetségéből származott, jámbor szüleinél számos testvére körében nőtt fel. Bizonnyal kolostori életre vágyódott, később mégis szívesen követte szülei kívánságát, amikor eljegyezték Henrik bajor herceggel. Néhány évvel ezután Henrik hitveseként német királyné lett, 1014-ben pedig vele együtt fogadta a császári koronát Rómában. Fáradhatatlanul kísérte férjét a nagy birodalomban tett útjain. Mivel okos és nagyon képzett volt, tökéletes tanácsadóként állt mellette fontos politikai döntéseiben; néha még a kormányzást és a birodalom egyes részeinek az igazgatását is átvette, ha férje erejét meghaladták összetorlódott kötelezettségei.

Kunigunda voltaképpeni feladata azonban nem abban állt, hogy segítsen egy császárnak politikai tényked éseiben, hanem a szentség megkezdett útján kellett férjének kísérőjévé és lassanként vezetőjévé lennie. Teljes lelkéből támogatta az Egyház javát szolgáló műveit és alapításait. Kedvelt székhelye,

Bamberg iránti buzgósága közismert volt. Később Kassel királyi udvarát kapta özvegyi birtokául. Teljesítve egy súlyos betegségében tett fogadalmát, az ottani vidéken felépítette Kaufungen bencés apátságát. Henrik megerősítette az alapító okmányt, és az alapítványt többszörösen is hitvesének ajándékozta. Ők ugyanis, mint egy okmányban írja, valóban „ketten egyek testben". Milyen bensőséges lehetett viszonyuk, ha egy ilyenféle nyilatkozat helyet kaphatott egy hivatalos dokumentumban! Annál fájdalmasabban érinthette őket, hogy a gyermekáldást nélkülözniök kellett. Úgy tűnik, hogy már 1007-ben tudatában voltak ennek. A bambergi püspökség alapításakor ugyanis Henrik kinyilvánította, hogy Krisztust akarja egyedüli örökösévé tenni, mert nincs reménye testi örökösre. Az okmánynak ezt a szövegét megvilágítja egy clunyi szerzetes tanúsága. Magasztalja Henriket, mert minden vagyonát, amellyel a gyermekeinek tartozott volna, Krisztus Egyházára hagyta, bár a kor szokása szerint megengedett lett volna, hogy elbocsássa hitvesét, mivel nem szült neki gyermekeket.

A szent császári pár házassága másként jelenik meg a történeti forrásokban, mint a 12. század legendájában. Ez azt közli, hogy szűzi megtartóztatásra kötelezték magukat. Az ilyen „József-házasságok" a középkori szentség eszményképeihez tartoznak. Henrik és Kunigunda gyermektelenségét általánosan ismert szentségükkel hozták kapcsolatba. Ha ily módon magyarázzuk a legenda keletkezését, el kell ismernünk, hogy ez végül is valami helyénvalóra irányul. Ez a két ember sohasem akadályt, hanem mindenkor Isten felé ívelő hidat jelentett egymás számára. Ebben a mélységesen szűzi magatartásban bizonyára erősebben mutatkozik meg a szentség, mint a pusztán testi megtartóztatásban.

Nem jelent tehát törést Kunigunda életében, amikor Henriknek 1024-ben bekövetkezett halála után belépett Kaufungen általa alapított kolostorába. Férje halálának évfordulóján, az új kolostortemplom felszentelési miséjén letette császári öltözékét, s a püspök kezéből vezeklőruhát és fátylat vett magára. Egyszerű nővérként illeszkedett be a konventbe, és most már teljesen átadta magát Istennek. Krisztus követésére irányuló akaratának komolysága talán nem is annyira abban nyilvánult meg, hogy elutasította az apátnői botot, hanem mindenekelőtt az alapító és jótékonykodó tevékenységről való lemondásban. Szegényen és alázatosan élt a kaufungeni kolostor rejtettségében. Hogy alázatossága nem lett engedékeny gyengeséggé, megmutatja egy kis epizód az életének csodás eseményeiről szóló tudósításokban. Volt Kunigundának egy unokahúga, Uta, akit gondosan és szeretettel nevelt, és aki később követte őt a kolostorba. Buzgónak és jámbornak mutatkozott, ezért az apácák apátnővé választották. Kunigunda magától értetődően alávetette neki magát. Uta pedig, „aki nagyon korán jutott el ilyen méltóságra", lassanként hanyaggá vált, jobb kosztot és szebb ruházatot kívánt magának. Kunigunda anyai szigorral többször is megintette. Egy napon az apácák körmenetre gyülekeztek, de az apátnő hiányzott. Kunigunda a keresésére indult, és lakománál találta néhány fiatal nővérrel együtt. Szent haragjában arcul ütötte. És most történt a csoda: ujjainak nyoma

pecsétként verődött rá az apátnő arcára önmagának és konventjének állandó intelmére.

Minél inkább elfelejtették a világ nagyjai egykori császárnéjukat, annál inkább elbűvölte sugárzó szeretetével nővértársait és a kolostor környékének egyszerű hívőit. Amikor elérkezett a halála, megtelt a ház gyászolókkal. Mindent előkészítettek, hogy az egyszerű apácát császári méltóságához illően temessék el. Ekkor a haldoklónak a szenvedélyes buzgóság még egyszer erőt kölcsönzött: „Vigyétek ezt innen, ez nem az én öltözékem! Idegen számomra, de ezzel, amelyet viselek, az éghez kötődöm." Kérésként nyilvánította ki még, hogy szeretné, ha Bambergben temetnék el kedves testvére és ura, Henrik császár mellé.

1200-ban avatták szentté. Mi magyarok nem feledkezhetünk meg arról, hogy Kunigunda a férje révén rokonságban volt Szent István királlyal és Gizellával, hisz Gizella és Henrik testvérek voltak.

SZENT KIERAN püspök

Ünnepe: március 5.
* Inich Cliar, 4. század közepe.
† Perranzaguloe, 5. század közepe.

Az Ossory egyházmegye védőszentje az ír egyház legkorábbi szentjei közé tartozik, és az ír szentek „elsőszülöttjének" vagy „szeniorának" nevezik. Az Írország déli csücskén elterülő Cliar-szigeten született, amikor Írország még pogány volt. A kereszténység Írországba eljutó híre harmincéves korában arra késztette, hogy Rómába menjen; s miután oktatást kapott, megkeresztelkedett. Húsz évig maradt a szent városban, tanulmányozta a Bibliát, könyveket gyűjtött, amelyeket magával akart vinni hazájába, tanulmányozta a kolostori életet, és végül püspökké szentelték. Szent Patrik (lásd: A szentek élete, 125. o.), aki abban az időben még Itáliában készült elő missziójára, rávette Kierant, hogy kolostort alapítson Írország közepén.

Ennyit tudunk Kieran korai történetéről. Abban az időben, amikor megszerkesztették Kieran életének ezt a leírását, az írek fontosnak tartották, hogy hangsúlyozzák: Írország apostola szoros kapcsolatban állt Rómával.

Kieran már római útja előtt nagy hatást gyakorolt akkor még teljesen pogány szüleire világos szellemével, jámbor lényével, tetszetős kifejezésmódjával, szigorú életvitelével, érett ítélőképességével — „és mindazzal, ami egy szenthez tartozik". Láthatjuk: nem annyira arról van itt szó, hogy a szentet sajátos egyedként mutassák be; inkább annak kijelentéséről, hogy Kieran már a természetes vallásban is a szent alapvonásait mutatta. Így említik a szent „csodatetteinek kezdetét", hogy már gyermekként kínokat szenvedett, amikor látta, hogy egy karvaly valami madarat rabol el fészkéből, és hogy Isten meghallgatta részvéttel teli imádságát, s a karvaly az általa megsebzett madarat Kieran lábához ejtette, mire ő meggyógyította.

Amint más ír szentekről, például Szent Gallusról (lásd: 533. o.), Kieranról is megörökítette a legenda, hogy állatok (vaddisznó, róka, borz, farkas, szarvastehén) segítettek neki háza építésében; a szent elsimította a viszályt az állatok között, és arra nevelte őket, hogy gonosztetteikért vezekeljenek. Olyan történetek ezek, amelyek a természethez kötöttséget felemelik a kegyelmi élet területére, és valami pótolhatatlant őriznek meg vele.

Közölnek még Kieranról olyan csodákat is, amelyek a természettel való szoros kapcsolatát tanúsítják. Rászorulóknak megszerezte az életük fenntartásához szükséges állatokat, amennyiben vadon élő állatokat megszelídített. Egy királynőt meggyógyított testi és lelki betegségéből, amennyiben áprilisban olyan gyümölcsöket vitt neki, amelyek a köpenye alatt ősz óta frissen maradtak. Mindegyik esetben a természeti csodát természetfölötti cél indokolja.

Hasonlóképpen kell érteni a szent Kieran halottfeltámasztásairól szóló számos tudósítást is. Mint az ír élet jellemző vonásai járulnak ezekhez Kieran próbálkozásai, hogy a törzsi háborúk és az uralkodók becsvágya miatt a népet sújtó szenvedést enyhítse, és egyáltalán megvédje a szegények jogait. Kieran egy ír törzsi fejedelemség jellegzetes oltalmazóinak egyike. Jellemző, hogy megígérte törzsének: ha megszívlelik tanítását, és nem követik el a jogtalan támadások vétkét, területüket sohasem pusztítják el. Az ír szentek történetének egyike — ritka módon — tudósít arról a rendelkezésről is, hogy a szent halála napját ünnepként tartsák meg. Ossory egyházmegye (amelynek nevében a törzsi fejedelemség neve él tovább) és a 18. század óta egész Írország követte ezt a rendelkezést.

Kieran szüleinek keresztény hitre térése éppen olyan súrlódásmentesen ment végbe, mint Írország uralkodó családjaié általában. Nem tűnik rendkívülinek, hogy anyja kolostort alapított. Eme és a Kieran által Saigirban (ma Seir-kieran, Roscreától északra) alapított kolostor között jó kapcsolat állt fenn. Ha kívánatos volt, Kieran megvédte az apácákat az erőszakoskodásoktól. Valamely férfikolostor ilyenféle oltalmazó eljárásai egy női kolostor érdekében jellemző volt az ír egyházra, és teljesen jellegzetes Kieran történetében, hogy ezt az oltalmat kiterjesztette a dajkája által alapított (és az övétől messze fekvő) kolostorra is.

Egy későbbi legenda szerint Kieran kedvelt tanítványának, Szent Carthagusnak, Munster tartomány királya fiának átengedte Saigir apáti székét, élete vége felé visszavonult Cornwallba, és remeteként halt meg Perranzaguloéban. Mindenesetre számos cornwalli templom Kieranról történt elnevezése annak jele, hogy tisztelete elterjedt a kelta világban. Cornwall bányászai védőszentjükként tisztelik. Neve Írországon kívül a kelta nyelvre jellemző hangváltozással Piranná lett.

NISSZAI SZENT GERGELY egyházatya

Ünnepe: március 9.
* Cézárea, Kappadókia, 334 körül.
† 394/395.

Ha Nagy Szent Vazul (lásd: A szentek élete, 25. o.) mindenekelőtt a tett embere és szervező, Nazianzi Szent Gergely (lásd: A szentek élete, 29. o.) pedig szónok és költő, akkor Nisszai Szent Gergelyt misztikusnak és — Origenésztől eltekintve — a lelki élet első nagy teológusának jellemezhetjük. Vazul testvéreként nőtt fel. Családja csodás módon áldott volt: a testvérek közül három püspök lett, négy pedig szent. De Gergely nagyon különbözik testvérétől, Vazultól, akinek nagysága talán kissé háttérbe is szorította.

Ifjúkoráról és tanulmányairól nem sokat tudunk. Gergely saját személyére vonatkozóan nem volt éppen közlékeny. Kappadókiában maradt, és képzettségét Cézárea iskoláiban szerezte meg. Már igen fiatalon lektor volt; ahelyett azonban, hogy a várakozásnak megfelelően az egyházi pályára lépett volna, rétor lett. Úgy tűnik, hogy a Julianusz császár alatt új virágzásnak indult pogány kultúra varázslatának, mindenekelőtt pedig Libaniosz (314—393 vagy 404) rétor vonzóerejének hatása alá került. Gergely nőül vette Teozébiát, egy jámbor és művelt nőt, akit egész életén át szenvedélyesen szeretett.

Ha egy írásában szemrehányásokat tesz is magának, amiért a „szokásos utat", a házasságot választotta és nem a szüzességet, ezt nem kell szó szerint venni; az ilyen önvádban nagyrészt szónoki pátosz rejlik. (Később lemondott a retorikáról, amikor testvére 371-ben a kelet-kappadókiai kisváros, Nissza püspökévé nevezte ki.) Házassága — úgy tűnik — lelki-vallási fejlődésében őt éppoly kevéssé korlátozta, mint Poitiers-i Szent Hilláriust (lásd: A szentek élete, 38. o.). Teozébia azonban 385 körül meghalt. Nazianz püspökének részvétlevele az elhunytat „igazi szentnek és valódi papfeleségnek" magasztalja.

Gergely életéről csak keveset tudunk. Úgy látszik, visszavonult életet élt Teozébiával együtt, s ezt a lelki élet tanulmányozásának és ápolásának szentelte anélkül, hogy valaha is meglátogatta volna testvérét, Vazult szerzetesi elkülönültségében, mellőzve annak ismételt meghívásait. Állandó kapcsolatot tartott fenn viszont nővérével, Szent Makrinával (lásd: 385. o.), aki egy szomszédos női kolostor elöljárója volt. Gergely „lelki tanítónő"-jének nevezi.

Püspöki hivatalát 371-ben foglalta el — amint Gergely közli — testvére rábeszélésére. Vazulnak olyan férfiakra volt szüksége, akiknek igazhitűségére építeni tudott. Gergelyt teológiai képzettsége miatt mindenki igaz embernek tartotta. Ha hiányzott is diplomáciai érzéke, hite minden kétségen felül állt, tudományos színvonala pedig figyelemre méltó volt. Ebben a

korban kezdődtek el az ariánusokkal való viták. Nissza kis püspöksége semmi esetre sem játszott jelentős szerepet. Csekély volt Gergely lelkesedése is, amikor oda kellett mennie, és szigorúan ítélte meg mezővárosa lakóit. Panaszkodott amiatt, hogy „a pusztába" küldték.

Gergelyt nem kímélték az ariánusok. Hogy eltávolítsák az útból, bepanaszolták: eltékozolta az egyházi javakat; különös vád ez egy olyan férfi ellen, aki egész életén át a szegények ügyét képviselte. Nemsokára letették, és csak Valens császár halála (378) után térhetett vissza püspöki városába. A kisváros diadalmas fogadtatást rendezett számára. Hogy ez mennyire megragadta, kicsendül ebből a levélrészletből: „Szeretetük és ragaszkodásuk túláradó kinyilvánításával csaknem agyonnyomtak minket".

Testvére, Vazul halála (379) után Gergely vette át Cézárea nagy püspökének teológiai és szerzetesi örökségét. Ettől kezdve kiemelkedő szerepet játszott az ortodoxia védelmezésében. 379-ben részt vett az antióchiai zsinaton, ahol a nyugati egyházhoz való közeledésről volt szó. Őt bízták meg, hogy látogassa meg Pontus egyházait. Amikor Szebasztébe érkezett, ott akarták tartani püspöknek. Végül sikerült a közösséget arra késztetnie, hogy testvérét, Pétert válasszák meg püspöküknek.

381-ben barátjával, Nazianzi Gergellyel együtt megjelent a konstantinápolyi zsinaton. Ez volt pályafutása tetőpontja: ő mondta a megnyitó beszédet. A császár kinevezte Pontus egész területére az ortodoxia megbízottjává: meg kellett ítélnie a püspökök igazhitűségét, és az ariánus érzületűeket le kellett tennie hivatalukból.

Azokban az években, amelyek folyamán Gergely a császár bizalmát élvezte, több különleges megbízatást is kapott; ezek dátumait azonban nehéz meghatározni. Így eljutott Arábiába, és felhasználta az alkalmat, hogy meglátogassa Jeruzsálemet is. A császári bizalom azonban nem tette jobb diplomatává, sem kevésbé éles kritikussá. Gergely, aki prédikációiban és buzdításaiban annyira ragaszkodott a hagyományhoz, leveleiben, amelyekben jeruzsálemi zarándoklásáról tudósít, szokatlanul éles hangon ír az ott uralkodó állapotokról.

Ebből a korszakból származnak Gergely legjelentősebb teológiai írásai is, amelyek teológiai és általános személyes tekintélyét is megerősítették. Egész idő alatt ünnepelt szónok volt. Beszédeinek áradása és szónoki pátosza, amelyek számunkra kissé idegenül hatnak, fellelkesítették Konstantinápolyt. Itt találkozott egyébként korának legjelentősebb nőalakjával, Szent Olümpiásszal (lásd: 629. o.). Ezekben az években nagyszámú gyászbeszédet mondott, köztük az ifjú hercegnőért, Pulcheriáért is, és kifejezte benne az egész udvar mély szomorúságát. Ez a beszéd szolgált ösztönzésül Jacques-Benigne Bossuet (1627—1704) egyik halhatatlan gyászbeszédéhez. Hasonlóképpen beszélt Flaccilla császárné halálakor is.

Ezután azonban Aranyszájú Szent János (lásd: A szentek élete, 516. o.) dicsőségének hatására elhalványult csillaga. Gergely lassanként kezdett feledésbe menni, lekerült az időszerűség színpadáról. Szenvedett miatta; tudjuk ezt néhány, mélységes csalódást elárulo megjegyzéséből.

Miután Gergely ily módon megszabadult felelőssége terhétől, teljesen a belső élet felé fordult. Megtisztult, és a lelki élet teológiájának szentelte magát. Tapasztalata és megfontoltsága ezen a téren felülmúlhatatlan mesterré tette, és hasonlíthatatlan eredetiségre képesítette. Ebben az időben írta a misztikus teológia mesterműveit: *Mózes életét* és az *Énekek énekét*. Átvette testvére szerzetesi örökségét a lelki élet területéről, és a szerzetességet megajándékozta az addig hiányzó misztikus tanítással.

Gergely — amint ő maga fogalmazta meg — elérkezett a „fehér hajú" öregséghez. Origenész nyomán úgy írta meg a lelki élet folyamatát, mint egy szüntelenül ismétlődő megtisztulás útját, amely kitárulkozás a kegyelem számára a végleges, teljes önkiüresítésig. Benne az ember a tiszta szeretet eksztázisában nyílik meg Istennek, és benne Isten a barátjának ismeri fel őt; és „ez jelenti számomra az élet beteljesedését".

394-ben Gergely utoljára vett részt zsinaton. Röviddel utána meghalt — talán 395-ben.

A történelem igazságtalanul járt el Nisszai Gergellyel. Gyakran hozták kapcsolatba a nevét a tanítója, Origenész körül kialakult vitákkal. Ez a gyakran kevés figyelemre méltatott, mindig kevesebbre becsült férfi azonban úgy áll előttünk, mint egy teológusokban gazdag korszak egyik erőteljes szelleme.

Nem könnyű egy olyan szent portréjának felvázolása, aki saját személyéről ennyire keveset közölt. Művei is rossz szolgálatot tesznek neki ebből a szempontból. A szofisztika túlságosan erős befolyása alatt beszédeiben nem mindig világosak gondolatai. Stílusa és mindenekelőtt maga a szónok nem azonos Gergellyel, az emberrel. Mindkettő mögött kell őt keresnünk.

Gergely természeténél fogva egészen az esetlenségig tartózkodó volt.

Voltaképpeni nagysága nem külső életének tetőpontjával esik egybe, hanem azzal, hogy lelépett a császári színpadról. Az önkiüresítés, a lelki elmélyülés idejére esik ez, az aratás bőségének és betakarításának idejére, arra az órára, amelyben elröppent minden álomkép: arra az órára, amelyben már csak az Istenhez vivő egyenes út maradt meg.

A filozófusok és rétorok távol, messze hátra maradtak a Sinai hegy lábánál, ő viszont fel is kapaszkodott a hegyre. Nyelvet és kifejezést tudtak csak neki kölcsönözni: hosszú életének lelki tapasztalata és hite meghozta Gergely számára a Megismerhetetlen jelenlétét, és benne azt a barátját találta meg, aki nem csalja meg.

OGILVIE SZENT JÁNOS jezsuita vértanú

Ünnepe: március 10.
° Banffshire, 1579.
† Glasgow, 1615. március 10.

Az Ogilvie-k még ma is Skócia egyik legelőkelőbb „klánja". Anyja révén pedig John Ogilvie rokona volt a híres Stuart és Douglas klánnak is. A skóciai hitszakadás következtében rokonai részben katolikusok, részben protestánsok voltak. Őt magát kálvinistának nevelték. Amikor tizenhárom éves lett, apja Franciaországba küldte tanulni.

Franciaországban akkoriban gyakoriak voltak a nyilvános hitviták a kálvinisták és a katolikusok között; ezeken János is részt vett, amikor csak tehette. Idővel kétely támadt benne vallásával szemben. Francia, olasz és német teológusok ismeretében a katolikus Egyház töretlen hagyományát önkéntelenül is összehasonlította a reformátorok új tanításával. Leginkább azonban a számos vértanú hatott rá, akik katolikus hitüket életükkel pecsételték meg. Arra vágyott, hogy a vértanúk Egyházához tartozzék, ezért tizenhét évesen a katolikus hitre tért.

A következő három évet különböző iskolákban töltötte. Hat hónapig Regensburgban a skót bencéseknél tanult, majd az olmützi jezsuita kollégiumba került. Egy évvel később kérte felvételét Jézus Társaságába, egy pestisjárvány azonban arra késztette a hatóságot, hogy bezárja a kollégiumot. Jánost a brünni noviciátusba küldték.

A következő tíz évet az osztrák jezsuita tartományban töltötte. 1602—1606-ban Grazban tanult, és megismerthette Pázmány Pétert, aki a kollégium tanára volt. Tanulmányait Alamócban (Olmütz) és Bécsben folytatta. Ezután a generális kívánságára Párizsba küldték, ahol 1610-ben szentelték pappá.

Párizsban megismert két jezsuitát, akik skót hazájában misszionáltak. Mindkettőt fogságba is vetették; egyikük három évet ült a hírhedt londoni Towerben. Elbeszéléseik mélyen megragadták, és az a kívánság ébredt benne, hogy életét a skót misszió szolgálatának szentelje. A két hithirdető saját tapasztalatai alapján kilátástalannak minősítette elképzelését. A generális, akinek János ilyen értelemben írt, határozottan visszautasította: elöljárói dolga, hogy meghatározzák, hol kell munkálkodnia. János azonban ismételten visszatért kívánságára, s végül két és fél év múlva Skóciába küldték. Mivel a Nagy-Britanniába való beutazás papok számára szigorúan tilos volt, John Watson néven utazott, és hol lókereskedőnek adta ki magát, hol meg hazatérő katonának.

Az első hónapokban alig ért el eredményt. Nemesi barátai, akikhez nagy reményeket fűzött, cserbenhagyták. Aki katolikus maradt, az csendben eltitkolta ezt, senki sem vágyódott a vértanúságra, senki sem akart papot befogadni, mert ez felségárulásnak számított.

Végül Edinburgh-ben egy példás katolikus, Sinclair Vilmos ügyvéd befogadta. János átvette a házitanító szerepét legidősebb fia mellett, aki később jezsuita lett. Titokban misézett, gyóntatott, és bátorította a gyenge hitű katolikusokat. Csakhamar kiterjesztette tevékenységi körét: látogatni kezdte a fogságba vetett katolikusokat, bár ez rendkívül veszélyes volt.

Számos lelket sikerült megnyernie. Glasgow-ban tevékenykedve egy jámbor özvegyasszony rejtegette, aki később a hite miatt elszenvedett fogságban halt meg. Egy napon jelentkezett nála öt ember, és kijelentették, hogy katolikus hitre akarnak térni. Egyikük azonban áruló volt. A hitoktatáson egy poroszlóval jelent meg, és Jánost letartóztatták. Spottiswoode presbiteriánus érsekhez vitték, aki egy kiadós pofonnal fogadta: „Nem szégyelli magát, amiért misét mond egy reformált városban?" — rivallt rá. „Ön pedig úgy viselkedik, mint egy hóhérlegény, nem pedig mint egy püspök" — válaszolta János. Erre rárohantak az érsek szolgái, megverték és megtépázták. A következő napon megkezdődött hivatalos kihallgatása. Sok kérdést tettek fel, János azonban úgy válaszolt, hogy üldözőinek nem nyújtott jogalapot a letartóztatásra. Mindenekelőtt állhatatosan megtagadta, hogy elárulja a glasgow-i katolikusok nevét. Egyfolytában több mint huszonnégy órán át tartott a kihallgatása anélkül, hogy bármily csekély táplálékot is magához vehetett volna; végül már csak remegett a hidegtől és a gyengeségtől.

„A tűzbe kellene Önt vetnünk!" — kiáltott rá egy feldühödött vallató, amikor semmivel sem tudták rávenni, hogy kiszolgáltassa a kívánt neveket. „Az egyáltalán nem is lenne rossz, hiszen már majd megfagyok!" — válaszolta nyugodtan.

Megfenyegették, hogy a „spanyolcsizmával" fogják megkínozni, majd méltóságot és hatalmat ígértek neki, ha elárulja a skót katolikusok nevét. Amikor mindez nem használt, nyolc napon és éjszakán át megakadályozták az alvásban. A hóhérlegények hegyes tüskékkel szurkálták, felráncigálták fekhelyéről, belekiabáltak a fülébe, a haját tépdesték és a földre dobták. Csak amikor egy orvos megmagyarázta, hogy mindezt már csak néhány óráig bírja ki, engedték meg, hogy egy nap és egy éjjel aludjék; utána Edinburgh-be szállították újabb kihallgatásra.

Ismételten megkíséreltek mindent, hogy a skót katolikusok nevét kicsikarják belőle. Többször is elhíresztelték, hogy elárulta barátai nevét, hogy ily módon másokat késztessenek beszédre. De minden hiábavaló volt. Végül feltették neki a kor legkényesebb kérdését: „Vajon a pápa jogosult-e arra, hogy letegye a királyt?"

„Erre a kérdésre csak magának a pápának válaszolhatok" — vágott vissza.

Ezután ismét Glasgow-ba vitték. Állhatatosságának híre elterjedt az egész országban, és így a kívánt célnak pontosan az ellenkezőjét érték el: a katolikusok új erőre kaptak. Még a fegyőrökre, sőt Spottiswoode érsekre is olyan mély benyomást gyakorolt, hogy őszintén azt kívánták, bárcsak tagadná meg hitét, hogy életben maradhasson.

Ekkor Jakab király egy öt kérdést tartalmazó ívet küldött Jánosnak. Ő pedig tudta, hogy a válaszok megpecsételik sorsát, de nem volt kibúvó. Nyíltan kijelentette: „Ha királyom földi hatalmát fenyegetnék, vérem utolsó cseppjét is adnám érte; ha azonban a lelki főhatalomról van szó, nem tudok és nem is szabad engedelmeskednem neki."

Végül felségárulás miatt halálra ítélték. Úgy igyekeztek feltüntetni az ügyet, mintha elítéltetése pusztán politikai, nem pedig vallási okok következménye lenne.

1615. március 10-én nyilvánosan felakasztották; a kivégzésen jelenlevő néptömeg azonban megátkozta a hóhért, Jánost pedig vértanúnak nevezte.

1929. december 22-én boldoggá, 1976. október 17-én szentté avatták.

SZEBASZTEI NEGYVEN SZENT VÉRTANÚ

Ünnepük: március 10.
† 320. március 9.

Katonákként szolgáltak a híres XII. légióban, a Kis-Arméniában és Kappadókiában állomásozó „Legio fulminata Melitensis"-ben. Szebaszte, Kis-Arménia fővárosa volt a szálláshelyük.

Már a 2. századtól számos keresztény tartozott a XII. légióhoz. Amikor aztán Konstantin császár idejében a keresztény vallást először is a hadseregben ismerték el, a római légiókban hozzászoktak, hogy keresztény katonák is vannak a császári csapatokban. Az Egyház kifejezetten méltányolta a keresztények hadseregbeli szolgálatát, sőt az arles-i zsinaton (314-ben) úgy rendelkezett, hogy „azokat, akik békében eldobják fegyvereiket, az egyházi közösség zárja ki magából", hogy senki se szökhessen meg büntetlenül. Keleten azonban, Kisázsiában és különösen Kis-Arméniában meg Kappadókiában nem tartott sokáig ez a békés állapot. Konstantin uralkodótársa, Licinius, aki kezdetben türelmet, sőt éppenséggel jóakaratot tanúsított a keresztények iránt, Konstantin császárral történt meghasonlása után eljárást kezdeményezett az új vallás követői ellen, álnok módon „a régi istenek nevében". A keresztényeket attól kezdve ellenfele, Konstantin szövetségestársainak és saját ellenségeinek tekintette.

Elsőként udvartartásának és a hadseregnek „megtisztítását" kezdte el. „Levetette az álarcát, és az egyes városokban megfosztotta a katonákat tiszti rangjuktól, ha nem áldoztak az isteneknek" (Cézáreai Euszébiosz: *Konstantin élete*). Kappadókiában elrendelte, hogy minden kereszténynek halálbüntetés terhe alatt meg kell tagadnia hitét. Agrikolaosz, Kappadókia és Kis-Arménia helytartója az ediktum tartalmát azzal a szigorú felszólítással közvetítette a hadsereghez, hogy szerezzenek érvényt neki. Ekkor előlépett negyven keresztény katona, s mindegyikük röviden és határozottan kijelentette: „Keresztény vagyok". Agrikolaosz előtt és az illetékes legfőbb bíró előtt megismételték, hogy nem térnek el Krisztusba vetett hitüktől. Sem a kitüntetések, előléptetések és pénzjutalmak hízelgő ígérete, sem a fenyegetések nem vezettek oda, hogy eltántorodjanak hitüktől. Amikor a helytartó kilátásba helyezte a büntetést, azt válaszolták: „Hatalmad van a testünkön, amelyet megtanultunk megvetni; a lelkünk azonban nincs alávetve semmiféle kívülről jövő erőszaknak". Tántoríthatatlanságuk láttán a helytartó megparancsolta, hogy az ellenszegülőket vessék fogságba. Amikor azután egy hét elteltével Lüziasz, a csapat főparancsnoka megérkezett, ismét elővezették őket. Lüziasz és Agrikolaosz ekkor együttesen folytatta le a kihallgatást, ám együttes fáradozásaik is hiábavalók maradtak. A helytartó ekkor féktelen dühében szokatlanul kegyetlen halálnemet eszelt ki a katonák

számára: fagyhalálra ítélte őket. Mivel Arméniában a tél nagyon kemény és hideg, az alkalom kínálkozott hozzá. A hideg ott még márciusban is olyan nagy volt, hogy lóval és kocsival is át lehetett kelni a folyók és a tavak jegén. A helytartó kivárt tehát egy különösen hideg éjszakát, és ekkor megparancsolta, hogy a negyven hajthatatlan, „engedetlen" katonát meztelenül tegyék ki az egyik városfalakon belüli befagyott tavon a viharba és a hidegre. Egy ott található fürdőházban (amelynek a romjai fennmaradtak) ugyanekkor meleg fürdőt készíttetett azoknak, akik nem maradnak állhatatosak. Az elítéltek nem várták meg, hogy megfosszák őket ruháiktól, hanem maguk vetkőztek le azonnal, és vonakodás nélkül szenvedésük helyére igyekeztek. Egy szívvel-lélekkel imádkoztak Istenhez: „Urunk, negyvenen kezdtük el a harcot; ne engedd, hogy negyvennél kevesebben kapjuk meg a győzelmi koszorút!"

Egyikük végül mégsem bírta elviselni a lassú fagyhalál kínjait, és befutott a csábító fürdőházba. Ott tüstént elérte a halál, mert megfagyott tagjai nem tudták már elviselni a langyos fürdőt. Isten kegyelméből azonban azonnal a helyébe állt egy másik, úgyhogy a vértanúk negyvenes száma ismét betelt. Annak a katonának ugyanis, aki őrséget állt a fürdőháznál, volt egy látomása: égi sereg szállt le, hogy a hős harcosok között kiossza a győzelmi koszorúkat, amint az a római hadseregben szokásos volt. A látomás hatására az őr szíve megnyílt Isten kegyelmének. Ledobta ruháit, és „keresztény vagyok" kiáltással bajtársaihoz futott a jégre, hogy betöltse a gyengének mutatkozott katona helyét.

Hajnalhasadtakor a kegyetlen bíró megparancsolta, hogy a még élők karjait és lábszárait törjék össze, majd a testüket égessék el. A szent vértanúk hamuját a helytartó parancsára egy folyóba szórták. A keresztényeknek azonban sikerült a szentek még meglévő maradványait elrejteniök.

Isten e szent harcosai haláluk előtt írni tudó társaikkal feljegyeztették közös végakaratukat szent emlékezetül szülőföldjük közösségei, hátramaradt hozzátartozóik és az egész Egyház számára:

„Krisztus foglyai: Meletiosz, Aëtiosz és Eutükhiosz Krisztusban üdvözletüket küldik a szent püspököknek, papoknak, diákonusoknak és hitvallóknak, s a városban és az országban lévő egyház valamennyi tagjának.

Ha Isten kegyelméből és minden hívő közös imájának köszönhetően a ránk váró harcot kiálljuk, és elnyerjük a győzelmi díjat..., akkor ismerjétek meg végakaratunkat!

Azt kívánjuk, hogy atyánk, Proidosz pap, testvéreinkkel, Crispinusszal és Gordiusszal s a hívő néppel együtt, valamint Kürillosszal, Markosszal és Sapriciusszal, Ammonius fiával egyetemben gyűjtse össze földi maradványainkat, és Szarinnál, Zela közelében temesse el. Bár különféle vidékekről származunk, egy és ugyanazt a nyugvóhelyet kívánjuk magunknak. Mivel mindnyájan ugyanazt a harcot vívtuk meg, együttesen akarjuk megtalálni nyugvóhelyünket a föld kijelölt sarkában.

Kérjük, hogy ügyeljetek testvéri közösségünk döntésére... Ha kiveszitek majd a tüzes kemencéből földi maradványainkat, ne tartsatok meg belőlük

semmit magatoknak, hanem gyűjtsétek össze, és adjátok át őket azoknak, akiket fent megneveztünk!...

Most van itt a megfelelő idő mindazok számára, akik meg akarnak menekülni. Itt az alkalom a bűnbánatra és a jótettekre mindannak, aki nem akarja ezeket a távolabbi jövőre halasztani. Kiszámíthatatlan a dolgok folyása; azért azzal törődjetek, ami jámborrá tesz benneteket! Éljetek tiszta, Istennek átadott életet! Akkor majd eltörlik korábbi bűneitek adóslevelét... Mindenekelőtt pedig gyakoroljátok a szeretetet! Egyedül ez vezesse tetteiteket, mert ez követi a testvériség isteni törvényét. Testvérünkben, akit látunk, a láthatatlan Istent tiszteljük. Éppúgy érvényes ez azokra a testvérekre, akik ugyanattól az anyától származnak, mint mindazokra, akik szeretik Krisztust. Urunk és Üdvözítőnk is azt mondotta, hogy nem csupán a vérrokonok, hanem mindazok is valóban testvéreink, akik feddhetetlen életükkel meg akarnak felelni hitbeli meggyőződésüknek, és így közös mennyei Atyánk akaratát teljesítik...

Köszöntünk mindnyájatokat mi, negyven egymáshoz láncolt testvér: Meletiosz, Aëtiosz, Eutükhiosz, Kürion, Candidus, Angiasz, Caius, Kudion, Herakliosz, Johannesz, Theophilosz, Sisinius, Samaragdus, Philoktemon, Gorgoniosz, Kürillosz, Severianus, Theodulosz, Nikallosz, Flavius, Xanthiosz, Valerius, Hészükhiosz, Domitianus, Domnus, Helianosz, Leontiosz, akit Theoktisztésznek is neveznek, Eunoikosz, Valens, Acacius, Alexander, Vikratiosz, akit Bibianusnak is neveznek, Priscus, Szacerdon, Ekdikiosz, Athanasziosz, Lüszimakhosz, Claudius, Ilesz és Meliton.

Mi, Urunk, Jézus Krisztus negyven foglya egyikünk, Meletiosz keze által írtuk mindezt. Megerősítjük és helyesnek tartjuk mindazt, amit leírt. Isten Lelkével telve teljes szívünkből imádkozunk, hogy együttesen elérjük Isten örök javait és királyságát, most és mindörökké. Amen."

CÓRDOBAI SZENT EULOGIUS püspök, vértanú

Ünnepe: március 11.
† Córdoba, 859. március 11.

A 8. század eleje óta a Pireneusi-félsziget az arabok kezében volt, csak Asturiában tudott egy keresztény ország szembeszegülni az iszlám rohamával. Szent II. Alfonz (792—842) és III. Alfonz (866—910) vezetésével ez a kis ország a 9. században olykor még ellentámadásba is lendült, bár ellenfelét sem kiszorítani, sem döntően megverni nem tudta. A nép tömegesen tért át a mohamedán hitre, a hitehagyók mellett azonban egy kisebbség, a mozarabok szilárdan kitartottak keresztény hitük mellett.

Hamis állítás lenne, ha az araboknak kifejezetten kereszténységellenes, támadó politikájáról beszélnénk Spanyolország meghódított részeivel kapcsolatban. Hogy a kereszténységet ne hajszolják bele uralmukat döntően elutasító magatartásba, nyílt felkelésbe, bizonyos fajta türelmet tanúsítottak keresztény alattvalóikkal szemben. A keresztények a maguk egyházi és polgári törvényei szerint éltek elkülönített lakónegyedekben, jogvédelmet élveztek, s ezért adót fizettek.

A kereszténység azonban kiszorult a nyilvánosságból, és magánterületre korlátozódott, helyébe az iszlám lépett a vallásgyakorlás államilag hivatalos formájaként. A hitüktől áthatott keresztények számára az elnyomás e formája állandó kihívásnak tűnhetett. Hivatásuk és kiválasztottságuk magasztos érzésében teljes nyíltsággal vallották magukat keresztényeknek, és készek voltak, hogy hitükért meg is haljanak. A mohamedánok válasza erre gyakran kemény elnyomás, üldözés és kínzás volt. A 9. században azután kifejezett keresztényüldözésekre is sor került. Mindezek sok keresztényt megfélemlítettek: ezek készek voltak az uraikkal való megalkuvásra.

A 9. század elején született Eulogius, Córdoba egyik legelőkelőbb családjának fiaként. Szent Zoilus templomának szolgálatában nőtt fel. Már fiatalemberként rendkívüli érdeklődést tanúsított a Szentírás és az egyházatyák iránt. Különös ismertetőjegyként már ebben az időben kibontakozott szerénysége, alázatossága és együttérzése. Miután diákonussá, majd pappá szentelték, egy ideig Córdobában tanított. Papoknak és hívőknek egyaránt mintaképe volt önmegtartóztatásban, jámborságban és aszkézisben. A világi papok között is szerzetes módjára élt, időről időre visszavonult egy kolostorba, „hogy erényre irányuló törekvéseit ne csökkentsék a világi gondok".

850 körül ismeretlen okokból megkezdődött a keresztények üldözése. II. Abderrahman ediktumot adott ki ellenük, és felemelte a tőlük követelt adót. Ez sok keresztényt arra indított, hogy a bíró előtt megvallja hitét, és nyilvánosan elutasítsa Mohamed tanítását. Abderrahman az andalúziai püspök, Reccafred segítségét akarta felhasználni, hogy a keresztényeket

visszatartsa nyilvános hitvallásuktól. Reccafred ugyanis elvitatta a vértanúság méltóságát azoktól, akik magatartásukkal kifejezetten a vértanúságra pályáztak. Reccafred az uralkodó parancsára Eulogiust fogságba vettette, mert a vértanúságra buzdított. Vele együtt börtönbe ment sok, hitében erős híve is. Eulogius kitartással és erős lélekkel viselte el kemény sorsát. „Egyesült benne Jeromos szigorúsága, Ágoston szerénysége, Ambrus szelídsége, Gergely türelme a tévelygők eligazításában, az elesettek támogatásában, a hatalmasok kérlelésében, a borzalmak elviselésében; mindenben csodálatos sokoldalúságot mutatott." Amikor elengedték börtönéből, megszerkesztett egy intelmet, s benne Flórát és Máriát állhatatosságra és a vértanúságra bátorította. E művében megragadó tanúságot tesz a szorongatott helyzetről, egyben pedig minden idők kegyelmi teljességéről is: „Nem kételkedhetünk abban, hogy Krisztus megjutalmaz majd minket a mennyben, mert az ő nevéért viseljük el a láncokat és kínzásokat. A börtönök tele vannak az egyháziak seregével; az Egyháztól elragadták püspökeinek és papjainak szent szolgálatát. Szívünk összetörtségében és az alázatosság lelkével magasztaljuk és áldjuk Krisztust, hogy miközben a templomokban elnémultak a szent énekek, a börtönök zsoltárok imádságától visszhangzanak." A következő évben mindkét szűz elszenvedte a vértanúságot.

Eulogius kihasználta az újra elnyert szabadságot, s prédikációival és írásaival oktatta és erősítette a hívőket. Buzgóságát siker koronázta; az Abderrahman fia, Mohamed alatt újból magasra csapott üldözési hullám idején sok keresztényt visszatartott attól, hogy megtagadja hitét. Arra törekedett, hogy összegyűjtse a vértanúaktákat, majd összeállította belőlük a *Memoriale Sanctorum* három kötetét. 857 körül megszerkesztett egy különleges védekező iratot a córdobai vértanúk számára, az *Apologeticus Martyrum*-ot. Írásaiban hatékonyan védekezik ama állítás ellen, hogy azok, akik önként keresték a veszedelmet és a halált, nem olyan vértanúk, mint az ősegyház szentjei, akik hitükért a halálba mentek. 858 végén meghalt Vistremir toledói püspök. A papság és a nép egyhangúan Eulogiust választotta meg utódjául, akit tanultsága és meggyőződéséhez való hűsége miatt a hispániai egyház első férfiának tekintettek. Nem szívesen vállalta a magas hivatalt.

Egy fiatal lány, Córdobai Szent Leocritia († 859) keresztény hitre tért, és ezért magára vonta mohamedán és pogány rokonainak haragját. Oltalmat keresett hát Eulogiusnál, aki először a nővérére, majd egy ismerősére bízta. Miközben a szülők sürgetésére sok keresztényt kihallgattak, Eulogius bátran elrejtette üldözői elől. Kioktatta, és megerősítette a hitben, s előkészítette a vértanúságra. Eulogiust és Leocritiát végül is elfogták.

„Megparancsolták nekünk, hogy prédikáljunk, s a mi vallásunknak az a feladata, hogy azoknak, akik megkérdeznek minket, a hit világosságát nyújtsuk, és attól, aki az életre törekszik, ne tagadjuk meg azt, ami szent" — válaszolta a bírónak arra a kérdésére, hogy miért adott menedéket az elmenekült lánynak. A bírónak is készséggel meg akarta mutatni az igazság útját, de az megostoroztatta, majd a királyi tanácshoz vezettette. Az udvari

emberek egyike, aki barátságosan viseltetett iránta, a megalkuvást tanácsolta neki: a veszélynek ebben a pillanatában tagadja meg, utána pedig gyakorolja ismét hitét. Eulogius nevetve utasította el ezt az ajánlatot: „Ó, ha tudnád, hogy mi vár hitünk hűséges követőire! Bárcsak átadhatnám a szívednek, amit az enyémben őrzök; akkor meg sem kísérelnéd, hogy eltéríts szándékomtól, hanem készségesen lemondanál a rangodról és tisztségedről." Ezután hozzáfogott, hogy a bíráknak az Evangéliumot hirdesse. Nem hallgatták meg, hanem megparancsolták, hogy tüstént végezzék ki karddal. Katonák vezették a vesztőhelyre; ott letérdelt, az ég felé tárta kezét, keresztet vetett, elmondott egy rövid imát, utána lefejezték.

SZENT MAXIMILIÁN vértanú

Ünnepe: március 12.
* Thebeszte (= Tebessza).
† 295. március 12.

Észak-Afrika a 3. század folyamán a számos kemény üldözés ellenére a kereszténység jelentős központjává fejlődött. Maximilián, egy thebesztei római veterán huszonegy éves fia már csak hallomásból ismerte a korábbi üldözéseket. Valerianus császár (253—260) kegyetlen keresztényüldözései óta harmincöt év telt el, s ennek az öntudatos ifjú rómainak mégis a vértanúság lett a sorsa.

Maximilián ifjúsága gondtalanul és könnyeden telhetett el, amíg az államhatalom háborítatlanul hagyta a keresztényeket. Diocletianus (284—305) és Maximianus (286—305) uralkodása alatt az állam mindinkább totális rendszerré fejlődött. Diocletianus azt hitte, hogy a birodalom gyökeres reformjára hivatott, és ennek során folytatta a hadseregnek Septimius Severus (193—211) óta megkezdett fejlesztését. Elsősorban a római veteránok fiait kötelezte katonáskodásra. Maximilián is megkapta a behívóparancsot. Ekkor megtörtént az a hallatlan és mindaddig még soha elő nem fordult eset, hogy egy köztiszteletben álló római veterán fia megtagadta az engedelmességet a császári parancsnak. Maximilián azt az álláspontot képviselte, hogy neki mint kereszténynek nem szabad a császári hadseregben szolgálnia, és nem teheti le a katonák szolgálati esküjét.

A katonák felesketése akkoriban az istenként tisztelt császár vagy a császár géniusza előtt vallási cselekménynek számított, mint valamely istennek szóló eskü. Ezzel az esküvel együtt megtörtént a katonák ún. megjelölése: az újoncnak a nyakába akasztottak egy, a császár nevével ellátott ólompecsétet, egyfajta azonossági jegyet. Ez a megjelölés és vele kapcsolatosan a bejegyzés a csapattörzskönyvbe, valamint a hűségeskü (vagyis az istencsászár iránti, esküvel megerősített kötelességvállalás) szent beavatási cselekménynek számított: a sacramentum militiae (a „katonai szentség", a „katonai beavatás") volt; egy istennek történt felszentelés jellegét hordotta. Maximilián tehát azért is megtagadta a katonai szolgálatot, mert a megjelölést és benne az istencsászár iránt kifejezésre jutó ünnepélyes beavatást pogány vallási cselekményként elutasította.

A Maximiliánnal történt eljárás hivatalos jegyzőkönyve így hangzik:

„Tuscus és Anulinus konzulsága alatt, március 12-én, Thebesztében Fabius Victort (a fiával) Maximiliánnal együtt elővezették a tanácsházba. Az ügyvédként odaengedett Pompeianus ragadta meg a szót: »Fabius Victor, végrehajtó hivatalnok (pontosabban: az újoncpénz beszedője) megjelent Valerianus Quintianusszal, a császári megbízottal és Maximilián újoncal,

Victor fiával. Mivel úgy látszik, hogy Maximilián a szolgálatra alkalmas, kérem, hogy vegyenek róla mértéket.«

Dion prokonzul így szólt az újonchoz: »Hogy hívnak?« Maximilián: »Miért akarod a nevemet tudni? Nekem nem szabad a katonaságnál szolgálnom, mert keresztény vagyok.« Dion: »Mérjétek meg!« Miközben mértéket vettek róla, megszólalt Maximilián: »Nem szolgálhatok, nem tehetek rosszat, keresztény vagyok.« Dion: »Megmérni!« Amikor a mértékvétellel készen voltak, a szolgálattevő katona jelentette: »Öt láb, tíz hüvelyk.« Dion a katonához: »Meg kell jelölni.« Maximilián védekezett, és ezt mondta: »Nem teszem, nem lehetek katona.« Dion: »Legyél csak katona! Különben a halál fia vagy.« Maximilián: »Nem teljesítek katonai szolgálatot. Üttesd le a fejemet, akkor sem szolgálok a világnak, csak Istenemnek teljesítek hadi szolgálatot.« Dion prokonzul: »Ki beszélte be ezt neked?« Maximilián: »Lelkiismeretem és az, aki meghívott engem.« Dion Victorhoz, a fiatalember apjához fordult: »Beszélj a fiaddal!« Victor: »Ő maga is tudja, mit kell tennie. Elég idős ahhoz, hogy tisztában legyen vele.« Dion Maximiliánhoz: »Légy hát katona, és vedd a jelet!« Emez így válaszolt: »Nem veszem a jelet. Már Krisztusnak, Istenemnek a jelét hordom.« Dion: »Rögtön a Krisztusodhoz küldelek.« Maximilián: »Ez teljesen a kívánságom szerint való.« Dion a szolgálatot teljesítő hivatalnokhoz: »Jelöld meg!« Maximilián vonakodott és így válaszolt: »A világ jelét nem veszem magamra; és ha mégis rám adod a jelet, széttöröm, mert nem érvényes. Keresztény vagyok. Nem szabad a nyakamon hordanom az ólomjelet. Meg vagyok már ugyanis jelölve Uramnak, Jézus Krisztusnak, az élő Isten Fiának üdvözítő jelével. Te nem ismered őt. Szenvedett az üdvösségünkért, Isten kiszolgáltatta őt a bűneinkért. Neki szolgálunk mi keresztények valamennyien, őt követjük mint legfőbb hadvezérünket, mint az élet fejedelmét és üdvösségünk szerzőjét.« Dion: »Légy katona, és fogadd el a jelet, mert különben nyomorultul elpusztulsz.« Maximilián: »Nem pusztulok el. Nevem már fel van jegyezve Uramnál. Nem lehetek katona.« Dion: »Gondolj hát arra, hogy milyen fiatal vagy még! Legyél katona! Így illik egy fiatalemberhez.« Maximilián: »Katonai szolgálatom az én Uramat illeti meg. Nem szolgálhatok a világnak. Megmondtam már. Keresztény vagyok.«

Dion: »Az urainknak, Diocletianusnak és Maximianusnak szentelt kíséretben vannak keresztény katonák is, ellátják szolgálatukat.« Maximilián: »Az az ő dolguk, tudniok kell, hogy mi a teendőjük. Keresztény vagyok, és nem cselekedhetek helytelenül.« Dion: »Micsoda helytelenséget tesznek hát a katonák?« Maximilián: »Tudod te, hogy mit tesznek.« Dion: »Légy katona! Ha megtagadod a katonai szolgálatot, nyomorultul veszel el.« Maximilián: »Nem veszek el. Ha elhagyom ezt a világot, csak akkor kezdek el igazán élni Krisztussal, az én Urammal.«

Erre így szólt a prokonzul: »Húzd ki a nevét (a csapattörzskönyvből)!« — Mihelyt a nevét kihúzták, a prokonzul közölte: »Mivel istentelenségedben megtagadtad a csapatszolgálatot, olyan ítéletet kapsz, amilyent megérde-

melsz.« Felolvasta az ítéletet a tábláról: »Maximiliánt ki kell végezni, mert istentelen érzületében elutasította katonai beavatását.«

Maximilián így válaszolt: »Hála Istennek!« Huszonegy éves, három hónapos és tizennyolc napos volt.

A kivégzésre vivő úton így szólt: »Kedves testvéreim, minden erőtökkel és sóvárgó vágyakozással törekedjetek arra, hogy meglássátok az Urat, és elnyerjétek tőle a koszorút!« Vidáman fordult ezután az apjához, és így beszélt:

»Add a hóhérnak az új öltönyömet, amelyet a katonaságra csináltattál! Százszoros jutalommal megtisztelve látlak viszont majd, s akkor mindketten eljutunk majd az Úr dicsőségébe.«"

Ezután beteljesedett szenvedése.

SZENT EUFRÁZIA (EUPRAXIA) szűz

Ünnepe: március 13.
° Konstantinápoly, 380 körül.
† Egyiptom, 412 körül.

Nagy Teodóziusz keletrómai császár (379—395) rokonát, Antigonoszt különleges hűsége jutalmául szenátorrá nevezte ki. Isten gazdagon megáldotta javakkal, ő maga pedig vagyonának jó kezelője volt. Ahol csak tehette, segített a szükséget szenvedőkön. Hitvese, Eufrázia semmiben sem maradt mögötte. Miután Isten egy leánykával ajándékozta meg őket, mindketten lemondtak házastársi jogukról, hogy testvérként Krisztusban egyedül csak Istenért éljenek.

A kislány a keresztségben édesanyja nevét kapta, és mint Szent Eufrázia vagy Eupraxia él tovább az Egyházban. „Szent gyökérből fakadt szent sarjként" nőtt fel. Alig volt egyéves, amikor apja, Antigonosz meghalt. Az apa nélkül maradt leányt anyja a császár és a császárné oltalmába ajánlotta: „Antigonosz emlékére, aki ragaszkodott hozzátok, fogadjátok el, vigyázzatok rá, s ti legyetek apja és anyja!"

Amikor a kis Eufrázia ötéves lett, már eljegyezték egy tekintélyes szenátorral. Nemsokára egy másik szenátor megkérte özvegy anyjának kezét. Hogy minden további kérlelésnek útját állja, leányával együtt elhagyta a császárvárost, és Egyiptomba ment, ahol férjének kiterjedt és gazdag birtokai voltak. Eljutottak Belső-Thébа szerzeteseihez is, egyik helyről a másikra vándoroltak, közben az anya gazdagon osztogatta az adományokat.

Anya és leánya végül egy nagy női kolostor közelében telepedett le, és mindketten úgy érezték, hogy nagyon vonzódnak az apácákhoz. Egy napon a kolostor elöljárónője, ahogy akkor nevezték, a diakonissza próbára akarta tenni a hétéves Eufráziát. A következő beszélgetés bontakozott ki köztük:

— Eufrázia úrnőm, szereted-e kolostorunkat, és minden nővérét?

— Ó, igen!

— Ha szeretsz minket, akkor maradj velünk, és viseld a mi szerzetesi ruhánkat!

— Ha nem szomorítanám meg vele anyámat, soha többé nem hagynám el ezt a helyet!

— Kit szeretsz jobban: minket vagy a vőlegényedet?

— A vőlegényemet nem ismerem, ő sem ismer engem; titeket azonban ismerlek és szeretlek is. Mondjátok meg hát, kit szerettek: engem vagy őt?

— Szeretünk téged is és Krisztusunkat is.

— Akkor én is szeretlek titeket és a ti Krisztusotokat.

A diakonissza ezután megmutatta neki az Úr egy képét. Eufrázia megcsókolta a képet, és így kiáltott: „Krisztusnak szentelem magam; ezentúl már nem járok anyámmal".

Anyjának szívébe markoltak e szavak. Megkísérelte, hogy rábeszélje a gyermeket: mégiscsak maradjon vele. Végül mégsem tudott ellenállni a kegyelemnek, amely leányát már kora gyermekségében elhívta a világból. „Az ég felé tárta kezét, és könnyek között hangosan esdekelt: Úr Jézus Krisztus, Te viseld gondját ennek a gyermeknek, mert Utánad vágyódik, Neked szenteli magát."

Másnap felvették Eufráziát a kolostor apácái közé. A diakonissza bevezette az oratóriumba, és imádság közben beöltöztette szerzetesi ruhába, „amelyet az Úr Jézus Krisztus azoknak ad jegyesi ajándékul, akik szeretik őt". Anyja ezekkel a szavakkal áldotta meg lányát: „Az, akivel eljegyezted magad, tegyen méltóvá jegyesi lakhelyére!"

Néhány nappal később a diakonissza megjövendölte Eufrázia anyja közeli halálát. Az anya azonnal magához hívatta lányát, és így szólt hozzá: „Gyermekem, a diakonissza úrnő megmondta nekem, hogy Krisztus hív engem, és közeli már hazatérésem napja. Vagyonomat és apádét is átadom kezedbe. Oszd szét jól, hogy hozzájuss a mennyei örökséghez". Eufráziát elfogta a közelgő elválás fájdalma. Anyja azonban vigasztalta: „Lányom, Krisztus az atyád és a vőlegényed, nem vagy sem zarándok, sem árva, s a diakonissza az anyád. Igyekezz hát, gyermekem, hogy teljesítsd, amit megígértél! Féld az Istent, tanúsíts tiszteletet a nővérek, testvéreid iránt, és szolgálj nekik teljes alázatosságban! Sohase gondolj arra, hogy császári vérből való vagy, ne mondj olyant, hogy nekik kell téged szolgálniok! Légy szegény ezen a földön, hogy gazdag légy majd a mennyben!"

Alig vált ismeretessé a császárvárosban Antigonosz özvegyének halála, amikor az a szenátor, aki Eufráziát ötéves korában eljegyezte, levélben felszólította: térjen vissza hazájába, hogy megtarthassák a lakodalmat. Eufrázia azt válaszolta neki: „Krisztushoz tartozom, lehetetlen, hogy megtagadjam őt."

A kolostorban Eufrázia imádságnak és szolgáló szeretetnek élt. Ő, aki „császári vérből" való volt, mindenkinek szolgálója lett. Rendben tartotta a nővérek hálótermeit, vizet merített a kútból és a konyhába hordta, fát gyűjtött és főzött.

Élete nem volt mentes a kísértésektől. Ellenkezőleg: az Úr közelsége ellenfelét is a közelébe vonzotta. Sokféle módon üldözte, Eufrázia azonban ellenszegült neki böjtökkel és imádsággal, s a diakonissza segítségével, aki előtt régi szerzetesi szokás szerint feltárta kísértéseit. Az alázatos vallomás eleinte nem volt könnyű számára; szégyellte magát. Miután azonban tapasztalta, hogy vallomásának mekkora hatalma van a kísértőn, legyőzte szégyenkezését.

A kolostorban mindenki szerette Eufráziát, csak egy Germána nevű apáca irigyelte kegyelmi adományait. Ő egy napon Eufráziát képmutatónak nevezte, és a szemére vetette: hamisan cselekszik, csak azért tesz mindent, hogy a diakonissza halála után ő legyen majd az utódja.

Most megnyilatkozott Eufrázia igazi alázatossága. Germána lábához vetette magát, és kérlelte: „Bocsáss meg, nővérem és imádkozz értem!" Amikor pedig Germánát, amint a kolostori regula megszabta, magatartása miatt kizárták a nővérek közösségéből és a közös asztaltól, Eufrázia szüntelenül kérte, hogy vegyék vissza a nővérek közösségébe.

Évek múlva egy napon a diakonissza kinyilatkoztatást kapott „Isten szolgálójának, Eufráziának" közeli haláláról. Hogy ne hangolja szomorúságra, titokban tartotta előtte. Csak a halála előtti napon tudta meg Eufrázia, hogy milyen közel van hozzá az Úr. A földre vetette magát, és így kiáltott: „Uram, miért utálsz engem, zarándokot és árvát? Miért vetsz meg engem? Most, amikor az ördöggel harcolok, most követeled vissza az életemet? Könyörülj szolgálódon, Uram, Jézus Krisztus! Engedj még egy évet, hogy megsirassam a bűneimet. Még nem vezekeltem. Hiányzik belőlem minden jámborság, és még nem munkálkodtam az üdvösségemen. Az alvilágban azonban senki sem magasztal téged, és a sírban nincs már vezeklés. Adj még egy évet, hogy vezekelhessek; üres vagyok, hasonló a terméketlen fügefához!" A diakonissza vigasztalta, és így szólt a szenátor lányához: „Az Úr él, és Krisztus, a királyod méltóvá tesz téged a mennyei szenátusra!"

Amikor közeledett az elválás órája, a nővérek az oratóriumba vitték Eufráziát. Mindnyájan könnyek között búcsúztak el tőle, aki úgy szolgált nekik, mintha a szolgálójuk lett volna. Így kérték: „Gondolj ránk, Eufrázia nővér, mert az Úr megáld és szeret téged." A diakonissza és a nővérek imája közben halt meg az Úr hűséges szolgálója. Társai anyja sírjába temették, és magasztalták Istent, hogy újabb nővérük van az Úrnál.

SZENT MATILD királyné

Ünnepe: március 14.
* Enger, 895 körül.
† Quedlinburg, 968. március 14.

Amikor 785-ben Widukind szász nemes megkeresztelkedett, és egyben felhagyott az ellenállással a keresztapjává lett Nagy Károllyal szemben, új fejezet kezdődött a frank, sőt a nyugati történelemben. A szász törzsek hajoltak meg utolsóként a germánok közül a frank fennhatóságnak, és azontúl az egyetemes birodalomnak mindinkább egyenrangú tagjaivá lettek. Károly és utódai sokat fáradoztak azért, hogy Szászországban megalapozzák a keresztény kultúrát és erkölcsöt.

Matild Widukind fejedelmi nemzetségéből származott, és mintegy száz évvel ősapja megkeresztelkedése után született, anyja a fríz nemességből való volt. Szülei kisgyermekkorától a herfordi kolostorban neveltették, ahol nagyanyja volt az apátnő. Életrajzírói nemcsak tanulékonyságát és a sokféle művészetben megmutatkozó ügyességét magasztalják (a miniatúrafestészettől a latin nyelv ismeretéig), hanem nagy szépségét és bájosságát is. Hírneve áthatolt a kolostor falain, és egy napon megjelent Henrik (876 körül—936) herceg, a későbbi I. (Madarász) Henrik, hogy megnézze magának a nemes hajadont. Matild megnyerte a tetszését, s megkérte a kezét az apátnő-nagyanyától, és fejedelmi kísérettel vezette az esküvőre Wallhausenbe.

Matild bizonyára szívesen követte. Szeretettel ragaszkodott a férjéhez, az ő oldalán nőtt hercegnővé és királynővé, lett öt gyermek édesanyja, és egyben szász hazájának anyja is. Csodálatos harmóniában élt és uralkodott ez az első német királyi pár. Amikor Henrik a határokon és a birodalom belsejében uralmának a megerősítéséért és kiterjesztéséért harcolt, Matild intézte a királyi ház ügyeit jóságosan és fáradhatatlanul. Henrik hazatérése után újból megnyerte őt fejedelmi szépségével, együtt örült vele a győzelmeinek, s harcokban eldurvult érzületét mind újból megszelídítette és igazságosságra vezette. Együttesen szentelték magukat templomok és kolostorok alapításának. Így Quedlinburgban új női kolostort alapítottak, s ez iránt különleges szeretettel viseltettek.

Henrik 929-ben teljesen hitvesének ajándékozta Quedlinburgot. Hét évvel később Matild ott temette el férjét.

Mint szeretete a király életében, olyan mély volt fájdalma a halálakor. Gondoskodott arról, hogy misét mondjanak Henrik lelki üdvéért (és királyi módon hálás maradt az azt bemutató papnak), utána azonban kimondhatatlan fájdalommal omlott össze a ravatalnál, és csak nagy nehezen talált vissza a hétköznapok most következő keménységébe. A király halála sürgetővé tette az utódlás kérdését. Matild három fiút szült. A legfiatalabbat, (Szent) Brúnót

(925—965) papi pályára szánták (Köln érseke lett). A középső, Henrik volt anyja kedvence. Szelíd, derűs lelkületével annyira hasonlított az apjához, hogy Matild a férje iránti szeretetét teljesen őreá vitte át, és szívesen látta volna utódaként. A haldokló király azonban felismerte legidősebb fiának, Ottónak (912—973) képességeit, s őt jelölte ki utódául. (Ő a későbbi I. vagy Nagy Ottó császár.) Amikor az aacheni választáson minden német herceg Ottóra adta a szavazatát, Matild magától értetődően mondott le dédelgetett kívánságáról. S ha Henriket élete végéig megkülönböztetett szeretettel vette is körül, királyi tapasztalatát és tekintélyét teljesen Ottó fiának adta át. Anyai büszkeséggel látta felemelkedését Németország, majd Itália királyává, végül pedig római császárrá.

Szerető és önzetlen magatartása a menyei: az angol fejedelemnő, Editha († 946), majd a burgundi-itáliai királynő, Szent Adelheid (lásd: 625. o.) iránt, állandó szorgoskodása a fiai közti egyetértésért a nagy királyi család középpontjává tették. Hogy mekkora nagylelkűséget és milyen belső önzetlenséget kívánt ez a szerep a büszke szász nőtől, ragyogóan megmutatkozott egy alkalommal, amelyről a világtörténelem nem sokat tud közölni, de amely Matild életrajzíróját annál inkább megragadta. A királynő özvegyi vagyonából és más, rendelkezésére álló forrásokból folytonosan és számlálatlanul ajándékozott és adományozott. A szegények százai tartoztak mindennapi vendégei közé, vándorok és zarándokok mindenkor megvendégelésre találtak házában; templomok, kolostorok és alapítványok szüntelenül tapasztalták nagylelkűségét. Ez a fiaival való összeütközéshez vezetett. Miután különféle rágalmak gyanakodóvá tették őket, kifaggatták, sőt ki is fosztották anyjuk küldönceit, hogy megálljt parancsoljanak a királyi javak általuk jogtalannak vélt „eltékozlásá"-nak. Matild mély fájdalommal hagyta el özvegyi javadalmait és Engerbe, vesztfáliai birtokára vonult vissza. Szánakozó környezete sajnálkozását azzal a derűs megjegyzéssel fogadta, hogy szívesen elvisel mindent, amit a fiai elkövetnek ellene, ha ily módon egységben maradnak.

A királyi családot ért szerencsétlenség, elsősorban pedig a fiatal királyné, Editha befolyása Ottóval lassan beláttatta, hogy igazságtalanságot követett el anyjával szemben. Követet küldött hozzá, és a bocsánatát kérte. Az anyakirálynő tüstént elhagyta önkéntes száműzetését, és a fiához sietett. Henrik is, akinek hűtlensége anyját — ha lehetséges — még fájdalmasabban érintette, szerető megbocsátásra talált. Hamarosan nagy fájdalom érte Matildot: Henrik — gyermekei közül elsőként — 955-ben meghalt. Matild akkor éppen Quedlinburgban tartózkodott. Arról értesülünk, hogy egy egész napig feldúltan járkált a házban, minden vigasztalást elutasított, minduntalan mély imába merült. „Utána felkelt, és lassú léptekkel Henrik király síremlékéhez ment, fejét lehajtva könnyek között mondta: Ó, én uram, mennyivel boldogabb voltál, mint mi, mert a fájdalomnak ilyen keserűségét nem kellett elviselned halandó életed pályáján. Valahányszor eszembe jutott halálod keserű napja, egyedül az vigasztalt, hogy még életben van szeretett fiunk, Henrik, aki viselkedésében, arcvonásaiban és nevében is leginkább képviselt

téged." Miután így mintegy másodszor is átélte férje halálát, letette pompás királyi öltözékét, és ettől kezdve egyre visszavonultabban élt özvegyi állapotában. Arra azonban mindenkor kész volt, hogy fiai birodalmának szolgáljon, ha a szolgálatát kívánták. Ottó a Lech-mezőn 955-ben a magyarokon aratott győzelme után rábízta, hogy készítse elő a győzelem egyházi megünneplését. Amikor 962-ben Ottó Rómába vonult, hogy megszerezze magának a császári koronát, hatéves fiát, a már királlyá koronázott Ottót az ő oltalma alatt hagyta, s a gyermek nagybátyja, kölni Brúnó és bátyja, mainzi Vilmos (929?—968) érsek mellett távolléte idejére őt tette felelőssé a birodalom jólétéért. Ebben az évben Matild utolsó kolostoralapításának, a nordhauseni bencés apátságnak szentelte magát. Az apácákban, különösen Richburg apátnőben meghitt társnőkre lelt, és csaknem állandóan köztük tartózkodott. 966-ban itt, Nordhausenben búcsúzott el Ottótól újabb itáliai útja előtt. Matild tudta, hogy a földön nem látja már viszont.

967 telén érezte, hogy közeledik a halála. Fogyó erejével Quedlinburgba vonszolta magát, hogy ott haljon meg, és ott temessék el, ahol a férjét. Utolsó királyi gesztusként elajándékozta a birtokait, csak egy skarlát színű köntöst tartott meg, hogy majd abba burkolják a holttestét. Unokája, Vilmos mainzi érsek szolgáltatta ki neki a szentségeket; hálából neki adta ezt a köntöst, mert előre látta, hogy még őelőtte szüksége lesz rá. Az érsek valóban hirtelen meghalt hazautazása közben, tizenkét nappal megelőzve Matildot, aki 968. március 14-én hunyt el.

Hivatalosan nem avatták szentté, a szász és német nép azonban mindenkor első szent királynőjeként tisztelte és szerette.

HOFBAUER SZENT KELEMEN MÁRIA
redemptorista, pap

Ünnepe: március 15.
* Tasswitz,
1751. december 26.
† Bécs, 1820. március 15.

A 18. század második fele és a századforduló Európa számára a súlyos háborús összetűzések ideje volt. A hitre és az Egyház egységére gyakorolt hatásaik miatt a politikai eseményeknél veszedelmesebbnek tűnnek ma számunkra e korszak új eszméi. Ausztriába is akkoriban hatolt be az államegyháziság és a felvilágosodás. Ha a jozefinizmus némely történész véleménye szerint a történelemben az utolsó kísérlet az állam részéről az Egyház megreformálására (például H. E. Feine), ez a reform nem az Egyház érdekében történt, hanem az állam érdekében, hogy ez az Egyházat engedelmes eszközévé tehesse. A teológiai tanulmányokat újjászervezték, a plébániák számát megnövelték és az igazgatást megjavították ugyan, a teológiát és a lelkipásztorkodást azonban mindinkább megfertőzte a racionalizmus.

Ebben a korban született a dél-morvaországi Znaim melletti Tasswitzban az a férfi, aki az igazi katolikus reform döntő élharcosa lett: Johann Klemens Maria Hofbauer. Apja cseh volt — eredeti Dvořak nevét Hofbauerre németesítette —, anyja német. Jellegzetes szláv és német vonások határozták meg Hofbauer emberi sajátosságát. Erős teste, telt, kerek arca ellentétben állt kis szemeivel, lágy hangjával és finom, eleven kezével. Bensejében a szívós energia mellett olyan érzékeny, mély érzület lakott, hogy lelki megrendülései napokig a betegágyba dönthették. A szláv és német vérnek ez a keveredése, a paraszti-vidéki légkör, amelyben életének első húsz évét eltöltötte, mindenekelőtt pedig jámbor anyja befolyása (apja korán meghalt) alakította ki Isten kegyelmével azt a fáradhatatlan munkást és pihenés nélküli tervezőt, azt a jóságos, barátságos embert, aki magától értetődő hitével olyannyira nem illett bele felvilágosodott korába, de éppen ezzel vonzotta magához az embereket. Mesterkéletlen modora, egészséges, olykor nyers lénye és elpusztíthatatlan humora rabul ejtette az embereket. Másrészt azonban magával hozott öröksége egyáltalán nem tette könnyűvé számára a szentség útját. Egészen az utolsó évekig az egyébként olyan jóságos férfi olykor hevessé vált és felfortyant. Hofbauer így vélekedett: „Igen, ez sajnos hibám, de köszönöm Istennek, hogy megvan bennem, mert ha nem volna, arra éreznék kísértést, hogy kezet csókoljak önmagamnak az önmagam iránti tiszteletből."

Hofbauer ifjúságára ránehezedett egy súlyos áldozat: a papságról való lemondás. Mivel szűkös anyagi eszközeik nem voltak elegendők arra, hogy tanulhasson, a szomszédos Znaimban elsajátította a pékmesterséget. Huszonegy éves korában végre mégis elkezdhette tanulmányait. 1772-től 1777-ig járt Klosterbruck premontrei iskolájába, de ahhoz, hogy egyetemre mehessen, megint csak hiányoztak az anyagiak. Remete lett, először Olaszországban Tivoli mellett (ott vette fel a Kelemen nevet), később szülőföldje közelében. A remeték az akkori idők hitoktatói és laikus segítői voltak. Hogy továbbképezze magát ebben a hivatásban, 1780-ban kateketikai tanfolyamra járt Bécsben. Itt jótevőkre talált, akik a már csaknem harmincéves férfi számára lehetővé tették a teológiai tanulmányok elvégzését. Négy évig tanult Bécsben. Mivel akkoriban az állam mind erősebben beavatkozott a papok képzésébe, nem maradt tovább Ausztriában. Barátjával, Hübl Tádéval együtt Rómába indult, hogy ott folytassa tanulmányait. Rómában a németek közül elsőkként léptek be a redemptoristák fiatal rendjébe. A rend eszményét, az elhagyatott emberek megsegítését Hofbauer hivatásának érezte.

1785. március 19-én mindketten letették a fogadalmat, március 29-én az alatri dómban pappá szentelték őket. Október végén azzal a szándékkal hagyták el Rómát, hogy a redemptorista rendet meghonosítják Ausztriában. Itt azonban nem lehetett kolostoralapításra gondolni. Miután egy éven át újból Bécsben tanultak, Varsón át Fehér-Oroszországba indultak. A varsói Szent Benno testvérület, amely a külföldiekkel foglalkozott, német papokat keresett. Hofbauer és Hübl mintha hívásra érkezett volna. Átvették Szent Benno teljesen elhanyagolt templomát, és vele a varsói németek lelki gondozását.

Húsz évig tevékenykedett Hofbauer a lengyel fővárosban. A kis Szent Benno-templom ebben az időben nemcsak a német katolikusok, hanem az egész város számára vallási központtá vált. A kezdet igen-igen nehéz volt, a legszükségesebb is hiányzott. Sem a lengyel klérus, sem maga a püspök az ujját sem mozdította meg az atyák munkája érdekében. Hofbauer mégis megalapította a szegények iskoláját, és csakhamar 350 fiatalt oktathattak. A tehetségesebbek számára latin iskola jött létre és leányiskola is csatlakozott hozzá. Hofbauer maga ment koldulni kis védencei számára. Amikor eközben egyszer valaki az arcába köpött, ő csak ennyit mondott: „Ez nekem szólt. Adjon most már valamit a szegény gyermekeim számára is!", mire a másik zavarában és megszégyenülten nagy összeget adományozott. A városon át vivő útjairól gyakran vitt magával árva gyermekeket, akiket az utcán szedett fel, majd saját kezűleg mosdatta ki őket a piszokból és szabadította meg a férgektől.

Hogy az általános erkölcsi hanyatlást feltartóztassa, új utakat járt a lelkipásztorkodásban. A Szent Benno-templomban „állandó missziót" szervezett. Minden vasár- és ünnepnapon reggel öt órától egész napon át miséztek és prédikáltak. Teljesen újszerűen hatott annak a vallási egyesületnek az alapítása, amelyhez mindenekelőtt világiak tartoztak. Ennek a „laikus apostolságnak" a fő feladata volt a bátor szembeszállás „az erkölcstelenség és a hitetlenség sodró áramlatával".

Kelemen élete állandó fáradozás volt annak érdekében, hogy a redemptorista rendet meghonosítsa az Alpoktól északra. 1788-ban általános helynökké történt kinevezésével elérte a szükséges függetlenséget, amely az Alpokon túli alapítások feltétele volt. Varsói alapításához 1808-ban negyven tag tartozott. Hofbauer tevékenysége azonban nem korlátozódott Varsóra és Lengyelországra: több alapító utat tett Németországban és Svájcban, sőt Franciaországban is, de sehol sem ért el maradandó sikert. Egy másik szerencsétlenség is érte. Napóleon révén Varsó Szászországhoz került. 1808 júniusában Napóleon elrendelte a Szent Benno feloszlatását. A szerzeteseket katonai őrizettel vitték Küstrin erődítményébe, ahonnan négyhónapi fogság után visszaengedték őket hazájukba. Hofbauer a legtöbbjüket sohasem látta viszont. Életműve romjain állott. Két társával együtt Bécsbe indult azzal a szándékkal, hogy továbbutazik Svájcba vagy Kanadába.

Mégis haláláig Bécsben maradt. Bécsi évei, amelyek folyamán az orsolyiták gyóntatóatyja és templomuk igazgatója lett, életének legjelentősebb időszakát jelentették. Személyiségének kisugárzó erejével Hofbauer Bécsben a katolikus reform kiindulópontjává vált.

Mindenekelőtt a gyóntatószékben és a szószéken tevékenykedett. Nemcsak a nővérek találták meg benne megértő lelkiatyjukat; egyszerű és tanult emberek, diákok és professzorok tartoztak gyónógyermekei közé.

Kelemen nem volt született szónok. Kifejezésmódja meglehetősen nyerstnek számított. Némelykor megszakította beszédét és így szólt: „Apropó, erről jut az eszembe . . .” És mégis: egész Bécs ott tolongott, ha prédikált, és új Ábrahám a Sancta Clarának* nevezték. Ezekben a prédikációkban az emberek megtalálták azt, amit a felvilágosodás papjainak okos beszédeiben hiába kerestek. Mondanivalójának középpontjában az Evangélium, Krisztus és a kegyelmi élet állt. Kortársai megérezték, hogy ezek a prédikációk a szemlélődésből és az imádságból fakadtak, szavaiból kiérezték annak a férfinak a szilárd hitét, aki kijelentette: „Nem tudom felfogni, hogy lehet meg az ember hit nélkül.”

E tevékenységei mellett a betegek lelki ellátása és a családlátogatások (a lelkipásztorkodás egy általa bevezetett formája) tartoztak napi munkájához.

A katolikus újjáéledés szempontjából döntő jelentőségű volt Hofbauer befolyása a bécsi romantikusokra. Az egyszerű pap jelentős művészek, írók és tudósok körének a középpontja lett. Legközelebb állt hozzá Zacharias Werner (1768—1823) költő, aki úgy fogadta el a vezetését, mint egy gyermek, és akinek számára csak három nagy ember létezett: Napóleon, Goethe és — Hofbauer. A német romantika teoretikusával, Friedrich Schlegellel (1772—1829) és feleségével is szívbeli barátságot kötött. Minduntalan buzdította a szellemi élet vezetőit, hogy írjanak jó katolikus könyveket. Az ő ösztönzésére jött létre a magas irodalmi színvonalú *Ölzweige* (Olajágak) című folyóirat.

* Ábrahám a S. Clara (1644—1709) ágostonos kanonok. A leghíresebb szónok volt Ausztriában és Bajorországban. Prédikációi a barokk irodalomnak is remekei.

Az egyetemi hallgatók számára vallásos estéket rendezett a szobájában. Tanítványai, mint Anton Günther (1783—1863) filozófus vagy a későbbi reform-bíboros, Joseph Othmar von Rauscher (1797—1875) egész életükre megtartották ezt a formát.

Ugyanolyan természetesen mozgott Hofbauer a nemesek körében, mint a tudósok és diákok között. Gyakran hívta meg ebédre Széchényi Ferenc gróf. Ami az étkezés után megmaradt, bő köpenye alatt elvitte a város szegényeinek, akik atyaként tisztelték. Ha valaki egy nyomorúságos bécsi lakásban találkozott vele, nem tételezte volna fel róla, hogy előzően nemesekkel ült egy asztalnál, sőt pápai követek és Bajor Lajos koronaherceg tanácsadójaként közvetlen befolyást gyakorol a bécsi kongresszus tárgyalásaira, és jelentős szerepet játszik egy német nemzeti egyház létrejöttének megakadályozásában.

Élete utolsó éveiben Hofbauer feltűnően tartózkodó volt az idegenekkel szemben. Egyesek ugyanis, akik valamilyen ürüggyel felkeresték a lakásán, az államrendőrség besúgói voltak. Állandóan figyelték, némelykor megtiltották neki a prédikálást, és röviddel a halála előtt arra kényszerítették, hogy írja alá száműzetését. Ám éppen ez az őt utolsóként ért nagy sérelem lett egyik oka vágyva vágyott kívánsága beteljesülésének: maga Ferenc császár vette a pártfogásába, és hogy az idős embert ért jogtalanságot jóvátegye, 1820. április 19-én aláírta azt a határozatot, amely beengedte a redemptoristákat Ausztriába. Hofbauer részt vett az előkészületekben, a határozat aláírásának napját azonban már nem érte meg.

1820. március 15-én súlyos haláltusa után halt meg Varsó és Bécs apostola. 1888-ban boldoggá, 1909. május 20-án szentté avatták.

MARILLAC SZENT LUJZA rendalapító

Ünnepe: március 15.
* 1591. augusztus 12.
† 1660. március 15.

Lujzának nemesi származása, értelmessége és szépsége alapján előkelő hely juthatott volna Párizs nagyvilági életében. A Gondviselés azonban a szegények, elhagyottak, nyomorultak világában jelölt ki számára különleges helyet.

Törvénytelen származású lévén nem tudjuk, ki lehetett az édesanyja. Louis de Marillac első felesége, Márta gyermektelenül halt meg 1588—89-ben, amikor Lujza még nem volt e világon. Atyja pedig csak 1595. január 12-én nősült meg másodszor. Második felesége, Antoinetta Le Camus, a belleyi püspök nagynénje, özvegy Thiboust-né, már négy gyermek anyja volt, amikor hozzáment. 1601-ben született egy közös gyermekük.

Lujza gyermekéveiről semmit sem tudunk. Amikor nagyobbacska lett, a domonkos nővéreknél helyezték el, akik úri módon nevelték 13 éves koráig. E nővérek között volt egy unokanővére. 1604-ben a család anyagi nehézségei miatt kivették a kolostorból és egy jóval szerényebb intézetben helyezték el, „egy szegény párizsi kisasszonynál" (lehet, hogy az édesanyjánál?), aki leányokat tanított varrni, hímezni és rajzolni. Lujza nála maradt 1613-ig, s ez idő alatt először tapasztalta meg a szegénységet.

Amikor fiatal leányként felfogta származását, erős kisebbségi érzés fogta el. A szemlélődő élet felé fordult, s menekülni akarván a világból, fogadalmat tett, hogy apáca lesz, és fölvételét kérte a Saint-Honoré utcai kapucinus apácákhoz. A kapucinusok provinciálisa azonban úgy vélte, hogy Lujza egészsége nem fogja bírni a kolostori életet, s eltanácsolta azzal, hogy „az Úrnak más tervei vannak vele". Lujza hagyta, hogy szülei a házasság felé tereljék, s mivel mégiscsak Marillac volt, sokan pályáztak kezére. Atyja és mostohaanyja kiválasztották számára Antoin Le Gras-t, Medici Mária heroldját és titkárát. Az esküvőt 1613. február 5-én tartották. Még abban az évben megszületett Michèle nevű kisfiuk. Annak ellenére, hogy férjét és gyermekét nagyon szerette, szívében nem hunyt ki a tökéletesség utáni vágy.

Kétségek kezdték gyötörni házassága miatt, anyagi nehézségei támadtak, s mikor férje is hosszabb időre megbetegedett, arra gondolt, hogy Isten bünteti őt, mivel nem lépett kolostorba. A belső sötétség éjszakája borult rá ezekben az években, s csak a szegényekkel való törődésben talált valami megnyugvást. Arra gondolt, hogy elválik férjétől, de egy nagybácsi ebben megakadályozta. Félelmei ekkor odáig sodorták, hogy kételkedni kezdett a lélek halhatatlanságában és még Isten létében is. 1618—19-ben azonban megismerkedett Szalézi Szent Ferenccel (lásd: A szentek élete 57. o.), s be-

szélgetéseik megkönnyebbülést hoztak számára. Ugyancsak nagy segítséget jelentett a belleyi püspök, Jean Camus okos lelkivezetése is. Tőle engedélyt kapott arra, hogy 1623. május 4-én fogadalmat tegyen: haláláig özvegy marad, ha férje nála előbb hal meg. Június negyedikén a pünkösdi szentmise közben közvetlenül Istentől kapott megvilágosítást. E kegyelmet Lujza a nem sokkal korábban meghalt Szalézi Szent Ferenc közbenjárásának tulajdonította. Később így beszélt erről:

„Rádöbbentem, hogy a férjem mellett kell maradnom, de eljön az idő, amikor szegénységi, tisztasági és engedelmességi fogadalmat tehetek azokkal együtt, akiket oly sokra becsültem. Egy menhelyen láttam magamat, s nem tudtam megérteni, miként lehetséges, hogy nővérek jártak ott ki-be." (Azért csodálkozott a nővérek láttán, mert akkoriban minden szerzetesnő klauzúrában élt, s éppen a Szeretet Leányai lettek az elsők, akik időnként azt elhagyhatták.)

1624 végén megismerkedett Páli Szent Vincével (lásd: A szentek élete 542. o.), s e találkozás sorsdöntő lett lelkiélete számára. Beszélgetéseik során lassanként visszatért önbizalma és megértette, hogy az Úr milyen utat szán neki. 1625. december 21-én meghalt a férje, 1628-ban fiuk, Michèle szemináriumba lépett. Lujza ekkor megújította özvegységi fogadalmát, s teljesen fölszabadult a szeretet sokak számára való gyakorlására. „A nők szeretetgyakorlatában forradalmat indított el azáltal, hogy a kolostori élet tökéletességét összekapcsolta a kolostoron kívüli tevékenységgel" (Calvet).

1629. május 6-án Szent Vince megbízta azzal, hogy látogassa végig a tartományban alapított menhelyeket. Lujza gyönge egészsége ellenére megtette ezt, összegyűjtötte a „szegények szolgálóit", tanította őket, magyarázta a szabályzatot, buzdított és javított, azaz éltető lelke lett a vincés alapításoknak.

1633. november 29-én Szent Vince egy új, jelentős művet bízott rá: a Szeretet Leányainak megalapítását. Lujza házába gyűjtötte össze azt a 3—4 fiatal leányt, akik elszánták magukat arra, hogy a szegényeknek szolgálnak és jóságos nevelőjük és irányítójuk lett. Továbbra is foglalkozott szegényeket gondozó asszonyokkal is, de a Szeretet Leányainak lett haláláig főnöknője. Megtanította őket arra, hogy az Úr a szegények, betegek, kitett gyermekek, öregek, utcalányok és árvák gondozására küldi őket.

Szent Vincét — mint értelmes és tanulékony, de alázatos munkatárs — mindenben állhatatosan és okosan követte. E két szent a szeretet területén oly tökéletesen működött együtt, hogy emberi szemmel nézve sokszor nem is lehetett szétválasztani, hogy egy-egy szó, tanítás vagy gyakorlat melyiküktől indult el. Szent Vince előrelátó módon soha nem akarta, hogy a Szeretet Leányait — a szó akkor általános értelmében — apácáknak tekintsék, mert ez klauzúrás létformát jelentett volna. Lujza ebben is követte, és közösen harcoltak minden külső és belső nyomás ellen, hogy megőrizhessék eredeti tervüket, mely összhangban állt az 1623-i pünkösd látomásával.

Ezt mondta Szent Vince első leányainak: „Számotokra a kolostor a betegek háza, s aki az ágyban fekszik, az a főnöknőtök. Cellátok a lakószobátok,

kápolnátok a plébániatemplom, kolostorotok a város utcái, klauzúrátok az engedelmesség..., beszélőrácsotok az istenfélelem, fátylatok a szent szelídség." — Az alapítók szándéka szerint a Szeretet Leányainak olyan ruhát kellett viselniük, mint a párizsi külvárosok leányai viseltek; Lujza maga özvegyi ruháját és sötét fátylát viselte.

1642. március 25-én Lujza és négy társnője örökfogadalmat tehetett a szegénységre, tisztaságra, engedelmességre és a szegények szolgálatára, de később a közösségben az évenkénti magánfogadalom vált általánossá. Az első szabályzatot 1633—34-ben Lujza állította össze, Vince csak átsimította. A későbbiekben többször igazították a körülmények diktálta követelmények szerint. 1645-ben, majd 1655-ben Vince saját kezűleg írt egy szabályzatot, melyet konferenciákon magyarázott. Lujza is részt vett a nővérek lelki nevelésében.

1647-ben Vince ezt írta Lujzáról: „Már tíz éve olyannak látom, mintha csak halott lenne. Ha valaki ránéz, azt hinné, hogy a sírból jött elő, oly sápadt és törékeny a teste, de egyedül Isten tudja, micsoda lelkierő lakik benne... ha rosszullétei engednék, s olykor nem volna számára tiltva, szüntelenül leányait látogatná és együtt dolgozna velük, pedig már nincs benne más élet, csak az, amit a kegyelemtől nyer."

Mindezek ellenére Lujza még sokáig élt. Utolsó idejét teljesen kitöltötte a leányainak adott buzdítás és tanítás. Lelkiéletük alapjává — Szalézi Szent Ferenc nyomán — az életállapotnak megfelelő szemlélődést tette, Jézus Krisztus életének követésében. Elvezette leányait a belső élet egyszerűségére, rejtettségére és az önfeledtségre. S ezek elérésére a szeretet apostolkodását jelölte ki útjukként.

Hetvenéves volt, amikor — néhány hónappal Vince halála előtt — meghalt. Szenttéavatási eljárást csak 1886-ban indítottak, ami azzal magyarázható, hogy a Szeretet Leányainak szabályzata magában foglalta, hogy közülük — az alázat és a rejtettség gyakorlására — senkit sem avathatnak szentté.

1920-ban boldoggá, 1934-ben szentté avatták, 1960-ban a szociális gondozást végzők védőszentjévé választották.

KÖLNI SZENT HERIBERT érsek

Ünnepe: március 16.
* Worms, 970 körül.
† Köln, 1021. március 16.

III. Ottó császár (983—1002) leghívebb barátja, legbefolyásosabb tanácsadója és kancellárja volt Heribert, a későbbi kölni érsek. A császár, akinek mintaképe volt Nagy Károly, világot átfogó terveket szőtt: birodalmát keresztény birodalommá akarta tenni, amelyben a császár és a pápa együttesen uralkodik. A fiatal uralkodó ókori mintaképeket is állított maga elé; Rómát az Aventinuson levő rezidenciával együtt új birodalma középpontjának tekintette. Hogy kancellárjának, Heribertnek mennyi része volt ezekben a tervekben, arról nem szólnak a források, a császár küldetésébe vetett hit azonban elevenen élhetett benne, különben aligha maradhatott volna meg mellette ilyen fontos tisztségben.

Heribert 970 körül született Wormsban Hugó gróf fiaként. Tudományos és teológiai képzettségét a wormsi dómiskolában szerezte meg. Hosszú időn át élt a lotharingiai Gorze reformkolostorában anélkül, hogy a rendbe belépett volna. Miután visszatért Wormsba, a dóm prépostja és III. Ottó kancelláriájának tagja lett; a császár 994-ben Itália kancellárjává nevezte ki. Még ugyanebben az évben vezető szerephez jutott Heribert az udvarban, és folytonosan a császár közvetlen közelében volt, minden útjára elkísérte. 998-ban átadta neki Ottó a németországi kancellár hivatalát is, és körülbelül ugyanebben az időben kapta meg a „logothetész"* ritkán adományozott címét, amely csak a császár legbizalmasabb tanácsadóit illette meg. 995-ben visszautasította a würzburgi püspökséget testvére, Henrik javára.

Amikor másodszor is felajánlották neki a püspöki széket, Heribert világi pályafutása tetőpontján állt. 997-ben együtt volt a császárral második római útján, amikor a kölni érsekség megüresedett, és a káptalan választása rá esett. Követte a hívást, elhagyta a császári udvart, és a tél közepén Kölnbe utazott. December 25-én szentelték püspökké.

Ezután megpróbált ereje szerint beilleszkedni új tevékenységi körébe. Főkancellár maradt ugyan Heribert, fő gondja azonban ettől kezdve az érsekségére irányult. Az 1000. évben III. Ottó környezetében csak ennek aacheni látogatása idején tartózkodott, mivel a város a kölni egyházmegyéhez tartozott. Két évvel később a császár magához hívta Itáliába. Heribert januárban érkezett meg Paternóba, még éppen idejében, hogy átvehesse a

* *logothetész* (‚számadó, főhivatalnok'): bizánci udvari rang. A keleti pátriárkák mellett is állt, a nyugati kancellár, illetve helynök megfelelője. A kölni érsek címei közé tartozott az archilogothetész.

császár végakaratát, és mellette lehessen halála órájában. A birodalmi jelvényekkel és az uralkodó holttestével együtt visszaindult Németországba, s a császár földi maradványait Aachenbe vitte, ott azután húsvét vasárnapján ünnepélyesen eltemette. III. Ottó utódával, Szent Henrikkel (lásd: A szentek élete, 345. o.) már a hazautazás alkalmával ellentétbe került az érsek, amikor az a birodalmi jelvények kiadását követelte tőle. Heribert végül is engedni volt kénytelen a jövendő császár akaratának, a következő időkben azonban távol maradt a politikától. Főkancellárként III. Ottó halála után nem jelent meg többé.

Annál inkább tevékenykedett egyházmegyéje érdekében. Legfőbb terve, amely még III. Ottó életében megfogalmazást nyert: egy bencés apátság alapítása, a Köln melletti Deutzban valósult meg. Az apátság birodalmi javakkal történt gazdag ellátása az elhunyt császár végrendelkezése volt, s ezt Heribert hűségesen teljesítette is. Más javakat is adományozott a deutzi templomnak saját birtokából a templom 1019. május 3-án történt felszentelése alkalmából. Deutz volt Heribert életműve, amelyhez mindig különleges érdeklődés fűzte, anélkül, hogy püspökségének más templomait elhanyagolta volna. Gazdag alapítványokat köszönhet neki a Stablo-Malmedy, Werden és a kölni nagy Szent Márton-apátság.

Heribert tudományos érdeklődése csak néhány, neki ajánlott írásból tárul fel. Egy gorzei szerzetes, Albwinus neki ajánlotta az Antikrisztusról szóló művét, a remete Alkuin az erényekről és bűnökről szóló kis könyvét. Személyes jámborsága és szigorú egyházias érzülete mintaképül szolgált kortársainak; különösen a szegények és betegek iránti gondoskodását magasztalták: gyakran maga kereste fel őket, hogy ínségüket enyhítse. Egyházmegyéjében tett látogató útjai alkalmával rendszeresen tájékozódott minden plébániáról és kolostorról, a papság és a rábízott nép fegyelméről. Egyik látogató útja alkalmával súlyos lázban megbetegedett. A szentségek vétele után hajón Kölnbe vitték, s ott halt meg 1021. március 16-án. Kívánságára Deutzban temették el. Sírjánál számos csoda történt.

1227-ben IX. Gergely pápa avatta szentté.

BOLDOG SARKANDER JÁNOS pap, vértanú

Ünnepe: március 17.
* Skoczów, 1576. december 20.
† Olmütz, 1620. március 17.

Sarkander János atyja egyszerű ember lehetett, édesanyja azonban a Kornice lovagi családból származott. Házasságukból Jánoson kívül három fiú és egy leány született. 1589-ben az apa meghalt, az özvegy gyermekeivel együtt átköltözött a morvaországi Přiborba. János itt kezdte meg tanulmányait. Négy évvel később a bátyja után ő is az olmützi jezsuita kollégium növendéke lett. 1597-ben megkezdett filozófiai tanulmányait az 1599-ben kitört pestisjárvány miatt Prágában fejezte be.

1604 őszén beiratkozott a grazi egyetem teológiai karára. 1606-ban megszakította tanulmányait és a morvaországi Valašské Meseříčiben feleségül vett egy luteránus leányt. A házasságnak — valószínűleg felesége halála miatt — hamarosan vége szakadt. 1607. dec. 21-én János az olmützi főesperes előtt teológiai vizsgát tett, és megkapta a kisebb rendeket, majd a következő év márciusában pappá szentelték.

Lelkipásztori működését a reformáció által erősen érintett olmützi egyházmegye plébániáin kezdte.

Buzgósága láttán püspöke Boskovicébe, a „cseh testvérek" egyik fő fészkébe helyezte, végül 1616-ban megérkezett utolsó állomáshelyére, Holešovba. Ebben a városban alakították ki a jezsuiták a rekatolizáció egyik fő erősségét, s itt rendezték be az ünnepélyes fogadalomra készülő rendtagok házát, és arra kérték Dietrichstein bíborost, hogy megfelelően energikus, hithű plébánost helyezzen melléjük. Így esett a választás Jánosra.

A politikai körülmények meghiúsították a szép reményeket. 1618-ban ugyanis a nagyobbrészt protestáns cseh nemesek fellázadtak Ausztria ellen. Lobkowitz Popel Lászlót, Morvaország helytartóját és a katolikusok támaszát megfosztották tisztségétől, Brünnben bebörtönözték, a jezsuitákat pedig május 17-én kiűzték a városból. János, a plébános maradt káplánjával egyedül a hívek támasza és minden gyűlölet célpontja. Különösen azért gyűlölték, mert a helytartó gyóntatója volt, s azt hitték, minden politikai és katonai titok birtokában van. A hívek azt tanácsolták neki, hogy meneküljön el.

1619 júliusában Lobkowitz egyik udvari emberét követve János Krakkóba ment, s nem maradt Holešovban más pap, csak a káplánja, Tuček Sámuel. János Krakkóból Częstochowába zarándokolt, majd egy hónap múlva a Lobkowitz család birtokára, Rybníkbe ment. Októberben levelet kapott Lobkowitztól, hogy térjen vissza Holešovba. János ekkor felajánlotta, hogy cserél a káplánnal: legyen az a plébános, ő meg a káplánja lesz. Ezt nem fogadták el. November végén érkezett vissza Holešovba.

1620 februárjában II. Vaza Zsigmond lengyel király a császár segítségére indult, s amerre elvonult Sziléziában és Morvaországban, minden várost és falut kifosztottak a katonái. Amikor kozákjai Holešov közelébe értek, János kezében a monstranciával szentségi körmenetben vonult eléjük, ami annyira megdöbbentette a katonákat, hogy a várost érintetlenül hagyták. Ebből azonban a morva nemesek arra következtettek, hogy János összejátszik ellenük a lengyel királlyal, sőt a császárral is.

Morvaország ekkor új legfelsőbb bírót kapott Bítovský Vencel személyében, aki működését azzal kezdte, hogy a katolikus papokat bebörtönöztette. Jánosnak sikerült titokban elhagynia Holešovot, de elfogták. Mint árulót megláncolva vitték Olmützbe és bíróság elé állították. A bíróság egyetlen katolikus tagjától ismerjük az eljárás részleteit. A fő vád János ellen az volt, hogy ő hozta Morvaországra a kozákokat. A vád hátterében és az azt követő bánásmódban azonban a katolikus pap elleni izzó gyűlölet húzódott meg.

A február 13-i kihallgatáson azzal vádolták, hogy mint gyóntatónak és tanácsadónak tudnia kellett Lobkowitz terveiről, s bűnös abban, hogy e terveket nem fedte fel a protestáns elöljáróknak. A harmadik kihallgatáson felelősségre vonták a sérelmekért, amelyek a Holešovban folyó rekatolizáció során a protestánsokat érték. A negyedik kihallgatáson számon kérték tőle, miért nem jelentette Lobkowitz terveit, hiszen a gyónásban tudomást kellett szereznie ezekről. János csak annyit válaszolt, hogy először is semmi ilyesmiről nem volt tudomása. Másodszor, ha a gyónásban lett volna is erről szó, neki akkor is őriznie kellett volna a gyónási titok pecsétjét. Ezután három órára kínpadra vonták. Zsoltárokat imádkozva türelmesen állta a gyötrelmeket. A kínzás során olyan sérüléseket szenvedett, melyek következtében egy hónap múlva börtönében meghalt. Életének utolsó hónapjában, amely meghosszabbított haldoklás volt, panasz nélkül tűrt és szüntelenül imádkozva együtt szenvedett a Megfeszítettel.

A kortársak egyértelműen a katolikus hit vértanújának tekintették. 1859. szeptember 11-én avatták boldoggá.

SZENT CUTHBERT püspök

Ünnepe: március 20.
° 634 körül.
† Belső-Farne, 687. március 20.

634 körül született Angliában. Mivel édesanyja korán meghalt, mostohaanyja nevelte. 651-ben egy éjszaka, amikor ura juhait legeltette a Leader folyónál levő dombokon, az égen nagy fényességet látott, és angyalokat, akik az égbe szálltak, és egy szent lelket vittek magukkal. Reggel arról értesült, hogy Lindisfarne-i Szent Aidan (lásd: 466. o.) püspök az éjjel meghalt. Amint Szent Béda Venerabilis (lásd: A szentek élete, 212. o.) közli Cuthbert életrajzában, már régóta melengette azt a kívánságot, hogy szerzetes legyen, s egy napon el is indult a Melrose kolostorba. Itt Szent Boisil prior oktatta, aki fiatal korában Aidan tanítványa volt Lindisfarne iskolájában.

Néhány évvel később a deirai Alchfrith király Northumbria déli részén, Riponban földet ajándékozott Szent Eatának, Melrose akkori apátjának, hogy ott új kolostort alapítson. Eata magához vette Cuthbertet és rábízta a vendégek fogadását. Két-három évvel később Alchfrith király, akit erősen befolyásolt a röviddel azelőtt Rómából visszatért ifjú Yorki Szent Wilfrid (634—709/10), elűzte a kolostorból Eatát és szerzeteseit, és a kolostort Wilfridnek adta át.

Cuthbert Eatával együtt visszatért Melrose-ba, és Boisil halála után ő lett a prior. Amikor 664-ben, a whitbyi zsinat után Northumbria egyháza véglegesen átvette a római papság szokásait, és hagyományait, Eata lett Lindisfarne-i Szent Kálmán (lásd: 103. o.) utódaként Lindisfarne apátja, Cuthbertet pedig maga mellé vette mint priort.

Tizenkét éven át irányította Cuthbert Lindisfarne kolostorát. Aidan és a kelta szerzetesek hagyományain nevelkedett, és élete szigorúan aszketikus volt. Gyakran az egész éjszakát imádságban töltötte, nemegyszer egy folyó vagy a tenger jeges vizében állt. Nagyon irtózott minden feszültségtől, és állandóan arra intette szerzeteseit, hogy hűségesen kövessék a szentatya rendelkezéseit és az egyetemes Egyház hagyományait.

Lindisfarne szerzetesei korábban Szent Kolumba (lásd 306. o.) regulája szerint éltek, de úgy látszik, hogy ebben az időben vezették be Észak-Angliában — valószínűleg Wilfrid hatására — Szent Benedek reguláját. Cuthbert mindennap összegyűjtötte szerzeteseit a kolostorban, hogy meghallgassanak egy fejezetet a regulából. Úgy tűnik, hogy az új regula véleménykülönbségeket idézett elő, Cuthbert azonban a reform és a szigorú fegyelem képviselője volt. Amint Béda közli, türelmével és barátságosságával megnyerte azokat a szerzeteseket is, akik korábban szemben álltak vele. Mint korának minden szerzetese, Cuthbert is hithirdető és pap volt. Melrose-

ból kiindulva közreműködött a környező országok megtérítésében. Az ő idejében a Szigetországban még nem voltak plébániák, templom is csak kevés. Hetekig vagy akár hónapokig is kellett gyalogolnia Cuthbertnek egy vagy két kísérőjével a vad vidéken át, miközben prédikált és kiszolgáltatta a szentségeket. Béda arról értesít, hogy ebben az időben a nép örömmel sereglett össze Isten igéjének hallgatására, ha megjelent körükben egy pap.

Cuthbert a csodatétel adományában is részesült. Így tudunk arról, hogy a betegeket megkente szent olajjal, közülük sokan meggyógyultak. Még nagyobb volt hatalma a bűnösökön. Önként jöttek, hogy megvallják bűneiket olyan időben, amikor a gyónás a kolostorokon kívül még nem terjedt el általánosan. Vele is úgy történt, mint Aidannal: személyes szentsége, szigorú, aszketikus élete, a szegények, betegek és bűnösök iránti irgalma és együttérzése megnyerte a népet a hit számára. Cuthbert életében az imádság és a szemlélődés csodálatos módon kapcsolódott össze az Evangélium hirdetésének tevékeny életével.

Lindisfarne-i priorságának első éveiben Anglia népei között folytatta lelkipásztori munkáját, miközben zarándokok és vezeklők érkeztek hozzá, akiket vonzott szentségének és csodatetteinek híre. Amint a kelta szerzetesek közül jó néhányan, Cuthbert is ellenállhatatlan hívást érzett a remete még tökéletesebb élete iránt, és miután tizenkét évig volt a kolostor priorja, lemondott e tisztéről, és visszavonult egy Lindisfarne közelében levő kis szigetre, utána pedig a Farne-val szomszédos szigetek közül a legnagyobbra, Belső-Farne-ra. Ez a lakatlan sziklasziget ki volt téve a tenger és a hullámok ostromának, sem fa, sem fű nem nőtt rajta. Itt Cuthbert imádkozóhelyet és cellát épített magának, amelyeket magas fallal vett körül; kutat is ásott. Később sikerült árpát ültetnie, amiből megsüthette kenyerét. Nyolc évet töltött el ezen a szigeten remeteként; csak alkalomszerűen vittek neki táplálékot a testvérek Lindisfarne-ból, de egyre több zarándok kereste fel, nem csupán Northumbriából, hanem egész Britanniából, akiket szentségének híre és a bűnösök iránti közismert irgalma vonzott hozzá.

Ezekben az években Northumbria egyházát heves küzdelem nyugtalanította, amely Wilfrid yorki püspök és Ecgfrith király közt tört ki. Amikor végül is Wilfridet kiűzték az országból, Canterbury Szent Teodor (602—690) érsek felosztotta az egyházmegyét: Eata, Cuthbert apátja Lindisfarne, Tunberht pedig Hexham püspöke lett. 684-ben Tunberhtet ismeretlen okokból letette egy zsinat, amelyen a király nem, hanem csupán az érsek volt jelen. Cuthbertet nevezték ki Hexham püspökének. Teljesen akarata ellenére hagyta el remeteszigetét, és csak akkor adta meg magát, amikor a király személyesen látogatta meg. Eata, aki ismerte Cuthbert ragaszkodását Lindisfarne-hoz, megkönnyítette beleegyezését, amennyiben elcserélte vele püspöki székét.

Így hát Cuthbertet 685 húsvétján felszentelték Lindisfarne püspökévé és a kolostor apátjává. Úgy látszik, hogy felszentelése után nemsokára vizitációs körútra indult egyházmegyéjében. Május 20-án, amikor Ecgfrith király seregét Nechtansmere mellett megsemmisítették a piktek, megkezdődött

Northumbria politikai hanyatlása. Cuthbert ekkor Carlisle-ben volt. Végül eljutott Whitbybe is, s ott egy Osingadun nevű helyen felszentelt egy templomot. Püspöki életéről egyébként csak keveset tudunk. Béda tudósít arról, hogy amikor valamelyik faluba ment, az emberek sátrat állítottak fel számára — nagyon kevés templom volt még akkoriban —, saját maguknak pedig kunyhót eszkábáltak gallyakból; itt prédikált, keresztelt, meghallgatta a gyónásokat, bérmált és rátette kezét a betegekre. Gyakran hetekig járt vizitációs és lelkipásztori útjain. Püspöki élete nagyon rövid volt. Amikor nem sokkal 686 karácsonya után érezte, hogy közeledik halála, utoljára még visszatért Farne-ba.

Utolsó napjainak történetét herefrithi Szent Béda mondja el, aki később Cuthbert utóda lett mint lindisfarne-i apát, és aki két szerzetestársával a püspök mellett volt utolsó betegségében. Cuthbert teljes elkülönültségben folytatta remeteéletét a halálát megelőző egy-két hétig. Amikor súlyosan megbetegedett, akkor akarta legkevésbé igénybe venni testvérei szolgálatát.

687. március 20-án halt meg éppen akkor, amikor a szerzetesek Lindisfarne-ban, a kolostortemplom kórusában a 60. zsoltár szavait imádkozták: „Eltaszítottál minket, Istenem, áttörted sorainkat...". Béda Venerabilisnál, aki csaknem fél évszázaddal később összeállította a szent életrajzát, és már látta a northumbriai egyház aranykora végének elérkeztét, ezek a szavak valóban prófétai jelentést nyertek.

Cuthbertet egy kőszarkofágban a lindisfarne-i templom oltára mellett temették el. Csakhamar szentként kezdték tisztelni: zarándokok áramlottak mindenfelől sírjához, amelynél a hagyomány szerint sok csoda történt. 698-ban felnyitották sírját, és a jelenlevők nagy ámulatára a teste még ép volt. A vikingek ismételt támadásai és viszontagságos vándorlás után a lindisfarne-i szerzetesek 883-ban új otthont találtak Chester le Streetben. Itt templomot építettek, és a zarándokok ismét áramlani kezdtek; föld- és pénzadományokkal, drága ékszerekkel tisztelték meg Cuthbert sírját.

999 óta Durham dómjában nyugszanak Cuthbert földi maradványai.

BRAGAI SZENT MÁRTON érsek

Ünnepe: március 20.
* Pannónia, 515 körül.
† Braga, 580.

Nyugtalanul mozgékony, sokoldalú, mégis belső célratöréssel telített: ilyen Szent Márton élete, és a kora is, a 6. század. A népvándorlás nagy viharai elmúltak, a régi római birodalom európai és észak-afrikai vidéke hozzászokott új, germán uraihoz. Az új birodalom belseje azonban még forrongott, s a keletrómai császár, Justinianus utolsó kísérletébe fogott, hogy helyreállítsa a régi római birodalmat.

Justinianus uralomra lépésekor Márton kb. tizenkét éves volt. 515 körül született Pannóniában; szülői háza, gyermeksége és ifjúsága nem ismeretes számunkra. Arról a szerzetesközösségről sem tudunk semmit, amelyhez Márton a hazájában csatlakozott. Azoknak a kolostoroknak az egyike lehetett, amelyek — a hasonlóképpen Pannóniából származott — Tours-i Szent Márton (lásd: A szentek élete, 650. o.) ideje óta a gall-római térségben az aszkézis és a jámbor tanulás központjává lettek. Bizonyára azzal a céllal, hogy megismerje a szerzetesség szellemi hazáját, Márton zarándokútra indult Keletre. Felkereste Palesztina szent helyeit, és éveket töltött Kelet kolostoraiban. Nemcsak a régi szerzetesek aszketikus tanításait ismerte meg, hanem belemélyedt a görög nyelv és a szent iratok tanulmányozásába is.

Az 550. év körül ismét útra kelt, de nem a hazájába ment, hanem Hispánia északnyugati vidékére, Galíciába, ahol mintegy száz évvel azelőtt telepedtek meg a germán szvévek. Az eredetileg katolikus szvévek 466 körül Remismund királyuk alatt az ariánus hitvallásra tértek, amelyhez a legtöbb germán törzs csatlakozott.

Márton azzal kezdte tevékenységét a szvévek földjén, hogy kolostort alapított Dumiumban, Braga királyi város közelében. Csakhamar a fiatal közösség apátja lett. Azon fáradozott, hogy szerzeteseit bevezesse az általa olyan nagyra becsült nyugati szerzetesség szellemébe. Pascasius testvérrel együtt görögből latinra fordította az „egyiptomi atyák" összegyűjtött mondásait és tanításait. Előtérben állnak benne az isten- és felebaráti szeretet elemi követelményei, amelyekhez igazi alázatosság és Jézus Krisztus segítő kegyelmébe vetett bizalom járul. Ebben a szellemben találkozik Márton műve a nagy nyugati rendalapítóéval, Szent Benedekével (lásd: A szentek élete, 339. o.), akinek a kolostorai egy emberöltővel korábban kezdtek hozzá Közép-Európa átalakításához. 556-ban Dumium apátsága püspökség lett, Márton pedig első püspöke, majd néhány évvel később Braga érseke. Időközben bekövetkezett a döntő fordulat, s bizonyára nem az idegen szerzetes befolyása nélkül: Miro király katolikus lett, és vele együtt a kor

szokása szerint a népe is. Most sor került arra, hogy a külső eseményeket belső átalakulás kövesse. Már 561-ben megtartották az első zsinatot Bragában, 572-ben a másodikat. A zsinatok fő feladata az volt, hogy egységesítsék a hithirdetés és az egyházi fegyelem érdekében végzett munkát. Mártont tekinthetjük a zsinati határozatok szerzőjének. Püspöktársai nemsokára hozzá fordultak, hogy gyakorlati segítséget kapjanak a határozatok végrehajtásához. Mártonnak egész sor ezzel kapcsolatos írása maradt ránk. Bámulatos, mennyire értett ahhoz, hogy beleilleszkedjék címzettjei tematikájába és stílusába. Ilyen az *Életszabály*, amelyet Miro király személyes kérésére írt. Nyelve annyira közel áll a klasszikus latinhoz, hogy a művet évszázadokon át Seneca írásának tartották. Ehhez járult persze az a téma is, amely, mint Márton különösen hangsúlyozza, nem „meredek és tökéletes dolgokra" vonatkozik, „hanem olyanokra, amelyeket, mivel megfelelnek a természetes értelemnek, a világiak is teljesíthetnek".

Egy prédikációjában éles szavakkal ítéli el a babonás bálványimádást, egyben pedig vigasztalón állítja a tévedésbe esett hívők szeme elé a Krisztus szolgálatára való meghívás nagyszerűségét, és Isten megbocsátó irgalmasságát.

Fennmaradt levélváltása Szent Venantius Fortunatus (535 körül—600 után) költővel, akit Márton túláradó szavakkal magasztal. A szent költői kísérleteinek tanúsága a sírfelirata, melyben védőszentjéhez és mintaképéhez, Tours-i Szent Mártonhoz fordul, és azt akarja, hogy az ő bragai templomában temessék el.

Márton, miután mindenkinek mindene lett, 580-ban halt meg. Ünnepét az északspanyol püspökségben március 20-án ülik meg.

FLÜEI SZENT MIKLÓS remete

Ünnepe: március 21;
Svájcban: szeptember 25.
* Flüe, Sachseln mellett, 1417.
† Ranft, 1487. március 21.

Klaus, amint Flüei Szent Miklóst nevezték, egy tehetősebb parasztcsalád első gyermeke volt. Már gyermekkorában megmutatkoztak annak jelei, hogy különleges módon kiválasztotta Isten; rendkívüli módon szerette a magányos imádságot és a böjtöt. 16 éves korában egy látomásban megjelent előtte a ranfti torony, s ez vágyat ébresztett benne a remeteélet iránt, de amikor abban az időben az országban katonákat soroztak, Klaus bevonult a hadseregbe. Részt vett a Zürich elleni háborúkban (1440—1444), majd a thurgaui hadjáratban (1460) is. Egy barátja megjegyezte róla: „Az ellenségben kevés kárt tett, inkább mindig félrevonult és imádkozott, s az ellenséget, amennyire csak tudta, kímélte." A thurgaui hadjárat idején megakadályozta a Diessenhofen közelében lévő St. Katharinental domonkos apácakolostorának elpusztítását.

Valószínűleg a zürichi háború után kötött házasságot az Oberwilenből való Wyss Dorottyával. A remeteélet vágya háttérbe szorult, de lappangva tovább élt benne, és belső konfliktushoz vezetett, amely jó húsz évvel később azután felszínre került. Tíz gyermek jött a világra ebből a bizonyára boldog házasságból. — Az obwaldeni levéltár hiányos adatai nem tájékoztatnak kellőképpen Klaus közéleti tevékenységéről, de saját vallomása szerint nagy tekintélye volt mint bírónak és tanácsosnak, és sokat kellett foglalkoznia közügyekkel. Mindeme tevékenységei során sohasem vádolhatta magát jogtalansággal vagy méltatlan eljárásmóddal. Nyilvánvaló ügyességére és képességeire nem volt tekintettel, elmenekült minden megtiszteltetés elől, és mindent megtett, hogy elkerülje főbíróvá választását.

Bár Klaus jó családapa volt, és mindenütt nagyra becsülték, mert különleges vezetői bölcsességgel és jó képességekkel rendelkezett, nem volt teljesen boldog; nyugtalanná vált. 1463 körül az élet feleségével, akit pedig szeretett, nyűg, gyermekserege pedig terhes lett számára. Pap barátjának és bizalmasának, Grundi Henriknek a tanácsára átmeneti nyugalmat és megbékélést talált, amennyiben idejének jelentős részét arra szentelte, hogy elmélyedjen Krisztus szenvedésében. Mindig megzavarták azonban olyan események, amelyeken nem tudott segíteni, s ezek akadályt jelentettek lelki békéje számára, ezért teljesen visszavonult a közéleti tevékenységtől. A remeteélet utáni vágya egyre erősebben tört fel benne. Végül beszélt róla Dorottyának, aki mélyen megilletődött, de először ellenszegült tervének. 1467 júniusában megszületett tizedik gyermekük, Miklós, akit papnak szántak. Ez év októbe-

rében Klaus elhagyta otthonát, de ehhez a lépéséhez kiharcolta felesége elengedhetetlen beleegyezését.

Toronylátomásában nyilvánvalóan remetesége helyeként jelent meg Ranft. Mivel azonban félt szomszédai ellenkezésétől, elhatározta, hogy vándor zarándok lesz, és hátat fordított szülőföldjének. Alig jutott túl a svájci határon, egy természetfölötti sugallat arra késztette, hogy térjen vissza. De még nem győzte le azt a félelmét, hogy mit gondolnak majd a szomszédai, ezért ahelyett, hogy Ranftba ment volna, amely olyan közel esett otthonához, a Melch-völgybe ment. Ott azonban már egy hét múlva felfedezték, és csakhamar jöttek a kíváncsi szomszédok is, hogy megbámulják. Klaus végül mégis legyőzte önmagát. Egyet-mást feláldozott már, amikor otthonát, szeretett feleségét, gyermekeit és családi vagyonát elhagyta. Most elérkezett az ideje, hogy teljessé tegye ezt az áldozatot: önmagát kell feláldoznia, és nem szabad tovább zavartatnia magát amiatt, hogy mások mit gondolnak róla. Isten meghallgatta imádságát: „Uram és Istenem, végy el engem magamtól, és add, hogy a Tied lehessek!" Semmi sem állt már útjában annak, hogy véglegesen Ranftba vonuljon.

Eddig négy napon böjtölt hetente; Ranftban, ahol életéből több mint 19 évet töltött, teljesen tartózkodott mindenféle tápláléktól. Az egyedüli, amit magához vett, az Eucharisztia volt. Először gyanakvás vette körül és szóbeszéd járta a böjtjéről: a szomszédságból való emberek egy egész hónapon át figyelték; végül azonban meggyőződtek igaz voltáról, s remetelakot és kápolnát építettek számára. Ezt a meggyőződést osztotta Thomas Weldner konstanzi segédpüspök is, aki 1469 áprilisában felszentelte a kápolnát és megvizsgálta Klaust.

Imádságos és vezeklő életmódja -- talán az engelbergi kolostor misztikus körének befolyása alatt állt, s így az utolsó késő középkori misztikusok egyikét kell benne látnunk — egyáltalán nem tette Klaus testvért megközelíthetetlenné. Minden rendű és rangú férfiak és nők mentek hozzá problémáikkal és kérdéseikkel; a szükséget szenvedőkkel barátságos és együttérző volt, de gőgös és fennhéjázó látogatóival szemben — még ha prelátusokról volt is szó — nagyon elutasító tudott lenni. Úgy látszik, hogy Dorottyával, aki időről időre meglátogatta, mélységes egyetértésre jutottak.

Klaus testvér befolyása a politikai események menetére Svájc történetének egy kritikus pillanatában rendkívüli jelentőségűvé vált. 1481-ben a kantonok elkeseredett ellenségeskedésbe keveredtek egymással, és úgy tűnt, hogy elkerülhetetlen a polgárháború. Klaus testvér fáradozásai révén az év decemberében tartományi gyűlésre került sor Stansban. Amikor a gyűlés résztvevői nem tudtak egyezségre jutni és vitájukat fegyverekkel akarták megoldani, Klaus testvér tanácsa, amelyet Grundi Henrik által terjesztett a küldöttek elé, helyreállította a békét. Mivel teljesen önzetlen és teljesen Isten embere volt, megérezte mindenki, hogy a nehéz és bonyolult politikai kérdésekben tökéletesen megbízhat benne; a Habsburgok és Milánó hercege éppúgy, mint a svájciak. Amióta elhagyta otthonát,

mindenfelé „a testvér"-ként ismerték és még ma is szívesen nevezik „Klaus testvér"-nek, aki világító példa a meghasonlott és megtépázott világ előtt.

Tiszteletét 1649-ben hagyták jóvá. 1947. május 15-én szentté avatták. Svájc egyik patrónusa.

SVÉD SZENT KATALIN apáca

Ünnepe: március 24.
° Svédország, 1331 körül.
† Vadstena, 1381. március 24.

1484-ben megengedte VIII. Ince pápa, hogy Karin Ulfsdottert, akit ugyan nem avattak szentté, de 1381-ben bekövetkezett halála óta szentként tiszteltek, szent anyja mellett a Brigitta-rend második alapítónőjének tekintsék. Katalin sorsa és rendeltetése ugyanis az volt, hogy második helyen álljon egy nagyobb mellett. Svéd Szent Brigitta (lásd: A szentek élete, 365. o.) nyomdokain haladva, annak halála után neki kellett a rendalapítás művét befejeznie, és Sziénai Szent Katalinnal (lásd: A szentek élete, 180. o.) együtt — de teljességgel elkápráztatva attól a fénytől, amely a sziénai szentből áradt — a pápákat Avignonból visszavezetnie Rómába.

Katalin 1331 körül született negyedikként a nyolc gyermekből, akiket Brigitta a férjének, Ulf Gudmarssonnak ajándékozott. Ulf nagy birtokok és jövedelmező ércbányák tulajdonosa, a svéd uralkodóház rokona, a király bizalmasa és tanácsadója volt. Amikor a gyermekek valamennyire felnőttek, elhagyta otthonát és vagyonát, s hátralévő napjait az alvastrai ciszterci tákná l élte le.

Katalint szülei Risberg kolostorában neveltették; csak tizennégy évesen tért haza, és ekkor anélkül, hogy megkérdezték volna a szándékát, férjhez adták Kyreni Egárdhoz († 1351). Rövid házasságuk alatt Katalin férje hozzájárulásával továbbra is azt a szigorú vezeklő életet élte, amelyet Risbergben kezdett el. Ezekben az években halt meg az apja, s anyja hamarosan visszavonult egy Alvastra melletti remetelakba. Ott kapta nagy látomásaiban a megbízatást és a regulát rendalapítása számára, és azt a parancsot, hogy menjen Rómába. Ősi családi birtokát, Vadstenát átalakította kolostorrá, és elutazott az Örök Városba. Négy évvel később megparancsolta Katalinnak, hogy utazzék hozzá, s ezt a lánya kimondhatatlan örömmel fogadta. Nyilvánvaló lett Brigitta számára, hogy kezdődő nehéz munkájában Katalinnak kell mellé állnia segítőként. Az a Róma, amelyben a két nő hosszú elválás után átölelte egymást, számukra borzasztó város volt. A pápák negyven év óta Avignonban székeltek, és csúnya történeteket meséltek udvartartásuk léhaságáról, simóniájukról és nepotizmusukról. A Krisztus földi helytartója iránti keresztény tiszteletnek nyoma sem maradt. Itáliában és mindenekelőtt magában Rómában szétesett a rend, pogány, habzsoló mohóság és zabolátlanság ködlött fel a régi latin talajon. Az Orsinik, a Colonnák és más hatalmas római nemesi nemzetségek véres utcai csatározásaikkal a város nagy részét rommá tették. Kecskenyájak legelték azt a füvet, amely a Szent Péter bazilikában sarjadt ki. A városban oly nagy volt a

bizonytalanság, hogy Brigitta alig merte elkísértetni magát a szentek sírjaihoz irányuló fáradhatatlan zarándoklataira rendkívül szép tizenkilenc éves lányával. A leány kétszer is csak nehezen tudott megmenekülni attól, hogy elragadják. Katalin egy levelében így panaszkodott minderről: „Nyomorúságos az életem, bezárva, mint valami állat, miközben mások templomba járnak és táplálhatják lelküket. Testvéreim Svédországban legalább békében szolgálhatnak Istennek." Haza szeretett volna térni, s ekkor érkezett meg a hír Egárd haláláról. Ezzel végképpen anyja sorsához és hivatásához láncolódott.

Jellemző mindkét szent asszonyra, hogy az egyházi élet rettenetes elhanyagoltsága sem vette el a kedvüket és hűségüket sem rendítette meg; ellenkezőleg: buzgóságuk fellángolt. Saját magukon kezdték a reformot: vezekeltek és imádkoztak. Naponta órákon át elmélkedtek Krisztus szenvedéséről, míg csak látható nem lett számukra a szenvedő Úr, és sebeiben meg gyalázatában fel nem ismerték a mindenkori Egyházat. Szolgálatkészen dolgoztak hát a kimerülésig, hogy az Úr misztikus testének roncsolt tagjait helyreállítsák. Zarándokházat rendeztek be, amelyben a hazájukból érkező számtalan zarándok jó szállást, és olyan gyóntatóatyát talált, aki megértette nyelvüket. Bejárták a nyomornegyedeket, összeszedték az öregeket, betegeket és elárvult gyermekeket, hogy gondoskodjanak róluk. Több mint húsz éven át élt Katalin anyja szeretetszolgálatának, miközben amaz járta a bíborosok és püspökök palotáit, hogy elérje rendi regulája megerősítését, és szenvedélyes leveleiben emésztő aggódással ostromolt pápákat és királyokat, hogy könyörüljenek az Egyházon.

1372-ben Brigitta elindult élete utolsó nagy zarándokútjára Jeruzsálembe, és magától értetődően azt kívánta, hogy a lánya kísérje el. Katalin haldoklóként hozta vissza az anyját. Halála előtti látomásában Brigitta átélte élete vágyának beteljesülését: beöltözését Vadstenában. Katalint rendelte lelki örökösévé, és a leány anyja relikviáival együtt 1373-ban V. Orbán bulláját is magával vitte hazájába, s ez engedélyezte a vadstenai jámbor nőknek a szerzetesruhát, a fogadalmat és az alapítónő regulája szerinti életet.

Csak rövid ideig élvezte Katalin Vadstena békéjét, és állt apátnőként a növekvő közösség élén. 1375-ben már ismét Rómában volt, hogy a svéd királyi ház megbízásából előkészítse anyja szentté avatását. Ott találkozott a pestisbetegek ágyánál Sziénai Szent Katalinnal, aki — akkor még nem volt harmincéves sem — bátorságával és izzó Krisztus-szeretetével magával ragadta az egész világot. A svéd Katalin ismét megtalálta azt a nagyobb társnőjét, akinek a kíséretében szolgálva feláldozta önmagát. Hogy a hallgatag svéd nőnek mekkora része volt abban a csodálatos diadalmenetben, amelyben Sziénai Szent Katalin visszavezette Rómába XI. Gergelyt, azt csak Isten tudja. Úgy tűnik azonban, hogy a pápa is megsejtette ezt. Gergely utóda, VI. Orbán, aki alatt 1378-ban elkezdődött a nyugati egyházszakadás, a két szent nőt együtt akarta Nápolyba küldeni, hogy Johanna királynőnek, aki a szakadár pápát, VII. Kelement támogatta, lelkére beszéljenek. A tervből azonban nem lett semmi, Katalin pedig visszautazott Vadstenába, mert a

római zűrzavarok lehetetlenné tették Brigitta boldoggá avatásának további munkáját.

Ereje megtört. Gyomorbaja még az Eucharisztia vételét is lehetetlenné tette számára, de annyira kínozta a vágy, hogy betegágyához vitette a szent ostyát, hogy legalább láthassa.

1381. március 24-én halt meg Vadstenában.

SZENT LIUDGER missziós püspök

Ünnepe: március 26.
* Zuylen, 742.
† Billerbeck, 809. március 26.

Liudger életműve Nagy Károly idejére esik. A frízek és szászok térítésével mindaddig az angolszászok és frankok foglalkoztak. Nagy Károly a kard erejével külsőleg legyűrhette ugyan ezeket a törzseket, a szívüket azonban nem tudta meghódítani. Ezért olyan szentre volt szükség, aki mint hazai apostol meg tudta találni az utat a nép szívéhez. Ez volt Szent Liudger történeti küldetése.

A korai középkor lelki atyái közül csak kevesen állnak olyan elevenen előttünk, mint Liudger. Altfrid († 849), a szent egy közeli rokona és második utóda Münster püspökeként és a negyedik Werden apátjaként, a werdeni szerzetesek kérésére összeállította Liudger életrajzát. Hogy működésének történetén túl személyiségét is szemléletesen megragadhatjuk, azt Liudger egyetlen hátrahagyott írásának köszönhetjük: *Emlékezések utrechti Gergelyre és Bonifácra.* Ez nemcsak az általa atyaként tisztelt férfiaknak, hanem neki magának is múlhatatlan emlékművet állít. Bepillanthatunk általa Liudger lelkébe, gondolkodásába, jellemébe és eszményeibe.

A frízek és frankok, a germán istenhit és a keresztény üzenet közti viták egészen különleges módon Liudger családjának sorsává lettek, hiszen már második és harmadik nemzedéke élt ebben a szellemi-vallási küzdelemben. Liudger nagyapja, Wurssing a frízek királya, Radbod († 719) elől Dokkum vidékéről a frankok országába menekült, ott azután a családjával együtt megkeresztelkedett. Martell Károly visszaküldte Wurssingot az újból meghódított frízföldre, s az Utrecht melletti Zuylenben hűbérbirtokot kapott. Itt szavaival és példájával egyaránt közreműködött a keresztény hit meggyökereztetésében. Az egész család a misszió szolgálatában állott, és támogatta Szent Willibrord (lásd: 574. o.) tevékenységét. Így volt ez még apja, Thiadgrin idejében is, aki feleségével, Liafburggal, valamint Liudgerrel és testvéreivel, Szent Hildigrimmel, a későbbi püspökkel, Szent Heriburggal, a későbbi apátnővel, továbbá még legalább két, név szerint nem ismeretes nővérével együtt példás keresztény családi életet élt. Liudger már fiatal éveiben az utrechti Szent Márton-kolostor iskolájába került. Sokat hallott Willibrordról, tizenegy évesen pedig Bonifácot „látta saját szemével meggyengült, fehér hajú, öreg emberként", amint csaknem negyven év múlva írta érezhető meghatódottsággal; nemsokára azután azt kellett hallania az ifjú Liudgernek, hogy ősi birtokuk közelében, Dokkumnál több társával együtt vértanúhalált szenvedett. Feltételezhetjük, hogy Liudger Utrechtben ott állt a mártírok ravatalánál. Utrechtben Bonifác tanítványának, Szent Gergely

apátnak a vezetésével előkészült arra, hogy egykor majd e nagy atya nyomába léphessen. Liudger kétszer hallgatta a híres Boldog Alkuint (735 körül—804) Yorkban, az angolszász misszió utánpótlásának régi bázisán. Itt lett diákonus; itt bontakozott ki különleges hajlama és „szeretete a tudomány iránt" (Altfrid), ezt azután Utrechtben ápolta tovább. Nagyon tisztelt atyáinak a példája azonban a világba vitte. 776-ban Szent Alberich († 784) püspöktől, Gergely utrechti utódától átvette első megbízatását a Deventer vidékére szóló önálló missziós munkára, ahol 758-tól 772-ig Szent Lebuin angolszász pap tevékenykedett. Alberich második megbízása Liudgert a frízföld belsejébe vezette. Miután 777-ben Kölnben pappá szentelték, hét éven át a fríz keleti körzet első hazai misszionáriusaként a dokkumi Páltemplomban, családja régi hazájában és Szent Bonifác vértanúságának a helyén tartózkodott. Szent Willehad helyébe lépett, aki a hetvenes évek kezdete óta dolgozott itt, most pedig Bréma püspöke lett. Tudományos hajlamának és képzettségének megfelelően Liudger ebben az időben az év egy részét az utrechti iskola vezetője- és tanítójaként töltötte el.

A keleti körzetben végzett sikeres munkáját megszakította Widukind felkelése, amely átcsapott frízföldre is. Liudger ezt az időt (784—787) itáliai zarándoklatra használta fel. Ezúttal is nagy elődeinek: Willibrordnak, Bonifácnak és Gergelynek a példáját követte; mint azok, ő is tisztelettel adózott Szent Péter és utódai sírjánál; hozzájuk hasonlóan ő is egy kolostor alapítását tervezte. Hadrianus pápával (772—795) megbeszélte a fríz és a szász misszió helyzetét, és ereklyéket kért tőle jövendő kolostora számára. Liudger ezután két évig Montecassinóban maradt, hogy a szerzetesi életet Szent Benedek regulájának bölcsőjénél, Theodemar apát (778—797) vezetésével ismerhesse meg. Szerzetesként élt itt, de fogadalmat nem tett. Egész életében bensőségesen kötődött a monasztikus eszményhez. A szerzetesi élet megfelelt lényének, de ismételten másra kényszerült.

Amikor 787-ben Nagy Károly is Montecassinóban időzött, a király, aki az időközben lecsendesített fríz—szász vidékek missziójának újjászervezésén fáradozott, találkozott Liudgerrel, akire már bizonyára Alkuin is felhívta a figyelmét. Liudger most átvette a király megbízásából az öt középfríz táj és a Bant-sziget missziójának vezetését. 791-ben Helgolandig hatolt előre.

A 792. év fontos eseményeket hozott. Egy új fríz felkelés egy évre megszakította Liudger tevékenységét ezen a missziós vidéken. Menekülnie kellett, de az énekes Bernlefet, akit egykor meggyógyított a vakságból, hátrahagyta világi segítőként, hogy a gyermekeknek szolgáltassa ki a szükségkeresztséget. Károly ezúttal felajánlotta Liudgernek a trieri püspöki széket, de ahelyett, hogy elfogadta volna a megtisztelő ajánlatot, hivatását továbbra is a misszióban látta. Károllyal kineveztette magát az elhunyt Bernrad apát utódává, aki kb. 785 óta vezette Nyugat-Szászország misszióját. Itt, Münsterlandban a politikai helyzet Widukind megkeresztelkedése óta olyan nyugodt volt, hogy már Bernrad is sikerrel tudott tevékenykedni. Liudger is haladéktalanul munkához látott. Életrajzírója, Altfrid ezt közli: „Mimigernefordban tekintélyes kolostort alapított Istennek a kanonoki

regula szerint élő szolgái számára. Megszokott módján fáradozott teljes buzgósággal és nagy gondossággal, hogy a vad szász néphez eljuttassa az üdvösség üzenetét. Kiirtotta a bálványimádás tüskés vadonát, és buzgó lelkipásztori gondossággal vetette el mindenfelé Isten igéjét. Templomokat emelt és papokat hozatott, akiket aztán ő képezett ki, hogy méltó munkatársai legyenek Isten igéjének hirdetésében." Megszervezte egyházkerületét, s ennek központját a székesegyház, egy háromhajós bazilika képezte; ez adta azután a helység új nevét (Münster) a 11. század végén. Szent Pál, Dokkum védőszentje lett a templom és a püspökség patrónusa is. A dómiskolában derék papságot képezett ki. Amit Utrechtben, Yorkban és Montecassinóban befogadott, tanítva adta itt tovább. Prédikálva járta be egyházkerületét, és egész sor új plébániát létesített. Missziós és szervező munkájára a koronát püspökké szentelése tette fel, amitől sokáig húzódozott. Ennek dátuma, 805. március 30. egyben Münster püspökségének alapítási napja is.

Apostoli szegénységben és egyszerűségben akart szolgálni élete végéig vesztfáliai és fríz egyházkerületének. Amint élt, úgy is halt meg: 809. március 25-én virágvasárnap reggel Coesfeldben prédikált, majd Billerbeckbe zarándokolt. Itt még egyszer prédikált, majd kilenc óra felé „beteg testtel, de erősen az izzó szeretettől bemutatta utolsó szentmiseáldozatát. A következő éjszakán tanítványai körében itt adta vissza hűséges lelkét az Úrnak" (Altfrid).

SALZBURGI SZENT RUPERT püspök

Ünnepe: március 27.
† Salzburg, 718(?) március 27.

Számos olyan ír szent van, akinek az ünnepét megünneplik vagy megünnepelték német nyelvterületen is — sőt gyakran csak ott —, német szent viszont csupán egy akad, akinek az ünnepét a német nyelvterületen kívül csak Írországban ülik meg. Szent Rupert az, akit a salzburgi érsekség legfőbb védőszentjeként tisztel. Írországban Robertach néven ismert. Tiszteletének oka, hogy a kontinensen tevékenykedő írek barátja volt. Egyik utóda, az ír Szent Virgil, 774. szeptember 24-én Szent Rupert csontjait a Rupert által alapított Szent Péter-templomból átvitette az új, Rupertnek szentelt templomba, amely a püspök székhelye lett.

A Római Martirológium azt mondja Rupertről, hogy „a bajorok és noricumiak között csodálatosan elterjesztette az Evangéliumot".

Hrodpert — ahogy eredetileg hangzott a neve — egy nemes frank nemzetségből származott, és a 7. század második felében Wormsban magas egyházi méltóságra jutott. Abban az időben azon fáradoztak a bajor Agilolfing hercegek, hogy a kereszténységet elterjesszék országukban. Theodó herceg Ruperttől kért segítséget. Rupert először küldöttek által akarta megállapítani, hogy adottak-e a termékeny munka feltételei. A híradás kedvezően hangzott; mindenekelőtt biztosra lehetett venni a hercegi ház támogatását. Rupertnek ünnepi fogadtatást készítettek Regensburgban; lehetővé tették számára, hogy a hercegségben illő helyet keressen a maga és társai számára tevékenységük központjául, és hogy templomokat állíthasson helyre (a korábbi hithirdetők alapításai gyorsan elpusztultak), és más szükséges épületeket, elsősorban bizonyára kolostorokat építhessen.

Egy későbbi hagyomány szerint Rupert messze túljutott az ország határain, a Tauernen át Karintiáig, ott azután szlávoknak prédikált, mielőtt állandó lakóhelyet választott volna. Történetileg bizonyos ebben a hagyományban, hogy Rupert lerakta a Kelet felé irányuló misszionálás alapjait.

Rupert a társaival együtt azon a helyen telepedett le, ahol a Fischbach beleömlik a Wallerseebe. Egy Szent Péternek szentelt kis templomot épített ott, amely később Szent Péter tavi temploma (Sankt Peter Seekirchen) néven vált ismertté. Theodó herceg később neki adományozta a régi római várost, Juvavumot határoló területet és a fölébe épített kastélyt. Juvavum áldozatul esett a népvándorlás kori viharoknak, omladékait gyom fedte, a római telepesek utódai szétszórtan laktak a vidéken. A város újra felépítését Rupert művének tekintik. A város peremén, a kastély lábánál egy nagyobb, hasonlóképpen Szent Péternek szentelt templomot emelt, s ennek kolostora

és iskolája csakhamar felvirágzott; hozzá tartoztak azok az értékes sóbányák, amelyek után az újjáéledő város a „Salzburg" nevet kapta.

Rupertet apátnak és püspöknek nevezik. A püspöki hivatal abban az időben sok helyen, sőt Írországban kizárólagosan, nem egy városhoz és egy egyházmegyéhez kötődött, hanem egy kolostorhoz. Úgy látszik, hogy Rupert a Szent Péter-kolostor püspöke volt; Salzburg egyházmegyéjét csak több évvel a halála után létesítette Szent Bonifác (lásd: A szentek élete, 247. o.).

Rupert a Szűzanyának szentelt női kolostort is alapított (ma Nonnenberg), és unokahúga, Eintrud vezetése alá rendelte. Hogy előmozdítsa a papság kiképzését, hazájából tizenkét munkatársat hívott be; köztük volt a később szintén szentként tisztelt Chuniald és Gislar. A Szent Péter-kolostor közössége, amint Rupert életrajzából tudjuk, alapításától kezdve kitűnt a liturgikus napirend szigorú megtartásával, amely éppúgy volt ír, mint bencés hagyomány.

Rupert „az Úr feltámadásának napján" halt meg, s ezt az írországi hagyomány szerint március 27-re teszik.

Rupertet püspökként, egy sóshordóval a kezében ábrázolják, s a környék bányászai védőszentjükként tisztelik.

SZENT ARMOGASZTÉSZ, MASZKULA ÉS SZATURUSZ hitvallók

Ünnepük: március 29.

Ezek a hitvallók Afrika római tartományban (Tunézia) a vandálok ariánus királyai, Geiserich (428—477) és Hunerich (477—484) alatt is állhatatosan kitartottak katolikus hitük mellett. A vandálok a katolikus hitvallást nemcsak az általuk birtokolt területről akarták kiirtani, hanem mindenekelőtt természetesen a királyi udvarból, ahol Geiserich parancsa értelmében minden hivatalnok csak ariánus lehetett.

Armogasztész előkelő férfi volt, de mivel megtagadta, hogy áttérjen az ariánus hitre, ütlegelték és megkínozták. Amikor a feljebbvalója, Teoderich herceg látta, hogy nem éri el a kívánt hatást, meg akarta ölni. Jucundus ariánus pap azonban terve végrehajtásában meg tudta akadályozni azzal a megokolással, hogy ezzel csupán új vértanút szolgáltatna a katolikus rómaiaknak. Ezért Teoderich Byzacena tartományban (Dél-Tunézia) letöltendő bányamunkára ítélte Armogasztészt. Hogy azonban még inkább megalázza, később arra kényszerítette, hogy Karthágó közelében, ahol mindenki láthatta, teheneket legeltessen. — Armogasztész temetéséről Vita püspöke, Viktor, aki 484-ben megírta Afrika tartomány üldöztetésének történetét, egy legendás motívumot közöl: Armogasztész megsejtve közeli halálát, az iránta nagyon készséges és jó katolikus Félix prokurátorhoz fordult azzal a kéréssel, hogy halála után egy bizonyos szentjánoskenyérfa alá temettesse el. Amikor a mondott helyen megásták a sírt, egy csodálatos márvány szarkofágra bukkantak.

Maszkulát, ezt a kiváló színészt, Geiserich fenyegetésekkel és ígéretekkel arra akarta kényszeríteni, hogy adja fel katolikus hitét. Mivel azonban állhatatosan kitartott katolikus hitvallása mellett, Geiserich halálra ítélte, de titokban úgy rendelkezett, hogy csak abban az esetben kell kivégezni, ha félelmet tanúsít halála előtt, hogy a katolikus rómaiak ne tisztelhessék vértanúként. Mivel Maszkula kivégzése előtt nagy bátorságot mutatott, nem ölték meg.

*Szaturusz*t, Hunerich király udvari emberét is arra akarták rávenni, hogy tagadja meg a hitét, és legyen ariánussá. Arra az esetre, ha áttér az ariánus hitre, gazdagságot és előkelő állásokat ígértek neki, az ellenkező esetre viszont megfenyegették, hogy vagyonát elkobozzák, gyermekeit eladják rabszolgának, feleségét pedig egy tevehajcsárhoz adják. Mielőtt e fenyegetéseket beváltották volna, felesége gyermekeivel együtt eléje járult, és megkísérelte, hogy kérleléssel és rimánkodással rávegye hite feladására, hogy ne döntse romlásba valamennyiüket. Szaturusz azonban állhatatosan bízott Krisztus ígéretében, és teljesítette az Úr kívánságát: „Aki nem hagyja el feleségét és gyermekeit, házát és földjét, nem lehet az én tanítványom." Ütlegelték és megkínozták, s kolduskent küldték el, a keresztségben kapott igaz hitét azonban nem tudták elvenni tőle.

GRENOBLE-I SZENT HUGÓ püspök

Ünnepe: április 1.
* Châteauneuf d'Isère, 1053.
† Grenoble, 1132. április 1.

Kevés püspök élt át olyan hosszú kormányzási időt, mint grenoble-i Hugó, méghozzá egy nehéz, viszályokkal teli időszakban. A 11. század vége és a 12. század első harmada Nyugat egyháza számára válságos időt jelentett: a pápaság, amely tudatában volt ama veszélyeknek, melyek az egyházi javakat és a papság erkölcseit fenyegették a feudális társadalmi rend részéről, megnehezült feltételek között küzdött Péter hajójának megmentéséért; a német császár pedig, aki még mindig a legfőbb világi hatalom karoling felfogását képviselte, minden fáradozását megsemmisítette. Nem kevésbé volt kemény az egyházmegyei síkon folyó harc, melyben Hugó a „reformpárt"-hoz csatlakozott: arra érezte indíttatva magát, hogy visszaállítsa püspöki székének világi hatalmát, és segítséget nyújtson a papok képzésében és fegyelmében bekövetkezett hanyatlással szemben. A világi hatalmasok (főnemesek, várurak és azok a nemesek, akik valamennyien többé-kevésbé ellenséges érzelműek voltak a pápával szemben) az egyházi javak eltulajdonításából nem csekély hasznot húztak. Érthető, hogy a reformpüspökök ellenállása az ilyen túlkapásokkal szemben komoly összeütközéseket váltott ki. Alapjában véve az Egyház leigázásáról és elpusztításáról vagy függetlenségéről és egységéről volt szó.

Mindezeknek a dolgoknak senki sem volt jobban a tudatában, mint a fiatal prelátus, aki 1080-ban a római zsinat által simónia miatt letett püspök utódaként elfoglalta a grenoble-i püspöki széket. Az egyházmegye helyzetét különösen két dolog jellemezte: birtokainak nagy részét (beleértve a templomokat is) elragadták tőle, és az új püspök számára szinte teljesen lehetetlennek tűnt, hogy felügyeletet gyakoroljon összes plébániájának papsága fölött, akiknek erkölcsi magatartása gyakran hagyott kívánnivalót maga után. Ha vissza akarta állítani a fegyelmet, az Egyház szétzilált javait újra a kezébe kellett vennie, hogy visszaállítsa a püspöki hatalmat. Kezdetben úgy látszott, hogy a Dauphiné nemessége magáévá teszi az új püspök felfogását, s visszaadja az Egyház némely javait. Végtére is nem volt-e Odilónak, Châteauneuf urának fia, olyan férfi, akiről joggal feltételezhették, hogy hozzájuk hasonló? Nem Valence káptalanjából való volt-e, amelynek tagjai nemesi családok fiai voltak, életmódjukat pedig nem lehetett éppenséggel épületesnek nevezni? Nem tudták, hogy Hugót egy pápai legátus szemelte ki a püspökségre, és az avignoni zsinat választotta meg szilárd elvei miatt; hogy Szent VII. Gergely (lásd: A szentek élete, 216. o.) pápa tántoríthatatlan követőjeként nem hátrál meg a harc elől.

Amikor az új püspök vitába bocsátkozott Abon gróffal, kinek családja jórészt eltulajdonította a székesegyház javait, rögtön kitört a harc. A gróf és hűbéresei nem voltak lebecsülendő ellenfelek. A püspök azonfelül összeköllönbözött a vienne-i Guy érsekkel (a későbbi II. Callistus pápával), aki joghatóságot igényelt különféle, Grenoble-tól függő területekre, és természetesen elnyerte a Dauphiné urainak támogatását. Mindennek ellenére végül mégis sikerült Hugónak hosszas küzdelemben (1097-ben két évre száműzetésbe kellett mennie), nagy türelemmel visszaszereznie birtokai nagy részét. Templomok, temetők, tizedek, valamint birtokának részei kerültek vissza püspöki székéhez. Ezek a mindennapos küzdelmek sem akadályozták meg azonban Hugót abban, hogy kora súlyos problémáival is foglalkozzék. Értékes segítője lett Boldog II. Orbánnak (lásd: 411. o.), amikor a pápa Franciaországban kihirdette az első keresztes hadjáratot; egyházmegyéjében sok lovagot nyert meg a nagyszabású vállalkozás céljára. Később részt vett egy helyi zsinaton, amely azért ült össze, hogy V. Henrik császárnak II. Paszkál pápa (1099—1118) személye elleni hatalmi harcában elítélje a világi invesztitúrát.

1130-ban, nem törődve előrehaladott korával, Puybe sietett, hogy tekintélyével támogassa II. Ince (1130—1143) törvényes pápa elismerését.

Hugó életrajzírója, a karthauzi Guigo (1083 körül—1137), aki huszonöt éven át kapcsolatban állt vele, arról is tudósít, hogy milyennek mutatkozott Hugó már akkor, amikor az Alpokban találkozott Szent Brúnóval (lásd: A szentek élete, 577. o.) és társaival. Segített nekik a letelepülésre alkalmas hely keresésében, megkönnyítette gazdaságuk megszerzését, és írásban biztosította visszavonultságuk nyugalmát. Szívesen kereste fel maga is a hallgatag szerzeteseket, és osztozott remeteségükben. Az általános káptalan bevezetéséig maga gyakorolta a kánoni felügyeletet a karthauziak alapításában. Ebben a minőségében arra ösztönözte Guigo priort, hogy jegyezze föl a szabályokat (a regulát) életmódjuk meghatározására, és állítsa össze a nagy karthauzi antifonáriumot. A többi szerzetesrendről sem feledkezett meg: támogatta a bencéseket, akikhez 1081-ben menekült; nevéhez fűződik Chalais priorátusának és két ágostonos kolostor megalapítása.

A pápa megbízta Guigót, hogy a szenttéavatásra (amely már 1134-ben megtörtént) állítsa össze Hugó életrajzát. Ebben a szerző Hugó két ellentétes vonását emeli ki: tevékeny működését és szemlélődését. Bár csaknem egész életén át kénytelen volt harcolni Egyháza megvédéséért és tisztaságáért, igen erősen vonzódott a visszavonult és összeszedett élethez, és ebből merítette a küzdelmeihez szükséges erőt.

AGAPÉ, KHIONIA és EIRÉNÉ vértanúk

Ünnepük: április 3.
† Tesszalonika, 304.
Agapé és Khionia április 1.
Eiréné április 5.

Agapé, Khionia és Eiréné testvérek voltak. Hazájuk Makedónia, közelebbről egykori szép fővárosa, Tesszalonika (Szaloniki). A tájat pompás fekvése, nagyszerű épületei és kertjei miatt „földi paradicsom"-nak nevezték. Úgy tűnik, már a három nővér neve is visszatükröz valamit az élet ilyen áldott, napfényes vidékének derűs szárnyalásából. Agapé azt jelenti: „szeretet", Khionia: a „hófehér", Eiréné pedig „békét" jelent. Az ilyen nevek önkéntelenül is a boldog szülői ház képzetét keltik, amelyben ügyeltek arra, hogy a gyermekeknek megadjanak minden szeretetet és jóságot életútjukra. S e nevek hordozói mégis Krisztus vértanúi lettek. Amikor egy napon elfogta őket a kísértés, hogy megtagadják hitüket, nem haboztak, hogy Krisztus szeretetéért elhagyjanak mindent, amit a világ nyújthatott nekik ilyen paradicsomi hazában és gondos szülők oltalma alatt.

Tesszalonika ismeretes számunkra Szent Pál leveleiből. A 4. század elején, amikor már régóta püspöki város volt, az ottani keresztény közösségek viszonyai még teljesen olyanok lehettek, mint keletkezésük idején; a hívők egy-egy közössége bizonyára még mindig főként szegény emberekből és csak néhány tehetős asszonyból állott. Agapé, Khionia és Eiréné is vélhetően családjuk közreműködése nélkül találta meg az utat a keresztény közösséghez. Több keresztény írást szereztek, mindenekelőtt bizonyára a Szentírás könyveit, és szorgalmasan imádkoztak, olvastak belőlük. Békés életük azonban nem sokáig tartott.

Diocletianus és Maximus császár fanatikusan meg akarta újítani a pogány római államvallást, ezért a kereszténységre, amely Tesszalonikában már erősen meghonosodott, igen rossz napok köszöntöttek. Amikor Diocletianus 303. február 23-i ediktumában elrendelte a keresztény templomok lerombolását és a keresztény könyvek és írások lefoglalását, az ellenszegülőket pedig súlyos büntetésekkel fenyegette, a birodalom minden részében megkezdődött a rendszeres és legkegyetlenebb keresztényüldözés. Tesszalonikában a császári parancsokat kétségtelenül különleges szolgálatkészséggel és következetességgel hajtották végre; ott volt ugyanis Maximianus és Galerius családjának tartózkodási helye.

A három nővér nem hagyta magát megfélemlíteni, és nem is gondolt arra, hogy kiadja szent könyveit. Gondosan eldugták őket szekrényekben és ládákban, és ők maguk is hosszú időre elrejtőztek, hogy ne kelljen részt venniök a pogány áldozatokon. Egy év elteltével azonban más fiatal

keresztényekkel, Agathonnal, Kassziával, Filippával és Eutüchiával együtt mégis a poroszlók kezébe kerültek, s a helytartó elé vezették őket. Krisztus ifjú keresztény tanúi két vallatásának szó szerinti szövege megmaradt a szenvedésükről szóló keresztény tudósításban.

„*Dulcitius helytartó* tehát így szólt hozzájuk: Hogy lehettek olyan balgák, hogy nem akartok engedelmeskedni istenek kedvelte császáraink és társuralkodóik parancsának? (A római birodalomban akkoriban tetrarchia volt, azaz két császár és két társuralkodó osztozott a hatalomban.) Utána Agathonhoz fordult: Amikor az áldozathoz járultál, miért nem ettél az áldozati húsból, mint ahogy az áldozatot bemutatók teszik?"

Agathon így válaszolt: Mert keresztény vagyok. *Dulcitius:* Még ma is kitartasz e viselkedésed mellett? *Agathon:* Igen. *Dulcitius:* És te mit szólsz hozzá, Agapé? *Agapé:* Hiszek az élő Istenben, és nem akarok a lelkiismeretem ellenére cselekedni. *Dulcitius:* És te, Eiréné? Miért nem tanúsítottál engedelmességet uraink, a császárok és társuralkodóik parancsa iránt? *Eiréné:* Istenfélelemből. *A helytartó:* Khionia, mit tudsz előadni? *Khionia:* Bízom az élő Istenben, és nem teszek ilyesmit. *A helytartó:* És te, Kasszia, mit szólsz hozzá? *Kasszia:* Meg akarom menteni az életemet. *A helytartó:* Részt akarsz tehát venni a kultuszon? *Kasszia:* Nem, nem akarok. *A helytartó:* Filippa, te mit mondasz? *Filippa:* Ugyanazt mondom. *A helytartó:* Mit jelent az: ugyanazt? *Filippa:* Inkább akarok meghalni, mint hogy áldozati húst egyek. *A helytartó:* És te, Eutüchia, mit mondasz? *Eutüchia:* Ugyanazt mondom, inkább akarok meghalni.

Mivel Eutüchia, egy nemrég megözvegyült ifjú asszony, várandós volt, visszaküldték a fogságba. Akkor a helytartó még egyszer Agapéhoz fordult: „Nyilatkozz hát, Agapé! Akarod-e azt tenni, amit mi, akik mindnyájan áldozunk uralkodóinknak, a császároknak és társuralkodóiknak? *Agapé* így válaszolt: Nem jó engedni a sátánnak; nem zavarta meg a lelkemet. Elhatározásom változtathatatlan. *A helytartó:* És te, Khionia? *Khionia:* A lelkületünket senki sem tudja megrendíteni. *A helytartó:* Vannak otthon feljegyzéseitek, írásaitok vagy könyveitek az istentelen keresztényektől? *Khionia:* Nincsenek, uram, mindent lefoglaltak a most kormányzó uralkodók. *A helytartó:* Ki táplált belétek ilyen eszméket? *Khionia:* A mindenható Isten. *A helytartó:* Ki beszélt rá benneteket, hogy ilyen esztelenségbe keveredjetek? *Khionia:* A mindenható Isten és egyszülött Fia, a mi Urunk, Jézus Krisztus.

Erre így szólt Dulcitius helytartó: Az ediktumot, hogy mindenkinek alá kell magát vetnie és áldoznia kell urainknak, a császároknak és társuralkodóiknak, megfelelően kihirdették. Mivel értetlenségetekben a hosszú gondolkodási idő és beható figyelmeztetések, s az ediktumra való utalás, meg a büntetéssel való kifejezett fenyegetés ellenére urainknak, a császároknak és társuralkodóiknak a rendelkezéseit semmibe veszitek, és ragaszkodtok a kárhozatos keresztény névhez, s még ma is makacskodtok a katonai és polgári hatóságok minden kísérlete ellenére, mellyel megtérésre és az áldozók jegyzékébe való bevezetésre késztetnek benneteket, elnyeritek

megérdemelt büntetésteket! — és felolvasta az írótábláról az ítélet formuláját:

Mivel Agapé és Khionia istentelen lelkülettel szembeszálltak felséges uralkodóink és társuralkodóik ediktumával, és még most is a keresztények szánalmas, romlott és minden áldozatot gyűlölő kultuszát gyakorolják, elrendeljük, hogy vettessenek a tűzbe. Ezután hozzáfűzte: Agathonnak, Eirénének, Kassziának és Filippának fiatal koruk miatt továbbra is fogságban kell még maradniok." — Az ítéletet azonnal végrehajtották.

Röviddel ezután Eirénét ismét elővezették. (A többi fiatal fogoly sorsáról nem szól a régi tudósítás.) A helytartó igen szigorúan hallgatta ki. Arra a kérdésre, hogy ki biztatta fel őket a náluk megtalált írások és pergamenek elrejtésére, így válaszolt: A mindenható Isten, aki megparancsolta nekünk, hogy őt mindhalálig szeressük. Ezért nem akartunk árulást elkövetni, és inkább elevenen akartunk megégni, vagy bármi mást is elviselni, mint hogy kiszolgáltassuk az írásokat.

Végül Dulcitius kihirdette a következő ítéletet: Nővéreidet ... a bírói ítélet szerint megégették. Te pedig még a menekülésed előtt bűnössé váltál ezeknek az írásoknak és pergameneknek titokban tartásával. Ezért elrendelem, hogy ne hasonlóan és ne azonnal vegyék el az életedet. Átadlak a piac felügyelőinek és Zozimusz hóhérnak; nyilvánosházban helyeznek majd el csupaszon. Naponta csak egy kenyeret kapsz, a piac őreinek nem szabad megengedniök, hogy elvigyenek onnan.

A római joggyakorlat szerint a bírák ilyen intézkedései jogosak voltak. Mivel azonban Eirénét senki sem merészelte érinteni abban a nyilvánosházban, végül őt is tűzhalálra ítélték.

CHICHESTERI SZENT RICHÁRD püspök

Ünnepe: április 3.
* Wych, 1197/98
† Dover, 1253. április 3.

Általánosan ismert neve születési helyéről (a Worcestershire grófságban levő mai Droitwichról) Richard Wych.

Szülei korán meghaltak, s Richárdot, bátyját és nővérét gyámok gondozták, akik azonban kötelességeiket annyira elhanyagolták, hogy alig maradt meg valami a családi örökségből, amikor az idősebb fiú nagykorú lett. Richárd, aki már korán érezte papi hivatását, abbahagyta a tanulmányait, hogy segítsen a család vagyonának visszaszerzésében. Az eke mögött járt és szolgai munkát végzett. Ez annyira megindította a bátyját, hogy Richárdra ruházta a családi örökség birtoklását. Ám amikor minden rendbe jött, Richárd visszaadta testvérének örökrészét, elhárította egy kedvező házasság lehetőségét és visszatért Oxfordba, hogy tovább tanuljon.

Itt megismerkedett Rich Szent Ödönnel (1180 körül—1240), aki rövidesen Canterbury érseke és Richárd különleges támogatója és barátja lett. Richárd Párizsban folytatta tanulmányait, majd visszatért Oxfordba, hogy megszerezze a magister artium fokozatot. Ezt követően Bolognában hét éven át kánoni jogot tanult.

Visszatérése után, 1235-ben kinevezték az oxfordi egyetem hivatalának vezetőjévé, majd kevéssel ezután Rich érsek kancellárjává. 1240-ben elkísérte az érseket római útjára, és mellette maradt akkor is, amikor Pontigny ciszterci kolostorában elhunyt.

Richárd ezután két éven át az orléans-i domonkos kolostorban folytatott tanulmányokat. Nagy vonzódást érzett a domonkosok iránt. Bizonyára itt ismerte meg Ralph Bochingot, aki gyóntatóatyja és elválaszthatatlan társa lett, s aki később megírta az életrajzát.

Richárdot 1243-ban Orléans-ban pappá szentelték, majd visszatért Angliába, s egy ideig a deali templomban tevékenykedett, amelyet vélhetően még Ödön érsektől kapott javadalomképpen. Csakhamar felkérte Canterbury új érseke, Boldog Savoyai Bonifác (1207 körül—1270), hogy továbbra is töltse be kancellári hivatalát.

Amikor 1244-ben Robert Neville chichesteri püspök meghalt, III. Henrik király (1216—1272) egy bizalmi emberét, a méltatlan Robert Passelew-t tette püspökké. Ezt a „választást" elsősorban Bonifác érsek támadta meg, aki zsinatra hívta össze megyéspüspökeit; üresnek nyilvánították a püspöki széket, és Richardot választották püspökké. A király megtiltotta, hogy elfoglalja hivatalát, és lefoglalta az egyházmegye vagyonát. 1245-ben IV. Ince pápa (1243—1254) elé vitték az ügyet, s ő Richárd javára döntött. Henrik

király azonban megmakacsolta magát, és megtagadta, hogy hozzájáruljon püspöki székének birtokbavételéhez, vagy hogy felszabadítsa javadalmait. Megtiltotta alattvalóinak, hogy püspöknek ismerjék el Richárdot, vagy hogy segítséget és támogatást nyújtsanak neki. A következő két évben egyházmegyéje egy papjánál talált menedéket, és vizitációs útra indult egyházmegyéjébe. Püspöksége első két éve alatt zsinatokat tartott a papság számára, és a lateráni zsinat határozataira támaszkodva a *Constitutiók* figyelemre méltó gyűjteményét alkotta meg. Eközben mindig szem előtt tartotta a papság javát.

Amikor Henrik király végül — félve a kiközösítéstől — visszaadta a püspöki szék vagyonát, Richárd tovább folytatta szigorú és igénytelen életét. Egy alkalommal az intézője felpanaszolta, hogy az általa nyújtott alamizsnák nagyobbak a bevételeinél; a püspök megbízta, hogy adja el arany- és ezüsttálait, s hozzáfűzte: „Vedd még hozzájuk a lovamat is; nincs semmi baja, jó áron eladható. Add el mindezt, és hozd el nekem a pénzt a szegények számára!"

Mintaszerű püspök volt, fáradhatatlan egyházmegyéje vizitációjában, prédikációs tevékenységében és a szegényekről való gondoskodásban. Megvetette a nepotizmust, és megtagadta, hogy barátai vagy hozzátartozói bármelyikét előnyös álláshoz juttassa. Szigorúan megbüntette azokat a papokat, akik megsértették a keresztény erkölcsöt. Mindenekelőtt azzal törődött, hogy papsága jó kiképzést kapjon, és alkalomszerűen maga is belekapcsolódott a növendékek oktatásába. A pápa megbízta, hogy Dél-Angliában hirdesse meg a keresztes hadjáratot; utazásai során lázroham fogta el, és röviddel 1253 húsvétja előtt a szegény papok doveri otthonában meghalt. Könyveit a domonkosokra és a ferencesekre hagyta, és elrendelte, hogy többi tulajdonát adják el, és a kapott összeget fordítsák egyházmegyéje rászoruló szerzetesei, kórházai, özvegyei és árvái javára, valamint utak és hidak karbantartására. Richárd püspököt a chichesteri székesegyházban temették el. (Sírja 1538-ban elpusztult.) Kilenc évvel halála után szentté avatták.

MÓR SZENT BENEDEK szerzetes

Ünnepe: április 4.
* San Fratello, 1526.
† Palermo, 1589. április 4.

Benedek élete huszonegy éves korától kezdve a kész, fáradhatatlan, mindig Istennél és Istenben élő szent benyomását kelti. (Előző éveiről nagyon keveset tudunk.) A magányosság és visszavonultság embere volt. Külső élete három szicíliai színhelyen játszódott le: huszonegy éves koráig a pásztor magányosságában, tizenöt éven át egy hegyvidéki erdőség remeteségében, majd huszonhét éven át a Palermo melletti Santa Maria di Gesù kolostorában.

Szülei feketék voltak, s Etiópiából kerültek rabszolgaként a szicíliai királyságba, és a Messina melletti San Fratellóban egy nagyon gazdag és úgy tűnik, jószívű úr, Vincenzo Menasseri szolgálatában álltak. Nem lehet biztosan tudni, hogy a szülők keresztény családban születtek-e, vagy csak később tértek a katolikus hitre. Szorgalmasak, békés természetűek, és nagy szegénységük ellenére önzetlenek, segítőkészek, jóságosak és jámborak voltak. Menasseri ezért visszaadta szabadságukat.

Első fiúkat, Benedeket, aki természeténél fogva vonakodott a lármától és a hangos sürgés-forgástól, de nagyon tehetséges és gyors felfogóképességű volt, jóravaló, szorgalmas, kemény munkához és fáradsághoz szokott emberré nevelték. Ifjúságát szüleihez hasonlóan Menasseri úr szolgálatában töltötte; elsősorban a juhokat és a teheneket őrizte. Olyan foglalatosság volt ez, amely tovább erősítette magányosságra való hajlamát. Szorgos munkájával húszéves korára két ökröt szerzett. Sokat jelentett ez számára: hűséges szolgálatának megérdemelt gyümölcsét és jó alapot a jövőhöz. Gondolatai, tervei és vágyai végül mégis egészen más irányba vonzották.

Egy gazdag nemesifjú, Lanza Jeromos 1545-ben visszavonult a magányba, hogy szemlélődésben, vezeklésben és imádságban töltött remeteélete Istenhez vezesse. Példája csakhamar követőkre talált; valamennyien a minoriták regulájának legszigorúbb formáját (obszervánsok) akarták követni. Benedek is érezte Istennek a szerzetesi élet eme formájára való meghívását, amely jól megfelelt a csendre és szemlélődésre való hajlamának. Úgy tűnik, hogy a közvetlen ösztönzést Lanza Jeromostól kapta, aki a legelőn találkozott Benedekkel és megszólította: „Benedek, mit csinálsz itt? Rajta, add el ökreidet, és gyere velem a remeteségbe!" Benedek számára olyan volt ez a felszólítás, mintha mennyei hang lett volna. És az Evangéliumnak megfelelően késedelem nélkül elindult, eladta mindkét ökrét és egyéb javait, pénzét szétosztotta a szegények között, és mindentől megszabadulva 1547-ben elindult a Caronia melletti Santa Domenica remeteségébe Lanza Jeromoshoz és társaihoz.

Beöltözött ferences remetének, és örömmel vállalta társai szigorú életét. Hozzájuk hasonlóan a három szerzetesi fogadalomhoz egy negyediket is fűzött: a hét

három napján teljesen böjtöl, a többi napon pedig csak keveset és egyszerű ételt eszik, bort sohasem iszik, szomjúságát csak vízzel csillapítja. Mindezekhez járultak az egyéb nélkülözések, és a legszigorúbb vezeklési gyakorlatok; így ezek a remeték sem maradtak el az egyiptomi remeték mögött.

Kézi munkával is foglalkoztak: kosarakat fontak, seprűket készítettek. Benedekről ekként szól a tudósítás: „Krisztus új katonája olyan szent buzgósággal kezdett el harcolni zászlója alatt, hogy — bár csak novícius — úgy látszik, már célba ért az Istenhez vivő úton. Becsületessége, jámborsága, tisztasága, alázatossága, önmegvetése, engedelmessége és az imádságban való buzgósága kezdettől fogva szentnek tüntették fel társai szemében: úgy tisztelték, mint valami angyalt".

A remeték s mindenekelőtt a Benedek szent életéről elterjedt hír azt idézte elő, hogy a hívők csapatostul sereglettek hozzájuk; néhányan bizonyára csak kíváncsiságból, sokan azonban azért, hogy tanácsot kapjanak tőlük, és imáikat kérjék. A remeteközösségnek négyszer kellett lakhelyet változtatnia, hogy ismét csendben és békében maradhasson. Utolsó tartózkodási helyük Palermo közelében a Monte Pellegrino nyúlványain volt. Amikor ott meghalt Lanza Jeromos, a testvérek Benedeket választották elöljárójuknak; ez annak a jele, hogy a fekete rabszolga fiát nagyra becsülték, és megajándékozták bizalmukkal. 1550-ben III. Gyula pápa (1550—1555) megerősítette a remeteközösséget, IV. Pius (1559—1565) viszont 1562-ben feloszlatta, és elrendelte, hogy a remeték választásuk szerint lépjenek be egy jóváhagyott rendbe.

Benedek az obszerváns ferencesek Palermo peremén levő Santa Maria di Gesù konventjébe kérte felvételét. Kérését teljesítették, s munkahelyéül a konyhát jelölték ki. Ez megegyezett elképzeléseivel: kevésre becsült munkaterület, ahol csendben szolgálhat a testvéreknek. Hosszú éveken át szorgalmasan és türelemmel végezte a legalantasabb munkákat is, emellett szolgált a vendégeknek, és teljesítette nekik a lábmosás szolgálatát. Így is maradt némi szabad ideje az imádságra és szemlélődésre; de Assisi Szent Ferenc útmutatása szerint „az imádság és az Istennek való önátadás lelkületét" mindenkor harmonikusan össze tudta kapcsolni a testvérek szolgálatával. Addigi életének szigorúságát továbbra is megtartotta.

Nem tudjuk, hogy vették fel Benedeket a kolostorba, és hogyan viszonyultak hozzá új testvérei. A noviciátust és fogadalmát bizonyára nem kellett megismételnie, mivel már tett fogadalmat a minorita regulára. Bizonyos, hogy jó híre megelőzte. Mindenesetre figyelemre méltó, hogy éveken át a legegyszerűbb és legalacsonyabb rendű szolgálatokra osztották be. Próbára akarták tenni, vagy ügyet sem akartak rá vetni? Testvérei előtt semmi esetre sem maradhatott elrejtve Istenhez kötöttsége, „más volta", Krisztus-követésének feltétlen komolysága. Ezután megtörtént a bámulatos esemény: 1578-ban a kolostor gvárdiánjává, házfőnökévé választották. A kolostorban éppen akkoriban fogtak hozzá az élet megreformálásához. 1239 óta a minoriták rendjében a laikus testvérek ki voltak zárva a házfőnöki tisztség viseléséből. Az itáliai obszervánsok megkísérelték, hogy újból életre keltsék a rend eredeti szokását, amely szerint laikus testvérek is lehettek elöljárók. Amint

Benedek megtudta, hogy át kell vennie az elöljárói hivatalt, védekezett ellene, és közölte, hogy nem tud sem olvasni, sem írni; és ha a Monte Pellegrino remetéi elöljárójuknak választották is, azok mégiscsak kevesen és valamennyien laikusok voltak. És — tette még hozzá — ha a remeték egyszer áldozatul estek is annak a tévedésnek, hogy őt megválasztották, ennek még egyszer nem szabad megtörténnie.

Benedek szavai mindenesetre az ellenkezőjét érték el annak, mint amire irányultak: az elöljárók nemcsak szentségét és példamutatását ismerték meg, hanem okosságát, jóságát, szilárdságát és állhatatosságát is a cél elérésében; és éppen e tulajdonságai tették különösen alkalmassá mint elöljárót a reform véghezvitelére. Három éven át vezette a kolostort, és sikeresen végrehajtotta a reformot; a következő három évre vikáriussá (az elöljáró helyettesévé) választották. Utána teljes alázatossággal és szerénységgel visszatért a konyhai szolgálathoz.

Rendíthetetlen volt a bizalma Isten jóságában és gondviselésében. „Bíznunk kell Istenben — mondogatta gyakran —, mert Isten gondviselése mindenkor jelen van, éspedig fölös mértékben". Jó néhány csodás eseményt is tulajdonítottak eleven hitének és hatékony imájának. A nap sok órájában, ha a munkája engedte, és éjszakákon át térdelt Isten előtt imádságban. Nagyon szerette az Úr szegénységét. A külső szegénységben eljutott az emberi lehetőségek határáig, hogy semmije se legyen és semmit se birtokoljon. Isten iránti hálája, s jótevőinek a munkája és vesződsége iránti tisztelete egy napon teljes komolysággal ezt mondatta vele fiatal testvéreinek, akik valami kis ételmaradékkal meggondolatlanul bántak: „Vigyázzatok, ez jótevőink vére!" A semmivel sem rendelkezés és semmit bírni nem akarás belső magatartásává lett. Szent Ferenc igaz fiaként járta az alázatosság és engedelmesség, azaz a lelki szegénység útját, ami az embert szabaddá és nyitottá teszi Isten szeretete számára.

A megfeszített, szegény Krisztus követésével Benedek élete a papi és világi fejedelmek s a jómódú lakosság körében tapasztalható elvilágiasodás, jólét, élvezetvágy és gazdagság idejében csendes, de beszédes tiltakozássá és a csak Istenben föllelhető értékek melletti tanúsággá lett. Ennek a szegény, alázatos életnek olyan kisugárzása volt, hogy szegények és gazdagok, magas és alacsony állásúak, világi és egyházi méltóságok egyaránt Benedek elé járultak. A szent nem tartotta helyénvalónak ezt az áradatot. És ha a látogatás alkalmával valaki tiszteletből meg akarta csókolni a kezét, akkor ügyesen szerzetesi ruhájának ujját nyújtotta oda neki e szavakkal: „Én mégsem vagyok rá méltó, csak a szerzetesi ruha ér valamit!"

Négyheti betegség után halt meg 1589. április 4-én este. Halálhírére az emberek akkora csapatokban sereglettek Palermóból és a távolabbi vidékekről is, mintha egy pápa vagy király halt volna meg. VII. Pius 1807-ben avatta szentté Benedeket. Napjainkban különösen az amerikai négerek tisztelik, és tekintik ügyeik védelmezőjének.

BOLDOG HÖSS KRESZCENCIA apáca

Ünnepe: április 6.
* Kaufbeuren, 1682. október 20.
† Kaufbeuren, 1744. április 5.

Kaufbeuren protestáns polgármesterének köszönhette Anna Höss, hogy felvették a ferences nővérek ottani konventjébe. Származása szerint szegény volt ahhoz, hogy előteremthesse a szerzetben megkívánt hozományt, ezért két éven át hiába kérte felvételét. Ekkor a polgármester — a reformáció óta érvényes határozatok ellenére — földbirtokot bocsátott a nővérek rendelkezésére, és ellenszolgáltatásul azt kívánta, hogy a katolikusok és protestánsok körében egyaránt „angyalként" szeretett Annát vegyék fel a kolostorba.

A húszéves Anna másfajta hozományt vitt magával a nővérek közösségébe. Apjától megtanulta a szövés mesterségét, anyjától, egy füsseni borbély lányától a gyógyítás művészetét. Ezenkívül mély jámborság jellemezte, s ez a megfeszített Krisztus és testvérei, a szegények iránti áldozatos szeretetben jutott kifejezésre. Ezt a „hozományát" Isten egyre gyarapította. Későbbi, engedelmességből leírt emlékezései szerint életének harmadik évétől kezdve misztikus élményekben részesült.

A tizennégy éves Annának megjelent az őrangyala. Egyik kezében piros keresztet tartott, a másikban Assisi szentjének ruházatát. Így szólt hozzá: „Nézd, gyermekem, ilyen ruha készült számodra." Amikor szerzetesi életének megkezdésével már hordta a neki készített ruhát, megvilágosodott számára a látott kereszt értelme is. Amint Krisztus szenvedésében az emberek gonoszsága és a sötétség hatalma űzte játékát, hasonlóképpen Anna is alá volt vetve ezeknek. Mint betolakodó szálka volt a főnöknő szemében, aki mindenáron a kolostor elhagyására akarta rábírni az alázatos Annát. A legnehezebb munkákat rótta ki rá, megvonta tőle mindennapi kenyerét, egy kamrát jelölt ki néki cellaként, és a legesztelenebb parancsokat osztogatta neki, s végrehajtásuk után számon kérte őket tőle, és megbüntette értük. Az ördög belső kísértésekkel és külső bántalmazásokkal támadt rá olyképpen, hogy a megnemértés és rosszakarat közepette boszorkány hírébe került.

Reménysugár támadt ebben a sötétségben Anna számára 1704. június 18-án. Közvetlenül a fogadalomtétele előtt egy látomásában Krisztus eljegyezte magával. Fogadalomtétele után rendi neve Kreszcencia lett. Még mintegy három évig maradt kiszolgáltatva a sötét hatalmaknak, és el kellett viselnie a főnöknőt. Utóda alatt is magára kellett még vállalnia némely vizsgálatot és egyházi inkvizíciót is, de „a háló szétszakadt". A korábban porig alázott Anna kivirágzott Isten kegyelmének hatására. A szokásosat messze felülmúlta benne Isten kegyelmi vezetése. Kreszcencia kapus lett, majd nemsokára

újoncmesternő, végül pedig főnöknő. Isten elárasztotta a fény teljességével, ő pedig sugározta ezt a fényt mindazok szívébe, akik a közelébe kerültek. Rejtett dolgok tárultak fel előtte, és belelátott a jövőbe. Amit vízióiban látott és hallott, pazarló bőségben tudta szétosztani.

Kreszcencia híre túljutott a kolostor falain és Kaufbeuren határán, és csakhamar özönlöttek hozzá az emberek. Bűnösök, lelkiismereti aggályokkal viaskodó gyóntatóatyák, teológusok, püspökök és bíborosok, fejedelmek és fejedelemnők, akiknek azokban az években rangjuk és nevük volt és Isten előtti felelősséggel gyakorolták hivatalukat, megtalálták a Kaufbeurenbe vivő utat. A szívek ismeretének kegyelmével megáldott egykori takácslány olyan fénnyel teli útmutatásokat közölt látogatóival, hogy mindegyikük világos célokkal hagyta el, s annyira lángra lobbant az ő szeretetétől, hogy amit felismert, végre is tudta hajtani. Kreszcencia a levelek ezreit kapta és írta. Szakadatlanul szorgoskodott a hitbeli újraegyesülésért, a hit terjesztéséért. Isten megengedte, hogy elhunytak jelenjenek meg neki, és kikönyörögjék, hogy engeszteljen érettük.

Egyszer bevallotta: „Úgy tűnik nekem, mintha csak Isten és én lennénk a világon, mert felebarátomban Istent hiszem jelenlevőnek. Ezért úgy gondolom, hogy Istennel beszélek, nem az emberekkel."

Amint Assisi Szent Ferencnek (lásd: A szentek élete, 566. o.), Kreszcenciának is volt szeme ahhoz, hogy fellelje Isten nyomait a teremtésben. Az égitestek, a növények és állatok Isten titkaira és üdvözítő tevékenységére emlékeztették. Énekeket költött és komponált, s nővéreivel együtt énekelte őket.

Mélységesen meg volt győződve arról, hogy a kegyelemmel való rendkívüli felruházottsága Isten ajándéka, nem saját érdeme.

Isten előtt nem a jámborok, hanem a bűnösök közé sorolta magát. Önmagát is bűnösnek látta Isten Fiának halálában, és mégis annyira tudott vele szeretetben egyesülni, hogy arra érzett késztetést: vele együtt hordozza az emberek bűnét, és engeszteljen értük. Krisztus bevonta szenvedése titkába: minden pénteken látta és vele együtt szenvedte el passióját. Gyakran hirtelenül napokig vagy hetekig tartó, meg nem határozható betegségekbe esett. Alighogy meggyógyult, napról napra súlyos vezeklő gyakorlatokat végzett, de minden csekélynek tűnt számára Isten Fiának szenvedése mellett: „Ha Üdvözítőmmel együtt a keresztre szegezve láthatnám magam, beteljesedne minden kívánságom!"

Kreszcencia ismerte a szeretet mindenen győzedelmeskedő erejét. Mint a szeretetről szóló Énekek éneke, úgy hangzanak szavai: „A szeretet szárnyakat ad nekem, hogy felemelkedhessek a Szentháromság trónusáig, és előadhassam ott a katolikus Egyház és a kereszténység ügyeit, a hitetlenek, a bűnösök és a szegény lelkek helyzetét. A szeretet szárnyait öltöm fel, hogy mint valami kis galamb, lebeghessek közeli és távoli országok felett, és Isten ereje által hirdethessem mindenütt a hitetleneknek az igaz tanítást és az Evangéliumot. A szeretet szárnyakat ad nekem, hogy méhecskeként szálljak minden teremtményre, és kiszívhassam belőlük a mézet. A szeretettel, ó,

Istenem, a mennyből a szívembe vonhatlak Téged, és Veled áthatolhatok a falakon. A szeretettel meglágyíthatom a bűnösök kőkemény szívét, széttéphetem a bűnök kötelékeit. A szeretettel kiválthatom a tisztítótűz foglyait. A szeretettel legyőzhetem minden gonosz vágyamat, rosszra hajló természetemet, helytelen önakaratomat. A szeretettel kivédhetem a pokol minden támadását. Szeretettel el tudok viselni minden kellemetlenséget. A szeretettel mindig jobban és jobban szerethetem Istent."

Kreszcencia mint újoncmesternő és főnöknő új szellemet vitt kolostorába. 1744 nagyböjtjében a nővérek úgy vették körül halálos ágyát, mint anyjukét, aki utoljára még kimondhatatlan fájdalmakban szenvedett. Még egyszer látta és átélte nagypénteken Jézus passióját. Húsvétvasárnap késő estéjén halt meg Kreszcencia.

1900. július 27-én az Egyház felvette a boldogok jegyzékébe.

BOLDOG NOTKER bencés szerzetes

Ünnepe: április 6.
* Sankt Gallen kanton, 840 körül.
† Sankt Gallen, 912. április 6.

Beszédhibája és foghíja miatt ő maga Balbulus, azaz Hebegő Notkernek nevezte magát. Ám a kortársaitól „a Szentlélek edénye", az utókortól „a költő" nevet kapta.

Notker élete a politikai és kulturális hanyatlás idejére esik. Nagy Károly hatalmas műve: a keresztény Nyugat népeinek egyesítése a római hagyomány, a keresztény hit és a frank állam jegyében, epigonszerű utódai alatt széttöredezett. A verduni szerződés (843) megpecsételte az egység széthullását, és olyan történelmi folyamat kezdetét jelzi, amelynek jelentőségét a kortársak nem láthatták előre. Ez a szerződés nem hozott sem nyugalmat, sem békét, hanem sokkal inkább állandó új viszálykodásokat, örökségfelosztó terveket és háborúkat. A külső ellenségek: normannok és szaracénok tartós fenyegetése jelentősen meggyengítette a karoling utódállamokat, olykor azonban felkeltette a keresztény összetartozás érzését is. A III. (Vastag) Károly († 888) alatt újból elért birodalmi egység csak mellékes epizód maradt; a 9. század baljós jelekkel végződött.

A politikai hanyatlásnak megfelelt a szellemi-kulturális süllyedés. Az a nagyszabású fáradozás a művelődés érdekében, amelyet „karoling reneszánsz" néven szoktak jelölni, a 9. század harmadik negyedében a nyugati frankok birodalmában még egyszer a tetőpontjára jutott, majd hamarosan kihunyt. Sok iskola elsorvadt, kéziratok hevertek feldolgozatlanul, krónikák szakadtak félbe.

A keleti frankok birodalmának kulturális központjai közé tartozott Sankt Gallen is, amely ezekben az egyébként olyan kevéssé szerencsés években virágkorát élte. Eredetileg az ír Szent Gallusnak (lásd: 533. o.), Szent Kolumbán (lásd: A szentek élete, 679. o.) tanítványának az alapítása volt, ám Gallus halála után csakhamar visszafejlődött. Szent Otmár (689 körül—759) a bencés regula alapjain új életre keltette az alapítást. A kolostor elkeseredett küzdelmet vívott a területileg illetékes konstanzi püspöktől való függetlenségéért. Jámbor Lajos 816-ban a kolostornak a szabad apátválasztás kiváltságát adományozta.

Notker 840 körül született Thurgau tartományban, valószínűleg Jonschwilben (Sankt Gallen kanton). Mivel apja korán meghalt, Adalbert, Nagy Károly régi hű harcosa vette magához, és azon fáradozott, hogy neveltjét megismertesse a császár nagy tetteivel. A fiú talán öt-hat évesen bencés kolostorba került, ahogy ez akkoriban gyakran megtörtént. A kolostorban Adalbert fia, Werinbert, aki Fuldában tanult, fogta pártját a gyermeknek, és gyakori elbe-

széléseivel közel hozta hozzá Nagy Károly jámborságát és egyházi tevékenységét.

A kolostori iskola képzésének a célja az volt, hogy Isten szolgálatára neveljen. A latin zsoltárok gyakori imádkozása azzal az előnnyel járt, hogy idővel megérezték valódi, eleven, életközlő lüktetésüket. Az a virtuóz mesterség, amellyel Notker később himnuszaiban a gyakran merev nyelvi anyagot összefűzte és elrendezte, bizonyára itt nyerte el az alapját. A tanításban ezután következett az olvasás, a művészi írás, a himnuszéneklés és a nyelvtan oktatása. Mindezeket klasszikus és keresztény költők, különösen Vergilius és Prudentius segítségével tanulták. Notker görögül is tanult valamennyit; ez nem volt bevett szokás az ő korában. A Biblia a latin nyelvi köntösben is annyira elemi módon hatott, és olyan mélyen megragadta a kora középkori embert, hogy az ősszöveg filológiai kutatását nem érezték szükségesnek. A tanulónak végül a versírást kellett megkísérelnie, és Notker ekkor tanulta meg a költészet mesterségbeli fogásait.

Később gyakran kisebb utazásokat tett kolostori ügyekben; egyszer Zürich vidékére, máskor Allgäuba, leggyakrabban pedig a Thur és Töss közti szülőföldjére. Néha okmányokat írt a kolostor számára, egypár évig betegápolóként, alkalomszerűen pedig könyvtárosként is működött. Már ifjúkorában megbarátkozott két jól képzett társával, Ratperttel († 884) és Tutilóval (850 körül—913). A szelíd és félénk Notker a barátai között tisztánlátó, tudós, bölcs és költő volt egyben. Éjfél után két órakor, amikor elhangzott a laudes, mindhárman összejöttek a scriptoriumban, és a reggelig terjedő órákat közös munkával és elmélkedéssel töltötték el. Egy ilyen alkalommal fogant meg a terv Notkerben, hogy a Walafrid (808/09—849) által negyven évvel azelőtt összeállított művet, Szent Gallus életét újból megírja. — Minden félénksége és érzékenysége mellett Notkert mélységes belső nyugalom töltötte el. III. Károly egy büszke udvari emberének, aki csodálkozott az egyszerű szerzetes tudós tekintélyén, és azzal a gúnyos kérdéssel akarta őt nevetségessé tenni, hogy mit tesz Isten ebben a pillanatban, nyugodtan válaszolta: „Azt teszi, amit mindenkor tesz: felemeli az alázatosakat, és megalázza a gőgösöket".

Notker különböző jellegű műveket hagyott hátra. Egykori tanítványának, III. Salamon (859—919) konstanzi püspöknek ajánlott műve, a *Formulák könyve* különféle jellegű levelek gyűjteményét tartalmazza: személyes megnyilatkozásokat, versleveleket, tanító leveleket, hivatalos iratokat, jogi okiratba foglalásokat, királyi okleveleket.

870-ben az idősebb nemzedék legtekintélyesebb egyháztörténésze, Szent Ado († 875) vienne-i érsek saját Martirológiumát küldte el Sankt Gallenbe. Notker tanulmányozta a kéziratot, és néhány javítást vezetett bele. Később az általa összeállított Martirológium alapjává tette, összevetette Hrabanus Maurus (lásd: 83. o.) megfelelő művével, és szakaszok százait fűzte hozzá. Ez a túlságosan terjedelmes megfogalmazás Ado megrövidített Martirológiumával szemben nem terjedt el.

Amikor III. Károly Sankt Gallenben tartózkodott, Notker beszélt neki Nagy Károly tetteiről. Rögtön felhívást kapott, hogy írja le őket. Ahogy a Himnuszok és a Formulák könyvében, valamint Szent Gallus életrajzában, a *Gesta Caroliban* is olyan jellegű művet alkotott, amilyennel egyhamar senki sem próbálkozott. A szerző nem a történelemhez, hanem a történetekhez fordult. A műben főleg a nagy uralkodó misztikus képe rajzolódik ki, de kiolvashatjuk belőle Notker nézeteit is a papi fejedelmek helyes és hamis magatartásáról, a bűnről és a vezeklésről, az ördögről és a csodáról, a császár és a püspökök kölcsönös viszonyáról. Különleges tetszéssel rajzolta meg Károlynak a szent dolgok és az Egyház iránti gondoskodását.

Notker halhatatlan műve a *Liber hymnorum*ban összegyűjtött szekvenciái. Nyugati frank minták alapján alkotta meg s vitte formai és tartalmi szempontból egyaránt a legnagyobb tökéletességre.

Himnuszaiban Notker nemcsak zseniális költőnek mutatkozik, hanem mélységesen jámbor férfinak is, aki határtalanul tiszteli Krisztust, Máriát és a szenteket.

Húsvét ünnepi szentmiséjében, amikor a *Victimae paschali laudes* kezdetű szekvenciát énekeljük, Húsvét áldott áldozatját Notker szavaival áldjuk.

912. április 6-án halt meg Notker, amikor már Sankt Gallenben is megkezdődött a lelki hanyatlás. 1513-ban pápai megbízás alapján konstanzi Hugó püspök avatta szentté; 1624-ben megerősítették kultuszát.

SZENT HERMANN-JÓZSEF premontrei, pap

Ünnepe: április 7.
° Köln, 1150—1160 között.
† Hoven, 1241 vagy 1252. április 7.

A középkori Németország legjelentősebb városából, a „szent" Kölnből származik. Családja a polgársághoz tartozott, de elszegényedett. Tizenkét éves korában a steinfeldi premontreiekhez került, ahonnan Boldog Frigyes apát híres frízföldi (mariengaardei) iskolájába küldték. Papként tért vissza Steinfeldbe, és rábízták a rendi templom irányítását; ehhez hozzátartozott az éjszakai őrködés szolgálata is. Amint a premontreieknél szokásos volt, gyakran látott el lelkipásztori teendőket a kolostoron kívül. Lelkivezetőként különösen nagyra becsülték az apácakolostorokban; a Zülpich melletti Hovenben levő ciszterci nővérek kolostorában tartózkodása alkalmával halt meg.

A szent sok tekintetben igazi Rajna-vidéki ember volt: élénk szellemű, vidám lelkületű, tréfától sem idegenkedő, az emberekkel szívélyes és együttérző. Nemcsak kézművesként volt ügyes, hanem művészi adottságokkal is rendelkezett: egyházi énekszövegeket és dallamokat költött. Olyannyira tisztelte az Úr Krisztust, a Szűanyát, Szent Orsolyát és vértanú társnőit, hogy rendtestvére és életrajzírója ezt sok csoda felsorolásával akarja kiemelni. Az a hír járta, hogy már tanulóként egy kölni Mária-templomban a gyermek Jézussal játszott. Híressé vált az a jelenet, mikor Mária-szobornak odakínálta almáját, az pedig megelevenedett, odanyúlt érte és magához vette. Még ma is mutatják a kölni Sankt Maria am Kapitol templomban a szobrot, amelyhez ez a legenda fűződik. A kolostorban Krisztus követésére és a Boldogságos Szűz szolgálatára törekedett. Úgy tűnt, minden világi érdeklődését teljesen legyőzte a földöntúli világ.

Hogy Krisztushoz külsőleg is hasonlóvá legyen, nagy vezekléseket vállalt magára: böjtölt, kemény fekhelyen aludt, minden kellemetlenséget és betegséget türelmesen elviselt. Az utóbbiak főként önmagával szemben gyakorolt nagy kíméletlenségének következményei voltak. Szerette, ha Jézus követése miatt az emberek félreismerik és kevésre becsülik. Egykori játéka a gyermek Jézussal most a pap vágyává változott, hogy karjára vehesse az isteni Gyermeket. Egy látomásában ez be is teljesedett: úgy érezte, hogy az Eucharisztiában a szenvedő, vérző Urat tartja kezében. Ebből fakadt aggódó óvatossága a szent színek érintésekor.

Hermann különös szeretettel tisztelte a Boldogságos Szűz Máriát. A lovagi költészetből kölcsönözve a szót Máriát Úrnőjének és Rózsájának nevezte. Szeretete viszonzásaként csodás látomásokban volt része éjszakai őrszolgálata idején. Egyik ilyen látomásában kezét egy angyal a Boldogságos Szűz

kezébe helyezte, és eközben az új „József" nevet kapta. Szerzetestestvérei valóban Mária vőlegényének, Józsefnek és Steinfeld liliomának nevezték őt. „Mária káplánja"-ként is ismertté vált.

Ápolta továbbá Szent Orsolyának és társnőinek tiszteletét is. Ezek a Kölnben és a Rajna vidékén olyannyira kedvelt vértanúk éppen akkoriban kerültek a jámbor érdeklődés középpontjába, miután megtalálták az ereklyéiknek tartott csontokat. Elsőként énekelt egy himnuszában Jézus Szívéről; Mária öt örömét versben ünnepelte, és az Üdvözlégyek hozzácsatolásával a rózsafüzér-imádság előfutárai közé számítjuk. Szent Orsolya és szűz társai tiszteletére is költött szövegeket, amelyeket emléknapjaikra dallamokkal látott el.

Hermann szeretetből szenvedett, de szenvedésében ismét csak mélységes vigasztalást talált: méltó lett boldogító dolgok látására. Élettörténete szerint egy éjszaka, amikor a sekrestye ablakán át a csillagos égre nézett, megsejtette a teremtés lényegét. Csodás illatot érzett Mária nevének kimondásakor. Az Eucharisztia ünneplése alkalmával is kellemes illat áradt ki néha kelyhéből.

Hermannt életében is nagyon szerették, és tisztelete halála után elterjedt az Eifel táján és a Rajna vidékén, sőt egész Németországban, a premontreiek által pedig más országokban is. A gyermek Jézussal és Édesanyjával megélt bizalmas kapcsolata miatt az anyák és gyermekek védőszentje. Halála óta a nép körében tanúsított tiszteletét a Szentszék 1958-ban erősítette meg.

BILLIART SZENT JÚLIA apáca, rendalapító

Ünnepe: április 8.
° Cuvilly, 1751. július 12.
† Namur, 1816. április 8.

Marie-Rose-Julie Billiart 1751. július 12-én született Cuvillyben, Beauvais egyházmegyében. Bár szülei szerény kisparasztok voltak, az egyik nagybátyja által fenntartott elemi iskolában bizonyos műveltségre tehetett szert. Kiemelkedő jámborsága miatt — abban az időben nagyon jelentős kivételként — megkapta az engedélyt, hogy már kilencévesen az első áldozáshoz járulhasson. Ezután csakhamar hosszú és fájdalmas próbatételek korszaka kezdődött számára. Tizenhat éves volt, amikor családja súlyos anyagi nehézségei miatt mezei munkára kényszerült. Huszonkét éves korában mindkét lába megbénult. Rendkívüli türelemmel viselte szörnyű betegségét, s eközben vallási élete elmélyült. Megkapta az akkoriban teljesen szokatlan engedélyt, hogy naponta áldozhasson. Bénasága ellenére mégsem maradt tétlen: nemcsak a kezeivel dolgozott, hanem ágya köré gyűjtötte a környék gyermekeit, hogy a katekizmusra oktassa őket.

Amikor kitört a forradalom, Júlia okosabbnak tartotta, hogy elhagyja Cuvillyt, ahol túlságosan is ismerték, és Amiens-ben húzódjék meg. Ez a lakóhelyváltoztatás alkalmul szolgált neki arra, hogy új lendületet nyerjen. Jámborságának és türelmének kisugárzása Amiens-ben valójában még erősebb volt, mint Cuvillyben. Kényszerű mozdulatlansága ellenére figyelemmel kísérte azoknak a papoknak a sorsát, akik megtagadták az eskü letételét az új alkotmányra, és ezért ide-oda bolyongtak, vagy foglyok voltak, és ismételten sikerült számukra menedéket vagy segítséget nyújtania. Néhány hűséges barátnője szegődött melléje, nagy tisztelettel vették körül, ő pedig erős hatást gyakorolt rájuk. Különösen kitűnt közülük a köznemességből származó jámbor özvegy szomszédnője: Françoise Blin de Bourdon. Rendkívüli bizalommal kötődött Júliához, és későbbi alapításainak munkálataiban is a legszorosabban együttműködött vele.

Júlia hitoktatónőként akart tevékenykedni. Lassanként kibontakozott körükben az az eszme, hogy a szegények és nincstelenek oktatására kongregációt alapítsanak. Kísérletet tettek a közösségi életre is, ez azonban, mivel túlságosan nehéz feltételek között vállalkoztak rá, balul ütött ki. Júliát az egyházmegye egy papja, Lamarche abbé vezette és látta el tanáccsal. 1801-ben azonban Amiens-be érkezett Joseph-Désiré Varin (1769—1850), hogy Barat Szent Magdolna-Zsófiának (lásd: 285. o.) és a *Szent Szív Intézet* első nővéreinek, valamint *A hit atyái*nak segítsen az alapításban.

1803-ban Júlia alárendelte magát Varin vezetésének, aki felismerte, hogy kegyelemmel elhalmozott lélek áll előtte; hasonlóképpen felismerte azonban

azt is, hogy Júlia személyes küldetése nem kapcsolódik Barat anyáéhoz, de nemegyszer megkísérelte, hogy kapcsolatba hozza őket egymással. Az amiens-i püspök beleegyezésével meg akarta nyerni őket a Miasszonyunk nővérei kongregáció alapításának, amely árva gyermekek oktatásának szenteli magát. Júliát és madame Blin de Bourdont megragadták e tervek, ám a Júliát mozdulatlanságra ítélő betegség nagy akadályt gördített a megvalósítás útjába. 1804. június 1-én, a Szent Szív ünnepén Júlia csodás módon meggyógyult bénaságából. Október 15-én Júlia, madame Blin de Bourdon és még két nővér letette fogadalmát, s ezzel megvetették egy új rendi közösség alapjait. Haladéktalanul hozzákezdtek a munkához: iskolákat szerveztek ingyenes oktatással, valamint árvaházakat, továbbá tanítónőképzőt tanerőik kiképzésére. A Varin által szerkesztett szabályok különböztek a Szent Szív Intézetéitől. Vallási magatartásuk a jezsuitákéhoz hasonló jámborságra nevelt, Jézus és Mária Szívének tiszteletére irányult, célként azonban a nép közötti apostolkodás követelményeihez alkalmazkodott. Billiart Júliát választották általános elöljárónőnek. Okos vezetése alatt gyorsan fejlődött az intézet, és tekintélyes számú alapítást tudott létrehozni.

Egy nehéz válság azonban őt sem kímélte meg. Egy amiens-i pap, Sambucy de Saint-Estève abbé 1808-ban Varin szabályzatát meg akarta változtatni. Az általa felvázolt szabályok megtámadhatóságuk mellett a kongregáció szellemét és célját teljesen megváltoztatták volna. Billiart anya egyértelműen elutasította a javaslatot. Saint-Estève abbénak azonban sikerült Amiens püspökét saját oldalára állítania, és Billiart anya ellen hangolnia. A helyzet végül tarthatatlanná vált, és az alapítónő 1809. január 15-én nővérei többségével elhagyta az egyházmegyét, Namurban találtak menedéket. Az amiens-i árvaházat ideiglenesen rábízták a Szent Szív Intézet nővéreire.

Billiart anya élete végéig dolgozott. 1816. április 8-án szentül halt meg a Magnificat szavaival az ajkán. 1906-ban boldoggá, 1969. június 22-én szentté avatták.

GALGANI SZENT GEMMA szűz

Ünnepe: április 11.
* Borgo Nuovo (Lucca mellett)
1878. márc. 12.
† Lucca, 1903. ápr. 11.

A jámbor és jómódú szülők, Enrico Galgani gyógyszerész és Aurelia Landi házasságából öt fiú és három lány született. Gemmát, aki a negyedik volt a sorban, már a születését követő napon megkeresztelték; neve *drágakövet* jelent. És Gemma erényei folytán valóban családja ékessége és az Egyház drágaköve lett.

Gemma kétéves volt, amikor Luccában először vitték Emilia Vallini magániskolájába, ahol írni, olvasni, kézimunkázni tanult. Nevelőnői visszaemlékezései szerint akár becézték, akár korholták, nyugodt mosollyal fogadta. Gyorsan megtanulta kívülről a mintegy félórányi imádságokat, és ötéves korában a Szent Szűz officiumát vagy a Halottak zsolozsmáját úgy olvasta, mint bármelyik felnőtt.

Szülei felfigyeltek gyermekük rendkívüli képességeire: édesapja kényeztetése nemegyszer terhes volt már Gemma számára, édesanyja viszont úgy tekintett Gemma adottságaira, hogy „aki sokat kapott, attól sokat is követelnek vissza". Mint lánya első lelkivezetője szigorúságával egy életre meghatározta annak lelki életét. Gemma tőle tanult istenismeretet, édesanyja szerettette meg vele az első erénygyakorlatokat és a gyakori gyónást, együtt imádkoztak, s fogalmaztak meg kisebb-nagyobb jófeltételeket. Annál fájdalmasabb volt Gemma számára a tüdővészben szenvedő anya korai halála (1886), de a keresztény élet egyetlen feladatából; az isteni akarat elfogadásából, jól vizsgázott. Pár év múlva ugyanilyen alázattal és belenyugvással fogadta el azt a fájdalmat is, amelyet édesapja, majd legszeretettebb öccse és nővére elvesztése okozott. Úgy tűnt, Isten mindenkitől el akarja választani őt, hogy lelke egészen megtisztuljon minden földi ragaszkodástól, és alkalmassá váljék annak a Szeretetnek befogadására, amely erősebb a halálnál és ezért örökre egyesít Istennel és Benne mindenkivel, akit szeretünk.

A bérmálását és anyja halálát követő évben kezdett felébredni benne a vágy a szentáldozás után. Gyakran kérte könnyes szemekkel gyóntatóját, tanítóit: „Adjátok nekem Jézust!" Kilencéves volt, amikor — a kor szokásaitól eltérően — 1887. június 17-én első szentáldozásához járulhatott. Jézus Szentséges Szívének ünnepe volt az a nap. „Vágy szállta meg lelkemet, hogy ezt az Istenemmel való egyesítést tartóssá tegyem" — emlékezett vissza Gemma arra a napra, melynek évfordulóját egész életében áhítattal megünnepelte.

Ettől kezdve nap mint nap egy célt tűzött maga elé: hogy állapotbeli kötelességeit minél lelkiismeretesebben teljesítse. 1886-tól a Szent Zitáról nevezett apácák intézetébe járt. Természete szerint élénk, heves vérmérsékletű volt, gyors és éles eszével pedig könnyen túlszárnyalhatta volna összes tanulótársait, és eminensként tündökölhetett volna. Ezzel szemben ismerősei zárkózott, hallgatag, cselekedeteiben szilárd és megfontolt, rövid, szókimondó stílusa miatt néha szinte udvariatlan természetűnek vélték. Mindez tudatos önnevelésének gyümölcse volt. Jó feleletei jutalmául azt kérte, hogy a tanárnő a szent kereszt titkairól beszéljen neki. Eleinte — saját bevallása szerint — nemigen értette a hallottakat, nemsokára azonban saját életének tapasztalatai siettették az értést.

Szinte egész életét végigkísérték a betegségek. Először öccse, Luigino halála törte meg egészségét. Luigino papnak készült, s mély lelki rokonság fűzte össze a két testvért. Gemma az utolsó pillanatig kitartott a tüdőbeteg ápolásában, majd három hónapra ő maga is súlyosan megbetegedett. Amikor csonttuberkulózisa miatt meg kellett operálni, nem engedte elaltatni magát. Szenvedései közben a Megfeszített képére tekintett: ilyenkor megnyugodott és bocsánatot kért türelmetlenségéért. Hónapokig kellett mozdulatlanul feküdnie; fején, ágyékán kelések támadtak. Ekkor ismerte meg Possenti Gábor* életét, s vált az ő lelki testvérévé. Egy este ugyanis a másnapi szentáldozásra készülve a Boldogságos Szűz biztatására végképp elhatározta, hogy szerzetes lesz. Éjjel megjelent álmában Possenti Gábor és így szólt hozzá: „Gemma! Fogadd meg bátran, hogy apáca akarsz lenni, de mást ne mondj!" — Gemma, noha nem egészen értette e szavakat, megcsókolta Possenti Gábor szerzetesi ruháját és a feléje nyújtott passzionista fakeresztet, miközben Gábor kétszer is a testvérének szólította őt.

Betegsége súlyosbodott, s mivel az orvosok lemondtak életéről, családja csodáért esedezett. Gemma kilencedet kezdett Alacoque Szent Margit (lásd: A szentek élete, 602. o.) tiszteletére. A novénát Possenti Gáborral imádkozta végig. Az utolsó napon — március első péntekje volt — gyónt és áldozott, két óra múlva pedig gyógyultan fölkelt betegágyából. Örvendező családja nem is sejtette, hogy azon a reggelen a szentáldozásban maga az Úr Jézus Krisztus fogadta őt leányává, és a Fájdalmas Szüzet adta édesanyjául.

Ezek után Gemma életében — miközben tizenkét éves kora óta egész családja háztartását a legnagyobb gondossággal vezette — szinte állandósultak a természetfölötti kegyelmek. Csaknem megszakítás nélkül kapcsolata volt a mennyországgal, látta Őrangyalát, s tőle tanulta a tökéletesség útján oly fontos „apróságokat": kevés beszéd, türelem, a saját vélemény kerülése, őszinte bűnvallás, tökéletes engedelmesség, a szemek fékezése, minden finomabb ruha megvetése. (Gemma egész életében egyetlen, magasan

* *Possenti* Szent Gábor (Assisi, 1838. — Isola del Gran Sasso, 1862.): passzionista szerzetes. Kitűnt a Boldogságos Szűz iránti nagy szeretetével. Tisztasága és életszentsége miatt X. Pius „korunk Szent Alajosának" nevezte. Gemma korában folyt a boldoggá avatási pere. 1920-ban avatták szentté.

gombolódó, fekete posztókabátot viselt; ha emberek közé ment, ezt vette egyszerű kis házi ruhájára. A róla fennmaradt fényképen is ebben látható.)

1899. június 8-án, a Szent Szív ünnepének vigíliáján az Úr megajándékozta őt szent sebeinek stigmáival. Ettől kezdve minden csütörtök este nyolc órától másnap három óráig láthatók voltak testén az Úr Krisztus vérző sebei. Szemtanúk megfigyelhették testén a csontig hatoló ostorcsapások nyomait, fejét elborította a vér a töviskoronától, vállán látható volt a kereszt okozta seb. Szombatra vagy legkésőbb vasárnapra eltűntek e stigmák, sebei tökéletesen begyógyultak.

Nagy kínt jelentett Gemma számára e rendkívüli kegyelmek eltitkolása. Hogy környezete kíváncsisága elől elrejtőzhessék, gyóntatója tanácsára a tizenegy-gyermekes Giannini családhoz költözött, akik gyermekükként fogadták be őt nevelőanyjával együtt, akit szintén gyóntatója adott neki. Gemma az Úr parancsa szerint tökéletes engedelmességet fogadott gyóntatójának (P. Germano di S. Stanislao passzionista szerzetesnek) és nevelőanyjának, Ceciliának is.

Gemma napjai munkával és imádsággal teltek. Reggel két szentmisét hallgatott, naponta áldozott, este egyórás szentségimádást tartott. Napközben mindenféle szolgai munkát megtalált magának. Idegenek részéről sok megszólás, megnemértés, bántás, gúny érte: mindezeket csendes alázattal fogadta, s minél inkább megismerte az Úr szenvedéseit, annál lángolóbb szeretettel akart részesedni bennük. Bátran járta a kisebb-nagyobb, de folyamatos önmegtagadások útját: keveset evett (az Úr saját kérésére megfosztotta őt az ízek érzékelésének képességétől), általában lesütött szemmel járt, noha szép hangja volt, csak a templomban énekelt. Ennek a lelkületnek köszönhette, hogy extázisai közepette a templomban nem keltett feltűnést; még sóhaj vagy hangos fohász sem hagyta el ajkait. Nevelőanyja kézmozdulata szerint térdelt vagy ült le a szentáldozás után, majd vele távozott a templomból. Gyóntatója sok más módon is próbára tette alázatát: nemcsak a kemény testi vezeklésektől (ostorozás) tiltotta el, hanem arra is felszólította, legyen tartózkodóbb a természetfölötti kegyelmek iránt. Az Úr azt is megengedte, hogy amikor stigmái megvizsgálására az egyházi hatóságoktól kiküldött orvos letörölte a vért a kezéről, a seb eltűnt, nem jelentkezett friss vér, s ezzel stigmáinak és életszentségének hitelessége erősen megkérdőjeleződött. Gemma nem tiltakozott és nem védekezett, amikor a hír hallatára többen szemfényvesztőnek, hisztérikának tartották. Mindent Istenre bízott, akitől mindent alázattal akart elfogadni.

Amint gyóntatója parancsára írt beszámolóiból tudjuk, nagy lelki szárazságai voltak és sok kísértést szenvedett. Súlyos tisztaságellenes kísértései egyikén jéghideg vízbe vetette magát. A sátán többször megkörnyékezte a kétségbeeséssel is.

A legsúlyosabb elviselnivaló azonban az volt számára, hogy mindhalálig sikertelenül próbálkozott szerzetbe lépni. A szaléziánusok egészségi állapota miatt nem engedélyezték belépését. Az Úr sugallatára nagyon sokat fáradt azért, hogy Luccában passzionista zárdát alapítsanak, ami azonban csak

Gemma halála után következett be. Szinte az ő élete volt az az áldozat, amit az Úr elfogadott és felhasznált arra, hogy e szent akarata teljesüljön. Gemma pedig — a zárda alapításáért fáradozva — visszaemlékezett Possenti Gábor szavaira, és most megértette, hogy ebben a kérdésben is a legteljesebb Istenre-hagyatkozást várja tőle az ég, a minden feltétel nélküli szent vágyat, melyet nem fékez és nem befolyásolhat az sem, hogy lesz-e földi beteljesedése vagy sem. Az Úr valóban színarannyá égette a lelkét. Vágyai egy pontra zsugorodtak össze: „Jézusom! — kérte — tégy magadhoz egészen hasonlóvá!... Te vagy a fájdalmak férfia, add, hogy én a fájdalmak leánya legyek!" Az Úr pedig a misztikus eljegyzés kegyelmével felelt imájára.

Ahogy közelgett élete vége, úgy lettek áldozatai mindinkább misztikus jellegűek: istenkáromló beszéd hallatára vér borította el testét, sokszor sírt véres könnyeket a bűnösökért.

1902 pünkösdjén kezdődött meg az a keresztút, mely a következő év nagyszombatján elvitte őt élete egyetlen Céljába, az Isteni Lényegbe. Betegsége alatt szinte semmiféle eledelt nem tudott magához venni. Nagy testi és lelki kínjai közepette állandó röpimája volt: „ Jézusom, irgalom!" A halál beállta előtt mély elragadtatásba esett, karjai ki voltak feszítve, mintha a kereszten haldokolna. Utolsó szavai ezek voltak: „Most már való igaz, hogy többet nem bírok el. Jézus! Neked ajánlom szegény lelkemet! Jézus!"

Passzionista szerzetesi ruhában temették el. Amikor a temetés után két héttel exhumálták, szíve teljesen ép volt, telve friss vérrel, mint életében.

1907. július 31-én Luccában megnyílt a passzionista zárda, amiért Gemma annyit fáradozott és imádkozott.

Égi segítségét számos csodás imameghallgatás bizonyította és bizonyítja ma is. Életrajzát lelkivezetője írta meg. 1933-ban boldoggá, 1938-ban szentté avatták.

SZENT KARPOSZ, PAPÜLOSZ és AGATHONIKÉ vértanúk

Ünnepük: április 12. vagy 13.
† Pergamon, valószínűleg 161 és 169 között.

Feltehetően abban az időben, amikor a szmirnai Szent Polikárp (lásd: A szentek élete, 108. o.) elszenvedte a vértanúságot, Pergamonban, a pogányság kisázsiai fellegvárában (vö. Jel 2, 13) a gurdoszi Karposz püspököt és a tiatirai Papülosz diákonust ítélték halálra keresztény hitük miatt. Vértanúságuknak két régi leírása maradt ránk, ezek azonban semmilyen életrajzi közlést nem tartalmaznak.

A Karposz és Papülosz vértanúságáról szóló tudósítást (a hőslelkű Agathoniké önként csatlakozott hozzájuk) így foglalhatjuk össze:

Amikor Asia provincia prokonzula Pergamonban volt, keresztény hitük miatt elébe vezették Karposzt és Papüloszt. A prokonzul a bírói székbe ült, és megkezdte a kihallgatást: „Hogy hívnak?" Karposz így válaszolt: „Fő nevem ‚keresztény'. Ha azonban világi nevemet is tudni akarod: Karposz." A prokonzul: „Ismered a felséges császárok parancsát, hogy tisztelnünk kell a mindenséget átható isteneket. Azt tanácsolom ezért, hogy lépj elő és áldozz nekik." Karposz azonban szembeszegült azzal a kívánsággal, hogy hitét megtagadja, s ezt végül így magyarázta meg a prokonzulnak: „Hagyj fel a tisztelettel, amellyel elhalmozod őket (az istenek szobrait)! Nem tudnak mozdulni, és teljesen védtelenek, ha kutyák és hollók bepiszkítják őket." Amikor a prokonzul látta, hogy rábeszélése eredménytelen, a kezénél fogva felfüggesztette Karposzt, és vaskarmokkal tépette. A szent hitvalló azonban utolsó erejével is hangosan kiáltotta: „Keresztény vagyok!" Rövid időn belül annyira meggyötörték, hogy már hangot sem tudott kiadni.

A prokonzul ekkor ott hagyta és Papüloszhoz fordult. Arra a kérdésre, hogy vannak-e gyermekei, így válaszolt: „Igen, sokan, Isten kegyelméből... Minden tartományban és minden városban vannak gyermekeim Istenben." Nyilván vándorprédikátor volt, és tevékenysége közben sok hívő lelki atyja lett. Eredménytelen párbeszéd után a prokonzul befejezésül nyersen megkérdezte Papülosztól: „Áldozol? Vagy mit tudsz ellene felhozni?" Papülosz így válaszolt: „Ifjúságom óta szolgálok Istennek, bálványoknak sohasem áldoztam. Keresztény vagyok, többet nem is kell tudnod rólam. Ennél nagyobbat és szebbet nem tudok mondani." Erre őt is felfüggesztették és vaskarmokkal kínozták, s eközben három hóhérpár váltotta egymást. Egy hangot sem adott, állhatatosan viselte el kínzói dühét.

A megkínzottak állhatatosságának láttán a prokonzul megparancsolta, hogy égessék el őket elevenen. Mindkettőjüket eloldozták a kínzócölöptől, és

az amfiteátrumba kellett vonszolniuk magukat. Ott elsőként Papüloszt szegezték egy karóhoz, és meggyújtották a máglyát. A fellobogó tűzben csakhamar kiadta lelkét. Ezután Karposzra került a sor. Amikor őt is leszögezték, csak mosolygott magában. A körülállók magukon kívül voltak, és megkérdezték tőle: „Mit jelent ez? Miért nevetsz?" Így válaszolt: „Látom az Úr dicsőségét, és kiváltképpen örülök, hogy megszabadulok tőletek, s nincs részem gonoszságtokban." Krisztus vele volt a szent vértanúval kínjai között, és megajándékozta annak boldogító megtapasztalásával, hogy végső küzdelmében szélesre tárultak számára a mennyország kapui. Amikor aztán magasra csaptak a máglya lángjai, Karposz hangosan felkiáltott: „Úr Jézus Krisztus, te tudod, hogy a te nevedért viseljük el mindezt!" És: „Áldott vagy, Úr Jézus Krisztus, Isten Fia, hogy engem bűnöst, mindezek részesét méltóvá tettél magadhoz!" Imádságát bevégezve Karposz visszaadta lelkét a mennyei Atya kezébe.

Ezután pedig valami egészen szokatlan dolog történt: Agathoniké, aki ott állt — érzékei által vagy lélekben, ki tudná megmondani? —, hasonlóképpen megtapasztalta „az Úr dicsőségét", amelyet Karposz pillantott meg, és ebben annak jelét látta, hogy ő is a vértanúságra hivatott. „Ez a vendégség nekem készült — kiáltotta fennhangon —; együtt kell ünnepelnem ezen a dicsőséges ünnepi lakomán!" A vértanúság és a belőle fakadó mennyei dicsőség csábító lakomának tűnt számára. Maga Jézus is gyakran beszélt a mennyei vendégségről (vö. Mt 8, 11; Lk 14, 15 skk), keresztthalálát pedig a kehely kiivásának mondta (Mk 10, 38).

Agathonikét tüstént elfogták, és a nézők közbekiáltásaira, hogy mégiscsak érezzen részvétet a fia iránt, akit árván hagy magára, így válaszolt: „Van Istene! Ő elég hatalmas ahhoz, hogy segítsen rajta. Ő viseli gondját mindennek. Én pedig készen vagyok!" Amikor magasba emelték a cölöpön, és már égette a tűz, hangosan felkiáltott: „Uram! Uram! Uram! Segíts nekem! Benned van a menedékem!"

A keresztények titokban összegyűjtötték Krisztus e vértanúinak maradványait, hogy megőrizzék és tiszteletben tartsák őket.

GÓT SZENT SZABBÁSZ vértanú

Ünnepe: április 12.
* Dácia, 334.
† 372. április 12.

Szabbász vértanúaktája arról tudósít, hogy alig képzett, szegény ember volt, de teljesen áthatotta a keresztény hit. A nyugati gótok népéhez tartozott, amely a 3. század közepétől a Drinápoly melletti csatáig (378) a régi római Dácia provinciában lakott.

Amikor a gótok 260 körül megtámadták a római birodalmat, egészen Kappadókiáig nyomultak előre, és hadifoglyokat vittek magukkal. Voltak köztük keresztény papok is, akik elvitték az Evangéliumot a gótokhoz. A kereszténység a 4. században Audiosz révén is eljutott a nyugati gótokhoz; ő szakadár közösségeket hozott létre. Szabbász idejében a nyugati gótok felségterületén háromféle keresztény csoport létezett: ortodox niceaiak, ariánusok (köztük legismertebb Wulfila püspök) és audiánusok.

Szabbász ortodox niceai volt. A vértanúságáról szóló tudósítás, az ókori hagiográfia kiemelkedő példája, nagyon fontos forrás a gótok megtéréséhez.

Amikor a gót fejedelmek intézkedéseket hoztak a keresztények ellen, és a bálványáldozatok húsának fogyasztására akarták rávenni őket, Szabbász falujában a pogányok azzal akarták az üldözőket becsapni, hogy a keresztények elé közönséges húst tettek az áldozati hús helyett. Szabbász azonban nem értett egyet ezzel a csalással, és erre az álláspontra jutott: „Aki eszik ebből a húsból, nem lehet keresztény." A csalást kieszelő pogányok előzték, de csakhamar megengedték, hogy visszatérjen. Amikor újabb üldözés tört ki, ugyanebből a faluból néhány pogány esküvel akarta bizonyítani, hogy a faluban nincs keresztény. Szabbász azonban ezt mondta a tanácskozáson: „Helyettem senki se esküdjék, mert keresztény vagyok." Amikor a poroszlók odaértek, a falu lakói megesküdtek, hogy egyetlen keresztényen kívül nincs több közöttük. Szabbászt a fejedelem elé vezették, ezt azonban pénzvágyában nem érdekelte a vagyontalan keresztény, és bántatlanul hagyta.

Amikor később nagy keresztényüldözés tört ki, Szabbász húsvét előtt egy városba akart menni, hogy Guttika pappal együtt ülje meg az ünnepet. Egy látomása arra késztette, hogy térjen vissza, és keresse fel Szanszalasz papot, aki a száműzetésből tért vissza a római birodalomba. A húsvét utáni harmadik éjszakán azonban a törzs fejedelme, Atanarich harcosaival megtámadta a falut. Szabbászt és Szanszalaszt megkötözték, bántalmazták és elvezették. Amikor Szabbász tagjain nem mutatkoztak véraláfutások, teljes büszkeséggel hívta fel poroszlói figyelmét erre a tényre. Ezek haragra gerjedtek emiatt, és szüntelen kínzások közepette egy kocsi tengelyéhez feszítették kezét és lábát. Atanarich végül kiadta a parancsot, hogy füg-

gesszék fel a ház gerendájára. Egy idő múlva a fejedelem hírnökei áldozati húst vittek Szabbászhoz és Szanszalaszhoz azzal a paranccsal, hogy fogyasszák el, ha meg akarják menteni az életüket. Szanszalasz ezt azzal a megjegyzéssel utasította vissza, hogy számukra ez nem megengedett. Atanarich meg is feszítheti vagy más módon meg is ölheti őket. Szabbász így szólt: „Ki parancsolja ezt?" — „Urunk, Atanarich." — „Csak egy Úr van, Isten az égben. Atanarich azonban istentelen és átkozott ember. Ez a hús pusztulásra való, mint a küldője, Atanarich is." Atanarich egy szolgája haragra gyulladt e válasz miatt, és olyan hevesen hajított egy mozsártörőt Szabbászhoz, hogy a körülállók azt hitték, nem éli túl, de kiállta anélkül, hogy felkiáltott vagy megsebesült volna. Atanarich ekkor kiadta a parancsot, hogy öljék meg. A poroszlók Szanszalaszt megkötözve visszavitték, Szabbászt pedig elvezették, hogy belefojtsák a Bodza (= Buzău) folyóba. Szabbász megörült és így szólt: „Áldott vagy, Uram és dicsértessék a Te neved, Jézus, mindörökké amen, mert Atanarich örök halálra és pusztulásra ítélte magát, engem azonban az örök életbe küld; így tetszett Neked, Urunk, Istenünk, amen." Szabbász az egész úton hálát adott Istennek, mert ennek az időnek a szenvedéseit kevésre tartotta a jövendő dicsősége mellett, amely majd a szentek osztályrésze lesz. A folyó partjára érve a poroszlók büntetlenül el akarták engedni, ő azonban szembeszegült velük: „Miért foglalkoztok balga gondolatokkal, és nem azt teszitek, amivel megbíztak benneteket? Én már látom, amit ti nem láthattok. Ott szemközt állnak dicsőségben azok, akik a fogadásomra jöttek." Erre, miközben dicsérte és magasztalta Istent, a vízbe vezették és belefojtották. Mindez 372. április 12-én történt Valens és Valentinianus császár uralkodása idejében. Szabbász akkor harmincnyolc éves volt.

A poroszlók kihúzták holttestét a vízből, és temetetlenül hagyták. A hívő helytartó, Junius Soranus azonban az ereklyeként tisztelt holttestet átvitette a római birodalomba, és a gótok ortodox papi testületével egyetértésben kappadókiai szülőföldje templomának ajándékozta.

Ennek a vértanúságtörténetnek más viszonyok képezik az alapját, mint a római birodalom vértanúinál. Az üldözéseket nem az állam érdekéből rendelték el, hanem a törzsi fejedelmek kezdeményezték. Nem került sor perre, és sem a lakosság, sem a katonák nem fanatikusak. Ellenkezően: a keresztények iránt jóérzésű pogányok igyekeztek megtalálni azokat az eszközöket és utakat, amelyekkel máshitű törzsi társaikat megmenthetik az üldözéstől. Az utolsó pillanatig megvolt a lehetősége Szabbásznak a menekülésre, de ettől az egyszerű és őszinte kereszténytől idegen mindenféle vallási megalkuvás. Vértanúsága végül is elkerülhetetlen következménye belső lényegének, amely semmiféle azonosulást nem ismer ezzel a világgal, hanem teljesen Krisztusba és a vele való eljövendő életbe veti a bizalmát.

A vértanúaktáknak az a közlése, hogy Szabbász ereklyéjét Kappadókiába vitték, megerősítést nyer Nagy Szent Vazulnak (lásd: A szentek élete, 25. o.), Cézárea érsekének levelezése révén. A 155. levelében ezt írja Junius Soranusnak: „Helyesen teszed, ha vértanúereklyéket küldesz hazádnak." A

164. és 165. levélben arról tudósít Vazul, hogy megérkezett „a Dunán túl lakó barbárok egy vértanúja", s örvendetes fogadtatásra és ünnepélyes tiszteletre talált. S a kappadókiai és gót egyház anya—leány viszonyára utalva hozzáfűzi: „Azzal a vértanúval, aki a barbárok veletek szomszédos országában szenvedett, megtisztelted a hazádat, mint ahogy a hálás földműves azoknak, akik a vetőmagot küldték, juttat az első termésből."

SZENT HERMENEGILD vértanú

Ünnepe: április 13.
* Hispánia, 550 körül.
† Tarragona, 585. április 13.

Vannak olyan mártírok, kiknek vértanúsága egyszerű, világos modellnek felel meg: egy istenellenes, „gonosz" hatalom valamilyen módon kiprovokálja Krisztus szolgáinak hitvallását, hogy azután többé-kevésbé válogatott kegyetlenséggel megbüntesse ezt a hitvallást. Szent Polikárp (lásd: A szentek élete, 108. o.) püspök, továbbá a nemes szűz, Szent Ágnes (lásd: A szentek élete, 52. o.) ilyen „klasszikus" mártír. Másokban viszont a hit megvallásához olyan személyes és környezeti adottságok társulnak, amelyek elhomályosítják, sőt olykor a felismerhetetlenségig el is takarják azt. Az ilyen jellegű vértanúságokat nagyon jól ismerjük manapság; megvoltak azonban már a korai évszázadokban is. Közéjük tartozik Hermenegild is, bár mártír címét hivatalosan csak halála után ezer évvel ismerte el az Egyház.

Hermenegild a 6. század közepén született. Apja a nyugati gótok hatalmas királya, Leovigild volt, aki a svéveken és a keletrómaiakon aratott több győzelme után Hispánia uralkodója lett. Országán belül is megszilárdította helyzetét a hatalomra törő nemességgel szemben. A szomszédos frankokkal házassággal biztosított jó viszonyt: a fiának, Hermenegildnek megkérte és megkapta Ingundis királylány kezét. Az ifjú asszony azonban katolikus volt, és az ariánus nyugati gót királyi udvarban csaknem ellenséges légkör vette körül. Úgy látszik, mindenekelőtt Goeswintha, Leovigild második hitvese követett el mindent, hogy menye romlását okozza. Ingundis azonban szilárd maradt, Hermenegild pedig védelmezőn állt asszonya mellé.

Leovigild bizonyára helyesnek tartotta az ifjú pár királyi udvartól való elválását, és átadta Hermenegildnek a helytartóságot birodalma egy részében, Sevilla fővárossal. Ott azután Ingundis hatalmas pártfogóra talált Szent Leander (lásd: 119. o.) püspökben és hatásukra Hermenegild 580-ban katolikus lett. Leovigild felismerte, hogy a királyi ház vallási megoszlása nemcsak belpolitikai feszültséget hozna magával, hanem beláthatatlan nehézséggel járhatna kifelé is. Követelte fiától, hogy térjen vissza az ariánizmusra. Ekkor Hermenegild felvette a királyi címet, érmet veretett a saját nevével, és maga köré gyűjtött mindenkit, aki nem jó érzülettel viseltetett Leovigild uralma iránt, elsősorban a katolikus nemességet. A katolikus nyugati gótoknak ez az önmagában kis csapata könnyen talált szövetségesekre az ország határain túl. A svévek Miro király vezetésével már mintegy húsz év óta katolikusok voltak, a keletrómaiak pedig régebb óta. Mindenekelőtt Leovigildtől elszenvedett vereségük hajtotta őket a lázadó fiú táborába.

A király viszonzásul először is az ország hierarchiájára mért csapással válaszolt. Száműzte azokat a püspököket, akiket felelősnek tartott Hermenegild „lázadásáért" és javaikat elkobozta. Messzemenő vallási engedményeket tett az ariánussá lett katolikusoknak. Utána nyílt harcra került sor. A diplomáciában és a hadvezetésben Leovigild volt a jártasabb; az ellenállás megtört. Hermenegildet elárulták, foglyul ejtették, és megfosztották királyságától, de kapott egy lehetőséget élete megtartására: ha kész arra, hogy apja hatalmának való alávetettségét az ariánizmusra történő visszatérésével bizonyítja, szabad lesz. Bizonyára Leovigild politikai indítékai álltak itt előtérben. Hermenegild számára azonban elérkezett hite megvédésének ideje, s ő állhatatos maradt. Miután halálra ítélték, hosszú, kínos fogságot kellett még kiállnia. Apja egy ariánus püspököt küldött hozzá, hogy megáldoztassa. Az Eucharisztiáról hónapok óta lemondani kényszerülő halálraítéltben erős kísértés ébredt, de felismerte a ravaszul szőtt hálót, és nem engedett a kísértésnek. Feldühödött apja ekkor 585. április 13-án, nagyszombaton lefejeztette.

„Ha a búzaszem nem hull a földbe, és nem hal el, egymaga marad, de ha elhal, sok termést hoz." (Jn 12, 24) A Szentírás eme igéjének gyors beteljesedése már Nagy Szent Gergelyt (lásd: A szentek élete, 511. o.) is bámulatba ejtette, aki Dialógusaiban Leander püspök közlése alapján írta le Hermenegild vértanúságát. Röviddel Hermenegild halála után testvére, Rekkared vette át az uralmat a nyugati gótok birodalmában. Ő is katolikussá lett, és rövid idő alatt az igaz hitre vezette népét. A nemzet és vallás egysége, amelyért Leovigild megölte fiát, abban a hitben valósult meg, amelyért a fiú feláldozta magát.

Hermenegild emléke apja politikai és testvére egyházi sikere mögött háttérbe került, talán éppen azért, mert kortársai még nálunk is kevésbé tudták kibogozni a politikai és vallási problémák szövevényét, melyek halálához vezettek. Ma mégis úgy tekintik Hermenegildet, mint a katolikus Spanyolország nagy patrónusainak egyikét.

SZENT LIDVINA szűz

Ünnepe: április 14.
* Schiedam, 1380. március 18.
† Schiedam, 1433. április 14.

Amikor Lidvina 1380. március 18-án, virágvasárnap Rotterdamtól nem messze, egy Maas melletti halászvároskában megszületett, a plébániatemplomban éppen a Máté szerinti szenvedéstörténetet énekelték. Ezt a körülményt később úgy értelmezték, mint Lidvina életének előjelét, mert harmincnyolc éven át a betegágyához volt szegezve, és magát tökéletesen átadva Isten akaratának teljesen feloldódott jegyesének, Krisztusnak szenvedésében. Ezáltal kiegészítette a testében, ami hiányzik még Krisztus szenvedéséből.

Lidvina, kilenc gyermek közül az egyedüli leány, egyszerű szülői házból származott. A vidám gyermeknek sok volt a barátnője, s az ifjak szeme csodálattal függött rendkívüli szépségén.

Amikor szülei szándéka szerint odáig jutott, hogy házasságra készüljön, Lidvina értésükre adta, hogy egyáltalán nem gondol a házasságra, és ha akarata ellenére mégis rá akarják kényszeríteni, kérni fogja Istent, vegye el szépségét, testét pedig torzítsa el, hogy egyetlen kérője se akadjon. Szülei erre felhagytak minden további sürgetéssel, Lidvina pedig mindinkább magába vonult.

1395—96 telén egy hosszadalmas betegség nagyon legyengítette. Egészsége alig állt némiképpen helyre, amikor 1396. február 2-án néhány barátnője meghívta, hogy tartson velük a jégre. Elesett és eltört egy bordája. Ettől a naptól kezdve nem tudott többé lábra állni. Az orvosok hiába próbálták a seb körül képződött daganatot eltávolítani, állapota egyre rosszabbodott. Az akkori idők egyik leghíresebb orvosa, Godfried Sonderdanck megvallotta, hogy a földi tudásnak el kell némulnia Istennek itt megnyilvánuló kezével szemben. Lidvina rémes kínokat szenvedett. Teste fokozatosan rothadni kezdett; környezete számára csakhamar az undor s még inkább a részvét tárgya lett. Testén mindenfelé daganatok és nyílt sebek képződtek; jobb szemére megvakult.

A betegség önmagában nem üdvözít. Minden azon múlik, hogyan viseli el az ember a betegséget. Lidvinának is meg kellett ezt tanulnia. Gyóntatóatyja, Jan Pot rávezette: gyakorolja, hogy türelmesen viselje el szenvedését, akaratát egyesítse Isten akaratával, és szemlélje Krisztus szenvedését. Lassanként megtanulta, hogy teljesen átengedje magát Isten akaratának. Krisztus szenvedésének szemlélése lett mindennapos foglalatossága: olyan szorosan kapcsolódott az Ő szenvedéséhez, hogy felismerte: már nem ő szenved, hanem Krisztus szenved benne.

Az Úr segítsége nélkül lehetetlen lett volna kiállnia a szenvedésnek ezt a harmincnyolc évét. Arról tudósítanak, hogy csodás módon gyakran részesült mennyei vigasztalásban. Megjelent neki az őrangyala, a Szűzanya és jegyese, Krisztus is, aki megajándékozta sebhelyeivel, s ezzel még inkább szenvedése részesévé tette.

Hosszú keresztútján testi fájdalmaihoz lelki kínok is járultak: saját plébánosa nem akarta elismerni kiválasztottságát, látogatóit, akik egyre többen özönlöttek betegágyához, gyakran csak a kíváncsiság vezette, megterhelték a betegségére és életére vonatkozó tapintatlan kérdésekkel. — Sokak vezetője és tanácsadója lett. Papok és világiak, előkelő és egyszerű emberek, városiak és falusiak, sőt a határokon messzi túlról is érkeztek, segítséget és támogatást kértek tőle lelki és anyagi szükségleteikben. Elrejtett dolgokat nyilvánított ki, feltárta a jövőt, és kíméletlenül ráirányította a figyelmet látogatói lelki állapotára. Mindenkin segített, és mindenki megváltozva távozott tőle.

Saját titkának, szenvedésének legmélyebb jelentése rejtve marad számunkra. Szenvedésének hatékonyságát, a külsőleg látható sikert nem lehet határozottan kimutatni, de tudjuk, hogy Isten gyakran választ ki embereket, akik szenvednek és engesztelnek mások helyett, másokért. Nem merészelhetjük azt állítani, hogy szenvedésük kevésbé jelentős, szentségük kevésbé nagy, mint az Egyház ama „nagyjaié", akik külső sikereket tudtak felmutatni.

Lidvina a nyugati egyházszakadás idején élt, olyan korban, amelyben két, sőt három ember is versengett a pápai méltóságért. Másfajta rosszként jelentkezett azután az Egyházban Wyclif és Husz tévtana: hitviták és vallásháborúk osztották meg a kereszténységet. Mindehhez járultak a növekvő világi kedvtelések, az erkölcsi romlottság és a vallási életnek a népesség minden rétegében — a papságban éppúgy, mint a világiak körében — tapasztalható elernyedése. Lidvinának talán a Krisztus misztikus testében jelentkező mindeme gonoszságért kellett saját testében vezekelnie.

Betegsége harmincnyolcadik évében halt meg, 1433. április 14-én. Akinek az élete Krisztus szenvedésének jegyében állott, húsvét hetében mehetett be az örök boldogságba.

Lidvina tiszteletét, amely Hollandiában már a halála után megkezdődött, az Egyház 1890. március 14-én hivatalosan is megerősítette.

DE VEUSTER DAMJÁN JÓZSEF szerzetes, pap

° Tremeloo, 1840. január 3.
† Molokai szigete, 1889. április 15.

A Csendes-óceán mérhetetlen térsége évszázadokon át távol esett a fehér ember útjától. Csak amikor James Cook (1728—1779) nyilvánosságra hozta a Déli-tenger csodavilágáról szóló fantasztikus tudósításait, ébredt fel az érdeklődés a Földnek ez iránt az eddig ismeretlen része iránt. A „paradicsomi állapotok" keltette elragadtatásból az józanította ki Európát, amikor Cookot megölték „a természet ártatlan gyermekei". Ennek ellenére a pálmák alatti álomszép élet illúziója egyre újabb kalandkeresőket vonzott.

Teljesen más erők indították a keresztény hithirdetőket a távoli szigetekre. Tudták, hogy a Déli-tenger paradicsoma nem problémátlan. Az uralkodó fehér emberek viszályai tették többek között nehézzé az itteni életet. Az Evangélium hírnökei sem voltak mindig egyben a béke hírnökei: a különböző felekezetek misszionáriusai nemcsak a lelkeket, hanem gyakran a földet is elvitatták egymástól; a lelkeket Istennek akarták megnyerni, a területet saját nemzetüknek. A hit első katolikus hírnökei franciák voltak. Olyan vallási közösséghez tartoztak, amely ki akarta küszöbölni a viszálykodás áldatlan következményeit. A nép Picpus-misszionáriusoknak nevezte őket. Róma 1825-ben rájuk bízta a Hawaii-szigetek, néhány évvel később pedig egész Polinézia misszionálását.

A feladat csaknem meghaladta a fiatal közösség erejét. Amellett még a protestáns hithirdetők is nehézségeket támasztottak. A Picpus-atyákat elűzték Hawaiiról, és más munkaterületet kellett keresniök maguknak. Amikor Franciaország végül kikényszerítette fiai számára a szigeteken való tartózkodás jogát és az első apostoli vikárius hozzá akart fogni a munkához, hajótörést szenvedett és társaival együtt a vízbe fulladt. Utódának, Louis Maigret-nek (1804—1882) teljesen újból kellett kezdenie mindent; de legjobban a hit hírnökeinek állandó hiánya kínozta. A missziós hivatások gondja arra indította a Picpus-társaság vezetőségét, hogy Franciaország szomszédos országaiban toborozzanak segítőket.

Felhívásuk különösen Belgiumban talált élénk visszhangra. A vallásos falusi családokban nem volt ritkaság, hogy több gyermek is megértette és követte a szerzetesi hivatást. Így volt ez a De Veuster családban is, amely Tremeloóban, egy kis flamand faluban lévő birtokán gazdálkodott, s az megfelelő megélhetést biztosított a sokgyermekes család számára. Egy fiú és két leány választotta már a szerzetesi életet, amikor József is engedélyt kért apjától, hogy kolostorba léphessen. Ágost testvéréhez hasonlóan ő is pap akart lenni a Picpus-misszionáriusoknál. József a gyors elhatározás embere volt. Amikor egy napon apjával együtt meglátogatta testvérét a kolostorban,

azt kérte, hogy ott maradhasson. Ám csalódás érte. Mivel már idősebb volt, és nem rendelkezett elegendő képzettséggel, a rend elöljárója csak laikus testvérnek vette fel. József a szerzetesruhával együtt a Damján nevet kapta.

Damján testvér titokban azt remélte, hogy pap lehet majd. Mindenben megtette kötelességét, és minden szabad idejét arra használta, hogy latinul tanuljon. Csakhamar olyan alapos tudást szerzett, hogy segíteni tudott a fiatalabb tanulóknak feladataik megoldásában. Ez az elöljáró fülébe jutott, s Damján elérte, amit remélt: teológiát tanulhatott. Az a kívánsága is, hogy a misszióba küldjék, gyorsabban teljesült, mint ahogy remélni merte. Maigret püspök ismételten segítséget kért. A kiválasztottak közt volt Damján testvére, Ágost is (szerzetesi nevén: Pamphilius), de tífuszban megbetegedett, nem tudott elutazni. Damján ekkor ismét bebizonyította gyors elhatározó képességét. Kérte, hogy testvére helyett elmehessen a misszióba. Bár nem volt még pap, felettesei hozzájárultak, és 1863-ban mindenszentek ünnepén Brémából elindult hosszú útjára.

Dél-Amerikát körülhajózva a Horn-foknál érte el a Csendes-óceánt, s végül négy és fél hónapi utazás után Honoluluba érkezett. Nyolc nappal később szubdiákonus lett, további két hónap múlva pedig pappá szentelték. A püspöknek szüksége volt rá, hogy egy megbetegedett misszionáriust pótolhasson a fő szigeten. Damjánban minden adottság megvolt arra, hogy hithirdető legyen: mint életerős parasztfiú hozzászokott, hogy megfogja a munka végét, rendíthetetlen és határozott, vidám, derűs lélek lakott benne. Emellett jámbor volt, állhatatos, telve az önátadás készségével. Amit Damján mulandó javakból birtokolt, elfért lova két nyeregtáskájában: némi fehérnemű, egy miseruha, alba, egy kis misekönyv és kehely — ez volt mindene. Ezzel kezdte meg munkáját missziós területének népes falvaiban; fel kellett fedeznie a vidéket, meg kellett tanulnia a bennszülöttek nyelvét, és vándor misszionáriusként állandóan úton volt.

Így múlt el az első év. A kevés keresztény vallási élete felvirágzott, számuk lassanként megnőtt. Damján atyát szerették, és nem is csak a hívők. Boldog volt, mint amilyen boldogan élt egykor flandriai hazájában. Jó és bőséges aratás elé nézett. De — a betakarítás nem rá várt. Egy napon eljutott hozzá egy testvérének segélykiáltása, azé, aki Hawaii szigetének szemközti tengerpartján misszionált. Munkája túlságosan nehéz volt számára: a sikertelenségbe belebetegedett. A püspök úton járt valahol messze, de még ha ott lett volna, akkor sem tudott volna segíteni: nem volt senki, akit az elsüggedt hithirdető mellé állíthatott volna. A beteg testvér azonban mégis segítségre szorult. Damján gyorsan döntött: helyet cserélt testvérével, és kezdte elölről.

Új területén először találkozott azzal a nagy csapással, amely a Déli-tenger paradicsomát valóságos pokollá tette: a leprával. Mivel a betegség gyorsan terjedt, a kormányzat arra kényszerült, hogy olyan intézkedést tegyen, amely a legbiztosabban leküzdi a fertőzés veszélyét: a leprásokat elkülönítették, és Molokai sziklaszigetére szállították. Szegények teljesen önmagukra voltak utalva, és a halál gazdagon aratott közöttük. A túlélők kétségbeesésükben ivásban és erkölcstelen kicsapongásokban kerestek bódulást. Azok a papok,

akiket a püspök alkalomszerűen Molokaira küldött, hajmeresztő dolgokat beszéltek el. Nem csoda, ha azok a misszionáriusok, akik 1873 tavaszán egy templomszentelés alkalmával teljes számban összegyűltek püspökük körül, csakhamar ezekről a viszonyokról kezdtek beszélgetni. A püspök nem titkolta, hogy mekkora a gondja a száműzöttek üdvössége miatt.

Damján területéről sok beteg tartózkodott a sziklaszigeten. Úgy érezte, hogy hívják — és Isten is hívja. Ezért felajánlotta a püspöknek, hogy küldje őt Molokaiba. Már másnap reggel elkísérte a püspök annak a hajónak a fedélzetére, amely a szigetlakók élelmiszerellátásáról gondoskodott. Estére Damján atya volt az egyedüli egészséges több mint nyolcszáz beteg között. Önként temette el magát közéjük elevenen; mert még csak kilátás sem volt arra, hogy Molokairól egyszer visszatérhessen az egészségesek közé. Harminchárom éves volt, egészséges és erős, így hát határozottan nekivágott. A betegeknek mindenük akart lenni: atyjuk és testvérük, orvosuk, tanítójuk és papjuk. Hozzájuk tartozott. Milyen gyakran megtörtént, hogy beszédeiben ezt a fordulatot használta: „Mi, leprások!" Nemcsak szavak voltak ezek, Damján át is élte ezt. Úgy tűnt, hogy nem aggasztja a fertőzés; úgy bánt a betegekkel, mintha egészségesek volnának. Félelemnélkülisége megnyerte számára a kitaszítottak vonzódását és szeretetét. Ezen a módon sikerült Damjánnak a lepratelep arculatát teljesen átalakítania, az emberek érzületét és magatartását megváltoztatnia, méghozzá tartósan. Amikor egy tájfun elpusztította a nyomorúságos kunyhókat, azon fáradozott, hogy a betegekkel együtt új, tiszta faházakat emeljen számukra. Kórházat is épített azoknak, akik nem tudtak már egyedül segíteni magukon, továbbá két árvaházat azoknak a gyermekeknek, akiknek családjuk nélkül kellett a szigeten lakniok. Még a halálfélelmet is enyhíteni próbálta Damján azzal, hogy gondoskodott az elhunytak méltó temetéséről.

Damján fáradhatatlan szeretetszolgálata csakhamar megérlelte lelkipásztori és misszionáriusi fáradozásainak gyümölcseit is. Közössége megnőtt. A telep temploma kicsi lett, bővíteni kellett. Amikor Maigret püspök 1875-ben bérmakörútján Molokaira érkezett, csak ámulni tudott mindazon, amit Damján atya végzett. Ám nemcsak a püspök látta csodálkozva tetteit. A nyilvánosság is tudomást szerzett minderről, bár a rosszakarat sem hiányzott. Tette végül is tanúsággá érlelődött és világméretű visszhangot keltett. Amerikából és Európából érkező adományok könnyítették meg munkálkodását. Egy napon a hawaii kormányzat is felfigyelt rá, sőt 1881-ben maga az uralkodónő is meglátogatta kis szigetén, és átnyújtotta „a leprások apostolának" az ország legnagyobb kitüntetését. Damján azonban nem sokat törődött a világi dicsőséggel. Többet jelentett számára betegeinek hálás mosolya. Tudta, hogy másfajta „kitüntetés" lesz az osztályrésze. Már 1877-ben észlelt a karján kis fehér foltokat; időnként eltűntek, majd ismét előbukkantak. Damján tudta, hogy ezek a lepra első jelei. Félelem környékezte, bár kezdettől fogva számolt azzal, hogy nem kerüli el a betegséget. Aggodalmában Istenhez fohászkodott.

1884 decemberében megbizonyosodott arról, hogy ő is leprás lett. A szigeten tett körútja után erős rosszullét fogta el. Forró lábfürdőben akart enyhülést találni. Anélkül, hogy odafigyelt volna rá, dagadt lábát belemártotta a forró vízbe. Csak amikor a kezét leforrázta, vette észre, hogy lába érzéketlen maradt, ami a lepra egyik legbiztosabb jele. A bizonyosság olyannyira hatott rá, hogy reszketett, mintha heves láz emésztené. Újra és újra rátört a rettegés. Jó időbe telt, amíg legyőzte magát, és testvérének, Pamphiliusnak meg tudta írni ezt a levelet: „Tudod, hogy a Megváltó kiválasztott engem, amikor megengedte, hogy elérjen a lepra. Örökké hálás leszek Istennek ezért a kegyért. A betegség az életutamat... gyorsabban a mennyei hazába irányítja. Ebben a reményben veszem magamra keresztemet. Kérlek, segíts imádságoddal, hogy legyen erőm kitartani és felérkezzem a Kálvária-hegy csúcsára."

A keresztút évekig tartott. Damján most már teljesen hasonló lett szeretett gyermekeihez: arca felfúvódott, füle megduzzadt és elformátlanodott, szeme piros lett, a hangja rekedt. Idővel aztán elhagyta az ereje. Lesoványodott és heves láz gyötörte.

Példája azonban utánzásra ösztönzött. Két laikus testvér és egy világi pap segédött társául. 1888-ban megérkeztek az első irgalmas nővérek is Molokaira. Damján ujjongott: „Nyugodtan meghalhatok. Művem jó kezekben van."

1889. április 15-én éjjel halt meg. A leprások egy magas fa alá temették, amely alatt Damján első éjszakáját töltötte Molokain. Sírkövén ez áll: „Áhítatos megemlékezésül a tiszteletre méltó Damján De Veuster atyának, aki a felebaráti szeretet vértanújaként halt meg."

Damján emléke nem hunyt ki. 1936. május 3-án a „Mercator" belga iskolahajó a nagy misszionárius földi maradványait hazavitte Belgiumba.

LABRE SZENT BENEDEK-JÓZSEF zarándok

Ünnepe: április 16.
* Amettes, 1748. március 26.
† Róma, 1783. április 16.

Benoît-Joseph Labre 1748. március 26-án született Artois-ban, Amettes faluban. Szülei, Jean-Baptiste és Anne-Barbe Grandsire szerény birtokukon gazdálkodtak, s emellett egy kis rövidáru-kereskedést is vezettek. A család mélységesen hívő életet élt. Tizenöt gyermekük közül Benedek volt a legidősebb. Az amettes-i falusi iskolában, majd később a szomszédos Nédon mezőváros iskolájában csupán gyenge képzettséget szerzett. Szokatlanul szelídnek és alkalmazkodónak, egyben hallgatagnak ismerték. Rendkívül jámbor volt. Amikor tizenkét éves lett, magához vette nagybátyja, François Labre, aki az Amettes-től mintegy húsz km-re levő Erin plébánosa volt. Itt járult 1761. szeptember 4-én elsőáldozáshoz és bérmáláshoz. Nagybátyja ezután latinra tanította, Benedek azonban csak közepes tanulónak mutatkozott. Az imádság és a szemlélődő élet vonzotta, a tanulás iránt nem volt érzéke, még kevésbé mutatott hajlandóságot a papi hivatás iránt. Később nagy érdeklődéssel olvasta az oratoriánus Jean Lejeune (1592—1672) prédikációit, amelyek teljesen a janzenista ridegség szellemét lehelték és mély hatást gyakoroltak rá. Hasonlóképpen behatóan foglalkozott a domonkos Granadai Lajos (1504—1588) misztikus írásaival, és megtanulta, hogy egész életén át nagyra becsülje őt.

Magányosságra hajlamos temperamentumát egyre alkalmatlanabbnak érezte a világban való életre. Azon a napon azután, amelyen hallgatta nagybátyjának egy vendégét, aki elbeszélte a nagy trappista kolostor (Grande Trappe) életét, úgy hitte, hogy végre rátalált az útjára. Nagybátyja is, szülei is ellenezték azt a kívánságát, hogy trappista legyen, így hát jól-rosszul folytatta tanulmányait, míg nagybátyját 1766-ban el nem ragadta egy pestisjárvány. Ezt követően néhány hetet a szüleinél töltött, majd rábízták anyai nagybátyjára, Jacques Vincent-ra, egy szent életű papra, aki káplán volt Conteville-ben, és mélységesen megragadta unokaöccse lelkét. Miután hiábavaló látogatást tett Val-Sainte-Aldegonde karthauzi kolostorában, nagybátyja közvetítésével 1767-ben a Montreuil-sur-Mer közelében levő Neuville karthauzi kolostorában próbálkozott. Itt is visszautasították, mivel nem találták kielégítőnek képzettségét. Ekkor egy ideig Ligny-les-Aire egyházi iskolájába járt, majd ismét megkísérelte Neuville-ben, hogy belépjen a karthauziak közé. Megint kudarc érte. Nyugtalanságoktól és kétségektől marcangolva hat hét múlva arra kényszerült, hogy visszatérjen családjához. Jövője homályosabbnak tűnt előtte, mint bármikor, mert továbbra is hiányzott az a képessége, hogy alkalmazkodni tudjon a világban

való élethez. 1767 novemberében a Grande Trappe-ban kérte felvételét, ám ott is visszautasították; ezúttal azért, mert még nem töltötte be huszonnegyedik évét. A boulogne-i de Pressy püspök tanácsára, akivel egy misszió alkalmával ismerkedett meg, újból kísérletet tett a neuville-i karthauzi kolostorban, de sikertelenül. Elhatározta, hogy nem kerül még egyszer övéi szeme elé; ismételten a Grande Trappe-ba ment, de felvételét ezúttal is elutasították. 1769 novemberében a Moulins közelében levő Sept-Fonds-ban végre felvették a trappisták a noviciátusba.

Néhány hónapi megnyugvás után belső bizonytalankodása olyannyira elhatalmasodott, hogy belebetegedett. 1770 júliusában el kellett hagynia a noviciátust; lassanként kezdte megérteni: egészen egyéni hivatása az, hogy „ide-oda bolyongó" feltétlen önkiüresítésben éljen. Egy ismeretlen pap, akivel később találkozott, megerősítette szándékában.

Így hát tudatosan és világos szándékkal magára vette a nyomorúságos, lerongyolódott csavargó életét, abban a meggyőződésben, hogy ez számára az üdvösség egyéni útja, melyen haláláig ki kell tartania. Ettől kezdve szüntelenül zarándokként bolyongott Európa útjain, kegyhelytől kegyhelyig; csak csekély alamizsnát fogadott el, hogy éhen ne haljon és meg ne fagyjon. Elutasított minden lehetőséget, hogy bárhol is letelepedjék. A rendelkezésünkre álló bizonyítékok csekély és pontatlan volta sajnos alig nyújt lehetőséget arra, hogy vándorlásai útvonalát követhessük. Úgy látszik, hogy útjait terv nélkül, teljesen önkényesen választotta meg. A hagyomány így közli, hogy merre haladt át: Sept-Fonds-ból való útnak indulása után Paray-le-Monial kórházába fogadták be; ezután pedig Lyonon át Itáliába ment. A Piemontban levő Chieriből írta 1770. augusztus 31-én utolsó levelét hozzátartozóinak. Felkereste Loretót és Assisit, majd decemberben Rómába érkezett. Sokáig tartózkodott itt anélkül, hogy valahol is véglegesen megtelepedett volna. Megszerette Rómát, amelynek templomai és szent helyei határtalan területet kínáltak jámbor gyakorlatai számára. Nehézség nélkül el tudott tűnni a római koldusok tömegében. Ezenkívül elég menedékhelyet is talált itt. Miután egy ideig valami barlangfélében lakott a Quirinal közelében, a Kolosszeum egy falmélyedésében talált menedéket. Az volt akkoriban mindenféle elhagyatott és nyomorult menedékhelye. 1771 tavaszán újból vándorolni kezdett, ezúttal Dél-Itáliába. 1772 elején több hetet töltött Nápolyban, majd onnan is tovább indult március közepén. Miután májusban visszaérkezett Rómába, Spanyolországba indult, s elzarándokolt Compostellába és Burgosba. Ezt követően a Provence-ban, majd 1774 húsvétján ismét Rómában találjuk. A következő éveket más zarándokutak töltötték ki, ezek időbeli sorrendje azonban alig ismeretes. Bizonyos csak az, hogy többször is elzarándokolt Loretóba, és Németországban is hosszú vándorutakat tett. 1776 őszétől hosszabb ideig Rómában időzött. Utolsó loretói zarándokútjára 1782 márciusában indult; teljesen kimerülve ment onnan tovább, s megjósolta közeli halálát.

Szentsége átsugárzott ócska, piszkos ruháján. Az utcagyerekek gyakran követték gúnyos kiáltozásaikkal, de mind több olyan ember akadt, aki

nyomorúságában is felismerte a szentség fényét. Sohasem esett abba a kísértésbe, hogy más elfoglaltságot keressen magának, vagy hogy bevonuljon valamilyen szerzetbe. Csodákat és rendkívüli jelenségeket is tulajdonítottak neki. Feltételezhetjük, hogy igen nagy fokban tapasztalta meg az Istennel való misztikus egyesülést; bizonyosat azonban nem tudunk róla, csak néhány jelre vagyunk utalva. A hihetetlenül primitív életkörülmények tönkretették Benedek egyébként sem igen ellenálló szervezetét. Visszatért Rómába, s 1783 elején megbetegedett, de még így sem mondott le arról, hogy körbejárja a templomokat. 1783. április 16-án, nagyhét szerdáján az utcán összeesett. Egy közeli házba vitték, s ott estére meghalt. Már másnap reggel így kiáltoztak a gyerekek Róma utcáin: „Meghalt a szent!" A tömeg áramlott a halottasházhoz, majd hosszú időn át a sírjához. Boldoggá avatási eljárása nagyon hamar megkezdődött, de a politikai események miatt elhúzódott, és csak 1859-ben fejeződött be.

1881. december 8-án avatták szentté.

SZENT APOLLONIUS vértanú

Ünnepe: április 18.
Róma, 183—185 körül,
április 18. vagy 21.

Bár Jézus szavai szerint a gazdagoknak nehezebb bejutniok a mennyek országába, mint a szegényeknek, követése mégsem volt soha a szegény emberek kiváltsága. Már az Evangélium is értesít az előkelő Nikodémusról és a gazdag arimateai Józsefről, akik nem teljes nyilvánossággal ugyan, de követték Jézus tanítását. Amikor aztán később az Úr tanítványai csaknem az egész *oikumenét, „földkerekséget"*, Kelet és Nyugat akkor lakott országait keresztül-kasul bejárták és térítették, a felső társadalmi réteg egyes tagjai lassanként csatlakoztak minden akkori vallás e legszerényebbjéhez, és beléptek a „testvérek" közösségébe, ahogy a keresztények nevezték magukat.

Ezeknek az előkelő megtérteknek egyike volt Apollonius, a tekintélyes római arisztokrata. Megtérését vélhetően Szent Jusztinnak (lásd: A szentek élete, 237. o.) köszönheti, akit vértanúként is követett. Cézáreai Euszébiosz († 339) tanúsága szerint Apollonius „nagy tekintélyben állott a hívek előtt kitűnő neveltetése és filozófiai képzettsége miatt" (Egyháztörténelem V, 21). Egy napon egy rabszolga feljelentette mint keresztényt, és Perennis prétoriánus prefektus, a fiatalkorú Commodus császár képviselője elé vitték, hogy felelősségre vonják.

Az akkori vezető római körök növekvő romlottságával magyarázható, hogy a személyében egyáltalán nem keresztényellenes Commodus kormányzása alatt bűnvádi eljárás indulhatott egy római patrícius ellen keresztény hitvallása miatt.

Perennis, aki tehetséges, de gátlástalan férfi volt, a kortárs történészek tanúsága szerint a római állam egyes alattvalóit pusztán gazdagságuk miatt is bűnösként maga elé állíttatta, és elítélte, hogy kivégzésük után vagyonukat megkaparinthassa; ezáltal a leggazdagabbak közé tartozhatott. Apolloniusnak a bírósági eljárás során részletesen tisztáznia kellett magát Perennis előtt, úgyhogy az volt az egésznek a látszata, mintha ez a nyereséghajhászó tisztviselő nagyon a vádlott ellen fordult volna. A kihallgatás szó szerinti szövege megmaradt.

Perennis a kihallgatást ezzel a rideg kérdéssel kezdte: „Apollonius, keresztény vagy?" Ez így válaszolt: „Igen, keresztény vagyok, és mint ilyen, tisztelem és félem Istent, aki teremtette az eget, a földet, a tengert és mindazt, ami bennük van". Perennis erre így szólt: „Változtasd meg elveidet! Kövesd tanácsomat, és esküdj meg kürioszunk (urunk), az autokrator (egyeduralkodó) Commodus szerencseistennőjére (Tükhére)!" — Commodus császár az

uralkodó isteni mivoltának „dogmájára" támaszkodva, amely nagyon megfelelt hiúságának, más fennhéjázó címek mellett felvette a keleti uralkodókultuszban elterjedt küriosz nevet. A görög nevek és a görög nyelv akkoriban modernnek számított Rómában. A szerencseistennő, Tükhé vagy Fortuna a Geniushoz hasonlóan a régóta tisztelt védőistenségek egyike volt. Egyben megszemélyesítette pártfogoltjának sorsát. Minden rómainak késznek kellett lennie, hogy megesküdjön a császár Tükhéjére vagy Fortunájára, hogy bebizonyítsa császár iránti hűségét. Úgy látszik, hogy Commodus császár különösen kedvelte Fortuna kultuszát; pénzeire verette őt, az általa választott Fortuna manens (maradandó Fortuna) és a Fortuna felix (boldog Fortuna) melléknévvel.

Apollonius mint keresztény nem bocsátkozhatott ilyen bálványkultuszba. Válaszában csatlakozott Perennisnek ahhoz a kívánságához, hogy változtassa meg elveit, szó szerint fordítva: változtassa meg gondolkodását vagy forduljon meg. „Aki megfordul, s eközben elfordul Isten igaz, jó és csodálatra méltó parancsaitól, jogtalanul, becstelenül és istentelenül jár el; aki pedig úgy fordul meg, hogy közben elfordul mindenféle igazságtalanságtól és rosszaságtól, még a rossz gondolatoktól is, és menekül a bűn uralma elől, s egyáltalán nem tér vissza hozzá, az igaz." Apollonius ezután részletesen megmagyarázta esküje megtagadásának okát, és hangsúlyozta készségét, hogy az egyedül igaz Istenre hajlandó megesküdni, hogy tiszteli a császárt és imádkozik uralmáért. Perennis azonban megismételte követeléseit, és ezenfelül még azt kívánta: „Áldozz az isteneknek és az autokrator Commodus képének!" De Apollonius mosolyogva felelt: „A megváltozásra és az esküre vonatkozóan már előadtam védekezésemet. Arra a felhívásra pedig, hogy áldozzak, a következőt válaszolom: vértelen és tiszta áldozatot én is és valamennyien mi keresztények bemutatunk, tudniillik a mindenható Istennek (a »Pantokratornak«), az ég és föld s minden élőlény Kürioszának. Ez az áldozat imádságokból áll, mindenekelőtt Isten képmásaiért, azokért, akik Isten rendelése folytán uralkodók lettek itt a földön. Szent és igaz parancsaink szerint naponta imádkozunk a mennyben lakó Istenhez e földi világot kormányzó Commodusért. Jól tudjuk ugyanis, hogy nem másnak az akaratából gyakorolja uralmát a földön, hanem egyedül a láthatatlan Isten végzéséből, aki — mint mondják — áthatja a mindenséget".

Apollonius ebben a feleletben a Perennis által használt kifejezésekkel játszott: az autokrator és küriosz Commodusszal, akinek képe elé tömjént kellett volna hintenie, szembeállította a *Pantokrator*t, a mindenség *Kürioszát*, és világosan kifejezte, hogy az ember képe előtt nem szabad Istent megillető tiszteletet tanúsítani, hogy az ember csak képmása Istennek, akiért imádkozhatunk és kell is imádkoznunk, az igaz Istennek viszont áldozatot mutathatunk be, és kell is ezt tennünk. A naponta bemutatott vértelen és tiszta áldozattal, mely mindenekelőtt imádságokból áll, Apollonius az Eucharisztiára gondolt, amelyben Isten emberré lett Igéje a kenyér és bor színe alatt, közössége közepette, áldozatul mutatja be magát

mennyei Atyjának. Apollonius nyilvánvalóan Athénagorasz († 180 után) tanítványa volt, aki 177 körül egy Marcus Aureliusnak címzett, s a keresztények védelmében összeállított iratban (Apológia, 13. fej.) teljesen hasonlóan fejezi ki magát.

Perennis nem mutatott megértést az ilyen eszmék iránt, és végül háromnapi gondolkodási időt adott Apolloniusnak. Ennek eltelte után sok szenátor, tanácsos és magasan képzett férfi jelenlétében újból elővezették Apolloniust, ő pedig megismételte azt az elhatározását, hogy kitart az Isten félelmében. Perennis viszont egy állami határozatra utalva újból felszólította, hogy gondolja meg és nyilvánítsa ki tiszteletét az istenek iránt. Apollonius azonban erre megjegyezte: „Isten végzése nem szüntethető meg emberi döntésekkel". Minden pogány kultusz értelmetlenségének kifejtésével megerősítette: „Prefektus, mi nem tartjuk szerencsétlenségnek, ha az igaz Istenért meg kell halnunk. Amik vagyunk, Istenért vagyunk. És készek vagyunk arra, hogy mindent elviseljünk inkább, mint hogy rosszul haljunk meg. Mert akár élünk, akár halunk, a Kürioszhoz tartozunk." (vö. Róm 14, 8) A prefektus gúnyos megjegyzésére, hogy Apollonius eszerint élvezettel hal meg, egyszerűen így válaszolt: „Szívesen élek, Perennis; de az élet iránti szeretetből nem félek a haláltól. Nincs értékesebb az életnél. Ezen azonban az örök életet értem, minden lélek halhatatlan életét, azét, aki jól töltötte a jelen életet."

Apollonius hiába fáradozott azon, hogy a prefektus számára felfoghatóvá tegye Isten az emberré lett és az emberek üdvösségéért megfeszített Fiáról szóló keresztény tanítást; a keménynyakú értetlenség láttán megjegyezte: „Mennyire fáj nekem, hogy nincs érzéked a kegyelem szépsége iránt! Ó, Perennis, csak a kitárt szív képes felfogni a Küriosz szavát, mint ahogy csak a nyitott szem láthatja meg a fényt". Egy a hallgatók közt jelenlevő cinikus filozófus közbekiáltását Apollonius ezzel vágta el: „A balgák szemében az igazság szükségszerűen esztelenségnek látszik." Majd utalt arra, hogy mint egykor a próféták és a régi filozófusok, Jézus is — aki az embereket egymás iránti szeretetre és a császár tiszteletére, de egyedül Isten imádására tanította — gyűlöletes volt azok szemében, akik nem taníthatók. Már Platón tudatában volt minden valóban igaz sorsának, amikor azt mondta: „Az igaz embert megkorbácsolják, kínpadra vonják és megkötözik, a szemét kiszúrják, és minden szenvedést el kell viselnie, végül pedig keresztre feszítik." (Az állam II, 361 sk) Ezután Apollonius így folytatta: „Amint rágalmazó vádlói az ártatlan Szókratészt bűnösnek jelentették ki, és felizgatták ellene a népet, úgy ítélte el és kötözte meg néhány gátlástalan ember a mi Tanítónkat és Üdvözítőnket; valójában ugyanígy tettek már előfutáraival, a prófétákkal is, akik előre megjövendölték dicsőségét." Tévedhetetlen bizonyossággal hangsúlyozta Apollonius, hogy ettől a megfeszített Jézustól „tanultuk meg, hogy szépen éljünk, és hogy előre tekintsünk a remélt jövőbeli javakra, ha látszólag értelmetlenül kell szenvednünk".

Amikor Perennis végül berekesztette a kihallgatást, Apollonius sajnálkozását fejezte ki, amiért nem sikerült védőbeszédével a prefektus szívét

megvilágosítania és az egyedül igaz Isten tiszteletére indítania. Perennis lefejezésre ítélte Apolloniust. Biztosra vehetjük, hogy a római joggyakorlat szerint az ítéletet azonnal végrehajtották.

Apollonius nem maradt egyedül; a régi római nemzetségekhez tartozók legjobbjai a következő évszázadokban, az általános pusztulás közepette megtalálták az utat Krisztushoz, és szeretetből lemondtak földi jólétükről, hogy szebb életük legyen majd Krisztus országában.

A MEGTESTESÜLÉSRŐL NEVEZETT BOLDOG MÁRIA kármelita nővér

Ünnepe: április 18.
* Párizs, 1566. február. 26.
† Pontoise, 1618. április 18.

Amikor madame Acarie 1614-ben, az amiens-i Kármelbe lépésekor felvette a Megtestesülésről nevezett Mária nevet, már egy hosszú élet volt a háta mögött. Madame Acarie-ról egy kortársi tudósítás azt mondja, hogy „semmi nevezetesebbet nem kezdtek el Isten dicsőségére, mielőtt vele nem beszéltek, vagy a tanácsát meg ne kérdezték volna".

1566. február 27-én a keresztségben a Barbe (Borbála) nevet kapta. Szüleit, Avrillot-ékat Párizs legtekintélyesebb családjai közé számították, akik a kor vallási és politikai nyugtalanságai közepette egyértelműen az Egyház oldalára álltak. Franciaország akkoriban a kálvinista „hugenották" és a katolikus párt közti ún. „vallásháborúk" színtere volt; az utóbbi 1575-től „Ligának" nevezte magát. A „Bertalan-éj" (1572) Párizsában nőtt fel Barbe Avrillot. Későbbi életére nagy jelentőségű volt az az idő, amelyet a longchamp-i klarisszák nevelőintézetében töltött. Itt járult tizenkét éves korában első szentáldozásához, s itt kapta meg bensőséges vallási életének alapjait is. Nagyon boldognak érezte magát a kolostorban, szívesen lett volna maga is apáca, szüleinek azonban más tervük volt vele: férjhez kellett mennie.

Pierre Acarie, az a fiatalember, akit a férjéül választottak, ugyanazokhoz a körökhöz tartozott, mint az Avrillot család. Tekintélyes állást töltött be mint királyi tanácsos és a számvevőszék tagja, nagy vagyonnal rendelkezett, szigorúan katolikus érzelmű volt és a „Liga" hűséges híve.

1582. augusztus 23-án tartották meg az esküvőt. Acarie úr ugyancsak büszkélkedhetett szép, fiatal feleségével, akit szelíd, kellemes lénye mindenütt kedveltté tett, és akit mint a szép Acarie-nét sokszor megcsodáltak. Ahhoz is értett, hogy nagy háztartását vezesse; házassága első tíz évében hat gyermeket hozott világra, akiknek kiváló édesanyja volt.

Őszintén szerette férjét, bár annak könnyen ingerelhető, gyakran kiszámíthatatlan lénye nem egykönnyen adott helyt az önfeledt meghittségnek. Ő viszont annál inkább arra törekedett, hogy mindenben alárendelje magát neki. A házaséletet akkoriban vallásos körökben nem sokra becsülték. Annál jelentősebbnek mutatkozik Barbe hivatása, hogy éppen házassága által járjon a szentség útján. Arra törekedett, hogy lelki életét — amennyire kötelességei megengedték — a Longchamp-ban megszokott módon élje tovább. A mindennapos szentmiséhez, a szentségek rendszeres vételéhez, a Szentírás olvasásához és a napi lelkiismeret-vizsgálathoz szilárdan ragaszkodott.

Ebből az időből némely, annyira érthető kis hiúságát később nagyon bánta. Ha lehetőség adódott számára, szívesen olvasott. Egy napon férje az *Amadis*nak, egy abban az évszázadban divatos, és valakitől kölcsönvett regénynek az olvasásába merülve találta. Nem szólt semmit, de attól kezdve gondoskodott, hogy hitvese jámbor irodalmat is találjon a könyvespolcon. Nem is sejtette, hogy ez mennyire találkozott annak valódi ízlésével. A vallási könyvek sokkal jobban érdekelték, mint egyebek.

Szent Ágoston egy mondása különösen mélyen hatott rá: „Túlságosan kapzsi az, akinek Isten egyedül nem elég." Isten egyedül — ez volt az, ami elbűvölte. Isten, a végtelenül szent, igaz, mindentudó, mindenütt, az ő saját lelkében is jelen van — mi szükség van másra? Ennek a mindent átható isteni jelenvalóságnak a puszta ténye teljesen foglyul ejtette. Félretette a könyveket, nem volt rájuk szüksége többé. Új élet kezdődött számára, a nagyobb benső egyszerűség élete az őt körülvevő sokféleség közepette — a misztikus élet. Senkinek sem beszélt róla, titkát azonban mégsem tudta teljesen elrejteni. Gyakran annyira túláradt benne Isten kegyelme, hogy bármennyire igyekezett is, nem állt már hatalmában ezeket az eksztázisokat elrejteni. Elképzelhetjük a környezetére gyakorolt hatást. Betegnek tartották, orvosokat hívtak, szemrehányást tettek neki, mert úgy vélték, hogy feltűnést akar kelteni. Versengve buzgólkodtak azon, hogy megalázzák. Sokkal rosszabb volt azonban saját belső bizonytalansága: vajon helyes úton jár-e? Csalódásoknak esett áldozatul? Nem volt lelkivezetője, senki, aki tanácsot adhatott volna neki. Csak öt év elteltével szabadította meg ettől a kíntól egy kiváló lelkivezető, Canfieldi Benedek (1562—1610) kapucinus atya, aki Angliából származott, de akkortájt Párizsban tartózkodott. Amikor madame Acarie kitárulkozott előtte, az atya úgy találta, hogy Istentől való mindaz, ami vele történt. Teljesen át kell engednie magát a lelkében működő isteni tevékenységnek. „Mintha érezhetően levettek volna egy követ a lelkemről" — mondotta később, olyan jól érezte magát, amikor ezt a közlést hallotta. Csak egy kérése maradt még: imádkozhasson azért a kegyelemért, hogy belső élete ne akadályozza abban, hogy mint asszony és anya tökéletesen teljesíthesse a kötelességeit.

A Valois nemzetség kihalása (1589) után a francia királyi trón utódlásának joga a Bourbon-Navarrai házra szállt. A trón várományosát, Navarrai Henriket azonban, mivel protestáns volt, a katolikusok elutasították. A közte és a „Liga" közt most következett nyílt hatalmi harcban Pierre Acarie nemcsak pénzügyileg, hanem politikailag is olyan veszélyes helyzetbe került, hogy IV. Henrik áttérése és trónra lépése után, 1594-ben menekülnie kellett Párizsból. Vagyona maradékát az fenyegette, hogy hitelezői zsákmánya lesz, jó hírnevét pedig az, hogy áldozatul esik a rágalmaknak. Hogy mindezt kimondhatatlan fáradozásokkal mégis sikerült megakadályozni, egyedül hitvesének érdeme volt. Ő, akit „eksztatikusnak" gúnyoltak, férje távollétének négy éve alatt bámulatos okosságot és körültekintést tanúsított a legbonyolultabb jogi, pénzügyi és egyéb nehézségek közepette. Nem bizonyult kisebbnek akkor sem, amikor lábtörése miatt fájdalmas műtét-

nek kellett alávetnie magát, és hosszú ideig tartó szenvedéseket kellett kiállnia. Panasz nélkül tűrt mindent, csodálatra méltó türelemmel, azután is, amikor első balesetét két másik követte, és attól kezdve csak mankóval tudott járni.

A nantes-i ediktum évében (1598), amely a protestánsoknak tett engedmények árán meghozta Franciaországnak a belső békét, Pierre Acarie is visszatérhetett Párizsba. Egyet-mást megváltoztatva talált házában. Az a kiterjedt szeretettevékenység, amelyet felesége gyakorolt, azt hozta magával, hogy ki-bejárt a sok segítségre szoruló és segítő egyaránt. Ezen túlmenően azonban az „Acarie-szalon" mindinkább a művelt szellemek találkozóhelye lett. Magas rangú és nagy tekintélyű papokat, mint Szalézi Szent Ferencet (lásd: A szentek élete, 57. o.), Pierre de Bérulle (1575—1629) bíborost, Étienne Binet (1569—1639) jezsuita generálist, Pierre Coton-t (1564—1626), a király gyóntatóját, az egyetem professzorait és doktorait vonzotta az ott uralkodó szellem. Hogy milyen szellem volt ez, tanúsítja Szalézi Ferenc, aki szerint madame Acarie „a Szentlélek megszentelt eszköze". Jelenlétében mindenkit az az erős érzés fogott el, hogy egészen közel került Istenhez. A téma, amelyről ebben a körben mindenekelőtt szó esett, Franciaországnak a hitharcok hosszú ideje után szükségessé vált vallási megújulása volt. Barbe Acarie személyesen tett meg mindent, amit csak tudott: látogatta Párizs kórházait, segített a betegeken, bátorságot öntött a tévelygőkbe és kételkedőkbe, imádsággal küzdött a lelkükért, és — mint boldoggá avatási perében esküvel tanúsították — több mint tízezer embert vezetett vissza a katolikus hitre. De mi volt mindez ebben a nagy nyomorúságban?

1601-ben francia nyelven is kiadták a kármelita rend spanyol reformátorának, Avilai Nagy Szent Teréznek (lásd: A szentek élete, 589. o.) életrajzát. Madame Acarie először elutasítóan viselkedett vele szemben. Ezt követően azonban két egymás után következő látomásban megjelent neki Teréz anya, és tudomására hozta: az az Isten akarata, hogy Barbe kármelita kolostorok alapításán fáradozzon Franciaországban. Egyben megígérte, hogy legyőz minden nehézséget. Nem lehetett meg nem hallani, hogy Isten szólt általa. Meg is értette: ha Franciaország vallási megújulásának kell következnie, akkor azt az imádság, az áldozat és engesztelés széles hullámának kell meghoznia. Ennek a feladatnak szolgált a sarutlan kármelita apácák rendje.

Azok a nehézségek, amelyekről a jelenés beszélt, nem mutatkoztak csekélynek. Hogy az új kolostorokban megalapozzák Teréz anya szellemét, spanyol kármelita apácákat akartak Franciaországba telepíteni. Ám VIII. Kelemen (1592—1605) pápa hosszas közbenjárására és kifejezett parancsára is szükség volt, míg végre 1604 augusztusában hat spanyol nővér — francia hölgyek és urak kíséretében — elindulhatott az útra. Az első alapítás számára megfelelő házat találtak Párizsban a Notre Dame des Champs korábbi bencés kolostorban, amely azonban felújításra és átalakításra szorult. Anélkül, hogy beteg lábára vigyázott volna, madame Acarie felügyelt az építkezésekre. Legnagyobb és legnehezebb feladata azonban az volt, hogy

kiválassza és előkészítse az új kolostor „élő építőköveit". Jelentkezőkben nem volt hiány. Sok eszményi lelkületű, mindenféle rendű és rangú leány és asszony késznek mutatkozott arra, hogy életét engesztelő áldozatul ajánlja fel. Madame Acarie nekik szentelte magát, és jövendő hivatásukra oktatta őket. Egyáltalán nem vett fel azonban minden jelentkezőt. „A szív mélyéig kell hatolnunk, és meg kell néznünk, hogy Isten ott van-e, vagy legalábbis ott lesz-e" — mondta, és hála „a szellemek megkülönböztetése" adományának, amellyel kiemelkedő módon rendelkezett, senki sem értett ehhez nála jobban. 1604. október 15-én megérkeztek a spanyol kármelita apácák Párizsba, és a következő napokban megtörtént az ünnepélyes alapítás. 1605—1609 között ezt további négy követte Pontoise-ban, Amiens-ben, Tours-ban és Rouenban. Valamennyiről madame Acarie gondoskodott, míg csak túlságos igénybevétele miatt a férje meg nem tiltotta további hasonló útjait. Az alapot azonban már lerakta, és halálakor az egész országban szétszórva már tizenhét virágzó kármelita kolostor működött. Hasonlóképpen neki köszönhetik az orsolyiták is az akkori Franciaországba történt letelepítésüket. Számos bencés női kolostort ösztönzött a szükséges reformokra.

1613 őszén Pierre Acarie felesége karjai között meghalt. Gyermekeik ekkorra már régen felnőttek, nem volt szükségük anyjukra.

Amikor 1602-ben harmadszor jelent meg neki Avilai Szent Teréz, megígérte, hogy egykor ő is kármelita lesz majd: laikus nővér. Nem csekély áldozatába került akkoriban madame Acarie-nak, hogy kimondja rá az igent. Messze járt attól, hogy büszkeségből ne fogadja el a laikus nővér helyzetét, de az fájt neki, hogy laikus nővérként nem mondhatja a kórusimát. Bátran legyűrte azonban ezt, és szívesen fogadta, amit tőle kívántak. Elérkezett az ígéret beváltásának ideje. A máskor oly engedelmes lélek ellenállt minden kísérletnek, amely szándéka megváltoztatására akarta késztetni, hiszen: „Isten kívánja tőlem, hogy laikus nővér legyek". Amiens-ben az általa alapított karmelita kolostorok közül a legszegényebbe kérte a felvételét 1614. február 14-én, és így lett a Megtestesülésről nevezett Máriaként utolsó a nővérek között. Mosogatta az edényeket, segített a konyhában, és alázatos engedelmességgel térdelt saját lánya előtt, aki akkoriban a kolostor szubpriornője volt. „Hogy méltók legyünk Istenhez, el kell szakadnunk minden dologtól, és teljesen meg kell hajolnunk az akarata előtt" — mondta már mint madame Acarie is. E mondását az hitelesítette, hogy most, a szokatlan munka minden nehézsége és annyira megromlott egészsége ellenére sem vált türelmetlenné és csüggeteggé. Nagylelkűségére és alázatosságára új kegyelmi adományokat kapott viszonzásul. „A szenvedésekben mindennél bensőségesebben tapasztalom meg Isten jelenlétét" — ismerte fel, és lelkének olyan nagy volt a belső ragyogása, hogy kívülről is meglátszott, mint soha azelőtt. „Tekintete olyan fénylő és sugárzó volt, hogy csaknem megvakultam tőle" — közli későbbi életrajzírója, dr. A. Duval, aki egyszer váratlanul találkozott vele a kerengőben.

Hogy könnyebben nyújthassanak neki orvosi segítséget, 1616 decemberében a Párizstól nem messze fekvő Pontoise kolostorába vitték. Itt

megvolt az az öröme, hogy elláthatta a sekrestyésnő tisztét. Rejtettségének vége szakadt: Párizs közelsége sok embernek tette lehetővé, hogy felkeressék a Megtestesülésről nevezett Máriát, és — bár rács mögött — a tanácsát és imasegítségét kérhessék. Nemsokára súlyosan megbetegedett, és a tökéletes önátadás szellemében elviselt, kimondhatatlan szenvedés után 1618. április 18-án meghalt.

Már négy év múlva megkezdték a boldoggá avatási eljárást, ezt azonban csak 1791. május 24-én, a francia forradalom idején zárta le VI. Pius pápa. Néhány levéltől eltekintve nem hagyott hátra írásokat, ő maga azonban, mint joggal mondták róla, a tökéletes istenszeretet eleven könyve volt.

PARZHAMI SZENT KONRÁD kapucinus testvér

Ünnepe: április 21.
° Parzham, 1818. december 22.
† Altötting, 1894. április 21.

„A jó Isten nem hagy el engem; fenntartott egy helyet a számomra" — így vigasztalta magát Johannes Birndorfer parasztfiú, a későbbi Konrád testvér, amikor egy kolostorba való felvételi kérelmére ismételten elutasító választ kapott. Húszévesen csak rövid ideje foglalkozott azzal a gondolattal, hogy lehet még pap belőle. Az ő helyében mindenki más hallgatott volna testvérei rábeszélésére, és átvette volna szülei gazdaságát, amely a legtekintélyesebbek közé tartozott a Rottalban. Sokkal jelentősebbnek tartotta azonban János azt a bensejében szóló hangot, hogy Isten teljesen magának akarja. Az a hely, amelyet Isten gondviselése „fenntartott" a számára, az altöttingi Szent Anna-kolostor sokak által látogatott portája volt. Hogy harmincévesen még felvették a kapucinusokhoz, lelkivezetője közbenjárásának köszönhette.

Már gyermekként vonzódott Istenhez: legkedvesebb az volt számára, ha imádkozhatott. Iskolába menet a rózsafüzért imádkozta, és más gyerekeket is meg tudott nyerni ennek. Minél idősebb lett, annál jobban növekedett az imádság iránti szeretete is. Bárhol tartózkodott, gondolatai a mindenütt jelenlevő Istennél voltak, s egyre jobban hozzákapcsolta a szeretet. Ha esténként becsukta maga mögött kis szobájának ajtaját, tüstént eltűnt minden fáradtsága, és csak úgy röpültek az órák Istennel folytatott beszélgetése közben. A reggel gyakran úgy találta, hogy egyetlen pillanatra sem tért nyugovóra.

Vasárnapja teljesen Istené volt. Hogy egy második misén is részt vehessen, már hajnalban útra kelt Griesbachba a korai misére, a másodikat a wengi plébániatemplomban ünnepelte, vecsernyére pedig gyakran Birnbachba ment, s ott még két órát imádságban töltött a szentségház előtt. Hogy eközben négy- vagy ötórás utat is meg kellett tennie, nem számított nála.

Az öt óra járásnyira lévő Aigenben egy zarándoklata alkalmával huszonkét éves korában ismerte meg lelkivezetőjét, Dullinger Beneficiat atyát. Hetente vagy kéthetente megtette a hozzá vezető utat, hogy gyónjon, részt vegyen a szentmisén, áldozzon és jó tanácsot kérjen. Már éjjel egy órakor felkelt, szakadó eső, nagy hó vagy jeges út sem gátolta. Tízórás gyaloglása közben állandóan imádkozott. Amikor késő délután hazaérkezett, még éhgyomorral volt. Egy rövid felfrissülés után visszavonult kis szobájába, hogy imádkozzék vagy egy lelki könyvet vegyen a kezébe. Aigeni útjaihoz kilenc évig, kolostorba lépéséig ragaszkodott.

Télen, amikor a gazdasági munka megengedte, csaknem rendszeresen látogatta a hétköznapi szentmiséket Wengben vagy Sankt Wolfgangban. Ha

hóolvadáskor vagy erős zápor után az utat víz árasztotta el, érhetett akár a térdéig is, átgázolt rajta. Buzgóságában már fél négy körül a templomba ment, és térdelve, imádkozva várakozott a kapu előtt a kinyitására.

Az egyébként befelé forduló Konrád lelkesülten tudott beszélni az Eucharisztiáról. Szentmise alkalmával a Golgotára képzelte magát, az Úr kínhalála megelevenedett a szeme előtt. Ilyenkor gyűjtött erőt magának, hogy megfeszített Urát követhesse az elkövetkező napokon.

Az Eucharisztia titka volt jámborságának középpontja és forrása. Már hétévesen a szentáldozáshoz járulhatott. Ahhoz a szándékához, hogy minden vasárnap áldozik, kolostorba lépéséig hű maradt, s ez nagy ritkaságnak számított akkoriban. A kolostorban nem elégedett meg azzal, hogy az akkori szokás szerint hetente három-négyszer járuljon csak az Úr asztalához. Szívének nagy tisztasága és rendkívüli vágya az Eucharisztia tápláléka után arra indították feljebbvalóit, hogy kivételt tegyenek vele. Hogy a feltűnést elkerüljék, ezeken a napokon a kolostori közösség felkeltét megelőzően, már fél ötkor a szentáldozáshoz járulhatott. Hálából ezért a kegyelemért, amelyben harminckilenc éven át részesült, Konrád már három órától kezdve a szentségház előtt térdelt.

Negyven éven át látta el Konrád az altöttingi Szent Anna-kolostor kapusi szolgálatát. Nemcsak az imádságban való buzgósága, hanem a zarándokok, vándorok és szegények iránti szolgálatkészsége és áldozatos szeretete is fáradhatatlan volt. Minden szabad pillanatában az úgynevezett Elek-cellába, a kolostor lépcsője alatti sötét és szűk helyiségbe ment, ahonnan rá lehetett látni a tabernákulumra. Ha este elcsendesedett a porta élete, sok órát töltött el még itt az éjszakába nyúlóan. Szerzetességének első harminc éve alatt alvását két-három órára korlátozta.

A kolostor kapujánál végzett szolgálatát ekként dicsőítette Pacelli bíboros, németországi nuncius, a későbbi XII. Pius pápa: „Isten szolgája egyben az emberek, rendtársai és a nép szolgája is lett. Az altöttingi kapus anélkül, hogy pap, teológus vagy igehirdető lett volna, a szeretet apostolává vált. Megszentelődésének útja persze érdes és kemény volt: a vezeklés útja, a kereszt szegénységének az útja. Konrádban, a hit, a hűséges kötelességteljesítés és keresztény felebaráti szeretet e hősében hiába keresitek más szentek csodálatos nagy tetteit, amelyekre ámulva figyel fel a világ. Meglátjátok azonban benne a szent remeték jámborsága mellett az erénynek azt a hősiességét, amely nem marad el a nagy szenteknek Krisztus Egyházában végzett tevékeny élete mögött."

Konrád 1894. április 21-én halt meg Altöttingben. 1930-ban boldoggá, 1934. május 20-án szentté avatták.

BARSZABBASZ SZENT SIMON püspök, vértanú

Ünnepe: április 21.
† Karka de-Ledan, 341(?) nagypéntekén.

II. Sapur perzsa király alatt (309—379), aki a Szasszanidák királyi házának leghatalmasabb uralkodója volt, a perzsa birodalom fiatal egyháza hosszú és véres üldözést élt át, amely sok áldozatot követelt. Egyes akkori vértanúkról kortársi, vagy legalábbis nagyon régi és nagyjából hitelre méltó akta tudósít szír nyelven. Ezek közé a régi tudósítások közé tartozik a birodalom fővárosa, Szeleukia-Ktésziphon püspökének, Simon Barszabbasznak ékes stílusban megírt vértanúságtörténete.

II. Sapur uralkodásáig a keresztényeket hallgatólagosan megtűrték Perzsiában, sőt egy bizonyos szabadságot is élveztek. Mindez megváltozott, amikor Sapur célul tűzte ki, hogy régi fényében állítja vissza a perzsa birodalmat. Ennek eszközéül tekintette birodalma vallási egységének helyreállítását — amely egyet jelentett számára a tűzimádó ősi vallás általánossá tételével —, továbbá a harcot a római birodalom ellen, hogy visszahódítsa a korábban elvesztett tartományokat. Mindkét dologgal kapcsolatban gyűlöletesek lettek számára a keresztények: makacsul ellenszegültek a perzsa vallás elfogadásának, és gyanúsak voltak, mint a római birodalom titkos hívei és érzelmileg is barátai. Hogy eközben a főváros püspökével elsőként ütközzön össze a király, az csaknem elkerülhetetlen volt. Simont a nikaiai zsinat (325) egész Perzsia metropolitájává tette. Ezt a hírt a zsinatra kiküldött Szent Sahdoszt (lásd: 107. o.) vitte meg számára, aki az utódja lett, és nem sokkal Simon püspök után halt vértanúhalált.

Külső alkalmat szolgáltatott a negyven évig tartó kemény üldözéshez Sapur király egy 340-ben kiadott rendelkezése, amelyben megbízta Simon püspököt, hogy a keresztényektől kétszeres fejpénzt és kettős adót szedjen és szolgáltasson be a királynak, hogy pénzhez jusson a római háború számára; „a keresztények ugyanis — mondta Sapur — a mi országunkban laknak, érzelmileg azonban a császárhoz, ellenségünkhöz tartoznak". Simon, akihez Sapur bölcsessége és jámbor életmódja miatt nagyon vonzódott, megtagadta ezeknek az adóknak a beszedését, mert hatalma csak a hitre terjedt ki, a keresztények világi ügyeire nem, egyben azonban hangsúlyozta hűségét a királyhoz és a birodalomhoz. Sapur azonban haragra gerjedt a váratlan és számára megmagyarázhatatlan vonakodás miatt. Simon ellenfelei és a keresztények ellenségei rögtön ki is használták az alkalmat az udvarban, hogy Simont gyalázzák és az ország árulójának kiáltsák ki. Amikor Simon a király második felhívásának is ellene szegült, őrizetbe vették, templomát lerombolták, sok keresztényt, püspököt, papot és hívőt elfogtak és a király udvarába hurcoltak. A király, még mindig jóindulatúan fővárosának püspöke iránt, elővezettette Simont, szemére vetette engedetlenségét és a nép

felbujtogatását, s még egyszer megparancsolta neki, hogy hajtsa be a kívánt adókat a keresztényektől. Amikor Simon ismét ellenszegült, a király lemondott arról, hogy a kettős adót a püspök által hajtsa be, de megparancsolta neki, hogy imádja a Napot és a tüzet. Simon megtagadta, hogy a tüzet imádja, hiszen olyan mulandó, a Napnak pedig sem tudása, sem értelme nincs. Miután visszavitték a börtönbe a sok elfogott kereszténnyhez, kitartásra buzdította őket, majd egész éjszaka együtt imádkoztak; tudták ugyanis, hogy közel a végük. Tekintettel arra a régi barátságra, amely Sapurt Simonhoz fűzte, Sapur még egy utolsó kísérletet tett: Simon csak egyetlen alkalommal imádja a Napot, s így megmenti az életét. Hiábavaló volt. A mágusok késztetésére Simont és a vele együtt elfogott kereszténnyeket halálra ítélték. Így hát Simon az elítéltek élén vonult a vesztőhelyre, imádkozott és a Szentírás szavaival bátorította társait, mialatt a hóhérok teljesítették kötelességüket. Simon és két idős pap, Channania és Abdhaikla volt az utolsó. Amikor Channaniát levetkőztették a kivégzéshez, „a teste remegett, a lelke azonban nem". Puszai, egy tekintélyes férfi, aki jelen volt a kivégzéseknél, látta ezt, és így szólt hozzá: „Ne félj! Hunyd be a szemedet egy pillanatra, és meglátod Krisztus világosságát!" Puszait rögtön letartóztatták és a király elé vitték. Simon utolsó imádságában áldást kért üldözőire, nyája híveire és arra a helyre, ahol méltók lettek a vértanúhalálra. Ezután ő is meghalt, mégpedig — mint a tudósítás közli — nagypénteken a kilencedik órában.

BOLDOG ASSISI EGYED szerzetes

Ünnepe: április 23.
† Monteripidói remeteség,
1262. április 22.

Boldog Egyed testvér életét csak attól az időtől kezdve ismerjük, amikor elhatározta, hogy Szent Ferenc (lásd: A szentek élete, 566. o.) követője lesz. A legenda minden korábbi eseményt homályban hagy. Lehetséges, hogy előzően favágó volt. Szerzetesként mindenesetre gyakran végezte ezt a munkát. Feltehetően korán hozzászokott a nehéz munkához. Bizonyosnak látszik, hogy elpusztíthatatlanul egészséges volt. Egyszer azt mondta Szent Ferencről: „Csak egy dolog nem adatott meg neki: az erős test. Ha ugyanis olyan test állt volna rendelkezésére, mint az enyém, ennyire teljesítőképes, kétségtelenül bejárta volna a világ legtávolabbi zugait is."

Egyed hallott már arról, hogyan csatlakozott Ferenchez első társa, Boldog Quintavallei Bernát. Nagyon mélyen hatott rá, hogy Bernát szó szerint teljesítette az Evangéliumot, és minden tulajdonát eladta, az árát pedig szétosztotta Assisi szegényei között. További két férfi is csatlakozott Ferenchez. Egyed Isten felszólításának fogta fel, hogy ez a hír eljutott hozzá. Haladéktalanul Assisibe ment, s ott megtalálta Ferencet. „Hozzátok akarok tartozni Isten iránti szeretetből" — így kérlelte Ferencet. Az meglátta a kérlelőben akaratának tisztaságát, és ezekkel a szavakkal mutatta be társainak: „Egy jó testvért küldött hozzánk az Úr".

A kis közösség előtt ott állt az Úr igéje: „Ha tökéletes akarsz lenni, add el, amid van, az árát oszd szét a szegények között... Aztán jöjj és kövess engem!" (Mt 19, 21.) Ferenc drámai cselekedetével a püspök előtt lemondott gazdag örökségéről. Quintavallei Bernát is látványosan lépett a szegénység útjára. Egyednél egyszerűbben ment minden, mert ruházatán kívül nem volt semmije. Ferenc magával vitte Assisibe, hogy a városban csuhát kerítsen számára a beöltözéshez. Útjuk közben alamizsnát kért egy szegény asszony. Ferenc Egyedhez fordult: „Adjuk oda neki a köpenyedet!" Örömmel ajándékozta oda Egyed köpenyét a koldusasszonynak. Maga is szegény volt; amit ajándékozni tudott, azzal nem segíthetett a nép szegénységén. De azt a keveset, amit el tudott ajándékozni, vidám szívvel adta. Még azon a napon beöltöztette őt Ferenc.

Egyed igen nagyra becsülte Szent Ferencet. Az első társak Ferenchez való viszonya azért mégis más volt, mint azoké, akik később érkeztek a Szent közösségébe. A rend egyik történetírója mondta az első társakról — s ez Egyedre is vonatkozik —, hogy Ferenc kíséretét alkották, a rendi család azonban velük még nem jött létre valójában: „Első társai bizonyára alig voltak a fiai. Olyanok voltak, mint a testvérei, társai a legesztelenebb

kalandban". Első társai a később jövőknél erősebben magukra és saját döntésükre voltak utalva. Jellemző továbbá, hogy Egyed (mint még néhányan az első testvérek közül) később teljesen elhagyta a tevékeny életet, és szemlélődőként visszavonult egy remeteségbe. Ezzel azonban semmi esetre sem szakadt el a maga útját járva Szent Ferenc rendjétől, hanem olyan életformát választott, amelyet a ferences élet első időszakában egy másik lehetőségnek ismertek el az apostoli tevékenység mellett. Talán felismerte Egyed, hogy a prédikálást hosszú távon mégiscsak a rend papjainak kell végezniük, ezért vonult vissza.

Még nem sok ideje volt a kisebb testvérek közösségében, amikor Ferenc apostoli vándorútra küldte ki a világba. Úgy látszik, mintha Egyed nagy örömmel köszöntötte volna, hogy szembekerül a világgal. Mint makkegészséges férfinak nem kellett félnie a vándorút fáradságaitól. Útközben sokszor felajánlhatta erejét mások szolgálatára és segítésére. Segített az embereknek az olajbogyó-szüretelésben, friss forrásvizet vitt szét a városokban, és szolgálataiért csak a mindennapi kenyeret kérte alamizsnaképpen. Így jutott el a spanyolországi Compostellába, Szent Jakab apostol szentélyéhez. Amikor útközben egy szegény emberrel találkozott, részvéttel telve odaadta neki kámzsáját és tovább vándorolt; húsz nap múlva szerzett csak ismét másikat. Felkereste Szent Mihály arkangyal szentélyét is Bariban. Elfogta a vándorlási láz? Lehet, hogy az is szerepet játszott az első években. Nem várte azonban a világ Krisztus örömüzenetének hirdetőire? Nem kellett-e az Isten országát hirdetőknek szüntelenül a világot járniok, hogy az emberek szívében felkeltsék az Isten iránti szent nyugtalanságot? Egyed testvér vándoréveiről így szól a legrégibb legenda: „Ekként járta a világot, s arra ösztökélte a férfiakat és nőket, hogy féljék és szeressék az ég és föld Teremtőjét, s vezekeljenek bűneikért." Feltehetően Egyed volt az első ferences, aki a Szentföldön felkereste a szent helyeket. Ez 1215 körül lehetett.

Ferenc nagyra tartotta testvérét, Egyedet. A legenda ugyanis ezt közli: „Amikor utazásairól hazatért Szent Ferenchez, a Szent jól látta, hogy (Egyed) Isten és a jó példa embere. Efölötti örömében azt mondta: oda mehet, ahova akar. Egyed testvér mégis azt válaszolta, hogy nem akarja az életét ilyen laza engedelmességben leélni. Erre Ferenc, megtérésének hatodik évében, elküldte egy remeteségbe, név szerint Fabrionéba (ma: Favarone), Perugia síkságára." 1215-től 1219-ig maradt ott Egyed.

Amit Egyed átélhetett a favaronei remeteség kegyelmi istentalálkozásában, végül is a keresztény merészségbe űzte: a Krisztusért való vértanúságot kereste. 1219/1220-ban Tuniszban volt, hogy Mohamed követői között tegyen életével tanúságot Krisztusról. Vágya azonban nem teljesült. Bizonyára ez az élménye szólalt meg belőle, amikor egyszer ezt mondta: „Bilincs és vérhullatás nélkül is lehetünk vértanúk. A szent önátadásért, örömért és vidámságért megérdemli az ember, hogy elnyerje a vértanúság jutalmát és koronáját."

Egyed testvér életének csak kevés különleges eseményéről tudunk az 1220 és 1234 közti időből. Ezek azt mutatják, hogy nagyra becsülték. 1225 körül pl. clairvaux-i Miklós bíboros vendégül hívta asztalához. Ezek azonban életének

mégiscsak mellékes eseményei voltak, s ő maga sem tartotta őket sokra. A legfontosabb az, ami 1226. december 22. és 1227. január 5. között történt. Ekkor maga Krisztus jelent meg neki. Testvéreinek észre kellett venniük, hogy istenélményben részesült. Többször is rákérdeztek, hogy titkát megtudják. Tudakolták tőle, hogy látomása olyan volt-e, mint Péter apostolé Róma kapui előtt, vagy Szent Ferencé stigmatizációja alkalmával. Egyed azonban megmagyarázta: „Valóban, mindegyik nagy dolog volt. De mások az Úr művei, és más az Úr személyesen." Többet nem árult el. Ez a látomásos élménye azonban arra késztette, hogy teljesen hagyjon fel tevékeny életével, és csak szemlélődésnek szentelje magát. Kb. 1234-től haláláig, 1262. április 22-ig Perugia mellett a monteripidói remeteségben élt.

Egyed testvért „a nagy szemlélődés testvérének" nevezték. A szemlélődést feladatának fogta fel Isten országában. Tudta, hogy aki misztikus kegyelemben részesül, az maga is kegyelem és segítség mindazok számára, akik Isten országához tartoznak. Arra is oktatott mindenkit, hogy a kegyelemben való kitartás az első és voltaképpeni hivatásunk. Ő maga ugyan nem írt, és feltehetően hosszabb beszédeket sem tartott a lelki élet kérdéseiről; a hallgatást szerette. Akik azonban vele együtt éltek, megismerték annak nagy értékét, amit Egyed rövid mondatokban foglalt össze. Mondásait *Arany szavak* címen gyűjtötték össze. Ezekben a szavakban megérezhetjük az általa látott örök Ige visszhangját. Beszéde ezért igaz, telve van Isten bölcsességével, útmutató és gyakran kérlelhetetlenül világos. Amit Egyed a szemlélődésről és fokozatairól elmondott, fontos lett a szemlélődés elmélete számára. Szent Bonaventura (lásd: A szentek élete, 352. o.) átvette egyszerű testvérének fejtegetéseit, és helytállóbbaknak találta őket, mint amiket a szemlélődésről mondtak az olyan nagy teológusok, mint Clairvaux-i Szent Bernát (lásd: A szentek élete, 470. o.) és Szentviktori Richárd († 1173).

Egyed testvér magatartására jellemzőek szavai: „Isten igéje nem hallgatójánál vagy hirdetőjénél, hanem végrehajtójánál van." Csak aki valóban engedelmeskedik Isten szavának, emelkedhet fel a szemlélődésre; az embernek azonban nincs hatalma rajta, minden csak meg nem érdemelt kegyelem. Egyed testvér *Arany szavai* sokak számára lettek „áldást hozó lelki könyvvé", amint már első másolói mondták ezekről a szavakról. Nem tudományos kifejezések, hanem egy tapasztalt lélek szavai vezetnek el az Istenben való helyesebb imádkozáshoz és élethez. Boldog Egyed tisztelete Perugiában és a ferencesek rendjében mindjárt halála után megkezdődött. VI. Pius pápa ezt a tiszteletet 1777-ben megerősítette és megengedte, hogy ünnepét évenként április 23-án üljék meg.

PELLETIER SZENT MÁRIA-EUFRÁZIA
apáca, rendalapító

Ünnepe: április 24.
* Noirmoutier, 1796. július 31.
† Angers, 1868. április 24.

A 19. század rendalapítónőinek többsége a nemességből vagy a paraszti környezetből származik. Mária-Eufrázia a kivételek közé tartozik: családja apai és anyai részről egyaránt polgári származású volt. Mint vendée-i földijeik nagyobb része, jámbor és jótékonykodó emberek voltak, szilárdan gyökereztek keresztény hagyományaikban. A vendée-i Sallans-ban laktak, amikor kitört a forradalom. A katolikus hit melletti nyílt kiállásuk miatt arra kényszerültek, hogy félrevonuljanak Noirmoutier szigetére. Itt született Róza-Virginia 1796. július 31-én. 1810 végén a család visszatért Sallans-ba, Róza-Virginiát pedig Tours-ba küldték az „Association chrétienne" (Keresztény Társulat) nevelőintézetébe. A leány már évek óta táplálta magában a szerzetesélet iránti vágyat; kívánsága egyre határozottabb formában vonzotta a Szeretetről nevezett Miasszonyunk Nővérei (Soeurs de Notre-Dame de la Charité) közé, akik Tours-ban menhelyet tartottak fenn. Ez a 17. században Eudes Szent János (lásd: A szentek élete, 467. o.) által alapított kongregáció mindenekelőtt a bűnbánó nők, bűnbeesettek és árvák közötti apostolkodásnak szentelte magát. Róza-Virginia terve környezetében élénk ellenállásra talált. Időközben elvesztette a szüleit; gyámja minden formában megtagadta a szerzetbe lépéshez az engedélyt. 1814 őszén végre mégis engedett azzal a feltétellel, hogy nem tesz fogadalmat nagykorúsága előtt.

1814-ben Róza-Virginia belépett „A keresztény Szeretetről nevezett Miasszonyunk Nővérei"-hez, 1815. szeptember 6-án beöltözött, majd 1817. szeptember 9-én „Szent Eufráziáról nevezett Mária" néven fogadalmat tett. Az a ház, amelybe belépett, nem tartozott a legjobbak közé: a kevés, többnyire idős nővér teljesen a forradalom bénító ijedtségének a hatása alatt élt. Az utánpótlás hiányzott, a bűnbánók közti apostolkodás pedig nagyon nehéznek mutatkozott, mert csak kevés képzett munkatársuk volt. Mária-Eufrázia nővért csakhamar újoncmesternővé nevezték ki, és mint ilyen erős tekintélyt szerzett, amely a belőle áradó természetfölötti kisugárzáson nyugodott. Mélységes alázatossága ellenére természetes és természetfölötti adottságai gyorsan az egész közösség középpontjává tették. Már 1825. május 26-án — nem tekintve fiatalságát, a szükséges felmentéssel — főnöknővé választották.

Erőteljes vérmérséklete az addig hiányzó életerővel töltötte el a menhelyet; a ház vonzóereje megnőtt, és sok fiatal lány kérte felvételét a

kongregációba. Mária-Eufráziát felkarolta és támogatta a papság és a város művelt lakossága. Egyik első önálló létesítménye a Magdolnák szemlélődő életet élő közössége volt; a bűnbánókból toborozta őket. Hasonló jellegű korábbi kísérletei, amelyeket más menhelyeken valósított meg, csak nagyon mérsékelt eredményekkel jártak. Mária-Eufrázia anya megértette: ha célhoz akar jutni, a legnagyobb mértékű követelményt kell velük szemben támasztania. A Magdolnákat, akik a Kármel regulája szerint éltek, teljesen elválasztotta a többi háztól; a siker teljes lett. Még előkelőbb családokból való, feddhetetlen életű fiatal lányok is beléptek a Magdolnákhoz.

A nővérek száma olyan mértékben nőtt, hogy más települések alapítására is kellett gondolnia. 1829 májusában azt a javaslatot terjesztették a főnöknő anya elé, hogy Angers-ben alapítson menhelyet. A helyi körülmények gondos vizsgálata alapján már júniusban meg is érkezett ide néhány nővér kíséretében. Az első idők nagy anyagi nehézségeit sikerült csökkenteni egy barátjának, de Neuville úrnak önzetlen segítségével, aki megingathatatlan nagylelkűséggel egész vagyonát ennek az intézetnek áldozta. A legsürgősebb kérdések megoldása után Mária-Eufrázia anya visszatért Tours-ba, mert főnöknői hivatalának hatéves ideje a végéhez közeledett. 1831-ben az angers-i ház főnöknőjévé nevezték ki; az ugyanis addig alig fejlődött valamit. Mihelyt Mária-Eufrázia odament, megváltozott ez az állapot. A nővéreket, a bűnbánókat, a Magdolnákat és az árva gyermekeket külön közösségekbe fogta össze; később még más osztályokat is csatolt hozzájuk: a „megőrzötteket", a „megszabadultakat" és a „beavatottakat". Ez utóbbiak egykori bűnbánó nők voltak, akik vonzódtak a szerzetesi élethez, de nem merték vállalni a Magdolnák szigorú életmódját. Számos novícia áramlott hozzá. Egyikük, egy fiatal özvegy, Cesbron de la Roche vagyonával, kapcsolataival és képességeivel felbecsülhetetlen támaszt jelentett a főnöknő számára.

A Le Mans-i új alapítás 1833 áprilisában a főnöknőt belesodorta első vitájába. Mindaddig a menhelyek teljesen függetlenek voltak egymától, s ez a helyzet súlyos hátrányokkal járt. Mária-Eufrázia anya elhatározta, hogy az angers-i házat rendi szervezet központjává teszi, s a jövő mutatja majd meg, hogy helyes volt-e ez az elgondolás. Ez a döntése először is a többi menhely részéről támasztott nehézségeket; szemére vetették ugyanis, hogy idegen jogokhoz akar nyúlni, a maga számára pedig tekintélyen alapuló helyzetet kíván teremteni. Évekig tartó vitára került sor az eudista atyákkal, s nézeteltérése támadt a tours-i érsekkel is. Eközben az angers-i püspök támogatásával sikerült két új alapítást életre hívnia Poitiers-ban és Grenobleban. 1834-ben egy új incidens a Le Mans-i ház elszakadásához vezetett. A főnöknő anya Rómához fordult, a jámbor Carlo Odescalchi (1786—1841) bíboroshoz, aki jóindulattal viseltetett iránta. Egy 1835. január 16-án kiadott szentszéki dekrétum szerint Angers lett a központja a Jó Pásztor Szeretetéről nevezett Miasszonyunk nővérei kongregációjának, amelynek védnökévé hamarosan kinevezték Odescalchi bíborost. Az új alapítások tovább szaporodtak, és a főnöknőt állandó utazásra kényszerítették, útjait azonban májbaja egyre nehezebbé tette. A kongregáció 1841-ben már huszonhat házat

számlált Franciaországban, Belgiumban, Németországban, Angliában és Itáliában.

A főnöknő anya utolsó éveit is beárnyékolta még egy hosszan elnyúló vita. 1841-ben msgr. Angebault, egy makacs breton és megrögzött gallikán lett Angers püspöke. Az a tudat, hogy egyházmegyéjében olyan kongregációt kell megtűrnie, amelyet egy római bíboros vezet, elviselhetetlennek tűnt számára; önmagát akarta általános szuperiorként elismertetni. Szűnni nem akaró viszálykodás tört ki, mely még a főnöknő anya halála után is folytatódott.

1845. április 14-én megjelent egy római dekrétum, amely nem adott igazat a püspöknek. Ennek azután ideiglenesen nagyon hátrányos következményei lettek a kongregáció utánpótlására nézve. A főnöknő azonban folytatta utazásait és új alapításait. 1847 februárjában abban az örömben volt része, hogy Párizsban találkozott Barat Szent Magdolna-Zsófiával (lásd: 285. o.) és Boldog Javouhey Anna-Mária (lásd: 375. o.) anyával. 1852-ben a kormányzat hivatalosan elismerte kongregációját. Az alapítások növekvő száma miatt kongregációját öt tartományra osztotta, s mindegyiknek tartományi főnöknője és saját noviciátusa lett. A házak száma most már ötvenháromra emelkedett; közülük huszonnégy volt Franciaországon kívül.

1867 májusában egy tüdőgyulladás csaknem teljesen mozgásképtelenné tette. 1868. április 24-én halt meg nagy fájdalmak közepette, rákban. 1933. április 30-án boldoggá, 1940. május 2-án pedig szentté avatták.

GRIGNION DE MONTFORT SZENT LAJOS-MÁRIA népmisszionárius

Ünnepe: április 28.
* Montfort, 1673. január 31.
† Saint-Laurent-sur-Sèvre, 1716. április 28.

Louis Grignion 1673. január 31-én született a bretagne-i Montfort-la-Caneban (ma: Montfort-sur-Meu). 18 gyermek közül a második volt a kisnemesi családban, melyet nem lehet vagyonosnak nevezni. Bérlő apja meglehetősen nyers modorúnak tűnik. Lajos gyermekkora nem volt boldog, de alapos keresztény nevelést kapott. 1685 körül bérmálkozott; ekkor kapta keresztnevéhez a Mária nevet. 1686-ban Rennes-be, a jezsuiták Saint-Thomas kollégiumába küldték tanulni; 1690-ben egyébként az egész Grignion család Rennes-ben telepedett le. Lajos sikerrel fejezte be itt humán tanulmányait. Egy napon, amikor a kármeliták kápolnájának Mária-képe előtt imádkozott, felismerte papi hivatását; végül szülei is egyetértettek vele. Ezután befejezte filozófiai tanulmányait.

Amikor egy párizsi rokona, Montigny kisasszony megígérte neki a segítségét, 1693 őszén Párizsba vándorolt; útközben összekoldult kenyéren élt. Párizsban felvették a klerikusoknak abba a kis közösségébe, amelyet egy szulpiciánus, M. de la Barmondière alapított. Itt feltűnést keltett mélységes jámborságával. Hajlíthatatlan jelleme nehézzé tette számára, hogy beilleszkedjék a közösségbe, mely 1694 szeptemberében, M. de la Barmondière halála után szét is szóródott.

Lajos-Máriát, aki anyagiak nélkül állt, felvették a „Pauvres Ecoliers" (Szegény tanulók) közösségébe, de megbetegedett, és egy párizsi kórházba kellett szállítani. Felgyógyulása után néhány barátja támogatásával 1695 tavaszán beléphetett a Saint-Sulpice szemináriumba. (Az 1601-ben Párizsban J.-J. Olier által alapított szeminárium a francia papnevelés reformáció utáni megújítója volt.) Folytatta teológiai tanulmányait, a Sorbonne-on azonban nem látogatta az előadásokat. Teljesen szulpiciánus elöljárói hatása alá került, akik bevezették a „francia iskola" szellemiségébe. H.-M. Boudon (1624—1702) műveit olvasgatva felfedezte bennük a Szűzanyának szóló tökéletes önátadás gondolatát, amely megfelelt saját máriás lelkületének. Szentsége mélyen hatott a szeminárium vezetőire, akik szerették volna megtartani őt a Saint-Sulpice-ben.

1700. június 5-én Lajos-Máriát pappá szentelték. Elöljárói Nantes-ba küldték a város szent életű papja, M. Lévêque által alapított közösségbe, de mélységesen csalódott az ott tapasztalt hanyagság és a janzenizmussal rokonszenvező légkör miatt. 1701 májusában Fontevrault apátságában, ahol

két nővére is élt, találkozott madame de Montespannal, XIV. Lajos egykori kedvesével, aki vezeklőként tartózkodott ott. Pártfogásába vette, és Poitiers-be küldte Girard püspökhöz. A püspökkel történt első találkozása után Lajos-Mária egy időre visszatért Nantes-ba, s megtartotta első sikeres népmisszióját. 1701 szeptemberében ismét Poitiers-be ment, és novemberben kinevezték a kórház lelkipásztorává. Hivatala sok nehézséggel, de eredménnyel is járt. Megismert ott egy jámbor leányt, Trichet Lujzát, s vele együtt tervezgette egy női kongregáció megalapítását. 1702 júliusában Lajos-Máriának Párizsba kellett utaznia, hogy segítsen egyik, anyagiakkal egyáltalán nem rendelkező nővérén. Olyan nyomorúságos állapotban ért Párizsba, hogy egykori Saint-Sulpice-beli tanárai elzárkóztak fogadása elől. Végül mégis elérte, hogy nővérét felvegyék Rambervillers bencés nővéreinek konventjébe. Októberben visszatért Poitiers-be, és folytatta kórházi tevékenységét, környezete nagy részének ellenségeskedése azonban csakhamar arra késztette, hogy lemondjon állásáról. 1703 tavaszán ismét Párizsban volt. Először idős és beteg nők egy otthonában tartózkodott, majd barátságot kötött Claude Poullart-des-Places-szal (1679—1709), a spiritánusok (Szentlélek Társasága) alapítójával. 1704-ben visszatért a poitiers-i kórházba, 1705-ben azonban véglegesen el kellett hagynia.

Most kezdődött meg vándorhitszónoki tevékenysége. Bejárta Nyugat-Franciaország vidékeit, s erős hangjával, vonzó és szenvedélyes prédikációival, egyszerű, de hatékony módszerével élesztgette a falusi lakosság hitét. Visszaállította a keresztutakat, vagy újakat emelt, népies énekeket komponált, és a népet megtanította az éneklésükre. S ha ezek művészileg nem is voltak értékesek, sokáig fennmaradtak. Sokat tett a Mária-tisztelet érdekében, különösen a rózsafüzér által. Azoknak, akiket erre alkalmasaknak tartott, javasolta, hogy adják át magukat teljesen Máriának. Csaknem mindenütt találkozott a janzenista körök ellenségeskedésével.

Miután 1706 végén elűzték Poitiers egyházmegyéjéből, zarándoklatra indult Rómába, ahol fogadta XI. Kelemen pápa. Elzarándokolt Mont Saint-Michelbe is, bejárta Rennes és Dinan vidékét, majd 1707 februárjától szeptemberéig a Saint-Malo és Saint-Brieuc környékét is. A Montfort közelében lévő Saint-Lazare-ban tartott pihenője után 1708 őszéig a nantes-i egyházmegyében tevékenykedett. Azt a hatalmas keresztutat, amelyet 1709 májusában emeltetett Pontchâteau-ban, 1710 szeptemberében a polgári hatóságok lerombolták. 1711 nagyböjtjében visszavonult Luçon és La Rochelle egyházmegyékbe, amelyek püspökei jóindulattal támogatták. Egy protestáns csoport kísérletet tett arra, hogy megmérgezze. 1713 júliusában Párizsban munkatársakat keresett, de sikertelenül. 1714 augusztusától novemberéig Bretagne-ba és Normandiába vitt az útja, egészen Rouenig. Mindenütt számos megtérést ért el, és az egykorú hagyomány szerint sok csodát is tett. Eleven misztikus életét különleges természetfölötti jelenségek kísérték. Sokoldalú tevékenysége mellett arra is talált időt, hogy lelki írásokat szerkesszen. Két jelentősebb művének a kéziratát csak a 19. században hozták nyilvánosságra: a *Traité de la vraie dévotion à la Sainte Vierge*-t

(Értekezés a Szent Szűz igazi tiszteletéről) 1842-ben, a *L'Amour de la Sagesse éternelle*-t *(Az örök Bölcsesség szeretete)* 1876-ban. A bennük kifejeződő lelkiség megmutatja, hogy — Pierre de Bérulle (1575—1629) iskolájához híven — sokat köszönhet a rajnai-flamand misztikusoknak, különösen pedig Boldog Suso Henriknek (lásd: 123. o.). Három műve magyarul is megjelent: *Szűz Mária titka* (1926), *A tökéletes Mária-tisztelet* (1929), *A szentolvasó* (1944).

1715 tavaszán meg tudta valósítani azt a tervét, amelyet különösen a szívén viselt: La Rochelle-ben olyan népiskolákat alapított, amelyekben a tanulóknak semmit sem kellett fizetniök. A leányiskolák érdekében elhívta Poitiersből Trichet Lujzát, és megalapította vele együtt a „Soeurs de la Sagesse" (a Bölcsesség Nővérei) társulatot, amely hamarosan el is terjedt. Végül ugyanebben az évben sikerült két munkatársat találnia, Mulot-t és Vatelt; velük együtt rakta le a Mária-társulat alapjait. Megvalósulását azonban már nem érhette meg ezen a világon.

A munkától és a zaklatásoktól kimerülten halt meg 1716. április 28-án, a Saint-Laurent-sur-Sèvre-ben tartott utolsó missziója alkalmával. Már ekkor szentként tisztelték. 1888-ban boldoggá, 1947. július 20-án pedig szentté avatták.

CLUNYI SZENT HUGÓ bencés apát

Ünnepe: április 29.
* Semur, 1024.
† Cluny, 1109. április 28.

A 11. század kiemelkedő személyiségeket állít elénk, akik bevilágítják az egyháztörténetnek e valóban sötét korszakát. A feudalizmus invesztitúraharc által megtépázott korában a legfőbb hatalom birtokosai az egymással szemben álló pápa és német császár. Ez egyben az Egyház megújításának ideje is, mely Szent VII. Gergely pápa (lásd: A szentek élete, 216. o.) életművében teljesedett ki. E szellemi mozgalmak és eszmék Burgundiában is visszhangra találtak, ahol Hugó nagy határozottsággal vezette Cluny híres apátságát, amelyhez Gallia, sőt általában a Nyugat szerzeteseinek nagy része kapcsolódott.

Hugó a nagy középkori apátok típusa volt; szentsége rendkívüli emberi adottságokkal párosult. A lojális diplomatában és Isten emberében egyaránt bízott VII. Gergely pápa és IV. Henrik császár: jelen lehetett az 1077. évi canossai kiengesztelődésnél; hasonlóképpen élvezte más pápák és császárok nagyrabecsülését is. A pápa megbízásából fontos és kényes diplomáciai feladatokat kellett teljesítenie Magyar- és Németországban, de a császárok is többször megbízták, hogy járjon el érdekükben. Az Egyház azonban nem a diplomatát tiszteli benne, hanem az alázatos és hűséges szerzetest, aki rendjéért és az emberiség érdekében szállt síkra.

Hugó 1024-ben született Semurban; nagybátyja, auxerre-i Hugó püspök nevelte. 1038-ban megérlelődött benne a kívánság, hogy feleljen Krisztus hívására, és belépett a clunyi bencés kolostorba. 1044-ben szentelték pappá, s 1048-ban már prior volt. Életének már e korszakában megkezdte közvetítő szerepét. 1049-ben sikerült megoldania III. Henrik császár és a payerne-i kolostor közti vitát. Míg e kolostorban tartózkodott, meghalt apátja, Clunyi Szent Odiló (lásd: 18. o.). Clunybe való visszatérése után testvérei Odiló utódjává választották. Később teljes egyszerűséggel vallotta be, hogy ha teste vágyakozott is a megtisztelő apáti méltóságra, lelke védekezett ellene. 1049. február 22-én a besançoni Hugó érsektől kapta az apátáldást.

Akkoriban kezdődött el a clunyi szerzetesség dicső korszaka. Hugó apát több zsinaton vett részt Itáliában és Galliában; jelen volt az 1095. évi híres clermont-i zsinaton, amelyen Szent II. Orbán pápa (lásd: 411. o.) meghirdette az első keresztes hadjáratot a Szentföldre a mohamedánok ellen. Ezt követően a pápa, aki maga is Clunyben tett szerzetesi fogadalmat, 1095. október 25-én felszentelte az apátsági templom főoltárát. Ez az ünnepélyes cselekmény képezte az apátsági templom nagyobbítási munkálatainak nyitányát. A kolostor építői a kivitelezésben és az építési tervben a római Szent

Péter bazilikához alkalmazkodtak. Közel egy évszázadon át Cluny hatást gyakorolt Burgundia, Dél-Franciaország és a Pireneusi-félsziget építészetére.

Elődeihez hasonlóan Hugó is a pápaság megbízható támasza volt a nehéz időkben. Igyekezett elsimítani azokat a viszályokat, melyekben a római Egyház legfőbb érdekei: a béke és az egység forogtak kockán. A pápákkal és számos püspökkel együtt harcolt a simónia (az egyházi méltóságok áruba bocsátása), valamint a méltatlan papság ellen. Hugó kormányzásának hosszú ideje alatt (1049—1109) a clunyi rend fejlődésének tetőpontjára jutott. A clunyi apát ugyanis egy egész rend feje volt a szó mai értelmében, vagyis egy központosított és jogilag elismert egyházi szervezeté.

Hugó a vezetése alatt álló kolostor számára összefoglaltatta a rend érvényben levő szokásait és hagyományait, s ezekből tudomást szerezhetünk a bencés kolostorok mindennapi életéről. Az az előny, amelyben a közös liturgiát részesítették, nem jelentett akadályt a munkában és a magánimádságban. Hugó gondoskodott az indokolt könnyítésekről és felmentésekről, azok számára, akiknek különleges feladata volt a kolostor életében.

A nagy nyitottság a kor szükségletei iránt és a mindenkori valóságos követelményekhez való alkalmazkodás következtében Hugó kolostorának hatása messze kisugárzott.

Kortársai mindenekelőtt tapintatát és türelmét, imádságos, vezeklő lelkületét, testvéri szeretetét magasztalták. Akitől a világ nagyjai tanácsot kértek, egyben a rászorulók és nyomorgók jótevője volt, és több csodás gyógyításáról is beszámoltak. Ily módon mindenütt ismertté tette Cluny nevét· közösségük létszáma egyre gyarapodott. Hugó megalapította Marcigny kolostorát, az első clunyi szellemű apácakolostort, s ezt végrendeletében utódai különleges gondjára bízta.

Elődjének, Odiló apátnak megsejtése valóra vált: olyan vezető alatt, aki szerzeteseinek valóban atyja, a clunyi rend bámulatos fejlődést élt át az Egyház és a nyugati kultúra javára. Emellett Hugó tekintélye is állandóan nőtt, de valódi nagysága nem diplomáciai küldetéseiben rejlett, melyeket a pápák vagy világi uralkodók megbízásából teljesített, hanem ami Isten szemében volt: vagyis igaz szerzetes voltában.

Élete végén meggyengült egészsége miatt sem akart lemondani szigorú, vezeklő életmódjáról. 1109 nagycsütörtökén utoljára intézte szavait az összegyűlt szerzetesekhez, és Krisztus példájára elvégezte a lábmosás szertartását. Húsvét napján beteg lett. Amikor kedden, 1109. április 28-án egyik szerzetese megáldoztatta, megkérdezte tőle, hogy megismeri-e még Krisztus testét. „Igen — válaszolta — megismerem és imádom." E hitvallása után meghalt. 1120. január 1-én avatta szentté II. Callistus pápa.

COTTOLENGO SZENT JÓZSEF BENEDEK pap, rendalapító

Ünnepe: április 29.
* Bra, 1786. május 3.
† Chieri, 1842. április 30.

Giuseppe Benedetto Cottolengo Itáliában, egy piemonti kis városban, Brában született 1786. május 3-án. Mélyen vallásos család elsőszülött fia volt és még tizenegy testvér követte, akik közül később Józsefen kívül még két fiú lett pap (Luigi világi pap, Alberto domonkos szerzetes). Az egész családra nagy hatással volt az édesanya rendkívüli szeretete a szegények és a betegek iránt.

József gyermekkorában a francia forradalom hatásai érvényesültek Észak-Itáliában is. Amikor papi hivatást érzett és felvették kispapnak, nem léphetett szemináriumba, mert az a háborús idők miatt zárva volt. Három évig otthonról járt iskolába és végezte a filozófiát, illetve a teológia első évét. 1805-ben végre Astiban újra megnyitották a szemináriumot, s itt fejezte be tanulmányait. 1811-ben Torinóban szentelték pappá.

Kezdetben szülővárosában, Brában káplánkodott, majd hamarosan Corneliano d'Albában lett helyettes plébános. Mivel minden vágya az volt, hogy egy falusi plébánián szolgálhassa a lelkek üdvösségét, Cornelianóban úgy tűnt, betelik szívének vágya. Isten azonban arra választotta őt, hogy a nagyvárosi szegények apostola legyen, s ezzel megmutassa, a szociális kérdésnek a legnyomorultabb és legelesettebbek között is van megoldása: az irgalmas szeretet.

Amikor a környékbeli paptársak közelebbről megismerték, észrevették, hogy Józsefben olyan lelki-szellemi képességek szunnyadnak, amelyeket ki kell még művelni, ezért továbbtanulásra buzdították. Be is iratkozott a torinói egyetem teológiai karára és 1816-ban doktorált. Egy kis időre hazatért Brába, majd 1818-ban megkapta püspökétől azt a helyet, ahol szociális apostoli műve megszülethetett: Torinóba helyezte kanonokként a Corpus Domini templom káptalanjába.

Kilenc évig szentmise—zsolozsma—prédikálás—gyóntatás voltak életének sarkpontjai. Ami szabad ideje maradt, azt a szegények gondozására fordította. Egy időben Páli Szent Vince (lásd: A szentek élete, 542. o.) élete volt a lelkiolvasmánya, s Szent Vince példája különösen felgyújtotta szívében az irgalmas szeretetet. A nép csak úgy hívta, hogy „a jó kanonok". Egy látszólag váratlan, de nem rendkívüli esemény hozta élete nagy fordulatát.

1827-ben egy lyoni család utazott át Torinón, s az asszony súlyos beteg lett. Férje három apró gyermekkel és áldott állapotban lévő feleségével hiába

keresett menedéket. A kórházban azzal utasították el, hogy a terhes asszony a szülőotthonba való; a szülőotthon nem fogadta be, mert tbc-s volt. Végül a város menhelyén találtak menedéket, ahova az utcán felszedett betegeket szokták egy időre elhelyezni. Az asszony állapota válságosra fordult, és József kanonokot hívták a haldoklóhoz. Ellátta a beteget az utolsó útravalóval, mellette volt haláláig, vigasztalta az özvegyet és az árvákat. Visszatérve a Corpus Domini templomba, meghúzatta a harangot, és az összegyűltekkel a Szűzanya oltáránál elimádkozta a Lorettói litániát, melynek végeztével örömtől sugárzó arccal csak annyit tudott mondani: „Megadatott a kegyelem! Áldott legyen Mária!" — ebben az órában ismerte fel ugyanis, hogy Isten őt az egészen elhagyatottak lelki-testi támaszának rendelte. A litánia imádkozása közben a Szűzanyától kapta a gondolatot, hogy nyisson otthont az elhagyatott, szegény betegek számára.

Azonnal ki is bérelte a templommal szemben lévő ház két szobáját, és a Gondviselésre támaszkodva megkezdte apostoli munkáját: az irgalmasság testi cselekedeteinek gyakorlásával hirdette az Evangéliumot és készített utat a hitnek. Egy fiatal özvegyasszony, Maria Nasa Pullini a munkatársa lett, és megkezdte a betegápolásra felkészíteni a jelentkező leányokat. A két szoba napokon belül szűknek bizonyult a betegek számára, ezért sorra vette bérbe József a szomszédos szobákat és lakásokat. A szomszédok természetesen idegenkedve nézték, hogyan hozzák egymás után hordágyon a betegeket, hogyan gyűlnek ebben a nevezetessé váló házban a kitaszított nyomorultak. Amikor híre jött, hogy kolera ütötte fel a fejét a tartományban, a városi hatóságokkal eltávolíttatták Józseffel és munkatársaival együtt a betegeket, a házat pedig bezáratták. 1832. április 27-e volt. József természetes derűvel fogadta a kilakoltatást: „Felénk az a szokás, hogy a káposztapalántát átültetik, hogy jó nagyra nőjön!" — mondta. — És átköltözött a Valdocco városrészbe, Torino nyomornegyedébe, ahol húsz évvel később Don Bosco (lásd: A szentek élete, 72. o.) is otthont talált a módosabb polgárok közül kinézett fiaival.

József még aznap, amikor átköltözött, útközben felvett a kocsijára egy fiatal, rákos beteget. A házra, amelyet bérbe vett, ezt írta ki: „A Gondviselés Kis Háza", és Páli Szent Vince oltalmára bízta új otthonát. A nyomorultak pedig jöttek: először a súlyos betegek, úgyhogy egyre több kórházi ágyat kellett biztosítani; aztán a süketnémák, a magatehetetlen öregek, idegbetegek, nyomorékok... és József fogadta őket. Minden újabb csoportot külön családnak tekintett, munkatársait a szolgálatukra nevelte, ő maga pedig a legsúlyosabb eseteknél teljesített szolgálatot.

A testben nyomorultakkal egy időben a lelki sérültek is áradni kezdtek hozzá, s egymás után nyitotta otthonait az árvák, az utcagyerekek, a bukott nők, a veszélyeztetett leányok s ki tudná elmondani még, hányféle nyomorúság számára. Senkit el nem utasított, bár semmiféle vagyona nem volt, s ha megkérdezték, hogy mire alapozza egyre terebélyesedő intézményét, azt válaszolta: a Gondviselésre. Csúcsára állított piramishoz hasonlította alapítását, amely az isteni Gondviselésre támaszkodik. A gyóntatója egyszer

azt mondta Józsefről: „Cottolengónak egymagának nagyobb hite van, mint egész Torinónak együttvéve!"

Munkatársait így tanította: „Nekünk nem a Kis Ház szükségleteiért kell imádkoznunk és nem aggodalmaskodnunk kell, hanem csak azzal kell törődnünk, hogy Isten kedvében járjunk és mindenütt megtegyük Isten akaratát. A mi Urunk ugyanis arra tanított minket, hogy először Isten országát keressük, és minden mást ráadásként megkapunk. Amit a szegényeknek adunk, egészen adjuk oda. Ha visszatartunk valamit, a Gondviselés nem küld semmit, mert Ő tudja, hogy még van tartalékunk. Ki kell osztanunk, amink van és nem kell a holnapi napra gondolnunk... A Gondviselés még soha nem juttatott csődbe minket, és Istennek nem nehezebb ötezret táplálni ötszáznál. Ha hiányt szenvedünk, azt bizalmunk hiányának kell tulajdonítanunk. A Gondviselésnek ugyanis az a törvénye, hogy átlagos bizalomra a megszokott módon, a rendkívüli bizalomra rendkívüli módon válaszol."

Amikor a Gondviselés Kis Háza már városrésznyi nagyságot ért el, és a piemonti király is felfigyelt a dologra, felkínálták Józsefnek, hogy birtokadományokkal támogatják. Ő ezt a leghatározottabban elutasította, és azt mondta: „A Kis Ház addig fejlődik, amíg nincs semmije, amint birtokokkal ajándékozzák meg, hanyatlani fog!" Amikor a király megkérdezte, gondol-e arra, mi lesz alapításával, ha meghal, azt válaszolta, hogy nem történik más, mint a királyi udvarban az őrségváltáskor. Ha Isten akarja, az őrségváltás megtörténik a Kis Házban is, s az utód pontosan fogja folytatni a művet.

Tíz év alatt a Kis Ház valóban kibontakozott, és nem „nagy ház", hanem háztömbök sokasága fogadta be József különböző családjait. Közben egymás után alapította a szerzetesi kongregációkat férfiakból és nőkből a különféle szolgálatokra. A betegápolók, tanítók és nevelők mellett gondja volt örökimádó apácákra is, akik az egész alapítás kegyelmi hátterét vannak hivatva biztosítani.

Amikor pedig József érezte, hogy eljött az „őrségváltás" ideje, elbúcsúzott övéitől, és Chieribe ment az öccséhez, hogy családjaitól távol halhasson meg. Amikor búcsúzáskor az egyik nővér sírva mondta: „Atya! Mi lesz velünk?!", így válaszolt: „Légy nyugodt, ha a mennyországban leszek, ahol mindent megtehetünk, többet fogok segíteni nektek, mint amikor köztetek voltam. Belekapaszkodom a Szűzanya köpenyébe, és a szememet nem fordítom el rólatok. De el ne felejtsétek, amit én, szegény ember mondtam nektek!"

Utolsó szavai a zsoltárt idézték: „Vigadtam, mikor nekem azt mondották: Az Úrnak házába fölmegyünk!" (122. zsolt.). 1917-ben boldoggá, 1934. március 19-én szentté avatták.

SZENT MARIÁN és JAKAB vértanúk

Ünnepük: április 30.
† Lambaesis, valószínűleg 259.
(vagy 262) május 6.

Szent Ciprián karthágói püspök (lásd: A szentek élete, 524. o.) munkatársai voltak. Mariánt mint lektort szentelték fel, Jakab Karthágó sok diákonusának egyike volt. Mindkettőjüket ugyanaz az apostoli szellem hevítette, mint a püspöküket, aki megelőzte őket a vértanúságban. Püspökük megbízásából hirdették az Evangéliumot Karthágó távolabbi környékén. Hogy egy diákonus és egy lektor a hit hírnökeként tevékenykedett, ma szokatlanul hangzik számunkra. A 3. évszázadban azonban a diákonus és a lektor hivatalának még egyaránt létfontosságú jelentősége volt az Egyházban. A diákonus mint püspökének közvetlen segítője nemcsak az istentisztelet alkalmával tevékenykedett, hanem a közösség lelki gondozásában is részt vett: szolgált a betegeknek, szegényeknek és rászorulóknak. Elevenen tartotta az emberi kapcsolatot a hívők és a püspök között. „A püspök fülének, ajkának, szívének és lelkének" kellett lennie, amint ez kifejezésre jut a legrégibb egyházi rendelkezésekben (*Didaszkalia* 48).

Ciprián püspök mindenfelé diákonusokat állított, új és szokatlan feladatokkal bízta meg őket. Így történt, hogy Jakabot és Marián lektort vándor lelkipásztorként és hithirdetőként küldte ki, hogy terjesszék Krisztus evangéliumát Numídia pogány lakossága körében.

A két vándorapostol tevékenysége nagyon veszélyessé vált, amikor Valerianus császár 257. évi ediktumával halálbüntetés terhe alatt megtiltotta a keresztények istentisztelet céljából történő összejövetelét. 258-ban a keresztények hajthatatlansága miatt kibocsátotta második ediktumát is, amelyben elrendelte a parancsainak ellenszegülő püspökök, papok és diákonusok kivégzését. Numídiában és Egyiptomban dühödt üldözés kezdődött. A két klerikust Numídia régi fővárosa, Cirta közelében érte utol a sorsa. Az ottani pogány népesség nagyrészt római veteránokból állott, akik különösen ellenségesek voltak az állam- és császárellenesnek vélt keresztényekkel szemben. A tartomány hasonlóképpen gondolkodó kormányzója teljes szigorával igyekezett végrehajtani a császári rendelkezéseket. Számos letartóztatásra került sor, s ezekben buzgón közreműködött a felizgatott lakosság. Marián és Jakab az előváros egy kis fogadójában talált menedéket. Akkoriban hozatták vissza a száműzetésből többek között Szent Agapiust és Secundinust, a két hitvalló püspököt, hogy azután újból elítéljék őket, s az őrség ugyanabba a fogadóba vitte őket, amelyben a két hithirdető is lakott. A klerikusok és kísérőik nagyon megörültek ennek a találkozásnak, és tisztelettel köszöntötték a szent hitvallókat. Több napon át volt lehetőségük a beszélgetésre. Az őrködő katonák két foglyuknak Cirtába történt szállítása alkalmával jelentést tehettek ezekről a beszélgetésekről, mert két nappal a püspökök továbbutazása után zabolátlan néptömeg kíséretében

megjelent a fogadó előtt egy nagy rendőrcsoport. Valamennyi ott lakó utast a csőcselék helyeslése közben rövid úton elvezették. Útközben Marián és Jakab nem tudott lemondani arról, hogy ne szóljon a velük együtt letartóztatottakhoz, és bátorságot ne öntsön beléjük. Ily módon elárulták, hogy keresztények. Kihallgatták, majd bátor hitvallásuk után börtönbe vetették őket.

A fogságban a két klerikust a legkeményebb kínzásoknak vetették alá. Jakab bátor lélekkel megvallotta, hogy nemcsak keresztény, hanem diákonus is. Mariánt különösen keményen megkínozták, mert az igazsághoz ragaszkodva nem ismerte el, hogy diákonus, hanem lektornak vallotta magát, aminthogy az is volt. Hüvelykujjánál fogva felfüggesztették, így ránehezedett testének egész súlya; a kín fokozására a hóhér nehéz súlyokat is rakott a lábára. Ezután ismét bebörtönözték őket. Piszkos zárkájukban még további testvérekre találtak.

A rémes bántalmazásokat követő éjszakán Isten Mariánt „az üdvösségre irányuló bizalmának megerősítése végett" üdítő álommal ajándékozta meg. Felébredve elbeszélte fogolytársainak, hogy mit látott: bírói tanács elé vezették, és íme, a bírák egyike a vértanú Ciprián püspök volt. Mosolyogva szólította fel a szent püspök egykori lektorát: „Jöjj! Ülj mellém!" Így hát bíróvá emelkedett. A bírósági eljárás befejeztével együttesen továbbmentek és egy paradicsomi tájra kerültek. Ott Ciprián egy ragyogóan tiszta forrás által táplált kútból vizet merített és inni adott Mariánnak. Ez kellemes érzéssel vette magához a drága italt, és ezekkel a szavakkal: „Istennek legyen hála!" — felébredt.

Jakab is visszaemlékezett a börtönben arra, hogy régebben, amikor még úton voltak, útközben álomlátás jelentette be neki vértanúságát. Látta, amint Krisztus neki és Mariánnak is bíborövet dobott az ölébe ezekkel a szavakkal: „Kövessetek azonnal!" Annak a jele volt ez, hogy Mariánt és Jakabot Krisztus katonáinak sorába hívja, az volt ugyanis a szokás, hogy a katonákat az öv átadásával öltöztették be.

Néhány nap múlva a két klerikust még egyszer elővezették kihallgatásra Cirta községi tanácsa elé, azután a hajthatatlan magatartásukról szóló jegyzőkönyvvel együtt a helytartóhoz küldték őket a közel fekvő római helyőrségi városba, Lambaesisbe. A helytartó halálra ítélte Mariánt és Jakabot. Még hosszú ideig kellett azonban a börtönben várakozniok az ítélet végrehajtására az elítélt keresztények nagy száma miatt. Számos világi is volt a halálraítéltek között. A helytartó elkülönítette őket az egyháziaktól abban a hiábavaló reménységben, hogy ha nem lesz mellettük lelki vezető, gyengékké válnak és visszavonják hitvallásukat. Először a világiakat végezték ki. Így adódott hát, hogy Mariánnak és Jakabnak s velük együtt még más egyháziaknak is a várakozás súlyos idejét kellett kiállniok.

A kivégzés helye egy szűk folyóvölgy volt. A számos elítéltet a hóhér hosszú sorokba állította a folyó partján, kardjával egymás után lekaszabolta, és a folyóba taszította őket.

Cirtában csakhamar virágzó keresztény közösség jött létre, ahol mindkét vértanú emlékezete elevenen fennmaradt. Karthágóban a haláluk napján, Rómában április 30-án volt az ünnepük.

SZENT WALBURGA APÁCA

Ünnepe: május 1.
° Anglia, 710 körül.
† Heidenheim, 779. február 25.

Az angolszász egyháznak abból a nemzedékéből való, mely szent vágyat érzett arra, hogy misszionáriusként jöjjön a kontinensre. Családja is több szentet adott az egyháznak: Szent Willibald és Szent Wunibald (lásd: 345. o.) a bátyjai, Szent Bonifác (lásd: A szentek élete 247. o.) a nagybátyja, Szent Lioba (lásd: 519. o.) és Szent Tekla a nagynénjei voltak.

Kicsi korától a winburni bencés apácák nevelték. Bár királyi családból származott, apáca akart lenni. Erre akkor nyílt lehetősége, amikor apja, Richard király római zarándokútja során meghalt. Alig tett fogadalmat, amikor megérkezett Szent Bonifác kérése a winburni apátnőhöz, Tattához, hogy küldjön apácákat a missziós munka támogatására. Tatta kiválasztotta Liobát, Teklát és Walburgát, s útnak indította őket Bonifáchoz.

A kis csapat Bischofsheimben telepedett meg, s 748-ban Lioba vezetésével kolostori életet kezdett. Nem sokkal később Tekla a kitzingeni kolostor apátnője lett. Walburga hamarosan misztikus magasságokba emelkedett a szemlélődésben. Ugyanakkor az irgalmas szeretet gyakorlása közben csodatévőnek mutatkozott.

Közben két bátyja Bonifác munkatársa lett, aki Willibaldot az eichstätti püspökség, Wunibaldot a heidenheimi kolostor élére állította. Heidenheimben a leányok nevelésére is alapítottak kolostort, s azt Walburgára bízták. 761-ben Wunibald meghalt, s ekkor a férfikolostor irányítását is Walburga vette át. Mint elöljáró elsősorban példájával vezetett. Tükör akart lenni, melyben a szerzetesek eszményi példát láthatnak. A gondviselésbe vetett bizalma ínség idején sok csodát tett.

Ereklyéit 871-ben Eichstättbe vitték át, s a Szent Kereszt templomban helyezték el. A templomot akkor Szent Walburgának szentelték. Sírjának kőlapjai közül immár több mint ezer esztendeje az úgynevezett Szent Walburga-olaj szivárog, melyet az apácák összegyűjtenek és kis üvegekben szétosztanak. Az olajnak csodatévő ereje van. Megfigyelték, hogy járványos betegségek idején bővebben csorog, ha ellenben az őrzésével megbízott kolostorban bajok vannak, szinte egészen elapad.

Szent Walburga ereklyéinek átvitele után, 893-ban kezdődött meg széles körű, nyilvános tisztelete. Fő ünnepe halálának napja, február 25, de ünneplik május elsején (szentté avatása) és szeptember 24-én (ereklyéinek átvitele) is.

PIEROZZI SZENT ANTONIN domonkos érsek

Ünnepe: május 2.
* Firenze, 1389. március vége
† Montugli, Firenze mellett,
1459. május 2.

Firenze volt a 14. században Itáliának gazdaságilag legjobb helyzetben levő városa. Már régóta élénk kiviteli kereskedelmet folytatott gyapjúval és selyemmel, nemesfémekkel és fegyverekkel, cserébe pedig prémeket, gyapjút, valamint kelméket hozott be Itáliába. A firenzei piac az egész világon uralkodott, s még Genovát és Velencét is háttérbe szorította. Kereskedelmével karöltve bámulatosan fellendült a bankok kialakulása. Sok más mellett voltak itt bankházai a Badiknak, Peruzziaknak, mindenkit megelőzve azonban a Medicieknek, akik szerencsés spekulációikkal lassanként mindenkit túlszárnyaltak. A firenzei új piacon több mint hetven pénzváltóhelyiséget tartottak fenn, saját gályáik voltak, arany- és ezüstneműt, damasztot és finom gyapjúanyagot készítő üzemeikben pedig csupán ők maguk több mint harmincezer embert foglalkoztattak. Ezzel a gazdasági felemelkedéssel azonban megkezdődött az osztályeltolódás is, egyre nagyobb számban voltak bérmunkások, akiket a gazdasági élet minden akadozása súlyosan érintett. Mivel a szegénykérdés személyes-vallási megoldása már nem volt elegendő, a szegénység szociális kérdéssé vált. A nyilvános gondoskodás egymagában nem segíthetett a bajokon; az új helyzet problémáját alapjában kellett megragadni és megoldani.

Firenze volt akkoriban egyúttal minden új világnézet központja is, amelyeket szokás szerint reneszánszként jelölünk meg. Ez az életfelfogás meghozta a maga rossz kinövéseit is; a Mediciek gátlástalan zsarnokságát, a véres pártviszályokat, a szégyentelen uzsorát, a sokféle játékszenvedélyt, az erkölcsi züllöttséget és a teljes ziláltságot. Ezért az életeszményért való lelkesedés mámora a legszélesebb világi és egyházi köröket is magával ragadta.

Antonio Pierozzi, aki egy firenzei jegyző fia volt, rendkívüli jogi érzéket örökölt, s úgy látszik, atyja be is vezette a jog világának rejtelmeibe, mert 15 évesen kívülről tudta idézni Gratianus dekrétumainak bármelyikét. Termete azonban apró volt, ezért maradt rajta az Antalka, az Antonino név. Amikor 16 éves lett, jelentkezett a domonkos rendbe. Boldog Dominici János (lásd: A szentek élete, 847. o.) vette fel a Santa Maria Novella konventba, és a cortonai reformkolostorba* küldte, hogy ott kezdje meg a noviciátust. 1406 szeptem-

* A reneszánsz elvilágiasodása a kolostorokban is éreztette hatását. A domonkos rend tagjai sem voltak kivételek, ezért Boldog Capuai Rajmund, aki Sziénai Szent Katalin gyóntatója s 1380—1390 között általános rendfőnök volt, reformot indított el, mely az eredeti domonkos regula megtartását tűzte ki célul. A rendfőnök feljogosította a reformot vállaló testvéreket, hogy elkülönüljenek a többiektől, és kivette őket a tartományfőnök joghatósága alól. Az ilyen szellemű kolostorokat nevezték „reformkolostornak".

berében Antonint néhány társával Fiesoléba rendelték egy új kolostorba, hogy kezdje meg rendi tanulmányait.

A nyugati egyházszakadás pártokra osztotta a híveket, a szerzeteseket és a papságot is. Antonint, hogy eltávolítsák az ellenpápa, V. Sándor felségterületéről, Dominici János Cortonába küldte, ahol 1413-ban pappá szentelték. A következő évtől haláláig előbb a rendben, majd az érseki székben elöljáró volt, mert felettesei és rendtársai, majd maga a pápa is meggyőződött józan tudásáról és bölcs életszentségéről.

1421-ben Fiesoléba helyezték, ahol a következő évben megválasztották priornak, s hamarosan a toszkán reformtestvérek általános helynöke, azaz számukra a rendfőnök helyettese lett. 1424-ben a nápolyi rendtartomány reformkolostorait látogatta végig, majd visszatért előző munkaköréhez Fiesoléba. 1428—29-ben a nápolyi Szent Péter vértanú, 1430-ban a római Santa Maria sopra Minerva konventben működött.

1432-ben visszatért szülővárosába és az Alpoktól délre fekvő reformkolostorok helynöke lett. 1439-ben ő irányította a firenzei San Marco kolostor megnagyobbítását. Látta, s talán irányította Boldog Fra Angelico festői munkáját a kolostorban, ahol 1443-ban megnyittatta Európa első nyilvános könyvtárát is. Mindezen elfoglaltságok csak a felszíne Antonin életének; belső magvát szerzetesi kötelességeinek teljesítése, az imádság, a tudományos munka és a lelkek gondozása jelentette. Prédikált, gyóntatott és nagyon sokat írt. Írásaiban ránk maradt a szent tudós tanítása, mely a rendben és a világban tapasztalt problémák erkölcsi megoldását adja. Figyelme azonban nem elvont, világtól idegen, hanem látja a nyomorultakat: a munkanélküli városi népet, elsősorban Firenze nyomorúságát. S mert észrevette, hogy az egyéni irgalmasság már nem elegendő a bajok orvoslására, szervezett formába akarta önteni a segélynyújtást. Ezért gazdag firenzei urakból megalapította a Szent Márton Jótevői nevű társaságot, melynek tagjai kötelezték magukat a szegények felkeresésére és megsegítésére.

Végrendeletében minden vagyonát a szegényekre hagyta, ám mire meghalt, annyira szétosztotta mindenét, hogy négy dukátot tett ki egész „vagyona". Egyszer megkérdezték tőle, hogyan tudja ennyi munka közben megőrizni derűjét és összeszedettségét. Így válaszolt: „A világnak semmiféle ügye vagy baja nem rabolhatja el belső békénket, ha a szívünkben mindig fenntartunk egy helyet, ahová mi magunk betérhetünk anélkül, hogy oda a világ lármája behatolhatna."

Szent Antonin jelmondata így hangzott: „Csak egy igazi uralkodás van: Istennek szolgálni!" Egész élete istenszolgálat volt, s ebből magától értetődően adódott számára a felebarát szolgálata. Amikor hetvenéves korában meghalt, tudták a firenzeiek, hogy kit vesztettek benne. A város vidám ünnepségeit, amelyeket éppen II. Pius pápa, az ismert humanista, Aeneas Silvius Piccolomini köszöntésére rendeztek, félbeszakították. Hat püspök vitte temetésekor koporsóját a San Marcóba, s maga a pápa is ott haladt a gyászmenetben. VI. Hadrián pápa 1523-ban avatta szentté.

BOLDOG MOYË JÁNOS-MÁRTON misszionárius

Ünnepe: május 4.
* Cutting, 1730. január 27.
† Trier, 1793. május 4.

A lotharingiai papnak és hithirdetőnek, a „Gondviselés nővérei" alapítójának életében szinte megfogható az isteni gondviselés. Francia hazájában és az idegen német földön, s még inkább a távoli Kínában eltöltött évek során egyik-másik munkáját siker koronázta, ő maga azonban végigszenvedte mindezek nehézségeit. Szentségének forrásait és mindazt, ami ezt az életet látszólagos sikertelenségei ellenére is naggyá és termékennyé tette, csak írásainak nyilvánosságra hozatala és boldoggá avatási pere tárta fel.

Jean-Martin Moyë 1730. január 27-én született Cutting lotharingiai faluban, az akkori metzi (ma nancyi) egyházmegyében. Mélységesen vallásos és rendkívül kemény neveltetését a pont-à-moussoni és strasbourgi jezsuita kollégiumban kapta; tanulmányait a metzi szemináriumban fejezte be. Itt szentelték pappá 1754. március 9-én, s ugyanitt lett káplán.

A buzgó lelkű papnak, aki a város különböző templomaiban és később vidéken is lelkipásztorkodott, nagy gondot okozott a vallási közömbösség. Különösen azoknak a fiataloknak a sorsa aggasztotta, akik sehonnan sem kapták meg a vallás alapigazságait. Végül abban látta a megoldást, hogy fogadalmakkal Istenhez kapcsolt, egyszerű tanítónőket küldött hozzájuk. Egyedül és jövedelem nélkül kellett élniök a távoli vidékeken, hogy oktassanak és tanítsák a katekizmust. 1762-ben küldte ki első nővéreit. Nem volt sem különleges viseletük, sem nevük. Moyë először „Szegény nővérek"-nek, majd „A gyermek Jézusról elnevezett leányok"-nak, a nép pedig a „Gondviselés nővérei"-nek nevezte őket, és az utóbbi néven váltak ismertté. Nővéreket egyedül küldeni el vidékre — kortársai szemében alig elviselhető, túlzott követelménynek tűnt. Nem meglepő, hogy az első, bár sikerekben gazdag kísérletek után a püspök megtiltott minden további iskolaalapítást. Moyë alávetette magát a döntésnek, de a püspök hamarosan belátta, hogy mekkora értéket jelent az új alapítás. Az iskolanővérek első kongregációja az idők folyamán nagyot fejlődött. (Az 1954. évi boldoggá avatáskor 8000 nővér dolgozott 2000 intézetben.)

Az alapító két munkatársára bízta az akkor még fiatal alapítást, majd 1769-ben felvételét kérte Párizsban a külföldi missziók szemináriumába, mert Kínába akart menni hithirdetőként. Sok nehézség után 1771. december 30-án végül elhagyhatta Franciaországot. A dél-kínai Szecsuán tartományban jelölték ki munkaterületét. 1773. március 28-án megérkezett Csengtu fővárosba.

Negyvenhárom éves volt, amikor kijelölt helyén hozzákezdett a kínai nyelv tanulásához. Mindenki legnagyobb meglepetésére viszonylag gyorsan

elsajátította, és egyébként is olyan fiatalos hajlékonyságot mutatott, hogy jól be tudott illeszkedni a kínai erkölcsökbe és szokásokba.

Már megérkezése után néhány hónappal François Pottier püspök rábízta Szecsuán tartomány keleti részét, továbbá Kveicsu és Jünnan tartományt is. Kezdettől fogva izzó buzgóság hevítette, és nem rettent vissza semmiféle veszélytől, hogy a rábízott nyájat növelje, és mélyebben bevezesse a keresztény igazságba. Már egy év múlva kipróbálhatta a kínai fogság keménységét és nehézségeit. 1774-ben, amikor meglátogatta Kveicsu tartományt, egy hitoktatójával együtt elfogták. A mandarin szerencsére félt a külföldi letartóztatásának bonyodalmaitól, ezért titokban visszaengedte Szecsuán tartományba. Mivel a keresztény közösség a párizsi misszionáriusok területén még nagyon kicsiny volt, az a veszély állt fenn, hogy a környező pogányság ismét magába szívja őket. Moyë kezdettől fogva arra törekedett, hogy mély és szilárd hitalapon nyugvó kereszténységet hozzon létre.

Első tette a kínai viszonyokhoz képest valósággal forradalmi volt. Szecsuánban is bevezették a Kína többi részén használt imakönyvet, amely a régi jezsuita hithirdetők munkájára vezethető vissza. Dallamos és szép nyelven írt nagyszerű imádságokat tartalmazott, de az egyszerű nép sajnos nem értette meg. Moyë volt annyira lelkipásztor, hogy az érthetetlen imák használatát tiltsa. Keresztényei számára, akiknek a vasár- és ünnepnapokat többnyire pap nélkül kellett megünnepelniük, kínai munkatársai segítségével olyan imákat szerkesztett, amelyeket mindenki megértett. Az imák egy része kínai hittestvérének, Ly Szent Andrásnak (lásd: 61. o.) volt köszönhető, nagyobbik részét viszont maga Moyë állította össze. 1780-ban lett készen a munkával. A következő időkben is többször kinyomtatták, és Szecsuán, valamint a szomszédos tartományok keresztényei számára valamiféle breviárium és misekönyv, sőt vallási kézikönyv lett minden élethelyzetben. Még ma is használják csekély, többnyire nyelvi változatokkal ezekben a tartományokban és a diaszporában élő kínaiak körében. Moyë ezzel az egyes kereszténynek és a közösségeknek pótolhatatlan szolgálatot tett.

A kereszténység elmélyítésének célját szolgálta az iskolanővérek intézményének Kínában történt megalapítása is. Moyë a „Gondviselés nővérei"-vel olyan jó tapasztalatokat szerzett Lotharingiában, hogy Kínában is létre akart hozni hasonló alapítást. Már a korábbi időben voltak ún. „kínai szüzek", akik a családjukban éltek, és fogadalommal kötelezték magukat a keresztény tökéletességre való törekvésre. A csupán saját üdvükért élő „keresztény szüzek"-et akarta Moyë belevonni az Egyház építésébe. A régi Kína voltaképpen nem ismerte a tanult nőt, és valójában a nő tevékenységét sem családjának és otthonának körén kívül. Moyë az általa és segítői által kiképzett hajadonokat elküldte a keresztény közösségekhez; nemcsak a gyermekeket kellett oktatniuk, hanem elsősorban a felnőtt nőket is. Abból a meggyőződésből indult ki, hogy nem alakulhat ki igazi keresztény élet, ha a közösség fele vallásilag tudatlan marad. Miközben azonban a testvérek egy része dicsérte az újítást, mások szemében túlságosan kockázatosnak tűnt

az üldözés ideje alatt olyan próbálkozásba fogni, amely a kínai szokásoknak ellentmond, és ezért nem is maradhat elrejtve. Mindezekhez járultak melléfogások és visszás helyzetek is, amint például kiderül a Propaganda Kongregáció egy határozatából, mely megtiltotta, hogy keresztény hajadonok pap nélküli istentiszteleteket tartsanak a közösségekben, hogy huszonötödik életévük előtt szüzességi fogadalmat tegyenek, és hogy házról házra járva koldulják össze az életfenntartásukhoz szükségeseket.

Moyë egy harmadik törekvése is kifejezetten forradalmi jellegű, és a kínai papság Kínában történő képzésére irányult. Korábban minden kínai papjelöltet külföldön képeztek ki. Bár M. Ripa, a Propaganda Kongregáció misszionáriusa Pekingben megkezdte a papképzést, a nagy nehézségek miatt 1725-ben szeminaristáival Európába utazott, majd Nápolyban kollégiumot alapított a kínai papjelöltek számára. A párizsi misszionáriusok jelöltjeiket addig az általános szemináriumba küldték Sziámba, később pedig Pondicherrybe. Moyë világosan felismerte, hogy a kínai papok külföldi képzése nagy hátrányokkal jár, ezért sürgette Kínában való képzésüket. Első kísérletei után, hogy maga vegye kezébe az ügyet, belátta, hogy egyéb feladatai mellett nem vállalhatja ezt is. Odaadó segítőre talált azonban munkatársában, Hamelben. Pottier püspökkel végül szemináriumot alapított Szecsuan és Jünnan határvidékén; ezt Hamel harmincöt éven át önfeláldozó hűséggel vezette.

Moyë szorgalmazta a beteg és haldokló gyermekek megkeresztelését. Ez a lelkes buzgóságból fakadó munka azonban némely visszaélések és az üldöztetés veszélyei miatt nem keltett osztatlan egyetértést apostoli társai körében. A keresztényekkel szemben olykor túlzott szigorúságot tanúsított: így például böjti napokon önmegtartóztatást kívánt a házaséletben, a nagy ünnepeket éjszakai vigiliával akarta előkészíteni, pénteken pedig bevezette a megostorozást.

Jóllehet hívei és munkatársai nagyon tisztelték, módszereit illetően egyre erősebbé vált az ellenállás más misszionáriusok részéről. Az apostoli vikárius, Pottier már eddig is előterjesztett a Propaganda Kongregációnak néhány módszerbeli kérdést, amely általában a püspök értelmezése szerint, Moyë álláspontjával szemben foglalt állást. Moyë ugyan minden esetben engedelmeskedett, de így is maradtak feszültségek. Ezek erősebbé váltak, amikor Pottier nem az idős, akkor már helyettes vikárius Moyët, hanem a fiatalabb Jean-Didier de Saint-Martint nevezte ki utódlási jogú püspökké. Saint-Martin megfontolt teológus volt, azért helyezte Pottier a túlzásokra hajlamos Moyë elé. Amikor a hivatalos római kinevezés ismeretessé vált Szecsuánban, Moyë megkérte püspökét, engedje meg, hogy tízéves missziós tevékenysége után Franciaországban szolgálhassa a társaságot.

1783-ban elhagyta Kínát, a párizsi külföldi misszió szemináriumának vezetése pedig lemondott további szolgálatairól. Úgy tűnt, hogy missziós tevékenysége kudarccal végződött. Visszatért Metzbe. Első alapításának, a „Gondviselés Nővérei"-nek sorsát Kínából is nagy érdeklődéssel kísérte. Már hatvan nővér tevékenykedett negyven iskolában. Most újból a külső és belső szervezésnek szentelte magát. Látszólag ezt az alapítást is tönkretette a

francia forradalom: a nővéreket elűzték és szétszórták. Alapítójuk csak néhányukkal tudta elérni Trier városát. Itt tífuszos osztrák katonákat gondozott, s a fertőző betegség 1793. május 4-én őt is elragadta. Tömegsírba temették.

1954. november 21-én avatták boldoggá.

HILDESHEIMI SZENT GOTTHÁRD püspök

Ünnepe: május 5.
* Reichersdorf, 960.
† Sankt Moritz kolostor,
Hildesheim mellett,
1038. május 5.

A késő középkor két nagy szerzetesi reformmozgalmat ismer, melyek együttesen azt a célt szolgálták, hogy a kolostori életet az egyházi fegyelem általános hanyatlása után a késői karoling időkben megújítsák, és a bencés szerzetesség szigorú hagyománya alapján megreformálják. Franciaországra, Itáliára, Spanyolországra és Angliára vonatkozóan a szerzetesmozgalom a burgundiai Cluny kolostorából indult ki, a német területen viszont a lotharingiai Gorze reformja vált uralkodóvá. A gorzei mozgalom elsősorban a püspökség és a lotharingiai nemesség támogatásával a 10. század utolsó negyedében gyorsan elterjedt, számos kolostori közösség csatlakozott hozzá német területen, közöttük a trieri Szent Emmeram, továbbá Reichenau, Sankt Gallen, Niederaltaich és Fulda híres apátsága. Elnyerte a szász házból való német uralkodók támogatását, akik a német egyház átfogó reformjára törekedtek.

Gotthárd (Godehard) 960-ban született a Niederaltaich melletti Reichersdorfban. Apja, Ratmund az egykor jómódú kolostor szolgái közé tartozott; a kolostor a magyarokkal való hadakozás következtében szegényedett el, és ekkor már csak néhány kanonok lakott benne. Gotthárd korán kapott tudományos és teológiai képzést a kolostori iskolában. Tanítójának, Udalgiusnak feltűnt kiemelkedő tehetsége, s az ő közbenjárására a salzburgi Frigyes érsek magához vette a fiút, és biztosította számára a továbbtanulás lehetőségét. Salzburgból való visszatérése után Gotthárd 990-ben belépett a niederaltaichi kolostorba. 993-ban pappá szentelték, majd 996-ban a kolostor apátja lett.

A passaui Szent Pilgrim (lásd: A szentek élete, 879. o.) püspök és regensburgi Szent Wolfgang (lásd: 567. o.) ösztönzésére Niederaltaich elfogadta a gorzei reformot, és Erkanbert apát vezetésével ismét kötelezte magát Szent Benedek regulájának szigorú megtartására. Gotthárd következetesen folytatta elődjének művét. Rövid idő alatt elérte, hogy Niederaltaich a salzburgi érsekség egyik legjelentősebb kolostorává lett, ezenfelül olyan helyzetbe került, hogy nagy konventjéből szerzeteseket küldhetett más kolostorokba, hogy a lotharingiai reformot bevezessék. Niederaltaich gazdasági jóléte is emelkedett Gotthárd gondoskodása következtében. Vezetése alatt a kolostorépületeket alapjuktól kezdve átépítették. Az emberek okos és határozott vezetésének képessége Gotthárdban a gazdasági kérdések iránti

nagy körültekintéssel és tapasztalattal, továbbá alapos tanultsággal és klasszikus műveltséggel kapcsolódott egybe, amely nem korlátozódott csupán teológiai írások olvasására. Gotthárd alkalmasnak mutatkozott arra, hogy a reformokat más kolostorokban is bevezesse. 1005-ben Szent II. Henrik (lásd: A szentek élete, 345. o.) császár és mainzi Szent Willigis († 1011) érsek kívánságára átvette a thüringiai Hersfeld apátságának vezetését. A bajor Tegernsee, amelyet hasonlóképpen rábíztak, az ő vezetése alatt élte át első nagy virágkora kezdetét.

Az, hogy nagy egyházi méltóságokra törekedjék, távol állt Gotthárdtól. Az aszketikus szerzetesi életmódot saját ösztönzésére és mély belső hajlamából választotta, és csak engedelmességből állt a reform szolgálatába. Amikor 1013-ban úgy látta, hogy Hersfeldben és Tegernseeben megbízatásának eleget tett, visszatért Niederaltaichba. Kilenc éven át kizárólag kolostora vezetésének szentelte magát. Amikor a hildesheimi káptalan 1022-ben II. Henrik császár javaslatára egyhangúan megválasztotta Szent Bernward (960 körül—1022) püspök utódául, Gotthárd — bármennyire szerette is a magányosságot és a szerzetességet — a püspökségben olyan hivatást látott, amely alól nem vonhatta ki magát. 1022. december 2-án a mainzi Aribo (990 körül—1031) érsek szentelte püspökké.

Életmódjában alig változott valami, jóllehet Gotthárd Hildesheim püspökeként egyben birodalmi fejedelem is volt, és eleget kellett tennie világi kötelezettségeinek is. A fejedelmi gyűlésektől lehetőleg távol tartotta magát, politikai tevékenységéről is alig lehet hallani. A gandersheimi kolostor régi vitás ügyében okosan és ügyesen járt el; Aribónak 1030-ban le kellett mondania jogigényéről, s Gandersheim csorbítatlanul Hildesheim püspökségéé maradt. Amint itt, úgy valamennyi más dologban is Gotthárd minden gondja a rábízott püspökség vezetésére, lelki, szellemi és gazdasági jólétének emelésére irányult.

Elődjétől, a szász nemes Bernwardtól eltérően Gotthárd a népből jött, és rendelkezett azzal az adománnyal, hogy teljes közvetlenséggel tudjon szólni a néphez. Rendszeresen prédikált; elment a szegények és betegek házaiba, hogy ápolja és támogassa őket, s minden elképzelhető módon a segítségükre sietett. Rezidenciájában személyesen fogadott minden kérelmezőt, meggyóntatta a töredelmes bűnbánókat, gyakorlati érzékétől vezetve azonban sohasem felejtette el, hogy földi szükségleteikről is gondoskodjék, hogy megőrizze őket a bűnbe való visszaeséstől. A város falain kívül kórházat és zarándokházat emelt Szent Bertalan tiszteletére, amely sok betegnek nyújtott menedéket és ellátást, az átutazó zarándokoknak pedig ruhát és ételt adott. Hildesheim püspökségének számos temploma köszönheti létrejöttét Gotthárd püspöknek. Számukat nem becsüljük túl sokra a harminccal. A Hildesheimtől délre levő Wrisbergholzenben bencés kolostort építtetett, hogy új működési körzetében is bevezesse Szent Benedek reguláját. Életének utolsó éveiben gyakran vonult vissza, hogy teljesen a szemlélődésnek és az imádságnak éljen, amely ifjúságától fogva eszményként lebegett előtte, amelytől azonban olyan messzire eltávolította Isten hívása. Wrisbergholzen-

ben tartózkodott 1038 húsvétján is, amikor érezte, hogy elhagyja az ereje. A hildesheimi Móric-kolostorba vitette magát. Itt halt meg 1038. május 5-én. Egyházmegyéje, amely igazi atyját vesztette el benne, mélyen meggyászolta. A dóm püspöki sírboltjában temették el.

Szentté avatását II. Ince pápa hirdette ki 1131-ben, I. Bernhard hildesheimi püspök ösztönzésére. Gotthárd tisztelete rövidesen átlépte püspöksége határait; eljutott egészen Svéd- és Finnországig, a déli szláv területekre és Svájcba is. Róla kapta nevét a Szent Gotthárd-hágó. III. Béla király 1183-ban az ő oltalma alá helyezte a mai Szentgotthárdon alapított ciszterci kolostort.

AVILAI SZENT JÁNOS pap

Ünnepe: május 10.
* Almodovar-del-Campo, 1499—1500.
† Montilla, 1569. május 10.

János 1499-ben vagy 1500-ban született a dél-spanyolországi Almodovar-del-Campóban, apja tehetős zsidó konvertita volt. Ez a körülmény állandó akadályt gördített életútjába, jóllehet tanítványa és életrajzírója, Granadai Lajos (1504—1588) elhallgatta ezt a tényt. A tehetséges ifjút apja a salamancai egyetemre küldte, hogy jogot tanuljon. Jánosnak azonban — valószínűleg származása miatt — nemsokára el kellett hagynia az egyetemet.

Amikor János egy napon bikaviadalon vett részt, oly módon hatott rá ez a kegyetlen játék, hogy elhatározta: elhagyja a világot és szerzetes lesz. Először megkérte szüleit, engedjék meg neki, hogy három évig otthon éljen az imának és szemlélődésnek. Kéréséhez örömmel hozzájárultak, mert így legalább tovább közelükben tudhatták.

János ezután az alcalái egyetemen „a művészetek baccalaureusa" fokozatot szerezte meg, majd három éven át teológiát tanult. Szülei időközben meghaltak és tekintélyes vagyont hagytak rá; amikor pappá szentelték, ezt szétosztotta a szegények között.

Azt tervezte, hogy hithirdető lesz Amerikában, amelyet nemrég fedeztek fel, de tervéről származása miatt le kellett mondania.

Sevilla érsekének megbízásából mint prédikátor és népmisszionárius kilenc éven át bejárta egész Andalúziát. Fiatalok és öregek, szegények és gazdagok tolongtak prédikációira, az általa előidézett megtéréseket pedig nem is lehet elsorolni. Leghíresebb „megtérője" volt Istenes Szent János (lásd: A szentek élete, 118. o.).

Barátai közé tartozott Loyolai Szent Ignác (lásd: A szentek élete, 387. o.), Alcantarai Szent Péter (lásd: 547. o.) és Avilai Nagy Szent Teréz (lásd: A szentek élete, 589. o.).

E rendkívüli ember nyitottsága a világ felé messze kora előítéletei fölé emelkedett. Így foglalkozott Rotterdami Erasmus írásaival; egy ideig a lutheri tanok felé hajlott, és talált bennük neki tetsző dolgokat, különösen a Bibliával és az egyházatyákkal kapcsolatban.

Hozzájárult mindezekhez, hogy János nem ismerte a félelmet; amint névrokona, a Keresztelő tette, ő is kipellengérezte a gazdagok és hatalmasok köreiben található visszás állapotokat; ezáltal sok ellenséget szerzett magának.

Mint veszedelmes újítót bepanaszolták az inkvizíciónál és fogságba vetették. 1532 decemberében huszonkét vádpont ellen kellett védekeznie. Közülük itt csak néhányat sorolunk fel. Nem azt merészelte-e mondani, hogy az eretne-

kekként nyilvánosan elégetett emberek vértanúk? De igen — válaszolta. Ha az elítélt azt gondolja, hogy a helyes úton jár, s ha a halált a hit szellemével fogadja, bíráit pedig nem gyűlöli, vértanú. Nem mondta-e azt is, hogy jobb lenne alamizsnálkodni, mint miséket mondatni? Erre így válaszolt: „Ha a nép éhezik, a klérusnak pedig van elég misestipendiuma, bizonyára ez is helytálló!"

1533-ban szabadon engedték, de figyelmeztették, hogy legyen óvatosabb kifejezéseiben. Amikor szabadon bocsátása után első ízben prédikált nyilvánosan, a néptömeg nagy lelkesedéssel ünnepelte.

Könyvét, az *Audi filia*-t mégis betiltotta az inkvizíció. Ezt a művét fogságában írta egy Sancha Carrillo nevű előkelő fiatal hölgy számára, aki — miután János megtérítette — imádságnak és vezeklésnek szentelte életét.

Bár hitszónokként is megfeszített tevékenységet folytatott, kiterjedt levelezése mellett maradt még ideje egyéb feladatok elvégzésére is. Műszaki érzékére is vall, hogy kitalált egy újfajta öntözési eljárást. Tizenöt magasabb fokú iskolát is alapított (mai gimnáziumainkhoz hasonlókat); közülük a baezai csakhamar egyetemi rangra emelkedett; eközben nagy anyagi és emberi nehézségekkel kellett megküzdenie. Különösképpen felkarolta sorstársait, a megtért zsidókat és félzsidókat, akiknek hasonló nehézségeket kellett elszenvedniök, mint neki. Ugyanilyen okokból több tanítványát küldte Granadába a moriszkók, az iszlám konvertiták megsegítésére, akiket hasonló korlátozások sújtottak.

1545-ben kapcsolatba került Loyolai Ignáccal. Fellelkesülve hosszú ideig azon gondolkodott, hogy tanítványaival együtt belép Jézus Társaságába. Megbeszéléseket is folytatott róla, s Ignác nem is vonakodott volna, hogy fölvegye őket. „Avila sokat adhatna nekünk" — vélte. Úgy látszik, hogy Andalúzia akkori provinciálisa, P. Bustamente nem volt olyan készséges, mint az alapító. Ellenezte János belépését, feltehetően zsidó származása miatt. Akadályként jelentkezett János folytonosan rosszabbodó egészségi állapota is. Nyugodtan halnék meg, ha barátaimat e szent társaság szárnyai alatt hagyhatnám — mondta. Ez sem sikerült, mert granadai barátai között számos megtért zsidó volt, és a rend nem vette fel őket. Néhány tanítványa 1554-ben mégis belépett Jézus Társaságába.

Amikor a trienti zsinat (1545—1563) idején Granada érseke szívesen magával vitte volna Jánost tanácsosaként, gyenge egészségi állapota nem tette lehetővé az utazást. Különféle munkákat is írt a papok cölibátusáról, a katolikus nevelésről és az Oltáriszentség tiszteletéről. Az 1565. évi toledói zsinaton, amelyen a zsinati határozatok gyakorlati megvalósításáról volt szó, János fontos szerepet játszott.

Leveleiben és egyéb írásaiban különösen feltűnő a Szentírás ismerete; az Ószövetséget és az Újszövetséget egyaránt idézte.

Írásaiban némely dolog ma különösnek tűnik számunkra, más viszont még ma sem veszített semmit kifejezőerejéből és eredetiségéből. „Semmit sem vásároltunk túl drágán, ha Istent szolgáljuk vele" — mondta egyszer, és: „Ne fordítsuk el tekintetünket Istentől, ha nem akarunk megvakulni!"

Jellemző rá a következő epizód: János megfigyelt egyszer egy papot, aki hanyagul misézett. A kehely fölött az ostyával olyan sebtében és unottan írta le a kereszt jelét, hogy Jánosnak megfájdult a lelke. Az oltárhoz ment, úgy tett, mintha egy gyertyát igazítana meg, és közben odasúgta a papnak: „Bánjon vele jól; egy jó Atya Fia!" A mise után beszélt a papnak arról a tiszteletről, amellyel Krisztus testének tartozunk. A pap annyira megilletődött, hogy könnyekben tört ki, mire János átölelte.

1569. május 10-én halt meg a Córdoba melletti Montillában, és az ottani jezsuita templomban temették el.

1894-ben boldoggá, 1970. május 31-én szentté avatták.

DI GIROLAMO SZENT FERENC jezsuita, pap

Ünnepe: május 11.
* Grottaglie, 1642. december 17.
† Nápoly, 1716. május 11.

A Taranto közelében levő Grottaglie nevű kisváros nemességéhez tartozó di Girolamo családból több pap került ki. Miután Ferenc a helyi iskolába járt, és megszerezte ott az egyetemre való érettséget, 1659-ben Tarantóba ment. A szemináriumban lakva a jezsuita kollégium előadásait látogatta 1665-ig. Ezután diákonusként a nápolyi jezsuita kollégiumban teológiát és mellette jogtudományt is tanult. 1666 márciusában szentelték pappá.

Először nevelőként alkalmazták egy fiúintézetben. Néhány év múlva elhatározta, hogy belép a jezsuita rendbe, amelyet tanulmányi ideje alatt közelebbről megismert. Nápolyban töltött novíciusi éve után, 1671 nyarán szűkebb hazájába, Leccébe helyezték, hogy onnan kiindulva végezze első lelkipásztori tevékenységét. Ezekben a kezdeti években alakította ki saját módszerét. Ragyogó szónok volt, mégsem hagyatkozott pusztán retorikai adottságaira, hanem írásban készült prédikációira. Egész életéből tízezer prédikáció kézirata maradt fenn. Prédikációi természetesen kora érzésvilágának felelnek meg, a barokk stílusnak, amelyet a dél-itáliai vérmérséklet még inkább felfokozott; ma már ezért idegennek és meghaladottnak tűnnek számunkra. Megbízható magvukat azonban nem lehet félreismerni. A Szentírás és az egyházatyák buzgó tanulmányozása — amelyek hatása bőségesen meg is található nála — segített abban, hogy prédikációi ne váljanak puszta barokk szócifrázatokká.

Ferenc már Leccében kialakította az utcai prédikációk rendszerét. Hihetetlen sikerei ellenére azokban az években érlelődött meg benne a gondolat, hogy a külföldi pogánymisszionak szenteli életét. A rend generálisát ostromolta tengerentúlra küldéséért, de valamennyi levelére ugyanazt a választ kapta: a fiatal jezsuita buzgósága dicséretes, kívánsága azonban teljesíthetetlen: „A fáradozásban és lelkekben gazdag Indiát Nápolyban is megtalálja, ott fejtse ki hát lelkipásztori buzgóságát!"

1674-ben, tanulmányai befejezése után Nápolyba küldték Ferencet. Több mint negyven éven át egészen haláláig kellett e „missziós területén" maradnia. 1678-tól *Nápoly misszionáriusa* volt a hivatalos címe. Lelkipásztori módszerét csakhamar a nagyvárosi körülményekhez alkalmazta. Mindenekelőtt három, helyileg is elkülönült feladatra irányította egész erejét:

Első helyen álltak a Nápoly nagy terein és élénk utcáin tartott népmissziói. Középpontjuk az Anjou-kastély előtti tágas tér volt, akkoriban nagy szórakozópark, amely orgazdáknak, szemfényvesztőknek, kitartottaknak és más csirkefogóknak szolgált találkahelyül. Különösképpen ádventben és a nagy-

böjtben tartotta meg a rendíthetetlen misszionárius — egy csapat tevékeny világi támogatásával — eme népség közepette prédikációit, a kor stílusának megfelelően, képszerűen és nagyon erőteljesen bemutatva a bűn megvetendő voltát és a pokol büntetésének borzalmait. A kor minden rémítő eseményét (a földrengést, a pestist vagy a Vezúv kitörését) belefoglalta prédikációiba, hogy megrendült hallgatói érzésvilágát még inkább megragadja.

Második feladata a város rossz hírű negyedeibe, elsősorban a kikötő közelébe vezette, ahol számos prostituáltat sikerült megtérítenie. Bűnbánó körmenetekkel, nyilvános ostorozásokkal és erős hangú rövid prédikációkkal kísérelte meg, hogy a lányokkal való garázdálkodást legalább korlátozza, ha teljesen megszüntetni nem is tudta. Emiatt többször is az életére törtek, céljától azonban nem hagyta magát eltántoríttatni. Tudatában volt annak, hogy a prostitúciónak szociális okai is vannak.

Mivel akkoriban a nő számára tiszteletben tartott életútnak csak a házasságot vagy a kolostort tekintették, sok szegény családból való lányt az ínség prostitúcióra kényszerített. Ferenc — mint előtte néhányan már mások is, köztük rendjének alapítója, Loyolai Szent Ignác (lásd: A szentek élete, 387. o.) is — megkísérelte, hogy megfelelő intézkedésekkel enyhítse ezt a szükséghelyzetet. Otthonokat alapított és támogatott, amelyekbe a szerencsétlen nőket legalább egy időre felvették, és megtett minden tőle telhetőt, hogy megkönnyítse számukra az átmenetet a rendezett életbe.

A megelőző intézkedésekkel is azon fáradozott, hogy gátat vessen a prostitúció továbbterjedésének. Lényeges változást neki sem sikerült ezen a téren elérni. Az a tény, hogy élete végéig újból és újból magára vette az ilyesmikért való fáradozást, igazolja, hogy milyen csekély lehetett az elért eredmény, jóllehet a krónikások számos megtérésről tudósítanak.

Harmadik feladatköre túlterjedt Nápolyon, és Ferencet különösen a nyári hónapokban a várost környező helységekbe is elvezette. A vallási élet hatékonyabbá tétele céljából a hónap minden harmadik vasárnapján Nápoly jezsuita templomában közös áldozást hirdetett. A város különböző plébániáiról és Nápoly környékéről népes körmenetek vonultak a Gesù Nuovóhoz, a jezsuiták nápolyi templomához, ahol számos pap gyóntatott. A havi közös áldozás e vasárnapjain a hívők ezrei vettek részt.

Az akkori idők számára és az adott körülmények között kimondottan korszerű lélekgondozás volt az, amit Ferenc Nápolyban kezdeményezett és kibontakoztatott. Bizonyos, hogy külső formájukat illetően közülük néhány nagyon korhoz kötött volt, és barokk, déli jellege miatt túlságosan felfokozottnak, sőt érthetetlennek is tűnik. De maradandó érték és példa Ferenc személyisége, önzetlen, fáradhatatlan buzgósága, amely töretlen hitéből és Istenbe vetett erős bizalmából fakadt. 1806-ban boldoggá, 1839. május 26-án szentté avatták.

LACONI SZENT IGNÁC kapucinus testvér

Ünnepe: május 11.
* Laconi, 1701. december 17.
† Cagliari, 1781. május 11.

Ignazio Vincenzo Peis a Szardínia közepén elterülő hegyvidéken született. Szülei kishaszonbérlők voltak. Ignácnak, kilenc testvére közül a legidősebbnek gyermekkorától kezdve segítenie kellett szüleinek a ház körül, az istállóban és a mezőn. Mivel akkoriban Szardínia földjén még nem voltak iskolák, sem írni, sem olvasni nem tanult. Anyja viszont már korán bevezette a „szentek tudományá"-ba. Gyakran magával vitte a templomba, és megmutatta neki, hogy hol lakik az Úr Jézus. Az ifjúra „a templom — amint XII. Pius a szentté avatásakor mondotta — a mágnes ellenállhatatlan vonzóerejével hatott, úgyhogy gyakran látták, amint kora reggel térdelve várta, hogy kinyissák a plébániatemplomot".

Tizennyolc éves korában súlyosan megbetegedett, s megfogadta, hogy kapucinus lesz, ha nagyanyja ki tudja esdeni számára a gyógyulást. Az imádság meghallgatásra talált. Gyógyulásával együtt azonban egy addig nem ismert életkedv ébredt Ignácban, s eközben megfeledkezett ígéretéről. Zajos sürgés-forgás, társaival való tréfálkozás közben repültek az ifjúi gondtalanság napjai, amíg azután Isten másodszor is belenyúlt az életébe.

Ignác a mezőn lovagolt, amikor lova megbokrosodott és vad vágtába kezdett bozótokon át és szakadékok mellett. Miután Ignác megmenekült a veszélyből, megígérte Istennek, hogy fogadalmát haladéktalanul teljesíti. Már másnap korán reggel elindult apjával a kapucinusok provinciálisához. Nagy volt mindkettőjük csalódása, amikor Ignác felvételi kérelmét elutasították. Később a földbirtokos, egy befolyásos őrgróf közbenjárására mégis felvételt nyert. A noviciátusban az a megpróbáltatás várt rá, hogy novíciusmestere teljesen félreismerte, képmutatót sejtett benne, és el akarta küldeni. Bizonyos, hogy gyenge alkata, gyámoltalan lénye, egyáltalán nem megnyerő külseje nem volt valami jó ajánlás számára.

Lelki szükségében, közel a kétségbeeséshez, Ignác leborult a kolostor folyosóján álló Madonna-szobor elé és rimánkodva esdekelt: „Isten Anyja, segíts, nem bírom már tovább!" — „Türelem, Ignác — hangzott a válasz — az én fiam is nehéz keresztet hordott éretted." Megerősödve járta tovább keresztútját. Végül nagy nehezen — hat szavazattal négy ellenében — megkapta az engedélyt, hogy letehesse fogadalmát.

Néhány év múlva ráruházták a gyűjtögető testvér tisztségét ezen a szegényes hegyvidéken. A rablók garázdálkodása és a gyakori szabad ég alatti éjszakázás miatt nem nagyon törekedtek a testvérek erre a beosztásra, Ignác azonban Isten megbízását ismerte fel benne. Miközben erre-arra járt a

szegény pásztorcsaládoknál, s kenyeret és sajtot koldult a testvérek számára, egyben hithirdető is lett. Ezeket az elhagyatott embereket, akiknél még egy pap sem fordult meg soha, oktatta a hitigazságokra, és imádkozott velük. Tíz év múlva, túllépve negyvenedik évét, az engedelmesség Cagliariba irányította gyűjtögető testvérnek. Itt, Szardínia fővárosában lett az egyszerű testvérből a szardíniai nép nagy csodatevője és hithirdetője. Negyven éven át járta a kikötőváros forgatagát elnyűtt kámzsában, jobbjával botra támaszkodva, végül már csaknem vakon, baljában a rózsafüzérrel, tekintetét a földre szegezve, mindig barátságos, bár rövid beszélgetésben az emberekkel; többnyire gyermeksereg vette körül.

Este, amikor fáradtan tért vissza a kolostorba, órákon át imádkozott a tabernákulum előtt. Gyakran töltötte az egész éjszakát szigorú vezeklési gyakorlatokban. Apostolságát Isten hitelesítette és meg is koronázta, amennyiben mások gyógyításának és megáldásának rendkívüli adományaival ruházta fel Ignácot. Ismerte a szíveket, birtokolta a jövőbelátás és a csodatétel adományát. Közbenjárására betegek nyerték vissza egészségüket, halottak támadtak életre. Mindezek miatt a szentet az Egyház történetének nagy csodatevői közé számítják. „Így tette Ignác testvér jelentéktelen tisztségét igazi apostolkodássá, s ez a negyvenéves apostolkodás megérlelte gyümölcseit, amelyek miatt még híres igehirdetők is megirigyelhették." (XII. Pius).

1940-ben boldoggá, 1951. október 21-én szentté avatták.

FOURNET SZENT ANDRÁS-HUBERT
pap, rendalapító

Ünnepe: május 13.
* Saint-Pierre-de-Maillé,
1752. december 6.
† La Puye, 1834. május 13.

András-Hubert Fournet, a lelkipásztorok mintaképe és a Szent Andrásról nevezett keresztes nővérek kongregációjának alapítója gyermekkorában még semmiféle jelét nem mutatta különleges hivatásának. 1752. december 6-án született Perusse-ben, a poitoui Maillé közelében, egy jómódú polgári család gyermekeként, amelyből már több pap származott. Anyja, aki igen jámbor asszony volt, azt a kívánságát táplálta, hogy kövesse nagybátyjait a papság útján, a gyermek azonban semmiféle hajlandóságot nem tanúsított ilyen irányban. Chavignybe, majd Chatellerant-ba küldték iskolába. Igen nehezen maradt meg itt, sőt egyszer meg is szökött. A poitiers-i kollégiumban — ahová 1769-ben lépett be — sem volt valami jó tanuló, és csak hogy lehetővé tegyék egyházi benefíciumhoz jutását, részesítették ugyanebben az évben december 23-án a tonzúrában. Azt hitték, hogy filozófiát tanul majd; valójában azonban alig tanult, inkább társas rendezvényeken és lovagjátékokon vett részt.

1772-ben beiratkozott a poitiers-i egyetem jogi fakultására; úgy látszik azonban, ott sem látogatta az előadásokat. Majd egy hirtelen ötletét követve, anélkül, hogy bárkivel is beszélt volna róla, belépett a hadseregbe, hogy azután új egyenruhájában álljon családja elé. Nagybátyja, Antoine Fournet, Saint Pierre plébánosa, akinél útközben meg akart szállni, nem volt hajlandó fogadni. András-Hubert nem is merte az apjával közölni ezt az utolsó lépését. Anyja vette végül kezébe az ügyét, és elérte, hogy visszatérhetett Poitiers-be, és kötelezettségeit visszamenőleg is rendezte. Mivel azonban semmiféle szakmai képesítéssel nem rendelkezett, lehetetlen volt állást találnia; vissza kellett térnie Saint-Pierre-be. Miután eltelt néhány hét, nagybátyja, Jean Fournet haimsi plébános kijelentette, hogy kész őt magához venni. A plébánia nyugalmában, s egy derék, hivatásának élő pap körében eltöltött hónapok lassanként teljesen megváltoztatták. Idővel megértette, hogy itt van az ő feladata is, ezért 1774. március 26-án belépett a poitiers-i Saint-Charles szemináriumba.

Saját személyéről szóló megnyilatkozásaiban egész életén át igen mértéktartó volt, ezért semmit sem tudunk szemináriumi éveiről. Csak azt tudjuk, hogy szokatlanul buzgón végezte tanulmányait, és hogy rendkívüli belső feszültsége miatt 1775-ben megbetegedett. Ebben az évben június 10-én

szubdiákonussá, 1776 szeptemberének kántorböjti napjaiban pedig pappá szentelték. Ezt követően Haimsbe küldték nagybátyjához káplánnak; az ő vezetésével jártasságot szerzett a lelkipásztori munkában. 1779-ben került káplánként a mailléi Saint-Pierre-be, ahol 1782. február 10-én nagybátyjának plébános utóda lett.

Papi életének eme első éveiben jó pap volt ugyan, de az akkor gyakori és szokásos módon; jámbor, de — anélkül, hogy bármiféle bűnt követett volna el — fellépésében előkelő, világias volt, szívesen fordult meg a szalonokban, jól élt, s kényelmes és értékes bútorzattal vette körül magát. Amikor anyja és nővére, Catherine elmentek hozzá, úgy találták mégis, túllépi az egyházi illendőség határát, és ezt gyengéden a szemére is vetették. 1783-ban M. Guillont kapta káplánjául, akinek szigorú és egyszerű életvitele nagy hatást tett rá. Adöntő fordulat azonban 1784-ben következett be. Egy nap vendégeket várt; asztala gazdagon volt terítve ezüst evőeszközökkel és drága edényekkel. Ekkor egy szegény ember érkezett hozzá és alamizsnát kért. Mivel a plébános éppen nem talált pénzt a zsebében, így szólt hozzá: „Nincs pénzem." — „Nincs pénze — mondta a szegény —, az asztalát mégis ezüst borítja."

Ezek a szavak úgy hatottak András-Hubertre, mintha sokk érte volna. Néhány nappal ezután lelkigyakorlaton vett részt, és teljesen megváltozva tért vissza. Ettől kezdve olyan életet élt, amilyen az arsi plébánosé volt később. Eladta berendezését és csak a legszükségesebbekre korlátozta. Anyjával, nővérével és káplánjával annyira igénytelen volt ételben és italban, hogy napjai állandó böjthöz hasonlítottak. Emellett kemény testi vezekléseket végzett. Ehhez a szigorúsághoz társult csakhamar ragyogó felebaráti szeretete és kimeríthetetlen nagylelkűsége, olyannyira, hogy plébániája az egész környék valamennyi szegényének és nyomorultjának menedékhelye lett. Lassanként egyházközsége is követte kezdeményezését, és a hatékony keresztény élet gyújtópontjává lett, a szentként élő plébános példája pedig az egész vidék lelkiségét tartósan befolyásolta; csakhamar szeretettel és tisztelettel vették körül testvérei és hívei egyaránt.

1789-ben úgy érezte Fournet plébános, hogy nehéz idő áll előtte, és hétnapos magábaszállásra vonult vissza a nagyszemináriumba. Nem is sejtette azonban, hogy micsoda tragédiába keveredik. Miután kategorikusan megtagadta, hogy a „civil alkotmány" által a papság számára megszabott esküt letegye, 1791. május 8-án kiutasították plébániájáról, és olyan papot tettek a helyébe, aki hajlandó volt letenni az esküt. Mégis a helységben maradt és a neki menedéket nyújtó családoknál elrejtőzve titokban végezte veszélyes szolgálatát. Ismételten feljelentették és keményen üldözték, végül 1792 nagypéntekén letartóztatták, de a lakosság heves tiltakozására hamarosan kiengedték. Megértette azonban, hogy lehetetlen lenne most már biztos menedéket találnia. Visszavonult és 1792 utolsó napjaiban kivándorolt Spanyolországba.

Először San Sebastianban húzódott meg, később Los Arcosba ment. Amikor egy királyi határozat megtiltotta a francia papoknak hivatásuk

gyakorlását, felvételét kérte a sarutlan kármelitákhoz; ezek azonban elutasították végleges felvételét. Amikor aztán 1797-ben visszatért Maillébe, apostolkodását ismét teljes titokban kellett végeznie. A szentmisét Marsyllis egy félreeső parasztudvarának pajtájában mutatta be. Ott ismerte meg 1798 elején Bichier des Ages Szent Johanna-Erzsébetet (lásd: 454. o.), és ráeszmélt, hogy rendkívüli lélekkel találkozott. 1803-ban, csatlakozva béthinesi egyházközségének missziójához, vele együtt lerakta a Szent Andrásról nevezett keresztes nővérek kongregációjának alapját, amelynek feladata főként a szegények tanításából és a betegek gondozásából állott. Ez az alapítás képezte ettől kezdve legfőbb gondját, de megmaradt Maillé plébánosának, 1805. július 1-én ünnepélyesen ismét beiktatták hivatalába. Apostolkodása a legegyszerűbb módszerekre korlátozódott. Mivel nem sok érzéke volt a liturgiához, csaknem teljesen lemondott az ünnepélyes misékről, és a terjedelmes prédikációkkal kísért csendes vagy énekes miséket részesítette előnyben. Bár szigorú volt és sokat kívánt, megnyerte híveit szentségével és emberi jóságával. Kongregációjához szükséges néhány utazástól eltekintve Maillében élte le az életét. Csak 1820-ban mondott le plébánosságáról, hogy teljesen a nővéreinek éljen. Plébánosi és elöljárói kettős tisztsége, összekapcsolva vezeklési gyakorlataival, nagyon kimerítette, és ismételten súlyosan megbetegedett.

1830-tól ereje kezdett észrevehetően lankadni, 1832 novemberében elöljárói tevékenységéhez koadjutort kapott. Amikor érezte, hogy közeledik a halála, 1833 pünkösdjén megtartotta utolsó lelkigyakorlatát. 1834-ben egészségi állapota válságosra fordult, és keresztes nővéreinek körében, La Puyeben, ahol 1820 óta az anyaházuk volt, meghalt.

1926. május 16-án boldoggá, 1933. június 4-én pedig szentté avatták.

HALLGATAG SZENT JÁNOS püspök, remete

Ünnepe: május 13.
* Nikopolisz, 454. január 8.
† Szent Szabbász lavra,
Jeruzsálem mellett, 558.

Származásánál fogva János inkább a politikai vagy a szellemi életben való vezető szerepre rendeltnek látszott, mint arra az útra, amelyet már korán, szívének mélységes hajlamából kezdett követni. Szülei gazdag és politikailag nagyon befolyásos polgárok voltak Nikopolisz örmény városban. Családja körében, ahol testvéreivel együtt felnőtt, keresztény nevelést kapott. Szüleit meglehetősen korán elvesztette, s haláluk után csakhamar szétosztotta apai örökségét a szegények között, felépített egy templomot, és — mindössze tizennyolc évesen — kolostort alapított, amelyben tíz hozzá hasonló fiatalemberrel együtt szerzeteséletet élt. Ezekről az évekről nem sokat tudunk. Mérséklettel és céltudatosan gyakorolta a rábízottakkal együtt a test és lélek megfékezését, melynek szükségszerűen meg kell előznie minden lelki életet; egyúttal teológiai tanulmányokat is folytatott. Korán kifejlődött tanítói bölcsessége ismertté tette, és így történt, hogy az örményországi Kolonia püspökének halála után a közösség alig huszonnyolc évesen püspökéül kérte.

Felszentelése után kilenc éven át helytállt hivatalában anélkül, hogy szerzetesi életmódját feladta volna. Áldásos hatása közvetlen környezetén túl a császári udvarban magas politikai méltóságokat viselő rokonára is kiterjedt. Sógora, Paszinikosz viszont, aki időközben az ország legnagyobb hatalmi méltóságába jutott, minden módon zaklatta az örmény egyházat, s a püspök végül jobbnak látta, hogy elhagyja Örményországot és Konstantinápolyban panaszt tegyen a császárnál. Miután Konstantinápolyban Zénó császárral és Eufémiosz érsekkel közölte az örmény egyház helyzetét, titokban a Szentföldre utazott.

Kiválóan értett hozzá, hogy eltűnjön az emberek szeme elől; évtizedekig tartott, amíg felfedezték titkát. Rövid ideig Jeruzsálemben tartózkodott az öregek otthonában, ezután megtalálta az utat Szent Szabbász (lásd: 618 o.) nem messze, Júda pusztaságában fekvő, első virágkorát élő nagy laurájához. Amint később elbeszélte életrajzírójának, Szküthopoliszi Kürillosznak, egy látomás irányította oda, egy „fénykereszt alakú" csillag.

Szabbász, aki semmit sem sejtett János múltjáról és püspöki méltóságáról, a gondnokra bízta a novíciust, aki a legalantasabb szolgálatra osztotta be, ő pedig önátadó buzgósággal szolgált a lavra minden szerzetesének, vizet hordott a patakról, segített a sütés-főzésben és mindenekelőtt a fejlődő kolostor építkezéseiben. Minden munkában olyan jól bevált, hogy rábízták a vendég- és konyhamester felelősséggel teli tisztségét. Nemcsak a számos kolostorlakó szükségleteiről gondoskodott, hanem azoknak az építőmun-

kásoknak az ellátásáról is, akik a lavrától nem messze egy kis kolostor felépítésén dolgoztak.

Egy év múlva Szabbász szerzetesének, akit most már a lelki életben a haladók közé számított, kijelölte a lavra egy remetecelláját (egy barlangot vagy egy kunyhót egy közeli szakadékban). Rendszerint hétfőtől péntekig tartózkodott ott, és csak a szombati, vasárnapi közös szentmisére tért vissza a testvérek közösségébe. Három év múlva még egyszer kiragadták a csendes szemlélődésből: Szabbász rábízta a gondnok tisztségét, amely mindenféle kolostori beosztás közül talán leginkább követeli meg a foglalkozást a kolostoron kívüli világgal. János feladatát olyan körültekintéssel, önátadással és szeretettel látta el, hogy a lavra felvirágzott gondos irányítása alatt.

Szabbász, aki még mindig nem tudta, hogy micsoda „kincset" rejteget kolostora falai között, most már elérkezettnek látta az időt, hogy szerzetesét pappá szenteljék. Nehéz helyzetében János megosztotta titkát a pátriárkával, aki a Golgota dombján az Anasztaszisz-templomban akarta pappá szentelni. Könyörgésére, hogy ne árulja el kilétét, a pátriárka röviden közölte Szabbásszal, hogy a papságra javasolt szerzetest nem szentelheti fel, majd elbocsátotta mindkettőjüket.

János ezután teljesen visszahúzódott cellájába, és még hét végén sem tért vissza a lavrába; többé nem is vett részt a testvérek istentiszteletén. Négy éven át teljes elhagyatottságban és magányosságban élt. Amikor 503-ban forrongás tört ki a Szabbász-lavrában, János elhagyta celláját, és a Holt-tenger nyugati partjánál levő Ruban-pusztaságba ment.

Hat évet töltött el egy barlangban. Vadon termő gyümölcsökkel és gyökerekkel táplálkozott, alkalmilag pedig jó emberek adományaival is élt.

Életrajzírója, Kürillosz, aki Jánost idős korában ismerte meg, ezeket az éveket így foglalja össze: „Arra vágyódott, hogy a nyugalomban Istennel kerüljön kapcsolatba, és lelki szemét megtisztítsa a nagy bölcsesség által, hogy leplezetlen tekintettel sugározza vissza az Úr dicsőségét, és azon fáradozott, hogy dicsőségről dicsőségre haladjon előre a legnagyobb iránti vágyakozásban." Az Istennel való eme kapcsolat kívülállóval meg nem osztható „édessége" kárpótolta minden nehézségért, amelyet a minden emberi melegségtől és védettségtől távoli, vadállatoktól és félvad nomádoktól fenyegetett kősivatagi élet hozott magával. A veszély jelentősen megnőtt, amikor a perzsák meghódították Amidát, és a Holt-tenger melletti sivatagi sávot nomád szaracén hordák tették bizonytalanná.

Amikor Szabbász újból átvette kolostora vezetését, felkereste Jánost magányában, mivel aggódott érte. Azzal érvelt, hogy János már eléggé rábízta magát Isten gondviselésére, most már engedjen teret az emberi gondoskodásnak is, és térjen vissza a testvérek oltalma alá. János engedelmeskedett: otthagyta szeretett magányosságát, és a Szabbász-lavrától nem messze, egy előreugró szikla alatt egy parányi cellába záratta be magát. Ekkor már kb. ötvennyolc éves volt.

Haláláig — még negyvenhat évig élt — nem hagyta el többé celláját, még mesterének, Szabbásznak halálakor sem. E hosszú évekből nagyon kevés ismeretes: életének néhány epizódja, csodás gyógyításai (különösen megszállottakon). János most sem szakadt el a világtól. Cellájának ablakán nemcsak tanítványai és lavrabeli testvérei kopogtattak, hanem mindenfelől érkező segítség- és tanácskérők; és senki sem távozott tőle vigasz nélkül. Gyógyító erő áradt ki kezéből és imádságából. Krisztus ereje volt ez, akihez hosszú, lemondásban gazdag élete folyamán mindig hasonlóbbá igyekezett válni.

IDŐSEBB SZENT PAKHOMIOSZ szerzetes

Ünnepe: május 14.
* Szne, 287 körül.
† Pbau, 346. május 14.

Pakhomiosznak a 4. század végén keletkezhetett életrajzában arról sik szó, hogy néhány szerzetes Alexandriába vivő útja során felkereste Remete Szent Antalt (lásd: A szentek élete, 42. o.), hogy közöljék vele atyjuknak, Pakhomiosznak halálhírét. Antal erre elkezdte magasztalni a hazatértet. „Amikor — mondta — szerzetes lettem, még nem voltak kolostorok, hogy ott találhattunk volna lelki vezetést. Az akkori szerzetesek mindegyike saját belátása szerint fáradozott a lelki haladásért. Atyátok azután az Úr megbízásából véghez vitte ezt a jó művet (a kolostoralapítást). Gyakran elmondattam magamnak, milyen kiválóan járt el a Szentírás szellemében. Hiába kívántam gyakorta, hogy láthassam egyszer itt a földön. Isten kegyelmével látjuk majd egymást minden szent atyával együtt a Mennyországban, mindenekelőtt azonban Urunkat és Istenünket, Jézus Krisztust."

Ezek a szavak megmutatják, hogy milyen nagyrabecsülésnek örvendett abban az időben Pakhomiosz. Ismerték különleges hivatását és teljesítményét. A kolostori közösségben élő szerzetesség típusának megalapítójaként szerepel a keleti szerzetesség nagy atyái között. Antaltól eltérően azonban Pakhomiosz neve sohasem lett népszerű a nyugati kereszténységben, de megérdemli, hogy emlékezete az egész világon fennmaradjon. Ő az ugyanis, akire minden kolostor- és rendalapító támaszkodik, legyen bár Nagy Szent Vazul (lásd: A szentek élete, 25. o.), Szent Ágoston (lásd: A szentek élete, 503. o.), Szent Benedek (lásd: A szentek élete, 339. o.), vagy Loyolai Szent Ignác (lásd: A szentek élete, 387. o.). És mindannyiszor, amikor a szerzetesség az elernyedéséből vagy a lehanyatlásából meg akar újulni, jól teszi, ha tanulmányozza Pakhomiosznak és első tanítványainak regulájá és szellemiségét.

Pakhomiosz — kopt neve voltaképpen Pakhome, és azt jelenti: királyi sólyom vagy sas — még Antalnál is erősebben áll a történelem fényében. Nemcsak néhány írása maradt ránk (különösen fontos kolostori regulája, részben kopt eredetiben), hanem egy sok megfogalmazásban és fordításban meglevő életrajza is, amelyeket nem sokkal a halála után szerkeszthettek a tanítványai. Van végül a kortársaitól és tanítványaitól származó néhány tanúságunk, amelyek között különleges rangra emelkedik Horsiesiusé (Orsiesiusé), a szent egyik közeli munkatársáé és utódjáé.

Hazája Théba, szülei pogányok voltak. Úgy tűnik, hogy családjának gazdasági viszonyai elég szűkösek lehettek. Nem szerzett „magasabb iskolai képzettséget", csak idős korában tanult egy keveset görögül. Az ifjú Pakhomiosz életébe kívülről érkezett el a fordulat. Egy napon — az évet nem tudjuk — császári toborzó parancsnokság jött Thébába. Pakhomioszt is „megfogták". Miközben az újoncokat hajón szállították lefelé a Níluson, durván és szívtelenül bántak velük. Annál hálásabban fogadta Pakhomiosz azt a segítséget, amelyet útközben a keresztények nyújtottak neki és bajtársainak is. A kereszténységgel történt eme első érintkezése döntő hatással lett az életére.

Amikor megszabadult a katonaságtól, nem tért vissza szülői házába, hanem visszavonult Szerapisz egy elhagyott templomába. Nemsokára megkeresztelkedett.

Egyiptom azokban az évtizedekben a szerzetesi élet hatalmas fellendülését élte át. Pakhomioszt is megragadta ez a mozgalom. Szerzetessé úgy lehetett lenni, hogy egy tapasztalt abbához (atyához) csatlakoztak. Pakhomiosz a remete Palamonhoz fordult. Fogadtatását nem lehet barátságosnak nevezni, az az életmód pedig, amelyre Palamon az újoncokat kötelezte, csaknem embertelenül kemény: gyakori éjszakai virrasztások, megszakítás nélküli testi munka, folytonos imádság, csaknem szakadatlan böjt. Pakhomiosz azonban nem adta fel. Az évek során megérlelődött benne a terv, hogy fiatalokat gyűjt maga köré, s támaszuk és vezetőjük lesz a szerzetesi tökéletességre irányuló fáradozásukban.

Életrajzírói tudósítanak egy látomásáról, amelyet Pakhomiosz Tabenniszi közelében élt át, s ez arra hívta fel, hogy ott kolostort építsen. Így jött létre az első kolostor, a szerzetesek közös elöljáró és mindenkit kötelező regula által szorosan összefűzött közössége. A közösség külső jelképe az a fal volt, amely a kolostor egész környezetét elzárta a „világtól" és az *egyetlen* kapu, amelyen át kapcsolatot tartottak fenn a külvilággal.

Az új vállalkozás gyorsan figyelmet keltett. Sokan jöttek, hogy alárendeljék magukat Pakhomiosz lelki vezetésének, így csakhamar új kolostorok alapítása vált szükségessé. Olykor Pakhomioszhoz csatlakoztak egész közösségek is, amelyek tagjai más feltételek között jöttek össze. Pakhomiosz életében végül kilenc lett a települések száma, és hozzájuk csatlakozott még két női kolostor is. Minden kolostor Pakhomiosz határozott vezetése alatt maradt; ennek eszközei voltak a szabályos vizitációk és az évenként kétszer tartott általános káptalanok.

Bármilyen bámulatosan hangzik is, Pakhomiosz nemcsak kolostoralapító, hanem — későbbi évszázadok fejlődését megelőzve — valódi rendet alapított, amelynek az életereje még jóval a szent halála után is megmutatkozott.

Szervező tevékenységénél is fontosabb, hogy elsőként alkotott szerzetesi regulát. Ez valami egészen új volt, s joggal keltett kortársaiban csodálatot. Nem lehet tehát meglepő, hogy csakhamar elterjedt az a legenda: Pakhomiosz ezt a regulát érctáblára írva kapta egy angyaltól. A kolostori közösségben élő szerzetesség megalapítóját ezzel az Ószövetség nagy törvényadó-

jához akarták hasonlítani. Ez a regula minden külső egyszerűsége ellenére is rendkívüli jelentőségű, mert évszázadokra befolyásolta a monasztikus törvényalkotást. Határozatai közül némelyik, például a szegénység kérdésére vagy a szerzetesi életstílusra vonatkozó, azóta minden szerzetesi regula közkincsévé lett. A karoling idők nagy reformapátja, Anianei Szent Benedek (lásd: 93. o.) *Concordia regularum*ában nemhiába utalt ismételten Pakhomiosz regulájára és Pakhomiosz tanítványának, Horsiesiusnak *Liber* címen ismert munkájára. Nyilvánvalóan feltűnt neki ennek az írásnak a múlhatatlan „időszerűsége".

Pakhomiosz nem elméleti vagy éppen rendszerező, hanem gyakorlati ember volt. Regulájától sem szabad elvárni a lelki élet átfogó rendszerét.

Amint később Nagy Szent Vazulnál és Szent Benedeknél, nála is arról volt szó, hogy a szerzeteseknek utat mutasson az Evangélium üzenetének megvalósításához. Útmutatást kellett benne találniok arra, hogyan „állhatnak az igazság (az Evangélium) vezérfonalához s az apostolok és próféták hagyományához". Ezt a Pakhomiosz által kialakított megfogalmazást tanítványa, Horsiesius így fejezi ki: a regula segíteni akar a szerzetesnek abban, hogy „tökéletesen kövesse a tökéletes Jézust".

Több mint húsz évig vezette Pakhomiosz a rendjét körültekintéssel és erős kézzel. Életrajzírói arról tudósítanak, hogy mennyit fáradozott ezekben az években azon, hogy övéinek az okos törvényeken túlmenően mindenekelőtt saját példájának magával ragadó erejét nyújtsa. Nemhiába járta meg Palamon kemény iskoláját. Távol állt azonban tőle, hogy a vezetésére bízott szerzeteseket a saját mértékével mérje. Bizonyára örült, ha a szerzetesei szent versengésben hozzá hasonlóan akartak cselekedni, de fontosabb volt számára, hogy meggondoltan és okos mértéktartással megtartsák „a közös élet törvényét".

346-ban, tehát abban az évben, amelyben Alexandria átélte Szent Atanáznak (lásd: A szentek élete, 192. o.) a száműzetésből történt diadalmas visszatérését, Thébában pestis dühöngött. Sok szerzetest elragadott, végül elérte Pakhomioszt is. Hosszasan birkózott a halállal, tanítványai pedig imádkoztak gyógyulásáért; végül megmondta nekik: hagyják abba az imádkozást, mert Isten akarata az, hogy hazatérjen. Kedvelt tanítványához, Teodorhoz intézett utolsó kívánsága az volt, hogy egy mások számára ismeretlen helyen temesse majd el; nyilván azért, mert meg akarta akadályozni sírja tiszteletét. 346. május 14-én halt meg.

Erőforrása, amelyből Pakhomiosz élt, a szentségben rejlik, amely persze titkos törvény szerint belső kapcsolatban áll az áldozat és lemondás életével. Pakhomioszban a szervező tárgyilagos józansága misztikus tapasztalatokra épült. Önkéntelenül kínálkozik az összehasonlítás Loyolai Szent Ignáccal, akivel egyébként is összekapcsolja néhány közös vonásuk. Pakhomiosz tanítványai arról is beszéltek, hogy belelátott a szívekbe, látomásai voltak, meg tudta különböztetni a szellemeket és ki tudta űzni a démonokat, végül bölcs prófétai látással rendelkezett. Mindez együtt tette lehetővé, hogy az akkoriban kitört teológiai küzdelmek közepette is tévedhetetlenül járjon az ortodoxia útján.

CANTALICEI SZENT FÉLIX kapucinus testvér

Ünnepe: május 18.
* Cantalice, 1515.
† Róma, 1587. május 18.

1525-ben jött létre a kapucinus rend a ferencesek obszerváns mozgalmából, s a ferences eszménynek életmódban és lélekgondozás terén történt megújítása által a katolikus megújulás fontos forrásává vált. 1542-ben azonban váratlanul — az évszázad szelleme és a Krisztus-követés közti feszültségben — a rend veszélyes válságba került, amikor általános vikáriusa, Bernardino Ochino (1487—1565) a protestánsok táborába állt át, majd az inkvizíció elől Genfbe menekült. Szenzációt keltő botránnyá azért dagadt az eset, mert Ochino nemcsak feddhetetlen életű, ünnepelt bűnbánathirdető volt, hanem egyben olasz is. A kibontakozó reform jövőjéért aggódva III. Pál pápa (1534—1549) így nyilvánította ki félelmét: „Hamarosan nem lesz már többé kapucinus!"

A pápa azonban tévedett, mert nem gondolt azoknak a szerény és egyszerű testvéreknek tevékenységére, akik a maguk módján ébren tartották Assisi Szegényének és Balgájának szellemét. Lengő szakállal, hegyes csuklyával és koldustarisznyával, kevés szóval és tanultsággal prédikálták az Egyház gazdagságra és hatalomra törekvő tagjainak és a történő világnak a szegény és szolgáló Krisztus üzenetét. Így történt a kicsinyek és egyszerűek egyikével is, aki jámbor halálával újból beszéd tárgyává tette a kapucinusokat: 1587 pünkösdjén futótűzként terjedt el a hír az örök városban, hogy meghalt „Deogratias testvér". (Így nevezték a rómaiak tréfásan és szeretettel a városszerte ismert Félixet az általa folytonosan ismételt „Deo gratias", „hála Istennek" szava miatt.) A testvéreknek hamarosan be kellett zárniok a templomot és a kolostort is, olyan hatalmas tömegben áradtak az emberek. A temetés után maga V. Sixtus pápa (1585—1590) is megjelent bíborosai kíséretében, hogy ország-világ előtt kinyilvánítsa: mennyire tisztelte az egyszerű testvért. Ő indította el boldoggá avatási perét is, amelyben tanúként lépett fel, mert csupán ő maga az elhunyt tizennyolc csodáját ismerte.

Az alázatos szent haláláról való értesülésen túl az egyházi felsőbbség tudomást szerzett arról is, hogy Deogratias testvér lelkülete a kapucinusok rendje számára is legyűrte a kezdeti idők válságát; néhány évtizeden belül tagjainak és alapításainak száma ötszörösére nőtt. Azt a veszélyt, amelybe a nagy tehetségű és ékesszavú Ochino által került a rend, Isten elűzte az Abruzzókból való egyszerű paraszti szolga élete és példája által. Pál apostol keresztről szóló prédikációja az olyan emberekben, mint Deogratias testvér a Krisztussal egyesült élet engedelmesen és örömmel fogadott megtapasztalásává lett: „Isten azt választotta ki, ami a világ szemében balga, hogy

megszégyenítse a bölcseket; s azt választotta ki, ami a világ előtt gyönge, hogy megszégyenítse az erőseket..." (Kor 1, 27—28).

Félix testvér a gyalázat napjaiban megtalálta az utat a kapucinusokhoz. Azzal a kívánsággal ment közéjük, hogy egész életén át testvéreinek szolgáljon; az Úr volt a mintaképe, aki szintén azért jött, hogy mindenkinek szolgája legyen. „Nem testvér vagyok — lehetett hallani gyakran ajkáról —, hanem csupán a testvéreknél lakom, és a teherhordó állatuk vagyok." Amikor a rend protektor bíborosa és generálisa az idős és hasgörcsöktől kínzott Félixnek könnyítést javasoltak, ezt kapták válaszul: „A katonának fegyver alatt, az igásállatnak nyereg alatt kell meghalnia."

Negyven éven át járta a szent kolduló barátként a reneszánsz épületekkel pompázó Rómát, hogy a testvérek létfenntartásához szükségeseket összekoldulja. A Poverello hűséges tanítványaként mindig mezítláb és köpeny nélkül járt, még télen is, egy zsákszerű, agyonfoltozott csuhában. Deogratias testvér úgy hozzá tartozott Róma városképéhez, mint azon idők ismert szentjei: Loyolai Ignác (lásd: A szentek élete, 387. o.), Borgia Ferenc (lásd: 524. o.), Gonzaga Alajos (lásd: A szentek élete, 274. o.), V. Pius pápa (lásd: A szentek élete, 187. o.), Borromei Károly (lásd: A szentek élete, 637. o.), Lellisi Kamill (lásd: A szentek élete, 348. o.) és Néri Fülöp (lásd: A szentek élete, 227. o.).

Valamennyien ismerték, tisztelték és szerették a szent koldust, a város kedvencét. Montalto bíboros, a későbbi V. Sixtus pápa Félix tarisznyájából egy darab kenyeret kért, Néri Fülöpöt megkínálta korsójából borral, amelyet kolduló útjain kapott. Tápláléka egy kevés kenyérhéj volt, néhány deszka szolgált nyugvóhelyéül, egy rőzsenyaláb vánkosául, és elegendő volt számára két-három órai alvás. Az éjszaka többi óráját imaapostolsága számára tartotta fenn.

„Imádsága és Istennel való állandó kapcsolata volt egész művészete és szentségének titka." Egy életrajzírójának e megállapítása bizonyára a legjobban illik rá. Nem esett nehezére, hogy éjszakákat virrasszon át a szentségházban lévő Üdvözítő előtt térdelve. A rendi szokásnak megfelelően hosszú időn át három-négyszer áldozott hetenként, életének utolsó tizenöt évében naponta, s ez az akkori időkben nagy ritkaságnak számított. Imádságait a liturgiából merítette. Mivel nem tudott olvasni, évek alatt kívülről megtanulta a misszále és a breviárium nagy részét. Könnyű volt hát számára, hogy az oltárnál levő pappal „lélekben együtt celebráljon", amint megszabták a rend szabályzatai. A breviárium laudesének és vesperásának csaknem minden antifonáját fejből tudta. Egy antifonával, egy evangéliumi vagy szentlecke-perikópával (napi olvasmányok) kezdte éjjeli imádságát.

Szelíd jóságával sokakat visszatartott a bűntől, vagy meg tudott téríteni. Egy alkalommal éppen akkor tért be koldulni egy megvesztegethető bíró házába, amikor valaki egy borjút hozott, hogy kedvező ítéletben legyen része. A borjú Félix láttán bőgni kezdett, mire ő azt mondta a bírónak: „Látja, uram, mennyire könyörög ez a borjú ajándékozójának érdekében?" — mire a bíró megtért.

Más alkalommal egy ügyvéd a könyvtárába vezette és mutogatta neki híres gyűjteményét. Félix a feszületre mutatva jegyezte meg: „Uram, ha ezt a könyvet nem tanulmányozza, minden másból több igazságtalanságot, mint igazságot fog tanulni!"

A jövendölés és csodatétel adománya, amellyel Isten gazdagon ellátta, ráirányította a nyilvánosság figyelmét. Így X. Ince pápának (1644—1655) előre megmondta pápává választását. Amikor megjövendölte a tiarát Montalto bíborosnak, a későbbi V. Sixtus pápának, ezzel a merész utalással tette: „Majd ha pápa lesz, pápaként is cselekedjék Isten dicsőségére és az Egyház javára; máskülönben jobb lenne Önnek, ha megmaradna kisebb testvérnek" (Montalto ugyanis a minoriták generálisa volt).

Utolsó nyolc évében a szent súlyos szenvedéseket állt ki betegsége miatt, ez azonban egyáltalán nem gátolta lelki buzgóságában. „Rózsák ezek, virágok" — vélekedett szenvedéséről Deogratias testvér a Megfeszített iránti izzó szeretetében. Amikor az orvos arra intette, hogy kérjen Istentől enyhületet, ezt a választ kapta: „Még ha tudnám is, hogy Isten kérésemre egészségessé tenne, akkor sem kérném ezt tőle. Ha Isten fájdalmat küld rám, miért ne szenvedném el iránta való szeretetből?"

„Ebben a szegényes, szűk kuckóban lakott Isten szolgája negyven éven át" — mondta XII. Ince pápa (1691—1700) a kíséretében lévő bíborosoknak, amikor 1700-ban belépett a cellájába. „Ő, aki itt a földön csak egyszerű testvér és tesvéreinek alamizsnagyűjtője volt, most Istennel együtt uralkodik a mennyben, és tisztelik a világ nagyjai és előkelői, ezzel pedig megszégyeníti a világ minden fejedelmének és uralkodójának dicsőségét."

1625-ben boldoggá, 1712. május 22-én szentté avatták.

SZENT V. CELESZTIN pápa

Ünnepe: május 19.
* Isernia, 1215 körül.
† Castello di Fumone, 1296. május 19.

„Csak egy cellát kívántam magamnak ezen a világon, és egy cellát adtak nekem." E keserűség nélkül kimondott szavakkal hajolt meg kemény sorsa előtt az ősz Pietro da Morrone, miután leköszönt mint V. Celesztin pápa. A cellát utóda, VIII. Bonifác készítette számára, amikor Fumone várában haláláig fogva tartotta.

IV. Miklós pápa 1292. április 4-én halt meg Rómában. Ezután több mint két év telt el az új pápa megválasztásáig. A Colonnák és Orsinik hatalmas, mindig ellenségeskedő nemzetsége ilyen sokáig nem tudott megegyezni az új egyházfő személyében, mert bíboros képviselőik inkább magukkal törődtek, mint hogy Krisztus nyáját legeltették volna.

Anjou II. Károly nápolyi király, Árpád-házi V. István királyunk Mária leányának férje élénken érdeklődött a jövendő pápa iránt. A maga módján meg is kísérelte, hogy a választást előrelendítse. Fiával, Martell Károllyal, Magyarország későbbi királyával együtt az Abruzzókban levő Sulmonába utazott a messze földön ismert remetéhez, Pietro da Morronéhoz, a Szent Damjánról nevezett remeték alapítójához, akiknek IV. Orbán pápa (1261—1264) adta a bencés regulát. II. Károlynak sikerült a remetét arra indítania, hogy Latinus Malabrancához, Ostia érsekéhez levelet intézzen, s ebben arról a látomásról értesítette, amely szerint az Egyház veszedelembe kerül, ha a pápaválasztást november 1-ig sikeresen be nem fejezik.

1294. június 5-én a bíborosok ismét összegyűltek Perugiában. Két megrendítő esemény hatása alatt álltak: Rómában és az egyházi államban ismét nyugtalanságok törtek ki, továbbá Napoleone Orsini bíboros öccse lezuhant lováról és életét vesztette. Latinus Malabranca, a bíborosi testület dékánja megmutatta a bíborosoknak a Morrone hegy remetéjének látomását tartalmazó levelet, és elsőként adta le szavazatát a nyolcvan év körül járó aggastyán javára. Pietro da Morronét ezután egyhangúan az Egyház legmagasabb méltóságába emelték. Három püspököt bíztak meg azzal a feladattal, hogy az Abruzzókban élő remetével közöljék megválasztását. Az ősz aszkéta először a leghatározottabban tiltakozott: csak a vezeklésnek akar élni, hogy lelke üdvösségét munkálja. Csak annak nyomatékos közlése tudta rábírni a választás elfogadására, hogy további vonakodása esetén súlyosan vétkezik Isten akarata ellen.

II. Károly és fia haladéktalanul az új pápa köszöntésére sietett Sulmonába. A két király között lovagolt V. Celesztin szamárháton Aquilába, s ott akarata szerint, illetve II. Károly tanácsára megjelentek a bíborosok. Beláthatatlan

tömeg gyűlt össze, hogy a szokatlan színjátékban gyönyörködjék. A nép ujjongott. Mindenki arra gondolt, hogy régóta várt angyali pápájuk van, tiszta, feddhetetlen ember, aki erőszak nélkül támaszt majd egy új aranykort, s megalapítja az általános béke birodalmát. Egy istentelenséggel teli világ várta egyetlenegy embertől az üdvét. Ez az álom azonban nemsokára szertefoszlott. Mélységes csalódás lépett a helyébe.

Amit II. Károly várt, bekövetkezett: a pápa tőle függő viszonyba került. Már közvetlenül az augusztus 23-i koronázás után a nápolyi király bizalmi emberei foglaltak el minden fontos helyet a kúriában és az egyházi államban, sőt még a pápa személyes környezetét is II. Károly határozta meg. Ezenkívül kineveztette magát minden jövendő konklávé védnökének. V. Celesztin a bíborosok kinevezésében is az ő kívánsága szerint járt el; tizenkét bíborosból hét francia volt. II. Károly alig huszonegy éves fia megkapta a jövedelmező lyoni érsekséget. 1294 őszén V. Celesztin Rómába akart utazni. Mint pápa azonban sohasem láthatta meg az örök várost; a nápolyi király ugyanis rábeszélte, hogy Nápolyban állítsa fel rezidenciáját és a kúria székhelyét. November 5-én a legtöbb bíboros akarata ellenére a pápa felkereste II. Károly székvárosát, majd Castelnuovót választotta lakóhelyévé.

Az Egyház belső igazgatása V. Celesztin alatt nagyjából a felmentések, kiváltságok és búcsúk megfontolás nélküli adományozására korlátozódott. Bárki bármilyen kéréssel érkezett, megkapta, amit akart, anélkül, hogy kérésének igazolására jogalapot kellett volna szolgáltatnia. Különleges jóakarattal halmozta el saját rendtestvéreit, akik most celesztinusoknak nevezték magukat, és akiket válogatás nélkül árasztott el lelki és világi jótétemények.

Mindezek mellett mély kedvetlenséget tapasztalt magában. Nem érzett belső hivatást az Egyház legfőbb szolgálatára. Kínozta az aggódás saját lelkéért, mert nem tudta már kiszabni magára az addigi mértékben kemény vezeklési gyakorlatait. Így hát legalább az ádvent idején akart a megszokott módon előkészülni a karácsony ünnepére. Megvalósíthatatlan tervet akart véghezvinni: rezidenciájának egyik dísztermében cellát építtetett, s oda akart visszavonulni. Három bíborosnak kellett volna ebben az időben vezetnie az Egyházat. Vállalkozása meghiúsult Matteo Rosso Orsini bíboros ellenállásán. Az agg pápa egy gondolata mind határozottabb alakot öltött. Már régóta észrevette, hogy milyen bizonytalanul érzi magát a magabiztosan viselkedő bíborosok jelenlétében. Átlagos teológiai műveltsége, a latin nyelv ismeretének hiánya meglehetősen elfogódottá tették. Naivitásra korlátozódó hivatalvezetésének iránytalansága és célnélkülisége sok-sok zavart keltett. Ez nem maradhatott rejtve előtte. A bizonytalanság érzése mindjobban szorongatta.

V. Celesztin ekkor önmaga fölé nőtt. Az öregkor makacsságától mentesen, belső magányosságában és bizonytalanságában világos következtetésre jutott; olyan következtetésre, amelyet előtte még egyetlen pápa sem valósított meg önként. Az a pápa, aki alig tudta, hogy mit jelent pápának lenni, bejelentette közeli visszalépését. II. Károly heves ellenkezése hatástalan

maradt ebben a döntő pillanatban. Még a nápolyiak ügyesen megszervezett kérő felvonulásai sem érték el a kívánt hatást. A pápa nem hagyta magát szándékától eltéríteni. A nápolyi király véglegesen elvesztette irányában minden befolyását.

1294. december 13-án V. Celesztin magához hívatta valamennyi bíborosát, és felolvasott nekik egy írást, amely kíméletlenül feltárta a legfőbb pásztori hivatalra való képtelenségét mint visszavonulásának okát. Ezután letette pápai hatalmának jelvényeit, majd fehér öltönyére gyorsan ráhúzta durva szerzetesi ruháját és fekete csuklyáját. Morrone hegyén levő cellájának magányossága iránti vágya vett rajta erőt, és Nápolyból Sulmonába űzte. Utóda, VIII. Bonifác mégis skizmától félve elfogatta és Fumone várába vezettette. Ott halt meg 1296. május 19-én. Szép Fülöp francia király sürgetésére V. Kelemen pápa 1313-ban szentté avatta.

A Morrone hegy szent remetéje felmorzsolódott az önző politikát folytatók és a fanatikusan reménykedők között. Számára Szent Péter széke az elkerülhetetlen tragikum helye lett, s ez egyúttal ráirányítja tekintetünket Celesztin emberi nagyságára. Ez a nagyság keményen űzte az emberi szakadék peremére, és egyben elvezette a szentség magaslatára.

SZENT DUNSTAN püspök

Ünnepe: május 19.
* Wessex, 909 körül
† Canterbury, 988. május 19.

Jámbor keresztény családból származott, amely rokonságban volt a wessexi királyi házzal. Wells közelében született, amely a születése körüli időkben püspöki székhellyé emelkedett. Közelében volt a legtekintélyesebb angol kolostor is: Glastonbury.

Dunstan születése idejében hiúsultak meg a vikingek egész Anglia meghódítására irányuló kísérletei, Edward király alatt pedig Wessexből indult el a vikingek által megszállt területek visszahódítása. Amikor Dunstan férfisorba került, rokona, Ethelstan király egész Angliát meghódította, alattvalóitól pedig megkapta egész Britannia első uralkodójának címét. A vikingek által előidézett kulturális és szellemi hanyatlást nem volt könnyű átvészelni. A kolostorokat mindenfelé lerombolták, kincseiktől megfosztották. Azok az apátságok, melyek megmenekültek a fizikai pusztulástól, katasztrofális erkölcsi mélységbe süllyedtek. Az angol műveltség és Anglia szellemi-vallási élete mélypontra jutott. Valamivel jobb volt a helyzet Dunstan fiatalabb korában. Ő maga is megfelelő nevelést és képzést kapott Glastonburyben.

Kezdettől fogva látszik, hogy Dunstan az angol egyház vezető helyére volt hivatott. 923-ban nagybátyját, Wells addigi püspökét Canterbury érsekévé nevezték ki, Dunstan pedig hozzá került székvárosába. Az új érsek közvetítésére Dunstant megismerte az új király, Ethelstan, s az ő udvarában töltötte következő éveit. A királyi udvar egy papja, Szent Elfheah pap és szerzetes volt az első angol, aki a bencés szabályzatot megújító clunyi reformmozgalomhoz csatlakozott. 934-ben kinevezték Winchester (Angliának Canterbury után a második püspöki székhelye) püspökévé, és engedélyt kapott a reform szellemében való munkálkodásra.

Kiválóságai és jellembeli adottságai irigységet és rosszakaratot keltettek ellene a királyi udvarban, és varázslattal vádolták meg. A király annyira meg volt győződve mindezek helytálló voltáról, hogy eltávolíttatta Dunstant közvetlen környezetéből. Dunstan Elfheah winchesteri szerzetespüspök házában talált menedéket. Elfheah fölismerte Dunstanban azt a férfit, aki a szerzetesi reformot végre tudja hajtani Angliában, ezért igyekezett rábeszélni a tonzúra felvételére. Dunstan eleinte vonakodott, később azonban beleegyezett, és 936-ban megkapta a tonzúrát Elfheah püspöktől. Bár Ethelstan király jóváhagyta a reformtörekvéseket, a következő időszakban nem támogatta sem Dunstant, sem Elfheaht. Miután Dunstan a tonzúra felvételével szerzetes lett, nem kételkedett és nem

vonakodott többé, s életének hátralevő részében rendkívüli tiszteletet tanúsított Szent Benedek (lásd: A szentek élete, 339. o.) iránt, és hűségesen ragaszkodott a regulához.

Úgy látszik, Elfheah püspököt az a vágy sarkallta, hogy megreformálja Glastonbury nagy apátságát, és valószínű, hogy kezdettől fogva Dunstant tartotta a reform véghezvitelére legalkalmasabb férfinak. Az apátság azonban teljesen a király ellenőrzése alatt állott, ő pedig nem értett egyet a reformmal. 939-ben testvére, Szent Edmund követte a trónon. Edmund is kevés rokonszenvet mutatott a reformmozgalom iránt. Kezdetben barátságosan viselkedett Dunstan iránt, de csakhamar elfordult tőle, és Dunstan ellenfeleire hallgatva, száműzetésbe küldte. Edmund ezután vadászatra indult, és — úgy látszik — csodás módon menekült meg a haláltól. Hálából a megmenekülésért, és megbánva, hogy Dunstant száműzte, visszahívta és Glastonbury apátjává tette.

A tekintély, melyet Szent Benedek regulája az apátra ruházott kolostorközösségével szemben, az angol szerzeteseknek ez idő szerint nem volt sem tetszetős, sem elfogadható. Hozzászoktak, hogy megosszák egymás között a kolostor bevételét, mindegyikük élje a maga életét, esetleg meg is nősüljön. Mivel a királyt nem lehetett megnyerni annak, hogy kötelezően vezesse be a bencések reguláját valamennyi angol kolostorban, Dunstan számára nem maradt más hátra, mint hogy saját kolostorában hasson rábeszélés és meggyőzés által. Csakhamar megnyerte néhányukat, és kialakított egy magot igazi, állapotukhoz és hivatásukhoz ragaszkodó szerzetesekből; az ő feladatuk lett, hogy a következő időkben kiterjesszék a reformot Anglia régi apátságaira és székesegyházaira.

946-ban meggyilkolták Edmund királyt. Utódja testvére, Eadred lett; beteges, gyenge ember volt, de tehetséges uralkodónak bizonyult. Eadred nagyon rokonszenvezett Dunstannel, és igazi érdeklődést tanúsított a szerzetesi reform iránt. Dunstan megnyerte a királyt tanítványa és glastonburyi szerzetestársa, Szent Ethelwold (lásd: 417. o.) kérésének. Ethelwold és az új szerzetesek közül a legbuzgóbbak egy kis csoportja azt kívánták, hogy tökéletesen megreformált szerzetesközösségben élhessenek. Eadred nekik adta Abingdon kolostorát, ahol ők megvalósították a 10. század reformmozgalmának első, teljesen bencés értelemben vett kolostorát.

955-ben meghalt a betegeskedő király; unokaöccse, a tizenöt éves Eadwig követte a trónon, aki Dunstant száműzte. Eadwig korai halála után, 959-ben Szent Edgar lett egész Anglia ura; első ténykedése abból állt, hogy Dunstant Canterbury érsekévé tette. 961/962-ben Szent Oszvaldot Worcester, 963-ban Dunstan tanítványát, abingdoni Ethelwold apátot Winchester püspökévé nevezte ki. A három szerzetes most már hozzáfogott az egész angol egyház megreformálásához. A reformmozgalom haladását Edgar király személyes buzgósága határozta meg. Nem lehetett kételkedni abban, hogy személyesen érdeklődik a szerzetesi reform alapelvei iránt, mégis, mivel az új szerzetesközösségek önhatalmú létesítését — amely a kolostorok tulajdonára és az apátválasztásokra vonatkozó hagyományos magánbefolyásokat kikapcsolta

— a világi nemesség sok tagja nagyon nehezen fogadta el, végül arra kényszerült, hogy óvatosabban járjon el.

970-ben Edgar király Dunstan segítségével nagy zsinatot tartott Winchesterben, s ezen a szerzetesreform eredményeit szabályokba foglalták. Számos férfi- és női kolostor volt már. Alapjában véve valamennyien Szent Benedek reguláját követték, de felfogásuk és értelmezésük kolostoronként eltérő volt. Egységes rendet teremtettek a regula magyarázatában, s valamennyi angol szerzetesre és nővérre nézve kötelezővé tették. Egyúttal megszüntették a szerzetesek és birtokaik fölötti világi ellenőrzés maradványait, legalábbis törvény szerint; ezenkívül az apátokat és apátnőket attól kezdve a regula alapelvei szerint kellett megválasztani; a királynak kellett ellátnia a választások legfőbb felügyeletét, és gondoskodnia arról, hogy a választások rátermettség és személyes érdem alapján történjenek, és hogy a hatalmas nemesi családok mindennemű beavatkozását kikapcsolják.

973-ban Dunstant nagy öröm érte; barátját és szövetségesét, Edgart angol királlyá kenhette fel és koronázhatta meg. Dunstan Ordója, amint Edgar koronázási rítusát nevezik, még ma is az angol koronázási szertartás alapja.

Anglia és a reform kárára Edgar nagyon korán, 975-ben meghalt. A sok hatalmas nemes, akiknek érdekeit a szerzetesi reform megnyirbálta, most bosszút állt. Számos kolostort elpusztítottak, szerzeteseiket szétszórták. 978-ban Edgar idősebb fiát, vértanú Szent Eduárdot, a szerzetesek készséges támaszát megölték, és öccsét, Ethelredet tették meg királynak. Dunstan semmi fáradságot sem sajnált, hogy ismét helyreállítsa Angliában az egységet és a békét. Kezdetben Ethelred részéről érdektelenséget tapasztalt, a szerzetesek jogait illetően pedig elutasítást. Dunstan intelmei azonban nem maradtak hatástalanok. Az apátok visszatérhettek az udvarba, a király pedig különféleképpen jóvátételt nyújtott azoknak a kolostoroknak, amelyekkel szemben uralkodása kezdetén jogtalanul járt el.

Dunstan 988. május 19-én halt meg papjai körében. Az egész középkoron át Anglia kedvelt és népszerű szentje volt. Hírnevét és tiszteletét az elsők között állította helyre a 19. századi katolikus megújulás Angliában.

VEDRUNAI SZENT JOAKIMA özvegy, rendalapító

Ünnepe: május 22.
* Barcelona, 1783. április 16.
† Vich, 1853. augusztus 28.

1783. április 16-án született Barcelonában. Nyolc testvérével együtt jó nevelést kapott. A nagyon tehetséges és érzékeny leányban magától érlelődött meg a kívánság, hogy kármelitaként egész életét Istennek ajándékozza. Isten azonban egyelőre más útra terelte a szívét, s ezt egyszerű önátadással fogadta. Szigorú apja megtiltotta, hogy belépjen a Kármelbe, s a tizenhat éves lányt arra szánta, hogy házasságot kössön a huszonöt éves Don Teodoro de Mas vichi jegyzővel és gazdag földbirtokossal. A harmonikus házasság tizenhét éve alatt Joakima kilenc fiút ajándékozott férjének; közülük három már gyermekkorában meghalt, négy pedig szerzetes lett. A gyermekek betegsége és halála mellett a házastársaknak el kellett viselniök egy olyan kornak a veszélyeit, amely a felvilágosodás eszméivel és Napóleon betörésének politikai-szociális zűrzavaraival éppen Katalóniában nyúlt bele mélyen a családok életébe. A közéletben szereplő férj erőit idő előtt felőrölte az élet, Joakima özvegyen maradt.

Az örökség miatt kitört viszálykodásban sikeresen megvédelmezte az apai jussot gyermekei számára, akik az anyai oltalom alatt nőttek fel. Joakima sokkal több volt egy rendkívüli nőnél, aki nehéz élethelyzetében is ki tudta vívni környezete elismerését és tiszteletét. Emberi tevékenysége mélyén sokkal inkább az istenszeretet titka rejtőzött, amely gyermekkora napjaitól fogva meghatározta életét. Isten a gyermek kívánságát, mint tudjuk, nem teljesítette, és Joakimát a házasság útjára vezette. Most hát meg kellett tapasztalnia, hogy ez az út, amely őt asszonnyá és anyává érlelte, Isten iránti szeretete számára nem volt kerülő út. Azokban a misztikus kegyelmekben, amelyekben most részesült, a házasság által kiformált szeretete Istennel való kapcsolatának átalakító beteljesülését élte át. A szűzi szeretet jegyesi misztikájától különbözően Joakima Istenben mindenekelőtt az *Atyát* kereste és találta meg, akinél Krisztussal való közösségben és a Szentlélek erejében mint gyermek örökös biztonságot talált. Gyermekként rejtőzött el Isten atyai jóságába, s anyaként adta tovább az önátadásban kapott szeretetet.

Isten vezetésével tehát Joakima házasságának boldogsága és szenvedése által, valamint számkivetése és a börtönig történő üldöztetése által próbára téve szentté érlelődött. Férje halálával és anyai kötelességeinek teljesítése után új feladatokra vált szabaddá; lelki anyaként megalapította a szeretetről nevezett kármelita nővérek ma is virágzó kongregációját. Emberi és misztikus tapasztalatait tekintve alkalmazhatjuk Joakimára és tevékenységére az apostol (Kor 4, 15) szavait: szerzetesnővéreinek nem csupán valamiféle lelki

nevelőnője volt, amilyenből sok van; hanem anyjuk, a szónak lelki és eredeti, tulajdonképpeni értelmében is. Krisztus Jézusban és a mennyei Atya örömüzenete által sok lányának olyan életet ajándékozott, amely Isten gyermekeivé tette őket.

Mint valami prófétai látomásban, úgy kiáltott fel egy boldog anya ujjongásával: „Úgy tűnik nekem, mintha a karom mindinkább kitárulna, a szívem pedig csodálatosan nagyra tágulna, hogy magába fogadjon minden fiatalt, hogy átkarolja és megőrizze mindazokat, akik most és a jövőben is nagy csapatokban jönnek, és intézetünk kapuin kopognak." Az Atyába vetett bizalma mindazok számára, akiket vezetett, az atyai ház légkörét teremtette meg, amelyben a lelki élet és gyakorlatai gyorsan elvesztették mindazt az idegenséget, amely a természetfölöttit olyan könnyen mutatja természetellenesnek. Amint régebben a gyermekek és a cselédek mindennapi kötelességeik teljesítése után imádságra és lelki beszélgetésre összegyűltek a ház anyja és úrnője körül, úgy tettek most lelki lányai is. Anélkül, hogy a rábízottakat elnyomta vagy önállótlanná tette volna, mindenki számára ő lett a nyugalmas középpont és a vitathatatlan anyai tekintély. A szerzetesnővérek megtanultak engedelmeskedni neki, mielőtt bármit is elrendelt volna, egyedül a jó örömééért és szeretetből. Erről a szeretetből fakadó engedelmességről elmondhatta Joakima anya: „Aki engedelmeskedik, mindig jól cselekszik." Hogy közel vigye hozzájuk a szegénység szellemét, emlékeztette lányait Jézus szegénységére. „Ne törekedjetek arra, hogy gazdagabbak legyetek, mint a Vőlegényetek, mert az szégyenletes lenne." Intézetének kezdeti idejében volt egy fiatal novíciája, aki nem tudta elolvasni a kézzel írott szabályzatot, amelyet az alapító anya adott neki. — „Anyám, nem látok mást, csupán pontokat" — mondta a fiatal lány. Erre így szólt hozzá az anya: „Térdelj le, s akkor majd meglátod, milyen kiválóan tudsz olvasni." És csakugyan: a próbálkozás sikerült, és a következőkben jámbor szokássá vált Vedruna anya lányai körében. — Ez az egyszerű és jámbor áthagyományozott epizód mintegy kulcs lehet a számunkra a szent lelki magatartásához: megértette, hogy térden, vagyis tisztelettel, hittel és szeretettel telve kell olvasni Isten atyai gondviselésének könyvéből. A mennyei Atya iránti szeretettől áthatva megértette, hogy egész élete kegyelem és feladat: Isten gyermekének mosolyával szolgálni embertársait.

Teljesen megbénulva halt meg; mosolygása azonban nem tűnt el utolsó lélegzetvételéig.

1940-ben boldoggá, 1959. április 12-én szentté avatták.

BARAT SZENT MAGDOLNA-ZSÓFIA
rendalapító, apáca

Ünnepe: május 25.
* Joigny, 1779. december 13.
† Párizs, 1865. május 24.

Madeleine-Louise-Sophie Barat 1779. december 13-án született az Auxerre egyházmegyei Joignyben. Apja kádár volt, s emellett kis földjét is művelte. Magdolna-Zsófia gyermekkorában jámborul élt, de semmilyen módon nem tűnt fel. Amikor 1789-ben első szentáldozásához járult, nagyon eleven szellemi képességet mutatott. Fivére, Lajos, akit 1795-ben, a forradalom zűrzavarai közepette szenteltek pappá, megbízható képzettséggel látta el. Még latinra és görögre is tanította, amelyeknek ismerete abban az időben a nők körében igen ritka volt. Magdolna-Zsófia 1792-ben ismerte fel először világosan szerzetesi hivatását, ezt azonban csak nagy nehézségekkel követhette az uralkodó politikai viszonyok közepette. 1795-ben fivérével, aki lelki tanácsadója volt, és megismertette a kolostori életmóddal, Párizsba ment. Más fiatal lányok is csatlakoztak hozzá, és vele együtt alkották egy közösség őssejtjét.

1800-ban fivérét felvették a „Pères de la Foi" (A hit atyái) társulatba, amelyet Joseph-Désiré Varin (1769—1850) vezetett. Ez a kongregáció azt tűzte ki feladatául, hogy a feloszlatott Jézus Társaság helyébe lép, és előkészíti annak visszaállítását. Varin hosszú ideje azzal a gondolattal is foglalkozott, hogy női kongregációt alapít, amelynek feladata lenne — tanító és oktató tevékenysége által — a Szent Szív tiszteletének terjesztése. Miután Magdolna-Zsófia gyóntatóatyja lett, hamarosan felismerte, hogy képzettsége, emberi tulajdonságai és mélységes jámborsága révén eszményi alapító lenne. Magdolna-Zsófia is felismerte Varin elképzeléseiben sajátos, személyes hivatását. Az „Institut du Sacré Coeur" (Szent Szív Intézete) első négy nővére 1800. november 21-én tette le fogadalmát, és már 1801 októberében nevelőintézetet nyitottak Amiens-ben, igen nehéz körülmények között. Magdolna-Zsófiát 1802. december 21-én főnöknővé nevezték ki. Az a lelki irányítás, amelyet Varin és A hit atyái adtak át a nővéreknek, lényege szerint jezsuita volt. Ez azonban kiválóan megfelelt Magdolna-Zsófia tetterős és tevékeny vérmérsékletének. Szerencsétlen módon ebben az időben súlyosan megbetegedett.

Ennek ellenére az új kongregáció fejlődésnek indult; megfelelőbb elhelyezést is találtak. Nem sokkal ezután Magdolna-Zsófia Grenoble-ba utazott, hogy Duchesne Szent Filippine (lásd: 590. o.) kis csoportját felvegye intézetébe. Amikor 1805 végén visszatért Amiens-be, azt találta, hogy egy volt klarissza, név szerint Baudemont nővér a ház egyik gyóntató atyjának,

Sambucy de Saint-Estève abbénak a segítségével nagyon figyelemreméltó befolyásra tett szert a közösségben. 1806. január 18-án Barat anyát mégis megválasztották általános elöljárónőnek, bár csak egy szavazattöbbséggel. Varin átadta neki a vezetés egész teljhatalmát.

A Szent Szív Intézet ettől kezdve gyorsan fejlődött: új alapítások jöttek létre Poitiers-ban, Niort-ban és Gent-ben. Amiens-ben megnövekedtek a nehézségek Saint-Estève abbéval. Tetőpontjukra 1811 után jutottak, amikor az abbé elfogadhatatlan alkotmányt akart ráerőszakolni az intézetre, ezt azonban Varin elutasította, és Barat anya is vonakodott elfogadni. Az abbénak azonban megvoltak a pártfogói a kongregációban, és úgy tűnt, mintha szakadásra kerülne a sor, végül csak a belga ág szakadt el. A további viszályokból és az 1815 őszén kirobbant válságból az intézet került ki győztesen. Barat anya most már nyilvánosságra hozhatta a Varin által előkészített, jezsuita szellemű alkotmányt. Ezt az amiens-i közösség csak vonakodva fogadta el. Miután eme újjárendezés révén Barat anya egész életére szólóan általános elöljáró lett, megbízást kapott, hogy Párizsban alapítson noviciátust az egész kongregáció számára egy hozzá csatlakozó nevelőintézettel együtt. A nevelőintézetben csakhamar főnemesi növendékek gyülekeztek. Bár Barat anya megtett mindent, hogy fenntartsa a szegénységet és az egyszerűséget, az intézet apostolsága — legalábbis Franciaországban — egyre jobban a társadalom felsőbb rétegeire tolódott át. Az általa közvetített nevelés gondos volt, és különösen vallási téren nagyon megbízható.

A Szent Szív Intézet most már igazán biztos alapokon állt. 1815-től megbízható támogatást kapott az újból visszaállított Jézus Társaságtól. „A hit atyái", köztük Varin és Magdolna-Zsófia bátyja is, beléptek a Társaságba. 1818-ban Barat anya engedett Filippine Duchesne sürgető kérésének, és Amerikába küldte első nővéreit. A következő években került sor alapításokra Olaszországban és Svájcban, később Hollandiában, Írországban, Spanyolországban és más országokban is. (1883-ban Magyarországon is.)

Közben Barat anya, aki sikereiben és nehézségeiben egyaránt mindig alázatos és derűs maradt, megöregedett. Erős természetfölötti kisugárzása miatt általában nagy tiszteletet tanúsítottak iránta, de utolsó éveiben is súlyos próbákat kellett kiállnia. 1845-ben Affre érsek a jezsuitáknak megtiltott minden szolgálatot a Sacré Coeurben. 1850. április 19-én fájdalmasan érintette Barat anyát Varin halála. Többször is megkísérelte, hogy hivatalától visszavonuljon, de nővértársai nem fogadták el lemondását. Ereje azonban megfogyatkozott, 1865. május 24-én, mennybemenetel ünnepén meghalt.

1908. május 25-én boldoggá, 1925. május 24-én pedig szentté avatták.

SZENT III. FERDINÁND király

Ünnepe: május 30.
* León, 1198.
† Sevilla, 1252. május 30.

III. Ferdinánd, León és Kasztília királya az egyetlen a hispániai uralkodók közül, akit a szentek sorában tisztelünk, mint a mélyen vallásos, bölcs és hős lovagkirály eszményképét. Spanyolország és egész Európa történetére hatással volt életműve: a *reconquista*, az Ibériai-félsziget visszafoglalása az araboktól 500 évi hódoltság után.

711-ben Afrika felől az arabok megtámadták a nyugati gótokat, Xeres de la Fronteránál döntő győzelmet arattak, és néhány év alatt egészen a Pireneusokig nyomultak előre. 755-ben Córdobában a nagy arab világbirodalomtól független kalifátus alakult, s az iszlám fennhatósága alatt virágzó gazdasági és kulturális élet bontakozott ki. Igaz, a hódítók már 732-ben Poitiers-nél vereséget szenvedtek Martell Károlytól, de ez csak a további, észak felé történő terjeszkedésüket állította meg.

Az egymás után alakuló keresztény királyságok: Aragónia, Barcelona, Navarra, Kasztília és León lassan visszahódítottak bizonyos területeket, de egymás közti versengésük megakadályozta az átfogó és sikeres fellépést. 1010-ben azonban a kalifátus felbomlott, s Murcia, Badajoz, Granada, Zaragóza, Valencia, Sevilla és Toledo mind önálló arab emírség lett; ezek már nem tudtak együttesen fellépni Ferdinánddal szemben.

Ferdinánd 1198-ban született IX. Alfonz leóni király és kasztíliai Berengária házasságából. Ez a házasság alapozta meg León és Kasztília királyságának egyesülését, ami a reconquista alapja lett. 1217-ben ugyanis váratlanul meghalt Kasztília királya, I. Henrik, s az országot nővérére, Berengáriára hagyta. Ő pedig kiváló diplomáciai érzékkel a valladolidi nemesi gyűléssel elfogadtatta, hogy a trónt átadja a fiának, Ferdinándnak.

Az ifjú király két évvel később feleségül vette Sváb Fülöp leányát, Beatrixet, s ezzel biztosította a Hohenstauf uralkodóház támogatását vállalkozásaihoz. Ugyanebben az évben felvette a keresztet, azaz keresztes lovag lett Burgosban, de nem a Szentföldre indult, hanem megkezdte a félsziget felszabadításának előkészületeit. Miután nyugalmat teremtett Kasztíliában, a püspökök és a pápa, III. Honorius (1216—1227) támogatásával sereget szervezett, és elindította hadjáratait az arabok ellen. Igazi sikerei akkor kezdődtek, amikor némi bonyodalmak után 1230-ban elfoglalhatta León trónját is. A bonyodalmak abból adódtak, hogy atyja a trónt végrendeletileg Ferdinánd két leánytestvérére hagyta. 15 évi házasság után meghalt Beatrix. Egy év múlva, 1235-ben Ferdinánd újra nősült, ezúttal a francia királyi családból, s elvette Ponthieu-i Máriát. A két házasságból 13 gyermek született.

Hadjáratai során elfoglalta Baézát, Jaént, Martost, 1236-ban Córdobát, 1244-ben Murciát, 1248-ban Sevillát. A visszahódított városokban sorra helyreállította a püspökségeket és újjászervezte az egyházmegyéket. A pápák azáltal is támogatták, hogy a templomépítésre szánt jövedelmek egyharmadát, a pápai tizedszedők által gyűjtött összegeket teljes egészében rendelkezésére bocsátották, s katonáiknak ugyanazokat a búcsúkat engedélyezték, mint a Szentföldért küzdő kereszteseknek. Ferdinándnak egyébként az volt a terve, hogy Hispánia felszabadítása után Észak-Afrika felől indul a Szentföldön küzdők segítségére.

Ferdinándot mint hadvezért nagyra becsülték, mint királyt szerették. Az arabokkal és az eretnekekkel szemben kérlelhetetlen, de a zsidókkal szemben emberséges volt. Új törvénykönyvet adott Kasztíliának, s ezzel megalapozta későbbi nagyságát. Felvirágoztatta Valencia, Salamanca és Valladolid egyetemét; Leónban, Burgosban és Toledóban székesegyházat építtetett, visszaszerezte az arabok által elrabolt compostellai harangokat. Minden erejével támogatta a koldulórendek — a domonkosok, ferencesek és trinitáriusok — megtelepedését. Ugyanakkor ez a győztes hadvezér és bölcs államférfi megindítóan jámbor és vallásos ember volt: nagyon tisztelte a Szűzanyát, minden győzelmét az Úr Krisztusnak köszönte, és nem riadt vissza a nyilvános vezeklést sem.

Gibraltár visszavétele után már megkezdte az afrikai átkelés előkészületeit, amikor halálos beteg lett. Sevillába vitték, ahol ezekkel a szavakkal adta vissza lelkét és országát Istennek: „Uram, mezítelenül jöttem a világra, és így adom vissza testemet a földnek. Fogadd be lelkemet szolgáid seregébe!"

Sírfeliratát kasztíliai, latin, arab és héber nyelven vésték fel sírjára. Valamennyi kortársa tisztelettel hajolt meg keresztény erényei: feddhetetlensége, tisztasága, hősiessége, nagylelkűsége és szelíd jósága előtt, melyek mind Isten dicsőségét, a kereszténység győzelmét és alattvalói javát szolgálták.

Tisztelete a 17. századig csak Sevillára korlátozódott. A sírjánál történt csodák, épen megtalált teste hatására 1655-ben tiszteletét a Szentszék megerősítette.

SZENT JOHANNA — JEANNE D'ARC

Ünnepe: május 30.
* Domrèmy, 1413 körül.
† Rouen 1431. május 30.

Jeanne d'Arc valószínűleg 1413 vízkeresztjének napján született a Maas folyó menti kis faluban, Domrèmyben. Szülei Champagne-ból bevándorolt — de nem éppen szegény — parasztok voltak. Apja, Jacques d'Arc községi elöljáró volt. Édesanyját Isabelle-nek vagy Zabillet-nek hívták, de volt egy mellékneve is: Romée. Így nevezték azokat, akik megjárták Rómát, vagy más távoli kegyhelyre zarándokoltak. A jámbor szülők házasságából öt gyermek született, két lány és három fiú. Jeanne a negyedik volt a sorban. Keresztelésekor az Úr legkedvesebb, szűz apostolának mennyei pártfogására bízták, kit a korabeli hívek különösképpen tiszteltek. És Jeanne bizonyságot tett életével arról, hogy méltóvá vált égi pártfogójához azáltal, hogy erkölcsi-politikai tisztátalanságba süllyedt korában a testi-lelki tisztaság tanúja lett.

A francia történelem egyik legsötétebb korszakában, a százéves háború idején élt. Az angol királyok a francia trón örökösödési jogát akarták megszerezni. 1420. május 20-án Troyes-ban az elborult elméjű VI. (Őrült) Károly († 1420) francia király nevében Izabella királynő és Jó Fülöp burgundiai herceg egyezményt kötött V. Henrik angol királlyal, mely szerint Henrik feleségül veszi VI. Károly leányát, Katalint, és a király halála után örökli a francia koronát. Ez az egyezmény kizárta a trónöröklésből VI. Károly fiát, Károly trónörököst (dauphin) állítólagos törvénytelen származása miatt. Jó Fülöp, Burgundia és Flandria hercege, a francia birodalom hatalmas hűbéres fejedelme bosszúból csatlakozott a szerződéshez, mivel a trónörökös hívei meggyilkolták apját. A háború így a Loire-ig terjedt, s hullámai Jeanne hazáját is érintették. A kislány gyermekkora folytonos rablások, vérengzések és rettegések között telt. A trónviszályokat kihasználó kisebb-nagyobb hűbérurak szabadon hódolhattak harácsolási szenvedélyüknek. A nagyobb haszon kedvéért hol az egyik, hol a másik fél oldalára álltak. A sokszor véres intrikával, politikai gyilkosságokkal tetézett köpönyegforgatásukat leginkább a falvak népe és a városi polgárság szenvedte meg. A parasztok földjeit tönkretették, állataikat elhajtották. Nemegyszer túszokat szedtek, s kegyetlenül legyilkolták őket, ha a nincstelen hozzátartozók képtelenek voltak kifizetni a váltságdíjat.

A városok legnagyobb veszedelme a katonák beszállásolása volt. A polgárok hamar megtanulták, hogy mindkét párt fegyvereseitől ugyanazt várhatják. A városok tanácsainak egyetlen célja az volt, hogy ügyes diplomáciával, homályos szerződésekkel, hol az egyik, hol a másik félnek tett engedményekkel mentsék a lakosság életét és vagyonát. Ilyen légkörben élte

át Jeanne a látomásait, amelyekben az analfabéta pásztorlány küldetésül kapta, hogy tegye a trónörököst fölszentelt királlyá és tisztítsa meg az országot az angoloktól.

Tizenkét éves volt, amikor először részesült azokban a rendkívüli ajándékokban, melyek egész életét végigkísérték, ellátták természetfölötti tanácsokkal és külső és belső harcaiban buzdításokkal. Az Úr különleges figyelmességgel a korabeli Franciaország három legkedveltebb szentjét adta mellé segítőként: Szent Mihály arkangyalt, Alexandriai Szent Katalint és Antióchiai Szent Margit vértanút, valamint élete néhány válságos pillanatában Gábriel arkangyalt.

A látomások előtt Jeanne jámbor, egyébként teljesen hétköznapi falusi lány volt. Élénk természetű, szeretett táncolni. Az első jelenéstől fogva azonban megváltozott: nem játszott, nem sétált többé, s nem táncolt, legfeljebb a kicsinyekkel, hogy megugráltassa őket. Visszavonult a mezei munkától és a pásztorkodástól, s kivételes buzgósággal kezdte gyakorolni hitét: gyakran gyónt, naponta hallgatott szentmisét, rendkívüli áhítattal járult a szentáldozáshoz. Reggeltől estig ott látták a templomban, amint arccal a padlóra borulva vagy térdelve imádkozott, szemét Krisztus Urunk vagy a Szűzanya képmására szegezve.

A szentek *Isten leányá*nak szólították, jóságra buzdították, majd miután lelki élete kellőképp elmélyült, tudatták vele konkrét történelmi feladatát. E feladat a látszat ellenére korántsem politikai jellegű. Amint maga Jeanne hangoztatta, az országot VII. Károly — akit királlyá kellett tétetnie — csak *kommendába* (letétbe) kapja, s csupán képviselője az ország igazi urának, Jézus Krisztusnak.

Hogy Jeanne az isteni hívásnak engedelmeskedhessen, kérlelhetetlenül szembe kellett szegülnie környezetével. Apja megfenyegette, hogy saját kezével fojtja vízbe, a faluban gúnyolták, zavarodottnak, ördöngösnek tartották. Isten leánya egykedvűen fogadta mindezt, s állhatatosan követte a „hangok" legkisebb utasítását is. Baudricourt lovaghoz, a közeli Vaucouleurs várának parancsnokához ment, akit — két hiábavaló kísérlet után — sikerült rábírnia, hogy adjon mellé egy kis csapatot, melynek kíséretében a trónörököshöz mehet. Férfiruhát öltött — hogyan is lehetett volna másképp tartósan férfinép közt? —, így lovagolt az ellenségmegszállta területen keresztül Chinonba a dauphinhez.

Károly, aki egyébként is könnyen befolyásolható, ingatag ember volt, környezete sugallatára bizalmatlanul fogadta őt. Letette királyi ruháját, s nemesi öltözetben elvegyült a főurak közt, hogy a „boszorkány" föl ne ismerje. Boszorkány helyett azonban szerény, egyszerű külsejű pásztorlány lépett a terembe, és egyenesen az álruhás királyhoz tartott, akit még sohasem látott, de egyszerre fölismert. Térdre borult és átkarolta lábait. A király fölkiáltott: „Nem én vagyok a király, hanem ez itt!" — és rámutatott egy úrra, akit a királyi színekbe öltöztettek. A lány azonban nem tágított, hanem ünnepélyesen mondta: „Nemes trónörökös uram, az egek Királya általam üzeni, hogy Reimsben majd királlyá kenik és megkoronázzák." Amikor a

király magánkihallgatáson fogadta, megnyugtatta őt törvényes születését illetően, s föltárta előtte a maga küldetését is.

Károly mélyen vallásos volt, naponta gyónt és háromszor hallgatott szentmisét, végig térden állva, minden ünnepen áldozott. Jeanne hivatásának elbírálását az egyház tekintélyére és tapasztalatára bízta. Poitiers-ben hat hétig vizsgálták Jeanne szavahihetőségét. A próbák között szerepelt többek között ez is: egy áldozás alkalmával a papnál két ostya volt, egyik konszekrált, a másik nem. A pap az utóbbit nyújtotta a szűznek, ő azonban ezt mondta: „Ez nem a mi Urunk Megváltónk Teste. Az Ő Teste a másik ostyában van!" — abban ugyanis, amelyet a pap elrejtett.

A doktorok arra a véleményre jutottak, hogy Jeanne alázatos, istenfélő, becsületes, egyszerű és mindenestől jó, s mivel azt állítja, hogy Isten Orléans alatt fogja őt jellel igazolni, igenis oda kell küldeni, nehogy az elutasítás a Szentlélek kegyelmének elutasítása legyen. Így aztán Károly egy kis csapat mellé rendelte őt, melynek feladata az volt, hogy fedezze az élelmiszer eljuttatását az ostromlott Orléans-ba. A szállítmány eljutott Orléans-ba. Jeanne megjelenése, akit most már mindenki csak „a szűz"-nek (la Pucelle) hívott, lángra lobbantotta a hitet a város csüggedt lakóiban, felrázta a fáradt és félénkké vált katonákat. És háromnapos harc után, 1429. május 8-án Orléans megszabadult az angoloktól.

Ez az első eredmény megszerezte az ismert pénzember, Coeur anyagi támogatását a rendkívül nehéz loire-i hadjárathoz. 1429. június 18-án a patay-i csatában az angolokat Loire menti állásaik föladására és elhagyására kényszerítették, parancsnokuk, Talbot elesett. A francia sereg ekkor az angolok háta mögött Reimsbe indult. Ott 1429. július 27-én a zászlaját vivő Jeanne jelenlétében a trónörököst királlyá kenték azzal a szent olajjal, amelyet egykor a Szentlélek hozott galamb képében Szent Remigius (436 körül—533) reimsi püspöknek a frank Klodvig keresztelésére és koronázására. Ezzel VII. Károly visszanyerte az angol királytól, VI. Henriktől a törvényes uralkodói jogot. Jeanne-t azzal jutalmazta meg, hogy egész családját örökös nemesi rangra emelte (ezt a címet maga Jeanne sohasem viselte), és szülőhelyének adómentességet biztosított.

Jeanne — jóllehet kortársai egybehangzó véleménye szerint kitűnően ülte meg a lovat és forgatta a fegyvert — győzelmeit egyedül Isten kegyelmére támaszkodva vívta ki. A hadi siker titkát a katonák lelkének kegyelmi állapotában találta meg. Szigorúan megtiltott mindenféle káromkodást, paráznaságot, elűzte a táborból a bűnös nőket, kiket lélekbelátó képességével azonnal fölismert. A polgárháború következtében hajléktalanná vált szerzeteseket és apácákat külön zászló alatt összegyűjtötte, hogy ezzel biztosítsa számukra a közös imádság lehetőségét, a katonáinak pedig a szentmisehallgatást. A legveszélyesebb helyzetekben is a küzdők között tartózkodott, hangoztatva, hogy mivel valamennyien gyóntak a csata előtt, semmiféle veszedelem nem fenyegeti őket. Ugyanakkor minden harci bátorsága ellenére is állandóan vallotta, hogy igazi küldetése nem a harc, hanem békét hozni és segítséget nyújtani a szenvedőknek. Minden fontos csata előtt több

ízben is — személyesen! — fölajánlotta az ellenfélnek a békekötést, kitéve magát ezzel azok ocsmány szidalmainak és káromlásainak. Súlyos vállsebesülése után (amit előre megjövendölt) csak annyit kért, hogy ott helyben gyónhasson és társai kötözzék be, azután azonnal visszatért a csatatérre. Legádázabb ellenségeinek elestét megsiratta és hosszasan imádkozott, vezekelt értük. A patay-i csatában egy haldokló angol katonát halála pillanatáig bűnbánatra biztatott és vigasztalt. Csekély pihenőidejében, ha csak tehette, imádságba vonult. A feléje irányuló rajongáson csak mosolygott, természetes egyszerűséggel utasított vissza minden — csak a tulajdon lényének szóló — csodálatot.

A koronázás után addig akarta folytatni a harcot, amíg — küldetésének megfelelően — az angolokat teljesen ki nem űzik az országból. Az ingatag jellemű VII. Károly azonban tanácsadói hatására — akik féltették Jeanne-tól a királyra gyakorolt befolyásukat — lassanként elfordult egyetlen igaz támaszától. Kezdte hátráltatni Jeanne terveit, lassította csapatai előrevonulását. Elbocsátotta a költséges koronázási sereget, és titkos tárgyalásba kezdett leghatalmasabb hűbéresével, az angolok oldalán harcoló burgundi herceggel. Így aztán Jeanne Párizs felszabadítására irányuló támadása szeptember nyolcadikán támogatás híján sikertelen maradt. A hadsereg a király parancsa szerint visszatért a Loire-hoz. Tél végén Jeanne a hosszú tétlenséget megunva, saját felelősségére megindult a burgundoktól ostromlott Champiegne védelmére.

1430. május 23-án délután kirohanást intéztek az ostromlók ellen. A visszatérést Jeanne néhány emberével hátvédként fedezte. Mire azonban a várhídhoz ért, a várbeliek azt már fölvonták, és ő néhányadmagával az ellenség kezébe került. Véletlen volt? Vagy árulás? Nem tudni. Jeanne-nak már jó ideje megmondták a szentjei, hogy fogságba fog esni. A luxemburgi herceg foglya lett, s hiába követelte kiadatását a párizsi egyetem, hiába könyörgött érte urának a herceg felesége térden állva, a herceg 10 000 frankért — akkor óriási összeg — átadta az angoloknak.

A hírre, hogy angol fogságba kerül, a szűz hirtelen megingásában és halálfélelmében kivetette magát a vártoronyból, ahol fogva tartották. E tettét később egész hátralévő — rövid — életében siratta, de tudta, hogy Isten megbocsátott neki, hiszen őszinte bűnbánattal gyónta meg. A szentség erejébe és az Úr irgalmába vetett rendíthetetlen hitét és bizalmát későbbi bírái arcátlan kevélységnek kiáltották ki.

Az angolok diadalmenetben vitték Rouen városába, ahol mint boszorkányt vádolták be az egyházi hatóságnál. Céljuk az volt, hogy aláássák ezzel a reimsi koronázás érvényességét. A perben mozgósították a domonkos inkvizíciót és a párizsi teológiai fakultást, mely akkor, a bázeli zsinat előestéjén szinte második egyházkormányzat szerepét töltötte be (a zsinat célja az volt, hogy a pápa tekintélyét a zsinatének vesse alá). A dolgok ilyen állása mellett szinte magától értetődik, hogy Jeanne hiába fellebbezett az ítélet kihirdetése előtt a pápához, hiszen a bírák jórészt azonosak voltak a zsinat vezetőivel, önmagukat az egyház kormányzójának

tekintették, s úgy vélték, hogy a pápát kellően képviseli a domonkos inkvizítor.

A per Rouenban folyt le a párizsi egyetem 53 doktora, valamint a domonkos inkvizítor előtt. 1431 márciusától májusig tartott. Az elnök, Couchon, a beauvais-i püspök volt, egyben az üresedésben lévő érsekség helynöke. Kétségtelenül az angolok nyomása alatt állt, s a per lefolytatásában több szabálytalanságot is elkövetett, ami 25 évvel később alkalmat adott a rehabilitálásra.

Hozzátartozik az igazsághoz, hogy az egyházi bírák mindent megtettek annak érdekében, hogy Jeanne-t beismerő vallomásra bírják, s ezzel az angolok várakozásának (a koronázás érvénytelenítése) halálbüntetés nélkül is eleget tegyenek. Fáradoztak azon, hogy a jogi kifogások élét legalábbis jegyzőkönyvileg elvegyék.

Amint a per megmaradt okmányai mutatják, a kilenc hónapi nehéz fogságban kimerült Jeanne az egész eljárás alatt csodálatos válaszokat adott a teológiai szempontból magasan fölötte álló bíráinak. Csak kettőt idézünk a fennmaradt iratokból:

— Ha egyszer a hangjaid azt mondták, hogy Isten megszabadítja Franciaországot, minek kellenek még katonák?

— A katonák harcolnak, de Isten adja a győzelmet.

— Azt tartod-e, hogy a kegyelem állapotában vagy?

— Ha abban vagyok, bárcsak megmaradnék benne! Ha nem, bárcsak Isten visszavezérelne bele!

Röviddel az ítélet meghozatala előtt azonban halálfélelemtől meggyötörve, megadta a kívánt visszavonást, azaz „beismerte", hogy képzelgések áldozata lett, „hangjai" a sátán praktikái voltak. Az egyházi hatóság erre — máglya helyett — kenyéren és vízen töltendő életfogytiglani börtönre ítélte, s kötelezte, hogy vesse le férfiruháit. Kifejezetten megígérték neki, hogy „vallomása" fejében az angolok börtönéből átviszik az egyházba, de ezt nem tették meg. Megtagadták tőle a szentségeket is. Látomásaiban szentjei árulással vádolták, az angol őrség egy katonája molesztálni kezdte, mire újra felöltötte férfiruháit, amit notórius visszaesésnek minősítettek. (Meg kell jegyezni, hogy ruháit nem távolították el cellájából, nyilván arra várva és számítva, hogy a provokáció miatt előbb-utóbb újra felölti azokat.) Miután egy utolsó szentáldozást — minden kísérő szertartás nélkül — még engedélyeztek neki, 1431. május 30-án reggel az egyházi bíróság mint visszaeső eretneket kizárta az egyházból. Az angolok, akiket csöppet sem elégített ki az életfogytiglani ítélet, s mindenképp a „boszorkány" halálát akarták, már nem is pazarolták az időt a világi bíróság ítélethozatalára (amely persze ugyanúgy határozott volna). Azonnal átadták Jeanne-t a hóhérnak. Kopaszra nyírt fejére papírsüveget húztak e felirattal: „Eretnek, szakadár, visszaeső bűnös, hitehagyó, bálványimádó." Kordéját 800 angol katona kísérte.

Jeanne az egész úton áhítattal imádkozott. A korabeli feljegyzések leírják, hogy mindenki sírt körülötte. Mielőtt a kordé a vesztőhelyre ért volna,

odarohant egy pap, és rimánkodva könyörgött a szűz bocsánatáért: ő volt a per egyik hamis tanúja, Jeanne sorsának megpecsételője.

Rouen régi piacterére érve az elítélt letérdelt, mindenkitől bocsánatot kért (bíráitól és elítélőitől is), és hangosan ajánlotta lelkét Istennek, a Szent Szűznek, Szent Mihálynak, Szent Katalinnak és Margitnak. Feszületet kért. Egy angol katona két gallyat kötött össze, amit Jeanne a keblébe rejtett, ez végig vele volt.

Amikor a máglyát meggyújtották, nagy szóval fölkiáltott: „Jézus! Jézus!" — Ez volt az utolsó szó is, amit hallani lehetett ajkairól: „Jézus!"

A hóhér rendesen sűrű, fojtó füstöt támasztott, mielőtt a láng elérte a máglya tetejét, hogy ezzel megrövidítse az elítélt szenvedését. A roueni hóhér eszét azonban megzavarta a sok csoda, amit Jeanne-ról — a boszorkányról és a szentről — beszéltek, és nem is férhetett eléggé a máglyához, mert túl magasra építették. S bár a hóhér igazán nem könnyen indulhatott részvétre, azt vallotta, hogy a szűznek túlságosan keserves halállal kellett meghalnia. A tömeg föloszlásakor az angol katonák között is elhangzottak ilyen megjegyzések: „Az Úr vértanúja volt, szentet égettek el!"

Hamvait a Szajnába szórták, nehogy valaki boszorkányságra vagy más gonosz célra használja.

Huszonöt évnek kellett eltelnie, míg az angolok végleges kiűzése után VII. Károly francia király Jeanne családjának kérésére jóvátételi eljárást indított meg. Sokan életben voltak az egykori tanúk közül, és nem egy elítélője ismerte el, hogy Jeanne cselekedeteit Isten Lelkének sugallatai vezették.

1909. ápr. 11-én boldoggá, 1920. május 16-án szentté avatták. 1944. május 13-án XII. Pius Franciaország második patrónájának nyilvánította.

SZENT PAMPHILOSZ és TÁRSAI vértanúk

Ünnepe: június 1.
* Beryt (= Bejrút),
a 3. század közepe.
† Cézárea, Palesztina,
309/10. február 16.

Pamphiloszt, a nagy műveltségű papot kiemelkedő életmódja miatt általában rendkívüli módon tisztelték. Tanítványa és barátja, Cézáreai Euszebiosz (263 körül—339) így ír róla: „Olyan férfi, aki egész életén át kitűnt mindegyik erényben: a világi élvezetekről való lemondásban és az önmegtartóztatásban, a rászorulókról való gondoskodásban, minden földi szerencse kevésre becsülésében, okos és szigorú életmódban, a szent iratokért való nemes fáradozásban, fáradságot nem ismerő munkaszeretetben, s hozzátartozói és minden hozzá közel kerülő iránti segítőkészségben" *(Palesztina vértanúi)*.

A szíriai Berytben (a mai Bejrút) született előkelő családból. Beryt híres iskoláiban tanult, majd állami hivatalnok lett. Amikor megismerte a kereszténység belső gazdagságát, arra vágyott, hogy Krisztust követhesse. Lemondott hivataláról, és Alexandriába indult, hogy teológiát tanuljon és elmélyedjen a Szentírás tanulmányozásában. Szent Pieriosz († 312) katechéta, az alexandriai presbiterek egyike volt ott a tanítója. Pieriosz, aki külső szegénységben élte lemondással teli életét, jó nevet szerzett magának műveltsége és nagy tudása révén. Bámulatos ügyességgel rendelkezett a Szentírás kutatásában és magyarázatában, s egyben jó igehirdető is volt. Vezetése és irányítása alatt Pamphilosz az Ó- és Újszövetség, s az egész korai keresztény irodalom kiemelkedő ismerőjévé fejlődött. (Még ma is kora legjobb Bibliaismerőjének nevezik.) Pierioszt, mivel nagyon kötődött tanítójához, Origenészhez (184—254), „az ifjabb Origenész" melléknévvel illették; tanítványában, Pamphiloszban is egészen különleges szeretetet gyullasztott fel Origenész iránt, akinek személye és tanítása akkoriban és még a későbbiekben is hosszú ideig vitatott volt.

Pamphilosz, miután befejezte tanulmányait, a palesztinai Cézáreába ment. Az ottani püspök, Agapiosz fáradhatatlan hűséggel és kitartással gondoskodott közössége ügyeiről, s különösen a szegényeknek és rászorulóknak fogta pártját. Bizonyára hamarosan felismerte Pamphilosz kiemelkedő tulajdonságait, ezért pappá szentelte. Papi tevékenysége mellett neki kellett vezetnie Cézáreában az Origenész által alapított teológiai iskolát. Különösen szívén viselte, hogy a hasonlóképpen Origenész által ott elhelyezett könyvtárt saját költségén közhasznúvá fejlessze. Sevillai Szent Izidor (lásd: A szentek élete, 146. o.) állítása szerint ez a könyvtár 30 000 darabból állt, amelynek jó részét,

bizonyára az egész őskeresztény irodalmat, Pamphilosz szerezte be. Fontosabb másolatok készítésében is részt vett. Az ő fáradozásainak köszönhette az Egyház többek között az Origenész által összeállított és Cézáreában őrzött Hexapláról, a Biblia hat különböző szöveghagyományának a kiadásáról készített igen értékes másolatot. Ilyenféle munkáiban hűségesen mellette állott Euszebiosz. Az Újszövetség Origenész által kidolgozott szövegalakjának megbízható másolására is nagy gondot fordított a két barát. Az Ó- és Újszövetség még ma is meglévő kéziratai közül néhány a két fáradhatatlan gyűjtő tevékenységére vezethető vissza. Pamphilosz egyik fő feladatának tekintette, hogy testvérei oktatására és belső tökéletesedésük segítségéül lehetőleg sokat szerezzen a szent szövegekből. Nagylelkűen odaajándékozott saját kezű másolataiból is.

A jótékonykodás volt Pamphilosz kiemelkedő jellemvonása. Jóságában és segítőkészségében egész atyai örökségét elosztogatta a szegények között, és örült, hogy megvalósíthatja az evangéliumi szegénységet. Rabszolgáit és szolgáit fiainak tekintette, és igazi atyai gyöngédséget tanúsított irántuk. Aszkétaként visszavonult életet élt, hogy akadálytalanul szolgálhasson Istennek és testvéreinek.

Eme áldásos tevékenysége közben a békesség rövid évei után Maximus Daia császár újból megkezdett keresztényüldözése során 307 novemberében letartóztatták. Urbanus, Palesztina akkori helytartója elrendelte a híres presbiter elővezetését, és ítélőszéke előtt először ékesszólását tette próbára. A helytartó ezután azt követelte az Evangélium bátor hirdetőjétől, hogy engedelmeskedjék a császár parancsának, és áldozzon a bálványoknak. Mivel azonban Urbanus sem rábeszéléssel, sem fenyegetéssel nem tudott elérni semmit, haragra lobbanva megparancsolta, hogy a szent hitvallót kegyetlenül kínozzák meg, erősebben, mint fogolytársait. Krisztus szent tanújának az oldalait sokáig marcangoltatta éles karmokkal, anélkül, hogy bármit is elért volna. Ezután Pamphiloszt más keresztényekkel együtt börtönbe vetették, s ott csaknem két évet kellett eltöltenie.

Hosszú fogsága alatt is — amennyire tehette — töretlenül és rendíthetetlenül végezte megszokott munkáit. Ő, akinek addig alig jutott ideje irodalmi művekre, most (a feltehetően hasonlóképpen letartóztatott, vagy őt gyakran felkereső) Euszebiosz segítségével hozzálátott, hogy megírja Origenész ötkötetes védelmét. Terjedelmes írását azoknak a hitvallóknak ajánlotta, akiket Palesztina bányáiban és kőfejtőiben végzendő kényszermunkára ítéltek, és részben elutasító magatartást tanúsítottak Origenész teológiájával szemben. Megkísérelte, hogy Origenész krisztológiáját, Szentírás-magyarázatát és ortodoxiáját a vádakkal szemben megvédje. Az ókeresztény hitbuzgóságnak ez az értékes dokumentuma sajnos elveszett.

Urbanus helytartó halála után az akkori prefektus, Firmilianus 309 tavaszán újból elővezettette a szentet a jeruzsálemi *Valens* diákonussal és egy *Paulus* nevű, Jamniából való buzgó kereszténnyel együtt. Amikor a bíró látta, hogy mindhárom fogoly rendíthetetlenül kitart hite mellett, halálra ítélte őket.

Néhányan azonban még megelőzték Szent Pamphiloszt a vértanúságban. Amikor az elítélteket elvezették, egy Pamphilosz házából való, *Porphüriosz* nevű ember, akit fiaként nevelt és tanított, a bíró elé lépett, és megkérte, hogy urát a kivégzés után eltemethesse majd. A helytartó azonban, mivel az előírt áldozat bemutatását megtagadta, átadta a hóhérnak, csontjáig szétmarcangoltatta, majd lassú tűzre tétette.

*Szeleukosz*t, egy fiatal keresztény tisztet, akivel Pamphilosz közölte Porphüriosz halálhírét, s aki a vértanúk egyikét csókkal köszöntötte, a helytartó haladéktalanul lefejeztette. Euszebiosz, aki ezt közli, úgy véli, hogy azon a napon Pamphilosz érdemeinek megfelelően a mennynek egy nagyon nagy ajtaja tárult fel, és vele együtt sokan beléphettek az örök menyegző termébe. A helytartó egy hűséges öreg szolgáját, név szerint *Theodulosz*t is keresztre feszítették, mivel Szeleukoszhoz hasonlóan járt el. Magát Pamphiloszt Paulusszal és Valensszel együtt végezték ki.

Azon a napon Cézáreában összesen 12 keresztény halt meg vértanúként. Közülük az utolsó *Julianus* volt, aki éppen egy utazásáról tért vissza, és amikor az eseményekről értesült, még utazóruhájában odament, hogy halott testvéreit csókkal illesse. Őt is megragadták, és ugyanolyan módon, mint Pamphiloszt, tűzhalálnak adták. Megörült az elítéltetésének, és hangosan megköszönte az Úrnak ezt a kegyelmet.

„Így alakult ki a társak csapata — mondja Euszebiosz bámuló csodálattal —, akiket arra választottak ki, hogy Pamphilosszal együtt vértanúk legyenek."

BOLDOG SANZ PÉTER püspök, vértanú

Ünnepe: június 3.
* Asco, 1680. szeptember 3.
† Fócsov, 1747. május 26.

José Sanz 1680. szeptember 3-án született a spanyolországi Tortosa egyházmegyéjéhez tartozó Ascóban. 17 éves korában belépett a léridai domonkosokhoz, s Veronai Szent Péter († 1252) vértanútól ekkor vette fel a Péter nevet. 1704-ben szentelték pappá. 1708-ban még a Szentírást tanította Zaragóza kolostorában és a spanyol örökösödési háború által keményen sújtott Aragónia lakossága körében lelkipásztorkodott.

A Spanyolország sok kolostorában elterjedt szigorú szabályzatot követve 32 éves korában jelentkezett a misszióba, mégpedig nem Mexikó vagy Latin-Amerika már jól berendezett misszióiba, hanem a Fülöp-szigeteknek a Szent Rózsafüzérről nevezett, szigorú szabályzatú rendtartományába. Későbbi vértanú társával, Boldog Royo Joakimmal együtt 1712. szeptember 16-án indult el Cádizból és 1713 augusztusában érkezett Manilába. Sanzot a Szent Gábriel zarándokházban lévő kínaiak pasztorálására rendelték, itt megismerkedhetett a kínai nyelvvel és a kínai szokásokkal. 1715-ben a kínai szárazföld missziójába küldték. 1715. június 29-én érkezett meg Fukienbe.

Munkáját csendben kezdte el Fogan városában. Megkísérelte a domonkos harmadrend és a rózsafüzér társulat újjáélesztését, hogy segítségére legyenek a missziós munkában. 1723-ban Foganban már hetven írni-olvasni tudó keresztény volt, s ők is derekas részt vettek a hit terjesztésében. Hogy mennyire megbecsülték a fiatal, teológiailag kiválóan képzett hithirdetőt, mutatja püspökének, Ventallolnak 1716. évi levele, amelyben Sanz küldetéséért ad hálát Istennek. Sanz megbecsülését mutatja az a tény is, hogy a Fülöp-szigetek provinciálisa már 1716-ban a hithirdetők elöljárójává és helyettes provinciálissá nevezte ki. Mint a hithirdetők elöljárója nemcsak arra törekedett gondosan, hogy a kevés misszionáriust a legfontosabb városokba ossza be, hanem hogy lelkipásztori vonatkozásban ellássa Csekiang és Kiangsi tartományok hosszú ideje hithirdető nélkül maradt keresztény közösségeit, amelyek a 19. századig Fukien apostoli vikáriusának hatáskörébe tartoztak.

A kereszténység békés fejlődése Fukienben csak rövid ideig tartott. 1723-ban, egy évvel a nagy és kereszténybarát Kangshi császár halála után heves keresztényüldözés tört ki, s ez arra kényszerítette Sanzot, hogy hat éven át rejtekhelyéről irányítsa a kereszténye ket. A harmadrend három tagjának bátor vértanúsága nagy vigasztalására szolgált, viszont utódlási jogú segédpüspökké történt kinevezésének híre súlyos lelkiismereti aggodalmakat jelentett számára. Csak a pápa és a domonkos rendfőnök kifejezett paran-

csára fogadta el végül a püspökké szentelést, amelyet Nanking portugál ferences püspöke szolgáltatott ki neki 1730. február 24-én Kantonban. Ezen a szentelésen a kínai Boldog Ly András (lásd: 61. o.) segédkezett, aki 1726-tól Fukien tartományban tevékenykedett. Sanz olyan maradandó benyomást hagyott hátra benne, hogy naplójában ismételten visszatért erre az állhatatos vértanú püspökre.

1735-ben, Kienlung császár trónra lépésekor, amikor sok hithirdető derűlátóvá vált, Sanz püspök világosan és valóságérzékkel rámutatott, hogy a kereszténység helyzete veszélyeztetett, a kínai felső réteg magatartása pedig alapvetően kereszténységellenes maradt. Ezt tartotta a szeme előtt, amikor feljebbvalóihoz intézett egyik levelében sürgette a bennszülött papképzést. Ennek a levélnek az eredményeként a manilai Szent Tamás Kollégiumban három szabad helyet bocsátottak a kínai jelöltek rendelkezésére, később pedig további hármat a lateráni Szent János Kollégiumban.

A Sanz püspök által megsejtett keresztényüldözés bekövetkezett. A kantoni hithirdetőknek a portugál Makaóba kellett menekülniök, és Sanz püspök 1738-ig ott maradt. — Eusebius Oscott püspök tanúsága szerint makaói száműzetése idején írta meg a keresztény hit védőiratát. Ez az írás nem került nyilvánosságra; egy katekizmust viszont, amely hasonlóképpen a száműzetés terméke volt, később Fukienben kinyomtattak és sikerrel használtak. — Sanz püspök 1738-ban néhány hithirdetővel együtt visszatérhetett Fukienbe. Ismét teljesen a missziós tevékenységnek szentelte magát, de megsejtette, hogy ez a békés időszak nem tart sokáig. Leveleiben a Fukienben uralkodó „fél békéről" szól, amely éppen csak arra elég, hogy állandó életveszély nélkül meglátogathassa közösségeit.

1739-ben püspökké szentelte és utódlási jogú segédpüspökévé tette Oscottot. (Egy ideig mindketten misszionáriusként dolgoztak együtt Moyang több mint 2000 keresztényt számláló közösségében.) Oscott püspök már 1743-ban meghalt. Utódává Boldog Serrano Ferencet nevezték ki, aki azonban, mielőtt még kinevezéséről értesült volna, vértanúhalált halt. Amikor Sanz püspöknek segédpüspöke volt, azon igyekezett, hogy letehesse a fukieni apostoli vikáriusság terhét. Római és manilai látogatásai sikertelenek maradtak; helyzetét ezért a manilai Szent Tamás Egyetem Teológiai Kara elé tárta azzal az ismételt kéréssel, hogy döntsenek olyan értelemben, amely szerint ő ismét egyszerű hithirdetőként tevékenykedhessen Fukienben. Úgy látszik, hogy erre a kényes kérdésre egyáltalán nem válaszolt a Kar, amely egyébként készségesen nyújtott segítséget a domonkos rendtársaknak a kínai földön támadt nehézségeik legyőzéséhez.

Hogy milyen nyugalommal és fölénnyel vezette Sanz püspök a rábízott nyáját és hithirdetőit, megmutatta még élete végén is a rítusvita lezárása. A rítusvitában elsősorban arról volt szó, hogy — a kínaiaknak a kereszténységre való megnyerése érdekében — kínai szertartásokat, rítusokat és kifejezéseket (istenneveket) szabad-e átvenni vagy sem. Ez volt az első, valósággal forradalmi, de talán túl korai és veszélyes kísérlet az újkorban arra, hogy a kereszténységet igehirdetésében, liturgiájában, teológiájában hozzáillesszék

más kultúrákhoz, ebben az esetben a távol-keleti kultúrához. Mivel a római hatóságok eredetileg ellene, később (más körülmények között) mégis a rítusok megengedhetősége mellett nyilatkoztak, mindkét párt úgy érezte, hogy igaza van. A problémakör később kitágult, s káros vetélkedés keletkezett a koldulórendek és a jezsuiták között. 1742-ben XIV. Benedek (1740—1758) *Ex quo singularis* konstitúciójával a több mint száz év óta tartó vitát alapvetően a koldulórendek javára — tehát a rítusok alkalmazása ellen — döntötte el. Mivel azonban a keresztények között az immár elítélt rítusoknak is voltak követői, Sanz püspök ezzel kapcsolatban 1745-ben pompás magyarázó köriratot bocsátott ki hithirdetőinek, és megvolt az az öröme, hogy minden hithirdetője írásban is elfogadta a pápai konstitúciót, és nem csupán a személyükben követték azt, hanem a kereszténveket is — különösen a képzetteket — engedelmességre vezették. A korábban Fukienben is hevesen tomboló rítusvita nyugodt és egyszerű elsimítása volt a főpásztor utolsó nagy tette.

A tartomány keresztényellenes erői teljes csendben szervezkedtek a püspök, hithirdetői és a keresztények nagy része ellen. Árulás folytán kitudódott valamennyi európai misszionárius tartózkodási helye. 1746. június 25-én Sanz püspököt rendtársaival: Boldog Serrano Ferenccel, Royo Joachimmal, Alcober Jánossal és Diaz Ferenccel együtt őrizetbe vették és Foganban börtönbe vetették. Itt került sor első kihallgatásaikra. A sikeres rajtaütés hírére a tartomány alkirálya, a per fő mozgatója, saját bírósága elé vonta a pert a tartomány fővárosába, Fócsovba. Itt kezdődött meg 1746. november 22-én a voltaképpeni per harmincegy keresztény ellen. 23-án több órán át tartott a püspök kihallgatása. Harmincnégy kérdést tettek fel neki, s ismerjük is ezeket a szemtanú Boldog Serrano Ferenc közlése alapján, aki a börtönből terjedelmes tudósítást tudott küldeni Fülöp-szigeteki elöljáróinak. Olyan kérdéskörök ezek, amelyeket a legújabb időkig mindig ismételni szoktak a keresztények elleni perekben. Alapjuk az, hogy a hatóságok képtelenek voltak megérteni a hithirdetők önzetlen magatartását; munkájuk és fáradozásaik, nélkülözéseik és áldozataik mögött véleményük szerint bűnös indítékok rejlettek. Sanz püspök válaszait, amelyek megfeleltek ugyan az igazságnak, de a magas elöljáróság előítéletének nem, ismételten ütlegekkel szakították meg.

Amikor Kienlung császár értesült az európai hittérítők fukieni fogságáról, kiadta a parancsot, hogy rögtön utasítsák ki őket Makaóba. Az alkirály azonban a per után négy héttel hosszú vádiratot terjesztett a császár elé, és ebben az európai misszionáriusokra mint különösen veszedelmes bűnözőkre halálbüntetést kért. 1747. április 19-én a pekingi legfőbb törvényszék jóvá is hagyta ezt, és Sanz püspököt azonnali lefejezésre, a többieket pedig későbbi megfojtásra ítélte. Az ítélet megerősítése május 25-én érkezett meg Fócsovba, és azt a kínai törvényeknek megfelelően tüstént végre kellett volna hajtani. Egy kínai ünnepnap miatt azonban a végrehajtást áttették május 26-ra (pünkösd nyolcadának péntekére), a többiek kivégzését pedig a következő évre halasztották. A kínai keresztényeket — ha nem ölték meg őket a

börtön szenvedései — életfogytig tartó száműzetésre ítélték a Kínai Falon túlra.

XIV. Benedek pápa 1748. szeptember 16-án nyilvános beszédben emlékezett meg a hős vértanúról, és méltónak jelentette ki arra, hogy megillesse a vértanúk tisztelete; ugyanebben az évben a domonkos rend főnöke, Antonin Bremond (1692—1755) körlevelet intézett az egész rendhez; dicsérte benne fiainak a pogány missziós területen kifejtett buzgóságát, és felhasználta az alkalmat arra, hogy új buzgóságra serkentse őket. Sanz püspököt 1893-ban avatta boldoggá XIII. Leó pápa.

SZENT BERTALANRÓL NEVEZETT SZENT ANNA kármelita apáca

Ünnepe: június 7.
* Almendral, 1549. október 1.
† Antwerpen, 1626. június 7.

*Az alapítások könyvé*ben Avilai Szent Teréz (lásd: A szentek élete, 589. o.) ismételten említ egy laikus nővért, akit „munkatársának" nevez, és igen nagyra becsült. Palenciába való utazásáról szóló tudósításában ez áll: „Öt nővér kísért és egy munkatársam, aki egy idő óta rendszeresen velem volt. Laikus nővér ugyan, de Isten nagy szolgálója, és olyan értelmes, hogy sokkal jobban a segítségemre tud lenni, mint némelyik kórusnővér."

Hűséges kísérője, akiről a nagy szent ilyen bizonyítványt állított ki, Szent Bertalanról nevezett Anna volt. Almendralból, egy Avila közelében levő faluból származott. 1549. október elsején született egy igen jámbor és tehetős parasztembernek, név szerint Garcia-Mançanasnak legfiatalabb gyermekeként, de már tízéves korában elvesztette szüleit. Így hát testvérei gondozása alatt nőtt fel, akik a mezőre küldték, hogy legeltesse a nyájat. Eleinte elég félénk volt, később azonban megszerette foglalatosságát, amely lehetővé tette számára, hogy Jézussal beszélgessen. Amikor felnőtt, testvérei férjhez akarták adni. Ehhez azonban egyáltalán nem vonzódott. Az Isten Anyjához menekült, és egy nap meghallotta szavait: „Ne aggódj! Én magam vezetlek el olyan helyre, ahol rendi nővér lehetsz, és az én ruhámat hordod majd." Nem sokkal ezután álmában látott egy kicsi, szegényes házat, amelyben durva szövetet viselő szerzetesnővérek laktak. Szomjas volt és italt kért tőlük. Egy korsóban nagyon áttetsző, tiszta vizet adtak neki. Amikor elbeszélte ezt a helység plébánosának, az elküldte az új avilai Szent József kolostorba, amely az első kármelita kolostor volt Jézusról nevezett Teréz reformja óta. Amikor odaérkezett, azonnal megismerte az álmában látott házat. Minden pontosan egyezett, sőt még a korsó is ugyanaz volt. Felismerte már az útját. Még nagy küzdelmeket kellett ugyan kiállnia, mert testvérei visszariadtak attól, hogy olyan szigorú szerzetbe lépjen. De az 1570. év halottak napján beléphetett a megreformált kármelita nővérek első laikus testvéreként.

Jézusról nevezett Teréz, a kis kolostor alapítónője kezdettől fogva kedvelte a szokatlanul szerény, mélységesen jámbor leányt, kinek szeméből sugárzott tiszta lelke, ki oly fáradhatatlanul kész volt minden munkára, és láthatóan csak arra gondolt, hogyan szolgáljon Istennek és nővértársainak. De még jobban meg kellett ismernie Annát. Egy napon, amikor Anna bensőséges imába merült, megjelent neki Jézus, de már nem gyermekként, mint korábban, hanem mélységesen szomorúan, és azt mondta neki: „Nézd a

lelkeket, akik szeretetem ellenére elvesznek! Segíts nekem őket megmenteni!" Eközben olyan világosan megmutatta neki Franciaországot, mintha ott lett volna, és a sok lelket is, akik mind elvesznek. Csak egy pillanatig tartott ez a látomás, de olyan égő szeretetet ébresztett Annában Isten és a lelkek iránt, és olyan csillapíthatatlan és állandó szomjúságot a lelkek megmentésére, hogy azonnal készen volt a legszigorúbb vezeklés elviselésére is, ha megengedték volna neki. Amikor gyóntatóatyjában az a gyanú ébredt, hogy az ördög szedte rá, megnyitotta a szívét Teréznek.

Hogyan örvendezhetett Teréz bensőleg, amikor a fiatal nővérben a kegyelemnek ugyanazokat a hatásait fedezte fel, melyeket jól ismert saját tapasztalatából, és amelyek őt a Franciaországot fenyegető veszedelem láttán arra késztették, hogy reformját teljesen az imádság és az áldozat apostolságára irányítsa. — Megnyugtatta Annát, hogy természetfölötti szomjúsága semmiképpen sem démoni eredetű, vezeklő buzgóságát azonban az engedelmesség gyeplőjével mérsékelte. Teréz tudta, hogy sokkal többet nyert benne, mint egy derék laikus nővért. Anna fogadalomtételének napja 1572. augusztus 15. volt. Mivel nem tudott írni, az okmányt kereszttel hitelesítette. Kolostori nevét (Szent Bertalanról nevezett) alig választhatta volna meg jobban, minthogy azét az apostolét választotta, akiről maga Jézus mondta, hogy „nincs benne álnokság". Annában sem volt álnokság. Különösen betegápolónak vált be.

Teréz ugyanis ekkor már sokat betegeskedett. Ehhez járult még, hogy 1577 karácsony estéjén a sötétben lezuhant egy lépcsőről, és eltörte a jobb karját. Mivel a törést kezdetben nem szakszerűen kezelték, nemcsak nagy fájdalmat okozott neki, hanem erős akadályt is jelentett számára, úgyhogy állandóan segítségre szorult. Ezt a segítséget Szent Bertalanról nevezett Anna Teréz életének utolsó öt évében szeretettel teli, áldozatos módon nyújtotta neki. Kimosta ruháit, segítette az öltözködésben, éjszakánként gyakran virrasztott cellája ajtajában, hogy azonnal kéznél legyen, ha szükség lesz rá. Hála a hasonlíthatatlan beleélőképesség adományának, Teréz kézírását utánozva sikerült neki az írást is megtanulnia, úgyhogy titkárnőjeként is szolgálatára állhatott. Mindenekelőtt azonban, amikor 1579 tavaszán a Teréz reformművét csaknem teljesen megsemmisítő üldözés nehéz vihara végre alábbhagyott, utolsó utazásainak elválaszthatatlan útitársa lett.

Önéletrajzában, amelyet évtizedek múlva írt elöljárója megbízásából, arról tudósít, hogy azok a nehézségek, amelyeket Teréz *Az alapítások könyvé*ben említ, csak egy töredékét képezték azoknak a nagy szenvedéseknek, amelyeket az akkori Spanyolország rossz útjain, s a nem kevésbé rossz járműveken és fogadókban, jeges télben és izzó nyári forróságban együtt viseltek el. Közben a maga számára az jelentette a legnagyobb szenvedést, hogy az annyira szeretett és tisztelt Teréz anyának mindezek közepette olyan kevés kényelmet tud csak nyújtani, sőt nemegyszer még az élethez szükségeseket is alig. De milyen hálát érzett Teréz mindazért, hogy éppen ilyen helyzetben volt mindig körülötte egy ennyire hűséges, szerető és „megértő" ember, akiben teljesen megbízhatott, úgyhogy, mint kiemelten tanúskodik

róla: „inkább az ő kedves tanácsát követte, mint sok kórusnővérét". „A szent annyira hozzászokott az én szegényes és durva szolgálatomhoz, hogy nem akart meglenni nélkülem" — írja Anna szerényen.

A legmegragadóbban mégis Teréz életének utolsó napjaiban mutatkozott meg a kölcsönös szeretet. Burgosból jövet — előre nem látott okokból — ahelyett, hogy Avilába tért volna haza, az Alba de Torresbe vivő útra kellett rátérnie. Amikor 1582 szeptemberének végén az ottani kármelita kolostorba érkezett, Teréz már valósággal haldoklott. Anna megtett mindent, hogy a beteg szenvedéseit megkönnyítse, és egy kis örömet tudjon még neki szerezni. Mivel tudta, hogy Teréz milyen sokat adott mindig a tisztaságra, teljesen átöltöztette az örökkévalóságba vivő útra, s ezt a szent hálás mosollyal köszönte meg, mert beszélni már nem tudott. Végül Anna már el sem mozdult mellőle. Amikor jóakaratúan megkísérelték, hogy egy rövid időre elküldjék, Teréz nyugtalan lett, és értésükre adta azt a kívánságát, hogy hívják vissza. „Alig pillantott meg, rám mosolygott, s annyira kimutatta ragaszkodását, hogy kézen fogott, és fejét a karomra hajtotta. Így tartottam átkarolva, csaknem jobban halódva, mint ő, amíg ki nem lehelte lelkét."

Jézusról nevezett Teréz halála mérhetetlen veszteséget jelentett Anna számára. Teréz nem sokkal a halála után egy éjjel megjelent neki dicsfénnyel övezve, és egész további élete folyamán oltalmazón maradt mellette. Jóllehet az ő életében is — különösen későbbi éveiben — volt mélyebb belső sötétség, útját többnyire megvilágították a látomások, hallomások, és jövendő események előre közlései, mindenekelőtt pedig a szemlélődésnek azok az egészen bensőséges kegyelmei, amelyekben a léleknek Istennel való tökéletes egyesülése következik be. Önéletrajzában ismételten említ egy „szemlélődést", és azt mondja róla: „Ez Jézus Krisztusnak nem olyan szemlélése, amilyennek egyébként látom, nem is valamely más jelenés, hanem olyan, mintha az egész imádásra méltó Legszentebb Háromság volna bennem, és bár a lelkem nem lát semmit, ugyanazt a tiszteletet érzem, mintha jelenlevőként látnám." Vagy: „Az Úr azt a kegyelmet tanúsította irántam, hogy meglátogassa lelkemet, és nagy egyesülésben vonja magához."

Anna valóban rászorult a nagy kegyelmekre, hogy betölthesse küldetését, amely azzal hárult rá, hogy olyan sokáig a legszorosabb bizalmasa volt a kármelita rend nagy reformátorának. Már a Teréz halála utáni első két évtizedben, amelyet Anna még Spanyolországban töltött, a terézi hagyomány mentsvárának tekintették. Őt más spanyol kármelita nővérrel együtt később arra hivatott, hogy a szent művét bevezesse Franciaországba és Németalföldre is. Jóllehet ezeken a helyeken szent életű papok és világiak köre már előkészített mindent, az alapítónő igazi szellemét személyes módon is közvetíteni kellett. Így hát a legkülönbözőbb komoly nehézségek leküzdése után a hat kármelita nővér francia hölgyek és urak kíséretében 1604. október 15-én Párizsba érkezett. Arra törekedtek, hogy eljussanak itt a vértanúságra. Bár nem várt rájuk erőszakos halál, a más jellegű alkalmak nem hiányoztak ahhoz, hogy önmaguknak meghalhassanak. A szerény Anna számára bizony nem csekély áldozatot jelentett, hogy azt kívánták tőle, fehér

fátylát cserélje fel feketével: alighogy megérkezett Franciaországba, kórusnővérré emelték.

Az 1605. év kezdetén arra szemelték ki, hogy a Párizs utáni első új francia alapítás, Pontoise priorisszája legyen. Milyen lehetett az egyszerű, almendrali születésű parasztlánynak, hogy a többnyire igen jól képzett, s a legjobb körökből származó francia nőknek, akiknek a nyelvét nem is értette, s akik nem tudtak spanyolul, a tanítójuk és mesterük legyen! Isten és Szent Teréz anya azonban nem hagyta cserben. A francia novíciák kitűnően megértették, s ugyanúgy szerették és tisztelték, mint Pontoise népe. Hasonlóan történt a párizsi anyakolostorban, és később Tours-ban is, ahol 1608-ban alapította meg és három éven át vezette a kolostort. Még a hugenották rokonszenvét is sikerült megnyernie barátságos jóságával.

Szent Bertalanról nevezett Anna mégis elhagyta Franciaországot 1611 őszén, csupán hétéves ott-tartózkodása után. Amint előtte már sokan munkatársai közül, elfogadott egy meghívást a spanyol Németalföldre, a mai Belgium területén, ahol Izabella helytartónő és férje, Albert le akarta telepíteni az új rendet. Amikor Anna 1612-ben Antwerpenbe érkezett, szentségének híre már messze megelőzte. Várakozásaiban nem csalódott. Az itt alapított kármel, amint Isten előre jelezte neki, „világító fáklya" lett és a kármelita szellemiség melegágya az egész környék számára. Az ország határain messze túlra terjedt Anna áldásos tevékenységének híre. Még Itáliából, Franciaországból, Lengyelországból is mentek hozzá emberek, közöttük kiemelkedő személyiségek is, mert nem maradhatott rejtve, hogy Isten nagy karizmák: a tanács, a csodatevés, a prófécia adományaival látta el. Művét azonban az akkor már jóval hetven fölött levő apáca imádkozásával koronázta meg: amikor nassaui Móric, Oránia kálvinista hercege jól felszerelt csapatai élén kétszer is (1622-ben, majd 1624-ben) megkísérelte, hogy éjszaka rajtaütéssel megtámadja a katolikus Antwerpent, senki sem sejtette a veszélyt. Anna azonban titokzatos módon, anélkül, hogy tudta volna, miért teszi, felszólítást kapott az imádságra. Felkelt, felébresztette nővéreit, és órákon át a kimerülésig imádkozott. Amikor a püspök minden körülményt alaposan megvizsgált, nem talált természetes magyarázatot az eseményre, Szent Bertalanról nevezett Anna pedig megkapta az „Antwerpen őrzője és megszabadítója" címet. Amikor 1914—18 között Belgiumra is átcsaptak már az első világháború borzalmai, XV. Benedek pápa alkalmul használta ezt fel, hogy a már régóta előkészített boldoggá avatást 1917-ben elvégezze. 1982-ben II. János Pál pápa szentté avatta.

SZENT KOLUMBA bencés apát

Ünnepe: június 9.
* Gartan, 521.
† Iona, 597. június 9.

Írország és Skócia védőszentje, és különösen azé a szigetcsoporté, amely eme országok között és tőlük északra fekszik. Ezt a máig is félreeső vidéket a középkorban a lakott világ északnyugati határának tekintették. Hogy ezekből a távoli országokból a szellem- és egyháztörténet számára Közép- és Dél-Európáig ható döntő befolyás érkezett, minduntalan csodálatot keltett. Ennek az „ír—skót-nak" nevezett befolyásnak az alapjait, amint német nyelvterületen már Boldog Notker Balbulus (lásd: 192. o.) tanúsította, Szent Kolumba rakta le.

A szent életéről jó felvilágosítást kapunk, mert halála után egy évszázadon belül három jelentős szerző: ionai Szent Cuimin és Szent Adamnan apát, valamint Szent Béda Venerabilis (lásd: A szentek élete, 212. o.) is írt róla. Ír nyelven gazdag irodalom kapcsolódik nevéhez.

Kolumba vagy ahogy a neve az írben hangzik: Col(u)m („a galamb") előkelő családból származott, Írország északnyugati sarkának vidékéről. Mivel őt tekintik Írország és Skócia csaknem száz temploma alapítójának, nevéhez az írben később hozzácsatolták a „Cille" („a templomokról nevezett") melléknevet. Miután a szokásnak megfelelően egy paptól alapfokú képzést kapott, a szülőhelyéhez közel lévő Moville Szent Finnianról nevezett kolostorának iskolájában tanult, amelynek hírneve még sok évszázaddal később is egész Itáliáig kisugárzott.

Diákonussá szentelése után Kolumba délre vonult. Először Gemman énekmondótól (bárdtól) kapott oktatást. A Kolumbáról fennmaradt legrégibb okirat, az úgynevezett amra (dicsőítő ének) a költők és tudósok oltalmazójaként ünnepli a szentet. Az íreknek fontos szerepet tulajdonítanak a nyugati himnuszköltészet fejlődésében, s itt gondolnunk kell Kolumbára is, aki bizonyára sok, ma már pontosan meg nem állapítható, latin és ír nyelvű művével járult ehhez.

Kolumba teológiai tanulmányait Clonard kolostori iskolájában folytatta. Itt tanuló társaival együtt később Írország tizenkét apostolának nevezték. Ebből az időből eredeztethető más nagy ír szentekkel, Canice-szal és Comgallusszal való barátsága is. Pappá szentelése után Kolumba Mobhiba ment, amelynek Glasnevinben (ma Dublin egy elővárosa) lévő kolostora az akkori Írország egy másik szellemi központja volt. A pestisjárvány kitörése miatt azonban itt sem maradt sokáig. Egy befolyásos és vagyonos család támogatása lehetővé tette számára, hogy kolostorokat alapítson. Kolostorai közül különösen Durrow és Derry játszott később fontos szerepet Írország egyházi életében.

563-ban Kolumba Skóciába vándorolt. Tizenkét társával együtt átszelte az ír tengert egy vékony, állatbőrrel bevont favázból álló, könnyű csónakon, amilyent máig is használnak az ír halászok, és kikötött Iona sziklaszigetén, amelyet törzsének vele rokon fejedelme lakóhelyéül engedett át neki. Ott azután fatemplomot, közös helyiséget és minden szerzetes számára kunyhót emeltek.

Ionáról kiindulva kezdte el társaival együtt a missziós munkát a Skót-felföld lakói között. Mint Írországban, itt is sikerült az uralkodókat megnyernie a kereszténység számára; a pogányságból való átmenet ezért itt is a nemzeti hagyományokkal való gyökeres szakítás és vérontás nélkül valósult meg. A népi és nyelvi rokonság megkönnyítette a munkát. Kolumba szabályos időközökben visszatért Írországba, amelyet missziós tevékenysége alapjának tekintett; Skócia felvirágzó egyházi életében való részvételével előmozdította a kelta egyházak közti kapcsolatot. A kereszténység Észak-Skóciából eljutott a szigetország szívébe.

Szerteágazó skóciai és írországi tevékenységéhez Kolumba a belső erőt Iona szigeti magányából merítette. Úgy hírlett róla, hogy egyetlen órát sem töltött el ott imádság, tanulás vagy tudományos munka nélkül. Ionai életének nagy részét kéziratok másolásának szentelte. Mintegy 300 kéziratot másolt. Elsősorban az ő példájának tulajdonították, hogy a könyvmásolás Európa-szerte, s különösen az ír befolyás alatt álló kolostorok rendjében olyan szilárd helyet foglalt el. Az íreknek köszönhető, hogy a kéziratok a műalkotások fontos tanúságaivá váltak. Az ír könyvfestés (illumináció) technikájának olyan mesterműveit, mint az úgynevezett Cathachot és a Durrowi könyvet Kolumba nevével hozzák kapcsolatba.

Kolumba haláláról az a hagyomány, hogy egy vasárnap, a reggeli órákban halt meg. Amikor egy szombat este érezte, hogy közeledik a vég, a számára olyan meghitt Ószövetség szelleméből szólott: „A szombat a pihenés napja; számomra életem utolsó napja lesz." Fogyó erejével felkapaszkodott egy kis magaslatra, ahonnan áttekinthette közösségének a szigeten szétszórt kunyhóit. Felemelte a kezét, hogy még egyszer megáldja kolostorát. Utána a rá jellemző kötelességtudással visszatért munkájához, a zsoltárkönyv másolásához. Amikor a 34. zsoltár tizenegyedik versében ezekhez a szavakhoz ért: „akik az Urat keresik, nem szűkölködnek", letette kezéből az íróeszközt, és így szólt: „Itt most abba kell hagynom. Baithene folytassa majd!" A következő vers: „Gyertek, fiaim, és hallgassatok rám, az Úr félelmére tanítalak titeket" — az utóda számára szóló hagyaték volt.

Még részt vett az esti istentiszteleten. Azután az ágyára ült, egy csupasz sziklalapra, összehívta a testvéreket, és intette őket, hogy szeressék egymást. Amikor felhangzott az éjféli harangszó, a hetvenhat éves szerzetes a többieket megelőzve a templomba sietett. Ott összeesett. A gyertyákat még nem gyújtották meg, de a teret mennyei fény töltötte be, amikor a szent fejét famulusának, Diormitnak az ölébe hajtva, még egyszer megáldotta a testvéreket, majd meghalt.

Kolumba közössége egy évszázad alatt a kelta egyház vezető rétegévé vált. Iona a keresztény Európa egyik nagy szentélye lett. Hetvennél több ír, skót és skandináv királyt temettek el ott; olyan tény ez, amelyre Shakespeare céloz, amikor a Macbethban (II, 2) azt írja, hogy Duncan holttestét vigyék „Colme-Killbe, elődeinek szent nyugvóhelyére". A reformációnak Skóciába történt bevezetése után is megőrizték Kolumba emlékét. Kolostora helyén egy anglikán szerzetesi közösség található, amely az ökumenikus lelkületet ápolja, és Kolumba hagyatékaként vendégbarátságot nyújt mindazoknak, akik az elmélkedést és az elmélyülést keresik. Kolumba hálás emlékezetét tanúsítja a nevét viselő száznál több templom Amerikában, Ausztráliában és Új-Zélandon.

RÉGIS SZENT FERENC JÁNOS jezsuita

Ünnepe: június 16.
* Fontcouverte, 1597. január 31.
† La Louvesc, 1640. december 31.

1597. január 31-én született a Narbonne melletti Fontcouverte-ban. Kisnemesi családból származott, melynek tagjai nem is egyszer kényszerültek fegyverhez nyúlni a hugenották ellen. Első oktatását szerény otthonában feltehetően egy házitanítótól kapta. Mintegy tizenöt éves korában Béziersbe küldték a jezsuitákhoz, s ott fejezte be tanulmányait. Szorgalmas és jámbor tanuló volt. 1613-ban csatlakozott egy karitatív társulathoz. Tizennyolcadik évének vége felé kezdett világosan kirajzolódni hivatása; 1616 decemberében Toulouse-ban belépett a Jézus Társaság noviciátusába. Feltűnt jámborságával, segítőkészségével és szelídségével. 1618. december 8-án Auchban tette le első fogadalmait, majd kilenc hónapon át Cahors-ban szónoklattant tanult. 1619 októberében tanítóvá nevezték ki az Auvergneben lévő Billon kollégiumába. 1622-től 1625-ig tanulmányai folytatására a tournoni kollégiumba küldték; ott alkalma nyílt, hogy gyakorolja magát a népszerű katekizmus oktatásában. 1625 őszétől két évig Puy kollégiumában, egy évig az auchi kollégiumban tanított. 1628 őszétől Toulouse-ban folytatta teológiai tanulmányait. Nemsokára pestisjárvány tört ki a városban, és a társaságot vidékre telepítették. Állhatatos kérése ellenére sem kapta meg az engedélyt, hogy ápolhassa a betegeket; azt viszont elérte, hogy szentelését előre hozták; 1630 májusában szentelték pappá.

1631 szeptemberében tanárrá nevezték ki a pamiers-i kollégium felsőbb osztályaiba. 1632-ben Montpellier-be küldték, s attól kezdve kizárólag a nép körében végzett apostolkodásnak és a népmissziónak szentelte magát. Montpellier-ben kálvinista vidékre került, de közvetlen vitákba alig bocsátkozott; főként nagyon egyszerű prédikációinak, a hitoktatásnak és a szegények szolgálatának szentelte magát. Kiemelkedően sikerült egy népmissziója, amelyet ősszel tartott Sommières-ben, egy túlnyomórészt protestáns faluban.

1633. november 6-án tette le utolsó fogadalmait. 1634 tavaszán Viviers püspöke, Louis de Suze azt kérte, hogy küldjék hozzá Régis Ferencet. Viviers környékét elpusztította a vallásháború, ezért különösen nehéz terep volt a pasztoráció számára. Ferenc bátran fogott munkához, szolgálata azonban egy meglehetősen kellemetlen esettel kezdődött. Néhány kétes erkölcsű pap bepanaszolta a püspöknél, hogy megzavarja a plébániákat. A püspök hitt nekik, és el akarta őt távolítani. Hitelt érdemlő tanúk végül győzelemre vitték az igazságot. Ferenc többször kinyilvánította azt a kívánságát, hogy szeretne Kanadába menni, de sohasem engedték meg neki.

Az 1635. év legnagyobb részében Boutières vidékén tevékenykedett. A következő télen missziót tartott a felső-vivarais-i Saint-Agrève-ben. Fáradságos és veszélyes utakat vállalt, lemondott minden kényelemről és minden anyagi segítségről. Prédikációkkal és gyóntatásokkal túlterhelve, fáradsága ellenére gyakran töltötte az éjszaka nagy részét imádságban a Legszentebb előtt; néha, amikor a templomok zárva voltak, a templomajtók előtt. A szerencsétlenek iránt mindenütt megnyilvánult irgalmas szeretete, a közvélemény pedig számos csodát tulajdonított neki. A nyári hónapok alatt Ferenc gyakran tevékenykedett Puyben vagy közvetlen környékén. Az általa tartott hitoktatásokra néha négyezernél is többen gyűltek össze; olykor ezért igénybe kellett vennie a város legnagyobb templomát, a Saint-Pierre-le-Monastier-t. Itt is tág teret talált szeretetszolgálata számára. Önfeláldozó módon törődött e vidék nagyszámú csipkeverőnőjével, azok pedig úgy tekintettek rá, mint pártfogójukra. Látogatta a kórházakat és börtönöket, s kiterjesztette apostolkodását az elbukott lányokra is. Amikor otthont épített számukra, nemcsak a város züllött embereinek fenyegetését vonta magára, hanem elöljárója is nehézségeket támasztott számára. Messziről özönlöttek hozzá a gyónók, szinte megszállták gyóntatószékét.

Hivatása gyakorlása közben halt meg. December 23-án La Louvesc falujába igyekezett, ahol missziót kellett tartania; este eltévedt, és az éjszakát egy nyomorúságos kunyhóban töltötte. Teljesen kimerülten és betegen (tüdőgyulladása volt) tartotta meg a missziót.

December 26-án este összeesett. Halálos ágyán meggyónt, majd 1640. december 31-én éjfél felé meghalt.

Sírja hamarosan zarándokhely lett. 1716-ban boldoggá, 1737. április 5-én pedig szentté avatták.

MAGDEBURGI SZENT ADALBERT püspök

Ünnepe: június 20.
† Zscherben, Merseburg mellett,
981. június 20.

A középkori német császárok nagy feladatai közé tartozott Kelet-Európa misszionálása. Szorosan együttműködve az uralkodókkal, akik arra törekedtek, hogy a nyugati és déli szlávok egyes csoportjait beolvasszák a birodalomba, a kereszténység előrehatolt a pogány keleti vidékekig, és kiépítette egyházi szervezetét. Már Nagy Károly alatt megkezdődött a keleti misszió, de csak az Ottó nevű uralkodók alatt vált rendszeressé. Amikor Nagy Ottó császár 955-ben a Lech-mezőn legyőzte a magyarokat, megfogadta, hogy új püspökséget alapít Merseburgban, és egy új egyháztartományt létesít, amelynek székhelye a kedvelt pfalzi Magdeburg lesz. Onnan azután el kell jutnia majd a keresztény hitnek Lengyel- és Oroszországig. Tervét nem sokkal halála előtt sikerült végrehajtania.

Adalbertnek, Magdeburg első érsekének fiatal éveiről nem tudnak a források. Bizonyára Lotharingiából származott, és 950 körül érseki okiratkészítő lett Kölnben. 953-tól 958-ig I. Ottó kancelláriáján jegyző volt, majd 959-től 961-ig szerzetes a trieri Szent Maximin reformkolostorban. Itt hallott először a keleti misszióra szóló felhívásról. Szvjatoszláv kijevi orosz nagyfejedelem anyja, Szent Olga, aki meg akarta nyerni a hit számára fiát és honfitársait, a német királytól püspököt és papokat kért. Mainzi Vilmos (929?—968) érsek ajánlatára a császár a trieri szerzetest, Adalbertet választotta ki erre a feladatra. Ő engedelmesen követte a hívást, bármilyen kevéssé egyezett is meg akaratával. 961-ben néhány munkatársával együtt útra kelt Kijevbe. Alig érték el a határt, a pogány oroszok megtámadták, társait megölték, egyedül ő tért vissza 962-ben. Rövid ideig II. Ottó kancelláriáján dolgozott, majd a császár kinevezte a Lauter melletti Weissenburg kolostorának apátjává. Ebből az időből megmaradt Prümi Regino (840 körül—915) krónikájának folytatása, amelynek szerzősége nagy valószínűséggel Adalbertnek tulajdonítható. Átfogja a 907—967 közti éveket, és Adalbert oroszországi útjának néhány részletét olyan pontosan közli, hogy csak ő maga jöhet szerzőként szóba.

Amikor 968-ban nagy nehézségek után Ottó császár Magdeburgra vonatkozó tervei megvalósultak, Adalbertet magához hívta Itáliába. A ravennai zsinaton 968 októberében megalapították a magdeburgi érsekséget és Adalbertet nevezték ki érsekké. Maga XII. János pápa (955—964) szentelte fel Rómában. Ez már jelezte, hogy milyen kiemelkedő rangot ért el Magdeburg a császár akarata szerint: őt illette meg az elsőség a Rajna jobb partján levő valamennyi német egyház között, és ugyanazokat a kiváltságo-

kat kapta, mint a régi érsekségek: Trier, Köln és Mainz. Római mintára a magdeburgi dómhoz 12 papot, hét diákonust és 24 szubdiákonust rendeltek.

Adalbert mindjárt a felszentelése után elutazott Rómából. Megérkezését követően a magdeburgi dómban ünnepélyesen beiktatták, majd már a 968. év karácsonyán felszentelte új püspökségeinek: Merseburgnak, Meissennek és Zeitznek megyéspüspökeit. Hermann Billunggal szorosan együttműködve Adalbert a következő években egyháztartományának megszervezésén fáradozott. Emellett különösen szívén viselte a szorbok evangelizálását, s ezt az ország alig művelt vidékein át tett, nagy nélkülözésekkel teli, hosszú útjain messzemenően saját maga lendítette előre.

Magdeburgban a klerikus utánpótlás számára püspöki iskolát alapított, s az nagy tekintélyre emelkedett. Amikor I. Ottó császár 973-ban meghalt, kívánságának megfelelően Adalbert a dómban temette el első felesége, Editha († 946) mellé.

A császár halála után Magdeburgnak mint a német keleti misszió előőrsének jelentősége csökkent, de az érsekség maradt a továbbiakban is a keleti misszió kiindulópontja. Adalbert egy vizitációs útján halt meg a merseburgi püspökség területén 981. június 20-án. Magdeburgba szállították, és a dómban temették el.

BOLDOG EBNER MARGIT domonkos apáca

* Donauwörth, 1291 körül.
† Maria-Medingen, 1351. június 20.

Margit az augsburgi püspökség Donauwörth nevű helységében az Ebnerek jómódú és tekintélyes nemzetségéből született. A szülői házban nőtt fel, és tizennégy vagy tizenöt éves korában belépett a szülővárosától nyugatra fekvő Medingen domonkos kolostorába.

Korábbi vallási életéről egyszer bevallotta, hogy Isten mindig megtartotta atyai hűségében és oltalmában. 1312. február 6-án súlyosan megbetegedett; három éven át ágyhoz kötötték szívbántalmai és bénulásai. Eleinte nem tudott mit kezdeni betegségével. Földi orvosságok nem hoztak számára gyógyulást, lelki vigasztalásai hiányoztak; nővértársai pedig mindinkább visszahúzódtak tőle; egy számára különösen kedves „boldog nő" azonban beszélt neki az Istenért elviselt szenvedés értékéről és az imádság áldásáról. Ekkor felismerte Margit, hogy egyedül Isten az igazi hűség. Ettől kezdve eltűnt a szenvedésével szemben érzett ellenszenve, sőt már azt sem kívánta, hogy egészséges legyen, hanem teljesen át akarta magát adni Isten akaratának. 1326-ig gyakran szenvedett, de idővel javult az egészségi állapota.

Amikor 1324—25-ben a kolostor közösségének háborús veszély miatt ideiglenesen szét kellett szóródnia, Margit egy nővértársa kíséretében a szülői házába ment, s ott ugyanolyan visszavonultan élt, mint azelőtt a kolostorban. Örömmel tért vissza Medingenbe „azzal a szilárd elhatározással, hogy a jövőben valóban Isten akarata szerint él, és egyedül csak Őt keresi. A következő évtizedben az addiginál biztosabban járta Istenhez vivő útját."

1332. október 29-én Nördlingeni Henrik († 1379 után) világi pap meglátogatta a kolostort; „Margit kilépett magányosságából, hogy hallja Isten igaz barátjának hangját, ő pedig felismerte, hogy Isten nagyot akar tenni Margit lelkével. Henrik jóságos, lélekkel telített szava olyan volt számára, mint a tél hosszú dermedtsége utáni tavaszi eső." Tizenkilenc éven át maradt Margittal lelki kapcsolatban. Henrik még nyolcszor járt Medingenben, s amit szóban nem tudtak elrendezni, levélváltással folytatták. Ebből a német nyelven fennmaradt első levelezésből megmaradt Margitnak egy Henrikhez szóló levele és Henriknek Margithoz intézett ötvenhat levele. A Nördlingeni Henrikkel való első találkozástól kezdve Margit „Isten barátai" közé tartozott. Már régebben is hallott róluk, de visszavonultságában nem kereste, hogy csatlakozzék hozzájuk. „Isten barátai"-nak, akik közé világiak, papok és szerzetesek tartoztak, a keresztény élet volt a céljuk abban a vigasztalan időben, amikor a pápák Rómából Avignonba települtek át. Margit Henrik révén került velük közeli kapcsolatba.

1335. február 28-án Margit rendkívüli kegyelmekben, misztikus élményekben részesült. Miközben a nővérek kórusának oltára előtt térdelt, nagy szeretet ébredt benne Jézus neve iránt. Olyan lenyűgöző módon tapasztalta meg Isten szeretetét, hogy úgy érezte: elvesztette a szívét. Betegsége miatt semmiféle nehezebb vallási gyakorlatot nem vállalhatott magára. Lemondott mégis némely ételről, így a húsról, halról, gyümölcsről és borról, s kemény fekhelyen aludt. Panasz nélkül, sőt vidáman, hálásan és mindig szeretetre méltón viselte el szenvedéseit. Minden földi dolog elhalványult számára Isten valósága előtt, és áthatotta csodás ereje. A későbbi években is meglátogatták testi szenvedések, de mindent elviselt abban a tudatban, hogy valamennyi kínja ahhoz teszi hasonlóvá, akit mindenekfölött szeret: a keresztre feszített Úrhoz.

1344-ben Nördlingeni Henrik arra kérte Margitot, hogy rendezze és foglalja össze lelki élményeit, amelyeket 1312 óta naplószerűen feljegyzett, vagy Henrikhez intézett leveleiben rögzített. Margit 1344 decemberében és 1345 januárjában teljesítette a megbízatást.

Henrik megdicsérte ugyan a munkát, de még pótlását és a naplók további vezetését kívánta. Így jött létre a feljegyzések második része, amely kiegészítéseket tartalmaz, és újakat is 1345-től 1348-ig terjedően. Első megfogalmazásának nyoma veszett. Egy 1353-ból való másolaton kívül, amelyet a medingeni kolostorban őriznek, és amely az 1882. évi kritikai kiadás alapjául szolgált, vannak még különféle másolatai és kivonatai, valamint két latin fordítása. A *Napló* józan, csaknem egyhangú nyelvezetű, de a feltétlen igazság bélyegét viseli magán. Ezekkel a szavakkal fejeződik be: „Semmit sem kívánok azon kívül, amit Jézussal és Jézusból és Jézusban kapok." Ebből a beállítódásból magyarázható Margit bensőséges szeretete a gyermek Jézus, a kereszten, a szentségben, az oltáron lévő Üdvözítő, az Úr neve, sebei, Szíve és drága Vére tiszteletére végzett ájtatosság iránt.

Margit utolsó hónapjairól nem tudunk semmi közelebbit. 1351. június 20-án halt meg Maria-Medingenben. Halála után is tartott az a tisztelet, amely már élete folyamán is megnyilvánult iránta a kolostoron belül és kívül egyaránt. Margitot nem közönséges sírboltba temették el, hanem a káptalanterem közepén. A sírjához fűződő alapítványok és fogadalmi táblák tanúsítják évszázadok óta tartó tiszteletét, melyet a Szentszék 1979. február 24-én megerősített.

SALZBURGI SZENT EBERHARD érsek

Ünnepe: június 22.
* Sittling, 1085 körül.
† Rein, 1164. június 22.

Eberhard hatalmas hanyatlás korában született, ez azonban egyben az egyházi élet megújulása is volt. Szerzetesi reformmozgalmak támadtak a kolostorok elvilágiasodása ellen; Nyugatról hadseregek vonultak fel, hogy a Szentföldet elragadják a mohamedánoktól; gyakoriak voltak a panaszok a római Kúria költekező élete és hatalmas pénzkövetelései ellen, úgyhogy a szegénység megszállottjai csakhamar sok követőre találtak; kevéssel utóbb heves hatalmi küzdelem lángolt fel a pápa és a császár között. Az Eberhard korát elsötétítő legnagyobb árnyék mégis az ismételt egyházszakadás volt: pápa és ellenpápa igényelte az Egyház vezetését, kölcsönösen kiátkozták egymást és pártokra szaggatták a kereszténységet. A forrongó nyugtalanság e békétlen idejében jótékonyan emelkedik ki környezetéből a salzburgi érsek alakja. Amikor életrajza a Hegyi beszédből a békességesek boldognak magasztalását adja ajkára, ez egyben életművét is találóan jellemzi. A pártviszályok fölött állt; eljutott arra a békességre, melyet mások oly fájdalmasan keresnek, de nem találnak, mert a világ nem adhatja meg nekik.

Sittling-Biburgi Eberhard a Duna melletti Sittlingben született 1085 körül. Első iskolai képzését a bambergi káptalan iskolájában kapta. Serdülő korában megszökött az ott uralkodó szigor miatt, de erőszakkal viszavitték, és tanítója kíséretében további tanulmányok végzésére Párizsba küldték. Párizs akkoriban fénylő tudományos hírnévnek örvendett, és sok német diákot vonzott magához. Visszatérte után Eberhard kanonok és tanár lett Bambergben Szent Ottó (lásd: 330. o.) püspök idejében, de élt benne a szerzetesi élet utáni vágy.

1125-ben Eberhard belépett a Regensburg melletti prüfeningi bencés apátságba. Ezt az 1109-ben alapított reformkolostort Hirsauból való szerzetesek népesítették be. Kiváló apátjai rövid idő alatt felvirágoztatták: az apátság művészet és tudomány, elsősorban a fal- és könyvfestészet otthona lett. Az Eberhard család 1133-ban megalapította Alsó-Bajorországban Biburg kettős kolostorát. Az első szerzetesek Eberhard vezetésével érkeztek Prüfening apátságából. 1138-ban Eberhard elkísérte Bamberg püspökét Rómába, ahol őt II. Ince pápa apáttá szentelte és Biburg első apátjává rendelte. Tizennégy éven át vezette Biburg kolostorát, ebből kilenc évig apátként. Vezetése alatt gyorsan fellendült a kolostor. Szerzeteseivel a Clunyben és Hirsauban kialakult szerzetesi életet élte; ennek jellemzői: szigorú hallgatás, ünnepélyes szentmise és zsolozsma, kereszt- és Mária-

tisztelet. Az apátság hirsaui mintára épített templomát 1140-ben szentelték fel. Eberhard apátot messze földön ismerték és becsülték.

Amikor I. Konrád salzburgi érsek halála után, 1147-ben összeült a választógyűlés, egyhangúan Eberhard apátot választották meg salzburgi érsekké. Vonakodva fogadta el a választást. 1147. május 11-én szentelte fel Boldog Freisingi Ottó püspök.

Salzburg érsekeként Eberhard tizenhét éven át áldásos tevékenységet folytatott. Kiterjedt egyházmegyéje vezetéséről, a kolostorok és templomok érdekének sikeres védelméről számos megmaradt okmány és levél tanúskodik. Jelentős egyházpolitikai tevékenysége mellett lelkipásztori kötelességeit sem hanyagolta el, és mindenekelőtt püspöki hivatalának élt. Hogy a német nyelvterület többi részével ellentétben a délkeleti terület később mentes maradt a szakadástól, és engedelmességet tanúsított III. Sándor pápa iránt, az Eberhard érdeme. Egyházmegyéjének világi papsága és szerzetesei egyhangúan melléje álltak. Kapcsolatai messzire: Aquilejáig és Velencéig, Francia- és Magyarországig nyúltak. Az ő befolyása tartotta vissza Magyarországot is attól, hogy elismerje IV. Viktor ellenpápát.

Érdemeket szerzett azáltal is, hogy magasra emelte egyházmegyéje papságának és népének erkölcsiségét. Kortársai magasztalták benne a Szentírás különleges ismeretét, csodálták határtalan jótékonyságát. Megalapította az ágostonos kanonokok kolostorát a stájerországi Vorauban, a magyar határhoz közel, s ez a vallási élet központja lett. Számos kolostor- és templomalapítás fűződik nevéhez. Salzburgban és Regensburgban zsinatokat tartott. Előmozdította a Mária-tiszteletet; a jelentősebb Mária-ünnepeket oktávával látta el.

Amikor I. Barbarossa Frigyest, III. Konrád császár unokaöccsét ez utóbbi javaslatára 1152. március 4-én királlyá választották, majd három évvel később IV. Hadrianus pápa császárrá koronázta, a birodalomban hiányzott a pápai párt. Eberhard bátran síkraszállt ugyan az Egyház szabadságáért, ő azonban nem volt harcos politikus, sem politikai vezér. Életrajza tanúsága szerint az volt az alapelve, hogy hagyni kell mindenkit lelkiismerete szerint cselekedni. Eberhard megfontolt, körültekintő, mérlegelő ember volt, döntéseiben inkább habozó, mint gyors, hűségesen kitartó és különösen nemes lelkületű. Az 1159. évi vitás pápaválasztás után Eberhard bölcs megfontolással III. Sándort ismerte el törvényes pápának. Kifejezte jókívánságait Sándornak, és kérlelte, hogy győzelmét használja fel az Egyház egységének megőrzése érdekében. Sándor iránti lelkesedéséről azonban éppoly kevéssé beszélhetünk, mint Frigyes elutasításáról; különösen, mert Sándor pápa oktalan magatartásával Eberhardban, mint sok másban is, megütközést váltott ki: a pápa kiközösítette a császárt, és feloldotta alattvalóit a hűségeskü alól. Ennek ellenére Eberhard, miután III. Sándort törvényes pápának ismerte el, a pápa fő támasza lett a birodalomban a császár ama törekvéseivel szemben, hogy ismét megvalósítsa a Karoling—Ottó-i birodalmi egyházat, továbbá IV. Viktor ellenpápa jogtalanságával szemben, aki az egyházi reform képviselőjeként lépett fel.

A császár már egy szeptember 16-i írásában sürgetően figyelmeztette Eberhard érseket, hogy se ő, se püspöktársai ne hamarkodják el a pápaválasztás

elismerését, és ne tegyék azt a vele való egyetértés nélkül; Eberhard maga is eltökélte, hogy csak olyan személyt ismer el, aki szavatolja a birodalom méltóságának és az Egyház jogának és szabadságának megtartását. A császár 1160. január 13-án zsinatot hívott össze Páviába, s erre Eberhard érseket is meghívta. Amikor aztán a zsinatot megkésve, február 5-én megnyitották, mintegy ötven püspök jelent csak meg. III. Sándor elutasította, hogy megjelenjen a gyűlés előtt. Eberhard is hiányzott: fele útján, Trevisóban megfordult, és megelégedett azzal, hogy távolmaradását kimentse a császárnál.

1160/61 telén megjelent Eberhard egy követe III. Sándornál Anagniban. A pápa leplezetlen örömmel fogadta. 1162. március 16-án III. Sándor egy írásában biztosította Eberhardot, hogy nincs hőbb vágya, mint a béke a császárral. A pápa békemisszióval bízta meg az érseket. Milánó meghódítása után Barbarossa Frigyes császár 1162. március 30-án zsinatot tartott, amelyen Eberhard is részt vett. A császár tiszteletteljesen fogadta ugyan, béketörekvései azonban meghiúsultak.

1163 áprilisában Eberhard, aki időközben Németország pápai legátusa lett, Mainzban újból találkozott a császárral. IV. Viktor halála (1164. április 20.) után III. Sándor ügye kedvezőre fordult Itáliában és Franciaországban; Németországban azonban III. Sándor követőit súlyos csapás érte Eberhardnak 1164 nyarán bekövetkezett halálával.

Eberhard érsek egész életében arra törekedett, hogy vitás esetekben közvetítsen. Ellenfelei — így I. Barbarossa Frigyes császár is — időnként megharagudtak rá, de mindig tisztelték. Békét teremtett a regensburgi püspök és Henrik bajor herceg között. A kibékítés gyakran csak évekig tartó fáradozás után sikerült, sőt egyes esetekben csak Eberhard halála után járt eredménnyel. Jól beleillik Eberhard életének képébe, hogy utolsó szolgálata is a béke műve volt. Ama kísérlete, hogy békés megegyezést hozzon létre a steiermarki Ottokár őrgróffal való viszálykodásban, aki Leibnitz érseki várkapitány ellen vonult Seckau vára elé, kimerítette a koros érsek végső erejét. A megegyezés létrejött, az aggastyánt azonban súlyos betegen vitték a Graz melletti Rein (Reun) ciszterci kolostorába, ahol 1164. június 22-én meghalt. Holttestét Salzburgba szállították.

Egy Salzburgból való kortársi tudósítás ezeket közli a lakosság Eberhard halála utáni magatartásáról: „A hírt minden szomorúsága mellett is szívesen nevezném örömtelinek, tudniillik, a bélpoklosok összegyűltek, hogy adományaikkal, imáikkal, panaszukkal és áldozataikkal az utolsó, jól megérdemelt tiszteletet tanúsítsák iránta... A szegények az ég felé kiáltották: »Atyánkat veszítettük el, micsoda csapás ez számunkra!« Még a tehetősek is panaszkodtak — egyik, mert urát, másik, mert barátját és atyját vesztette el."

Bár a 15. század közepén elkezdett szentté avatási per nem járt eredménnyel, Eberhardot a salzburgi egyházmegyében és a bencés rendben a szentek között tisztelik. Úgy szokták ábrázolni, amint a szegényeknek szolgál az asztalnál.

CAFASSO SZENT JÓZSEF pap

Ünnepe: június 23.
° Castelnuovo d'Asti, 1811. január 15.
† Torino, 1860. június 23.

A szentnek, aki egy jómódú gazda fiaként Chieriben járt iskolába, kezdetben sokat kellett szenvednie tanulótársaitól kis termete és púpossága miatt, de csakhamar a tenyerükön hordozták állandóan egyforma jósága és barátságossága miatt. A szeminarista Giuseppe Cafasso egy mondása eltörölhetetlen benyomást gyakorolt Bosco Szent Jánosra (lásd: A szentek élete, 72. o.): „Aki pap lesz, az Úrnak adja magát, ezért semmi sem köti e világhoz, csak Isten nagyobb dicsősége és a lelkek üdvössége." Így megértjük jelmondatát is: Szentnek lenni, hogy a mennybe jussunk, és lehetőleg sokakat magunkkal vigyünk.

Miután 1833 őszén pappá szentelték, képzésének kiegészítésére Torinóba ment. A janzenizmus, a szigorúság és államegyháziság szelleme azonban, amely az érseki szemináriumban és az egyetemen uralkodott, nem volt kedvére. Szellemi és lelki otthonát az Assisi Szent Ferenc templománál levő papi konviktusban találta meg, amelyet a tiszteletre méltó Lanteri Pius Bruno (1759—1830) és a teológiai professzor, Luigi Guala alapított, s amely mintegy hatvan továbbtanuló papot tudott felvenni. Itt nem a janzenista félelem és beszűkültség vált uralkodóvá, hanem Szalézi Szent Ferenc (lásd: A szentek élete, 57. o.) szelleme. Az erkölcsi szigorúsággal szemben Ligouri Szent Alfonzot (lásd: A szentek élete, 395. o.) követték, az állami abszolutizmussal szemben pedig, amely megbéklyózta az Egyházat, az egészséges szabadság alapelveit képviselték.

Kiválóan végzett tanulmányai után Cafasso az erkölcstan professzora, majd Guala halála után, 1848-ban rektor lett ebben az intézetben. A papok legveszedelmesebb ellenségének tekintette az Evangélium szellemével szemben álló világiasságot. Feladata nem volt könnyű ebben a forradalmi időben különböző politikai felfogású papjai között. Mivel azonban semmi mást nem keresett, csak Istent és a lelkeket, s egész lénye jóságot és szeretetet sugárzott, s mivel a legnehezebb helyzetekben is rendíthetetlen maradt Istenre alapozott nyugalma, sikerült elérnie, hogy papjai egy szív és egy lélek lettek és maradtak is.

Cafasso tevékenysége a piemonti egyházmegye egész papi nemzedékének tanítója- és nevelőjeként kétségtelenül nagyon áldásos volt. Legfontosabb küldetésének mégis a lelkivezetés látszik. Mindennap sok órát töltött a gyóntatószékben. Boldoggá avatási aktáiban ez olvasható: „Kortársai közül (az arsi plébános kivételével) távolról sem mérhető senki Don Cafassóhoz a tanácsadás nehéz hivatalában, mégpedig a tanácsát kérők tömege és külön-

félesége miatt, azután az ügyek sokfélesége miatt, amelyekben hozzá fordultak és végül annak rendje-módja szerint, ahogyan ezt a szeretetszolgálatot gyakorolta." Az utolsó szavak gyors és világos felfogására, csodálatosan éles meglátásaira céloznak, továbbá tömör, pontos válaszaira, amelyeket szemmel láthatóan felsőbb világosság által megvilágítva, nagy jósággal adott a nehéz kérdésekre. Cafasso húsz éven át volt Don Bosco lelkivezetője, aki gyakran kinyilvánította: „Neki köszönhetek mindent. Atyám és tanácsadóm, vezetőm és segítőm volt." Giovanni Cagliero (1838—1926) bíboros pedig, Don Bosco szaléziánusainak első püspöke ezt mondta: „Don Bosco erényei és bölcsessége Don Cafasso dicsősége."

Különös részvétet érzett Cafasso a fegyencek iránt; buzgón látogatta és papjaival is látogattatta őket. Az elítéltekről való gondoskodása miatt sokan az „akasztófák papjá"-nak nevezték. Hatvannyolc halálraítéltet kísért el utolsó útján, és valamennyiüket olyan jól előkészítette a halálra, hogy nagy nyugalommal és Isten akarata iránti teljes megadással haltak meg. Gyakran mondta a vesztőhelyről visszatérőben: „Istennek hála, megint egy lélekkel több imádkozik értünk az égben." Ha ezen csodálkoztak, így szólt: „Igen, biztosan sokat vétkeztek, de Isten nem becsüli-e nagyra bánatukat és töredelmes lelkületüket, amellyel halálukat gonosztetteikért való engesztelésül fogadták? A magam részéről meg vagyok győződve arról, hogy az ilyen ember számára nincs már tisztítótűz sem." Szívesen nevezte őket „felakasztott szentjei"-nek, és közbenjárásukat kérte.

Tőle származik ez a csodálatos imádság: „Uram, Istenem, már most teljes megadással és készséggel elfogadom a halál bármilyen fajtáját minden aggodalmával, szenvedésével és fájdalmával együtt úgy, amint neked tetszeni fog." Megértjük, hogy ott, ahol ez a készség valóban tökéletes, mint „felakasztott szentjei" közül sokakban volt, nincs már nagy szükség a tisztítótűzre sem.

Cafasso 1860. június 23-án halt meg Torinóban. Első életrajzírója, Don Bosco ezt közli: „Hiszem, hogy még a szentek között is ritkán található olyan, aki személyében annyi bölcsességet, az emberi dolgokban annyi tapasztalatot, nagylelkűséget, erőslelkűséget, mértékletességet, az Isten dicsőségéért és a lelkek üdvösségéért való buzgóságot egyesít, mint amennyi Cafasso papból sugárzik ki."

Cafassót 1925-ben boldoggá, 1947. június 22-én szentté avatták.

OIGNIES-I (WILLENBROECKI) SZENT MÁRIA szűz

Ünnepe: június 23.
° Nivelles, 1177.
† Oignies, 1213. június 23.

Vitry Jakab (1180—1254), a csalhatatlan ítéletű és igaz férfiú, a későbbi bíboros jegyezte fel életrajzát. Ő maga is lelki fiának nevezte magát. 1208-tól röviddel a halála előtti időkig tanúja volt szokatlan életének, és ebben az időben valószínűleg a gyóntatója is lehetett.

Mária Nivelles-ben született egy nagyon gazdag brabanti család lányaként. A gyermekben korán felébredt az ellenérzés a túlságosan evilági, túlságosan bővelkedő és pénzére büszke jómóddal szemben, amelyet a felvirágzó városok polgárai élveztek. Az a lelkület ez, amely körülbelül ugyanabban az időben Assisiben Ferencet arra késztette, hogy felháborodott apja lába elé vesse értékes ruháit, hogy szegényen kövesse a szegény Krisztust. Mária anyjának is volt elegendő oka arra, hogy kétségbeesetten tördelje a kezét, mert a leányka állhatatosan vonakodott attól, hogy olyan pazarlóan engedje magát cicomázni és csinosítani, mint ahogy az megfelelt volna a család vagyonának és tekintélyének. Az anya igyekezete, hogy tizennégy éves lányát megfelelően férjhez adja, végül sikerrel járt. Mária ifjú hitvese telve volt szeretettel és megértéssel. Teljesen meghiúsította a szülők várakozását, mert már röviddel a házasságkötés után nyílt titok lett, hogy Máriával nemcsak imádságait és kemény vezekléseit osztotta meg, hanem hogy — Krisztus szeretetének ugyanattól a lángjától hevítve — a fiatalok megfogadták, hogy megtartóztatóan élnek. Családjuk rémületére szép, jól berendezett házukból a hajléktalanok valamiféle menhelyét hozták létre, és rövid idő alatt olyan pazarló nagylelkűséggel használták fel gazdagságukat a szegények és betegek szolgálatában, hogy azt a nivelles-i polgárok botránynak érezték, és mindkettőjüket mint a társadalom ellenségeit kerülték, vagy mint őrülteket nyíltan kinevették és ócsárolták. Az ifjú pár — miközben lelki egyesülésük olyan mértékben nőtt, amilyen mértékben mindketten feláldozták földi kedvteléseiket — attól a kívánságtól vezérelve, hogy Krisztushoz váljon hasonlóvá, tovább haladt ezen a keresztúton, és végül Nivelles városának peremén, Willenbroeck lepratelepén kötött ki. Ez volt az utolsó állomás, amelyre együttesen értek el. Amikor kitörtek a hagyomány és a biztonság szorításából, mindig Mária volt a merészebb, a mértéktelenebb és hevülőbb. Férje némiképp az ő árnyékába húzódott, de hallgatag áldozatkészségével is méltó társa, éber őre, soha nem csüggedő támasza és erősítője volt a nyílt megvetés vesszőfutásában.

Mindketten bevonultak a leprások közé egy kis kunyhóba, és ápolták a bélpoklosokban a misztikus test legborzasztóbban szenvedő tagjait.

Vitry Jakab tanúsítja, hogy Mária a Megfeszített szemléléséből nyerte az erőt hősies áldozatához. Az Úr szenvedése volt szemlélődésének csaknem egyedüli tárgya, miután — még útja kezdetén — egyszer olyan mélységes megrendülést élt át a kereszt előtt, hogy könnyek áradatát hullatta, utána pedig hosszú ideig nem tudott Krisztus szenvedésére gondolni anélkül, hogy az együttérzéstől el ne veszítette volna eszméletét. Lelkiismeretének nagy gyöngédsége és szívének csodálatos tisztasága a kereszt iránti szeretetéből fakadt. Mivel az Úrhoz hasonló akart lenni, s mivel fájdalmát az ő megváltó szenvedésével akarta egyesíteni, vezeklő buzgóságát az elviselhetőség határáig fokozta: keményen ostorozta magát, csak egyszer evett napjában, és húst sohasem fogyasztott, bort sohasem ivott, gyakran a hét felén át sem vett táplálékot magához, vagy egész hónapon át megelégedett csupán vízzel és kenyérrel. Szíve mindig egyesült Istennel, munka közben is imádkozott. Gyakori és hosszan tartó elragadtatásai közepette a természetfölötti valóság is közvetlenül látható és megtapasztalható lett számára. Vitry Jakab csodálja azt a belső biztonságot és világosságot, amelyet eközben tanúsított, és amellyel a démoni képeket meg tudta különböztetni a valódi mennyei látogatásoktól. Korában teljesen szokatlan volt bensőséges tisztelete az Oltáriszentségben jelenlevő Krisztus iránt. Életrajza előtt nincs az egyháztörténelemben ennek az ájtatosságnak írásos bizonyítéka. Éjjel-nappal sok órát töltött imádkozva az Oltáriszentség előtt, amely akkoriban egy rendszerint galamb alakú szentségtartóban láncon függött az oltár fölött. Egyszer egy nagy lelki ínségében hozzá forduló férfinak azt tanácsolta, hogy lépjen egészen közel a jelenlevő Úrhoz, és neki panaszolja el bánatát. A férfi azután átélte, hogy a galamb a szentséggel együtt a fejére szállott, és csodálatosan megvigasztalta az Úr közelsége. Valahányszor csak megengedték Máriának — s ez az akkori időkben nagyon ritkán történt meg —, magához vette az Úr testét. Isten utáni éhségének és szomjúságának van egy megrendítő bizonysága: néha megkérte a papot, mise után hagyja kint az üres kelyhet, hogy rátekintve felüdülhessen.

A willenbroecki kis kunyhót idővel gyakran ellepték a kíváncsiskodók és a segítséget keresők, Mária pedig belső parancsot kapott a magányra. Hűséges társa beleegyezett az áldozatba, hogy ne lássa már többé maga mellett a csöndes, szeretett arcot az imádság, a szűkös étkezés és az együttes munka alkalmával. Mária 1208-ban visszavonult a félreeső Oignies-be, a Szűzanya Namur egyházmegyében lévő kis szentélyébe. Az itteni kegykép már akkor az évenkénti bűnbánó zarándoklatok célja volt, amelyeket a legkeményebb télben is mezítláb szoktak megtenni. Itt telepedett le Mária néhány jámbor nővel együtt az ágostonos kanonokok mellett, egy beginaházban és itt vette át lelki gondozását Vitry Jakab egészen 1213-ig, amikor is — röviddel Mária halála előtt — III. Ince pápa elküldte, hogy keresztes hadjáratot hirdessen az albigensek ellen.

Az utolsó évek Mária számára a misztikus kegyelmek paradicsomát és a rémes testi szenvedések poklát jelentették. Nem sokkal halála előtt a templomba vitette és letétette magát az oltár előtt.

Életrajza szerint utolsó napjaiban már csak „énekelt". Ez azt jelenti, hogy — a szeretet és a fájdalom ekstázisában — ritmikus prózában vagy versekben beszélt. 1213. június 23-án eljutott az Istennel való végső egyesülésre. Hivatalosan sohasem avatták szentté, Oignies-ben azonban a halála után azonnal szentként kezdték tisztelni. Ottani kultuszát egyházilag is jóváhagyták. Maradványait 1609-ben V. Pál pápa rendelkezésére kiemelték, és most egy ezüst ereklyetartóban őrzik Oignies templomának oltárán.

BOLDOG MONTAUI DOROTTYA reklúza

Ünnepe: június 25. és október 30.
* Gross-Montau, 1347.
† Marienwerder, 1394. június 25.

Dorottya a 14. században élt; olyan időben, amikor úgy látszott, hogy a középkori hit ereje elapadt, és a viszonylag egységes középkori életrend felbomlott; olyan korban, amelyben a kereszténység középpontját mélységesen nyugtalanította a pápák avignoni fogsága éppúgy, mint peremvidékét a földrengésszerű mozgalmak: Wyclifé Angliában, Huszé pedig Csehországban. Nyilvánvalóan Istennek az Egyház iránti gondviseléséből fakad, hogy az ilyen széthullás közepette mindig támadnak nagy szentek, akiknek különleges jámborsága bizonyos mértékben megoldja a korszak bajait. A gyakorlati ateizmust, az elvilágiasodást és a hatalomvágyat, amelyek a 14. században veszélyeztették az Egyházat, éppen legrosszabb, romboló hatásuktól fosztotta meg olyan szent nők eleven, misztikus szemlélődéssé érett hite, alázatos és feltétlen önátadása, akik önmagukat ajánlották fel Isten irgalmának engesztelő áldozatul.

Közéjük tartozik Dorothea von Montau, kinek személyében a késő középkori jámborság történetének egyik legmegragadóbb alakjával találkozunk. Csaknem az utolsó ezek sorában. Előtte csillagként ragyogott Sziénai Szent Katalin (lásd: A szentek élete, 180. o.), Svéd Szent Katalin (lásd: 170. o.) és — akit mintaképeként Dorottya még e kettőnél is jobban szeretett és tisztelt — Svéd Szent Brigitta (Lásd: A szentek élete, 365. o.), akinek ereklyeszekrénye előtt térdelhetett a montaui lány, amikor a szent ereklyéinek szülőföldjére vitelekor egy ideig Danzigban (Gdańsk) állomásoztak. Dorottya Poroszországban nőtt fel, Marienburg (Malbork) árnyékában, ahol abban az időben a német lovagrend egyik leghíresebb nagymestere, Kniprodei Winrich erős kézzel és sikeresen uralkodott, és az egykori szegény országot virágzó jóléttel ajándékozta meg. Dorottyának ezért kemény fáradságába került, hogy a danzigi polgárház jómódú kényelméből kitörjön, és megvalósítsa azt a szegénységet, amelyet az Evangélium boldognak mond. Ezt az eszményt hirdette már egy évszázaddal korábban Assisi Szent Ferenc (lásd: A szentek élete, 566. o.) és Klára (lásd: A szentek élete, 426. o.), most pedig — mint valami szent ragály — a minoriták kolostorából kiindulva áthaladt az előkelő városnegyedeken és felkavarta a gazdagokat.

Dorottya apja, Willem Swartze, holland földműves és gátépítő volt, akit korának vádorlási kedve a Rajna torkolatától a Visztuláig űzött, Montau falujába, ahol azután Dorottya kilenc testvére között nőtt fel egy kis parasztgazdaságban. Már gyermekként szokatlan kegyelmeket kapott, és kemény vezeklésre érzett ösztönzést, úgyhogy a háta — saját szavai szerint —

olyan volt, „mint ekevassal hasogatott szántóföld". 1363-ban, tizenhat évesen férjhez adták egy tehetős danzigi kardcsiszárhoz, Adalberthez. A hirtelen haragú, idősebb kézművest fiatal feleségének különleges, számára érthetetlen jámborsága zavarba ejtette és elkeserítette. A durva bántalmazás és az otromba gyöngédség módszerét váltogatva megkísérelte, hogy ezt a szokatlan tulajdonságát kiűzze belőle. Hiába: egyre határozottabb módon tapasztalta Dorottya a természetfölötti betörését behatárolt, kispolgári életébe, amíg azután 1364-ben, nem sokkal esküvője után, első keresztlátomása eltüntette számára a határt a látható és láthatatlan közt, a szíve pedig — saját szava szerint — „izzó szeretetre lángolt fel". Emberfelettinek érezte — mint akit keresztre feszítettek — családja és misztikus hivatása csaknem összeegyeztethetetlen követelményeit. A házasság vértanúsággá lett számára. Kilenc gyermeket szült, és szerető édesanyjuk volt. Később elmondta gyóntatóatyjának, Marienwerderi Jánosnak, hogy minden templom távoli zugában, legmélyebb elragadtatása közben is érzékelte a leghalkabb gyermeksírást is, amely otthon, a kamrájukban hangzott fel, és hazasietett, hogy megvigasztalja a gyermeket. Négy gyermeke egészen kicsi korában halt meg, további négyet az 1383. évi pestis ragadott el, így csak a legkisebb lánya, Gertrúd maradt életben, aki később bencés apáca lett Kulmban.

Dorottya türelmes szenvedése lassanként kissé megváltoztatta férjének makacs lelkületét is. Gyermekeik halála után elhatározták, hogy közösen nagy zarándokutat tesznek. Aachenen át délre vonultak a Szűzanyának a svájci Einsiedelnben lévő híres zarándokhelyére, „Vinsterwaldba", amint a források közlik. Télen ismét Danzigban tűntek föl, de csak azért, hogy egy sokkal döntőbb utazást készítsenek elő. Adalbert eladta házát és műhelyét, s 1385-ben a kis család ismét az országutat rótta. Ezúttal ponyvás kocsin utaztak, s velük volt az ötéves Gertrúd is.Útonállók elrabolták kis vagyonkájukat, amelyet magukkal vittek, hogy új otthont építsenek maguknak. Einsiedelnben elviselhetetlenné fokozódott a Dorottya szívét marcangoló feszültség. Életének bizonyára nagy kísértése volt az, amelynek egy pillanat alatt engedett, miközben férjét, aki vissza akart térni Danzigba, rábeszélte, hogy utazzon egyedül, őt pedig hagyja ott „vinsterwaldi" remeteségében. Adalbert beleegyezett. Leírhatatlan volt Dorottya ujjongása végre visszanyert szabadsága miatt. Amikor azonban a pár Einsiedeln plébánosa elé lépett, hogy különválásukat szentesítse, a férfi megbánta korábbi beleegyezését, a plébános pedig megparancsolta Dorottyának, hogy férjét kísérje vissza Danzigba. Egyetlen zokszó nélkül engedelmeskedett.

Ami ezután következett, olyan volt, mint valami rossz álom: a téli hazautazás, a megbetegedett Adalbert és a gyermek lovon, Dorottya a térdig érő hóban gázolva, a megérkezés Danzigba, fáradságos szálláskeresés, nyomorúságos hajlék a Katalin-templom mellett egy kunyhóban, a szomszédok gúnyolódása, amely rosszindulatba csapott át, és Dorottyát boszorkánynak, eretneknek bélyegezte. Adalbert állandóan betegen feküdt, felesége hősies hűségére pedig csak lehangoltsággal és még rosszabb állapotával válaszolt. Olyan szegények voltak, hogy Dorottyának időnként össze kellett koldulnia a

megélhetésükhöz szükségeseket. Ettől a külső nyomorúságtól látszólag függetlenül, és mégis titokzatos összefüggésben vele, bontakozott ki benső élete, mind mélyebb eggyéválásban a kereszten függő Úrral, mindig teljes nyitottságban a háromságos szeretet áradása számára.

1389-ben nagylelkűségének egy ritka hangulatában Adalbert egy zarándoklattal Rómába küldte Dorottyát. Amikorra visszatért, férje már meghalt és el is temették. Kislányát elhelyezte egy kolostorban, javai maradékát elajándékozta, és áttelepedett Marienwerderbe, s ott a dóm dékánja, a jóságos János pap szolgálatába fogadta. A tudós férfi a prágai egyetemen töltött húszévi tanítás után szülővárosában belépett a német lovagrendbe, és a dóm dékánja lett. Szigorúan próbára tette Dorottyát, s meggyőződött jámborságának őszinteségéről és különleges kegyelmi állapotáról, eloszlatta azt a kínzó gondját, hogy öncsalás és ördögi sugalmazás játékszere. 1393. november 2-án reklúza lett, azaz bezárkózott a dóm falához épített cellába, és kérésére a dékán naponta megáldoztatta, ami akkor hallatlan kiváltság volt. Dorottya szeretettel fogadott itt mindenkit, aki tanácsért vagy segítségért fordult hozzá. Az éjszakákat imádságban töltötte, hogy érjen véget a nagy skizma. 1394. június 25-én reggel halva találták cellájában.

Marienwerderi Jánosnak köszönhetjük Dorottya részletes életrajzát, amelybe beillesztette mindazt, amit a szent nő közölt vele jelenéseiről. Megragadó képet rajzol ennek az egészen egyszerű és képzetlen nőnek lelki világáról, aki a Szentlélek megvilágosító hatására, amelynek készségesen megnyílt, a legnagyobb bölcsességre jutott. Jámborságát a kereszten függő szegény, alázatos Úr iránti bensőséges szeretete alakította ki; eucharisztikus jelenlétét egyre elevenebben tapasztalta meg, amikor saját szenvedő létét egyesítette az ő áldozatával.

Dorottya halála után mindjárt megkezdték az előkészületeket boldoggá avatására, ezek a fáradozások azonban a következő évszázadok háborús zűrzavarai közepette abbamaradtak. Hivatalos kanonizáció nélkül is Poroszország védasszonyaként tisztelte a jámbor nép.

CHIGNINI SZENT ANTELMUS karthauzi, püspök

Ünnepe: június 26.
* Chignin vára, Chambéry mellett, 1107.
† Belley, 1178. június 26.

A köznemesség a középkorban sok fiát ajánlotta fel az Egyháznak, hogy az elsőszülött lehetőleg csorbítatlanul örökölhesse a családi javakat. Azon is fáradoztak tehát, hogy a jövendő papoknak jó nevelést nyújtsanak, és e cél érdekében már nagyon fiatal korukban egyházi iskolákba küldték őket. Bár a későbbiekben nem lett ezeknek a fiatalembereknek mindegyikéből szent, nem is futott be mindegyikük fényes pályát, mint püspök vagy szerzetesrendi elöljáró, de egzisztenciájuk mindenesetre biztosított volt. Kétségtelenül ilyen terveket szőtt Chignini Erluin úr is Antelmus nevű fia születésekor. Saját magának Dauphinében, feleségének pedig Savoyában és Genfben levő kapcsolatai mellett nem lehetett gondja semmire.

Antelmus nagyon korán elhagyta Chambéry vidékét és Genfbe költözött. Ott fejezte be tanulmányait, és szerezte meg nehézség nélkül a kanonokságot, sőt, a székesegyház prépostja lett. Egyidejűleg az akkoriban szokásos hivatalhalmozással a belleyi püspök titkára is volt, aki pappá szentelte. Antelmus szívesen látogatta meg egy rokonát, a Bugeyben levő Portes karthauzi kolostorában. Azután eljött a nap (valószínűleg 1133-ban), amelyen érett megfontolás után elhatározta, hogy ott is marad. Még nem végezte be Portes-ban noviciátusát, amikor a karthauzi kolostor (La Grande-Chartreuse) priorja, a híres I. Guigo (1083—1137) elrendelte, hogy települjön át az anyaházba. Ezt 1132-ben egy lavina eltemette és a kolostor közösségének fele halálát lelte. Olyan férfiakra volt szükség, akik képesek arra, hogy közreműködjenek az újjáépítésben. Feltételezhetjük, hogy Guigo behatóan értesült erről a noviciusról, mielőtt rendelkezését kiadta.

Antelmus tehát szerzetesi fogadalmát Chartreuse-ben tette le. Csakhamar ugyanott prokurátor lett, s egyben a gazdálkodás felelős vezetője. Legfőbb törekvése volt, hogy az épületeket újból felépítse, a kolostor gazdaságát használhatóvá tegye. Mint prokurátor, a laikus testvérek vezetője is volt, akik közé egy napon az édesapját is felvették.

Mindenki által elismert képességei azzal a következménnyel jártak, hogy 1139-ben a kolostor priorjává választották. Nemcsak a könyvtárat gazdagította új kötetekkel, mint elődei, hanem felkarolta Guigo dédelgetett tervét, és összehívta az első általános rendi káptalant, hogy a karthauzi rendet, amelynek elterjesztésén lázas buzgósággal dolgozott, megerősítse. Az 1142-ben összegyűlt 8 prior elhatározta, hogy a chartreuse-i prior lesz mindig az általános rendfőnök, akinek a többi priorok engedelmességgel tartoznak. Így Antelmus lett az első rendfőnök. 1151-ben azonban csatlakozva egy vitához,

amely a karthauziakat két csoportra szakította, lemondott megbízatásáról, és megint egyszerű szerzetes lett. Portes kolostora nemsokára priorjává választotta, ettől kezdve ezt a házat, amelybe annak idején novíciusként lépett be, nagy körültekintéssel vezette. Széles körű karitatív tevékenységet fejtett ki, amikor éhínség miatt a szerencsétlen nép csapatosan özönlött a kolostor kapujához.

Amikor a nagy karthauzi kolostor új priorja, Baziliusz szükségesnek tartotta, hogy egy tapasztalt ember tanácsát kérje, Antelmus haladéktalanul elindult hozzá. Amikor arról volt szó, hogy II. Sándort vagy az ellenpápát választja-e, megértette, hogy a szerzeteseket és az egész rendet meg kell nyernie a törvényes pápa ügyének. 1163-ban Sándor, hogy viszonozza melléállását, Belley püspöki székébe emelte.

Antelmusra új megpróbáltatások vártak, s ezek hivatalából adódtak, amely a pápaság és császárság szakadatlan vitájának idejében igen nehéz volt. Grenoble-ban, ahol különösen áttekinthetetlen volt a helyzet, a törvényes püspöknek nem sikerült elfoglalnia püspöki székét. Ekkor Antelmus Baziliusz egyetértésével közbelépett érdekében VII. Lajos királynál. Minden erejével tevékenykedett III. Sándor pápa pártja szószólójaként. Többek között rábízták azt a különleges küldetést is, hogy Anglia királyát és Becket Tamást (lásd: A szentek élete, 738. o.) békítse ki egymással. Barbarossa Frigyes császár azonban keresztülhúzta ennek a tervnek kivitelét. Néhány évvel később a császár mégis felruházta Antelmust a közvetlenség kiváltságával, azaz kegyura a császár lett. Így Belley püspöke megszabadult a Savoya grófjától, Humbertustól való függéstől, és közvetlenül a császár alá került. Nem lehetetlen, hogy Antelmus, akit nyugtalanítottak a savoyai mesterkedései, kifejezetten kérte is ezt a kegyet; emellett szól, hogy ettől a naptól kezdve a gróf még ellenségesebb lett iránta, embereit a püspök ellen bujtogatta, sőt nem riadt vissza Belley egy papjának meggyilkolásától sem. Amikor e gaztette miatt kiközösítés sújtotta, a bűnös kihallgatást kért Rómában, és a pápától el is nyerte a feloldozást. Antelmus meghajolt ugyan a római szó előtt, de elhatározta, hogy visszavonul Chartreuse-be. A pápának nagy fáradozásába került, hogy Antelmus visszatérjen püspöki templomába. Nem maradt azonban ott hosszú ideig: kora (időközben hetvenéves lett) és betegsége felmorzsolta erejét. Halálos ágyán megbocsátott a nyilvános bocsánatkérésre hozzá érkező grófnak.

Antelmust nagyon kedvelték, s halálát megsiratták egyházmegyéjének hívei. Jelek és csodák történtek sírjánál, s évszázadokon át tisztelték ereklyéit (ezek ma is a székesegyházban találhatók). Tisztelete spontán módon és igen gyorsan elterjedt; a karthauziak 1607-től hivatalosan is szentként tisztelik.

SZENT KONON vértanú

Ünnepe: július 2. vagy 3.
Magüdosz, 251.
(vagy a következő évek) március 6.

Az Egyház egy kertészt is vértanúi közé számít: Konont, a kisázsiai Pamfiliában lévő tengerparti város, Magüdosz császári kertjeinek egyszerű munkását.

Konon életéről csak azt tudjuk, hogy Názáretből származott és Jézus rokonai közé számította magát, s hogy jámbor és szilárd jellemű keresztény volt. Egy napon váratlanul kitört a vihar Konon feje fölött. Nem tudjuk, hogy ez még Decius császár uralkodása alatt történt-e, vagy már Valerianus császár alatt. Egy császári helytartó, név szerint Publius hirtelen Magüdoszban termett, hogy a láthatóan túlnyomórészt keresztény városban szigorú razziát tartson. Először hírnökök útján összehívta a lakosokat, ezek azonban nem teljesítették a parancsot, hanem egész vagyonukat hátrahagyva, hanyatt-homlok menekültek a városból, és elrejtőztek a környéken. A törvény fanatikus őre erre körülvette az egész várost, és emberei házról házra, pincétől padlásig mindent átkutattak a keresztények után. A parancs végrehajtása után azonban azt jelentették a helytartó katonái, hogy egy teremtett lelket sem találtak.

Ekkor a város pogány polgármestere, Naodorosz egy pogány tisztviselővel, aki dühös volt a keresztényeknek az állami istenek iránti közömbössége miatt, katonai őrjáratot kért kíséretül a keresztények felkutatására. Mellékük adták Origenészt, a helytartó segédtisztjét egy rendőrcsapattal együtt. Egy Karmena nevű helyen ráakadtak Kononra, aki éppen öntözött a császári kertben. Képmutató szívélyességgel köszöntötték: „Jó napot, Konon!" Ő teljesen gyanútlanul válaszolt: „Jó napot, fiaim!" Erre Origenész: „Apóka, a helytartó hívat." Konon pedig: „Miért van rám szüksége a helytartónak? Idegen vagyok a számára, mindenekelőtt pedig keresztény. Ha magához hasonlókat keres, mást kell keresnie, nem egy szegény földművest, akinek egész nap dolgoznia kell." Naodorosz erre ingerülten a lovához köttette Konont, és arra kényszerítette, hogy megkötözve fusson mellette a helytartóhoz. Konon nem ellenkezett, és úgy futott, ahogy csak tudott. Origenészhez fordulva így vélekedett Naodorosz: „Vadászatunk nem volt eredménytelen. Megtaláltuk, akit kerestünk. Ennek itt valamennyi keresztényért felelnie kell." Ezzel mély igazságot mondott ki. A vértanú mindig közbenjáró is testvérei üdvösségéért.

Amikor megérkeztek a helytartóhoz, Naodorosz pöffeszkedve magyarázta, hogy az istenek kegye folytán, a császári parancsnak megfelelően és szerencsésen megtalálták az istenek keresett barátját, aki kész arra, hogy

engedelmeskedjék a törvényeknek és a császári rendelkezéseknek. Konon azonban hangosan tiltakozott és így kiáltott: „Ez nem igaz! Csak a nagy Királynak, Krisztusnak engedelmeskedem!" Origenész erre mintegy bocsánatot kérve a szegényes zsákmányért ezt mondta: „Fenséges helytartó, átkutattuk az egész vidéket, de csak ezt az öregembert találtuk a kertben." Erre a helytartó: „Ember, világosítsál csak fel. Honnan való vagy? Miféle családból? Hogy hívnak?" Konon: „A galileai Názáretből származom, rokona vagyok Krisztusnak, akinek őseimtől kezdve szolgálok, és akit a világmindenség Isteneként ismerek." Hogy Konon Jézus rokonai közé tartozott, nagyon is lehetséges. Az Úr tágabb családja a palesztinai keresztény közösségek első buzgó követői közé számított. A helytartót azonban nem érdekelték az ilyenféle összefüggések. Rövid úton kijelentette: „Ha elismered Krisztust, akkor ismerd el a mi isteneinket is! És felszólította Konont, hogy vegyen egy csipetnyi tömjént és egy kevés bort, és mondja: „Legfölségesebb Zeusz, mentsd meg ezt a népet!" „Hallgass a tanácsomra — beszélt a helytartó az öregemberhez —, hagyj fel ezzel az istentelen kultusszal! Vess véget ennek a helytelenkedésnek, és élj boldogan velünk együtt!" Konon azonban feltekintett az égre, halkan elmondott egy imát, majd bátran válaszolt: „Hogy merészeled így gyalázni a mindenség Istenét, akinek a kezében van az életed. Bárcsak mindazokkal együtt, akik bátran megvallják az ő nevét, örökké zenghetném és magasztalhatnám őt, az egész világ üdvözítő Istenét!" Amikor a helytartó látta, hogy sem a rábeszélése, sem heves fenyegetései nem érnek el semmit, röviden tanácskozott a tanácsadóival, majd megparancsolta, hogy verjenek szögeket Jézus Krisztus ártatlan hitvallójának ízületeibe. A zsarnok ezután átszegezett lábakkal futtatta Konont a kocsija előtt, miközben két katona ostorcsapásokkal hajszolta. Konon nem állt ellen, csupán a zsoltárverset imádkozta:

„Várva vártam az Urat,
ő lehajolt hozzám és meghallgatta kiáltásomat" (Zsolt 40, 2).

A piactér közelében az ilyen kegyetlenül megkínzott kimerülten roskadt a földre, még egyszer feltekintett az égre, és így szólt: „Úr Jézus, vedd magadhoz a lelkemet! Ragadj el a vérszomjas kutyáktól! Adj nekem nyugalmat mindazokkal az igazakkal együtt, akik teljesítették az akaratodat! Igen, Istenem, Te vagy az örökkévalóság Királya!" Ezután keresztet vetett és meghalt.

A keményszívű bírót mélyen érintette, amikor be kellett látnia, hogy ez az egyszerű ember lélekben legyőzte őt. Hamarosan felkerekedett és továbbállt. Így menekült meg a város Konon kertész vértanúsága által.

BAMBERGI SZENT OTTÓ érsek

Ünnepe: július 2.
* Schwaben, 1060 körül
† Bamberg, 1139. június 30.

Bamberg érsekségét, illetve püspöki székét még ma is szívesen nevezik Szent Ottóénak. Vele, a nyolcadik püspökkel kezdődik az 1007-ben alapított keleti frank püspökség történetének második korszaka. Máig is ő az, aki a leghosszabb ideig volt ezen a széken. Élete és tevékenysége kiemelte őt elődei és utódai közül. A püspökség császári alapítói, Szent II. Henrik (lásd: A szentek élete, 345. o.) és Szent Kunigunda (lásd: 125. o.) mellett az egyházmegye harmadik védőszentje lett. Sírja a Bamberg melletti egykori bencés kolostor Szent Mihály templomában mindmáig nagyon látogatott kegyhely.

Nagy tekintélyét Ottó nem a szülői házának köszönheti (feltehetően egy kevésbé vagyonos sváb nemesi nemzetségből származott), hanem egyedül személyiségének. Fiatal éveiben összetalálkozott Regensburgban Judittal (1047—1102), IV. Henrik császár nővérével (akinek első férje Salamon magyar király volt), és vele együtt ment udvari káplánként Lengyelországba, amikor az Salamon halála után egybekelt Wratislaw herceggel. Eme összeköttetések révén kapcsolatba került a császári udvarral, sőt magával a császárral is. Henrik császár (1056—1106) személyes szolgálatára akarta megnyerni. Először a lassan haladó speyeri dómépítés felügyeletét bízta rá, s Ottó már ekkor bebizonyította szervezőképességét. Láthatóan meggondolás nélkül állt a kiátkozott császár rendelkezésére, aki 1097-ben királyi káplánná tette, kevéssel utóbb a birodalom kancellárjává, 1102-ben bambergi püspökké emelte.

Ottó ezzel a birodalom papi fejedelmeként és a császárokkal különleges kapcsolatban álló egyházmegye püspökeként belekerült kora nagy küzdelmeibe. Szent VII. Gergely pápa (lásd: A szentek élete, 216. o.) óta a császár és a pápa közt nyílt küzdelem tört ki a püspökségek betöltésével kapcsolatban; a császárnak a hagyományból és a birodalmi alkotmányból fakadó igényeivel a pápa szembeállította az egyházi választás előjogát. A viszálykodást — amelyet a püspöki hivatal jelvényeinek az adományozásáról „investitúra-harc"-nak neveztek — mindkét oldalon teljes erővel, kölcsönös megalázással és lealacsonyítással, letétellel és átokkal folytatták. Ottó azon fáradozott, hogy ebben a villongásban mindkét féllel szemben igazságosan járjon el és közvetítő is legyen. Egyforma hűséget tanúsított az Egyház és a birodalom iránt. Már a püspöki méltóság átvétele azt mutatja, hogy Ottó nem szándékozott egyoldalúan a pártjára állni egyiknek sem; bár 1102 karácsonyán a császár kinevezte, s gyűrűvel és pásztorbottal is beiktatta, felszen-

telését addig halogatta, amíg 1106 pünkösdjén Anagniban II. Paszkál (1099—1118) fogadhatta. Ekként a kereszténység mindkét vetélkedő feje törvényesítette a bambergi püspököt. Hasonlóképpen igyekezett távol maradni a politikai zűrzavaroktól, amíg a jogi helyzet nem tűnt számára elég világosnak. Ottó ereje nem valamely párthoz csatlakozásban, hanem a közvetítésben rejlett. Így 1107-ben V. Henrik megbízásából Châlonban tárgyalt az invesztitúra kérdéseiről. Ott volt azon a nevezetes római úton is, amely a császárnak koronázást, a pápának pedig súlyos megaláztatást hozott; Ottó ezúttal is közvetíteni kívánt. Amikor azonban minden fáradozása reménytelennek tűnt, visszavonult a birodalom ügyeitől. Csak 1121-ben, amikor kilátás nyílt a sikerre, fogott hozzá ismét a közvetítéshez. Tekintélye és befolyása végül megérlelte a wormsi konkordátumot, a nagy békeművet, amely 1122-ben kompromisszumos formában véget vetett a küzdelmeknek.

Néhány évvel ezután teljesen személyes és egyházi feladatot bíztak rá. III. Boleszláv lengyel herceg, Judit fia, országába hívta, hogy az éppen meghódított Pomerániát megnyerje a keresztény hitnek. Ottó nagy pompával indult útnak 1124 májusában. Ezen az első missziós útján, amelyen nem hiányoztak a veszélyek és a bajok, prédikált és keresztelt, sok templomot alapított, és művének folytatására missziós papokat hagyott hátra. 1125 márciusában ismét Bambergbe érkezett. Három évvel később másodszor is Pomerániába kellett vonulnia, hogy a hitehagyottakat visszavezesse a hitre. Számos helyen missziónálva meghozta az országnak a kereszténység végleges megerősítését. Pomerániai vállalkozásaira is jellemző diplomáciai ügyessége; úgy igyekezett eljárni, hogy senkinek a jogait meg ne sértse. Első útja Lengyelországon és érseki székhelyén, Gnieznón, a második a Kelet felé misszionáló német érsekségen, Magdeburgon át vezetett. Ottót joggal nevezik Pomeránia apostolának.

Egyházmegyéje határain messze túl ismert volt mint kolostoralapító és a szerzetesség ügyének előmozdítója. A kor irányzatait anélkül követte, hogy előnyben részesítette volna bármelyiket is az egymással vetélkedő reformirányzatok közül. Támogatta a hirsaui reformot, amely a clunyi mozgalom folytatójaként Németországban az egyházi fegyelem megújításáért küzdött, és teljesen a pápai párt felé fordult; ugyanígy támogatta a ciszterciek és premontreiek új rendjét is. Életrajzírói hét egyházmegyében huszonhét kolostort sorolnak fel, amelyeket Ottó alapított vagy megújított. Hozzá, mint tapasztalt szervezőhöz fordultak, ha valamely régi vagy új kolostor nehézségekkel küzdött. Így segített a bambergi egyházmegyében Michelfeld és Langheim, a würzburgiban Aura és Vessra, az eichstättiben Heilsbronn és a Regensburg melletti Prüfening, a passauiban Aldersbach, Karintiában Arnoldstein és a halberstadti egyházmegyében Reinsdorf megalapításában. Működésének legfőbb területe a bambergi püspökség volt.

Fontos helyeket szerzett meg a bambergi egyház számára: Kronachot, Pottensteint, Gössweinsteint és sok mást. A Rajnától Karintiáig terjedő birtokai meglehetősen független cselekvést tettek lehetővé számára. Mindennél azonban fontosabb az egyházi tevékenysége, a vallási élet megújítása a békétlenség évei után. Ezt a célt szolgálta az 1134-ben és 1137-ben tartott

egyházmegyei zsinat mellett a plébániák alapítása és megerősítése vidéken. Bambergben befejezte a dóm építését és az 1117-es földrengés által ledöntött michelsbergi kolostor újjáépítését; az utóbbi egyébként különleges szeretetét és bőkezűségét élvezte. Karitatív gondoskodásának a tanúja volt Bambergben az általa alapított Szent Egyed és Szent Gertrúd kórház. Nagy buzgósággal támogatta az egész birodalomban híressé vált bambergi dómiskolát, és az ő korában virágzott a michelsbergi apátság íróiskolája, amelynek a tagjai közé tartoztak későbbi életrajzírói, Ebo és Herbord († 1168) is.

1139. június 30-án halt meg Bambergben, s a michelsbergi kolostorban helyezték örök nyugalomra. 1189-ben III. Kelemen pápa avatta szentté.

BOLDOG RAJMUNDUS LULLUS misszionárius

Ünnepe: július 3.
* Palma, 1232.
† Bougie-ból Mallorcába vivő útján, 1316.

Születése és ifjú évei Aragóniai I. Jakab (1214—1276) idejére esnek, aki visszafoglalta az araboktól a Baleári-szigeteket, Valenciát és Murciát. Rajmund apja jelen volt Palma ostrománál. Egyetlen gyermeke, Rajmund apród a királyi udvarban, majd a harmadik fejedelmi sarjnak, mallorcai II. Jakabnak a nevelője lett.

A tüzes Rajmund mohón szívta magába az aragóniai udvar trubadúr légkörét. 1256-ban megházasodott.

Midőn egyszer egy nagyon is kétes értékű dalt költött egy hölgy számára, megjelent neki a keresztre feszített Jézus; megjelent még egyszer, majd újból, és mikor 1263. október 4-én a ferencesek templomában a püspök megragadó szavakkal festette le Assisi Szent Ferenc teljes önátadását Szegénység Úrnőnek, Rajmund véglegesen elhatározta, hogy új életet kezd. Hosszabb zarándokutat tett Francia- és Spanyolországba. 1264-ban Pennaforti Szent Rajmund (lásd: A szentek élete, 34. o.) tanácsára visszatért családjához (két gyermeke volt) Mallorca szigetére. Életét különféle tanulmányoknak szentelte (arab nyelv, szabad művészetek, filozófia), és feltehetően egy domonkos rendi pap vezetésével, tanulva és imádkozva elmélyítette hitbeli ismereteit. A Randa-hegy magányában kilenc év alatt szívós kitartással megszerzett ismeretei egy mindent átfogó szemléletbe rendeződve megadták a hőn óhajtott felkészültséget a messzire vezető, megnyugvást nem ismerő missziós utakra. Most már semmi sem tartotta vissza: sem a felesége, sem a gyermekei, sem a vagyona. Szilárd meggyőződésévé vált, hogy Isten nagyobb munkára választotta ki, ezért elbúcsúzott övéitől. — Tudományos szemléletét Isten szent adományának tekintette.

Annak az eszmének a megszállottjaként, hogy újból megnyeri a hitnek Afrika és Kisázsia elkereszténytelenedett vidékeit, Rajmund többször is beutazta a Földközi-tenger nagy részét, s megkövezései, megbotozásai és börtönbe vettetései ellenére sem mondott le arról, hogy alkalmas vagy alkalmatlan időben nagy bátorsággal hirdesse a keresztény hitet — a Szentháromság és a Megtestesülés misztériumát — mohamedánoknak és zsidóknak, és egyre újabb himnuszokat szerzett a szeplőtelen Szűzanya tiszteletére. — Előrelátó módon követelte a keresztények mozgósítását a tatárok megtérítésére, akik egyébként — mint helyesen megjövendölte — mohamedánokká lettek, és a bizánci birodalom határain Nyugatot fenyegető veszéllyé növekedtek. — Keresztes hadjáratok részletes katonai és gazdasági

terveit dolgozta ki, és 1292-ben, egy évvel Akkó eleste után IV. Miklós pápa (1288—1292) elé terjesztette őket. Meglátása szerint az ilyen tervek végrehajtását egységes központból kell irányítani, valamennyi lovagrendet eggyé kell összefogni, egyetlen katonai vezérnek kell az élükön állni, a nem keresztény országok misszióinak ügyét egyetlen kuriális bíborosnak kell irányítania. Ha Rajmundon múlt volna, a Propaganda Fide pápai intézetét 1622 helyett már a 13. században felállították volna. Azt javasolta, hogy a keresztény seregben a vezénylés nyelve csak egy (a latin) legyen, a hithirdetők viszont különleges nyelviskolákon tanulják meg a munkájukhoz szükséges nyelvet. — Szorgalmazta az első „nyelvi kolostor" megalapítását Miramarban mallorcai II. Jakab segítségével, XXI. János pápa (1276—1277) pedig ünnepélyesen megerősítette egy 1276-ban kelt bullájával. Miramarban Rajmund is oktatott egy ideig tizenhárom ferencest az arab nyelvre. Az alapítás azonban összeomlott a katalán ferenceseknek a Szegénység Úrnőhöz való csaknem aggályos hűsége miatt. 1312-ben viszont V. Kelemen pápa (1305—1314) a vienne-i zsinaton, amelyen Rajmund is jelen volt, aláírt egy dekrétumot öt európai nyelviskola létesítéséről. Egy kis reménysugár volt ez a rendíthetetlen harcos számára. Útjain gyakran kísérte sikertelenség, de Rajmund kitartott.

Aragóniai II. Jakab, mallorcai II. Jakab unokája igyekezett védeni és segíteni a nyolcvan éven felüli Rajmundot, amikor 1314-ben utoljára vitorlázott el Tuniszba. Tunisz uralkodójához szóló ajánlólevéllel látta el, s Katalónia ferences elöljáróihoz több kérést intézett, hogy az agg misszionárius után küldjenek Afrikába egy testvért segítőül.

A hagyomány szerint Rajmund 1316 elején lemondott a királyi oltalomról, elhagyta Tuniszt, és Bougie-ba indult, ahova a belépést halálbüntetés terhe alatt tiltották meg. El is fogták és megkövezték. Ezt túlélte, de a hajón, amelyen menteni próbálták, a nyílt tengeren belehalt sebeibe.

1448-ban Palma Szent Ferencről elnevezett gótikus csarnoktemplomában fehér márványból pompás síremléket emeltek Mallorca védőszentjének. X. Leó pápa (1513—1521) e templom számára boldog Rajmund tiszteletére zsolozsmát engedélyezett. 1763-ban XIII. Kelemen megerősítette a fennálló kultuszt a mallorcai egyházmegye számára. 1847-ben IX. Pius még egyszer megerősítette elődei határozatát, és a kultuszengedélyt kiterjesztette az egész ferences rendre.

AUGSBURGI SZENT ULRIK püspök

Ünnepe: július 4.
* Augsburg, 890.
† Augsburg, 973. július 4.

993-ban került első ízben sor arra, hogy a Lateráni bazilikában a pápa nyilvánosan szentté avasson valakit; addig az egyházmegyék és a kolostorok maguk emelték oltárra szentjeiket. Ettől kezdve a Kúria igyekezett a szentté avatás jogát a kezébe venni, a különféle egyházak pedig arra törekedtek, hogy egy-egy szent tiszteletéhez megszerezzék Róma jóváhagyását. Az első, aki így került a szentek sorába, Augsburg püspöke, Szent Ulrik volt. „Miután segítségül hívta a Szentlelket a zsinat — a szentszék és az egybegyűltek egyetértésével —, úgy határozott, hogy a tiszteletre méltó Ulrik augsburgi püspököt Isten templomaiban mindig megünnepli, és ezzel is gyarapítja a fölséges Isten dicséretét" — hirdeti a pápai bulla, amelynek Gallia és Germánia püspöki kara volt a címzettje. Ulrik harmadik utóda, Liutolf érte el, hogy húsz esztendővel azelőtt elköltözött előde, akit mindenütt szerettek és már előbb szentként kezdtek tisztelni, a kanonizált szentek sorába kerüljön. Így az augsburgi egyházmegyének a saját püspöke lett a patrónusa Szent Afra vértanú mellett, akinek templomában Ulrikot — saját kérése szerint — eltemették. (A Szent Ulrik és Szent Afra templom — mai alakjában a kései gótika és a reneszánsz alkotása — a dómon kívül Augsburg leglátogatottabb zarándokhelye lett.) Az augsburgi szent neve csakhamar ismertté vált a német határokon túl is. Otloh Sankt Emmaram-i szerzetes 1050 körül azt írta, hogy Ulrik szentségének „jó illata" az egész keresztény világot betöltötte. A kései középkorban gyakran folyamodtak hozzá segítségért mindenféle gondban, bajban.

Ulrik életéről részletes és megbízható beszámolót a *Vita Udalrici*ben találunk. Ezt az életrajzot bizalmasa, Gerhard kanonok írta, minden bizonnyal a szentté avatás előkészítésére. Ulrik egy sváb nemesi nemzetségből származott, amelynek Wittislingen körül voltak birtokai, és amely egészen a 13. századig fennmardt; az utolsó sarj Hartmann augsburgi püspök volt. Anyai részről rokonságban állt a sváb hercegekkel és Szent Adelheid (lásd: 625. o.) császárnővel.

Miután az előkelő Sankt Gallen-i kolostorban tanulmányait befejezte, az augsburgi püspök kamarása lett, akinek föltehetően rokona is volt. Amikor a püspök meghalt, Ulrik visszavonult, és özvegyen maradt édesanyja birtokait vette kezébe. 923-ban a családnak sikerült elérnie, hogy Ulrikot meghívják augsburgi püspöknek. Élete vége felé maga is gondolkodott azon, hogy unokaöccse, Adalbero javára lemond a püspökségről; a császárt sikerült is tervének megnyernie, de a német püspöki kar Ingelheimben nemet mondott

az agg püspöknek, s bár egyébként tiszteletet nyilvánítottak iránta, nepotizmusát nem engedték érvényesülni.

A birodalom szolgálatában Ulrik püspök két kiemelkedő sikert ért el. Az I. Ottó elleni utolsó nagy felkelés idején, amelyben I. Ottó fia, Liudolf sváb herceg is részt vett, a püspök 954-ben elérte, hogy apa és fia, akik már készen álltak az ütközetre, fegyverszünetet kössenek. Ez az ország belső békéje szempontjából igen nagy jelentőségű tettnek számított. A következő évben a magyarok ellen lépett fel Ulrik, akik meg akarták támadni Augsburgot; irányította a védelmet, ellenőrizte a védő falak építését és könyörgéseket tartott. Bár a 955. augusztus 10-i lechmezei csatában nem vett részt, mint ahogy a legenda tartja, mégis jelentős része volt a győzelemben, mert ha a város védelme nem járt volna sikerrel, a birodalmi sereg sokkal kedvezőtlenebb helyzetbe került volna.

Egyéb kedvezmények mellett azt a kiváltságot is elnyerte a püspök jutalmul a királytól, hogy saját pénzt verethessen, amit akkor csak kevesek tehettek. Számos törvénynapon részt vett, és gyakran ő hitelesítette az okiratokat. A birodalom lelki fejedelmeként becsvágy nélkül igyekezett feladatainak megfelelni.

952-ben az Augsburg közelében megtartott nagy zsinaton a püspökök a papság és a szerzetesség megreformálását határozták el. Augsburg tekintélyes főpapját később püspökszentelésekre is felkérték. Már 934-ben az ő tanácsára választották meg a szomszédos konstanzi egyházmegye püspökévé Konrádot (900—975).

Ulrik ötven esztendőn át volt egyházmegyéjének és városának buzgó főpásztora és atyja. Beiktatása idején a sváb és a bajor földön sok gondot okoztak a külső ellenség támadásai és a belső bajok. Amit a püspök huszonöt esztendő alatt épített, az Liudolf felkelése és a magyarok betörése idején elpusztult. Újra nekilátott a dóm, az Afra-kolostor, a város és a városfalak újjáépítésének, és országszerte előmozdította a templomépítést, de nem tartozott a művészetek nagy mecénásai közé. Pályafutását intézőként kezdte, s ennek püspök korában is hasznát vette, hiszen mint püspök is hatalmas birtok ura volt. Ha a szükség megkívánta, igénybe vette a püspöki javakat. Legtöbbet azonban az egyházi élet megújításáért tett: rendszeresen összehívta az egyházmegyei zsinatot, ellátogatott a legeldugottabb helyekre is, bérmált, személyesen vezette a káptalant és hozott döntést egyházjogi ügyekben, s ilyenkor sem időt, sem fáradságot nem sajnált, hogy az igazságot kiderítse és érvényre juttassa. Hatásos prédikációival küzdött a visszásságok és a babonaság ellen is. Előmozdította a papság képzésének ügyét, papjaival szoros kapcsolatban állt és a szerzetességet is támogatta. Az akkori nehéz időkben fontosnak tartotta, hogy a kolostorok a püspök keze alá kerüljenek, így akarván biztosítani, hogy Szent Benedek regulája szerint éljenek.

Ulrik életében az aszketikus gyakorlatok is helyet kaptak, vonzotta az imádság és a zsoltározás, s föltehető, hogy titokban a szerzetesi szabályok szerint élt. De lényéhez az is hozzátartozott, hogy ünnepi alkalmakkor tudta

kedvelni a vidám társaságot is; volt szeme a természet élvezéséhez. Vidámsága nemegyszer jelentett erőt és vigaszt környezete számára. Szoros barátság fűzte Szent Konrád konstanzi püspökhöz, Boldog Eberhard einsiedelni apáthoz (934—958) és Szent Wolfgang (lásd: 567. o.) regensburgi püspökhöz. Másfelől barátja volt a szegényeknek is, akiktől soha nem tagadta meg bőkezűségét; az asztaláról étkeztek és bizonyos alkalmakkor ajándékokat is kaptak, a róluk való gondoskodást pedig saját alkalmazottai egyik fontos feladatává tette. Amikor egyházmegyéjét látogatta, csapatostul követték a szegények, s ezeknek a háborúk utáni nehéz időkben mindig többet juttatott az okvetlenül szükségesnél. Kísérőit, valamint azokat a papokat és világiakat, akik a környezetébe kerültek, jól megválogatta, s nemcsak a kormányzásban számított szolgálataikra, hanem ha kellett, reprezentált is. Az ünnepélyes formáknak a liturgiában is igyekezett teret adni Isten dicsőségére és a szentek tiszteletére.

A földi élethez hozzátartozik az emberi tevékenység, a munka és a kormányzás öröme vagy az öregség és annak méltósággal és alázattal való elviselése is. S Augsburg püspöke e téren is elöl járt jó példával. Harmadik római útján (971—72) már vinni kellett, a már említett ingelheimi zsinaton pedig már nem védekezhetett személyesen. Unokaöccse, Adalbero halála után az agg Ulrik törődött annak házával; még egyszer gazdagon gondoskodott a papokról és a szegényekről, és külön gondja volt arra a nyomorékra, aki Kemptenben a temetőben élt.

Megindító, ahogy a források Ulrik haláláról beszámolnak. A haldokló azt, ami személy szerint az övé volt, már jóval előbb szétosztotta a szegények és a szolgái között. Egy nap, miután a szentmiseáldozatot bemutatta, kereszt alakban hamut szóratott a földre, ráfeküdt és Nagy Szent Gergely (lásd: A szentek élete, 511. o.) műveiből felolvastatta a másik életről szóló fejezetet. A hatalmas egyházfejedelem koldus módjára halt meg, a puszta földön fekve. Regensburg püspöke, Wolfgang temette el, aki a betegágyához igyekezett, de mire odaért, Ulrik már halott volt.

ATHOSZ-HEGYI SZENT ATANÁZ szerzetes

Ünnepe: július 5.
* Trapezusz, 925/930.
† Athosz-hegy, 1002 körül.

Athosz szent hegyének ezredéves ünnepsége 1963-ban távoli körök érdeklődését is újból ráirányította a keleti szerzetességnek erre az ősrégi központjára. Egyúttal nagy alapítóját, Szent Atanázt is újból kiemelték a feledésből, amelyben — legalábbis a római egyházban — teljesen elmerült.

A Fekete-tenger melletti Trapezuszban született a 10. század első felében, tehetős és tekintélyes szülők gyermekeként, s a keresztségben az Abraamius nevet kapta. Korán elvesztette szüleit, és anyjának egy rokona fogadta örökbe. Abraamius alapos nevelést és jó kiképzést kapott a világi tudományokban is. Szerencsés választással még fiatal éveiben a császári városba, Bizáncba (Konstantinápoly) került. Nagyon tehetséges tanítókra bízták, ők azután az élénk és rendkívül tanulékony fiút derék ifjú tudóssá képezték. Alighogy felnőtt, maga is tanszékhez jutott és igen keresett tanítóvá lett. Nyitva állt előtte a sikeresen felfelé ívelő tudós pálya. Az aszketikus életre való hajlandósága azonban erősebb volt mindenféle világi becsvágynál, és gazdag rokonai, akiknek házában otthonra talált, megrökönyödve vették észre, mint merül bele titokban a szigorú aszkézisbe.

Amikor Abraamius egy utazása során megpillantotta a sűrű erdővel benőtt Athoszt, mélységes vágyódás fogta el, hogy ott, a vadonban telepedjen meg. Anélkül, hogy tudatosult volna benne, először találkozott élethivatásával. Hazatérése után Bizáncban megismerte a híres Maleinasz Mihályt, Bithünia egy akkoriban virágzó kolostorának, Küminasznak igumenjét, és felfedte neki régi, most újból fellobbant vágyát, hogy szerzetes legyen. Éppen ilyen jelentős volt későbbi fejlődésére, hogy megismerkedett egy hadvezérrel, a későbbi bizánci császárral, Niképhorosz Phokasszal, Maleinasz Mihály unokaöccsével. Alig hagyta el Maleinasz Mihály Bizáncot, hogy visszatérjen kolostorába, Abraamius is — köd előtte, köd utána — elmenekült onnan. Küminaszba ment, s beöltözésekor egykori tanítójának, Atanáznak nevét kapta. Így kezdte el régóta vágyott szerzeteséletét egész akkori szigorúságában. Először persze meg kellett tanulnia az alapelveket: az imádságot, hallgatást, alázatosságot és engedelmességet. Küminaszban az élet olyan volt, mint a remetéké; a kolostori iskola is csak a remeteéletre való előkészítést szolgálta. Szabad idejét Atanáz könyvek másolásával töltötte.

A begyakorlás négy éve után elöljárói „a csendesség nagy harci állapotába" bocsátották, vagyis ezentúl a lavrától bizonyos távolságban remeteként élhetett egy parányi cellában kenyéren és vízen, kemény lemondásban; de továbbra is engedelmességre volt kötelezve elöljárója iránt.

Nem tartott sokáig ez az állapot; Atanázt is elérte a zavartalan istenkeresés sok nagy kedvelőjének sorsa: ismertté és híressé vált. Elöljárója nemcsak testvéreket, hanem mindenhonnan származó magas állású látogatókat is küldött hozzá, hogy az üdvösség szavát hallják tőle. Niképhorosz Phokasz is, aki Atanáznak egész életében rendkívüli tisztelője maradt, azok között volt, akik felkeresték csendes remetelakában. Akkor vallotta meg először Atanáznak Niképhorosz azt a szándékát, hogy lemond a világról és szerzetes lesz, mihelyt meg tud szabadulni a császári szolgálattól. A kolostorban az a hír kelt szárnyra, hogy Meleinasz Mihály Atanázt szeretné utódjának a lavra vezetésében.

Atanáz másodszor is elmenekült, ezúttal az Athoszra, hiszen már régóta az volt titkos vágya, hogy a magányban kizárólag Isten számára legyen csak jelen. Ám épp itt ragadta meg Isten karja a mit sem sejtő Atanázt.

Már akkoriban is voltak a szent hegyen szerzetesek, de csupán szervezetlen remeteséget alkottak, s pontosan ez a nyers egyszerűség felelt meg „a szökevény" eszményének. Ott éltek, ahol szegényes cellájukat felállították, regula nélkül, szétszórva a hegyen. Bizonyos fajta szerzetesi tanács a „protosszal" az élén gondoskodott a közös kérdések elengedhetetlen szabályozásáról.

A szerzetesek egyikéhez, aki tudott egy kevéssé olvasni és írni, csatlakozott Atanáz álnéven, állítólagos hajótöröttként, s úgy alárendelte magát vezetésének, mintha kezdő és írástudatlan lett volna. De nem sokáig rejtőzködhetett. Niképhorosz Phokasz, aki akkorra a kelet-római birodalom csapatainak legfőbb parancsnoka lett, nyomoztatott az eltűnt után; egy ideig eredménytelenül, mert Atanáz mindig értett a rejtőzködéshez. Az analfabétának vélt azonban elárulta magát húsvét ünnepén az Írás egy olvasmányának szép előadásával, de sikerült a protoszt rávenni, hogy őrizze meg titkát. Amikor azonban Niképhorosz testvére, Leo Phokasz a szkítákon aratott nagy győzelme (958—959) után az Athoszra érkezett, hogy győzelméért hálát adjon Istennek, felfedezte a keresettet; Atanáznak vissza kellett térnie cellájába. A folyamat megismétlődött: megint áramlani kezdtek hozzá az emberek, s ő ismét csak kerülte a dicsőséget és a tiszteletet, és ezúttal az Athosz sűrű erdeibe menekült. Melanának, „Feketeföld"-nek hívták ezt a vidéket; a hagyomány pedig hozzácsatolja ehhez a névhez a fiatal vezeklő nagy és talán döntő kísértését: elfogta a letörtség, az a csaknem ellenállhatatlan kísértés, hogy ott hagyjon mindent, a belső kedvetlenség, a megunás, a csaknem minden istenkereső, különösen pedig a remeték nagy réme. Egy teljes évig tartott kínos vergődése, mígnem azután Isten megszabadította tőle, s visszaadta hivatásának örömét és biztonságát. Ebben az évben saját magán tapasztalhatta meg Atanáz a remeteélet veszélyes voltát, ezzel pedig megnyílt a szeme a szerzetesség közösségi életének fontosságára. Lépésről lépésre kérlelhetetlenül érte ezután az Istentől elrendelt sors a még mindig vonakodót. Azzal kezdődött, hogy Niképhorosz Phokasz, aki Szicíliában a szaracénok elleni döntő hadjárata előtt állt, néhány Athosz-hegyi szerzetest, mindenekelőtt pedig Atanázt sürgősen magához kérette. A szükséges pénzzel is ellátva megbízta, hogy az Athoszon lavrát építsen templommal

együtt; ő maga, Niképhorosz is oda szándékozott később szerzetesként belépni. Atanáz még egyszer védekezett, mert — mint maga írja — „szabadon és egyedül akar élni", menekül az emberek sokasága és a vele járó szétszórtság elől; nem fogadta el sem a megbízatást, sem a pénzt, és visszatért cellájába, a szent hegyre. Nem sokkal később — bár még mindig kényszeredetten — mégis meg kellett adnia magát Niképhorosz utána küldött követeinek. Ez volt életének döntő fordulata.

A 962. év vége felé meg kellett kezdődnie az Athoszon az első építő tevékenységnek. Először a „kathiszmát", a remetelakot állíttatta fel Atanáz, nagy barátja, Niképhorosz számára egy kis oratóriummal együtt, majd hozzáfogott a Szűzanya tiszteletére emelendő kereszt alakú főtemplom építéséhez. Az építkezés gyorsan haladt, és a munka megkezdésétől számított négy hónap múlva a fele már elkészült; ekkor 963-ban érkezett a hír Bizáncból, hogy Niképhorosz a katonaköpenyt felcserélte a keletrómai császár bíborával.

Atanáz számára ez nem jelentett mást, mint az Isten iránti hűség megszegését, hiszen Phokasz szerzetesi életet fogadott. Megszakította a templom építését, és elindult a császárváros felé, hogy a császári felség lelkére beszéljen. A császár megadóan és alázatosan hallgatta barátja gondolatait; megesküdött, hogy tervét egyszer végre fogja hajtani, és nagy fáradsággal sikerült Atanázt annyira megnyugtatnia, hogy az visszatért Athoszra, és folytatta művét. Atanáz visszatérése után az építési munkálatok a szent hegyen folytonosan és igyekezettel haladtak, ilyképpen pedig az Athosz arculata és sorsa döntően megváltozott. A nagy templom elkészült, és két kis oratóriumot illesztettek hozzá; a templom körül kialakultak a cellák, s a templom „mint valami szem tekintett rájuk minden irányba". Következtek a malmok, konyhák, a refektórium, kórház, vendégotthon és fürdő a betegek számára. Fáradságos munkával kellett kiirtani az erdőket, s a fölszaggatott terepet elegyengetni. A vizet messziről, az Athosz magaslatáról vezették le. A munka láttára mindenfelől áramlott az építkezőkhöz a segítség, és sokan közülük maguk is szerzetesek lettek. Atanáz szilárdan kézben tartotta a fiatal alapítást, shozzáértő vezetésével gyorsan és szüntelenül nőtt a szerzetesek közössége; a hegyi lakók közül is sokan csatlakoztak hozzá. A császár terület- és pénzadományai, amelyek okmányai még ma is megvannak, s más pártfogók pénz- és természetbeli adományai biztosították külső fennállásukat. E munka végtelen fáradságát azonban — így vall később maga a szent — csak Isten ismeri, „aki mindent könnyűszerrel vezet a semmiből a létbe".

Amikor 969-ben Niképhorosz Phokasznak, aki a keletrómai birodalom császáraként is szerzetes módon élt, gyilkos kéz kioltotta életét, Atanáz Isten rendelésének látta, hogy szándéka megvalósulását — azt, hogy az Athoszon szerzetesi ruhát öltsön — „vértanúhalállal" pótolta. A trónon Phokaszt gyilkosa, Tzimiszkész János követte (969—976). Ugyanabban az időben az Athoszon régóta parázsló nyugtalanság lobbant fel. A szent hegy régi lakóinak, különösen a protosznak, szemében szálka volt Atanáz eljárása; a régi szerzetesi hagyományok lerombolását látták ugyanis benne.

A szerzetesi élet két különböző eszménye, a remeteség és a közösségi élet került szembe e vitában.

„Miért tűritek el Atanázt?" — tüzelték egymást az új irányzatból való ellenfelek. „Költséges épületeket emelt, vízvezetéket és kikötőt épített; a világot hozta fel az Athoszra, és szétrombolja a régi erkölcsöket. Még kerteket és szőlőket is telepít." Az a kísérlet azonban, hogy az új császárt Atanáz ellen ingereljék, meghiúsult. Amikor Atanáz Konstantinápolyba utazott, hogy önmagát és művét igazolja, Tzimiszkész császár nagyvonalúan támogatta az építkezés folytatását.

Minden ellenségeskedés és fondorlat ellenére, amely itt-ott a későbbi években is fellobbant, Atanáz hivatásának biztonságával haladt végig a számára kijelölt úton. A külső építkezést hasonló célratöréssel és energiával követte a belső. Ő, aki szenvedélyesen szerette a zavartalan csendet, aki kezdetben nem akart mást, mint hogy a saját „lelkét megmentse", és lehetőleg mások vezetésére bízta magát, az események folytán a közösségi szerzetesi élet úttörője és élharcosa lett az Athoszon.

Regulájában, amely nem sokkal a császári pártfogójának halála után keletkezett, teljesen a közösség áll a középpontban. Számára a közösség, amint ismételten mondja: „ekklészia", s ennek belső egysége, az alapító legfőbb kívánsága nem más, mint Krisztus testének egysége. Az igumen szerzetesének atyja és testvére. „Testedet és lelkedet és minden egyebet a szeretet egyenlőségében szét kell osztanok valamennyi lelki gyermeked, testvéred és atyád között" — vési jövendő követőinek lelkébe. A testvéreknek mindenkük közös: a házuk, az asztaluk, mindenekelőtt pedig az istenszolgálatuk. Tökéletes engedelmességgel és mély alázattal viseltetnek elöljárójuk iránt. A szeretet mindnyájuk egyesítő köteléke. A testvérek létszámát 120 személyben állapította meg. Közülük csak öten vonulhattak vissza időnként elöljárójuk engedélyével a környező cellákba „hészükhaszta"-ként, hogy szemlélődéssel és imádsággal foglalkozzanak. Ebben még egyszer felismerhető Atanáz régi izzó szeretete a zavartalan csend iránt. Vallomása szerint azonban nagyon jól ismerte saját tapasztalatából a magány veszedelmeit, és „hosszú évek sok fáradságával felismerte, hogy leghelyesebb, ha közösen élnek a testvérek, hogy a koinobiumban *egy* szív, *egy* akarat, *egy* vágy és *egy* test legyen sok tagból összeillesztve; csak így valósul meg a testvéri közösség teljessége". A közösség teljességét szolgálta a néhány remete is „lelki útbaigazításával, tanácsával és imádságával".

Atanáz így békítette össze egymással termékeny feszültségben életének két pólusát. A szentnek három írása maradt ránk, amelyekben behatóan szabályozza kolostorának felépítését és lelkiségét.

Hátralevő napjait teljesen életművén való munkálkodásának szentelte. Tekintélye mindinkább nőtt. Mindenfelől áramlottak az Istent keresők a szent helyre; érkeztek Rómából, Itáliából, Calabriából, Amalfiból, Ibériából, Arméniából. Mindegyikük tanácsra és segítségre lelt. Az utókor emlékében úgy élt tovább a szent, mint Krisztusnak mindenkor szeretetre méltó, vidám és mindenekfölött alázatos szolgája.

Egyfajta önkéntes engesztelő halálnak látták tanítványai Atanáz hazatérését. A templom egyik bővítésekor feltétlenül saját kezével akarta lezárni a kupolát. Hat más testvérrel együtt lezuhant, s a rázúduló omladék maga alá temette. Nem könnyű a hagyomány teljességéből kihámoznunk a szent belső útját. Végrendeletében azonban talán a hitvallás fényét vetítik szenvedéssel teli nekigyürkőzésére a következők: „Fölötte nagy fájdalomban töltöttem életemnek minden napját, hiszen pontosan tudtam, hogy lelkem gyengeségében teljességgel képtelen volt mások vezetésére. Hogy hitében, mély alázatosságában és nagy szeretetében mégis engedelmesen magára vette az Isten által rárótt terhet, ezzel sok évszázadra megmutatta az utat az Athosz-hegyi szerzetesség számára, azt nagysága és szentsége idézte elő.

HIRSAUI BOLDOG VILMOS bencés apát

Ünnepe: július 5.
* Bajorország.
† Hirsau, 1091. július 5.

A gyermek Vilmos nevelését a szülei a rengensburgi Szent Emmeram apátságra bízták. Képzésének kezdeteiről ő maga írta később: „Mivel kis gyermekként adtak iskolába, és gyorsan megtanultam az olvasást, jóval a szokásos idő előtt, tanító irányítása nélkül kezdtem el tanulni az írás művészetét is. Lopva és szokatlan módon, minden útmutatás nélkül tanultam meg írni. Eközben a tollnak olyan ügyetlen tartását szoktam meg, és ebben olyan javíthatatlannak mutatkoztam, hogy később mindazok, akik észrevették, biztosítottak róla: sohasem lesz jó kézírásom. Isten kegyelméből azonban másképpen történt, mint sokan gondolták."

Vilmos korán felébredt tudásszomja magasztos célhoz és nagy sikerhez vezetett. Egyetemes zseninek nevezhetjük: rendkívülit teljesített a filozófia, a csillagászat és a zene területén. Egy általa szerkesztett csillagászati óra feltűnést keltett. — Mindenekelőtt azonban a regulához hű, igaz szerzetes akart lenni. Úgy írják le, hogy szigorú volt önmagához, s barátságos mindenki iránt.

A Szent Emmaram kolostor szerzetesének életműve összefonódik Hirsau nevével. 1069-ben kapta meg a felszólítást, hogy vegye át a kolostor vezetését. Ettől kezdve pontosan fennmaradtak életének dátumai.

1069. május 28-án ment a Szent Aurelius kolostorba, amely első alapítása(830) után csak rövid ideig állt fenn; 1048—1054 között Szent IX. Leó pápa helyreállíttatta, s 1065-ben Einsiedelnből vonultak be oda szerzetesek. Az első, amit Vilmos megkövetelt, a kolostornak a világi hatalmaktól való teljes szabadsága volt. Csak kemény küzdelmek után állította ki a kívánt okmányt IV. Henrik 1075-ben. Ugyanebben az évben Vilmos Rómába utazott, hogy Szent VII. Gergely pápával (lásd: A szentek élete, 216. o.) megerősíttesse kolostora szabadságát. Egyidejűleg belekeveredett a király és a pápa közti harcba. Az egyháznak három dolog okozott igen nagy károkat: a püspökök kiválasztásánál a nemesi származást mindennél többre tartották, hagyták, hogy vásárolják e tisztséget és a személyes rátermettséget semmibe vették. — Vilmos bátran pellengérre állította a kor visszásságait. Elképzelhetjük, mennyire felfortyantak azok, akik találva érezték magukat. Az ellentétek fokozódtak. 1077 pünkösdvasárnapján Vilmos befogadta a Szent Aurelius kolostorba Rheinfeldeni Rudolfot, IV. Henrik ellenkirályát. Vilmos és Henrik korábban békésen találkoztak, most viszont császári csapatoknak kellett volna a politikai ellenfélre támadniok. Ez azonban végül elmaradt.

Nem csekélyebb Vilmos jelentősége a szerzetesség történetében. Hirsauban, ahogy Einsiedelnben és Regensburgban is, eleinte a lotharingiai rendi szokásokat követték. A pápai legátus és Ulrik clunyi prior látogatása alkalmával azonban Vilmos meggyőződött a clunyi szokások előnyéről. Ezekre tért át Hirsau 1079-ben, de nem utánozták szolgai módon a clunyi mintát. Clunyi szent Hugó (lásd: 241. o.) maga ajánlotta, hogy mindent az ország jellege és szükségletei szerint kell alkalmazni. Így hát a clunyi szokásokat átdolgozták Hirsau viszonyaira.

E szokások lettek a világi gyámkodástól való mentesség eszméjével együtt a hirsaui reformmozgalom alapjai; ez aztán gyorsan elterjedt. (Húsz éven belül több mint harminc új alapítás következett, s összesen száznál több kolostor vette át a hirsaui reformot.) Laikus testvérek felvételével, a harmadrendszerű oblátus intézmény kialakításával és alkalmas igehirdetők küldésével olyan mozgalom indult meg, amely a nép széles rétegeit érintette.

Hirsau Németország legnagyobb kolostora lett. 1082—1091 között építtette fel Vilmos a Nagold folyó mellett az egyik dombon a Szent Péter és Pál bazilikát. III. Gebhard konstanzi püspök, az egykori hirsaui szerzetes szentelte fel. Tizenegy héttel később Vilmos apát meghalt. Utolsó gondja az egységre irányult: „Könyörgök nektek, hogy az Egyház egységében és az Apostoli Széknek való alávetettségben töretlenül tartsatok ki a halálig, ahogy rátok hagyományozták a kolostorban." Halála előtt még egyszer kifejezte azt a meggyőződését, hogy az olyan ember halálát, aki Istennek szolgált, voltaképpen nem halálnak, hanem sokkal inkább cserének kell nevezni, mert a mulandót a halhatatlannal, a földit a mennyeivel cseréljük fel.

SZENT WILLIBALD püspök és SZENT WUNIBALD bencés apát

Willibald ünnepe: július 7.
* Wessex, 701.
† Eichstätt, 787. július 7.

Wunibald ünnepe: december 15.
* Wessex, 702.
† Heidenheim, 761. december 18.

Willibald és Wunibald testvérek voltak. Hugeburg heidenheimi angolszász apáca szerint szüleik rokonságban álltak Szent Bonifáccal (lásd: A szentek élete, 247. o.), és Wessexben éltek. Willibald kora ifjúságától kolostorban nevelkedett. Amikor ugyanis még kicsi volt és megbetegedett, szülei fogadalmat tettek, hogy ha meggyógyul, elviszik a walthami kolostorba, amely délkeletre esett a winchesteri püspöki székhelytől, és Isten szolgálatára szentelik. Itt — miként sok honfitársát — Willibaldot is magával ragadta a szent zarándoklat eszméje. Az angolszászok térhódítása megteremtette a lehetőséget, és Willibaldban felébredt a vágy, hogy messze idegenben aszkéta életet éljen. Tervei számára Willibaldnak sikerült az édesapját és az öccsét is megnyernie, aki egy évvel volt fiatalabb, mint ő. 721 körül kelhettek útra Rómába. Útközben Luccában meghalt az édesapa. A két fiú 723 húsvétjáig maradt együtt Szent Péter városában. Wunibald egy római kolostorba nyert fölvételt, majd 728-ban visszatért hazájába, hogy a harmadik testvért, akinek a nevét nem tudjuk, szintén Rómába vigye.

Willibald folytatta zarándokútját Szicílián és Kisázsián át a Szentföldre, Jeruzsálembe. Útjáról Hugeburg részletesen beszámol, föltehetően Willibald naplószerű följegyzései alapján. Willibald három esztendőt töltött a Szentföldön, utána két évig még Konstantinápolyban maradt, majd 730-ban pápai és császári követek kíséretében visszatért Itáliába. Az egyháztörténelem egy érdekes és figyelemre méltó eseménye: az angolszász szerzetes, akinek egyháza abban a szellemben fogant, amely Montecassinóból kiindulva Rómán keresztül terjedt tova, most Szent Benedek hegyére ment, hogy erejét a montecassinói apátság megújításának szolgálatába állítsa. Montecassino több mint száz esztendeig árván állt, amikor 718 táján a bresciai Szent Petronax (670—750?) néhány társával szerzetes életet kezdett itt élni. A közösségi élet formái elég nehezen alakultak ki, ám az alatt a tíz esztendő alatt, amelyet Willibald a szent hegyen töltött, újra meghonosította eredeti helyén Szent Benedek reguláját, mégpedig abban a szellemben, amelyben angol földön maga is nevelkedett. Ez az angolszász életforma szellemében újjáalakult apátság számított az északiak szemében később „római mintá"-nak.

Willibald példaadóan tanította és élte a Szent Benedek-i szerzetesi életet, miközben különféle tisztségeket viselt. Különösen kapus szeretett lenni, mert

a zarándokokat fogadva gyakorolhatta a Szent Benedek-i vendégszeretetet. Új szakasz kezdődött Willibald életében, amikor Szent Bonifác meghívta, hogy az ő környezetében munkálkodjék.

Wunibald 737-ben vagy 738-ban találkozott Bonifáccal Rómában, s 739-ben néhány társával együtt Thüringiába ment vele. Bonifác pappá szentelte Wunibaldot, és rábízott hét templomot, amelyet ő az Arnstadt melletti Sülzenbrückenből gondozott.

Wunibald révén Bonifác Willibaldot is meghívta, akit maga a pápa utasított, hogy menjen el Bonifáchoz. Willibald 741 húsvétján tehát elhagyta Rómát és Bajorországba ment Odilo herceghez, majd onnan tovább Suidgerhez, Észak-Bajorország egyik nagy hatalmú urához. Suidger és Willibald Dél-Bajorországban, Linthardban találkoztak Bonifáccal, aki az Altmühl völgyében Eichstättet jelölte ki Willibald működése középpontjául. Itt Bonifác pappá is szentelte új munkatársát 741. július 22-én.

Willibald eichstätti tevékenységéről ez áll egy régi krónikában: „Eichstättet előzőleg úgy feldúlták a hunok, hogy csak egy kis templom meg néhány ház maradt meg belőle. Willibald összegyűjtötte maga körül az embereket, akik — miként ő — készen álltak arra, hogy Isten országát építsék. Kiirtották a vadont, megművelték a földet, templomokat és kolostorokat építettek és hirdették az evangéliumot. Willibald kimagaslott közülük jámborságával, türelmével, szerénységével, önzetlenségével és azzal, hogy mindenki számára volt vigasztaló szava."

742. október 21-én a thüringiai Sülzenbrückenben, ahol Wunibald működött, Bonifác püspökké szentelte Willibaldot — Szent Burkhard würzburgi és Szent Witta († 760) után) buraburgi püspök segédletével. Eichstättben, azon a vidéken, amely mintegy a Majna völgye és Bajorország közt tátongó űrt töltötte ki, az új püspök egy idő után új szellemi központot létesített. Eichstätt Bonifác halála után is megmaradt az angolszász szellem legdélibb bástyájának; e szellem képviselője, Willibald pedig a püspök körében folytatta tovább tevékenységét. Saját egyházmegyéjében nem maradtak fenn közelebbi följegyzések Willibald püspöksége idejéből, de minden bizonnyal ugyanazt a módszert alkalmazta, mint a honfitársai.

Egy idő után, 744 táján Wunibald is Bajorország felé fordult. 747-ben elment Bonifáchoz Mainzba. 751—752-ben Willibald egyházmegyéjében találjuk, ahol a heidenheimi bencés kolostort alapította a missziós munka támaszául. Ennek apátja volt haláláig (761. december 18.) Willibald nemcsak öccsét élte túl, hanem nővérét is, Szent Walburgát is, aki 779-ben halt meg Heidenheim apátnőjeként. Willibald nyolc esztendővel később, 787. július 7-én költözött el az élők sorából.

SZENT III. JENŐ pápa

Ünnepe: július 8.
* Píza.
† Tivoli, 1153. július 8.

A rómaiaknak a pápa elleni felkelése során II. Lucius pápa Capitolium elleni roham során halálos sebet kapott, és 1145. február 15-én meghalt. Még ugyanezen a napon összegyűltek a bíborosok a San Cesario kolostorban, és a közeli Tre Fontane-i cisztercita kolostor apátját, pízai Bernátot pápává választották.

A választás teljesen készületlenül találta az apátot. Egykor letette a nagy pisai érsekségen viselt vicedominus hivatalát, hogy Clairvaux-i Szent Bernáthoz (lásd: A szentek élete, 470. o.) csatlakozzék, hogy távol minden világi tevékenykedéstől már csak az imádságnak és a vezeklésnek éljen. Keserűen panaszolta fel Tre Fontane apátjává szóló meghívását, mert elválasztotta Bernáttól. És most, micsoda fordulat az egyszerű szerzetes életében! A megválasztottnál nem kevésbé volt meglepve Clairvaux-i Bernát is a hír hallatán. Levélben heves szemrehányásokkal árasztotta el a bíborosokat, akik rárohantak egy egyszerű férfira, kivették kezéből a bárdot, a fejszét és a baltát — cisztercikként mindennap végzett testi munkát —, a palotába ráncigálták, a trónra emelték, bíborba-bársonyba öltöztették, hogy bíráskodjék a nemzeteken és útba igazítsa a népeket. Bernát tudta, hogy a megválasztottnak, aki az alázatossághoz és az engedelmességhez szokott hozzá, nem pedig a parancsoláshoz és az uralkodáshoz, hiányzik néhány olyan tulajdonsága, amelyet meg kell követelni az Egyház legfőbb pásztorától. Így intette tehát az új pápát: „Légy hát erős és férfi, ha kezedet ellenséged nyakára illeszted! Tarts ki erőteljesen és szilárdan sorsodban, amelyet a mindenható Isten minden testvéred előtt bízott rád!"

Ezzel tehát harcra szólította Jenőt legbensőbb, elmélyedésre és békére vágyódó természete ellen. A pápának, akit a rómaiak még megkoronázása előtt arra kényszerítettek, hogy a Szabin hegyekbe meneküljön, alig sikerült azután visszatérnie városába, ismét el kellett hagynia Rómát. Elmulasztotta, hogy idejében megmutassa az öklét a csőcseléknek, amely a Szent Péter bazilikából erődítményt csinált, és rettentő hadsereget állított ki. Ideiglenesen Viterbo lett a pápa székhelye; uralkodásának nyolc évéből még kettőt sem tölthetett Rómában.

E gondja mégis háttérbe szorultak, amikor eljutott hozzá Edessza elestének és lakói ezrei kegyetlen lemészárlásának a híre. Jeruzsálem immár közvetlenül fenyegetett keresztényeinek az európai udvarokhoz intézett segélykiáltását nem hallgatták meg. Hozzájárult mindehhez, hogy egy

örmény egyházi küldöttség éppen döntést kért a pápától egy liturgikus vitakérdésben: a Kelet iránti érdeklődés kettős szempontból is felébredt, megélénkült a remény Kelet mintegy száz év óta különvált egyházainak újraegyesítésére, és így Jenő pápa még az örmény küldöttek jelenlétében kiadott egy bullát, amellyel keresztes háborúba hívta Franciaország királyát és lovagságát. Miután a pápa ezt követően az először ingadozó Clairvaux-i Bernátot is megnyerte e tervének, ennek lenyűgöző és megrendítő ékesszólásától felszítva mozgalom támadt, s nemcsak Franciaországot, hanem Németországot is magával ragadta.

A pápa ekkor útra kelt Franciaországba, ahol VII. Lajos a legnagyobb tiszteletnyilvánítással fogadta Dijonban. Ezután a szeretett Clairvaux-ba ment, s hatévi elválás után viszontlátta Bernátot. 1147-ben és 1148-ban jelentős zsinatok következtek Párizsban és Reimsben. Az ugyanekkor tartott trieri zsinaton bemutatták a pápának Bingeni Szent Hildegárd (lásd: 487. o.) feltűnést keltő írásait, amelyek elnyerték Jenő pápa tetszését is.

A pápa még északon időzött, amikor a Nyugatra rátört az a szerencsétlenség, amely nagyon megterhelte a pápa és Bernát lelkiismeretét egyaránt. Abban a félresikerült kísérletben, hogy elfoglalják Damaszkuszt, zátonyra futott az egész keresztes hadjárat, bár Jenő pápa két legátusát adta a keresztes had mellé, ám képteleneknek bizonyultak, hogy a seregen belül széthúzó erőket egységes vezetés alá kényszerítsék. — Rómában Bresciai Arnold* uralkodott, aki fanatikus bűnbánati prédikációival elbűvölte a tömeget, a szegénységet és az erkölcsi tisztaságot követelte az apostolok példájára. A római szenátus azt a politikai nézetet tette magáévá, amit ez az aszkéta hirdetett a Capitolium romjain: véget akart vetni Rómában a pápa uralmának, és a várost vissza akarta vezetni régi köztársasági nagyságához.

A pápának az a reménye, hogy Staufi III. Konrád († 1152) segítségével újból megnyeri Rómát, a királlyal együtt sírba szállott. Az utódjával, Barbarossa Frigyessel történt kedvező megállapodása révén Jenő pápa meg tudta vetni a jövendő császárral való hatékony együttműködés alapját. Ereje szerint támogatta az Ibériai-félszigeten a keresztény országokat, és az a remény fűtötte, hogy a mohamedánokat kiűzhetik. Franciaország készséges volt a pápa iránt, és Angliában is kedvező fejlődés egyengette a talajt. Mindenekelőtt az okos legátusok révén a nyugati kereszténység peremvidékén Írország, Skócia és Skandinávia szorosabban kapcsolódott Péter utódjához, mint bármikor is. Jenő pápa vetése reménnyel teli aratást érlelt, amikor 1153. július 8-án Tivoliban meghalt.

A halott pápát csakhamar szentként kezdte tisztelni a nép. Amikor akarata ellenére a kolostorcellából a főpásztori hivatalba hívták, az engedelmesség-

* *Bresciai Arnold* (Brescia, 1100 körül—Róma 1155): ágostonos kanonok. Bresciában kezdte tevékenységét. Minden egyházi birtokot és javadalmat elvetett, apostoli szegénységet követelt a klérustól. 1139-ben száműzték, Franciaországból és Svájcból Szent Bernát hatására űzték el. 1145-ben Rómában megbékélt III. Jenő pápával, de hamarosan ismét radikális megújulást kezdett hirdetni. A római nép 1155-ben Barbarossa Frigyes kezére adta, aki felakasztatta.

hez szokott szerzetes nem vonakodott, hogy szívének a magányosság, elmélyülés és béke iránti legbensőbb hajlamával felvegye a harcot, és természetes engedékenységét hajthatlansággal pótolja.

Hogy csak egy példát említsünk: ha politikailag helytelenül járt is el akkor, amikor a lázadó Bresciai Arnold kiátkozását feloldotta, a papot mégis annyira tisztelte Jenő pápa, hogy kérését, amely talán az Istennel való kiengesztelődés becsületes vágyából fakadt, nem tudta elutasítani. A pápa Arnoldot és tanait valójában szent életével győzte le és szégyenítette meg. Nevezhette Arnold a pápát gyújtogatónak és gyilkosnak, az Egyház hóhérának és az ártatlanság megrontójának, aki a testét hizlalja és pénztárát idegen pénzzel tölti meg, a nép, sőt az egész világ tudta róla mindezek ellenkezőjét. A források ritka egyértelműséggel szólnak arról, hogy Jenő pápát bámulatraméltóan jámbor és szent férfinak tartották, aki bőkezűen osztja az alamizsnát, igazságos az ítélkezésében, s egyformán meghallgatja a szegényt és a gazdagot. Csodálatot vívott ki a pápának önmagával szemben tanúsított szigorúsága. Pápai öltözete alatt éjjel-nappal a ciszterciek durva ruháját hordta, a fekvőhelye pedig bíbor függönytől elrejtett szalmazsák volt. Hogy a pénznek és a javaknak Clairvaux-ban megtanult megvetését pápaként is gyakorolta, csakhamar közszájon forgott. Tanítója, Bernát, aki mintegy lelki tükörként neki szentelte *A szemlélődésről* című művét, leírhatta benne: „Ami a fösvénységet illeti, azzal nem kell fárasztanom a figyelmedet, mert azt mondják rólad, hogy a pénzt pelyvának takinted". Hiábavalók voltak az olyan kísérletek, amelyek a pápa kegyét bőséges ajándékokkal akarták megnyerni. Egyes gazdagok teherhordó állatainak az ezüsttel megrakott zsákokat vissza kellett cipelniök az Alpokon át. Nemcsak a pénzt, hanem saját méltóságát sem tartotta sokra a pápa. Molisei Hugó gróf azzal a kéréssel fordult a pápához, hogy házasságát jelentse ki érvénytelennek. Jenő pápa azonban nem látott lehetőséget ennek megtételére, mert a házasságot érvényesen kötötték meg. Amikor a gróf nem akart ebben megnyugodni, a pápa a lábához borult, miközben a tiara a porba gurult; a pápa könnyek között kérte a grófot, hogy hajoljon meg Isten törvénye előtt. A megrendült Hugónak, aki ezután engedelmességet fogadott, a pápa saját gyűrűjét adta oda, hogy mindig emlékeztesse adott szavára. III. Jenő hírneve úgy maradt fenn, hogy pápaként, hivatalának ragyogása közepette is megmaradt egyszerű, életét a vezeklésnek és imádságnak szentelő szerzetesnek. Személyében meggyőző kifejezésre jutott Clairvaux-i Bernát rendi eszménye.

IX. Pius 1872. szeptember 28-án megerősítette a ciszterci pápának évszázadok óta megnyilvánult tiszteletét, és a szentek közé sorolta őt.

SZENT KILIÁN püspök

Ünnepe: július 8.
† Würzburg, 689.

„Írország sziget az óceánban, szántóföldjei termékenyek, de híresebb a szentjei miatt, akik közül Itália Kolumbánnak, Alemannia Gallusnak, Frankföld Kiliánnak örvendezik." Ezek a szavak, amelyeket Szent Kilián egy korai életrajzában találunk, Európa, az Egyház és a szentek történetére nézve egyaránt fontosak. Bizonyítják az írek jelentőségét a kereszténység európai elterjesztésében, rámutatnak arra, hogy a népek — gyakran messzi távolságokat áthidaló — kapcsolata, amely az Egyházra oly jellemző, a nemzeti sajátságokat nem szünteti meg, hanem inkább kibontakoztatja. Azt is nyilvánvalóvá teszik, hogy egyes szentek, törzsek vagy tájak védőszentjekénti tiszteletének fejlődésében Írország és az írek fontos szerephez jutottak.

„Németország szentjei litániájának" újabb összeállításában is úgy szólítják meg Kiliánt, mint „Frankföld apostolát". Ama sok ír hithirdető között, akiket Európában tisztelnek, Kilián több tekintetben is mindenkor kitűnt. Viszonylag korán írásba foglalták életének részleteit. Vértanúságának híre egyedülálló módon jutott vissza hazájába.

Amikor XIV. Benedek (1740—1758) pápa történetük egyik nagyon sötét korszakában megengedte az íreknek, hogy szentjeik okmányaiból nemzeti propriumot állítsanak össze, azok közül a szentek közül, „akik a katolikus hitet Írországból elvitték más országokba", elsősorban Szent Kolumbánt (lásd: A szentek élete, 679. o.) és Kiliánt nevezték meg. Szent Kilián ünnepét mindmáig megülik Németország legnagyobb részében. Amikor 1952-ben, a háború után újraéledt Würzburgban Kilián ereklyéinek a város székesegyházába 1200 évvel korábban történt átvitelét ünnepelték, átfogó műben mutatták be, milyen nagy volt ennek a szentnek a tisztelete már a Karolingok birodalmában is; ünnepi kiadványban követték nyomon a Kilián által megalapozott, s a 19. századig Írországhoz kapcsolódó kulturális hagyományt.

Kiliánt már a hazájában püspökké szentelték kolostorában, amikor elhatározta, hogy a Szigetországból a műveltség tekintetében messze Írország alatt álló európai szárazföldre megy, és ott néhány társával együtt „teljes szegénységben követi Krisztust". Missziós tevékenységük ebben az esetben is csak mellékesen adódott, miután legyőzték a nyelvi nehézségeket.

Kilián legrégibb, röviddel ereklyéinek átvitele után keletkezett életrajza ezt mondja: „csodálatosan bájos hely" volt az, amely Kiliánt és társait arra késztette, hogy letelepedjenek a „keleti Frankföldön, a Wirciburc-nak nevezett erődítmény mellett".

Nyilvánvaló helyi büszkeséggel folytatta Kilián régi életrajzírója: „Az emberek nagyon szép megjelenése és nemes jellege" is arra indította Kiliánt, hogy megkönyörüljön rajtuk, és kiragadja őket a pogányságból.

Egy még mindig elterjedt elképzelés szerint az ír misszió Közép-Európában Rómától függetlenül, sőt vele bizonyos ellentétben valósult meg. Kilián életrajzírója viszont arról tudósít, hogy ő, mielőtt megkezdte volna a misszióját Würzburgban, Rómában felhatalmazást kapott rá. Az a közlés, hogy Konon pápa teljhatalommal bízta meg „a prédikálásra és a tanításra", pontos keltezésre ad módot, ez a pápa ugyanis csak 686—687-ben uralkodott.

Tizenegy társából csak ketten mentek vissza Kiliánnal Würzburgba: Kolonatus pap és Totnan diákonus (egy régi ír forrás szerint Aed és Tadg). Csakhamar sikerült a fiatal Gozbert herceget a keresztény hitre téríteniök. Kilián még Írországból tudta, hogy mekkora a jelentősége az uralkodónak a pogányok megtérítésében. Jellemző az írekre, hogy Kilián tüstént és rettenthetetlenül a fejedelem hitének gyakorlati bizonyítását kívánta, azt ugyanis, hogy hagyja el bátyja özvegyét, akivel — az egyházi törvény ellenére — addig együtt élt. A későbbi hagyomány azt közli, hogy Gozbert „először nagyon meghökkent", „nagyokat sóhajtott, mert szerette ezt az asszonyt, akit feleségének tekintett". Ez a toldalék vélhetően a régi prófétákra emlékeztető és az írekre jellemző szigorúságot kívánta kiemelni. Amikor az asszony, név szerint Geilana megtudta, hogy Gozbert végül beleegyezett a lassú elválásba, elhatározta, hogy megöli Kiliánt. Ő a veszélyt felismerve figyelmeztette társait, hogy bátran vállalják a vértanúságot. Gozbertnek egy hadjárat alkalmával bekövetkezett távolléte Geilanának meghozta a kívánt alkalmat. Az „oratóriumban", vagyis a „cellában", amely ír szokás szerint kápolna és lakóhely volt egyben, egy Geilana által felbérelt ember lefejezte Kiliánt és társait. A tetemeket, az egyházi ruhákat és könyveket elásták a cellában, és lóistállót rendeztek be föléjük. Csoda folytán azonban egy idő múlva sértetlenül megtalálták a három vértanú testét. A gyilkos megőrült és öngyilkosságot követett el. A frank nép Isten ítéletét látta benne, és végleg elfordult a pogányságtól.

Hogy Kilián és társai missziós tevékenységet folytattak egészen Dél-Thüringiáig, későbbi hagyomány, és rövid würzburgi tartózkodásukat tekintve valószínűtlen; bizonyára vértanúhaláluknak Frankföld határain messze túl terjedő hatását van hivatva kifejezni.

Szent Kilián tisztelete mindmáig összekapcsolja Írországot és Németországot. Más országokban, mindenekelőtt Amerikában is sok templom viseli nevét.

GIULIANI SZENT VERONIKA kapucinus apáca

Ünnepe: július 9.
* Mercatello, 1660. december 27.
† Città di Castello, 1727. július 9.

Veronika életét a misztika, közelebbről a szenvedés misztikája határozza meg. Orsola Giulianit már gyermekként (tehetős szülők hetedik gyermeke volt) figyelemre méltó nyugtalanság űzte, különös tűz égett benne. Míg más gyermekek játszottak, ő bizalmas kapcsolatban állt az isteni Gyermekkel és a Szűzanyával. Tizenhét évesen — miután egész sor nemesi kérőt elutasított — apja akarata ellenére Città di Castellóban belépett a kapucinus apácák kolostorába. Veronika néven 1678. november 1-én tett fogadalmat.

Napról napra világosabban megmutatkozott, hogy ebben a szerzetesnőben megújul az Úr szenvedése, hasonlóan Assisi Szent Ferenchez (lásd: A szentek élete, 566. o.), aki mintegy ötszáz évvel korábban láthatóan viselte testén az Úr sebhelyeit. Mint Ferencben, Veronikában is megmutatkozott már szerzetesélete előtt, hogy egyre fokozódó mértékben kötődik a keresztre feszített Úrhoz. Haldokló anyja a hatéves gyermeknek különösképpen ajánlotta az Úr szent oldalsebének tiszteletét. Egy napon megjelent neki az Úr, egész testét sebek borították, amint a próféta látta őt: „Nem volt sem szép, sem ékes (hiszen láttuk), a külsejére nézve nem volt vonzó. Megvetett volt, utolsó az emberek között, a fájdalmak férfia..." (Iz 53, 2—3 sk). A Megfeszített először csak a leánykát, majd az apácát egyre jobban belevonta szenvedésébe. A szenvedés kelyhének látomásában előkészülhetett az eljövendőkre. A Megfeszített saját szenvedésében részesítette: Veronika fején láthatóvá vált a töviskorona nyoma; harminchat évesen megkapta az oldalsebet, három-négy hónappal később az Úr többi sebhelyét is. Minden erejével védekezett a sebhelyek látható volta ellen. Több mint harminc évig volt stigmatizált.

Veronika, aki a szenvedés eszközeit fizikailag érzékelte, megértette az Úr tervét. Az Úr általa akarta a világot ismét szenvedésére emlékeztetni. Arra ösztönözte, hogy engeszteljen vele együtt. Nem csupán szeretetének erejéből; ez elégtelen lett volna. Szenvedése olyannyira hatékonnyá lett benne, hogy az emberek is megláthatták. Nem „plátói", elvont szenvedés volt ez. Rendi regulájának szigorúsága megviselte gyenge egészségét. Szenvedett amiatt, hogy belső életét meg kell mutatnia kifelé, mivel jezsuita gyóntatóatyja megparancsolta neki, hogy vezessen naplót, és mindent jegyezzen fel, amit Isten a lelkében művel. A naplót később tíz kötetben adták ki. A benne található rendkívüli dolgokat sok szemtanú megerősítette. Olyan „férfias" nyíltsággal írta a naplót, hogy IX. Pius pápa, miután elolvasta, így kiáltott fel: „Ez nem egy szent nő, ez egy nagy szent férfi!"

Életének rendkívülisége természetesen gyanút és bizalmatlanságot keltett: valódi-e mindez vagy csupán színlelt, vagy beteges jelenség, netán az ördög kísértése? Legnagyobb ellenfele saját apátnője volt. Az ördög űzte a játékát a szenttel egészen a testi bántalmazásig. (Hasonló jelenségek mutatkoztak — több mint száz évvel később — az arsi plébános, Vianney Szent János életében; lásd: A szentek élete, 403. o.). Megkísérelték, hogy gyökeres „gyógymóddal" fogjanak ki a misztikus nőn: öt évig kenyéren és vízen böjtöltették. Orvosai szüntelen fejfájását (töviskorona) az akkori gyakorlat szerint izzó vassal akarták gyógyítani. Sebhelyeit egyházi jóváhagyással megalázó és fájdalmas vizsgálatoknak vetették alá. Az esetleges hitbeli tévedések elterjedésének meggátlására a legfőbb egyházi hatóság, a római Szent Officium a püspökre bízta Veronika szemmeltartását, felügyeletét, s ez megszégyenítőnek tűnő zaklatásokkal járt együtt. Megfosztották újoncmesternői tisztségétől (két évvel a stigmatizációja előtt választották azzá). Elvesztette azt a jogot, hogy a kolostori közösségben választó vagy választható lehessen. Megtiltották neki, hogy hét közben részt vegyen a zsolozsmán és a szentmisén. Vasárnap leghátul, az ajtó mellett állva részt vehetett a szentmisén, de áldozáshoz nem járulhatott. Ötven napra bezárták a betegcellába, s megtiltottak számára mindenféle levelezést és érintkezést nővértársaival. Valóban „eleven Kálvária-hegy" lett, amint a gyóntatóatyja kifejezte. Végül elérkezett a fordulat. A püspök jelentette Rómába a vizsgálatok és a megfigyelés eredményét: Veronika hite kifogástalan, engedelmessége töretlen, a misztikus jelenségek pedig szakadatlanul folytatódnak. A pápa visszavont minden parancsot és tilalmat, s röviddel ezután a nővérek egyhangúan apátnővé választották. Tizenegy évvel később, 1727. július 9-én halt meg. 1804-ben boldoggá, 1839-ben szentté avatták.

Az Úr Lelke alakítja az embereket olyanná, amilyenekké akarja, és amilyen formában tevékenykedni akar általuk. Ahogy XII. Pius pápa az 1947. évi liturgikus körlevelében írta: Jézus Krisztus életének és halálának összes titka minden korban jelen van és hatékony. Az Egyház minden szentje Jézus Krisztus életének kikristályosodott titka. Lehet-e hát csodálni, ha egy rendkívüli kegyelmekkel megáldott és meghívott ember fölfogja, megérti és önmagán megvalósulni engedi Isten terveit, engedi, hogy Isten a maga útjain vezesse, még ha az Úr passiójába visznek is?

Veronika kulcsot adott Szent Pál szavaihoz, aki senki máshoz nem hasonlíthatóan szemlélte Jézus Krisztus és az ember titkait: „Örömmel szenvedek értetek, és testemben kiegészítem, ami Krisztus szenvedéséből hiányzik, testének, az Egyháznak a javára" (Kol 1, 24).

DAMASZKUSZI BOLDOG VÉRTANÚK

Ünnepük: július 10.
† 1860. július 9/10.

Damaszkusz kapui előtt ment végbe Isten országának egyik legnagyobb diadala: a népek apostolának, Pálnak megtérése. Ám éppen ez alkalommal hangzott el újból eme ország elterjesztésének az alaptörvénye: „... eszközömül választottam, hogy megismertesse nevemet a pogány népekkel, a királyokkal... Megmutatom majd neki, mennyit kell értem szenvednie" (ApCsel 9, 15 sk). Nemcsak Pálnak, hanem e város kereszténveinek is újból beigazolódott e szavak érvényessége.

1860. július 9-től 12-ig sokat kellett szenvednie a damaszkuszi keresztény közösségnek. A drúzok titokzatos és fanatikus szektája Libanonban és Szíriában gyűlöletét és irigységét a jobb helyzetben lévő keresztények ellen fordította. Gyermekek civakodása váltotta ki Libanonban 1860 májusában az első puskaropogásokat. Gyilkolva és gyújtogatva rohantak a drúzok a keresztényekre. Damaszkuszban is, ahol a drúzok közvetlenül a keresztények mellett laktak, csakhamar kitört a viszálykodás.

A kereszténveket nagyon tisztelték ebben a túlnyomóan mohamedán városban. Különösen a katolikus szerzeteseket: a ferenceseket, jezsuitákat, lazaristákat és a vincés nővéreket nagyra becsülték az iskolában és a betegápolásban tanúsított önzetlen tevékenységük miatt. A török helytartónak, Ahmed pasának és Abdallah muftinak viszont kapóra jött a drúzok dühe. Amióta a franciák az 1856. évi párizsi szerződésben arra kényszerítették őket, hogy ne folytassák a keresztények különleges megadóztatását, csak az alkalomra vártak, hogy ezen a környéken kiirtsák a keresztény hitet. Szerencsére volt a városban még egy erős férfi, aki kedvezőbb érzülettel viseltetett a keresztények iránt: Abd el-Kader (1807—1883) emír. Algírban kitért a franciák elől, és számos hívével együtt itt telepedett le. Mentes volt a bosszúvágytól, s nagyra becsülte a kereszténveket. Június 30-án képes volt meg is hiúsítani a kereszténynegyed elleni támadási kísérletet.

A fanatikusok azonban nem nyugodtak. Azzal az ígérettel izgatták fel a csőcseléket, hogy nekik jut a gazdag keresztények vagyona. 1860. július 10-én a vérszomjas és pénzsóvár tömeg török katonákkal megerősítve és az ő vezetésükkel benyomult a kereszténynegyedbe. Borzalmas gyújtogatás és öldöklés kezdődött. 2400 házat kifosztottak és hamuvá égettek, 6000 védtelen és fegyvertelen keresztényt megöltek, köztük a különféle keresztény rítusok harminc papját és három püspökét. Ha a nemes és derék Abd el-Kader kis csapatával nem vett volna oltalmába néhány ezer keresztényt (jezsuitákat, lazaristákat és nővéreket is) bizonyára egy túlélő sem maradt volna.

A ferencesek nem keresték Abd el-Kader oltalmát. Teljes biztonságban érezték magukat szegény kolostoruk falai között. 1233 óta éltek ferencesek a városban, s békét és megértést hirdettek mindenkinek, s minden rászoruló segítséget kapott tőlük. A kolostor létszámát tekintve is kicsi volt: hat pap és két fráter élt benne, egy kivételével mind spanyolok:

Ruiz Emmánuel (*1806) évekig működött a Szentföldön, majd a damaszkuszi kolostor gvárdiánja és plébánosa lett.

Volta Carmelus (*1803) nyelvtudása miatt került ide, hogy fiatal testvéreit arabul tanítsa.

Kolland Engelbert (*1827) tiroli származású, az összes európai nyelvet beszélte. Káplánként működött Emmánuel atya mellett. Vidámsága és fáradhatatlan jósága miatt a nép *Abuna* Melak-nak, „angyali atyának" hívta.

Ascanius Nikánor (*1814) húszévi spanyolországi működés után került Damaszkuszba.

Két fiatal páter, *Alberga Miklós* (*1830) és *Soler Péter* (*1827) az arab nyelv tanulása céljából tartózkodott a kolostorban.

A hat pap mellett két laikus testvér, *Pinazo Ferenc* (*1802) és *Fernandez János* gondoskodott a templom és a kolostor napi szükségleteiről.

Éppen a kolostorban tartózkodott három vér szerinti testvér: Massabki Ferenc, Mooti és Ráfael, akik szoros kapcsolatban álltak az atyákkal. Az ország maronita* katolikusai közé tartoztak. A hetvenéves, tehetős Ferenc vendégbarátsága és erényessége miatt egész Damaszkuszban nagy tekintélynek örvendett. Mooti kereskedését és iparát elhagyva a jótékonykodásnak és az imádságnak szentelte magát. Arab nyelvet is tanított a kolostori iskolában. Ráfael szigorú aszkézisben élt, és mindennap betért imádságra a kolostor templomába. Amikor hírét vették, hogy támadás fenyegeti a ferenceseket, a kolostorba siettek, hogy az atyák mellett legyenek.

Úgy tűnt, hogy a kolostor falai ellenállnak a rohamnak. Éjfél felé azonban hirtelen vad lárma töltötte be a folyosókat. A kolostor egykori szolgája elárulta a törököknek a rejtett bejáratot. A gvárdián azonnal a templomba sietett, kinyitotta a tabernákulumot. Alig hogy megáldoztatta a rendtársait és a három Massabki testvért, a támadók máris benyomultak a templomba.

Vezetőjük bekiáltott a félhomályos térségbe: „Hol van Massabki Ferenc?" Előlépett és megkérdezte: „Mit akartok tőlem? Itt vagyok!" A beszélő kétszínűsködött: „Abdallah küldött minket, hogy megmentsünk, ha feleskü-szöl Mohamed prófétára." Az ősz ember így válaszolt: „Abdallah pontosan tudja, hogy nem tagadom meg keresztény hitemet. Megvan azonban az oka, hogy miért éppen engem kerestet. Tartozik ugyanis még nekem 8000 forinttal. Megtarthatja, a lelkemet azonban nem kapja meg." Ezután a többiekhez fordult: „Testvéreim, álljatok szilárdan a hitben! Aki a végsőkig kitart, elnyeri a dicsőség koronáját." És máris a térdére bukott; borzalmas kardcsapások hasították szét a fejét. Két testvére is ugyanígy járt.

* A maroniták szír nyelvű keresztények Kisázsiában és Egyiptomban.

A gvárdián térdre borult a főoltár előtt. Kezében azt a kis arab evangéliumos könyvet tartotta, amelyet mindig magával vitt, hogy a népnek olvasson belőle. Arra a felszólításra, hogy fogadja el a mohamedán hitet, kijelentette: „Keresztények vagyunk. Készek vagyunk arra, hogy meghaljunk a hitünkért." Őt és a többieket is szörnyűséges módon ölték meg.

A vérontás után lassan kijózanodott a csőcselék, és az őrjöngés aggódó rémületté változott. Egy francia expedíciós hadtest vonult be Damaszkuszba. Mintegy 100 katonát statáriális eljárás alapján agyonlőttek, 200 bandität felakasztottak, 2000 továbbit bevonultattak a hadseregbe.*

1885-ben kezdődött meg a nyolc ferences boldoggá avatási pere. Amikor 1926-ban a per a befejezéséhez közeledett, Damaszkusz maronita érseke más keleti püspökök nevében is azt kérte XI. Pius pápától, hogy avassa boldoggá a három Massabki testvért is. 1926. október 10-én azután együttesen avatták boldoggá a tizenegy vértanút.

* Chanel Szent Péter (lásd: A szentek élete, 177. oldal) esetében az Egyház az ilyen jellegű megtorlást megakadályozta.

SVÉD SZENT ERIK vértanú

Ünnepe: július 10.
† Uppsala, 1160.

Szent Oszkár (lásd: A szentek élete, 81. o.) második svédországi missziós útja során, 832-ben beiktatta az első skandináv püspököt, Gautbertet az akkori fővárosban, Birkában, de a következő időkben nemcsak a missziós munka gyümölcse ment veszendőbe, hanem maga a város is elpusztult. Svédország jóval később lett keresztény, mint Dánia vagy Norvégia. A 11. században főleg angolszász eredetű hittérítők működtek az országban (Szent Sigfred, Szent Dávid, Szent Eskil), de Brémai Ádám még 1075 körül is arról tudósít, hogy Uppsalában, a nagy pogány nemzeti szentélyben bálványokat tiszteltek a templomban, a szent berekben pedig ember- és állatáldozatokat mutattak be. Ugyanakkor a brémai érsek több svéd püspökséget is alapított, de a svédek valójában csak Sverker király (kb. 1130—1156) uralma idején tértek át a kereszténységre. Az első kolostorokat is akkor alapították.

Amikor Sverker király lázongás áldozata lett, utódjául Erik Jedvardsont választották meg. Hogy milyen származású volt, s hogy megválasztása miként zajlott le, nem tudjuk. Lehetséges, hogy angol ősei voltak (Jedvard =- Edvard?). Erik életét illetően a 13. század második felében keletkezett életrajzát nem tekintve, a források roppant szűkszavúak. Biztosan csak azt lehet tudni, hogy kb. 1156-tól 1160-ig uralkodott, kiváltságokkal látott el egy ciszterci kolostort, míg feleségének, Krisztinának vitája volt egy másik ciszterci kolostorral. Fia, Knud Eriksson 1167-től 1196-ig uralkodott, lánya, Margit pedig Sverre norvég királynak volt a felesége. Erik szent hírének első bizonysága az uppsalai püspökség 1198. évi naptára, amelyben május 18-án szerepel „Hericus Rex" ünnepe. A vejéről, Sverre norvég királyról szóló monda 1220 körül megemlékezik Erik Uppsalában őrzött ereklyéjéről; 1256-ban pápai bulla engedélyezte az ünnepnapját.

A már említett Erik-legendát a svéd történészek 1900-ig merő kitalálásnak tekintették, de napjainkban elvetik ezt az álláspontot. Felfedezték, hogy a mai változat egy jóval korábbi eredetin alapszik, amelyet fő vonásaiban történelmileg hitelesnek kell tekinteni. Eszerint Erik az Egyházhoz hű király volt, aki az igazságosság szellemében és a közjó szem előtt tartásával uralkodott. Különösen nagy gondja volt arra, hogy templomokat építsen és hogy Uppsalában a káptalant megalapítsa; nem sokkal később (1164) ez lett Svédország főkáptalanja. Magánéletét szigorú aszkézis jellemezte. (Az uppsalai dómban sokáig mutogatták a ciliciumát.)

Uralma legnagyobb eseményének Finnországba vezetett keresztes hadjárata számít. Hű barátjával és munkatársával, Henrik uppsalai püspökkel és egy csapattal partra szállt ebben a kereszténységtől még alig-alig érintett

országban, hogy a régi svéd befolyást erősítse és a keresztény missziót előmozdítsa. A finnek védekeztek, de csatát vesztettek. A legenda szerint Erik könnyezett az elesett finnek láttán, amiért megkereszteletlenül kellett meghalniuk.

Amikor Erik visszatért Svédországba, Henriket Turkuban (Abo) hagyta Finnország első püspökeként. Később, amikor Henrik püspök egy gyilkost rá akart venni a megtérésre, életével fizetett. Mint Finnország nemzeti szentje és apostola Turku katedrálisában van eltemetve.

Erik is erőszakos halált halt. Legendája szerint ellenfelei a dán trónkövetelő vezetésével éppen akkor támadták meg, amikor 1160-ban Krisztus mennybemenetele ünnepén misét hallgatott. Erik a mise után meg akart küzdeni a támadókkal, de túl kevés harcos volt vele. Támadói leterítették és egyetlen csapással átvágták a nyakát. Csontjai fennmaradtak, és egy nyakcsigolyája tanúsítja ezt a halálnemet.

A kései középkorból rendkívül szép liturgikus szövegek örökítik meg Eriknek Svédország nemzeti szentjeként való tiszteletét; sok zarándoklatról szóló híradás is őrzi népszerűsége emlékét. A kis aranyozott ezüst szarkofágot, amelyben ereklyéit őrzik, 1574-ben III. János király készíttette, és ma is meg lehet tekinteni az uppsalai dómban.

DÁNIAI SZENT KANUT (KNUD) vértanú

Ünnepe: július 10.
* Dánia, 1040 körül.
† Odense, 1086.

Egy ideig úgy látszott, hogy Szent Oszkár (lásd: A szentek élete, 81. o.) térítő munkája nem hozta meg Északon a várt gyümölcsöt. Dániában ugyanis csak Harald Blatand király megtérése után (960 táján) lett államvallás a kereszténység. Ettől kezdve alapítottak ugyan püspökségeket és építettek templomokat, de a kereszténység szelleme csak lassan, a következő századok folyamán lett úrrá az országban. A királyok többsége felkarolta ugyan az Egyházat, de inkább politikai okból (mert támogatást várt tőle Anglia meghódításához vagy a belső hatalmi harcok letöréséhez), semmint őszinte meggyőződésből. Az új vallás valójában a népet is, a királyokat is hidegen hagyta.

Kanut Svend Estridsson (1047—1074) király fia volt, aki elsőként vette észre, mekkora jelentősége van annak, ha az Egyház gyarapszik. A hamburgi érsekek krónikása, Brémai Ádám († 1081) úgy írta le Svendet, mint nyitott és nagyon művelt embert. Svend pontosan meghatározta az egyházmegyéket és őszintén érdeklődött a kereszténység iránt, de a keresztény házassági erkölcs megtartását már nem tekintette magára nézve kötelezőnek. Különféle asszonyoktól született fiai közül egymás után öten követték a trónon, s a legtehetségesebb és a legszilárdabb jellemű Kanut volt közülük.

Ifjúként azokkal a feladatokkal bízta meg apja, amelyeket ma külpolitika néven foglalnánk össze. Tengeri hadjáratai során Kanut érvényt szerzett azoknak a követeléseknek, amelyeket Dánia korábban támasztott Angliával szemben. Ugyanakkor a Keleti-tengeren az ő nevéhez fűződik annak a térítő célú hódító politikának a bevezetése, amelyet Dánia Mecklenburgnak akkor még pogány szláv törzseivel szemben, valamint Pomeránia és a Baltikum irányában folytatott.

Amikor apja meghalt, képességeinél fogva Kanut lett volna a legalkalmasabb arra, hogy a trónra lépjen, de nem őt választották meg, hanem a testvérét, Harald Hent, aki kevésbé termett uralkodásra. Kanut csak testvére korai halála után, 1080-ban léphetett trónra.

Mint Norvégiában Szent Olaf (lásd: 362. o.), Kanut is keresztény hivatásnak tekintette az uralkodást. A két király uralma idején a történelmi feltételek sok tekintetben megegyeztek, de Dániában ekkor — legalábbis nyíltan — már nem volt pogányság. Annál időszerűbb feladatnak bizonyult az élet egészének keresztény szellemben való átalakítása.

Politikai téren Kanut is, mint Olaf, a központi hatalom megszilárdítására törekedett, különösen a nemesek önző érdekeinek háttérbe szorításával.

Keresztény humanizmusát bizonyítja, hogy érvényt szerzett a szabadon bocsátott rabszolgák, a nők és az idegenek jogainak, s hogy határozottan fellépett az ököljog ellen. Mindamellett hat esztendeig tartó uralma alatt legtöbb gondja az Egyház helyzetének megszilárdítására volt. Ő az első dán király, aki tudatosan törekedett arra, hogy a papság mind jogilag, mind anyagilag független lehessen. Az országban a püspökök képviselték a legfőbb rendet, s közvetlenül a király alá tartoztak. De Kanut nem érte be annyival, hogy az Egyház szabadságának biztosításához a törvényes kereteket megteremtette, adományokkal is elhalmozta az Egyházat, főleg Lundot, lehetővé téve itt káptalan megalapítását és egy méltó székesegyház megépítését. Ugyanakkor gondja volt arra is, hogy a tizedet bevezesse. Azt remélte ugyanis, hogy ezzel meg tudja óvni az Egyházat a simónia visszaéléseitől. Ezzel az egyházpolitikával elérte, hogy megszűnt a „germán nemzeti egyház", s Dánia csatlakozott a Szent VII. Gergely- (lásd: A szentek élete, 216. o.) féle reformhoz. Ez az egyházi részről sugalmazott, határozott reformpolitika azonban Kanut ellenségeinek számát is gyarapította, hiszen amit tett, az a nemesség görcsösen védett érdekei ellen volt és vallási közönyösségüket is emlékezetükbe idézte.

1085-ben Kanut egy nagyobb szabású vállalkozásba fogott. Az elégedetlenkedő angolszászok biztatására Norvégia királyával, Olaffal, valamint ennek apósával, Flandria grófjával, Róberttel szövetkezve el akarta űzni Anglia trónjáról Hódító Vilmost. Hatalmas flottát szervezett Limfjordban (Jütland). Vilmos is felkészült: megszállta a keleti partot, hogy megnehezítse a dánoknak a partraszállást. Végül az egész terv kútba esett, mert Kanut nem vállalkozhatott arra, hogy — mint tervezte — maga vezesse a flottát. Ez meghátrálásnak látszott, ami a zsákmányra éhes főembereknek csalódást okozott. Valójában azonban azért nem akarta Kanut Dániát elhagyni, mert Gergely pápának IV. Henrik császár által elűzött német hívei, Salzburgi Gebhard és Hermann von Salm ellenkirály nála kerestek Schleswigben menedéket, így tartania kellett tőle, hogy a császár hátba támadja.

Csakhogy Dániában ezt nem látták be, s végül az elégedetlenkedés oda vezetett, hogy összeesküvéseket szőttek. Ezek letörésére Kanut pénzbírságot rótt ki, de ezzel csak azt érte el, hogy még ellenségesebb lett a hangulat. 1086 nyarán kitört a lázadás. Jütland legészakibb részéről (Vendsyssel) indult ki, és az egész tartományra átterjedt. Kanut Odensében (Tünen) megkísérelte, hogy úrrá legyen a helyzeten. Július 10-én egy Jütenben és Tünenben kiállított sereg megtámadta Kanut kíséretét. Tárgyalni a támadók nem voltak hajlandók. A király a Szent Albán templomban keresett menedéket, bízva a szent oltalmában, akinek ereklyéit maga hozta ide Angliából. Ellenségei nem rettentek vissza. Kanut felkészült a halálra: meggyónt és megáldozott. Emberei — köztük testvére, Benedek is — bátran küzdöttek érte, de a túlerőben lévő ellenség lemészárolta őket. Kanutot az ablakon át egy lándzsa találta el; a szentélyben, az oltár lépcsőjén halt meg Dánia első vértanúja.

Dániában Kanut életének és halálának leírásával, az úgynevezett Passio Sancti Canutival (1096 körül) és Älnoth, angol bencés 1124 körül írt Gestájával vette kezdetét az írásbeliség, illetve az írott irodalom. Ezek az írások történeti szempontból, csak a lényeget tekintve megbízhatók: Kanut személyes életét éppúgy áthatotta a kereszténység, mint politikáját.

Kanut helyi tisztelete, bár sokan küzdöttek ellene, hamar megkezdődött. Szentté avatását testvérének és második utódjának, Erik Ejegod királynak a kérésére II. Paszkál pápa hirdette ki 1100-ban. Ereklyéi ma is láthatók Odensében, az evangélikus Szent Kanut katedrális kriptájában.

NORVÉGIAI SZENT OLAF (OLAV) vértanú

Ünnepe: július 10.
* 995.
† Stiklestad, 1030.

Az északi országok keresztény hitre térítésében három szent király: Norvégiai Szent Olaf, Dániai Szent Kanut (lásd: 359. o.) és Svédországi Szent Erik (lásd: 357. o.) játszott nagy szerepet. A skandináv országokban a hittérítő munka oroszlánrészét nem papok végezték, hanem világiak. Ezzel kapcsolatban két dolgot kell figyelembe venni, ami a 11—12. században Északra különösen jellemző.

A skandináv népek zömükben szívesen elfogadták a keresztény hitet, de az erkölcsi következményeket, amelyek belőle fakadtak — egyéni életmódjukat és az egész társadalmi berendezést illetően — már sokkal kevésbé voltak hajlandók vállalni. A kereszténységgel kapcsolatos fenntartásaik tehát nem a vallás, hanem az erkölcs elfogadása terén nyilvánultak meg. Szent királyaik viszont igyekeztek az erkölcsöket keresztény szellemben átalakítani, így lettek vértanúk.

A másik dolog: a 11. század a germán „saját egyházak" kora, amikor is a keresztény érzületű királyok úgy érezték, hogy közvetlenül ők a felelősek az egész egyházi életért országukban. Az akkori papság — még Szent VII. Gergely pápa (lásd: A szentek élete, 216. o.) reformja előtti időről van szó — tudatosan támogatta a keresztény központi hatalmat, különösen ezekben az északi államokban, a még csak félig keresztény vikingek körében.

Norvégiában a kereszténység helyenként már a 10. században talajra talált. Olaf Tryggvason (995—1000) egyszerre harcolt a kis fejedelmek megosztottsága és sokféle pogánysága ellen, de Svend Tveskaeg dán király legyőzte. Norvégia is része lett a nagy dán birodalomnak, amely Nagy Kanut uralma idején (1014—1035) Angliát is magába foglalta.

Ekkor élt a második Olaf, a szent. Harald Graenske kiskirálynak, Vestfold urának volt a fia. Később mostohaapja, Sigurd Syr házában nőtt fel, Ringerikében. Lehetséges, hogy kiskorában megkeresztelték, az viszont tény, hogy viking nevelést kapott. Amikor felserdült, mostohaapja megajándékozta egy hajóval, és egy csapat katonát is adott neki. Így részt vett több merész viking vállalkozásban a Keleti-tengeren, Hollandia és Anglia ellen. Egy ideig Ethelred angol király szolgálatában állott, s ekkor a kereszténység mély hatással volt rá. Amikor egy új vállalkozás során a Gibraltár előtt hajózott, lehetett valami látomása, amelyben világossá vált előtte, hogy vissza kell térnie Norvégiába és trónra kell lépnie. (A legenda szerint egy ragyogó alak ezt mondta neki: „Térj vissza és légy Norvégia örökös királya.") Észak felé fordult hát, és 1015 előtt fölvette Normandia

hercegénél, II. Richárdnál a kereszténységet. Amikor tovább folytatta útját hazája felé, már volt vele 220 katona, egy püspök és több pap. Felismerte küldetését és élete értelmet kapott.

A róla szóló legfontosabb források (*Passio Olavi* a 12. századból és *Szent Olaf sagája* Snorre Sturlasontól a 13. századból) természetesen korábbi hagyományokon alapszanak; bennük a történeti tényekhez anekdoták és mitikus elemek kapcsolódnak, de Olaf életének fő vonala azért kirajzolódik bennük.

Csak 1016-ban sikerült Olafnak — tárgyalások után és harcok során — elérnie, hogy elismerjék egész Norvégia első királyának. Törekedett arra, hogy Norvégiában a kereszténység terjedését előmozdítsa. Mindent megtett, hogy a szívek ellenállását legyőzze. Életrajzírója, Snorre elbeszéli, miként ért el eredményt az egyik térítő útján a norvég parasztok körében. A király Gudbrandsdalenbe érkezett. Az idevaló emberek Tor isten hatalmas képmásával akarták megrettenteni. Olafra azonban semmi hatással nem volt a bálvány; rámutatott az épp kelőben lévő napra: lám, sokkal nagyobb és sokkal hatalmasabb, mint a torz bálvány, és az igaz és láthatatlan Isten teremtménye. Embereivel szétdaraboltatta a bálványt, s mivel Tor isten nem állt bosszút, ezt a parasztok istenítéletnek tekintették és nem álltak tovább ellen. Papjaira bízta, hogy hirdessék az Evangéliumot, tanítsanak, építsenek templomokat, misézzenek, szolgáltassák ki a szentségeket. Előfordult, hogy a keresztségre csak valóságos csata után kerülhetett sor, amelyet mindkét fél „istenítélet"-nek tekintett.

Később új törvényeket fogadtatott el Olaf annak érdekében, hogy népét politikailag összefogja és keresztény szemlélettel átitassa. „Szent Olaf törvényei"-t, amelyeket századokon át mintaszerűnek tartottak, sajnos nem ismerjük hiteles formában, mert csak jóval később írták le. Olaf fő tanácsosai a misszionáló püspökök voltak; közülük főleg Grimkel adott neki sok tanácsot a keresztény jogrend alapjának megvetéséhez. A legfőbb követelmény az volt, hogy Norvégia mielőbb keresztény legyen és hogy templomok épüljenek. Ezért püspökségeket kellett alapítani, és biztosítani kellett a papok megélhetését. Az új törvény szentesítette a munkaszünetet vasár- és ünnepnapon, és tiltotta, hogy közeli rokonok egymással házasságra lépjenek.

Olaf következetesen küzdött a keresztény jogrend érvényesüléséért és azért, hogy csak egy király legyen. Ez hamarosan ellenállást váltott ki. Elsősorban a régi kiskirály-családok mozgolódtak, a dán Kanut is egyetértett velük. Olafot tűrhetetlen zsarnoknak kiáltották ki, aki elvette tőlük a régi jó szabadságot. Eddig a gazdag parasztok a nemzetségükhöz tartozó törvénysértőt kiválthatták pénzzel, így a szegényekkel szemben előnyösebb helyzetben voltak. Most azonban — ezt Olaf külön hangsúlyozta — az előkelő és gazdag bűnösnek ugyanazt a büntetést kellett elszenvednie. 1028-ban Kanut király flottát vezetett Norvégia ellen angol és norvég katonákkal. Mivel Olafnak túl kevés híve volt, menekülésre kényszerült.

Ebben a sorsfordulatban Olaf elég érett kereszténynek bizonyult. Eddig elég sok harcába került a keresztény életeszmény megvalósítása, s ebben a

harcban nem sikerült mindig helytállnia: egyetlen fiának, a későbbi Jó Magnus királynak nem a felesége volt az anyja. Most bűnbánatot tartott. Menekülés közben sok csodát tehetett. Hatására lettek kereszténnyé Gotland szigetének lakói. Oroszországban a rokonainál talált menedékre. Először arra gondolt, hogy elzarándokol a Szentföldre, de egy új látomásból erőt merítve elhatározta, hogy visszatér hazájába. Svédországban csapatot gyűjtött és Drontheim ellen vonult, ellenségei azonban túlerőben voltak. 1030. július 29-én vívták meg a döntő csatát Stiklestadnál. Snorre beszámol róla, hogy fehér keresztet festetett a katonák sisakjára és pajzsára, csatakiáltásuk pedig így hanzott: „Előre Krisztus, a kereszt és a király hívei!" Ez — még ha csak legenda is — arra enged következtetni, hogy Olafot Konstantin szelleme hatotta át. A csatát és az életét azonban elvesztette.

A saga, amely mindjárt Olaf halála után keletkezett, már szentnek mutatja be a halott királyt. Egy versben, amely a győztes Svend Knudsonnak szólt, Thorarin Lovtunge így énekelt: „Olaf, mielőtt kilehelte volna, megmentette ártatlan lelkét", s most „vakok és némák keresik fel a királyt, és gyógyultan térnek vissza otthonukba". Grimkel püspök az egyik drontheimi templomba vitette földi maradványait.

Ezzel létrejött Észak egyik legnagyobb középkori zarándokhelye. 150 évvel később elkezdték építeni a norvég érsek székesegyházaként a legnagyobb és legszebb északi katedrálist, a Szent Olaf templomot. Ezen kívül még sok más Szent Olaf templom is épült Norvégiában, sőt Svédországban, Dániában és Angliában, valamint a Hansa-városokban. Így jogosan tekinthetjük az egykori viking királyt Észak legjelentősebb és legnépszerűbb szentjének. Mint Norvégia örökös királya (Rex perpetuus Norvegiae) Olaf az ország politikai és keresztény egységének szimbóluma.

A reformáció után arany ereklyetartóját Dániába vitték és Olaf földi maradványait megsemmisítették.

PECSERSZKI SZENT ANTAL és SZENT TEODÓZ szerzetesek

Antal ünnepe: július 10.
* Ljubecs, 983.
† Kijev mellett, 1073. július 10.

Teodóz ünnepe: május 3.
* Vasziljev, Kijev mellett, 1036.
† Kijev mellett, 1076. május 3.

Antal, az orosz szerzetesség atyja, akit családjában Antipának hívtak, gyermekkorától vonzódott a magányos, szemlélődő élethez. Tanítványa lett a szülőföldjén élő vándor szerzeteseknek, de igazi hivatását akkor találta meg, amikor elzarándokolt az Athosz-hegyre. 1028 körül belépett az Eszfigmenon kolostorba, és felvette az Antal nevet, nyilvánvalóan azzal a vággyal, hogy Remete Szent Antal (lásd: A szentek élete, 42. o.) nyomába léphessen.

Nagy buzgósággal szentelte magát az imádságnak és az aszketikus gyakorlatoknak, s megkapta a lelki életre vonatkozó alapvető tanítást is. Igumenje, Theotisztosz „angyalhoz hasonlónak" látta, és apostolként küldte vissza Oroszországba, mondván: „Legyen veled a szent hegy áldása, mert általad sok szerzetes támad majd."

Antal Kijev közelében, a Dnyeper partján lévő erdőben saját kezével vájt magának barlangot és megkezdte remeteéletét. Úgy kezdett harcolni a gonosz lélekkel, mint egykor az egyiptomi remeték: imádkozott, vezekelt és virrasztott, hogy meghallja Isten szavát, és legyőzze a test kísértéseit. A nép azonban hamarosan felfedezte, és zarándokolni kezdtek hozzá minden rendű és rangú emberek, hogy kikérjék a tanácsát. Fiatalok is fordultak hozzá, hogy tanítsa meg őket is a szerzetesi életre. Közéjük tartozott Nikon, aki már pap volt, továbbá Barlaam és Teodóz.

A körülötte zsibongó sokaságot Antal nem sokáig viselte. Miután átadta a fiataloknak az alapvető lelki tudást, Barlaamot megtette igumennek, maga pedig visszavonult ismét a magányba. Mivel tanácsait változatlanul mindenki kereste, a terület fejedelme, Iszjaszláv herceg miatt menekülnie kellett, ez ugyanis azt hitte, hogy Antal tanácsaival az ellenfelét támogatja. Antal ekkor Csernyikovba menekült, ahol egy újabb kolostort alapított. Halála előtt visszatérhetett eredeti cellájába.

Tanítványát, Szent Teodózt néhány újkori szerző az „orosz Szent Benedek"-nek nevezi, mert ő építette ki az orosz kolostorok anyakolostorát, a Pecserszkaja Lavrát, és ő honosította meg a kolostori élet szabályzatát. Nesztor, aki a középkori orosz történelem krónikása, s nem sokkal Teodóz halála után lépett a Pecserszkaja Lavrába, ezt írja a barlangkolostor atyjáról: „Három csillagot lehetett látni a barlangban, akik imádságukkal és vezeklésükkel elűzték az ördögi sötétséget: a tiszteletre méltó Antalra, a boldog

Teodózra és a nagy Nikonra gondolok. Ők Istenhez könyörögve éltek a barlangban, és Isten velük volt."

Teodóz gazdag családból származott. Atyja halála után kegyetlenül szigorú anyja vette át a 13 éves fiú nevelését és mit sem törődött szerzetességre hajló természetével. Teodóz ezért elhatározta, hogy elszökik a Szentföldre, és ott szerzetes lesz. El is hagyta otthonát, de nem a Szentföldre, hanem a Kijev melletti remetetelepre, Szent Antal apát környezetébe került. Antal szeretettel fogadta, s 1055-ben beöltöztette. Amikor Barlaam vette át az irányítást, ennek tanítványa, majd 1062-ben utóda, igumen lett.

Teodóz ekkor mindössze 26 éves volt. De ugyanennyi idős volt Clunyi Szent Hugó (lásd: 241. o.) is, amikor néhány évvel korábban, 1049-ben apáttá választották. Ezen életkorbeli hasonlóságon túl más párhuzamok is megfigyelhetők a két kolostori elöljáró között: Hugó a burgundiai kolostorokban vezette be a VII. Gergely-féle reformot; Teodóz kolostora az orosz és ukrán vidékek anyakolostorává vált. S miként Cluny kolostora exempt, azaz minden püspöki és világi fennhatóságtól független kolostor volt, úgy a Pecserszkaja Lavra sem fejedelmi alapítás, hanem a szerzetesek buzgósága hozta létre, vagy amint a krónikás mondja, születését „az első szerzetesek könnyeinek, böjtjeinek, imádságának és virrasztásainak" köszönheti.

A közösség vezetésének átvétele után Teodóz hamarosan letért az Antal apát által megkezdett remeteség útjáról. Athosz-hegyi Szent Atanázhoz (lásd: 338. o.) hasonlóan a közösséget, az egy lelki atya irányítása alatt, egy imádságos, liturgikus és asztalközösségben élő testvéri közösséget látta a szerzetesség lényeges keretének. Ezért bevezette a konstantinápolyi Sztudiu kolostor reguláját*. Fontos azonban tudnunk, hogy ennek ellenére Teodóz közössége remetelakokban élt és csak meghatározott alkalmakkor gyűlt össze, hasonlóan a nyugaton később kialakult kamalduli életformához.

A regula szerint a kolostori közösséget az igumen iránti engedelmesség és a szeretet köteléke tartja össze. Az ősi hagyományt, hogy a szerzetesek minden munka előtt kérik az igumen áldását, megtartották. Teodóz pedig amellett, hogy ellentmondást nem ismerő engedelmességet kívánt szerzeteseitől, jóságos atyjuk lett. Így, amikor egy testvére kísértésekről panaszkodott, saját életéből vett példákkal vigasztalta; egy állhatatlan, hivatásában ingadozó testvéréért pedig „könnyek között imádkozott Istenhez".

Antal felfogásától abban is különbözött, hogy az a szerzetesség lényeges összetevőjének tartotta a teljes lemondást minden emberi kapcsolatról, ő ellenben a szeretetszolgálat tűzhelyévé alakította kolostorát. Zarándokházat nyitott, s bárki látogatta meg a kolostort, kapott élelmet, a betegeket ápolták, a szomorúakat vigasztalták, a rászorulókat alamizsnával látták el. Ez az intézmény annyira kifejlődött, hogy a 19. században egyszerre 20 000 zarándokkal tudtak foglalkozni.

* A Sztudiu kolostort 463-ban alapította Konstantinápolyban egy Sztudiosz nevű konzul. A 8. századtól a bizánci terület mintakolostora, reguláját az Athosz-hegyi szerzetesek is elfogadták.

„Szelíd és csendes lelkületű, szerény érzületű volt, telve minden lelki bölcsességgel és áthatotta a minden testvére iránti őszinte szeretet." A liturgikus hagyomány a *prepodobnyi* megtisztelő jelzővel látta el; olyan ember volt tehát, akinek mintaképe az Üdvözítő, aki minden erejével Krisztushoz akart hasonlóvá válni. Gyermekkorának álma, hogy az Úr életének szent helyeit bejárhassa és tisztelhesse, a kolostorban vált valóra. Megszokott munkáit végezve, „vidám arccal dagasztva a tésztát és sütve a kenyeret", az isteni Mester nyomába lépett. Csak arra törekedett, hogy az Úr hűséges képmása, apostol és atya legyen. Életrajzírója, Nesztor szerint „földi angyal és mennyei ember" volt.

Bensőségesen tisztelte az Úr Krisztus emberségét, amint ezt a nyugati szentek közül Szent Bernátnál (lásd: A szentek élete, 470. o.) és Assisi Szent Ferencnél (lásd: A szentek élete, 566. o.) láthatjuk. A szerzetesekhez szóló buzdításaiban gyakran szólt, többnyire az Evangéliumból kölcsönzött szavakkal Krisztus követéséről. Tanítását a keleten szokásos szentháromságos doxológia helyett leginkább ezzel a krisztologikus formulával fejezte be: „Jézus Krisztusban, a mi Urunkban".

Erejét a megfeszített munka és a sok vezeklés felőrölte. Isten előre kinyilatkoztatta neki halála napját, s ő bensőséges örömmel készült a hazatérésre. Kinevezte utódját és meghagyta neki, hogy éjszaka temesse majd el. Alig negyvenévesen halt meg május 3-án, a nap második órájában. „És amikor eljött az este, a testvérek fogták holttestét és gyertyákkal kísérve, Jézus Krisztus dicsőségére énekelve eltemették a barlangban."

BOLDOG MANGIN LEÓ-IGNÁC és TÁRSAI vértanúk

Ünnepük: július 11.
* Verny, 1857. július 30.
† Csu-kia-ho, 1900. július 20.

A kínai keresztényüldözések a 18—19. században is kifejezetten vallásellenes jellegűek voltak. A vértanúkat félreérthetetlen hittagadásra szólították fel életük megmentése érdekében. Azzal, hogy hűek maradtak keresztény hitükhöz, az életüket kockáztatták. A kínai kereszténveket többnyire száműzetésre ítélték a Falon túlra, az európai hithirdetőket viszont, akik nem csupán csatlakoztak az államilag tiltott valláshoz, hanem az állami tilalom ellenére az országban tartózkodtak és terjesztették ezt a vallást, főként halálbüntetésre, amelynek végrehajtása a pekingi császár megerősítésétől függött. Az 1870. évi ún. „tiencsini vérfürdő" alkalmával, amelynek többek között egy francia és egy kínai lazarista és tíz irgalmas nővér is áldozatul esett, előtérbe került egy olyan elem, amely előzően is megvolt ugyan, csak mindig a háttérben: az idegenek és európaiak gyűlölete. Ez a gyűlölet indította a császárt arra, hogy az 1899-ben kitört úgynevezett bokszerlázadást eszközül használja fel.

Az utóbbi évtizedekben kínai történészek kínai forrásanyagra támaszkodva kimutatták, hogy a bokszerlázadás eredetileg vallási mozgalom volt, és voltaképpen csak mellékesen terelődött politikai mederbe. Hogy kezdettől fogva keresztényellenes volt, mindenekelőtt abból a körülményből adódott, hogy — kiváltképpen a 19. század folyamán — a három vallás: a konfucianizmus, a buddhizmus és a taoizmus összefonódott együttélése alakult ki. Korábban a konfuciánus nagybirtokos és művelt réteg volt az üldözések hajtóereje, most pedig mindhárom hívei együtt. Szó szerint ez olvasható egy 1900-beli gyalázkodó iratban: „Védjétek meg országunkat, űzzétek ki az idegeneket, és öljétek meg a kereszténveket! Az eretnek tant (kereszténységet) sem az istenek, sem a buddhák nem veszik figyelembe." A kormányzat 1900. június 21-i nyilatkozatában, amelyben összekeverednek a politikai és a vallási ügyek, az áll, hogy a keresztények megvetik az isteneket, ezért a derék bokszerek lerombolják templomaikat, a kereszténveket pedig megölik. Erre a nehéz, viharos időre esik az 1955-ben boldoggá avatott délkelet-cselyi (ma Hope tartomány Peking fővárossal) mártírok vértanúsága, akiknek a vezéralakja Mangin Ignác lotharingiai jezsuita volt. Csely tartományt kiemelkedő jelentősége miatt (fővárosa egyben az ország fővárosa is volt) már 1854-ben három apostoli helynökségre osztották. Az északi és nyugati rész a lazarista hithirdetőké maradt, Délkelet-Cselyben a francia jezsuiták misszionáltak.

Ignace Mangin 1857. július 30-án született a Metz melletti Vernyben, egy francia tábornok fiaként. Humán tanulmányai után belépett a jezsuita rendbe. Feltehetően már nagyon korán kérte, hogy küldjék ki a kínai misszióba. Filozófiai-teológiai tanulmányainak befejezése után pappá szentelték, és beosztották a délkelet-cselyi misszióba. Ez a misszió, amelyet már a 17. századtól kezdve a jezsuiták vezettek, a kezdeti nehézségek legyőzése után szép sikereket ért el. 1900-ban az apostoli helynökség területén 50 000 katolikus élt. Közöttük bontakoztatta ki gyümölcsöző apostolkodását Mangin atya is. A csu-kia-hói nagy közösség elöljárójává rendelték, majd segítségül hívták a fenyegetett missziós központba, amely Csang-kia-csuangban, Sien-shien közelében volt található. Kínai katonák segítségével meg tudta menteni a pusztulástól az iskolát, a nyomdát, a kínai nővérek kolostorát és a szemináriumot. Mangin atya ezekről az eseményekről és az előzményekről részletes tudósítást írt a francia jezsuiták folyóiratának, az Études-nek. Tudósításában világosan elmondja, hogy a bokszerek azt hozták fel ürügyül: a meggyengült mandzsu dinasztiát támogatják, de ismételten kifejezi azt a kételyét, hogy a kínai tartománykormányzatok hivatalos szervei meg tudnák-e védeni a hithirdetőket a felkelőkkel szemben. Valójában, s ezt a misszionárius még nem tudhatta, a felkelők alapvetően megváltoztatták politikai nézeteiket. Santung tartományból indultak, de akkoriban a mandzsu dinasztia megbuktatását is a zászlójukra írták. Az energikus és tetterős kormányzónak, Jüansikainak azonban, aki a továbbiakban még jelentős szerepet játszott a kínai történelemben, sikerült a santungi felkelőket már 1899 végén ártalmatlanná tennie és a tartomány határain túlra űznie. Így jutottak el Cselybe, és itt változott meg politikai programjuk. A mandzsuk megbuktatásából a mandzsuk védelme lett. Az európaiak elűzése és a keresztények megölése maradt a fő célkitűzés a továbbiakban. Ennek az új helyzetnek estek áldozatul a csu-kia-hói vértanúk.

Úgy látszik, hogy a bokszerek szándékai a helyi hatóságok számára sem voltak teljesen világosak. Úgy léptek fel ellenük, mint rablóbandák és tolvajok ellen, és felszólították a hithirdetőket: tegyenek meg mindent, hogy keresztényeik segítségével megvédhessék magukat. Ez a felszólítás eljutott a missziós központot védelmező Mangin atyához is. Keresztényeivel földhányásokat emeltetett, gondoskodott a férfiak katonai kiképzéséről, és elegendő élelmiszer összegyűjtéséről a mind nagyobbá váló közösség számára. A bokszereknek a szomszédos közösségekben elkövetett fosztogatása miatt sok keresztény menekült Csu-kia-hóba, s így a katolikus közösség létszáma 300-ról 3000-re emelkedett a sáncokon belül. Mangin atya meghívta az „erődítménybe" egy francia rendtársát, Denn atyát is, aki már 1872 óta Kínában működött.

Mangin atya minden emberi fáradozás ellenére világosan látta elkövetkező sorsát. 1900. június 10-én egyik utolsó levelében a misszió helyzetének áttekintése után befejezésül ezt írta az Études szerkesztőjének: „Ez minden, kedves Atya, amit jelenlegi helyzetünkről mondhatok Önnek, hogy kívánsága szerint új hírekkel szolgáljak. Amint látja, a helyzet nem rózsás, és

emberileg tekintve bőven van félnivalónk. Minden reménytelenség ellenére remélünk az isteni Szív mérhetetlen irgalmában. Folytassa imáit értünk és kereszténveinkért!" 1900. július 28-án fivérének írt levele még többet mond: „Életemet áldozatul adom a lelkek üdvéért és egész családunk jólétéért. Ha majd értesülsz a halálomról, imádkozz értem, és köszönd meg Istennek, amiért arra méltatott, hogy kiválasztott a családunkból erre az áldozatra."

Közben a bokszerek mind közelebb értek, és július 14-én megkezdődtek a támadások; ezeket a keresztények elhárították. Egy napon azután váratlan dolog történt: a kínai császári hadsereg 2000 jól felfegyverzett katonája Pekingbe vonultában csatlakozott a felkelőkhöz. Bár a keresztények a felkelők és a katonák néhány támadását még kivédték, július 20-án reggel feladtak minden további ellenállást. Aki az előző éjszakán nem menekült el, vagy a védekezés során nem esett el, a templomba húzódott, ahol kereken 1300 keresztény — többségben nő és gyermek — gyűlt össze Mangin és Denn atya köré. Amikor a bokszerek és a katonák betörtek a templomba, mindenkinek felkínálták a szabadságot, ha egy meghatározott ajtón át elhagyja a templomot, s ezzel a tettével mintegy megvallja a keresztény hittől való elszakadását. A papok vezetésével a keresztények elimádkozták a hitvallást és a bánatimát. A felkelők felgyújtották a templomot, s az égő tető nemsokára rázuhant az összegyűlt keresztényekre. Nem volt többé menekülés. Aki nem a bokszerek golyói által vesztette el az életét, az a lángokban halt meg.

A vértanúk között a két hithirdetőn és a bátor Csu-U-chen Márián kívül, akit gyermekével együtt elsőnek öltek meg, amikor meg akarta védeni a misszionáriusokat, boldoggá avattak még két férfit is, akik ugyan nem voltak az összegyűlt közösséggel, hanem a harc során ejtették foglyul, majd este lefejezték őket.

Az 1955. április 17-én boldoggá avatott ötvenhat vértanú csak egy kis csoport a 3000 áldozatból, akiket a bokszerfelkelés követelt a tartományban. Mivel Mangin atya nemcsak az egyik legjelentősebb missziós állomás elöljárója volt, hanem egy nagy kiterjedésű kerületé is, joggal áll e vértanúk élén.

GUALBERT SZENT JÁNOS rendalapító

Ünnepe: július 12.
* Firenze, 1000 körül.
† Passignano, 1073. július 12.

Giovanni Gualberto 995/1000 körül született Firenzében a Visdomini család sarjaként. Mint katona, találkozott egy rokonának gyilkosával, aki letérdelt előtte az úton, és karjaival kereszt jelét formálva kegyelmet kért tőle. Bár Jánosnak neveltetése és kora szokása szerint meg kellett volna ölnie, rokonságán pedig bosszút kellett volna állnia, nem vette el a gyilkos életét. Amikor röviddel ezután belépett egy templomba, hogy imádkozzék, az oltárkereszt Krisztusa meghajtotta a fejét annak jeléül, hogy az Úr elismerte irgalmas gesztusát. János erre elhatározta, hogy életét teljesen a Megfeszített szolgálatának szenteli. Ezt követően a firenzei San Miniato bencés apátságban fogadalmat tett.

Amikor néhány évvel később meghalt az apát, utódja pedig megvásárolta hivatalát Firenze érsekétől, Jánosnak lelkiismereti nehézséget okozott, hogy simóniás apátnak kell engedelmeskednie. Egy Teuzo nevű firenzei remete azt tanácsolta neki, hagyja el a kolostort. Ekkor János az Arezzo melletti Camaldoliba ment, hogy csatlakozzék a remetéknek ahhoz a kis közösségéhez, amelyet Szent Romuáld (lásd: A szentek élete, 271. o.) nem sokkal azelőtt alapított.

Itt a Szentlélektől azt a különleges megbízatást kapta, hogy alakítsa ki saját közösségét. Vallombrosába indult hát, ahol Romuáld néhány évvel azelőtt remeteséget alapított a Szent Hilárius kolostor apátnőjének, Ittának a földjén. Két remetét talált még ott, majd hamarosan új tanítványok csatlakoztak hozzá. Camaldoli mintára szervezte meg a közösséget, amelynek a priorja lett. A szerzetesek száma egyre gyarapodott, János egészsége viszont romlott, ezért mint priort tehermentesítették mindennapos adminisztrációs kötelezettségei súlyától.

1038 körül a közösség azt a földet, amelyen élt, ajándékba kapta Itta apátnőtől; Jánost szabályszerűen Vallombrosa apátjává választották.

A közösség Szent Benedek (lásd: A szentek élete, 339. o.) regulája, valamint a kiegészítő szabályzatok szerint élt, amelyeket János állított össze a regula szellemében. Az élet Vallombrosában nagyon szigorú volt: a kórustestvérek szigorú klauzúrában éltek és nem kevésbé szigorúak voltak a táplálkozásra, ruházatra, fegyelemre, hallgatásra vonatkozó utasítások.

Amikor a vallombrosai közösség szentségének híre ment, megkérték Jánost, hogy reformáljon meg egyes meglévő kolostorokat, és alapítson újakat, így például Moschetát, Passignanót és a Firenze melletti Szent Salviust. E házak ugyanolyan regula szerint éltek, mint az anyaház, apátjaik

pedig a vallombrosai apát alá voltak rendelve, aki ilyképpen a vallombrosai rend általános apátja lett. János elrendelte a szürke habitus viselését, hogy Vallombrosa szerzeteseit már a ruházatukról meg lehessen különböztetni a fekete bencésektől és a fehér kamalduliaktól.

János különös felelősséget érzett a szegények és betegek iránt. Számukra menedékházakat csatoltak minden vallombrosai kolostorhoz, János pedig felszólította a neki alárendelt apátokat, hogy senki se engedje el üres kézzel Krisztus szegényét; „inkább Istenbe vessék bizalmukat, mint a tele magtárba". Az ő idejében nagyon szegény volt a rend, és a testvéreknek gyakran nem volt elég élelmük; János alkalomadtán még a kolostor felszerelését is eladta, hogy a szegényeket táplálhassa.

János minden erejével támogatta a reformapátságot abban a törekvésében, hogy emelje a papság erkölcseit. A világi papokat is arra ösztönözte, hogy közösségben éljenek, és így könnyebben megvalósíthassák a cölibátust. Fő törekvése mégis a simónia elleni harcra irányult. Mivel a San Miniatót egy simóniás apát kinevezése elleni tiltakozásul hagyta el, nem meglepő, hogy ő lett az ellenállás magva Petrus Mezzabarbával szemben, aki II. Sándor pápától (1061—1073) megvásárolta a firenzei püspökséget. A püspök felbőszült a vallombrosaiak részéről őt ért bírálat miatt, és megparancsolta embereinek, hogy a Szent Salvius kolostort égessék fel, hogy ezzel a szerzeteseket elhallgattassa. Ez a gaztett azonban csak még inkább fokozta az ellenállást, úgyhogy végül háromezer firenzei a városi tanács vezetésével felszólította a vallombrosaiakat, hogy a püspök elleni vádjukat vessék alá tűzpróbának. A rend egy szerzetese sikerrel kiállta ezt az ítéletet, ekkor a pápához küldték, aki azután Petrus Mezzabarbát elmozdította a hivatalából.

Ez a küzdelem egész Itáliában megalapozta Jánosnak azt a hírét, hogy ő az egyházreform előharcosa. Élete vége felé pedig a milánóiak arra kérték, hogy küldjön papokat az egyházmegyéjükbe, mert nem akarták a szentségeket elfogadni olyan papoktól, akiket simóniás püspök szentelt fel. János teljesítette kérésüket, és néhány novíciusát Todi püspöke pappá szentelte, hogy kiszolgáltathassák a szentségeket. János, mielőtt szerzetes lett, nem tanult sem írni, sem olvasni, hosszú betegségei alatt azonban közössége tagjaival felolvastatta magának az egyházatyák írásait, és így mély lelki tudásra tett szert. Halálos ágyán a testvérek oktatást kértek tőle a szeretetről. Ez a homíliája fennmaradt.

1073. július 12-én halt meg a passignanói San Michele Archangelo kolostorban. III. Celesztin pápa 1193-ban avatta szentté.

SOLANÓ SZENT FERENC
ferences misszionárius

Ünnepe: július 14.
° Montilla, 1549. március 10.
Lima, 1610. július 14.

Spanyolország forró, földközi-tengeri részén, amelyet csak röviddel azelőtt foglaltak vissza az araboktól, Córdoba közelében Mateo Sánchez Solanónak és feleségének, Ana Ximeneznek 1549. március 10-én fia született, akit a Ferenc névre kereszteltek. Szülőfalujában, Montillában olyan szellemi légkör uralkodott, amely kedvező volt a missziós mozgalmak számára. Gyakran esett szó Afrika hitetlen muzulmánjairól és a nemrég felfedezett Amerika népéről. A közeli Sevillából kormányozták Új-Spanyolországot (Mexikót) és Perut, s Cádizból futottak ki a hajók, hogy eljussanak ezekbe az országokba.

Ferenc a jezsuitáknál részesült az alapfokú oktatásban, s értelmessége, határozott akarata, felebaráti szeretete és jellemszilárdsága miatt csakhamar elnyerte társai és tanítói nagyrabecsülését. 1569-ben belépett szülőfaluja ferences kolostorába, ugyanabban az évben, amelyben Alonso de Bárzena (1529 körül—1598) Córdobában a jezsuitákhoz lépett be; vele együtt azután húsz év múlva megnyerte a hit számára a lulokat (az észak-argentínai Tucumán közelében levő indió törzset). Fogadalma letételéig, amint a 16. század Spanyolországában szokásos volt, hihetetlenül szigorúan vezekelt. 1570-ben szerzetesi fogadalmat tett, majd két évre a Sevilla közelében levő Nuestra Señora de Loretóba küldték, ahol pappá szentelték.

Nemsokára újoncmester lett a Córdoba közelében fekvő San Francisco del Montéban. Tanítványait egyszerűségre, alázatosságra, imádságos és felebaráti szeretettől áthatott magatartásra nevelte; ha pedig hibázott valamelyikük, ő maga vezekelt érte. 1583-ban Sierra Morenába helyezték szintén novíciusmesternek, majd gvárdián lett. Amikor a közeli Montoro városban pestis tört ki, elment ápolni a betegeket. Később a Granada közelében lévő zubiai Szent Lajos kolostorba küldték, ahol hamarosan kedvelt népszónok, s a betegek és foglyok apostola lett.

Afrikai misszióba kérte magát, hogy elmeneküljön a népszerűség elől, ehelyett Amerikába küldték. 1589. február 28-án szállt hajóra tizenegy társával együtt. A missziós csoportot az argentínai Tucuman tartományfőnöke vezette. Májusban kötöttek ki a kolumbiai Cartagenában, majd Ferenc gyalog vágott át Panamán, hogy a Csendes-óceánon ismét hajóra szálljon Peru felé. A hajó azonban Kolumbia nyugati partja előtt viharba került és elsüllyedt. Az utasok, köztük 80 néger rabszolga, egy szigetre vetődtek, ahol Ferenc két hónapig atyja volt az egész hajótörött csoportnak, s a négereket, akiket már a hajón oktatni kezdett, megkeresztelte. Két hónap múlva egy

hajó fedélzetére vette és Peru északi partjára vitte mindnyájukat. Ferenc azonban Limába ment, ahonnan Tucumánba küldték. Az Andokon át vezető kb. 3000 km-es utat gyalog tette meg.

Tucumán 1578-ban kapta az első olyan püspököt, aki hivatalba is lépett: Francisco Vitoriát. Az előzően kinevezettek ugyanis vagy nem foglalták el helyüket, vagy nehéz utazásuk közben meghaltak.

1585-ben kapta meg Francisco Vitoria püspök az első jezsuitákat, köztük Alonso de Bárzenát, aki azután nyelvtant, szótárt, katekizmust, lelkitükröt és prédikációs gyűjteményt szerkesztett a tonokoták nyelvén, templomot emelt Santiago del Esteróban, és több mint 3000 bennszülöttet megtérített. Egyre érezhetőbbé vált a hithirdetők nagy hiánya. A ferencesek provinciálisa Ferencet küldte erre a missziós előőrsre.

Ferenc rövid idő alatt elsajátította a tonokota nyelvet. Tizenöt évig tartó szakadatlan missziós munkával hirdette Amerika első apostolainak módszerével az Evangéliumot sok ezer indiónak, és meg is keresztelte őket. La Rioja tartománytól Paraguayig (jó ezer kilométeres körzetben), mindenekelőtt a Magdolna folyamnál és a Socotonio mellett levő falvakban. Betegeket gyógyított, tanácskozott törzsfőnökökkel, prédikált a népnek, és mindenki Isten küldöttének tekintette. Még napjainkban is tisztelik a meszticek (a spanyolok és az indiánok közti kapcsolatból származók) azt a helyet, ahol a szent lakott, étkezett vagy éppen hegedült: azoknak a kunyhóknak a romjait, amelyekben tartózkodott; konventjében levő celláját; azt a narancsfát, amely alatt imádkozott vagy muzsikált.

Tizenöt éven át járt-kelt ezen a földön, ahol a spanyolok nem mindig mutatták a legjobb példát. 1584. április 6-án azt állapította meg a püspök, hogy „a tartományban és szomszédságában lakó 150 000 indió közül csak mintegy 25 000 a keresztény" (Vitoria püspök levele II. Fülöphöz). Amikor Ferenc — már a 17. század elején — elhagyta e vidéket, hogy visszatérjen Limába, a környék valamennyi indiója részesült a keresztségben.

Ferenc 1595-ben a limai Recolección de Nuestra Señora de los Angeles ferences kolostor első gvárdiánja lett. Élete utolsó éveiben rendkívül nagy volt a hatása Limában; hozzájárult ehhez, hogy mindenkit bámulatba ejtettek állandó csodatettei, amelyekért *az Újvilág csodatevője* névvel illették. Tettereje az imádságból, a ferences alázatosságból és a teljes szegénységből táplálkozott. Szenvedélyesen tisztelte rendjének atyját, Assisi Szent Ferencet (lásd: A szentek élete, 566. o.) és Szent Bonaventurát (lásd: A szentek élete, 352. o.); őket akarta utánozni. 1610. július 14-én halt meg a limai nagy konvent miséje alatt, ezekkel a szavakkal: „Egyedül Istennek legyen tisztelet és dicsőség!"

Egyszerű önátadása, amellyel a felebaráti szeretetet gyakorolta, csodálatot keltett egész Amerikában. Lima városi tanácsa a nép sürgetésére 1629. június 26-án különleges patrónusának hirdette ki. Ezután még sok dél-amerikai város választotta patrónusává. Argentína, Uruguay, Chile és Peru köztársaságai apostoluk- és oltalmazójukként tisztelik.

VIII. Orbán pápa 1625. február elsején megindította szentté avatási perét. 1675-ben X. Kelemen boldoggá, 1726-ban XIII. Benedek szentté avatta.

BOLDOG JAVOUHEY ANNA-MÁRIA
apáca, rendalapító

Ünnepe: július 15.
* Jallanges, 1779. november 10.
† Párizs, 1851. július 15.

1779. november 10-én született Jallanges-ban, amely Seurre plébániájához tartozik. Szülei jómódú, sőt gazdag parasztok voltak. Tíz gyermek között az ötödik volt. A család mélyen vallásos életet élt. Anna-Máriát valamennyi nővére követte a szerzetesi élet útján, és megbízható támaszai voltak. 1786-ban a család átköltözött Chamblanc-ba. 1789-ben, a forradalom előestéjén járult első áldozásához. A forradalom zavaros idejében korához képest kiemelkedő bátorságot tanúsított: tevékenyen közreműködött az üldözött papok számára búvóhely keresésében, sőt titokban katekizmusoktatást tartott. Jövőjét azonban még nem látta tisztán.

Egyik sógora nőül akarta venni, ő azonban rábeszélte, hogy legyen trappista. Tizenhat éves korában különleges kegyelmeket kapott, sőt többször is megjelent neki a Szűzanya, s ekkor tárult fel számára életútja: a szerzetesi élet a felebaráti szeretet szolgálatában. 1798. november 11-én egész családja jelenlétében a szegények és gyermekek szolgálatára szentelte magát.

Először fizetés nélkül tanítónőként tevékenykedett. 1800 novemberétől nyolc hónapig Besançonban a szeretet nővéreinél élt, majd elhagyta őket. Ebben az időben prófétai látomása volt: úgy látta, hogy szobáját minden népből való gyermekek sokasága tölti be. 1803-ban Augustin de Lestrange (1754—1827) mellett a trappista apácák életmódjával próbálkozott, de ez sem az ő útja volt. 1804-ben visszatért Chamblanc-ba, ahol apja egy kis iskolát alapított, s mellette Anna három nővérével bizonyos szerzetesi közösséget hozott létre. Hamarosan áttelepültek Chalon-sur-Saônba, ahol a Párizsból hazatérőben lévő VII. Pius pápa 1805 húsvétján áldását adta Anna kezdeményezésére.

1806-ban Chalonban *Szent József Társulata* néven nyitott iskolát, s még ez év decemberében Napóleon császártól is jóváhagyást nyert a társulat. 1807. május 12-én a chaloni Szent Péter templomban Anna, négy testvére és négy másik nővér beöltözött, fogadalmat tett. Annát választották főnöknővé. Ezután Javouhey anya Chalonban megnyitott néhány alapfokú iskolai osztályt. 1809-ben a közigazgatás három évre átengedte neki az egykori autuni nagyszemináriumot, ő pedig megalapított benne egy másik iskolát, nevelőintézettel együtt. Ezen kívül átvette az egyházmegye számos vidéki iskolájának gondozását is. Végül apja 1812-ben megszerezte számára Clunyben a rekollekták (szigorú szabályzatú ferencesek) egykori konventjét. Itt helyezte

el kongregációjának anyaházát. Közössége attól kezdve a *Clunyi Szent József Nővérek néven* vált ismertté. Nevelőintézete csakhamar széles körben igen jó hírnévnek örvendett. Kevéssel utóbb, 1814-ben házat alapított Párizsban, s ott d'Astros abbé, a későbbi toulouse-i érsek támogatását élvezte. Az új belépők száma gyorsan növekedett: 1819-ben az alapítónőnek egy másik noviciátust is meg kellett nyitnia Bailleul-sur-Thérainben, Beauvais közelében, s ugyanott átvette a városi kórházat is. Ugyanebben az évben kongregációja számára megszerezte a kormányzat hivatalos elismerését, de csak 1827-ben kapták meg az alapszabályzat állami és egyházi jóváhagyását.

Nagyon korán kezdett foglalkozni Javouhey anya a missziós apostolsággal is. Első alapítása 1817-ben valósult meg a Bourbon-szigeten, 1822-ben azonban éppen ezen alapítása miatt különleges gondja támadt. Egy bizonyos Thaïs nővér a polgári hatóság és a papság támogatásával megkísérelte, hogy szétbomlassza a kongregációt. 1818-ban nagyon nehéz körülmények között jött létre egy alapítása Szenegálban; a nővéreknek tizennyolc hónapon át mindenféle papi támogatás nélkül kellett maradniok. A következő években további házaik nyíltak meg francia gyarmatokon. Javouhey anya pedig égett a vágytól, hogy személyesen vegyen részt művének távoli országokban történő megvalósulásában. 1822-ben Szenegálba utazott, s onnan csak 1824-ben tért vissza, miután saját maga létesített új alapításokat Gambia és Sierra-Leone angol gyarmaton.

Bár nem talált olyan férfikongregációt, amely fáradozásaiban segítségére lehetett volna, örülhetett annak, hogy gondoskodása révén néhány évvel később három bennszülött papot szenteltek. 1822-től a Szent József Nővéreknek már Cayenne-ben is volt házuk; 1828-ban pedig az alapítónő nagy kísérettel utazott el, hogy a guayanai Manában egy új települést építsen föl. Ez azonban igen nehéz vállalkozásnak bizonyult, s a már ott lakó francia telepesek rosszindulata még inkább megnehezítette. A nővéreknek az új település területén nagy számban élő színesbőrű iránti jósága és szeretetreméltósága oda vezetett, hogy ezek a szegény emberek nagyon tisztelték őket, maga az alapítás pedig valamiféle kis köztársasággá lett, s vitathatatlan feje Javouhey anya volt. Miután még leprásotthont is alapított, és meglátogatta az Antillákon levő alapítványait, 1833 augusztusában visszatért Franciaországba. Jelenléte időközben rendkívül sürgőssé vált: nagyszámú új házuk épült Párizsban, a kongregáció viszont nem volt már abban a helyzetben, hogy valamennyit szervesen magába tudja olvasztani. Másrészt pedig megkezdődött hosszadalmas vitájuk az autuni d'Héricourt püspökkel, aki mint Cluny területileg illetékes püspöke, joghatóságot követelt a kongregáció felett.

1835 decemberében a főnökanyának ismét Guayanába kellett utaznia, mert a Manában kialakult helyzet megkövetelte jelenlétét. Itt a legnagyobb nehézségek tárultak eléje. A nővéreknek a színesbőrűek felszabadítása érdekében végzett fáradozásai a fehér telepesek előítéleteibe ütköztek, mert csak rabszolgát láttak bennük, és a helyi papság is támogatta a telepeseket. Az apostoli prefektus nehézségei ürügyén Javouhey anya ellen nyilatkozott

Autun püspökének. D'Héricourt azután 1841-ben megtagadta az alapítónőtől, hogy a szentségekhez járulhasson: évekig gyónás és áldozás nélkül kellett maradnia, és mindenfelé a leggonoszabb rágalmakat szórták rá. Végül 1843 augusztusában visszatért Franciaországba.

Szerencsétlenségére azonban ott sem talált békére. Már 1835 áprilisában, elutazása előtt megkísérelte d'Héricourt püspök, hogy a Szent József Nővérek ismerjék el őt általános elöljárójuknak, sőt az alapítónőtől megfélemlítéssel ilyen értelmű írást csikart ki; a kongregáció tanácsa azonban azonnal tiltakozást jelentett be. Az autuni püspök a maga oldalára állította de Quélen párizsi érseket; ő azután a nővérek párizsi kápolnáját egyházi átok alá helyezte. Clunyben megakadályozták az új beöltözéseket és fogadalmakat, a novíciáknak pedig azt tanácsolta a lelkészük, hogy hagyják el a kongregációt. 1845. augusztus 26-án azonban teljesen váratlanul betoppant a főnökanya, s a növendékházat Párizsba helyezte. A clunyi kápolnát hasonlóképpen egyházi átok alá helyezték, és Affre püspök éppúgy járt el Párizsban, hogy hivatali testvérét támogassa. Ugyanebben az időben az autuni püspök Javouhey anya ellen egy sértő vitairatot tett közzé, és mellékelte hozzá az apostoli prefektus értesítését. Az alapítónőnek át kellett élnie, hogy régi barátai közül többen cserbenhagyták, köztük P. Libermann* is; de számos olyan püspök is akadt, aki nyíltan mellé állott.

Viszonylagos nyugalom után a vita újból tetőpontra hágott, amikor a főnöknő 1849-ben Párizsban új noviciátust állított föl, és az anyaházat is oda helyezte. Semmi sem tudott hatni a püspökre, hogy a kongregációval szembeni előítéleteit és intézkedéseit megváltoztassa. Egy héttel Javouhey anya előtt halt meg, anélkül, hogy belátást tanúsított volna. Amaz sem engedett viszont, de a kongregáció nemhogy nem szenvedett kárt, hanem tagjainak száma hatalmasra szökött. Javouhey anya élete végéig rendíthetetlenül a helyén maradt. 1851 tavaszán megbetegedett, majd július 15-én hirtelen meghalt. 1950. október 15-én avatták boldoggá.

* *Libermann*, François-Marie-Paul, tiszteletre méltó (Zabern, 1802—Párizs, 1852) francia aszketikus író. Egy rabbi konvertita fiaként 1826-ban keresztelték meg. 1841-ben szentelték pappá. 1841-ben alapította afrikai hittérítésre a *Mária Szent Szíve Kongregációt*.

KIJEVI SZENT VLADIMIR hitvalló

Ünnepe: július 15.
* Budutino, Kijev mellett, 960 előtt.
† Kijev, 1015. július 15.

Azoknak a szláv törzseknek, amelyek a Dnyeper vidékén és az Ilmen-tó környékén telepedtek le, sokat kellett szenvedniök a skandináv normannok pusztításai miatt. Az északi behatolóknak azonban, akiket vélhetően Rurik vezetett, pozitív szerepük is volt: a Skandináviából Bizáncba vivő kereskedelmi utak jobb kihasználására ösztönöztek és a szláv törzsek egyesítő tényezőjévé lettek.

A Rurik nemzetségből való, elszlávosodott, ötödik fejedelem Vladimir volt, Szvjatoszlávnak és Malfredának (aki Szent Olga nagyfejedelemnő kíséretéhez tartozott) a fia. Apja a nagybátyjával együtt Novgorod helytartójává tette, a testvérei azonban elűzték. Arra kényszerült, hogy ősei hazájába meneküljön; csak két év múlva tért vissza skandináv csapatok kíséretében, és elfoglalta az egész kijevi birodalmat. 978. július 11-én vonult be Kijevbe. Az északi Ladoga-tótól a délen folyó Dnyeper középső folyásáig, a Kárpátoktól az Oka vidékéig terjedő területen minden törzs adót fizetett neki.

Vladimirnak a fivérén, kijevi Jarapolkon aratott győzelme a pogányság védekezése volt a növekvő kereszténységgel szemben. Az új fejedelem először a bálványimádás buzgó előmozdítójaként lépett fel. A pogány kultuszok újjáélesztése azonban a 10. század második felében anakronizmus volt. Vladimir megérezte az új hit hívását, de politikai okok is közrejátszhattak abban, hogy ő és vele együtt orosz népe is felvette a kereszténységet.

Megtérésének belső folyamatát csak gyanítanunk lehet. A királyi nemzetségből való nők nagy érdemeket szereztek a korai középkorban a pogány népek kereszténnyé tételében. Hasonlót tételezhetünk fel Vladimir esetében is.

A kereszténység felvételére a külső ösztönzést talán a görögökkel kötött szerződés szolgáltatta. Amikor a bizánci császárokat, II. Baziliosz és VIII. Konstantinoszt súlyosan szorongatta egy vetélytársuk, a kijevi nagyfejedelemhez fordultak katonai segítségért. Támogatása jutalmazásaképpen Vladimir nőül vehette Annát, az uralkodó császár nővérét azzal a feltétellel, hogy megkeresztelkedik. Vladimir a keresztséget vagy Kersonban, a krími görög településen, vagy már előzően Kijevben a görögökkel folytatott tárgyalásaitól függetlenül vette fel 989-ben. Megkeresztelkedése után Vladimir a bálványképeket a folyóba vettette, és mindenfelé templomokat emeltetett; egyet a fővárosban az Istenanya tiszteletére. Új gondolkodásmód és cselekvésének új normái hatották át.

A kereszténység államvallás lett. A fejedelem felfegyverzett kísérete és Kijev lakói egyaránt felvették a keresztséget. A krónikás a nagy eseményt így foglalja össze: „A boldog Vladimir fejedelem megszabadult az ördög szolgálatából, és Istenhez, Krisztushoz, az Urához tért, hozzá vezette népét és megtanította Isten szolgálatára."

A források, amelyek alig tartalmaznak konkrét tényeket, gazdagok a Vladimir dicséretéről szóló beszédfordulatokban: új népet alakított ki, új korszakot indított el az orosz föld számára. Zavartalan öröm és naiv derűlátás ragyog át minden tudósításon. Éjszaka volt, de a keresztséggel felragyogott a nappal, és a tizenegyedik órában az orosz nép részesült Krisztus kegyelmében. A hálás újonnan kereszteltek Ilarion metropolita szájával szóltak elismerően, aki Vladimirral bizonyára ifjúkorában találkozott: „Általad pillantottuk meg a Szentháromság világosságát."

Nem lenne helyes a régmúlt idők embereinek szentségét a mi fogalmaink szerint számon kérni. Nem Vladimir személyes erényessége, hanem az isteni kegyelem túláradó ereje ejtette ámulatba az akkori kereszténye ket, és keltett bennük szent tiszteletet. A krónika realisztikusan mondja el a fejedelemnek megtérése előtti érzékiségét és kegyetlenségét, hogy annál jobban előtűnjön a kegyelem ereje.

Megtért népe nem tudott nagyobb dicséretet mondani fejedelméről, mint azt, hogy második Konstantinnak nevezték: Vladimir az első keresztény császár tökéletes mása lett.

POSTEL SZENT MÁRIA-MAGDOLNA
rendalapító, apáca

Ünnepe: július 17.
* Barfleur, 1756. november 28.
† Saint-Sauveur-le-Vicomte, 1846. július 16.

Marie-Madeleine Postel 1756. november 28-án született Barfleurben. Mivel születésekor csaknem meghalt, szükségkeresztségben részesült; a Julie-Françoise-Catherine nevet kapta. Már gyermekkorában feltűnt nagy jámborságával, felebaráti szeretetével és önsanyargatásaival. Megengedték neki, hogy már kilencévesen az első szentáldozásához járulhasson. Később a valognes-i bencés nővéreknél kapott rendkívül gondos nevelést. A szerzetesélet re nem érzett hivatást, így tizennyolc évesen visszatért családjához, és Barfleurban nevelőintézetet nyitott. Mint kiváló nevelő csakhamar nagyszerű eredményt ért el. Ebben az időben kezdett vezeklő életmódjához haláláig hű maradt. Teljes megtartóztatást és szigorú böjtölést vállalt; ostorozta magát, vezeklőövet és vasfűzőt hordott.

A forradalom zűrzavarai közepette határozott ellenállást tanúsított Barfleur új plébánosával szemben, aki letette az alkotmányos esküt. Julie Postel saját házában oratóriumot rendezett be, s megszerezte az engedélyt, hogy ott őrizhesse az Oltáriszentséget, sőt áldoztathasson is. Ismételten csak hajszálnyira kerülte el a letartóztatást. A vallásszabadság visszaállítása Barfleurben nem jelentette a béke idejét, mert a körülmények különleges találkozása folytán a plébánia két plébános viszálykodásának tárgya lett; Julie Postel befolyása nagymértékben hozzájárult az egység helyreállításához.

Julie Postel régóta olyan kongregáció alapítására gondolt, amely az oktatást és a betegápolást szolgálja. Amikor 1805-ben felajánlották, hogy Cherbourg-ban vegyen át egy iskolát, lelkivezetőjéül és tanácsosául a szent életű Cabart abbét választotta, aki hajlandóságot mutatott terve iránt. Sikerült megnyernie három jelentkezőt, és a püspök is bátorította szándékában. A kis közösség, amely a „Pauvres Filles de la Miséricorde" (Irgalmasság Szegény Nővérei) nevet kapta, 1807. szeptember 8-án tette le első fogadalmait. Julie Postelt Mária-Magdolna rendi nevén főnöknővé nevezték ki. A nővérek száma lassanként növekedett, és így végre átvehették Octeville iskoláját. Rövid idő múlva azonban a Gondviselés Nővérei Cherbourgban ismét megnyitották azt az iskolát, amely a forradalom előtt az övék volt. Postel anya erre visszavonult, és 1810 végén kis csoportjával együtt elhagyta a várost. 1811 szeptemberében Tamerville-ben berendezkedtek egy volt iskolában, s legelőször is maguk köré gyűjtöttek egy tucat árva gyermeket. A helybeli tanítónőnek, aki versenytársait vélte bennük, sikerült

ellenük hangolnia a városi tanácsot. A nővérek ezért elhagyták Tamerville-t, és Valognes-ban alkalmi munkákból tengették életüket, meglehetős szűkösen. Ebben az időben a több haláleset által megtizedelt kis közösségnek már csak hat tagja volt, ezért Cabart abbé a feloszlatásukat javasolta. Rendíthetetlen bizalmában azonban Mária-Magdolna anya elutasította ezt a javaslatot.

Végül sikerült megvetniök a lábukat egy Tamerville közelében lévő faluban, ahol 1816 júliusában a polgármester rájuk bízott egy iskolát. A főnöknő megszervezett itt egy virágzó nevelőintézetet, és a törvény követelményei szerint hatvanhárom évesen még vizsgákat is tett, hogy megkapja a tanítási engedélyt. Utánpótlásuk növekedett, s így lehetővé vált néhány további alapítás létrehozása a közelben. Anyaház céljára sikerült megvásárolniok az egykori Saint-Sauveur le Vicomte apátság elhanyagolt épületeit. Idővel azután sikerült itt a közösséget némiképp megfelelő módon elhelyezni. 1837-ben a kongregáció elöljáróul kapta Delamare abbét, a későbbi luçoni püspököt, aki nagy segítséget jelentett a főnöknő anyának. A nővéreknek végleges alkotmányt adott, amely a keresztény iskolatestvérek szabályzatának mintájára készült. Ekkor a kongregáció minden tagja noviciátust végzett, majd 1838. szeptember 21-én új fogadalmakat tettek. Az új regula ellenére Delamare abbé megengedte az idős Postel anyának, hogy folytassa addigi vezekléseit. Postel anya ezután nemsokára olyan munkához fogott hozzá, amelyet nagyon a szívén viselt: a szép, de romokban heverő apátsági templom helyreállításához. Szegénységük ellenére határozottan kezdett munkához, és akkor sem hagyta abba, amikor 1842. november 24-én egy forgószél ledöntötte a nagy tornyot, és tönkretette az addigi eredményeket. A nővérek gyűjtögettek és koldultak, s az alapítónő halála után sikerült befejezni a művet.

Mária-Magdolna anya utolsó éveit egy fájdalmas összeütközés árnyékolta be. Saint-Sauveur plébánosa elismerte ugyan az anya kiváló erényeit, de különös módon irigykedett rá, és mindent megtett, hogy nehézségeket gördítsen eléje. Így a falu iskoláját először más nővéreknek, majd egy laikus tanítónőnek adatta át; gondja volt rá, hogy a helyi közigazgatás megtagadja az árva gyermekek részére alapított otthontól a szerény anyagi támogatást is. Mindezek a zaklatások sem voltak képesek megakadályozni a kongregáció további fejlődését.

1841-ben és 1842-ben is tizenhét új nővér tett fogadalmat. Halálakor Mária-Magdolna anya harminchét alapítására tekinthetett vissza, közülük egy Párizsban volt.

Az iránta megnyilvánult tisztelet egészen szokatlan volt. Alázatossága ellenére sem maradtak rejtve nővérei előtt természetfölötti adományai, s az életében előfordult rendkívüli jelenségek sem: csodák, jelenések, jövendölések, a szellemek megkülönböztetése, ekstázisok. Mindig egyszerű, barátságos, jóságos, tapintatos és figyelmes tudott lenni. 1846 elején észrevehetően lehanyatlott ereje és egészsége. Miután előre megmondta halála napját, 1846. július 16-án elhunyt. Sírja csakhamar sok zarándok célja lett. 1908. január 22-én boldoggá, 1925. május 24-én szentté avatták.

SZENT SPERATUS és TÁRSAI vértanúk

Ünnepük: július 17.
† Karthágó, 180. július 17.

Kereszténynek lenni azt jelenti: egyszerűnek lenni. A zsoltár szava szerint: „Isten az én védőpajzsom, Ő menti meg az igaz (egyszerű) szívűeket" (Zsolt 7, 11). Már az Ószövetség népében, majd még inkább az ókeresztény közösségekben éppen a kisemberek, a szegények, együgyűek és elnyomottak voltak azok, akik különleges bensőséggel tartottak ki hitük mellett. Földi javaktól mentesen inkább tudták magukat fenntartás nélkül átadni Isten szolgálatára, mint a gazdagok, hatalmasok és tekintélyesek. Már az Úr tanítványai is csaknem kivétel nélkül a „szegények" és a „kicsik" osztályából származtak, és Jézus áldotta mennyei Atyját, mert elrejtette mindezt az okosak és a bölcsek elől, a kicsinyeknek viszont kinyilatkoztatta.

Speratus és társai is ilyen tekintély, rang és állás nélküli emberek voltak, és éppen ezért választotta ki őket Krisztus megbízható tanúivá. „Africa Proconsularis"-nak (a mai Tunéziának) ma már nem létező, Scili nevű városkájából származtak. Ebben a római fennhatóság alatt álló afrikai tartományban a gazdag rómaiak hatalmas földbirtokokat vásároltak össze vagy béreltek, s megművelésükre — rabszolgákként vagy bérlőkként — a bennszülött lakosságot vonták be, és municípiumokban (állami igazgatású kisvárosokban) egyesítették őket.

Ilyen környezetből származhatott Krisztusnak az a tizenkét vértanúja is, akikről a keresztény irodalom legrégibb latin dokumentuma tudósít.

Marcus Aurelius császár fia, Commodus (180—192) csak néhány hónappal előbb foglalta el a trónt, amikor Africa provincia prokonzula, Saturninus elé vezettek Karthágóban hét férfit és öt nőt, mert kereszténynek vallották magukat. Letartóztatásuk okát nem ismerjük. A fiatal Commodus császár, akinek a kedvese, Marcia maga is a keresztény hitre tért, az új vallással szemben közömbös volt, és nem adott ki keresztényellenes rendelkezéseket. Scili város elöljáróit valószínűleg pogányok feljelentése késztette ezeknek a kereszténynek az őrizetbe vételére. A feljelentés jogi alapját Marcus Aureliusnak akkor még érvényes ediktuma képezhette.

A scilibeliek kihallgatásának és vértanúságának története egy tömören megfogalmazott jegyzőkönyvben maradt fenn, amelyről a keresztény közösség másolatot készített. A prokonzul eszerint a bírósági eljárást ezekkel a szavakkal kezdte: „Visszanyerhetitek urunk, a császár kegyét, ha észre tértek." Speratus, a szószólójuk valamennyiük nevében visszautasította az állítást, mintha valamiféle jogtalanságot követtek volna el: „Sohasem tettünk semmi jogelleneset, és nem foglalkoztunk helytelen dolgokkal. Senkit nem átkoztunk, inkább megköszöntük, ha rosszul bántak velünk. Császárunknak

is megadtuk a köteles tiszteletet." A prokonzul visszavágott: „Mi is jámborok vagyunk." (Ez közvetve arra utal, hogy foglyai nyilvánvalóan jámbor emberek voltak.) Meg is kísérelte, hogy római módon jámbornak mutatkozzék, s ezt kívánatossá tegye azzal, hogy kilátást nyújt szabadon bocsátásukra. „Kultuszunk egyszerű: urunk, a császár géniuszára esküszünk, és imádkozunk a jólétéért; nektek is ezt kell tennetek."

Római felfogás szerint minden embernek megvan a géniusza, a védőistene. A római polgárnak a császár védőistenéhez kellett imádkoznia, hogy áldja meg a császárt, és meg kellett esküdnie erre a géniuszra, hogy hűséges lesz az uralkodóhoz és az államhoz, amelyet a császár képvisel. A kereszténveknek az ilyenféle esküvéseket meg kellett tagadniok, mert semmiféle „géniuszt" nem tisztelhettek istenként. A prokonzul felhívása, hogy imádkozzanak a császár „jólétéért", azon a módon, ahogy ezt az imádságot megkívánták, a keresztények számára szintén teljesíthetetlen volt. A rómaiak felfogása szerint ugyanis csak a római állam által elismert istenséghez, nem pedig a keresztények Istenéhez imádkozhattak hatékonyan a császár jólétéért. Az államtól idegen istent ugyanis, akit nem vettek fel a római istenek Pantheonjába, az „állam ellenségének" tekintették.

Speratus mindjárt rátért a prokonzul által el nem várható követelésre, és válaszában annak előbbi állításához csatlakozott: „Kultuszunk egyszerű." Hozzátette: „Ha egyszer majd nyugodtan meghallgatsz, megismertetlek az egyszerűség misztériumával."

Speratus válaszával arra utalt, hogy a kereszténység kultusza sokkal egyszerűbb minden pogány rítusnál. A prokonzul azonban attól tartott, hogy Speratus megvetően akar nyilatkozni a római kultuszról, ezért azt mondta: „Ha bírálni akarod a kultuszunkat, akkor nem hallgatlak meg. Esküdj inkább urunk, a császár géniuszára!" Speratus így válaszolt: „Nem ismerem el e világ istencsászárságát; sokkal inkább szolgálok annak az Istennek, akit ember még nem látott, és nem is láthat." Saturninus prokonzul erre a többiekhez fordult: „Hagyjátok el ezt a babonát!" Speratus visszavágott: „Az a babona rossz, amely gyilkosságra és hamis tanúságra ösztönöz." Saturninus, megint csak a többiekhez fordulva: „Ne legyetek bűntársak ilyen esztelenségben!"

A tizenegy férfi és nő közül még négyen válaszoltak röviden és velősen; a többi hét némán csatlakozott szószólójához. Cittinus ezt mondta: „Senkit sem félünk Urunkon, Istenünkön kívül, aki a mennyben van." Donáta így szólt: „Nagy tisztelet illeti meg a császárt mint császárt, de egyedül Istent féljük." Vestia megvallotta: „Keresztény vagyok." Secunda ezt mondta: „Ami vagyok, az akarok lenni."

A prokonzul megkérdezte Speratustól: „Kitartasz hát amellett, hogy keresztény maradsz?" Speratunus így felelt: „Keresztény vagyok." És valamennyien egyetértettek vele. Saturninus erre azt kérdezte: „Akartok még egy kis gondolkodási időt?" Speratus: „Ilyen igaz ügyben nincs szükség már megfontolásra." Saturninus még egy kérdést tett fel: „Mi van a dobozotokban?" (A letartóztatáskor nyilván lefoglaltak egy szentírási kéziratokat tartalmazó dobozt.) Speratus: „Pálnak, egy igaz férfiúnak a könyvei és

levelei." Saturninus: „Harmincnapi haladékot kaptok. Fontoljátok meg még egyszer!" Speratus elismételte: „Keresztény vagyok." És valamennyien egyetértettek vele. A prokonzul ezután kihirdette az ítéletet: „Speratus, Narcalus, Cittinus, Donáta, Vestia, Secunda és a többiek megvallották, hogy a keresztény rítus szerint élnek. Bár megkapták a lehetőséget a római kultuszhoz való visszatérésre, megmakacsolták magukat. Ezért elhatározom és kihirdetem: karddal kell őket kivégezni."

Speratus felkiáltott: „Köszönjük Istennek!" Erre a hallgatagon egyetértők és elítéltek csoportjából Narcalus ötödikként vette át a szót és ezt mondta: „Ma mint vértanúk a mennyben leszünk. Istennek legyen hála!"

A prokonzul ezután kikiáltatta a hírnökkel: „Megparancsoltam, hogy Speratust, Narcalust, Cittinust, Veturiust, Félixet, Aquilinust, Laetantiust, Januariát, Generosát, Vestiát, Donátát és Secundát vezessék el (kivégzésre)."

Mindnyájan felkiáltottak: „Istennek legyen hála!"

A bírósági jegyzőkönyv keresztény másolója záradékul még hozzáfűzte: „Valamennyien azonnal megkapták a vértanúság koronáját, most pedig az Atyával, a Fiúval és a Szentlélekkel együtt uralkodnak mindörökké. Amen."

FIATALABB SZENT MAKRINA szűz

Ünnepe: július 19.
* Cézárea, 327 körül
† Irisz, 379/80 körül.

A 4. évszázad rossz hírű Kappadókiájában nőtt fel Makrina előkelő és tehetős, de a hitben is kipróbált nagyszülők és szülők kedvelt gyermekeként. Apai nagyanyja az idősebb Szent Makrina volt, akinek a Maximianus (245—310) alatti üldözés idején férjével együtt éveken át kellett ide-oda bujdosnia a pontusi erdőkben, és egy ediktum következtében elvesztette a vagyonát. Ennek az idősebb Makrinának az egyik fia, az idősebb Szent Vazul (Bazileiosz) eljegyezte Szent Emmeliát, aki az üldözések során elveszítette a szüleit, és eredetileg szűzi életet akart élni. Abban az időben az Istennek szentelt szüzek többnyire családjuk oltalma alatt éltek, és mivel a teljesen árva Emmeliának nélkülöznie kellett ezt az oltalmat, s emiatt ezerféle veszély leselkedett rá, férjhez ment a feddhetetlen Vazulhoz, hogy megtalálja benne élete védelmezőjét.

Ebből a házasságból született első gyermekként a fiatalabb Makrina. Anyjától kapta Makrina az elemi oktatást, tananyagul pedig az szolgált, ami a Szentírásból a gyermekkorához mérten felfogható volt, „mindenekelőtt Salamon bölcsessége". „A Zsoltárok könyvéből sem maradt számára semmi ismeretlen; az adott időben mindenkor a Zsoltárkönyv egy részének szentelte magát: amikor fekvőhelyéről felkelt, ha tanulmányait megkezdte vagy befejezte, amikor táplálékot vett magához, és ha imádkozott". Röviden: a Zsoltárkönyv lett az útitársa.

Makrina további képzését is valószínűleg a család rejtekében, a szüleitől kapta. Nem volt ez egyoldalú ismeretközlés, hangsúlyozottan nőies életre nevelték. Foglalatoskodott a szövőszék mellett és megtanult minden munkát, ami a háztartásban előfordult, anélkül, hogy ezzel megrövidítette volna a „tudományt". Minden ismerete az életből fakadt és táplálkozott.

Amikor Makrina felserdült, szépsége és műveltsége miatt sokan pályáztak a kezére. Apja a kérők közül kiválasztott egy fiatalembert, aki a rászorulók és szükséget szenvedők ügyvédje volt. Mielőtt azonban a házasságra sor került volna, jegyese meghalt, Makrina pedig elhatározta, hogy örökre lemond a házasságról. Minden további leánykérésnek ellenállt; felfogása szerint ugyanis a szülei által számára kijelölt vőlegény nem halt meg; aki az Istenben él már, az számára csupán egy másik országba költözött, nem halt meg, ő pedig jogtalannak tekintette, hogy ne tartsa meg hűségét távolba szakadt vőlegénye iránt.

Ettől kezdve Makrina élete teljesen összefonódott az anyjáéval. Csodálatos kétoldalú adás és elfogadás volt ez. Anyjával való közössége oltalmazta a

lányt, a lány szerető szolgálata pedig mentesítette az anyát némely gondjától. Apja halála után lett csak igazán anyja nélkülözhetetlen segítsége Makrina. Munkájával gondoskodott megélhetésük egy részéről, és részt vett fiatalabb testvérei nevelésében. Fellelkesítette Krisztusért a testvéreit: Nagy Szent Vazult (lásd: A szentek élete, 25. o.), Naukratioszt, Nisszai Szent Gergelyt (lásd: 130. o.) és Szent(?) Péter szebasztei püspököt, aki abban az időben született, amikor az apjuk meghalt. Vazul élete nagy fordulatát köszönheti neki. Amikor „a retorikában és logikában szerzett ismeretei miatt erősen felfuvalkodva" tért haza a főiskoláról, rövid idő alatt megnyerte a szerzetesi élet számára, „a bölcsesség élete" számára, amint Nisszai Gergely mondja a Szent Makrináról szóló életrajzában. Legfiatalabb testvérének, Péternek pedig mindene lett Makrina: „apja, tanítója, nevelője, anyja, tanácsadója minden jóra", és példáját követve, már korán a „vagyontalan életet" választotta.

Makrina azután engedélyt kért anyjától, hogy megszokott életével felhagyva addigi rabszolganőiket és alattvalóikat „egyenlőkképpen tisztelt nővéreivé" tehesse, s velük együtt éljen imádkozva és dolgozva Krisztus iránti szűzies odaadásban. Az Irisz melletti családi birtok kolostori élet színhelye lett. Amikor anyja a gyermekek ellátásának és nevelésének gondja alól felszabadult, lánya megnyerte, hogy mindenről, amit addig megszokott, lemondjon és „a szüzek nagy számával azonos fokon" éljen, s megossza velük asztalukat, fekhelyüket és minden egyebet, ami az élethez szükséges. Emmelia örömmel választotta azt az életet, amely „az angyalokéhoz hasonló", s a lány anyja vezetője lett; mindkettőjük lelki vezetője pedig Péter volt, a család legfiatalabb tagja.

Amikor anyja öreg korában hazatért Istenhez, halálos ágya két oldalán Makrina és Péter állt. Megfogta a kezüket, és imádkozott: „Neked adom át, Uram, zsenge adományomat és fájdalmaim tizedét. Zsenge adományom, íme: elsőszülött lányom, a tized pedig a fiam itt. Mindketten Neked vannak szentelve a törvény szerint, és tieid ők áldozati adományként is. Szálljon hát szent áldásod elsőszülöttemre és a tizedemre!"

Haldokló anyja áldásával Makrina az addiginál is jobban magával ragadó példája lett azoknak a szüzeknek, akik vele együtt mondtak le a világról. Amikor elérkezett a halála, Vazul már meghalt, Gergely pedig Nissza püspöke volt. Gergely nyolc éve nem látta már a nővérét. Valamiféle belső ösztönzésre útnak indult hozá. Halálos betegen találta: egy földre tett deszkán feküdt, testi erejét csaknem teljesen felemésztette a láz, szelleme azonban töretlen maradt. Gergely „A lélekről és a feltámadásról" című írása valószínűleg a nővérével folytatott utolsó beszélgetésének gyümölcse.

Minél inkább közeledett az elválás órája, annál jobban ujjongott Makrina. A fekhelye körül állók számára nyilvánvaló lett, hogy milyen isteni-szűzies szeretet izzik benne és hajtja ahhoz, akinek szegénységében és rejtettségében szolgált.

Makrina a fekhelyét kelet felé fordíttatta annak jeleként, hogy várja a soha többé le nem nyugvó nap felkeltét. A jelenlevőkkel nem beszélgetett már,

hanem szüntelenül csak Istennel. Elimádkozta haldokló imáját: „Urunk, Te elvetted tőlünk a halálfélelmet. Evilági életünk végét az igazi élet kezdetévé tetted. Megmutattad nekünk a feltámadás útját, szétzúztad a pokol kapuit, és a sátánt, akinek hatalma van a halálon, megfosztottad erejétől. Örökkévaló Istenem! Anyám ölétől kezdve hozzád tartozom. Téged szeretett a lelkem minden erejéből. Neked szenteltem testemet és lelkemet ifjúságomtól fogva mind a mai napig: állítsd most mellém fényes angyalodat, hogy kézen fogva vezessen a felüdülés helyére, ahol a felfrissülés vize folyik, a szent ősatyák ölébe. Bűneim ne kerüljenek a szemed elé, ha bármiképpen is hibáztam természetünk gyengesége miatt szóval, cselekedettel vagy gondolattal. Te, akinek hatalma van a földön a bűnök megbocsátására, bocsáss meg nekem, és amikor lelkem elhagyja testemet, szeplő nélkül jelenhessem meg színed előtt. Hiba nélkül, szeplőtelenül vedd lelkemet a kezedbe, Neked szóló tömjénáldozatul!" Miközben ezeket a szavakat mondta, szemét, ajkát és szívét kereszttel jelölte meg. A láztól kiszáradt nyelve ezután már egyetlen érthető szót sem tudott többé kimondani.

Amikor este bevitték hozzá a világosságot, felnyitotta a szemét, belenézett a fény ragyogásába, és megkísérelte, hogy elmondja az esti hálaimát. Hangja azonban cserbenhagyta. Csak szívével és keze mozgásával mondta el az imádságot, és szokás szerint a kereszt jelével fejezte be. „Azután mélyet lélegzett, és így imával fejezte be az életét."

Hogy Makrina mennyire megvált minden tulajdonától, mutatja a következő eset is. Amikor kilehelte a lelkét, és holttestét eligazították, Gergely fénylő fehér vászonba akarta burkolni, és valami ékszert akart még rátenni. A szüzek karának elöljárónője, Lampadia azonban könnyek között mondta neki: „A szent számára az ékszer, amelyért fáradozott, a tiszta élet volt. Ez volt életének ünneplő ruhája, és halálában ez most a drága halotti lepel." Gergely megkérdezte: „A hagyatékában semmi sem található hát, amivel szebbé lehet tenni a temetést?" — „Miféle hagyatékában? — hangzott a viszontkérdés. Itt van mindaz, amit hátrahagyott. Nézd hát, íme a ruhája, a fátyla és elnyűtt szandáljai! Ez volt a gazdagsága, ez a bősége. Gazdagságának csak egy gyűjtőhelyét ismerte: a mennyei kincseskamrát. Ott van mindene, a földön semmije sem maradt."

ANTIÓCHIAI SZENT MARGIT szűz, vértanú

Ünnepe: július 20.

A 6. század után készült legendája így beszéli el életét:

290 esztendő telt el üdvözítő Urunk megtestesülése óta, amikor Diocletianus, a dalmáciai írnok fia kegyetlen kézzel ragadta meg a római birodalom kormányát. Uralkodásának első évében ugyanis társként maga mellé vette a gonosz és elvetemült Maximianust. Mindketten gyűlölettel fordultak a keresztények ellen. Diocletianus az üldözésben felülmúlta a korábbi császárokat, mert elrendelte, hogy az egész birodalomban állítsák bíróság elé a kereszténye ket, s tűzzel-vassal irtsák őket, hogy még a nevük is eltöröltessék a földről.

Uralkodásának 19. esztendejében ő maga keleten, Maximianus nyugaton irtotta az Egyházat. De a mindenható Isten ítélete szerint az üldözés második évében Diocletianus Nikomédiában, Maximianus pedig Milánóban letette a császári méltóságot. A kegyetlen üldözés ezután még egyszer föllángolt és Konstantin hetedik évéig tartott. Ekkor Marcellus volt a pápa, aki maga is vértanú lett (304. április 26-án).

Ebben az időben Margit, aki 15. évében járt, amikor hallott az üldözésről, így könyörgött az Úrhoz: „Uram, Jézus Krisztus, ki a szentek élete és erőssége, a szomorúak vigasztalója, s az ínségesek üdvössége vagy, ki soha nem hagyod el azokat, akik remélnek benned, erősíts meg engem, kis szolgálódat, hogy ha ideér a zsarnoki hatalom, rám támad és testemet megkínozza, ne engedd, hogy megtagadjalak! Uram, te alkottad a lelket és a testet; ismered a törékeny embert. Kérlek, emlékezz rá, hogy por és hamu vagyok. Apám és anyám, kiknek buzdítaniuk kellene, hittagadásra akarnak rávenni. De te, Uram, aki az én hűséges üdvözítőm vagy, hiszem, hogy elfogadsz áldozatul, ezért nem félek; mert mit tehet velem az ember?"

Ez a szűz, Margit egy Aedesius nevű tekintélyes pogány pap hogy leánya volt. Apja nagyon szerette, anyja viszont korán meghalt, s így a kicsi Margit vidékre került egy dajkához, aki keresztény volt. Amikor a felcseperedett Margit hazakerült, apja felismerte, hogy keresztény lett. Mindent elkövetett, hogy lányát „kijózanítsa". Amikor látta, hogy semmire sem megy, iszonyúan megharagudott, rá sem bírt nézni, sőt elűzte a házától. Az Úr azonban, aki soha nem hagyja el a benne bízókat, szokásos jóságával megvigasztalta Margitot, s oly kedvessé tette egykori dajkája előtt, hogy az leányává fogadta.

Az erények közül főként az alázatosságot kapta ajándékba az Úrtól; ennek erejében feledni tudta nemes származását. Mindenben szolgálatára állt dajkájának, még a bárányait is kihajtotta legelni. Ebben az időben érkezett Asia tartományból Antiochiába Olibrius prefektus a keresztények üldözé-

sére. Útja a legelő mellett vitt el, ahol Margit a többi lányokkal a bárányokat őrizte.

Olibrius meglátta, hogy Margit a legszebb közöttük, ezért parancsot adott szolgáinak, hogy tudják meg, ki ez a leány. Ha szabad, feleségül veszi, ha rabszolga, megadja az árát és ágyasává teszi. A szolgák útnak eredtek, megkeresték Margitot, s a prefektus elé vitték.

Miközben vitték, nagy félelem fogta el Margitot a kegyetlenség miatt, amellyel Krisztus ellenségei Isten szolgáinak nem a testét, hanem a lelkét akarták megtörni. Szent Jeromos (lásd: A szentek élete, 552. o.) megjegyzi Remete Szent Pál (lásd: A szentek élete, 749. o.) életrajzában, hogy sokan inkább a hegyekbe menekültek és barlangokban éltek vadállatokkal, minthogy a pogányok kezébe essenek. Féltek ugyanis, hogy a gyötrelmek közepette megtagadják hitüket.

A gyötrelmektől való félelmében a gonoszok kezei között a szűz Margit így könyörgött a mindenség Urához: „Irgalmazz, Uram, irgalmazz a te szolgálódnak! Siess segítségemre szorongatásomban! Adj erőt és kitartást a fájdalmak elviselésére, hogy akik el akarnak tőled tántorítani, lássák és szégyenüljenek meg. Ne engedd, Uram, hogy eltántorodjam szent vallásodtól, hanem szállj szembe ellenségeimmel, hogy a lelkem a te segítségeddel sértetlenül szabaduljon meg ezektől a vadállatoktól, és neked szentelt szüzességem sértetlen maradjon. Küldd el azért a te szent angyalodat, hogy őrizze és oltalmazza testemet és lelkemet, hogy dicsérjelek és dicsőítselek téged, mert te mindörökké áldott vagy."

Miközben Margit így imádkozott, a katonákkal a prefektus szállásához ért. Jelentették a katonák: „Uram, méltóságod nem sértheti meg az istenek tiszteletét és a császárok rendeletét, melyet nemcsak Róma nemes népe, hanem az egész világ mindenütt megtart. Ez a leány pedig, akit meg kellett keresnünk, arra a kérdésre, hogy rabszolga-e avagy szabad, kereszténynek vallotta magát. Idegenkedik a szent istenek tiszteletétől, és azt vallja, hogy a zsidók által megfeszített Jézust tiszteli. Amikor megfogtuk, sem szép szóval, sem megfélemlítéssel nem tudtunk lelkére hatni. Idehoztuk eléd, hogy magad kivizsgálhasd a dolgot."

Ennek hallatára a gonosz bíró nagyon elszomorodott, s megparancsolta, hogy állítsák Margitot elébe. Így kezdett beszélni a lányhoz: „Leányom, ne félj semmitől, mondd el nekem a származásodat, hogy rabszolga vagy-e, vagy szabad?" A szent szűz így válaszolt: „Nemzetségemet ebben a városban mindenki ismeri. Ha szabadságom felől kérdezel, tudd meg, hogy senkinek nem vagyok rabszolgája. De számmal és szívemmel az én Uram, Jézus Krisztus szolgálójának vallom magam, akit kiskorom óta imádok és tisztelek." A prefektus megkérdezte: „Mi a neved?" Margaréta így válaszolt: „Az emberek Margitnak hívnak, de ami ennél több, a keresztségem óta keresztény vagyok."

A prefektus nagyon megharagudott, s elrendelte, hogy sötét börtönbe zárják Isten szolgálóját, senki ne látogathassa, ételt és italt ne adjanak neki. Így akarta megtörni akaratát. Margitot azonban angyali látogatás vigasztalta,

s mennyei fényesség ragyogta be. Állhatatosan kitartott Krisztus megvallásában, s minden fenyegetést semmibe tudott venni.

Amikor a prefektus látta, hogy sem hízelgéssel, sem ijesztegetéssel nem megy semmire, bement Antiochiába, s összehívta a város vezetőit és a bölcseket és tanácskozott velük, hogyan lehetne okos érveléssel legyőzni Margitot, anélkül, hogy meg kellene ölni. Hosszas tanácskozás után arra jutottak, hogy népgyűlést kell tartani, s talán a sokaság előtti szégyentől félve megváltoztatja magatartását, s akit a börtön és az éhség nem tudott legyőzni, az a népszerűségnek talán enged. Másnap a prefektus pompás bírói széket építtetett és összehívta a város népét.

Miután összegyűlt a férfiak és nők nagy sokasága, a prefektus teljes díszben elfoglalta székét, s parancsot adott, hogy állítsák elő Krisztus szolgálóját. Amikor Margit előtte állt, hízelgő szavakkal kezdett hozzá szólni: „Leány, látjuk, hogy vesztedbe indultál. Látjuk, hogy elmédet bizonyos tévedések tartják fogva és intelmeinknek nyakasan ellenállsz. Nem akarjuk vesztedet, sőt minden erőnkkel meg akarunk szabadítani, ezért buzdítunk, hagyd el tévedésedet és lépj az üdvösség útjára, melyet mutatunk neked, s melyen a mi kegyünket is elnyerheted és a kínzásoktól is megmenekülhetsz. Nagyon fájdalmas volna, ha meg kellene ölnünk, ezért adtunk eddig haladékot és nem kezdtünk kínozni. Fogadd el tehát a jó tanácsot, hogy üdvösséget találj és ne ess a hóhérok kezébe. Íme, előtted van az élet és a halál, az öröm és a gyötrelem, nyújtsd ki a kezed és válaszd, amit jobbnak látsz!"

Az Úr szűz szolgálóleánya így válaszolt neki: „Az üdvösségre és az örömre vezető jó tanácsot Isten jóságából már megtaláltam és szívembe zártam. Ez pedig az, hogy az Úr Jézus Krisztust, akit erős reménnyel dicsőítek, imádjam, áldjam és teljes szívemből tiszteljem, s őt soha el ne hagyjam. Ez ügyben ne fáradj tovább. És ne bizonytalankodj, mert semmi hatalom és semmifajta erőszak nem rabolhatja el szívemből ezt a kincset." Olibrius azt mondta: „Mióta megszólaltál, gőgös konoksággal feleselsz! S amilyen kedves szavakkal próbáltalak meggyőzni, te olyan szemtelen vagy jóságunkkal szemben. Joggal gondolhatok arra, hogy nem magadtól beszélsz, hanem valaki felbiztatott, hogy így viselkedj. Nem tudom, ki lehet az az oktalan, aki ilyen mesékkel meg tudott téveszteni téged. Ezért van, hogy nem tudsz magadba szállni, és úgy válaszoltál, ahogy válaszoltál. Hiszen már csak fiatal korodnál fogva sem adhatsz magadtól ilyen választ. Minden kertelés nélkül mondd meg, ki vezetett félre?!"

Margit erre így válaszolt: „Akarod tudni, ki vezetett félre, s kitől tanultam az ostobaságot? Ha hajlandó vagy meghallgatni, hamarosan megtudhatod, föltéve, hogy hiszel Krisztusnak." A bíró: „Türelemmel hallgatlak és szeretném tudni." Margit így kezdett beszélni:

„Bíró úr, ne csodálkozz azon, amit ilyen fiatalon mondok, mert nem emberi dolog ez. Halljad tehát és jól figyelj. Aki az Úr Jézus Krisztusnak hűségesen szolgál, nem szorul világi mesterre, akitől megtanulná, mit mondjon vagy mit válaszoljon. Ő ugyanis azoknak, akik az ő erejében bíznak, megígérte: Mikor majd átadnak titeket a világi hatalmaknak a nevem miatt, s királyok és

fejedelmek előtt fogtok állni, ne töprengjetek azon, mit mondjatok és mit válaszoljatok. A Szentlélek fog helyettetek beszélni. Ha tehát ez így van, sőt mivel így van, nem töprengésből, hanem hitből kaptam a tudást. A hitben találtam meg mesteremet. A hitből tudjuk előadni hitünk hagyományát, s abból tudjuk visszaverni pokoli támadásaitokat."

Akkor a bíró azt mondta: „Gondoltam, hogy valami ilyesmi lakik benned, de a legostobább hazugság áldozata vagy. Mi magunk is hallottunk már Krisztus tévtanáról, hogy akit egyszer behálózott tanításával, azt sem érvelés, sem erőszak nem tudja kiszabadítani. Amit eddig csak hallomásból tudtam, azt most a te megátalkodottságodban tapasztalom is. Egy ilyen mester ne tanítsa az én lelkemet. Az ilyen tanítás távol legyen tőlem, mert arra indít, hogy megvessem a császári hatalmat, elveszítsem a legszebb örömöket és örök nyomorúságot leljek. Te még nem tudod, mekkora a császárok méltatlankodása a keresztények miatt, ezért állítod, hogy kitartasz a szerinted igaz és szent dologban. De ha nem akarod meghallani tanácsom, akkor majd meglátjuk, kikerülöd-e a halált és életet találsz-e? Ne tévesszen meg az üres remény és a hiú ábránd! Tudd meg, hogy a legyőzhetetlen császárok azért küldtek ide bíróként, hogy Krisztus követőit, akik a szentséges isteneket nem imádják, irgalmatlanul megkínoztassam, s ha akkor sem hajlanak a szóra, kínhalálnak adjam őket. Mivel ez birodalmi törvény, addig gondold meg magad, amíg időd van, s amíg kegyességünk ifjúságodnak lehetőséget ad, nehogy később, amikor haragunk keménységét tapasztalni kezded, kegyelmet kérj, s már nem kaphatsz. Ne ámítsd magad, hogy hatalmamból bármi módon kimenekülhetsz, vagy hogy valaki kiszabadíthat. Ha erre gondoltál volna, gyorsan felejtsd el, szállj magadba és sürgősen tedd meg, amit parancsolunk, azaz a megszabott napon velünk együtt imádd az istenek fölségét, különben kínzások közepette fogod kilehelni lelkedet."

Margit így felelt: „Miért fenyegetsz engem, bíró? Miért gyalázod a keresztény vallást és dicsekszel, hogy kezedből senki nem tud kiragadni? Ha az én Uram, Jézus Krisztus csak ember lenne, ahogy te gondolod, és nem volna igaz Isten és igaz ember, az égnek és földnek királya, fenyegetéseid megijesztenének, engedelmeskednék parancsodnak és imádnám a néma bálványokat. Mivel azonban ő az égben lakik és letekint az alázatosakra, s miként a Próféta mondja: ‚Trónusa az ég, lábának zsámolya a föld' — és oly hatalmas, hogy ha akarná, téged és egész kíséretedet elnyelne a pokol torka, ezért a legostobább dolog volna elhagyni ezt az Urat, fejet hajtani az üres bálványok előtt és azokat dicsőíteni. Efelől, bíró úr, nem kell bizonytalankodnod. Fogadd el igaznak, amit mondok: Sem a császárok parancsát nem teljesítem, sem fenyegetéseiktől nem félek. Ezért nem tisztelem a hamis isteneket. Ölj meg, tépj ízekre, égess el, vess vadállatok elé: megölhetsz, de Krisztus szeretetétől nem tudsz elszakítani."

Hallván ezt a prefektus, szörnyű haragra gerjedt és megparancsolta, hogy Margitot a hajánál fogva akasszák fel és vesszőkkel verjék. A hóhérok végrehajtották a parancsot, s úgy megverték, hogy testéből patakzott a vér. A körülötte álló férfiak és asszonyok közül többen sírtak és így szóltak a

vértanúhoz: „Sajnálunk, amiért kínoznak! És hiába szeretnénk megszabadítani, nem tudunk. De megmondjuk neked, hogyan szabadulhatnál meg. Láthatod, hogy a bíró haragjában el akarja törölni a földről emlékezetedet. Légy hát okos és szánd meg lelkedet. Könyörülj testeden, s legalább egy kicsit engedj szavának. Talán megkönyörül a bíró rajtad és nem ölet meg." A szent szűz így válaszolt: „Hagyjátok abba, tisztelt férfiak, s menjetek el innen, nemes asszonyok, s könnyeitekkel ne akarjátok szétszakítani bensőmet, mert az Apostol szava szerint megrontják a jó erkölcsöt a gonosz beszédek. De nem ítéllek el benneteket, mert emberségesen cselekedtek és sötétben járván nem látjátok az igaz világosságot. Ha ugyanis ismernétek az igazság fényét, nemcsak engem nem akarnátok visszatartani a helyes útról, hanem ti magatok is csatlakoznátok hozzám."

A bíró ekkor megparancsolta, hogy vonják kínpadra, s tépjék testét kampókkal. A körülállók már nem bírták nézni, a szent szűz azonban égből kapott erővel semmibe vette a kínzást. De az Istent nem ismerő, pogány emberek a látványtól, amelynek irgalomra kellett volna indítania őket, a még kegyetlenebb gyilkosságra vetemedtek. Amikor ugyanis látták, hogy az Úr szűz szolgálója győzi a kínzást, kieszelték, hogy másnap máglyán égetik el. Meghozván az ítéletet, elrendelték, hogy újra vigyék vissza a sötét börtönbe.

Amikor a szent szűz újra a börtönben volt, égre emelte kezét és így imádkozott: „Uram, Istenem, mennynek és földnek királya, láthatók és láthatatlanok Teremtője, ki örök életet adsz és megvigasztalod a szomorkodókat, tedd, hogy szent neved megvallásában férfiasan megmaradjak. Hogy én, aki segítségeddel bizalommal harcolni kezdtem, győzhessek, s ne vegyenek erőt rajtam azok, akik gonoszul reám támadnak és mondják: Hol van az ő Istene, akiben bízott? A fényt, amit a börtön sötétje elvett tőlem, te fényes angyalod hozza el nekem! És az ördög rémképeit hatalmas jobbod űzze el tőlem. Tudjuk ugyanis, Uram, hogy a te irgalmasságod velünk van a kísértésekben."

Miközben Margit a világ Üdvözítőjéhez így imádkozott, íme, megjött a gonoszság fejedelme ezer ártásával és sokféle rémképével, hogy megfélemlítse őt. Sárkány képében jelent meg, s egymás után a legkülönbözőbb formákat öltötte, orrából és szájából tüzet okádott és el akarta nyelni Isten szolgálóját. A szent szűz azonban a rémképeket látva az imádság szokott fegyveréhez folyamodott. A szent kereszt jelét rajzolta az ellenség felé és így könyörgött: „Uram, Jézus Krisztus, aki harcolsz a te katonáidért, s az ördög gőgjét a kereszt győzelmével megaláztad, kelj oltalmamra. Mondd a lelkemnek: üdvösséged vagyok. Hiszen te mondtad: Kígyókon és skorpiókon fogsz járni, eltiprod az oroszlánt és a sárkányt." — Ennek hallatára az őskígyó szégyenkezve meghátrált, s a szűznek képtelen volt ártani.

Ujjongva az égi segítség miatt, Margit hálát adott az üdvözítő Istennek. A keresztények ellensége azonban dühöngve azon, hogy egy leány legyőzte, nem szégyellte, hogy újra próbálkozzon. Ezúttal egy tetőtől talpig szőrös ember formájában jelent meg, s rémítő arcával próbálta megijeszteni. Amikor a szűz meglátta, így szólt: „Ismerem, sátán a cselvetéseidet,

fölismerem álnok csapdádat. Miért akarsz megfélemlíteni? Ha azt hiszed, hogy kislány vagyok, nagy úr az én oltalmazóm, s hatalmas az én segítőm. Ő, az én Uram, semmivé tette pusztító hatalmadat, hencegésedet megalázta, s ha eljön majd a világ vége, az összes ördögökkel a pokolra vet. Most tehát az Ő szent nevében parancsolom neked, gonosz lélek, hogy távozz innen és ne merj többé a közelembe jönni!" — Ekkor a gonosz lélek az isteni hatalom előtt meghajolva így szólt: „Teszem, amit parancsolsz, mert a magasságbeli Király szolgálója vagy. Imádságodra az Ő fölsége szétzúzta csapdáinkat, s ármánykodásunk veled szemben már semmire sem képes!" Ezeket mondva az ördög eltűnt Margit szeme elől.

Ezek után mennyei vigasztalás örvendeztette meg Krisztus hű szolgálóleányát: a naphoz hasonló isteni fényesség ragyogott fel a börtönben, s a gonosz lélek után visszamaradt iszonyatos bűzt elűzte. A fényből kereszt formálódott, s a kereszten egy hófehér galamb ült. Egy hang így szólt Margithoz: „Örülj, hűséges szűz, és ujjongj dicsőséges vértanú, mert sok csatában megvetetted a hamis istenek szertartásait, bátran hirdetted Krisztus nevének dicsőségét. Vértanúságod örök dicsőségbe visz, ahol az angyalokkal és a szentekkel örökre boldog leszel."

E látogatástól a szent szűz egyre erősebb lett, s úgy felkészült lelke a szenvedésre, hogy bármi kínzás semminek tűnt számára. Amikor pedig reggel lett, a gonosz bíró nem felejtette el a kegyetlen ítéletet. Kihozatta a börtönből s a nép szeme láttára bírói széke elé parancsolta. Amikor látta, hogy Margit vidám arccal jön eléje, mintha semmi sem történt volna vele, elragadta a düh és ordítani kezdett: „Te legostobább nőszemély, te tulajdon lelked és tested ellensége!! Miért keményedett meg a szíved, mintha állat lennél? Nem törődöl üdvösségeddel!! Keményebb lettél, mint a vas, s mint a gyémánt. Hiába kínoztatlak, megveted a fejedelmek parancsát, s nem vagy hajlandó az isteneknek tiszteletet adni. De tudom én, hogy mivel kell téged gyógyítani! Egyáltalán, miért vesződünk veled? A győzhetetlen császárok üdvösségére, s az istenek fölségére mondom, ha most azonnal a száddal meg nem vallod a halhatatlan isteneket, kemény nyakadat meg nem hajtod előttük, s be nem mutatod nekik az áldozatot, tűzzel kergetem ki belőled megátalkodott lelkedet. Mindjárt meglátjuk, tényleg akkora-e Krisztus-tiszteleted, hogy elviseld a máglyát. Te szerencsétlen, igyekezz megmenteni lelkedet, mielőtt megrakják a máglyát és föllobban a lángja!"

Ezek hallatára a szent vértanú így szólt a bíróhoz: „Miért dühöngsz, s miért fenyegetsz engem a tűzzel? Fenyegetésedtől nem félek, s kínzásaid nem rettentenek, mert ha a jutalomra tekintek, ami rám vár, minden kínzás semminek tűnik. Mert a jelen szenvedések nem mérhetők a jövendő dicsőséghez, mely meg fog nyilvánulni bennünk. Ezért a mi Urunktól, Jézus Krisztustól sem tűz, sem kard, sem a halál nem tud elszakítani. Ne halogasd már, amit tenni készülsz, mert megvetem isteneidet, s egyedül az Úr Krisztust imádom és dicsőítem."

E szavakra a bíró kegyetlensége fellobbant és megparancsolta, hogy ruhátlanul függesszék fel és fáklyákkal égessék oldalát. Közben gúnyolódva

mondta: „Na, Margit, most örülj és örvendj Krisztusban, akit nem akartál megtagadni semmiképpen sem! Íme, a nyugalom és az öröm, amit ő szerez neked! Ha tud, jöjjön most segítségedre és mentsen ki e tűzből. De még most is, ha engedelmeskedsz nekünk, annyi gyönyörűséget kínálunk neked, hogy elfeledsz mindent, amit eddig szenvedtél!"

Margit így válaszolt: „Gúnyolsz engem a pillanatnyi égetésért és nem gondolsz az örök tűzre. Ez a keresztények dicsősége, mely által eljutnak az örökké tartó örömre. Erre vágytam mindig, ez volt minden kívánságom. Ez a tűz egy kis ideig égeti tagjaimat, téged pedig, mert ilyen pogány vagy, az örök tűz fog égetni. Az égnek és földnek Ura, aki a három ifjút kiragadta a tüzes kemencéből, megenyhít engem, hogy ez a tűz ne pusztítson el, s én a három ifjúval együtt énekeljem a dicsőítő himnuszt." Ezeket mondván az égre emelte tekintetét és így imádkozott: „Mindenek teremtő Ura, kinek szolgálnak az elemek, hallgasd meg kiáltásomat. Add meg nekem, hogy ez a tűz ne égessen el!"

Az Úr csodálatos kegyelme! Margit úgy érezte a fáklyák lángját, mint gyenge harmatot, és így szólt a bíróhoz: „Lássa uram, hogyan büntethető az istenek ellensége, hiszen semmivé lett minden próbálkozástok."

Akkor a bíró megparancsolta, hogy hozzanak egy nagy kádat, töltsék meg színültig vízzel, kötözzék meg kezét és lábát és dobják bele. Margit, amikor a halál szakadékába dobták, az Úrhoz imádkozott: „Uram, oldd fel e kötelékeket, hogy a dicséret áldozatát áldozzam neked, s a nép látva ezt, higgye, hogy te vagy az egyedüli Isten, dicsőséges vagy, és e nyomorult világ nem ismer téged!" E szóra szétszakadtak a kötelékek és sértetlenül kilépett a kádból. A jelenlévők ámulva mondták: „Valóban nagy és igaz az az Isten, akinek ez a szűz szolgál, hiszen imájára nagy csodák történtek!" Megragadván az alkalmat, a szent vértanú szólni kezdett hozzájuk:

„Ti okos férfiak, figyeljetek rám és tudjátok meg, hogy az Úr Krisztus mindenek teremtője, neki szolgál minden teremtmény, ahogy ezt a velem történtekből ti magatok is nyilvánvalóan láthatjátok. Hagyjátok el hát bálványaitokat, térjetek meg Teremtőtökhöz és lelketek Üdvözítőjéhez, aki a sötétségből meghívott titeket csodálatos világosságára. Ha egész lélekkel megtértek hozzá, megkeresztelkedtek, a keresztény hitet cselekedettel és hitvallással megőrzitek, nemcsak a lelketek talál boldog nyugalmat, hanem az egyetemes föltámadáskor kettős jutalmat nyertek: lelketek és testetek egyaránt örökre boldog lesz."

E prédikáció hallatára a sokaság Krisztus hitére tért. Amikor ezt a bíró megtudta, félni kezdett, nehogy a nép fellázadjon ellene, s méltóságával együtt életét is elveszítse. Ezért minden kivizsgálás nélkül lefejezésre ítélte azokat, akik Margit szavára hívők lettek. Vérük ontásában megkapták a szent keresztség újjászületését és az örök életet. Miután a bíró ezeket kivégeztette és látta Margit legyőzhetetlen állhatatosságát, megparancsolta, hogy Margitot is fejezzék le.

A hóhérok kivitték a városból a kivégzés helyére és ott átadták Malkusnak, hogy fejezze le. Margit annyit kért, hogy adjanak neki egy kis időt imádságra.

Így imádkozott: „Dicsőítelek téged, Uram, Jézus Krisztus! Magasztalom és áldom nevedet, mert hatalmas erőd törékenységemet megerősítette és diadalmassá tett a harcban. Alázattal kérlek, hogy most angyalaid fogadják lelkemet, szentjeid seregével együtt kapjam meg az örök boldogságot, s megláthassam a te színedet, ki az Atyával és a Szentlélekkel élsz és uralkodol mindörökkön örökké, amen."

E szavak után sürgette a hóhért, az pedig a parancsnak megfelelően lefejezte. Amikor meghallották ezt a keresztények, jöttek, elvitték a testét, s ahogy a keresztényeknél szokás, méltó tisztelettel eltemették. Amikor az Egyház visszanyerte a békét, sírja fölé bazilikát építettek az Úr Jézus Krisztus dicsőségére.

BOLDOG BÉNA HERMANN bencés szerzetes

Ünnepe: július 21.
* Saulgau, 1013. július 18.
† Reichenau, 1054. szeptember 24.

Altshauseni II. Wolfrad gróf 1013. július 18-án született fia hétéves korától a reichenaui kolostorban nevelkedett. Berno apát alatt († 1048) alapos tudományos képzettséget szerzett. Szerzetesi fogadalmat tett, majd 1043-ban pappá szentelték. Reichenau apátsága abban az időben állt teljes virágzásában.

Hermann mint történész, matematikus, csillagász, költő és muzsikus sokoldalú tevékenységet fejtett ki szóban és írásban egyaránt. Legjelentősebb művének tekintik *Világtörténelmét*, a Rajna jobb partjának vidékéről a legrégibb és máig fennmaradt krónikát. Krisztus születésével kezdődik, és szerzője halálának évével zárul. Időrendje biztos, adatai megbízhatók, szerzője tág látókörrel rendelkezett. Bámulatos, hogy az egész életén át hordszékhez láncolt szerzetes elszigeteltsége ellenére is meg tudta szerkeszteni ezt a világkrónikát, amely magába foglalja a birodalom politikájának egész területét Dániától Apuliáig, Lengyel- és Magyarországtól Flandriáig és a Champagne-ig. Halála előtt Hermann megkérte rendtestvérét, Bertholdot (1030 körül—1088), hogy folytassa a munkát.

Reichenaui Berthold ezt írja: „Hermann, vagyis a nagy hős és jámbor Wolfrad fia gyermekkorától tartó szenvedése folytán minden tagjában megbénult, már ami a külső embert illeti, lelkében viszont felülmúlta minden kortársát. Mindenféle versmértékhez értett. Gyermekkorától a tanulmányoknak szentelte magát, s minden egyházi és világi tudományban olyan járatos volt, hogy a mindenfelől hozzásereglő tanítványok csak csodálták és bámulták.

Végtagjai annyira megbénultak, hogy segítség nélkül, önmagától nem tudott mozdulni. Egy szolga hordszékbe helyezte, de csak meggörbülten tudott ülni munkája végzése közben. Karszékében ülve tanított a szentség e csodálatos tanítója, aki száját, ajkát és nyelvét csak nehezen tudta használni, s csak törve és lassan, csaknem érthetetlen hangokat volt képes megformálni; hallgatói szemében mégis jó beszédű és buzgó tanítónak tűnt, aki színes élénkséggel és talpraesetten válaszolt minden kérdésre. Hibák nélküli ember volt, bár tudta, semmi emberi nincs távol tőle. Alázatos szeretetreméltóság és szeretetreméltó alázatosság jellemezte, csodálatos volt türelme megőrzésében, mint jókedvű adakozó, az igazság legyőzhetetlen hirdetője és védelmezője, a keresztény élet kipróbált nevelője. Csodás jóság, szeretetreméltóság, derű ömlött el rajta, mindenkinek mindenben szolgálni akart, mindenkinek mindenévé vált, mindenki szerette. Összeállította az időszámítás szabályait,

és ebben minden korábbi tanítót felülmúlt, és többek között kitalált egy holdidőszámítást, amellyel a Hold felkeltét minden napra és minden éjszakára vonatkozóan meg lehet állapítani. Hasonlóképpen feltalálta a holdfogyatkozás kiszámításának módját is. A zenében is alig volt hozzá fogható. Egyéb művei mellett szekvenciákat költött és komponált. Fáradságos munkával megírt egy krónikát az Úr megtestesülésétől kezdve napjainkig. Mindehhez társul még egy költemény formában, váltakozó versekben megírt könyvecske a 8 főbűnről. Himnuszok szerzésével a keresztény áhítatot is gazdagította Hermann: tőle származik az *Alma Redemptoris Mater* (Üdvözítőnk Édesanyja) és talán a *Salve Regina* (Mennyországnak királynéja) antifona is. Órák, hangszerek és más szerkezetek készítésében senki sem volt hozzá hasonló. Ilyenféle és sok más dologgal, amelyek felsorolására nincs idő, foglalatoskodott mindig, bármilyen gyengének érezte is magát."

Neki köszönhetjük az arab munkák első latin fordításait. A zenetörténetbe belekerült a „hermanni betűhangjegyírás". Fejtegetéseiben úgy mutatkozik, mint korának legjobb zeneismerője és zenetanítója. Vele és Berno apáttal jutott el Reichenau a zeneművelés ragyogó tetőpontjára. Kortársai „korunk csodájá"-nak nevezték. Semmiben sem maradt el Hirsaui Boldog Vilmostól (lásd: 343. o.) s apátjától és tanítójától, Bernótól sem, aki nagy jóakarattal támogatta. Joggal nevezzük Hermannt a középkor egyik legnagyobb tudósának. Tisztelete a bencés rendben él.

SZENT JAKAB apostol

Ünnepe: július 25.
† Jeruzsálem, 42. körül.

Betszaidában született. Az Egyház hagyományában az „idősebb" nevet kapta, hogy megkülönböztessék a Szent Fülöppel együtt ünnepelt „fiatalabb" Jakabtól, az „Úr testvérétől". Zebedeus és Szalome fia, Szent János evagelista bátyja.

Apja mesterségét örökölve halász volt. A 28. év tavaszán vagy nyarán, amikor Jézus a Genezáreti tó partján járva kezdte egyenként meghívni apostolait, miután meghívta Pétert és Andrást, „folytatva útját megpillantott két másik testvért is, Zebedeus fiát, Jakabot és testvérét, Jánost. Éppen hálójukat javították a bárkában apjukkal, Zebedeussal. Őket is hívta. Rögtön ott hagyták a bárkát apjukkal együtt és nyomába szegődtek" (Mt 4, 21, 22). Simon Péter és János mellett ő a harmadik, akinek az Úr különleges feladatot szánt. Simon a szikla, János a szeretett tanítvány, Jakab az első vértanú az apostolok közül. Ezért kiváltságos helyzetekben — a színeváltozáskor, Jairus leányának feltámasztásakor és a Getszemáni kertben — csak hármukat vette maga mellé Jézus.

Jakab egyébként robbanékony természetű volt. Szent Lukácstól tudjuk a következő esetet, amely mutatja, hogy Jakab tisztában volt azzal, hogy Jézus mennyire más mester, mint a farizeus írástudók. Amikor úton Jeruzsálem felé a szamariaiak az egyik faluban nem voltak hajlandók szállást adni Jézusnak, Jakab az öccsével együtt felháborodva mondta: „Uram, ha akarod, lehívjuk az égből az Isten nyilát, hadd pusztítsa el őket!" Ezért nevezte el Jézus e két tanítványát Boanergesznek, ami annyit jelent: a mennydörgés fiai.

Az Evangéliumból azt is tudjuk, hogy Jakab milyen odaadással várta Isten országát. Szalome asszony a fiaival együtt odament Jézushoz és leborult előtte, hogy kérjen tőle valamit. Jézus megkérdezte tőle: Mit akarsz? — Intézd úgy — felelte —, hogy két fiam közül az egyik jobbodon, a másik balodon üljön országodban. Jézus így válaszolt: Nem tudjátok, mit kértek. Ki tudjátok inni azt a kelyhet, amelyet majd én kiiszom? Ki tudjuk! — felelték. Erre Jézus így folytatta: A kelyhemet ugyan kiisszátok, de hogy jobb és bal felől üljetek, ezt nincs hatalmamban megadni nektek. Az azokat illeti, akiknek Atyám szánta. — A többi tíz ennek hallatára megneheztelt a két testvérre. Jézus azonban odahívta őket magához és így szólt hozzájuk: „Tudjátok, hogy akiket a világ urainak tartanak, zsarnokoskodnak a népeken, a hatalmasok meg a hatalmukat éreztetik velük. A ti körötökben ne így legyen. Hanem aki közületek nagyobb akar lenni, legyen a szolgátok, és aki első akar lenni, legyen a rabszolgátok. Az Emberfia sem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy Ő szolgáljon és odaadja életét váltságul sokakért."

Jakabban jó talajba hullottak az Úr e szavai. Mestere halála után ő lett a jeruzsálemi egyház feje, s mint ilyen valóban ivott az Úr kelyhéből: amikor Heródes Agrippa király 41—42-ben az egyházra támadt, elsőként Jakabot ölette meg karddal. Ő lett az első vértanú az apostolok között.

Életében is sokaknak szolgált. Szent Pál tanúskodik arról, hogy megtérése után tizennégy évvel úgy ismerte meg őt, mint Péter és János mellett az Egyház „oszlopát" (Vö. Gal 2, 1—10).

A középkor egyik leghíresebb búcsújáró helye Szent Jakab sírja volt a spanyolországi Compostellában. A 8. századtól él az a hagyomány az Egyházban, hogy Jakab a mai Spanyolországig eljutott missziós útján. Egy későbbi, 13—14. századi leírás még azt is tudja, hogy igehirdetésének nem volt sok foganatja, el is veszítette Jakab a kedvét, s akkor megjelent neki Zaragózában a Szűzanya és megvigasztalta. E hagyomány a breviáriumba is belekerült: „Jézus Krisztus mennybemenetele után Jakab Júdeában és Szamariában hirdette Jézus istenségét és sokakat elvezetett a keresztény hitre. Ezután Hispániába ment, ahol néhány embert Krisztushoz térített, akik közül később hetet Péter apostol püspökké szentelt és Hispániába rendelt."

Jakab hispániai jelenléte ereklyéi átvitelének köszönhető. Az évet nem ismerjük, amikor Jakab földi maradványait Jeruzsálemből Hispániába vitték. A 9. századtól a hagyomány egyöntetűen vallja, hogy Jakab sírja Hispániában van. A legenda szerint a feledésbe ment sír helyét éjszaka csodálatos fény jelölte meg, s a megtalált sírt 800 óta egyre növekvő tisztelet vette körül. Először egy kis kápolnát építettek föléje, amit 899-ben III. Alfonz kibővített, de az arabok 997-ben lerombolták. Magát a sírt azonban megkímélték. 1075—1128 között épült az a bazilika, mely lényegében ma is áll. Szent Jakabot „Isten után a legjóságosabb és legerősebb pártfogónak" tisztelték. Érthető, hogy egész Európából zarándokoltak sírjához.

SZENT CASSIANUS (JÁNOS) apát

Ünnepe: július 23.
* 360 körül.
† Marseille, 430—435 között

A 3., de még inkább a 4. században a világ egy figyelemre méltó jelenség tanúja volt. Először Egyiptomban, utána Palesztinában, Szíriában és Kisázsiában az emberek Krisztusért elhagyták családjukat, otthonukat, városukat. Céljuk a puszta volt; itt akarták utánozni az üldözések idejének hőseit, a vértanúkat, mégpedig vértelen mártíriummal: virrasztás, böjtölés és a bűnbánat egyéb cselekedetei által. Itt vívták meg harcukat a démonok ellen, „nem annyira a vér és test ellen..., hanem a fejedelemségek és hatalmasságok, e sötét világnak kormányzói és az égi magasságok gonosz szellemei ellen" (Ef 6,12).

Ezt a mozgalmat nemcsak kezdete kapcsolja a római birodalom keleti részéhez; itt jutott el tetőpontjára is, itt alakították ki a későbbi kolostori élet modelljét. Alexandriai Szent Atanáz (lásd: A szentek élete, 192. o.) már 357 körül megszerkesztette a szerzetesség „programiratát": Szent Antal életét. Felső-Egyiptomban az idősebb Szent Pakhomiosz (lásd: 271. o.), miután megismerte a remeteélet nagy veszedelmeit, megalapította az első nagyobb kolostorokat, amelyekben a szerzetesek együttesen küzdhettek a keresztény tökéletesség eszményéért. Az Alexandriától délre fekvő sivatagban élt a szerzetesség teoretikusa, Euagriosz Pontikosz (346—399), aki lelki írásaiban a sivatagi atyák hagyományos tanítását kapcsolta össze merész filozófiai és teológiai spekulációkkal.

„A kereszténység új hőseiről", a szerzetesekről szóló hír hamarosan elterjedt a birodalom nyugati részén is. A szerzetesi életforma Nyugaton történő elterjesztésében a legnagyobb érdemet Cassianus szerezte.

Sajnos alig tudunk többet róla, mint amit ő maga említ önmagáról írásaiban. Szülőföldje feltehetően Scythia Minor római provincia volt. 360 körül születhetett. Korán belépett egy betlehemi kolostorba. Írásainak jó latinsága arról tanúskodik, hogy előzően alapos tanulmányokat folytatott. 385 után hamarosan egy társával, Germánusszal Egyiptomba, a szerzetesség hazájába ment. Mintegy tizennégy évig tartózkodott itt, hogy megismerje a remeték aszketikus életmódját és lelki életét. Ezután mindketten Konstantinápolyba utaztak, s ott Cassianust diákonussá szentelte Aranyszájú Szent János (lásd: A szentek élete, 516. o.). Cassianus nagyon szerethette püspökét, mert amikor száműzték, Rómába indult, hogy megvédelmezze I. Ince pápánál (401—417). Ez a bátor tette bizonnyal megalapozta a jó hírét Rómában, mert sok évvel később, amikor Nesztoriosz tévtana kezdett elterjedni, tőle akartak felvilágosítást kérni a keleti viszonyokról. Időközben

azonban Cassianus már Gallia déli részén, Marseille-ben alapított két kolostort: az egyiket férfiak, a másikat nők számára. A Szent Viktorról nevezett férfikolostort saját maga vezette.

Feltehetően már előzően, Rómában pappá szentelték. További életéről alig tudunk valamit. 430 és 435 között halt meg kolostorában.

Cassianus különösen két írásával gyakorolt igen nagy hatást a következő évszázadokra. Az első: *De institutis coenobiorum.* Benne Nyugat szerzetessége elé tárja példaként Kelet szerzeteseinek életmódját és lelki tanítását. Valójában ezzel alakította ki a nyugati kolostorokat Szent Benedek (lásd: A szentek élete, 339. o.) nagy törvényhozásáig. Ebben az írásában szó van a szerzetesek ruházatáról, a nappali és éjszakai liturgikus imáról, az újoncok felvételéről és tanításáról, végül azokról a főbűnökről, amelyek ellen a szerzetesnek harcolnia kell; ezek: mértéktelenség, paráznaság, fösvénység, harag, szomorúság, restség, dicsőségvágy, gőg.

A másik, fontosabb művét Cassianus *Collationes patrum*nak, *Az atyákkal való beszélgetések*nek nevezte el. Az egyiptomi remetéknél szerzett élményeit írja le benne. Az anakorétákkal folytatott huszonnégy, vélhetően képzelt beszélgetésben sűríti „a puszta bölcsességé"-t. Alig ért el más lelki könyv olyan sikert, mint ez. Az egész középkoron át az újkorig egyre másolták. Nem akadt olyan kolostor, amelyben hiányzott volna. Szent Benedek ajánlja a regulájában, Aquinói Szent Tamás (lásd: A szentek élete, 67. o.) pedig gyakran idézi tekintélyként.

Mi hát ennek a műnek a tartalma, amely által Cassianus sok évszázad számára a lelki élet tanítómestere lett? A „gyakorlati", „tevékeny" életet hangoztatja, amely a bűn elleni harcban és az erényekre való törekvésben valósul meg, tehát körülbelül a mai „aszkézis" fogalommal egyezik meg. Megkülönbözteti tőle az „elméleti", „szemlélődő" életet, amely „a mennyei dolgok szemlélését, a legszentebb valóságok megismerését" foglalja magában. „Aki el akar jutni a szemlélődésre, annak először feltétlenül teljes buzgósággal és minden ereje mozgósításával a tevékenységet kell elsajátítania. Hiába törekszik tehát Isten szemlélésére az, aki nem kerüli a bűn szennyét." Önmegtagadás, magányosság, szegénység, böjt, virrasztás, imádság által kell hát eltávolítani a szentség útján tornyosuló akadályokat. „A másodrangút, a böjtöket, az éjszakai virrasztásokat, a visszavonultságot, a Szentírás tanulmányozását a fő cél érdekében kell tehát gyakorolnunk, nevezetesen a szív tisztaságáért, amely a szeretetben nyilatkozik meg, s nem szabad amazok miatt elhagynunk ezt a fő célt." Ha elértük a tökéletes szeretetet, a szív tisztaságát, akkor már adottak a szemlélődés feltételei. Az eszmény ugyanis az, hogy a lélek szüntelenül Istennel foglalkozzék. Ez a célunk a mennyben, ennek megvalósítására kell már a földön is törekednünk, amennyire ezt az emberi természet lehetővé teszi.

A szemlélődés Cassianus szerint tartós foglalkozás Istennel. Amik pedig akadályozzák lelkünket, hogy állandóan isteni gondolatokkal foglalkozzék, azok az idegen gondolatok, amelyek keletkezése nem rajtunk múlik ugyan, de amelyeket mégis elfogadhatunk vagy visszautasíthatunk. Szükséges ezért,

hogy különbséget tegyünk gondolataink között. Az egyik gondolatot Isten támasztja bennünk a Szentlélek megvilágosítása által, a másikat pedig a sátán, aki vagy azáltal csalogat minket, hogy kedvünket leljük a rosszban, vagy pedig titkos és csalárd mesterkedésével, hiszen a világosság angyalává is tud változni. Az első pillantásra mindkét gondolat teljesen hasonlónak tűnik egymáshoz, mint ahogy a hamis érme gyakran nagyon hasonló a valódihoz. A kettő megkülönböztetésének képességét Cassianus „discretio spirituum"-nak, „a szellemek megkülönböztetésé"-nek nevezi. Ez a discretio minden erény anyja, oltalmazója és irányítója. Így hát már Cassianusnál is találkozunk a megkülönböztetés hasonló szabályaival, mint amilyeneket Loyolai Szent Ignác (lásd: A szentek élete, 387. o.) állított fel később klasszikus formában a lelkigyakorlataiban.

A tökéletesség csúcsát azonban a „tiszta imádság", a „tűz imája" képezi, amelyet csak nagyon kevesen ismernek saját tapasztalatukból. Az ember nem is juthat el hozzá saját erejéből, hanem csak kegyelemként áradhat beléje.

El kell ismernünk, hogy Cassianus nem volt eredeti szellem. Nagymértékben rendelkezett azonban azzal a képességgel, hogy mindazt, amit hallott és olvasott, ügyesen elrendezze, és világos formában adja tovább. Gondolataiban messzemenően függ Euagriosz Pontikosztól, akit bizonyára megismert egyiptomi tartózkodása alkalmával, de sohasem hivatkozik rá, mert Euagrioszt akkoriban erősen támadták Origenészhez (184—254) való vonzódása miatt. Az is helytálló, hogy Cassianus a lelki életet nagyon intellektuálissá, sőt intézményessé tette. Kijelentéseit nem mindig alapozza karizmatikus élményeire, mint az egyiptomi atyák. Találkozunk továbbá Cassianusnál bizonyos aszketikus ferdeségekkel is, amelyek nem voltak veszélytelenek a későbbi szerzetességre nézve. Így például a tökéletesség (az igazi keresztény a szerzetes) szerinte csak a világtól való menekülés által valósulhat meg. A kereszténységnek két osztályba sorolása: azok, akik meg akarnak menekülni és azok, akik el akarnak jutni a tökéletességre, bizonyára nem felel meg teljesen az Evangélium szellemének. Cassianusnak egy bizonyos voluntarista vonását sem szabad félreismerni, s ennek lecsapódása mindenekelőtt a tizenharmadik collatióban található, ahol állást foglal Szent Ágoston (lásd: A szentek élete, 503. o.) kegyelemtanával szemben, és ezzel az úgynevezett „szemipelagianizmus" atyja lett. Ez a tény volt bizonyára annak az oka, hogy a római Egyház miért nem ismerte el soha Cassianust általánosan szentnek. Csak Marseille egyháza tiszteli még ma is szentként a Szent Viktor apátját.

SZENT BORISZ és GLEB vértanúk

Ünnepük: május 2.
Borisz: † az Alta pataknál, Kijevtől délkeletre,
1015. július 24.
Gleb: † Szmolenszk közelében,
1015. szeptember 5.

Kijevi Szent Vladimir (lásd: 378. o.) birodalmának egy-egy erődítményét még életében fiai vezetésére bízta. Mivel az utódlás rendszere hiányzott, a nagyfejedelem halála (1015) számos utódjelöltben ébresztett politikai becsvágyat. Több vetélytárs jelentette be igényét Kijev trónjára. A krónika szerint turovi Szvjatopolk így nyilatkozott: „Meg akarom ölni minden testvéremet, és Oroszország egyeduralkodója akarok lenni." Ennek az irgalmatlan testvérharcnak esett áldozatul Borisz herceg (keresztneve Román) és muromi Gleb is (keresztneve Dávid). Ők voltak Vladimir legkisebb fiai, a fejedelemnek Anna bizánci hercegnővel kötött házassága előtti időből; anyjuk egy volgai bolgár nő volt.

Borisz apja halálakor a kijevi oroszföld déli részén tartózkodott, és visszatérőben volt a besenyők elleni hadjáratáról. Mivel tekintélyes hadsereg kísérte, különösen veszélyesnek tűnt féltestvére számára. Borisz határozottan visszautasította kíséretének ajánlatát, hogy hatalommal szerezze meg apja trónját, sőt még el is bocsátotta seregét. Nem hiányzott belőle a bátorság és a személyes vitézség, ám hogy bátyja ellen vonuljon, azt méltatlannak tartotta keresztény nevéhez.

Az ifjú herceg sejtette ugyan, hogy milyen sors vár rá, mégis vonakodott attól, hogy harcba bocsátkozzék, mert nem akarta megsérteni a testvéri szeretet törvényét. Tudta, hogy „Krisztus minden tanítványa azért jött a világra, hogy szenvedjen, hogy minden önkéntes vagy ártatlanul vállalt szenvedés Krisztus nevéért elviselt szenvedés". Kevéssel halála előtt az Üdvözítő ikonja előtt térdelve így imádkozott: „Te a mi bűneinkért vetted magadra szenvedéseidet; erősíts meg, hogy én is vállalhassam az enyémet". Nemcsak Urunk szenvedéseire gondolt, hanem „Szent Nyikita és Szent Vjacseszláv (Szent Vencel, lásd: A szentek élete, 549. o.) szenvedéseire is. Az utóbbihoz akart hasonló lenni. Arra is gondolt, hogy Szent Borbálát saját apja ölte meg".

Ha Borisz maga nem is, de életrajzírója bizonyára a herceg szenvedéseit Krisztus és a szent vértanúk szenvedése megújításának és folytatásának tekintette. A krónikás szerint Borisz Krisztus példájára imádkozott ellenségeiért is.

Gleb néhány évvel fiatalabb volt Borisznál, s „vértanúságát" Szmolenszk közelében szenvedte el a Dnyeperen levő hajóján. Az uralomért vívott

küzdelemben a győzelem nem Szvjatopolké, hanem Borisz és Gleb egy másik féltestvéréé, Jaroszláv fejedelemé lett. Mindkét herceg holttestét a Kijevtől nem messze levő Vizsgorod Baziliosz templomában temettette el, és szentté avatásuk érdekében is fáradozott. Haláluk napja különbözik, közös ünnepük, május 2-a az 1072-ben történt ereklyeátvitel emlékezete. Az orosz keresztények körében Borisz és Gleb olyan pár lett, mint számunkra Kozma és Damján, János és Pál. Idővel még a két név össze is olvadt: Boriszoglebszk lett a nép ajkán. Több falu és kolostor viselte ezt a nevet.

BOLDOG COMPIÈGNE-I KÁRMELITA APÁCÁK
vértanúk

Ünnepük: július 24.
† Párizs, 1794. július 17.

A compiègne-i (Oise megye) Kármelt 1641-ben alapították. A királyi vár közvetlen szomszédsága, ahol az udvar minden évben eltöltött néhány hetet, különféle előkelő pártfogókat jelentett számukra; közéjük tartozott Ausztriai Anna és Mária Terézia királynő. E befolyásos barátságok ellenére a ház szegény maradt, a szerzetes közösség élete a regulának megfelelően folyt, és a közösség távol maradt a janzenista viszálykodásoktól.

1789-ben a compiègne-i Kármelben tizenhat kórusnővér, három laikus nővér és egy novícia élt. A priornő, Thérèse de Sainte-Augustin Lidoine 1752. szeptember 22-én született Párizsban egy gazdagnak nem mondható családból, és Mária-Antoinette adta a rendi hozományát. Colbert unokahúgának, de Croissy nővérnek a kivételével valamennyien egyszerű származásúak voltak. Erős egységet alkottak, s a házban kölcsönös megértés uralkodott; a priornő, aki önmagával szemben rendkívül szigorú volt, nővérei iránt nagy szelídséget és sok megértést tanúsított; ők pedig nagyon ragaszkodtak hozzá.

Már 1789. október 26-án megtiltották a szerzetesi fogadalmak letételét. Így a ház egyetlen novíciája, Constance Meunier nővér nem tehette le fogadalmát, de megtagadta, hogy visszatérjen a világba. 1790 elejétől kezdve különféle rendelkezések sújtották a szerzeteseket, s helyzetüket napról napra nehezebbé és tarthatatlanabbá tették. 1790. augusztus 4-én a compiègne-i kerület direktóriumának tagjai hozzáfogtak a kolostor „nép tulajdonába került" vagyonának leltározásához. Másnap reggel egyenként kihallgatták a nővéreket, és megkérdezték tőlük, vissza kívánják-e nyerni szabadságukat. Válaszuk jegyzőkönyvi rögzítése azt mutatja, hogy egyhangúan azt közölték: folytatni akarják szerzetesi életüket; ez volt a helyzet egyébként Franciaország csaknem valamennyi kármelita nővérével. 1791. január 11-én megjelent a városi közigazgatás két hivatalnoka, és azt kívánták, hogy a jelenlétükben válasszanak priornőt, és hogy a laikus nővérek is szavazhassanak. Amint várható volt, a tizenhétből (egy idősebb nővér már meghalt, egy másik pedig súlyosan megbetegedett) tizenhat szavazat Teréz anyára esett, aki abban az időben is priornőként maradt hivatalban. A püspöki szék bitorlója, Massieu gyakorlatilag alig törődött az egyházmegyével, csupán birtokokat ragadott ki belőle. Úgy tűnik, hogy nem zavarta a kármelita nővéreket, és feltehetően azt sem kísérelte meg, hogy elismertesse magát velük. A város elég barátságosan viseltetett irántuk, és közös életük utolsó hónapjait viszonylag békésen tölthették el. 1791. augusztus 10-én a kerület direktóriuma biztos

kegydíjat ígért nekik. 1792 májusában a priornő még párizsi utazásra is vállalkozott, hogy a kármeliták általános elöljárójától, Rigaud abbétől utasításokat kérjen. A helyzet azonban észrevehetően rosszabbra fordult, különösen amikor számos pap megtagadta, hogy letegye az esküt az alkotmányra. 1792. augusztus 17-én kibocsátották a szerzetesházak kiürítéséről és eladásáról szóló törvényt. A priornő gondoskodott a városban alkalmas lakhelyekről, a nővérek pedig világi ruhát öltöttek, mert a szerzetes öltözet viselése már több hónap óta tiltott volt. Szeptember 12-én parancsot kaptak, hogy a házat ürítsék ki, s a kiürítést 14-ig be is kellett fejezni. Négy csoportra oszlottak, s egymástól nem messze laktak azokon a helyeken, amelyeket a priornő bérbe vett; két kapusnő, aki nem tartozott a rendhez, gondoskodott a kapcsolatukról. Saint-Antoine plébánosa, aki letette az alkotmányos esküt, megengedte a káplánjának, Courouble abbénak, hogy templomának egy kápolnájában misét mutasson be nekik. Mind a négy csoportban a megszokott szabályszerűséggel végezték a közösség lelki gyakorlatait.

1792. szeptember 19-én Compiègne polgármestere aláírás végett eléjük terjesztette a szabadság és egyenlőség esküformáját, amely különbözött az alkotmányos eskütől, és amelynek törvényességét az akkori idők számára számos mértékadó egyházi férfiú elismerte. Ennek a formulának az aláírása néhány hónapig még viszonylagos nyugalmat jelentett számukra. November vége felé azonban Courouble abbénak a mind erősebbé váló fenyegetések elől ki kellett térnie, és száműzetésbe kellett mennie; ettől kezdve a nővérek nagyon nélkülözték a lelki segítséget. Az 1792. szeptember elejétől tartó tömeggyilkosságok nem tápláltak már bennük illúziót, felismerték az őket fenyegető veszélyt, és a piornő vezetésével fogadalmat tettek, hogy — ha kell — feláldozzák magukat Franciaországért. 1793 és az 1794-es év első hónapjai, amelyek a rémuralom tetőpontját jelentették, nem sokat változtattak a helyzetükön. A letartóztatások gyakoribbak lettek a vidéken. Nyomatékos családi okok arra késztették az egyik nővért, hogy egy ideig a fivérénél lakjon, egy másik kármelita nővér pedig társául szegődött; 1794 márciusában utaztak el. Májusban egy másik nővérnek, Marie de l'Incarnation Philippnek különféle ügyei miatt Párizsba kellett mennie: ez mentette meg az életét; ő írta meg később rendtársai történetét.

Június 13-án a priornő is a fővárosba utazott, 21-én azonban már visszatért; ezen a napon megérkezett a forradalmi bizottság, és a kármelita nővérek által lakott lakásokban házkutatást tartott. Abban a meggyőződésben, hogy a nővérek fanatikusak és hűek a királyhoz, a következő reggel letartóztatták és a vizitációs nővérek egykori kolostorába zárták be őket. Három nappal később a házkutatás alkalmával talált és a nővérek ellen felhasználható bizonyítékokat, mindenekelőtt forradalomellenes leveleket a Nemzeti Konventhez továbbították. Compiègne-i fogságuk alatt a nővérek visszavonták az új alkotmányra tett esküjüket, mert annak érvényessége iránt erős kételyeik támadtak. Július 12-én a konvent rendelkezésére összekötözött kezekkel több kordén Párizsba szállították, majd a Conciergerie-be in-

ternálták őket. Július 17-én meg kellett jelenniök a forradalmi törvényszék előtt. A vádiratból teljes bizonyossággal kiderül, hogy kármelita hivatásukhoz való hűségük volt az ellenük támasztott vád valódi oka. A sommás ítélet halálbüntetésre szólt. Összesen tizenhatan voltak most a novíciával és a két világi kapusnővel együtt. Kordékon a Barrière du Trône-hoz vitték őket, ott volt felállítva a guillotine.

A vérpad lábánál megújították korábbi fogadalmukat, és elkezdték énekelni a Veni Creator Spiritus himnuszt. Utána letérdeltek, hogy fogadják a priornő áldását. A novíciát elsőként, a priornőt pedig utolsónak végezték ki. Földi maradványaikat tömegsírba vetették, ez ma a Picpus-temető. A kármelita nővéreket 1906. május 13-án boldoggá avatták.

SZENT KRISTÓF vértanú

Ünnepe: július 24.
† 250 táján.

Kristóf azon szentek sorába tartozik, akiknek a létezését történetileg nem lehet egyértelműen igazolni, mégis olyan tiszteletnek örvend, hogy e téren igen sok történetileg bizonyíthatóan létezett szentnek fölötte áll.

A hagyomány szerint Kristóf a 3. század derekán adta oda Krisztusért az életét Szamóban (Lükia).

Az úton lévők patrónusáról, akinek képét ma is sok autós és motoros magával hordja, a Legenda aurea szerzője rajzolta a legszínesebb képet:

Az óriás Kristófot az a vágy fűtötte, hogy szolgálatait a leghatalmasabb úrnak ajánlja fel. Először egy király szolgálatába állt, de mert ez félt az ördögtől, ott hagyta, és az ördög szolgálatába szegődött. Csakhogy az ördög is félt a kereszt jelétől — így jutott el Kristóf végül Krisztushoz. Amikor Krisztust kereste, egy remete azt a tanácsot adta neki, hogy ha zarándokok érkeznek a folyóhoz és félnek a víz sodrától, akkor hatalmas erejét használja arra, hogy segítségükre legyen az átkelésben. Kristóf készített magának egy kunyhót, és egy nagy botra támaszkodva sorra átvitte a folyón az utasokat. Egy éjjel úgy hallotta, mintha a nevén szólították volna. Egy szegényes külsejű gyerek állt kunyhója előtt, és a segítségét kérte. Szívesen teljesítette kérését. A kicsi könnyű tehernek ígérkezett hatalmas vállai számára, de amikor elért vele a folyó közepéig, mintha ólmot cipelt volna. A víz alá merült a súlya alatt, s minden erejét össze kellett szednie, hogy átérjen vele a túlsó partra. Ott a fiú elmagyarázta neki az előzőleg fölvett keresztség misztériumát, és azt mondta: „Ami a válladat nyomta, több volt, mint az egész világ, mert a Teremtő volt, akit a válladon áthoztál, én ugyanis az a Krisztus vagyok, akinek szolgálsz."

És az isteni Gyermek jutalmul megajándékozta a jó óriást a vértanúsággal.

Szamóban Kristóf fáradhatatlanul térítette az embereket, akik a környezetébe kerültek. Jó szolgálatot tett neki a botja, amely a földbe szúrva menten kizöldült. Nemcsak a katonák tértek meg, akiknek az lett volna a dolguk, hogy elfogják, hanem az a két szolgáló is bátran vállalta a vértanúhalált, akiknek a börtönben el kellett volna őt csábítani. Miután Kristófnak sem a máglya tüze, sem az izzó sisak nem ártott, kirendeltek négyszáz katonát, hogy nyilakkal célba vegyék, de a nyilak egy kivételével megálltak a levegőben. Ez az egy a bíró szemébe repült. Végül lefejezték Kristófot, de még a vérében is erő volt: meggyógyult tőle a bíró szeme.

OHRIDAI SZENT KELEMEN püspök

Ünnepe: július 27. és november 22.
* valószínűleg Macedónia.
† Ohrida, 916. július 27.

Alig hunyta le a szemét Szent Metód (lásd: A szentek élete, 97. o.), Morvaország és Pannónia nagy érseke, a szláv liturgia ellenségei büntetlenül felkelhettek a katolicizmus cirilli-metódi formája ellen. A keleti frank-latin papság képviselője és szószólója, Wiching nyitrai püspök nem riadt vissza attól sem, hogy céljai érdekében meghamisítsa a pápai leveleket. Szent Cirill és Metód tanítványait fogságba vetették, bántalmazták és kiutasították az országból.

A szláv papság fiatal tagjait a velencei rabszolgapiacra hurcolták, a bizánci hivatalnokok azonban kiváltották őket. Néhányan Dalmáciában és Horvátországban maradtak, ahol már megérkezésük előtt megjelent a szláv liturgia, másokat Konstantinápolyba kísértek, ahol hasznos szolgálatokat tettek az ott élő oroszoknak és bolgároknak.

A menekülők egy csoportja délre vándorolt. Köztük volt Náhum, Angelar és a leginkább ismert Kelemen. A belgrádi erődítmény bolgár parancsnoka barátságosan fogadta, majd Preszlavba, Borisz fejedelem udvarába kísérte őket. A fejedelem szívesen vette a keresztény hithirdetők megérkezését. Arra törekedett ugyanis, hogy meggyorsítsa országában a kereszténység elterjesztését és a török eredetű, fegyelmezetlen, harcias réteg szlávvá tételét. — Az utazás viszontagságaitól kimerülve, meghalt Angelar.

Kelemen az akkori bolgár birodalom nyugati szélén elterülő, a forrásokban Kutmicsevicának nevezett vidéket, az Ohridai-tó környékét választotta missziós területéül. Tevékenységének a központja (a mai Albániában levő) Devol lett, amely a hasonló nevű folyónál volt található, az Ohridai-tótól délre.

A szlávok apostolainak példájára Kelemen a liturgia szolgálatába állította írói, költői és zenei tehetségét. Apostoli buzgósága és pedagógiai adottsága a nép vezetőjévé tette; nagy sikereket ért el.

„A nagy Metódot választotta mintaképévé, azért szorgoskodott és imádkozott, hogy ne térjen el a követésétől." Mindenben hű akart maradni Cirill és Metód örökségéhez. Megtartotta a meglehetősen bonyolult glagolita írást, bár Preszlavban, a bolgár kulturális élet másik központjában a görög unciális írás szerint kialakított, egyszerűsített és a szláv liturgikus könyvekben mindmáig használt cirill írás terjedt el. — A távoli, vad vidéken kiválasztott tanulók új csapatait képezte ki; belőlük később papok és hithirdetők lettek az egész országban. „Általad ismerte meg Istent egész Bolgárország" — kiáltja

életrajzának hálás írója, aki bizonyára látta, mint nőtt fel és hozott termést Kelemen vetése.

Szimeon, Borisz utóda Kutmicsevica buzgó apostolát (az Ohrida melletti) Velica püspökévé tette. Kelemen barátja, Náhum 910-ben bekövetkezett haláláig Devolban munkálkodott. Testét az általa alapított kolostorban temették el.

Kelemen hat évvel később követte. Késő öregségéig görögből való fordításokkal foglalatoskodott. Utolsó ajándéka volt a húsvéttól pünkösdig terjedő időszak liturgikus énekeinek fordítása a bizánci-szláv officium részére (*Pentekosztarion*). Teste az ohridai Pantaleimon kolostorban talált nyugvóhelyére.

BOLDOG II. ORBÁN pápa

Ünnepe: július 29.
* Châtillon-sur Marne, 1042 körül.
† Róma, 1099. július 29.

Odó — így hívták II. Orbánt pápává választása előtt — a Lagerye francia lovagi nemzetségből származott. Képzettségét a reimsi dómiskolában szerezte, ahol Szent Brúnó (lásd: A szentek élete, 577. o.), a karthauzi rend későbbi alapítója volt a mestere. 1064-ben Odó szubdiákonus lett, hamarosan pedig kanonok Reimsben. Egy itáliai utazása után, amelynek során eljutott egészen Nápolyig, 1073-ban a clunyi kolostor szerzetese lett. Szent Hugó (lásd: 241. o.) apát alatt pappá szentelték, akivel végül priorként oszthatta meg a felelősséget a nagy jelentőségre emelkedett apátságért. Itt tette magáévá a megújítás lelkületét, amely a burgundiai szerzetesi központból kiindulva mindinkább megragadta a nyugati kereszténységet. Amikor kitört az invesztitúra harc IV. Henrik és Szent VII. Gergely (lásd: A szentek élete, 216. o.) között, a pápa maga mellé szólította és 1078-ban kinevezte bíborossá és ostiai püspökké. Odó jó munkatársa és hűséges támasza volt a pápának, 1084-ben elkísérte fogságába is.

Már VII. Gergely és utóda, Boldog III. Viktor (1086/87) ajánlotta Odó ostiai bíboros püspököt a pápai méltóságra, majd III. Viktor halála után a bíborosi testület Gergelyhez és Viktorhoz hű része 1088. március 12-én Terracinában pápává választotta.

Tekintélyes, vonzó megjelenésével és még inkább meggyőző ékesszólásával és udvarias, nyájas modorával megnyerte kortársait. Ha hiányzott is belőle az a szenvedélyes tűz, amely Gergelyben lobogott, felülmúlta mégis szellemességben és az emberekkel való bánás művészetében. Lénye hajlékonysága ellenére azonban egyáltalán nem volt erőtlen és gyenge, mint ahogy ezt Gergely iránt a veszélyben is megőrzött hűsége mutatja. Bizonyára a barátságosan megnyerő, szelíd lelkület volt a sajátja, de az alapvető dolgokban sohasem hátrált meg. Alighogy megválasztották, máris tudatta a német püspökökkel és fejedelmekkel: „Amit Gergely elvetett, elvetem én is; amit ő elátkozott, elátkozom én is; amit szeretett, magamévá teszem; amit helyesnek és katolikusnak tartott, megerősítem; és amint ő gondolkodott, úgy gondolkodom én is, és mindenben egyetértek vele."

Először persze csaknem kilátástalannak tűnt, hogy főpapságának határozott és bátran hirdetett programját megvalósítsa. A pápa nem volt úr Rómában. Biztonságosan csak normann földön (Dél-Itáliában) mozoghatott. Rómában először be kellett érnie a Tiberis szigetével és jövedelem nélkül, mindennapi kenyerét illetően jó emberek adományaira volt utalva. A Szent Péter templom és a Laterán az ellenpápa hatalmában volt, Henrik császár

pedig a pápa hűséges hívén, Matildon aratott győzelme után hatalma tetőpontján állt. Valóban találó volt, amit Orbán atyai barátjának, Hugó clunyi apátnak írt: „Péter hajócskája nemcsak öreg és lyukas, hanem már csaknem elmerült az áradatban".

Orbán jellemében a szilárdság és a rugalmasság szerencsésen ötvöződött, ez pedig egyre növekvő sikert hozott számára: megnyerte magának Henrik fiát, Konrádot, Lombardiában szövetségbe tömörítette Milánót más városokkal a király ellen, találkozása szicíliai Rogeriusszal kedvező eredménnyel járt, új kötelékek szövődtek a bizánci birodalommal és egyházzal, Hispánia területén pedig az ország visszahódítása az araboktól (reconquista) annyira haladt, hogy újból felállíthatták Toledó érsekségét.

Hogy Orbán helyzete tevékenységének hét éve után milyen erős lett, megmutatta az 1095. évi piacenzai zsinat, amelyen Itália, Franciaország, Burgundia és Németország számos püspöke vett részt. Megújította Ravennai Wibert (III. Kelemen ellenpápa) kiközösítését, valamint a simónia és az immár halott Tours-i Berengár († 1088) téves eucharisztiatana elleni határozatot. Világtörténelmi jelentőségűvé a zsinat Alexiosz bizánci császár küldöttei révén vált, akik a pápától a Nyugat segítségét kérték az arabok ellen. Ékes szavakkal festették le azokat a megpróbáltatásokat és nélkülözéseket, amelyeknek a Kelet keresztényei ki voltak téve. Szavaik mélységesen hatottak a pápára. Miközben Orbán Cremonában fogadta Konrád királyfi hódolatát, lelke előtt egy hatalmas terv lebegett: jeruzsálemi hadjárat a Szentsír templom megszabadítására. Mint egykor Szent IX. Leó pápa (1049—1054), ő is a reform lényeges feltételének tartotta a pásztor és a nyáj személyes találkozását, ezért elment Franciaországba. Ahová eljutott, mindenütt tevékenykedett, rendezve és javítva, dicséretet vagy feddést osztva, amint a helyzet megkövetelte. Mindezek mellett azonban nem feledkezett meg nagy tervéről. Régi hazájában, Clunyben alkalma volt olyan emberekkel beszélni, akik jeruzsálemi zarándokútjaikon szerzett tapasztalataik alapján tájékoztatták arról, hogy alig tud már zarándok eljutni a Szentföldre.

Orbán utazásának csúcspontja a clermonti zsinat (1095. november 18—28.) lett. Amikor a reform valamennyi ügyét kellőképpen megtárgyalták, a pápa bejelentette, hogy a november 27-i nyilvános ülésen fontos közlést hoz nyilvánosságra. Akkora embertömeg gyűlt össze, hogy a székesegyház alig tudta volna befogadni, így hát a szabad mezőn, a város keleti kapuja előtt állítottak fel emelvényt a pápa számára.

Prédikációjában „nyomatékosan hangsúlyozta Jeruzsálem különleges szentségét, és ecsetelte az oda utazó zarándokok szenvedéseit. Miután bemutatta a szomorú helyzetet, felkiáltott: Nyugat kereszténységének fel kell kelnie, hogy megmentse Keletet. Szegénynek és gazdagnak egyaránt indulnia kell. Abba kell hagyniok, hogy egymásra támadjanak, ehelyett igazságos háborút kell viselniök, hogy Isten művét hajtsák végre, és Isten vezérli majd őket!"

Az indulás időpontjául 1096. augusztus 15-ét határozta meg. A keresztes hadjáratról szóló, lelkesedéstől izzó prédikációjára a tömeg ezer hangon

válaszolta: „Isten akarja!" Alig fejezte be a pápa beszédét, százak sereglettek köréje, hogy posztócsíkokból keresztet tűzzenek a ruhájukra. Nemcsak a néptömeg válaszolt Orbán hangjára, felhívása a nagyok körében is visszhangra talált; ők lettek azután a keresztes sereg háborúban tapasztalt vezérei.

II. Orbán pápa nem érte meg műve megkoronázását. Jeruzsálemet tizennégy nappal a halála előtt foglalták el a keresztesek, de ennek híre az ő számára túl későn érkezett; ő már belépett a mennyei Jeruzsálembe.

A tiszteletet, amelyet a nép Orbán iránt csakhamar tanúsított, XIII. Leó 1881-ben jóváhagyta és megerősítette.

DE JACOBIS SZENT JUSZTIN lazarista, püspök

Ünnepe: július 31.
* San Fele, 1800. október 9.
† Aligadé, 1860. július 31.

Jusztin 1800. október 9-én született a dél-itáliai San Felében. Tizennyolc évesen belépett a lazarista Missziós Papok Kongregációjába, amelyet Páli Szent Vince (lásd: A szentek élete, 542. o.) alapított. Fiatal papként kitűnt lankadatlan türelmével és kimeríthetetlen segítőkészségével.

A nápolyi rendházban működött, amikor elöljárói Abesszíniába küldték misszióba. 1839-ben apostoli prefektusi megbízással, másodmagával kelt útra. Amikor megérkezett, látnia kellett, hogy a pogány tömegben az iszlám, a keresztények körében pedig különböző tévtanítások hódították meg az embereket. A helyzet kilátástalan volt, de ő munkához látott.

Szükségszerűségből és meggyőződésből teljesen alkalmazkodott az emberek életmódjához. Az ő ruházatukat hordta, az egyik kunyhójukban élt, s étkezési szokásaikat is követte. Bámulatos gyorsan megtanulta az abesszin nyelvet. 1840. január 24-én tartott első prédikációjából kitűnik, hogy már jól beleilleszkedett az emberek gondolkodás- és kifejezésmódjába. (Megszerkesztésekor nyilván jó tanácsadó is állt mellette.) Az afrikai gondolkodásmód és a keresztény-misszionáriusi magatartás mesterműve, és megérdemli, hogy idézzük néhány helyét:

„A szív ajtaja a száj. A szívek kulcsa a szó. Amikor kinyitom a számat, kinyitom előttetek a szívemet is. Amikor hozzátok szólok, kulcsot adok nektek a szívemhez. Gyertek hát és nézzétek azt a nagy szeretetet, amelyet a Szentlélek helyezett a szívembe! Szülőhazámban hallottam, hogy Abesszínia keresztény ország. Így szóltam ezért apámhoz és anyámhoz: »Apám, anyám, áldjatok meg, mert elutazom.«' Ők azonban azt mondták: »Fiam, hová akarsz hát menni?« Így válaszoltam: »Látni akarom szeretett testvéreimet Abesszíniában. Áldj meg ezért, apám, áldj meg, anyám!« — »Fiam, tehát magunkra akarsz hagyni minket?« — »Igen, apám elhagylak; anyám, nem látjuk viszont egymást. Az út hosszú, sivatagokon át kell vándorolnom, ahol oroszlánok és kígyók vannak. Átutazom a tengereken, nem látjuk viszont egymást, mert egykor ott akarok majd meghalni.« Apám sóhajtozott, anyám pedig sírt. Azután megáldottak és így szóltak: »Fiam, menj oda, ahová Isten hív, menj oda, hogy lássad Abesszínia keresztényeit. Mondd meg nekik, hogy mi is szeretjük őket, mert különben nem ajándékoznánk oda nekik szeretett gyermekünket.« Útközben így szóltam Istenhez: »Ne engedj meghalni, mielőtt a hangjuk csengését nem hallom!«

Testvéreim, ha a véremet akarjátok, a tiétek. Ha azonban nem akarjátok, hogy meghaljak, egész életemet értetek áldozom. Egyszerűen hozzátok

tartozom. Ha szegények vagytok, a segítségetekre sietek. Ha mezítelenek vagytok, felruházlak benneteket. Ha éheztek, odaadom nektek kenyerem felét. Ha betegek vagytok, ápollak titeket és az ágyatok mellett virrasztok. Ti vagytok az apám és az anyám, ti vagytok a testvéreim. Tudjátok, mi rejlik a szívemben? Hogy örülnék, ha megmutathatnám nektek! Ott van először is Isten, utána pedig ott vagytok ti. Igen, a szívem teljesen Abesszínia egyházáé. Ha megkérdeznek titeket: ‚Miféle idegen ez?', ezt mondjátok: ‚Rómából való keresztény, aki jobban szereti Abesszínia keresztényeit, mint a barátait, mint apját és anyját, s mindent elhagyott, hogy eljöhessen az abesszinekhez, hogy megmondja nekik: mennyire szereti őket.« Ha tehát szükségetek van rám, hívjatok, és én sietek hozzátok. Minden órában, minden pillanatban hozzátok tartozom, teljesen hozzátok. Uram, akinek a jelenlétében állok, te tudod, hogy nem hazudok."

Érthető, hogy Jusztin ilyen lelkülettel gyorsan megnyerte az emberek és Ubie fejedelem bizalmát is. Ez utóbbi megbízta, hogy küldöttséget vezessen Kairóba. Jusztin kikötötte, hogy ezt a küldöttséget Rómába és Palesztinába is elviszi s ezt meg is engedték neki. Tizennégy hónapon át kellett elviselnie az utazás nehézségeit, társai fáradtságát és kedvetlenségét.

Miután visszatért, megszokott életét folytatta. Vállalta a nappal hőségét és az éjszaka hidegét, maga gyűjtötte össze tűzifáját, amit egyébként csak a rabszolgák és asszonyok tesznek, megtartotta a római és az abesszin egyház böjtjeit, fáradozott a betegek érdekében, és nem rettent vissza veszélyes utaktól sem, egész éjszakákat töltött imádságban. A szentmiseáldozat volt öröme és támasza. Nem akart semmi mást, mint önmagát feláldozni, mint ahogy Krisztus is feláldozta magát.

1844-ig száz hívőt gyűjtött maga köré. Számuk növekedett, és más helyeken is alakultak katolikus közösségek. 1845-ben megnyitott egy kis szemináriumot bennszülött papok kiképzésére (lásd: Boldog Ghebre Mihály, 471. o.), de még ugyanabban az évben elindította a katolikusok üldözését a kopt Szalama abuna (érsek). Sokakat bebörtönöztek vagy száműzetésbe küldtek, és sokan megtántorodtak, mégis 1853-ban már 5000 volt a keresztények száma.

Jusztint időközben püspökké nevezték ki. A kapucinus püspök és későbbi bíboros, Guglielmo Massaia (1809—1889), akire 1846-ban rábízták Dél-Abesszínia misszióját, felkereste a kollégáját, hogy felszentelje. Jusztin először vonakodott. Nem ez volt az első és utolsó eset az Egyház történetében, hogy bátor emberek visszariadtak az ilyen tehertől. Massaiának minden meggyőzőkészségére szüksége volt, hogy bebizonyítsa: tartozik az Egyháznak a hivatal elvállalásával, hogy az ilyen veszedelmes időkben legyen az országban egy püspök, aki felszentelheti a bennszülött papokat. Jusztin végül beleegyezett, s 1849. január 7-én szentelték püspökké, mégpedig éjszaka, mert érvényben volt az a törvény, amely szerint római püspök nem léphet az országba.

Az egyes fejedelmek türelmének vége szakadt, amikor 1854-ben Szalama abuna császárrá koronázta a törtető Kasszát; az egész országban üldözték a

római kereszténveket. Jusztin püspököt fogságba vetették, majd kiengedték, még egyszer bebörtönözték, végül pedig kiutasították az országból. A tengerpart felé tartva halt meg a sivatagban a kimerültségtől. Massaia bíboros ezt írta róla: „... az abesszíniai misszió megalapítója, Kelet-Afrika fáradhatatlan apostola, a hithirdetők tanítója, a bátorság és önmegtagadás mintaképe..." 1939-ben boldoggá, 1975. október 26-án szentté avatták.

SZENT ETHELWOLD püspök

Ünnepe: augusztus 1.
* Winchester, 908 körül.
† Beddington, 984. augusztus 1.

Születésének pontos dátuma nem ismeretes. Valószínűleg valamivel fiatalabb volt, mint barátja és püspöktestvére, Szent Dunstan (lásd: 280.. o.). Szülei a vezető réteghez tartoztak és így már fiatalon Ethelstan király udvarába került. Feltehetően itt találkozott először Dunstannal és vele együtt ismerte meg winchesteri Szent Elfheah püspök jóvoltából Szent Benedek reguláját. 936 körül Ethelwold megkapta a tonzúrát Elfheah püspöktől, aki ugyanazon a napon, mint Dunstant, pappá is szentelte. Amikor Szent Edmund király egy súlyos életveszélyből való csodálatos megmenekülése után Dunstant Glastonbury apátjává nevezték ki, Ethelwold csatlakozott hozzá, és együttesen kísérelték meg, hogy Anglia leghíresebb kolostorát a reform igazi központjává tegyék.

Az angol királyok közül, illetve az angol nemességből addig még senkit sem nyertek meg a szerzetesi reform alapelveinek, éppen ezért Glastonbury apátja számára lehetetlennek tűnt, hogy „szerzeteseit" Benedek regulájának követésére kényszerítse. A 10. század elején az angliai szerzetesség mélypontra süllyedt. Valószínűnek látszik, hogy nem akadt egyetlen szerzetesi közösség sem, amely a szabályt teljes egészében követte volna. Csak itt-ott néhány magányos személyiség fáradozott azon, hogy valóban a bencés életet élje. Az úgynevezett kolostorok bevételeit a legtöbb esetben szétosztották a kolostori közösségek tagjai között, akiknek teljes szabadságában állt, hogy ezeket a javakat és idejüket belátásuk szerint használják fel. Az ilyen kolostorokba való belépéshez csak a születés vagy a származás számított; a szerzetesi állapot ezért valójában alig volt több öröklött kasztnál, amelynek tagjai helyzetüket befolyásos barátaiknak vagy születésüknek köszönhették. Dunstant is ilyen módon vették fel ifjú korában Glastonburybe, és csak néhány évvel később határozta el komolyan, hogy lemond a házasság gondolatáról, és magára veszi az igazi szerzetesi élet terhét. Az ilyen kolostorokban az apát csak kevéssé birtokolta azt a tekintélyt, amelyet Benedek szánt neki.

Glastonburyben Ethelwold a szigorú fegyelmet követelők feje lett, Dunstan apát azonban azokat, akik nem akarták annak alávetni magukat, semmiképpen sem tudta más magatartásra kényszeríteni. 950 körül e helyzet láttán Ethelwold egyre türelmetlenebb lett, míg végül elhatározta, hogy elhagyja Glastonbury gazdag, tespedő kolostorát, és a kontinens egyik igazi bencés kolostorába megy; vélhetően Fleurybe készült.

A korai angol szerzetesség sokat köszönhet Eadred király anyjának, a jámbor Eadgifunak. Rábeszélte fiát, vegye rá Ethelwoldot, hogy maradjon

Angliában, s ajándékozza neki az elhagyott és omladozó abingdoni kolostor földbirtokát (néhány mérföld távolságra van a mai Oxfordtól). Így lett Ethelwold Abingdon apátja. Hat társa kísérte el Glastonburyből: hasonlóképpen olyan kolostorban akartak élni, amely a bencés regulát követi. Nagyon hamar csatlakoztak hozzájuk már szerzetesek is.

Erről az igazán nagyon szűkös alapról indult el Angliában a kolostorreform, majd egész Dél- és Közép-Angliában elterjedt. (Anglia északi részét csak a ciszterciek nyerték meg a valódi szerzetesség számára.) Ethelwold hat kísérője közül öten később maguk is apátok lettek.

955-ben meghalt Eadred király, és két unokaöccsét hagyta hátra. Az idősebbik, Eadwig követte a trónon, a fiatalabbikat, Szent Edgart pedig Ethelwold gondjaira bízták, hogy nevelje őt vallásos szellemben. Eadwig rövid uralkodása alatt Dunstant száműzetésbe küldte, s megsértette sok befolyásos és hatalmas alattvalóját. Amikor 959-ben meghalt, öccse, Edgar lett a király; ő azután Dunstant Canterbury érsekévé tette. 961-ben Dunstan kérésére Szent Oszvaldot, egy másik szerzetest Midland legfontosabb püspöki székébe, Worcesterbe iktatta be püspökként, 963-ban pedig Ethelwoldot a wessexi nagy püspöki székhely, Winchester püspökévé tette. Oszvald több évig vezette szigorú kolostorát. Dunstan száműzetése idején teljes egészében megismerte Gentben a megreformált szerzetesi életet. Így most már három szerzetes állt Anglia egyházának csúcsán, olyan király támogatásával, akit kora ifjúságától kezdve nagy tisztelet töltött el Szent Benedek iránt. Oszvald székesegyházi birtokából megalapította a Westbury-on-Trym kis kolostorát. Ethelwold kezdettől fogva arra törekedett, hogy Winchestert szerzetes-székesegyházzá tegye.

Ethelwold haladéktalanul kihasználta új hatalmát és Winchesterből kiutasította azokat a papokat, akik nem mutattak készséget arra, hogy lemondjanak nőkkel való együttélésükről, és felöltsék a papi ruházatot. Winchesterben a katedrálison kívül megreformálta azt a kolostort is, amelyet az idősebb Edward alapított vikingek elleni sikereinek tetőpontján, és rávette Nunnaminster apácakolostorát is, hogy kövesse a regulát. Dorset grófságban megalapította Milton apátságát. Legnagyobb alapítása 970-ben valósult meg: kijárta a királynál, hogy engedje át neki Ely szigetét és a Kelet-Anglia királyi törzséből való Szent Ethelthyth ereklyetartóját. Így jött létre a Kelet-Anglia népe által kedvelt szentély; ünnepélyes megnyitása után Ethelwold is, a király is nagyvonalúan támogatta; első apátja az abingdoni Szent Brithnoth szerzetes lett. A nagy szerzetes püspök legszigorúbb alapítása Thorney apátsága, a Cambridgeshire-ben levő Thorns-sziget kolostora volt.

Korának egyetlen szerzetese sem fejtett ki olyan széles körű tevékenységet, mint Ethelwold. Anglia legnagyobb és leghíresebb kolostorai, amelyeket azután VIII. Henrik (1509—1547) megszüntetett, megszakítás nélkül visszavezethették történetüket Ethelwold alapításáig. Abingdont és Winchestert a reformkolostorok apát-utánpótlásának iskolájává fejlesztette. Eközben az Anglia egyházának csúcsán álló három nagy szerzetes között sem versengés, sem irigység nem fordult elő. Mivel a három nagy szerzetes püspök jelentős

befolyást gyakorolt a királyra, aki az ő szerzeteseikből nevezte ki az új püspököket, mihelyt megürült valamely püspöki szék; a 10. században Anglia egyházát a reformmozgalom szerzetesei irányították.

Ethelwold jól képzett és szent püspököket adott Anglia egyházának. Ha nem számítjuk a kiváló, de mégiscsak nagyon rendkívüli Szent Béda Venerabilist (lásd: A szentek élete, 212. o.), az angliai egyház műveltségi színvonal tekintetében sohasem érte el a galliait. Sokáig nem volt egyetlen fontosabb kolostor sem, amelyben az oktatás hagyományait átvehették és tovább fejleszthették volna; Edgar trónra lépésekor ezért volt minden olyan állapotba süllyedten, amely csak kevéssel haladta meg az analfabetizmust. Hogy ezt az állapotot sikerült megváltoztatni, az jórészt Ethelwoldnak köszönhető.

Ethelwold lefordította Szent Benedek reguláját angol nyelvre. Valószínűleg írt néhány meg nem nevezett apáca számára — hasonlóképpen az anyanyelvén — egy nagyon jelentős tudósítást is a megújulás mozgalmáról. Úgy látszik továbbá, hogy a kontinensről átvette és otthon bevezette a törvényes dokumentumok és okmányok új formuláit, melyek rendkívül messzeható jelentőségűek lettek az angol jogtörténet számára; feltehetően ő szerkesztette korának néhány fontos latin okmányát is. Az anyanyelvű krónikát ismét bevezették Abingdonban, bár megbízhatóságának fokát nem ismerjük. Írásainál is jelentősebb tanító tevékenysége. Leghíresebb tanítványa, Elfric (kb. 955—1020 előtt) eynshami apát, az első angol nyelvű latin nyelvtan szerzője, az angol nyelv nagykorúsítója elismerően jellemezte Ethelwoldot mint tanítóját. Az angolszász krónika Ethelwoldot a „szerzetesek atyjának" nevezi. Halálakor Anglia kolostorait és számos egyházmegyéjét az ő tanítványai kormányozták. Ám nemcsak szerzetesekre és papokra hatott.

Az angol egyháztörténet kezdete óta voltak kolostorok egyes családok tulajdonában is. A 10. században az angol kolostorok vagyoni alapja, a föld a tulajdonos családok öröklési javainak egy részét képezte, az a világi pedig, aki az alapító családot képviselte — tehát nem a kolostor apátja — meghatározhatta, hogy mi történjék vele. Az apát hivatala is örökölhető volt, szintén egyes családok kezében. Ethelwoldnak mint a reformmozgalom vezető erejének szükségszerűen hozzá kellett nyúlnia a világiak e jogaihoz. Az általa megreformált kolostorokban csak a kolostorközösség tagjait választhatták meg apátnak, mégpedig kizárólag a személyes érdem alapján. A kolostorok főfelügyeletét a király látta el. Ezzel a nemesség elvesztette minden jogát és kiváltságát a kolostorokkal kapcsolatban. Winchesterben Ethelwold a király segítségével további világi területeket szerzett vissza Egyháza számára, több faluval és templommal. Az új kolostorok számára mindenütt biztosította a szabadságot és a sérthetetlenséget; mindezek korlátozták a nemesség jogait. A reformok nagy kárára Edgar király fiatalon halt meg 975-ben. Ekkor heves szerzetesellenes visszahatás támadt: több kolostort lerombóltak, szerzeteseiket szétkergették. Az új király, a fiatal vértanú Szent Eduárd azonban a legteljesebb mértékben kedvezett a szerzeteseknek. 978-ban vagy 979-ben azután alattomosan meggyilkolták,

majd öccse, Ethelred lett az utóda. A gyilkosokat sohasem büntették meg, Ethelred uralkodásának idejét pedig árulások és gyanúsítások árnyékolták be, s ezek csak akkor szűntek meg, amikor Dánia királya, Nagy Kanut (1000—1035) meghódította Angliát, és megdöntötte Wessex régi uralkodóházát.

Némely dolgot bizonyára el lehetett volna kerülni, ha Ethelwold és Edgar óvatosabban és okosabban jár el. Bizonyos azonban: ha politikai károkat okozott is túlbuzgóságuk, mérhetetlenek voltak a nekik köszönhető szellemi és kulturális eredmények. Winchesterben a könyv- és miniatúra-festészetnek virágzó iskolája alakult ki, s talán nevezhetjük Angliában a legnagyobbnak.

Mindez Ethelwold kitartásának és vállalkozó lelkületének hagyatéka volt. 980-ban átélte még a winchesteri új székesegyház ünnepélyes felszentelését, s ez alkalommal Dunstan, több angol püspök és az angol nemesség nagy részének jelenlétében általános kibékülés jött létre Ethelwold és a szerzetesség ellenfelei között.

Ethelwoldot szigorú életmódja, küzdelmes élete kimerítette. 984. augusztus 1-én halt meg, és a winchesteri székesegyházban temették el.

EYMARD SZENT PÉTER-JULIÁN
pap, rendalapító

Ünnepe: augusztus 3.
* La Mure-d'Isère,
1811. február 4.
† La Mure-d'Isère,
1868. augusztus 1.

Pierre-Julien Eymard 1811. február 4-én született a franciaországi La Mure-ben. Apja szegény, szorgalmas késkovács és jó keresztény volt, de túlságosan pénzvágyó. Anyja viszont rendkívüli jámborságot tanúsított, és fiát már élete első hónapjaiban magával vitte az istentiszteletekre. Péter már gyermekkorában különlegesen érzékelte az Úr eucharisztikus jelenlétét, és gyakran töltött hosszú időt a szentségház előtt. 1822-ben megbérmálkozott, egy évvel később első szentáldozáshoz járult, és már ebben az időben kinyilvánította szándékát, hogy papnak készül. Apja elutasította ezt a gondolatot, kivette az iskolából, és kiképeztette az olajsajtolás mesterségére. Nem veszítette kedvét. A lans-i kegyhelyen tett zarándoklata után egy régi nyelvtankönyv segítségével saját erejéből kezdett el latinul tanulni; tizenhat évesen kapott egy ösztöndíjat, s ez egy évi tanulást tett számára lehetővé. Mélyen érintette anyjának 1828-ban bekövetkezett halála. Apja végül engedett, és 1829 júniusában beléphetett a Szeplőtelen Fogantatás oblátusainak noviciátusába. Egy súlyos betegség azonban csakhamar hazatérésre késztette. Apja halála után, 1831 szeptemberében belépett a grenoble-i szemináriumba. Jámborsága és tiszta jelleme megbecsülést és szeretetet, szorgalma és lelkiismeretes munkája pedig jó tanulmányi eredményt szerzett számára. 1834. július 20-án pappá szentelték, majd októberben segédlelkésznek nevezték ki Chatte-ba.

Papi tevékenységének kezdetét teljes siker koronázta. A hívőket mélyen meghatotta, amikor látták, hogy sok órát tölt az Oltáriszentség előtt. Imádságát szigorú testi fegyelemmel és keménységgel kapcsolta össze, apostolkodásában pedig egyszerű és közvetlen módszereket használt.

1837-ben a La Mure közelében levő Monteynard plébánosává nevezték ki; ott is szép lelkipásztori sikereket ért el, amelyek az egész plébániát megváltoztatták. Időközben azonban szorongatni kezdte a papi szolgálat magányossága. 1838 elején véletlenül értesült a maristák létezéséről, akiknek a társaságát kb. tíz évvel azelőtt alapította Jean-Claude Colin (1790—1875). Úgy gondolta, hogy náluk megtalálja tevékenységének igazi területét. Miután — bár nem nehézségek nélkül — megkapta püspökétől a szükséges

engedélyt, mivel el akarta kerülni a fájdalmas búcsúzkodást, 1839. augusztus 18-án teljes csendben ott hagyta az egyházközséget.

A maristák lyoni kolostorában lett novícius Pierre Colinnek, az alapító testvérének vezetése alatt. Boldognak érezte itt magát; boldogságát csak egykori híveinek fáradozásai árnyékolták be, akik feltétlenül vissza akarták vinni Monteynard-ba.

Péter-Julián sohasem fejezhette be novíciusi évét. A fiatal kongregáció szükségletei oda vezettek, hogy a következő novemberben kinevezték a belleyi kollégium spirituálisává. Bár nem lelkesedett ezért a feladatért, engedelmeskedett. E ház kisszemináriumában a tanulók fegyelmezetlensége nagyon nehéz helyzetet teremtett, több növendéket el kellett bocsátani. E nehezítő körülmények között is tehetséges nevelőnek mutatkozott. Az Eucharisztia iránti különleges tisztelete döntően segítette abban, hogy felemelje a ház vallási színvonalát. Tevékenységének ezt az időszakát fontos és szerteágazó külső feladatai jellemezték, s mégis misztikus jellegű erős belső próbatételek kísérték. Mindinkább kiemelkedett kongregációja tagjai közül. 1844-ben provinciálissá, 1846-ban pedig általános vizitátorrá nevezték ki.

Ezenkívül 1845 szeptemberében átvette a maristák harmadrendjének a vezetését, s ezt figyelemre méltó módon fellendítette. 1850 áprilisától 1851 márciusáig átmenetileg újoncmester volt, mivel azonban túlságosan igénybe vették külső feladatai, itt csak félsikert ért el. Lassanként más tervek érlelődtek benne. 1851. február 2-án Fourvière kápolnájában belső kinyilatkoztatás hatására elhatározta, hogy saját társulatot alapít, s ezt az Oltáriszentség imádásának szenteli. Szeptemberben mégis elfogadta kinevezését a La Seyne-i kollégium igazgatójává, mivel annak az idő tájt kritikus szakaszt kellett kiállnia. Ebben az időben ismerte meg az egykori tengerésztisztet, az Oltáriszentség buzgó tisztelőjét: Raymond de Cuers-t, akit nem sokkal ezután pappá is szenteltek.

1853. április 18-án kapott újabb belső megvilágosodása megerősítette terveiben. A maristák általános elöljárójánál, Colin utódjánál természetesen ellenállásra talált. Az Eymard és kongregációja közti szakítás 1856. május 14-én véglegessé vált, miután Sibour párizsi érsek megígérte neki a támogatását.

Röviddel ezután Eymard Cuers-rel együtt berendezkedett az érsekséghez tartozó Villa Châteaubriand-ban. Az Oltáriszentségről Nevezett Papok Kongregációjának kezdeti ideje meglehetősen nehéz volt: anyagi alapjai több mint rosszak voltak és egyetlen új hivatás sem jelentkezett. Bár Eymard egyrészt nagyon jelentős és értékes bátorításokat kapott, például Vianney Szent Jánostól, az arsi plébánostól (lásd: A szentek élete, 403. o.), másrészt viszont sok egykori marista rendtársa, sőt barátja is élesen bírálta. Ezenkívül most már feltétlenül találnia kellett egy épületet, ahol véglegesen megtelepedhetnek. Az 1857. év különösen kemény volt, és Eymard megbetegedett. Végül Morlot bíboros, Sibour érsek utóda meg tudott szerezni két egymás mellett lévő házat Faubourg Saint-Jacques-ban; 1858. március 30-án beköltöztek az egyikbe. Az arsi plébános bátorítására csakhamar megérkezett Marguerite Guillot, akit Eymard Lyonban ismert meg, és aki az ő lelkiveze-

tése alatt állott, és elfoglalta a másik házat, hogy ott néhány társnőjével együtt megalakítsa a hitoktatásban tevékenykedő nők közösségét. Az örökimádás és a felnőttek elsőáldozása mellett számos más eucharisztikus mozgalmat is megszerveztek. 1859. január 5-én Eymard pápai dicsérő iratot kapott. Az új társulat szerzetesei első fogadalmaikat ugyanebben az évben, március 2-án tették le. Röviddel ezután Cuers egy másik házat alapított Marseille-ben. Egy harmadiknak az alapítása (1862 decemberében, Angers-ben) szolgált alkalmul Eymard-nak arra, hogy a Szentszéktől jóváhagyást kérjen. Ezt az 1863. június 3-i keltezésű brevében meg is kapta. — 1864. május 26-án Angersben Marguerite Guillot és rendtestvérei számára is berendezett egy házat; ők időközben az Oltáriszentség szolgálói néven szerzetesközösséggé alakultak. (1864 decemberében a nővérek egy további házat is alapítottak Nemours-ban.)

Eymard, miután 1865. július 6-án élete végéig elöljáróvá választották, átélte azt az örömet, hogy megláthatta kongregációja elterjedését. Jeruzsálemben leghőbb vágya ellenére sem sikerült letelepíteni szerzeteseit, Brüsszelben viszont egészen jelentős rendházat alapított.

Eymard utolsó életéveit több viszály árnyékolta be. Először mélyülő nézeteltérése támadt Cuers-rel, aki 1867-ben csaknem elhagyta a kongregációt, hogy Roquefavourban szemlélődő eucharisztikus rendet alapítson. 1867-ben a nemours-i főnöknő — aki megkísérelte, hogy szakadást idézzen elő — áskálódásai odavezettek, hogy május 29-én a nemours-i házat be kellett zárni. Ez az ügy elidegenítette a kongregációtól Meaux, Párizs és Angers püspökét. Mindezekben a megpróbáltatásokban Eymard állhatatos maradt és teljesen átadta magát Istennek. Erős természetfölötti kisugárzása megragadott mindenkit, aki a közelébe került. (Auguste Rodin szobrász is a kongregáció posztulánsa volt egy rövid ideig. Ennek emlékeként megmaradt számunkra Eymard-t ábrázoló mellszobra.)

Belső misztikus életéről csak keveset árulnak el egyébként igen szép írásai. Ebből az életéből mégis felszínre került valami, rendkívüli jelenségek: eksztázisok, jövendölések és a szellemek megkülönböztetése formájában. Bizonyos időszakokban Eymard-nak — miként barátjának, az arsi plébánosnak — a sátán heves támadásait kellett kiállnia.

A fáradtság és kimerültség, a gondok és életmódjának szigorúsága idő előtt felőrölték erejét. 1868. augusztus 1-én halt meg Isten akaratában megnyugodva. 1925. július 12-én boldoggá, 1962. december 9-én szentté avatták.

SZENT NONNA asszony

Ünnepe: augusztus 5.
* Cézárea, 285 körül.
† Nazianz, 374.

Fiában, Nazianzi Szent Gergelyben (lásd: A szentek élete, 29. o.), a nagy kappadókiai teológusban talált „életrajzírójára". Gergely ugyan nem készített életrajzot anyjáról, de beszédeiben és sírfeliratain eleven képet alkotott erről a „Krisztus-hordozó" és „a keresztet tisztelő asszonyról".

Nonna keresztény szülők gyermeke volt, Pontusnak arról a vidékéről, amelynek lakóit az emberiség söpredékének tekintették, s akiknek vadsága és gonoszsága szinte közmondásossá vált. A felnövekvő Nonna ebben a környezetben is megőrizte hitét szülei oltalma alatt. Átélte keresztségét; tudta, hogy általa kivált a gonosz világából és Istennek szentelték. A nem keresztény, de később szentté vált Gergely városi tisztviselővel kötött házasságot; abban az időben ez nem volt rendkívüli, és egyházilag sem tekintették tiltottnak. Gergely nemzetsége a hüpszisztariusok szektájához tartozott, amelyben a pogányság keveredett a zsidósággal. Fia, Gergely szerint azok közé tartozott, akik jóllehet a látható Egyházon kívül élnek, mégis benne vannak. Nonna által azután teljesen odatalált Krisztushoz.

Nonna, aki tudta, hogy a házasság két emberből egyet alkot, nem volt képes elviselni, hogy csak „felében", „széthasítva", mintegy fej nélküli testtel lépjen majd Isten elé. „Hitének szenvedésében" meg akarta nyerni férjét Krisztusnak — egyszer gyöngéd rábeszéléssel, máskor tartózkodással, ma jó szóval, holnap a késedelmeskedése miatti szemrehányással, ahogy a szeretett és szerető asszony szokta. Mindenekelőtt azonban egyszerű keresztény élete, kitartó imádsága és böjtölése lett Krisztushoz vezetője, ő pedig, aki szeretettel alárendelte magát neki, és urának nevezte, szavával a tanítója lett, és feltárta neki Isten üdvözítő tetteit. Így elérkezett az a nap, amelyen a férje kegyelemtől áthatva, „forró vággyal és sugárzó reménységgel" kívánta a keresztséget, majd azután az a másik nap is, amelyen letette minden világi méltóságát, s pappá és Nazianz püspökévé szenteltette magát.

Nonna három gyermeket ajándékozott a férjének. A teológus Gergelynek volt még egy nővére, Szent Gorgónia és egy öccse, Szent Cézáriusz. Nonna nemcsak a halandó életet adta gyermekeinek; az Istennél való halhatatlan élet számára is megszülte őket. Kétszeresen is anyja lett gyermekeinek. Gergely Sárával, Ábrahám feleségével hasonlítja össze, akiben az Egyház előképként jelent meg. Nonna „a szabadok lánya és anyja volt": lánya, mert az új Sára, az Egyház szabadnak szülte őt; anyja, mert benne az új Sára, az Egyház volt jelenlevő, ő pedig gyermekeit saját krisztusi életének teljességéből formálta ki az ígéret gyermekeivé, Krisztus tagjaivá.

Nonna házasságában is a szüzességet élte; nem a megtartóztatás, hanem a Krisztus-jegyesség értelmében, amelyre a keresztség által mindenki hivatott. Megvalósította pap fiának szavát, amelyet az Úr születésének ünnepén intézett a nőkhöz: „Ti nők, legyetek szüzek, hogy Krisztus anyjává lehessetek". Látható fejében, férjében Nonna láthatatlan fejének, Krisztusnak szolgált.

Mindez a szív egyszerű jámborságában és mintegy magától értetődően valósult meg. Hitvesi, anyai és háziasszonyi kötelességeit „gondossággal és körültekintéssel" látta el, mintha semmit sem tudott volna az Istennel való szakadatlan beszélgetésről, és fordítva: úgy szentelte magát Isten szolgálatának, mintha nem is lett volna családja. Az első nem jelentett akadályt a második számára, mert Nonna a hétköznapjaiban Krisztus iránti szeretetét valósította meg, és így minden cselekedete imádsággá változott.

Ez a szeretet nem ismerte a család szűk határait. Az özvegyek és árvák, szomorkodók és szükséget szenvedők számára egyaránt megnyitotta a szívét és adakozó kezét. Nemcsak a legszükségesebbet adta, hanem gazdagon adakozott, és ebben támogatta a férje is, aki „az ajándékozást többnyire az ő kezének engedte át". Mindenekelőtt pedig — és ez volt a legértékesebb — a földi adománnyal együtt önmagát is odaajándékozta a másiknak. Mások szenvedését úgy fogadta a szívébe, mint a sajátját, sőt még jobban, mint a sajátját, és így vitte Isten elé.

Ehhez a szeretethez az erőt Nonna Istennel való kapcsolatából merítette. Gergely magasztalja rendszeres részvételét a zsolozsmában; „mint egy oszlop", úgy állt a zsoltáréneklés közben éjjel-nappal. De mindenekelőtt az oltár volt számára kiapadhatatlan erőforrás.

Nonna nem tett semmi olyant, ami abban az időben rendkívüli vagy feltűnő lett volna. Alkalmazkodott az egyházi szokásokhoz és hagyományokhoz, és mindent élő hittel és szerető szívvel végzett. Így „a talán kicsinek tűnő dolgok" nagyokká váltak.

Istenszerető lelkének sajátja volt, hogy „minden emberit az isteninek rendeljen alá". Vasárnap és az egyházi ünnepeken ezért sohasem öltözött gyászruhába, sőt még fiának, Cézáriusznak a temetésén is ragyogó ünnepi öltözetben jelent meg, mert az Istennél tudta őt. Cézáriusz ugyanis még katechumen volt, és csak a halála előtt fogadta a szent keresztséget, így halála keresztségének beteljesülése volt. Nonna szíve bizonyára vérzett, de elfojtotta könnyeit, és „fájdalmát énekkel nyugtatta meg".

Erős hittel áldozatként fogadta azt is, amikor Isten Gorgóniát, majd férjét is elvette az életéből. Hogy mennyire emberien és egyben milyen keresztényien történt mindez, kiderül azokból a szavakból, amelyeket Gergely apja sírbeszéde során intézett anyjához: „Anyám! Szomorúvá tesz az elválás? A remény nyújtson számodra örömet. Nincs már messze az a nap, amelyen véget ér a fájdalom. És nincs senkid, aki gondot viselne rád? Hol van a fiad, Izsák? (Gergely önmagára gondol, mert anyja Istennek adta őt.) Intézd fiadhoz a csekély kérést, hogy vezessen téged, és szolgáljon neked! Adj érte neki valami nagyobbat, tudniillik anyai áldásodat, imáidat és a mennyei

szabadságot! Dicsérlek azért, mert sokakat buzdítottál, akik hosszú időn át bölcsességedre voltak bízva. Akik azonban gyászban vannak, hasonlóképpen üdvös intésre szorulnak."

Röviddel férje elhunyta után Isten Nonnát is elszólította az életből. Szentmise közben halt meg az oltár közelében. Gergely költői szavai haldokló anyja utolsó imádságát idézik: „Sok könnyet is felfogsz, kedves oltár. Fogadd most ezt a lelket is utolsó áldozati adományként!"

Nonna felvétetett a földi oltártól a mennyei oltárhoz.

BOLDOG AGATANGELUS és KASSZIÁN
kapucinus vértanúk

Ünnepük: augusztus 7.
Agatangelus: * Vendôme, 1598. július 31.
Kasszián: * Nantes, 1607. január 15.
Mindketten: † Gondar, 1638. augusztus 7.

A Hitterjesztés Kongregációjának 1622-ben történt megalapítása új missziós lendületet keltett az Egyházban. Az új erők között, amelyek e kongregáció rendelkezésére álltak, ott voltak a kapucinusok is. Néhány évtizeden belül missziókat vettek át Kongóban és Angolában, Amerikában és a Közel-Keleten. Franciaország missziós munkáját a kapucinus tartományfőnök, Joseph Le Clerc du Tremblay (1577—1638) irányította; „a szürke eminenciás", amint Richelieu bíboros e befolyásos tanácsosát nevezték, aki diplomata, apostol és misztikus volt. A keresztes hadjáratok nyomán elindulva azt tervezte és remélte, hogy először a Közel-Keleten megvalósítja a szétvált keresztények egységét, hogy utána majd a mohamedánok megtérhessenek. Tizenkét év leforgása alatt sikerült mintegy száz francia kapucinust kiküldenie. Köztük volt Agatangelus és Kasszián is.

Agatangelus 1598. július 31-én született Vendôme-ban. Apja, akinek fő érdeme volt abban, hogy 1606-ban Vendôme-ban kapucinus kolostort alapítottak, Isten jutalmának tartotta, hogy fia 1619-ben belépett a rendbe. Még mint fiatal páternek, Agatangelusnak tulajdonították a „repülő tábor" megszervezését, amelynek tagjai — megint csak Pater Tremblay terve szerint — csoportosan prédikáltak Franciaország protestáns vidékein, hogy a hit elveszett egységét helyreállítsák.

Az 1628. év váratlan fordulatot jelentett Agatangelus életében. Két rendtársa hithirdetőként a Közel-Keletre akart utazni, egyikük azonban megbetegedett, és elöljárója Agatangelust azzal a kérdéssel lepte meg: kész lenne-e a megbetegedett helyett elmenni. Kétórai gondolkodási idő után jelentette feletteséneK: „Itt vagyok, küldjön!"

1629-ben az ifjú hithirdető már Aleppóban (Szíria) volt. Prédikált az európaiaknak, eredményesen tevékenykedett a skizmatikusok között, nagy buzgósággal látott neki az arab nyelv tanulmányozásának, és hamarosan felkeltette a felsőbb mohamedán körök figyelmét. Átmenetileg Libanonba helyezték, s ott valószínűleg részt vett abban az arab bibliafordításban, amelyet a kapucinusok 1633-ban adtak ki.

Eközben Pater Tremblay felismerte, hogy Agatangelus a megfelelő férfi arra, hogy a nehézségekkel küzdő kairói missziót újjászervezze, és előkészítse

az Abesszíniába való behatolást. Nehéz volt elválnia Aleppótól. Nagyon feltalálta már magát ebben a látszólag reménytelen misszióban.

1633-ban Kairóba ment. Ott csatlakozott hozzá Kasszián, akit másik két atyával együtt a segítségére küldtek. Kasszián egy Lopez nevű portugál családból származott, amely Nantes-ban, a francia kereskedővárosban telepedett le. Már tizenhat évesen kolostorba lépett. A huszonhat éves szerzetes Kairóban valamelyest háttérbe szorult; mindenekelőtt meg kellett tanulnia az arab, majd az abesszin nyelvet.

Agatangelus viszont nyelvismeretével gyorsan helyzetképet alkotott magának az európaiak, arabok, törökök, feketék, mórok, fellahok és zsidók e kozmopolita városában, és mint felelős elöljáró el tudta találni a megfelelő mértéket. Sajnos azonban meg kellett állapítania, hogy a legtöbb európai, mindenekelőtt pedig a francia konzul, bűnös életmódot folytat. Amikor egyszer a koptoknak be akarta bizonyítani, hogy a katolikus Egyház birtokolja a teljes igazságot, ezek azt hitték, hogy lakatot tesznek a szájára, ha az európai katolikusok életére utalnak. Agatangelus sokat szenvedett emiatt. A konzul házát „az ördög zsinagógájának" nevezte, és indítványozta, hogy Róma ezeket a nyilvános bűnösöket név szerint közösítse ki.

Fő feladatát a koptokhoz való közeledésben látta, akik a 451. évi kalkedoni zsinat után elszakadtak a római egyháztól. Alexandriai Mattaiosz kopt pátriárkával folytatott tárgyalásai reményt ébresztettek, de hamarosan kitűnt, hogy Mattaiosz nem tudja magát függetleníteni környezetétől. Mindazonáltal megengedte Agatangelusnak, hogy prédikáljon, és kopt templomokban a római liturgiát használja. Sok megtérés történt. A megtérteket Agatangelus továbbra is meghagyta a kopt közösségben; nem szigetelte el őket, mert azt remélte, hogy ily módon lassanként majd a népet egészében tudja visszahozni az Egyházba.

Mivel a keleti egyházban a szerzetesek nagy tekintélynek örvendtek és nagy volt a befolyásuk, arra törekedett, hogy kapcsolatba kerüljön velük. Egyszer négy hónapot töltött Szent Antal félreeső kopt kolostorában, együtt élt a szerzetesekkel, tanította őket a katolikus hitre, és szigorú, szent életével példaképül szolgált nekik. Oktatta őket a szemlélődés módjaira is, és ennek érdekében arabra fordította J. du Tremblay: *Bevezetés a lelki életbe egy könnyű szemlélődő mód által* című munkáját. A szerzetesek közül ketten a katolikus hitre tértek, a többiek még haboztak.

Remélte, hogy amit megkezdett, később majd be is tudja fejezni, de nem jutott hozzá, mert az abesszin misszió csakhamar teljesen lefoglalta. Ezt a hegyi országot Szent Frumentius 316 után térítette meg, később azonban a koptokkal együtt elszakadt Rómától. A 17. században Róma nagy reményeket fűzött ahhoz, hogy az egységtörekvések elérik céljukat. A jezsuita Gaspar Paez 1625—1635 között meg tudta nyerni az uralkodót, Cadenghel négust, halála után pedig a fiát, Szeltan-Szeghedet a Róma iránti hűség eszméjének, sőt az utóbbi a katolikus hitet hatalmi eszközökkel akarta nemzeti vallássá tenni. A jezsuita Alfonso Mendez, Etiópia pátriárkája 1631-ben egy év alatt 130 000 abesszin megtérését jelentette örvendezve Rómának. A kopt abuna

(érsek), a szerzetesek és a császárné ellenállása azonban polgárháborút váltott ki, ennek százezer halott volt az áldozata. Nem sokkal ezután meghalt Szeltan-Szeghed, a fia és utóda fokozta az elnyomást. A skizmatikusok kerekedtek ismét felül, a jezsuitákat pedig kiutasították.

Agatangelus feszülten figyelte ezeket a jó és rossz eseményeket. Az alexandriai pátriárkához való jó kapcsolatai révén elérte, hogy a Markosz nevet felvevő új abunának egy olyan szerzetest neveztek ki, akiről remélni lehetett, hogy jó viszonyt tart majd fenn Rómával. Agatangelus és Kasszián így kedvezőnek látta az időt arra, hogy terjesszék a hitet Abesszíniában. Amíg azonban erre Róma kiadta a megbízást, meglehetősen hosszú idő telt el. A két munkatárs eközben zarándokutat tett a Szentföldön, mert a Palesztinát járt zarándokokat a keresztény Abesszíniában olyan nagyra becsülték, mint a mohamedán országokban a mekkai zarándokokat.

A várakozás ideje alatt azonban Abesszíniában megelőzte őket a rossz. Egy német luteránus, hivatása szerint orvos, Peter Heyling értett hozzá, hogy Markosz abunát és az ingatag lelkű Bazilidész négust teljesen megnyerje, és meggyőzze őket a római egyház rútságáról. Elérte, hogy Bazilidész törvényt adott ki, amely szerint minden katolikus papot vagy püspököt, aki Egyiptomból Abesszíniába akar jutni, azonnal fogjanak el, állítsanak bíró elé, és ítéljenek halálra. A törvényt minden tartományban ünnepélyesen kihirdették.

Agatangelusnak és Kassziánnak minderről sejtelme sem volt, amikor 1638-ban karavánokhoz csatlakoztak, és a nagy hőségben a sivatag fárasztó útjain Abesszínia felé tartottak. Elővigyázatosságból a kopt szerzetesek ruháját vették magukra. Alig lépték át azonban Abesszínia határát, amikor átkutatták a csomagjukat, s kehely és a római rítus miseruhái kerültek elő belőle. Azonnal fogságba vetették őket. Nem keresték ezt oktalan buzgósággal, de belsőleg előkészültek mindenre. Titkos vágyuk teljesedett most be. Megcsókolták nehéz láncaikat, Kasszián pedig felkiáltott: „Ezek azok a kincsek, ezek azok a drágakövek, amelyeket kerestünk, s amelyekért elhagytuk szüleinket és a hazánkat!"

Egyhónapi fogság és éhezés után egy öszvér farkához kötözték, és Gondarba, az amhara tartomány fővárosába vezették őket. Az út megtételéhez, amelyhez egyébként egy hét kell, a rossz útviszonyok és fáradtságuk miatt egy teljes hónapra volt szükségük. Kasszián, akinek kapóra jött most az amhara nyelv ismerete, minden alkalmat kihasznált, hogy a mellettük haladókat jó intelmekkel lássa el.

Kihallgatásuk alkalmával rögtön észrevették, hogy minden ellenük esküdött. Markosz abunára hiába hivatkoztak, az látni sem kívánta őket. Bazilidész feltette nekik a kérdést: „Megtagadjátok-e a római hitet, és elfogadjátok-e a közösséget a koptokkal? Akkor jóindulatúan befogadlak benneteket országomba. Ha nem, akkor meghaltok." Kasszián így válaszolt: „Római katolikus szerzetesek vagyunk. Azért jöttünk, hogy befogadjunk titeket Jézus Krisztus híveinek közösségébe, akinek látható helytartója a római pápa. Ezerszer inkább készek vagyunk arra, hogy elszenvedjük a

halált, mint hogy elhagyjuk hitünket." Agatangelus is megvallotta arab nyelven a hitét. Elítélték és 1638. augusztus 7-én kivégezték mindkettőjüket.

Amikor a kapucinusok generálisa értesült erről a vértanúságról, azt mondta: „Nem tudom kifejezni e hír miatti örömömet. Köszönetet mondok Urunknak azért, hogy a sok tövis között, amit a vállamra tett hivatal jelent, ezek ketten a kapucinusok bíborpiros virágai lettek, és a Paradicsomba ültették át őket..."

1904. október 23-án X. Pius pápa boldoggá avatta a két francia vértanút.

SZENT POIMEN szerzetes

Ünnepe: augusztus 7.
* Egyiptom, a 4. század közepe.
† Szketisz? 450 körül.

Poimen szerzetes életútjáról keveset tudunk. Már ifjú korában, mintegy 355 körül Szketisz pusztájába ment, ahol Egyiptomi Szent Makariosz (lásd: 42. o.) is élt. Csaknem mindenütt, ahol Poimen felbukkan, hat testvére is megjelenik vele együtt.

Az 5. század elején nehéz próbatétel látogatta meg a Szketiszt. A mazikok rabló nomád törzse, évszázadok óta Egyiptom réme, rátámadt a békés szerzetestelepre, szétrombolta a templomokat, kolostorokat és a szerzeteslakokat, megölt sok szerzetest, a többieket pedig elűzte. Poimen testvéreivel együtt Terenuthében telepedett le, amely a Nílus deltájának délnyugati kezdeténél terült el, és a régi szerzetesség ismert központja volt.

A hét testvér ottani életéről fennmaradt egy jelentős tudósítás. A kormányzást — mint bizonyára egész életén át — a legidősebb, Szent Anub tartotta a kezében. Száműzetésük helyére érve elrendelte, hogy hét közben valamennyien magányos cellákban tartózkodjanak, és csak hét végén jöjjenek össze.

A testvérek elhatározták, hogy együtt maradnak (valószínűleg tanítványok is tartoztak hozzájuk), Anub pedig kialakította a közösség életrendjét. Éjszaka négy órát aludtak, majd négy órát zsolozsmáztak, a fennmaradó négy órában pedig dolgoztak. Nappal a hatodik óráig dolgoztak, a kilencedikig a Szentírás olvasásának szentelték magukat, majd elkészítették szűkös ételüket, amely vadon termő gyümölcsökből és növényekből állt. Poimen később egyszer elbeszélte: „Mindazt, amit a gondnok elénk tett, megettük, és elképzelhetetlen volt, hogy valamelyikünk is azt mondta volna: ‚Hozz nekünk valami mást!'; vagy: ‚Ezt nem kívánjuk.' Az egész időt békében és nyugalomban töltöttük."

Poimen valószínűleg még egyszer visszatért a Szketiszbe övéivel együtt, amikor megint helyreállt a nyugalom, de 434-ben át kellett élnie a mazikok második betörését is, amely ismét menekülésre kényszerítette. Hogy ezúttal hová ment, és hol halt meg (azt mondják, 110 évet ért meg), nem tudjuk biztosan.

Élete teljesen olyan volt, amilyen akkoriban az egyiptomi szerzeteseké, s amelyet mindenekelőtt Makariosz élt a Szketiszben. Poimen egész életén át szerzetes volt, semmi más. Magasabb képzettsége alig lehetett, görögül bizonyára nem tudott. Nem is volt szervező vagy kifejezett vezetői természet, vagy legalábbis nem akart vezetni. Amit mégis nagy mértékben birtokolt, az volt, hogy — amint testvére, Anub egyszer kifejezte —

rendelkezett a szó adományával, a „logosz karizmájával", és ezzel az adományával lett éppen ő az, aki a szketiszi szerzetesség lelkiségét továbbadta a későbbi nemzedékeknek.

Személyes aszkézise szigorú és következetes volt. Bevallotta, hogy gyakran több napon egymás után vagy egy egész héten át is böjtölni szokott. Testvéreinek mégis a „könnyebb", a „királyi utat" tanácsolta, amennyiben hosszú tapasztalata alapján azt ajánlotta nekik, hogy mindennap egyenek, de mértékkel. Egyébként is mindenkor kész volt a mértékletességre. Feltehetően tőle származik ez a kijelentés: „Nem azt tanultuk, hogy testünket öljük meg, hanem a szenvedélyeinket." Egy testvérével, aki valami súlyos hibája miatt három éven át akart vezekelni, azt közölte: három nap valódi bűnbánat elég arra, hogy megengeszteljük Istent. Egy másik testvére lelki ínségében a nagyböjt folyamán a cellájában kereste fel Poiment, s jó tanácsot és vigasztalást talált nála; távozásakor bevallotta, hogy alig merészelt hozzá menni, mert félt, hogy a böjti idő miatt nem engedi magához. Jellemző választ kapott: „Nem azt tanultuk, hogy a faajtót zárjuk be, hanem sokkal inkább a nyelv ajtaját."

Szigorúság önmagával szemben — irgalmasság mások iránt, minden nagy szív eme jellemzőit mutatta Poimen is. Egy napon néhány testvér feltette neki a kérdést: „Atyánk, ha azt látjuk, hogy testvéreink az istentiszteleten elbóbiskolnak, fel kell-e keltenünk őket?" Poimen így válaszolt: „Ha látom, hogy bóbiskol egy testvér, fejét a térdemre teszem, és hagyom, hadd aludjék." Mint minden igazi szerzetes, ő is visszariadt attól, hogy feltűnést keltsen. Alázatossága olyan nagy volt, hogy elmondhatták róla: „Poimen apát alázatosságból feláldozta saját akaratát, és a másik akaratát követte."

Egyáltalán nem veszett el a külsőséges aszketizmusban, mély volt a benső élete, és valódi misztikus adottság járult hozzá. A misztériumok ünneplése, amelyben Krisztus megváltói műve jelenvalóvá lesz a közösségben az ünneplők számára, volt életének a középpontja. Mint az egész szerzetességben, Poimen életében is döntő szerepet játszott a Szentírás. Ez volt szerzetesi életének vezérfonala s az igazi istenfélelem útja. Találó képben hasonlította össze egyszer Isten igéjének hatékonyságát a vízével. „A víz természete szerint gyöngéd, a kő pedig kemény. Ha azonban egy vizesedény a kő fölött függ, a víz cseppenként kivájja a követ. Így Isten igéje is finom és gyöngéd, a szívünk pedig kemény. Ha mármost az ember gyakran hallgatja Isten igéjét, akkor megnyílik a szíve az istenfélelem számára."

Ennek a kegyelemmel elhalmozott tanítónak különleges erősségét képezték rövid és nagyon találó mondásai, amelyek nagy számban fennmaradtak:

„Éberség, önuralom és megkülönböztetni tudás, ez a három erény a lélek jó útitársa." — „Minden rossz kezdete a szétszórtság." — „Az ember akarata vasfal közte és Isten között, s az ellenállás sziklája. Ha az ember lemond róla, elmondhatja: »Istenemben átugrom a falon.«" — „Tanítsd meg az ajkadat, hogy azt mondja, ami a szívedben van!" — „Fékezd meg a szelet! Ha nem tudod megtenni, akkor felbukkanó gondolataidat sem tudod megakadályoz-

ni. A te dolgod viszont az, hogy ellenállj nekik." — „Megtörténhet, hogy egy ember látszólag hallgat, a szíve azonban megítél másokat; az ilyen ember szüntelenül beszél. Egy másik pedig, aki reggeltől estig beszél, mégis hallgat, mert csak azt mondja, ami épüléséül szolgál." — „Aki Istenért beszél, jól teszi; aki Istenért hallgat, ugyanígy." — „Ha kevésre becsülöd magadat, nyugalmat találsz, bárhol telepszel is le." — Egy testvér megkérdezte Poimentől: „Mit kell tennem belső nyugtalanságomban?" Poimen: „Minden nyomorúságunkban sírjunk az irgalmas Isten előtt, mígnem irgalmassága szerint cselekszik majd velünk." — „Ez a három dolog mindenekelőtt hasznos: félni az Urat, imádkozni és felebarátunkkal jót tenni." — „Minden szertelenség az ördögtől való." — „Nincs szükségünk másra, csak éber lelkületre." — „Ne vess meg senkit, ne ítélj meg senkit, ne mondj senkiről rosszat, és Isten nyugalmat ád neked."

Mint parányi mozaikkövecskékből, összeáll az a kép, amelyet még ma is kialakíthatunk magunknak Poimen szerzetesről. Ám ezek a kis töredékek is elegendők ahhoz, hogy megmutassák: egy nagy, tiszta és fölöttébb alázatos ember képéből valók, olyan emberéből, aki belső teljességéből beszélt és tanított, s aki irgalmas és szeretettel teli tudott lenni, mert ő maga is megtapasztalta Krisztus irgalmasságát és szeretetét.

PASSAUI SZENT ALTMANN püspök

Ünnepe: augusztus 8.
* Vesztfália, 1015 körül.
† Zeiselmauer, 1091. augusztus 8.

Az invesztitúraharc 1075-ben Szent VII. Gergely pápa (lásd: A szentek élete, 216. o.) és IV. Henrik király (1056—1106) közt igazi drámai hévvel lángolt fel, mert egyikük sem akart engedni, és eleinte valójában mindkét félnek igaza volt. E végső elszántsággal vívott egyházpolitikai küzdelem 1122-ben a wormsi békekötéssel (konkordátummal) ért véget. Fő dolgokban a pápaság győzelmére tett pecsétet.

Azoknak az időknek német egyházfejedelmei közül alig képviselte még valaki olyan határozottan és harciassággal a pápaság és a reform ügyét, alig volt még valaki, aki olyan meggyőződéssel és rendíthetetlenül szállt volna síkra a reformcélokért, és senki más nem lett annyira veszedelmes IV. Henrik német királyra, mint Altmann püspök. Éveken át volt Németország pápával érző köreinek szüntelenül tevékeny és tekintélyes vezére. A tizenegyedik évszázad egyetlen más német püspökének sem hozott azonban olyan szenvedéssel teli sorsot az invesztitúraharc, mint neki: éveken át kerülnie kellett a püspöki székhelyét, és végül idegenben kellett meghalnia is.

Altmann életrajzát kereken ötven évvel a halála után Göttweig (Alsó-Ausztria) kolostorának egy szerzetese irta meg; nem történelmi tudósítás ez, hanem építő célzattal készült mű. Altmann származásáról és fiatal éveiről egyáltalán nem sokat közöl. Valószínűleg 1010 és 1020 közt, egy vesztfáliai nemes nemzetségből származott, és az akkor igen tekintélyes paderborni dómiskolában tanult, s miután pappá szentelték, kanonok és csakhamar a dómiskola vezetője lett. Évek teltek el, amikor egy napon III. Henrik császár (1039—1056) elé rendelték. A császár a híres aacheni székesegyház mellett működő társaskáptalan prépostjává, egyben pedig a királyi várkápolna káplánjává léptette elő. Ezzel bejutott a kiválasztottaknak abba a körébe, amelyből a középkor folyamán általában kikerültek a német püspökök. A császár korai halála után — csupán harminckilenc éves volt — pártfogójára talált Ágnesben, a császár özvegyében, aki néhány évig a trónon következő, még gyermek korú IV. Henrik (1056—1106) helyett a birodalom ügyeit intézte. 1058-ban Ágnes császárné Judit nevű leányát eljegyezte Salamon magyar király. A kíséretében lévő Altmann akkor járt először Passauban.

Mintegy hat évvel később látta ismét a püspöki várost, mert 1064-ben csatlakozott egy, a mainzi érsek által vezetett szentföldi zarándoklathoz. Ennek sok résztvevője nem tért többé vissza, Altmann azonban szerencsésen kiállta a vállalkozás minden veszedelmét. Útitársaival együtt hazatértében már Magyarországra ért, amikor megkapta a hírt Passau püspökévé történt

választásáról. Ott ugyanis 1065. május 17-én Eigilbert püspök, egykor hasonlóképpen Ágnes császárné udvari káplánja, húszéves kormányzás (1045—1065) után meghalt. A dóm káptalanjának és Passau városának küldöttei a halálhírrel együtt elvitték az elhunyt gyűrűjét és botját a császári udvarba. A császár özvegyének közvetítésére hűséges udvari káplánját, Altmannt „mint mindenek közül a legalkalmasabbat és legjóságosabbat", ahogy az említett életrajz mondja, utódjává rendelték. A jeruzsálemi zarándok visszatérésének és Magyarországra érkezésének híre már eljutott Németországba. „Haladéktalanul — olvasható életrajzának ötödik fejezetében — tekintélyes férfiakat küldtek eléje Pannóniába (Magyarországra), hogy kezébe adják a pásztorbotot és a püspöki gyűrűt, és illő tisztelettel a számára Istentől készített püspöki székhelyére kísérjék. Megérkezésekor (Passauban) mindkét nembeli hatalmas tömeg áramlott eléje, és nagy örömmel fogadta a kiválasztottat." Salzburgban azután Boldog Gebhard érsek (1060—1088), gyermek- és tanulókori barátja püspökké szentelte, majd Passau egész lakosságának ujjongása közben beiktatták.

Passau püspökségében a helyzet akkoriban, mint egyébként a német országokban mindenütt, egyáltalán nem volt örvendetes. A templomokat és kápolnákat nagyrészt még fából emelték, a papok erkölcse kevéssé volt példamutató, képzettségük pedig nagyon hiányos. A cölibátust alig vették figyelembe. Nem sokkal volt jobb a helyzet a kolostorokban sem. A laikus nép körében elterjedt a babona, s alig élt a vallási buzgóság. Az új főpásztorra sok munka várt. A megújulási mozgalom eszméi lelkesítették, s kezdettől fogva szilárd elhatározást tanúsított, hogy megvalósítsa azokat Passauban is. A klérus erkölcsi és képzettségbeli felemelésére lelki mintaintézeteket hozott létre. Így 1067-ben a város falai mellett egy Szent Miklósról elnevezett kolostort alapított, és ágostonos kanonokokat telepített oda, akik kolostori életközösséget képeztek, de a régi kolostorok tagjainál többet törődtek a világiak lelki gondozásával. Ezt csakhamar követte a Welf bajor herceg által létesített és a felső-bajorországi Rottenbuch Szent Miklós kolostorából történt alapítás. Messzire terjedő egyházmegyéjének keleti része számára Altmann 1083-ban megkezdte Göttweig ágostonos kolostorának alapítását Alsó-Ausztriában, Sankt Pöltentől északra, a Duna jobb partján. Ahogy a Szent Miklós kolostornak Passau és környéke számára, úgy Göttweignek Ausztria számára a szerzetesi-lelkipásztori megújulás központjává kellett válnia. Altmann érdeme tehát, hogy az új kanonokrend, amely végezetül még a 11. század vége előtt az ágostonos regulát vette át és ezért ezt követően ágostonos kanonokrendnek nevezték, az 1100 körüli időkben és a 12. század első felében Bajorország és Ausztria egyházi életében vezetővé vált.

Úgy látszik, hogy Vesztfáliában, ahonnan származott, akkoriban jobban előrehaladott volt a kőtemplomok építése, mint Bajorországban. Amikor és ahol csak lehetett, a püspök ezt szorgalmazta Passau egyházmegyéjében is, és a templomok építése után gondoskodott az istentisztelet eszközeiről.

Egy évtizede végezte már Altmann főpásztori teendőit példamutató buzgósággal és ritka tetterővel, amikor sikert ígérő reformművét hirtelen

megtörte a teljes hévvel feléledő invesztitúraharc. Még ki tudta hirdetni a laikus invesztitúrának, a papok nősülésének és a simóniának VII. Gergely által az 1075. évi római nagyböjti zsinaton kibocsátott tilalmát. Amikor azonban decemberben a dóm és a püspökség védőszentje, Szent István napján a pápai utasításokat ismét szigorúan felidézte, a klérus nős tagjai rá akartak támadni, a jelenlevő világi nagyságok azonban visszatartották őket. Altmann helyzete csakhamar még nehezebbre fordult. 1075 decemberében a pápa az ifjú Henrik királyt kiközösítéssel és letétellel fenyegette meg, ha továbbra is ragaszkodik a laikus invesztitúrához. A király erre felháborodással telve 1076 januárjában birodalmi zsinatot hívott össze Wormsba. Itt szenvedélyes felindultsággal elhatározták VII. Gergely letételét. Ennek az lett a következménye, hogy a pápa az 1076. évi nagyböjti zsinaton kiközösítette a királyt. Altmann, aki vélhetően nem volt Wormsban, azonnal nyíltan a pápa oldalára állott, és félelem nélkül kihirdettette a püspökségben a királynak és minden párthívének kiközösítését. Ekkor felkelt ellene saját dómjának prépostja, a bajor főnemesi származású Eigilbert, a dómiskola vezetője, és makacsul védelmezte a király ügyét, akinek tábora csakhamar győzött is Passau területén.

Ebben az időben történhetett, hogy Altmann püspököt az aquilejai Sigehard pátriárkával együtt VII. Gergely Németország pápai legátusává nevezte ki azzal a feladattal, hogy a király híveit a pápa iránti engedelmességre késztessék, és engedelmességük esetén az egyházi büntetéstől mentesítsék őket. Altmann fáradozása nem maradt sikertelen, egyúttal Henrik helyzete láthatóan kedvezőtlenebbre fordult. A világi fejedelmek egy része már trónfosztásán munkálkodott. A Triburban 1076 őszén tartott birodalmi gyűlésen olyannyira sikerült Altmannak a Rajna túlsó partján, Oppenheimben tartózkodó királyt megindítania, hogy visszavonta a pápa letételét, s megígérte, hogy bűnbánatot fog tartani és elégtételt nyújt. Ezt persze nem azért tette Henrik, mintha a lelkülete megváltozott volna, hanem csupán azért, hogy megelőzze egy ellenkirály fenyegető fellépését. A legátus sikere arra késztetett több kiközösített püspököt, apátot és más egyházi személyt, hogy kiengesztelődjön a pápával. Henrik Itáliába indult, hogy találkozzék és kiengesztelődjön a pápával. 1077 januárjában Canossa várában történt a találkozás, mely azzal végződött, hogy Gergely feloldotta a kiközösítés alól Henriket. Ellenfelei 1077. március 15-én mégis Forchheimbe siettek (megjelent Altmann is), s ellenkirályt választottak Rudolf sváb herceg személyében. Ő azonban egyedül nem tudott felülkerekedni, úgyhogy Henrik lassanként ismét meghódította a déli német területeket, bevonult Bajorországba, majd Passauba is, hogy legkeményebb és legveszedelmesebb ellenfelét, Altmann püspököt, a német püspöki kar tagját ártalmatlanná tegye. A püspök azonban Rudolf ellenkirály védelme alatt idejében kitért előle, és Szászországba menekült a király elleni ellenállás fő seregéhez. Passauba, amelyben azontúl a király pártja uralkodott, nem tudott többé visszatérni. Végül sikerült kalandos úton Rómába menekülnie, ott az 1079. évi nagyböjti zsinaton megjelent, és beható tudósítást adott a németországi állapotokról. A pápa

olyan nagyra értékelte tevékenységét, hogy amikor le akart mondani passaui püspökségéről, nemcsak megerősítette hivatalában, hanem Németország apostoli legátusává tette.

Eközben Henrik királyt, mivel fennhéjázóan követelte a pápától az ellenkirály kiközösítését, ám egyáltalán nem vette figyelembe a laikus invesztitúra tilalmát, az 1080. évi nagyböjti zsinaton másodszor is egyházi átokkal sújtották. Erre azzal válaszolt, hogy a pártján álló püspökök brixeni zsinatán Gergelyt letétette, és a ravennai Wibert püspököt ellenpápává (III. Kelemen) választatta. Altmann azonban a Svábföldre utazott, hogy mint pápai legátus Konstanzban beiktasson egy új püspököt, és Boldog Vilmos hirsaui reformapáttal (lásd: 343. o.) együttműködve híveket szerezzen Gergely pártjának. Amikor pedig Henrik 1081-ben megtorló hadjáratot indított Róma ellen, sikerült püspökségének keleti részére visszatérnie, s ott a pápának ismét megnyert II. Lipót őrgróf (1075—1095) védelme alatt a passaui egyházmegyének legalább a keleti felén az igazgatást ismét tartósan átvennie. Megújult buzgósággal folytatta megszakadt munkáját. Az is alig zavarta meg ebben, hogy Henrik király a mainzi zsinaton Gebhard salzburgi érsekkel és néhány más püspökkel együtt letette székéről. A két ellenpüspök, akiket Henrik egymás után iktatott be Passauban, nem ért el sok sikert.

VII. Gergely két utóda, III. Viktor (1086—1087) és II. Orbán (1088—1099) pápa alatt is ellátta Altmann a legátusi hivatalt, amely persze egyre inkább Németország délkeleti részére korlátozódott. Egy évvel a halála előtt, 1090-ben még egyszer kapott egy megtisztelő megbízatást: az új salzburgi érseknek, Boldog Tiemónak (1040 körül—1101/2) kellett a pápa nevében ünnepélyesen átadnia a palliumot, a metropolita liturgikus hivatali jelvényét. Altmann 1091. augusztus 8-án halt meg Zeiselmauerban, a Bécs mellett fekvő régi passaui birtokon. Ausztriába való visszatérése után (1081) ott volt a püspöki rezidenciája, amikor nem Göttweigben, kedves kolostorában tartózkodott.

Holttestét Göttweigbe szállították, s ott Tiemo érsek temette el a klérus és a nép nagyszámú részvételével. Még ma is ott nyugszanak hamvai. Korának legmagasabb képzettségével rendelkező, nagy tehetségű, vállalkozó kedvű és ügyes ember volt; mély vallásosság hatotta át, és osztatlanul átadta magát az egyházi reformok és a pápaság eszméjének szolgálatára; sohasem ingadozott meggyőződésében vagy magatartásában, szilárdan tudott állni a nehéz harc veszedelmeiben is. Emlékét nagy tisztelettel őrizték meg évszázadokon át és már halála után az első évtizedekben szentként tisztelték Ausztriában. Kultuszát a passaui, linzi és Sankt Pölten-i egyházmegyének hivatalosan a 19. században engedélyezték.

BERCHMANS SZENT JÁNOS jezsuita növendék

Ünnepe: augusztus 13.
* Diest, 1599. március 13.
† Róma 1621. augusztus 13.

1619. november 23-án írta a húszéves János atyai barátjának, Froymont kanonoknak Rómából: „Mégiscsak szeretném tudni mielőbb, hogy pontosan mennyi idős vagyok; mindeddig ugyanis nem tudom." Ezután megkérte, hogy nézessen utána a diesti keresztelési anyakönyvben, és az eredményt közölje majd vele. A fiatal flamand ezt megelőzően nyilván nem került olyan helyzetbe, hogy válaszolnia kellett volna a korára vonatkozó kérdésre. Először Rómában kívánták tudni pontosan személyi adatait. Rövid életének adatait tekintve mi jobban értesültek vagyunk.

Apja cipész volt, anyja, az akkori polgármester leánya, Van den Hove Erzsébet viszont a városi nemességből származott. A család csak hosszú ellenállás után egyezett bele házasságukba. János 1599. március 13-án született a brabanti Diestben, és a következő napon megkeresztelték a Saint Sulpice-templomban. Jánost még három fiú és egy leány követte. A család kitűnt jámborságával és hithűségével. Az iskolában János élénk, tehetséges ifjúnak mutatkozott. Ennek ellenére — anyagi okokból — apja mégsem akarta taníttatni. Végül azonban megoldódott ez a nehézség: egy ismerős pap gondjaiba vette. Először szülővárosa latin iskolájába járt. Még ebből az időből maradt meg egy jó latinsággal írt dolgozata a tanulásban való kitartásról. János e szavakkal zárta sok idézettel megtűzdelt fejtegetéseit: „Amit egyszer megragadtatok, tartsátok is meg állhatatosan!"

E munka több volt, mint csupán egy szorgalmas tanuló fogalmazványa. Kitűnik már belőle annak az ifjúnak jelleme, akinek egész élete e latin munka záró szavainak beteljesítése lett. 1612-től Mechelenben tanult. Hogy gondoskodjék életfenntartásáról, egy fiúintézetben vállalt szolgai munkát. Emellett a város Grande École-jába (nagy iskolájába) járt. E nagyon jó hírnévnek örvendő nyilvános iskola mellett 1615-ben jezsuita kollégiumot létesítettek. Itt tanult János utolsó iskolaévében, és csaknem minden tárgyból első lett. Buzgó tagja volt a kollégiumban működő Mária-kongregációnak, és világosan felismerte hivatását: pappá és a Jézus Társaság tagjává kell lennie.

Amikor döntését először közölte, apja utánament, hogy eltérítse szándékától, János azonban kitartott. Életének nagy döntése volt ez, és töretlenül hű is maradt hozzá. 1616. szeptember 24-én Mechelenben belépett a noviciátusba. Két hónappal később elvesztette hosszú ideje betegeskedő édesanyját. Apja elhatározta, hogy felszámolja üzletét, és maga is pappá lesz. Csak kiskorú gyermekeiről való gondoskodása tartotta vissza attól, hogy kövesse legidősebb fiát, és maga is jezsuita legyen. Így a mecheleni érsekség szolgálatába lépett, és rövid tanulás után pappá szentelték. Fia, János is

tanúja volt a mecheleni székesegyházban 1618. április 14-én felszentelésének.

Jánost a kétéves noviciátus után Antwerpenbe küldték, hogy megkezdje bölcseleti tanulmányait, de ebből csak egy nagyon rövid, átmeneti tartózkodás lett. Október 18-án a növendékház rektora közölte vele, hogy tüstént Rómába kell indulnia, s majd ott folytatja bölcseleti tanulmányait. Két nappal később meg is kezdődött a hosszú út, amelyet János egy másik növendékkel együtt gyalog tett meg. Útközben meg akarta még látogatni Diestet, de Mechelenben arról értesült, hogy apja néhány nappal azelőtt meghalt. Így hát csak levélben búcsúzott el rokonaitól.

A római zarándokok útja Párizson és Lyonon át Savoyába vitt. Rövid milánói pihenő után Piacenzán és Bolognán át Loretóba mentek, ahol a názáreti szent házat tisztelik. (Az akkoriban északról Rómába tartó jezsuiták nem mulasztották el az alkalmat, hogy Loretón át tegyék meg az utat.) A kis csoport éppen december 24-én érkezett oda, így a karácsonyt a zarándoktemplomban ünnepelhette meg. December 29-én nekivágtak útjuk utolsó szakaszának, és 31-én este Rómába érkeztek. A fiatal növendékeket szívélyesen köszöntötte a rend generálisa, Mutius Vitelleschi. Nem mindennapi az antwerpeni provinciálishoz írt levele: „Levelét átadta Berchmans János, aki egészségesen érkezett meg Rómába december 31-én. Dicsértessék érte Isten! Már első pillantásra, és a módból, ahogyan köszöntött engem, könnyen megállapíthattam, hogy amit Ön ajánlásául írt nekem, teljesen megfelel az igazságnak. Erősen bízom benne, hogy mind az erényben, mind a tudományban nagy előrehaladást tesz majd, amennyiben egészségben be tudja fejezni tanulmányait."

A Római Kollégium XIII. Gergely (1572—1585) által emeltetett épületében akkoriban több mint 2000 növendék tanult. E legnagyobb és legjobb tanulmányi intézet nemcsak a jezsuita rend főiskoláinak, hanem az egész Egyház főiskoláinak mintaképe volt. Jézus Társasága — gyakran nem csekély áldozattal — a legjobb erőit bocsátotta a filozófiai és teológiai oktatás rendelkezésére. Az itáliaiak mellett csaknem minden európai rendtartományból válogatott fiatal jezsuiták végezték tanulmányaikat a Római Kollégiumban. Közéjük tartozott Berchmans János is, aki előtt egy új világ tárult fel a nemzetközi társaság és a nagyszerű lehetőségek közepette.

A kollégiumban még elevenen emlékeztek a három évtizeddel azelőtt elhunyt Gonzaga Szent Alajosra (lásd: A szentek élete, 274. o.), akinek élete és halála a növendékek számára csodált, követésre méltó eszménnyé vált. János naplójában és leveleiben gyakran szó esik a már mintegy szentként tisztelt Alajosról, akinek egykori szobája éppen neki jutott. Ez szinte előjel volt. Csakhamar elkezdték ugyanis a kollégiumban Jánost összehasonlítani Alajossal, és annyi megegyezést állapítottak meg köztük, hogy csakhamar második Alajosnak nevezték.

Az élet a növendékházban tervszerűen és különösebb események nélkül folyt. Amit János tett, alaposan tette. Naplója, amely olvasmányai kivonatait, elmélkedéseinek rövid pontjait, egyes beszélgetések számára különösen

fontosnak tűnő megjegyzéseit és saját, teljesen határozott szándékait tartalmazza, beszédes bizonyítéka egy céltudatos, nemes lelkű törekvésnek. Csak néhány példa: „Ha most, ifjú koromban nem leszek szent, sohasem leszek az." — „A legkisebbre is mint nagyon fontosra kell ügyelni!" — „Kevés beszéd, inkább cselekvés!" — „Az vagy a valóságban, amilyen Isten előtt vagy, nem pedig amilyennek az emberek szemében látszol." — „Sohase tedd azt, ami másokban nem tetszik neked, hanem tedd azt, ami tetszik másokban!"

János számára mindez nem üres beszéd, és nem is pillanatnyi fellángolás, hanem a mindennapokba átültetett program volt. Tanulmányaiban is sikereket ért el, és a legtehetségesebbek egyikének tartották. Így a hároméves filozófiai oktatás lezárásaként 1621 nyarán kijelölték, hogy nyilvános vitában, úgynevezett actus publicus-ban védjen meg egy sor tantételt a professzorok és más tanulók ellenvetéseivel szemben. Ez volt élete első és utolsó ragyogó, kifelé megnyilvánuló tette. Néhány héttel később vérhasjárvány áldozata lett. 1621. augusztus 13-án halt meg. A rend generálisának rendelkezésére oda temették el, ahol az időközben már boldoggá avatott Alajos koporsója állt. Mindkét szent földi maradványai a római Szent Ignác templomban nyugszanak. — Jánost 1865-ben boldoggá, 1888. január 1-én pedig szentté avatták.

SZENT RADELGUNDIS apáca

Ünnepe: augusztus 13.
* Thüringia, 518 körül.
† Poitiers, 587. augusztus 13.

Gyermekkorát véres testvérharcok és háborúk árnyékolták be. Apját, Berthachárt, a thüringiai tartomány királyát saját testvére, Hermanefried ölte meg; anyja és csaknem minden testvére árulás folytán vesztette életét. Csak Radelgundis és egy öccse menekült meg a vérfürdőtől, s apjuk gyilkosa magával vitte őket a várába. Röviddel ezután a Meroving királyok, Theuderik és Klothár zsákmányoló és bosszúhadjáratot indítottak Thüringiába. Pusztították az országot, elűzték a királyi családot, a tizenkét éves Radelgundist és testvérét hadifogolyként vitték magukkal. Klothár, Neustria királya Radelgundist koronabirtokára küldte, hogy ott a jövendő királynővé neveljék. Talán csak ekkor keresztelkedett meg. Mindenesetre itt tárult fel számára a keresztény hit mélysége. Jártasságot szerzett az ókori műveltségben: tanult latinul, görögül, olvasta a Szentírást, az egyházatyákat és a latin klasszikusokat.

Tizenkilenc éves koráig tartott ez a békés élet, ekkor a király esküvőre parancsolta Soissons-ba. Jól tudta, hogy ki az a Klothár, akihez férjhez kellett mennie: legkegyetlenebb a rémes Meroving nemzetségből. Tönkretette a hazáját, rokonait elűzte vagy megölte, saját kezével szúrta le két kis unokaöccsét. Fáradhatatlan hatalomvággyal és alattomosan halmozott gonosztettet gonosztettre. Az anyakirályné, Szent Klotild elhagyta udvarát, és visszavonult Tours-ba. Klothár palotájában két ágyasa és ezek gyermekei vetélkedtek uruk kegyéért. Radelgundis menekülni próbált, de elfogták és Soissons-ban megünnepelték lakodalmát.

A király bizonyára nagyon szerette. Nagyszerű nászajándékkal, gazdag ingatlanokkal ajándékozta meg. Ajándékokkal azonban nem lehetett betölteni azt a szakadékot, amely a házastársak között tátongott. Radelgundis ezzel a rémes emberrel, akit megkereszteltek ugyan, a szívében azonban megtéríthetetlen pogány maradt, aki ma durván és kegyetlenül kínozta, másnap meg ékszerrel és drága ruhákkal akarta mosolyra kényszeríteni, több mint tíz évig élt olyan házasságban, amely vértanúság lehetett számára. Bizonyára azt akarta Isten, hogy Klothár mellette tanulja meg — még ha csak sejtelemszerűen is —, hogy milyennek kell lennie voltaképpen a kereszténynek. Látta az istentiszteleten és a Szentírás olvasásakor, amint felgyúlt benne a hit és a szeretet. Kemény vezeklései, éjszakai imádsága, böjtjei nem maradhattak tartósan rejtve előtte, s azt is gyanította, hogy az ő bűneiért engesztel. Ajándékait továbbadta a szegényeknek és a nyomorgóknak. Átélte, hogy milyen szelíden fogadta mohóságát, szeszélyeit és keménységét, de

csak rosszkedvűen morgott: „Apácával kötöttem házasságot, nem királynővel."

Egy napon azután Radelgundis megtudta, hogy Klothár megölte a testvérét; az egyetlent, aki nemzetségéből megmaradt, aki a legközelebb állt hozzá és akit a legjobban szeretett, akiben még megbízhatott, akivel anyanyelvükön tudták megérteni egymást. Ez több volt, mint amit el tudott viselni. Minden felgyülemlett benne, s ezekben az órákban úgy érezhette, hogy elsüllyedt egész addigi élete. A rémítő ürességbe követelően beledobbant a vérbosszú ősi kötelezettségének hangja. Csak két lehetőséget látott maga előtt: vagy megöli testvérének gyilkosát, vagy elhagyja, és ezzel a meneküléssel ment meg mindent, ami hazája elvesztése óta betöltötte az életét. Elmenekült. Noyon templomában térdre vetette magát Szent Medárd (560 körül) püspök előtt, és a remegő idős embertől kikényszerítette az áldást, amely Istennek szenteltté tette őt, és kivonta az őrjöngő király hatalma alól. A felkiáltás, amellyel Radelgundis a püspököt megindította, kinyilvánította, mennyire veszélyeztetettnek érezte kereszténységét ebben a pillanatban: „Ha most nem szentelsz fel, egykor Isten tőled kéri majd számon a lelkemet." Jellemző a kor különös ellentmondásosságára, hogy Klothárt, akinek politikai cselekvéseiben nem számított egy gyilkosság, a hitvese Istennek szenteltsége előtt olyan mély tisztelet fogta el, hogy lemondott minden erőszakról, csak kérlelésekkel és tárgyalásokkal próbálkozott, végül pedig teljesen békén hagyta. Nagylelkű hangulatában később még neki ajándékozta Poitiers kolostorát is. Egyebekben azonban a király élete végéig folytatta kicsapongó és erőszakos életét. 561-ben halt meg csodálkozó szavakkal az ajkán: „Micsoda Úr lehet a mennynek ez az Istene, hogy meg mer ölni olyan hatalmas embert is, mint a frankok királya!"

Radelgundis egy ideig Tours-ban és Saix-ben élt, ápolta a betegeket, különösen a bélpoklosokat, és ekkoriban adta el minden személyes vagyonát. Utolsó ékszerdarabját, egy pompás arany tűt elcserélte egy remetével vezeklőruháért. Végül belépett a Miasszonyunk poitiers-i kolostorába. Attól kezdve csak kenyéren és zöldségféléken élt, keveset aludt, és mindig a csupasz földön; ostorozta magát, és nehéz vezeklőláncokat hordott. Saját megtisztulásáért folytatott küzdelmének hősies megfeszítettsége sejteni engedi: azon fáradozott, hogy elhagyott férjét is képviselje Isten előtt.

A frankok egész országából áramlottak asszonyok és lányok Radelgundis kolostorába. Az őt emésztő önátadás mint tűzjel hatolt bele a vad és mégis az üdvösségre annyira éhes, sötét korba. Már akkor is, mint a halála után is, egyre több csodájáról tanúskodtak. Alázatos határozottsággal intézte kolostora ügyeit. Miután az arles-i Szent János-kolostorban, ahol Szent Caesarius (lásd. 459. o.) reguláját követték, meggyőződött ennek az életmódnak az előnyeiről, kérte és meg is kapta az ottani apátnőtől, Szent Caesariától a regulát az apácái számára. Saját személyében lemondott minden rangról, és engedelmesen meghajolt a fiatal Szent Ágnes apátnő vezetése előtt, akinek a megválasztását ő tette lehetővé.

Radelgundis végre békében, Isten csendjében, olyan világban élt, amelyre voltaképpen a kiválasztása szólt. Kolostorából titokzatos erőtér lett, amely egy napon a nagy tehetségű Szent Venantius Fortunátust (530 körül—600 után) is magához vonzotta, akit a kor nyugtalansága és saját nyughatatlan szelleme hosszú utakra űzött, át egész Itálián és Gallián, egészen eddig a kolostorkapuig. Ott maradt, és a szent anyai barátsága szelíden, de ellenállhatatlanul átalakította ezt a kóborló költőt. Pap, majd Poitiers püspöke lett. A római liturgia értékes énekszövegeket köszönhet neki, és ő állította össze Radelgundis életrajzát is.

A Szent Kereszt nagy ünnepe lehetett Radelgundis életének csúcspontja. I. Jusztiniánusz bizánci császár (527—565) Poitiers királyi apácájának ajándékozta a Szent Kereszt egy részecskéjét. Amikor az ereklyét ünnepélyes körmenetben vitték a kolostor templomába, első ízben csendültek fel Venantius kereszthimnuszai: a *Vexilla regis prodeunt* (Királyi zászló jár elöl) és a *Pange lingua* (Mondj éneket, zengő nyelvem).

Radelgundis 587-ben halt meg. Tours-i Szent Gergely (538—594) temette el poitiers-i kolostorában. Sírtemploma még ma is az ő nevét viseli.

SZENT RÓKUS zarándok

Ünnepe: augusztus 16.
° Montpellier, 1345 körül.
† Angera, 1376 körül.

A halála után hatvan évvel keletkezett életrajza a következőket mondja el:

Montpellier nagy és híres város volt Franciaországban. A város ura egy nemes lovag, János, a király rokona volt. Nemes volt származása, de még inkább erényei miatt. Felesége, Libera szintén nemes és szép asszony volt. Imádságaikkal és jó cselekedeteikkel mindketten Isten kedvében jártak, de gyermekük nem született. Ezért fogadalmat tettek, hogy ha Isten mégis gyermekáldásban részesíti őket, gyermeküket Krisztus szolgálatára szentelik. Egy napon, amikor Libera imádságba merülten Krisztust és az ő Boldogságos Anyját erre kérte, angyali hangot hallott: „Libera, Isten meghallgatta imádságodat, kegyelmet nyersz az Úrtól."

Libera fiút szült, akit a keresztségben Rókusnak neveztek. Mellkasának bal oldalán kereszt látszott, mely már ekkor Krisztus előtt kedvesnek mutatta. A szülők nagyon csodálkoztak a dolgon és áldották érte az Urat; s épp emiatt anyja nem bízta dajkára, ahogy akkoriban szokás volt, hanem ő maga szoptatta és dajkálta. Libera asszony hetenként kétszer böjtölt, ugyanakkor a kis Rókus is tartózkodott a tejtől, s csak egyszer szopott. A dolgot feltűnővé tette az, hogy ezeken a napokon a gyermek elevenebb és vidámabb volt, mint máskor.

Rókus ötéves korában már engedelmes és erényes gyermek volt, s az oldalán lévő kereszt vele együtt növekedett. Amikor iskolába kezdett járni, kitűnt tudásával; közben böjtölt, imádkozott és jótékonykodott. Amikor 12 éves lett, megkezdte vezeklési gyakorlatait.

Ebben az időben Rókus atyja halálos beteg lett. Közel érezve a halált, magához hívta a fiát és így beszélt hozzá: „Rókus, egyetlen örökösöm, látod, én hamarosan bevégzem életemet. Végrendeletben az örökséggel együtt négy dolgot bízok rád. Először: miként tanultad, szüntelenül Jézus Krisztusnak szolgálj. Másodszor: ne feledkezz meg a szegényekről, az özvegyekről és az árvákról. Harmadszor: rád bízom vagyonomat, hogy jó célra használd. Negyedszer: adj otthont a nyomorultaknak és a szegényeknek." Rókus mindezt szívesen megígérte, s ezután atyjának, Jánosnak, halhatatlan lelke elhagyta a halandó testet. Amikor Rókus tizenöt éves lett, édesanyját is eltemette, és hozzáfogott, hogy atyja végrendeletét mardéktalanul végrehajtsa. A szent helyek mellett fölkereste a szegények házait, s a nyomorultakat, elnyomottakat és betegeket a szükséges javakkal és jó szóval támogatta; az özvegyeket és árvákat vigasztalta, a szegény leányokat férjhez adta. Ily módon szétosztotta a szegények között atyja vagyonát.

Ezután elhatározta, hogy elhagyja hazáját és fölkeresi a kereszténység nagy zarándokhelyeit. Zarándokruhát öltött, s bűnbánó lélekkel útra kelt Róma felé. Amikor Piacenzába érkezett, látta, hogy igaz, amit útközben hallott: a városban súlyos járvány aratott. Az egyik kórház gondnokát, Vincét kérlelte, engedje meg, hogy ápolja a betegeket. Az eleinte tiltakozott, mert féltette az egészséges fiatalembert a betegségtől. Végül azonban engedélyt adott, Rókus pedig a betegek között dolgozva mindent megáldott Jézus Krisztus nevében és félelem nélkül gondozta őket. A betegek szentként fogadták, mert tapasztalták, hogy gyógyulást hozott nekik. Ezután fölkereste a város betegeinek házait, s megjelölve őket a kereszt jelével, emlékeztette a betegeket Jézus Krisztus szenvedésére, s érintéssel meggyógyította őket.

Piacenzától búcsút véve Cesenába vitte útja. Itt szintén járvány tombolt, s mint előbb, rövid idő alatt ezt a várost is megszabadította a bajtól. Rómába érve látnia kellett, hogy a járvány elborította az egész várost. Élt abban az időben Rómában egy bíboros, aki szintén megbetegedett. Amikor Rókus a házába lépett, csodálatos vigasztalás és remény költözött a bíboros lelkébe, mert meglátta, hogy Rókus Isten nagyon kedves embere. Ezért segítségét kérte, s íme, Rókus az ujjával keresztet rajzolt a homlokára. A kereszt látható lett és maradt a bíboros homlokán, és a beteg meggyógyult.

Amikor azonban arra kérte Rókust, hogy vegye le homlokáról a kereszt jelét, mert nem akar látványosságul szolgálni, Rókus buzdította, hogy az Úr szenvedésére emlékezve viselje csak és tisztelje a keresztet a homlokán, hiszen az szabadította meg a pestistől.

A bíboros elvitte Rókust a pápához, aki Rókus homlokán mennyei fényességet látott ragyogni. Rókus teljes búcsút nyert a pápától. Amikor azonban a bíboros hazája és családja felől érdeklődött, mivel Rókus semmi mulandó dicsőséget nem keresett, eltitkolta származását. A pápa megáldotta, hazatértek és három évig Rókus a bíborosnál lakott. Gondozta a szegényeket és a járványtól sújtottakat.

Három év múlva a bíboros, mert már nagyon öreg volt, meghalt. Rókus ekkor elhagyta Rómát és Riminibe ment, majd Novarába, s mindkét várost, mint a korábbiakat, megszabadította a pestistől. Novarából Piacenza felé vette útját, mert hallotta, hogy ott a járvány erősebben dühöng, mint másutt. Mindig arra törekedett ugyanis, hogy Jézus Krisztus nevében és szenvedésének erejéből segítséget nyújtson a járvány ellen. Mindenütt először a szegények házait és kórházait kereste meg, hiszen ott nagyobb szükség volt a segítségre.

Amikor már hosszú időt töltött a piacenzai kórházban, s szinte minden beteget meggyógyított, az egyik éjszaka álmában angyali szót hallott: „Rókus, Krisztus híve, kelj fel, mert a pestis most benned van, és keresd a gyógyulást!" Ő azonnal érezte testében a betegség mérgezett nyilát és hálát adott Istennek. Olyan fájdalom fogta el, hogy jajgatására a körülötte alvók mind fölébredtek. Ezért elhagyta a hálótermet és a küszöbön várta a hajnalt. Reggel a polgárok az ajtó előtt találták és nekitámadtak a kórház igazgatójának, aki mentegetőzött, hogy nem ő tette ki Rókust. Amikor azonban a

polgárok fölismerték, hogy Rókus beteg, kiűzték a városból, nehogy megkapják tőle a bajt.

A betegség okozta fájdalmak ellenére mindent türelemmel viselt, és áldván Istent, egy közeli völgy erdejébe húzódott vissza, s kis kunyhót csinált magának. Majd megemlékezve Jézus nevéről, így imádkozott: „Hálát adok neked, üdvözítő Jézus, hogy most, amikor a betegség kínoz, ezen az elhagyatott helyen kegyelmeddel felüdítesz engem!" Alig fejezte be imádságát, egy kis felhő szállt le az égből, s a kunyhója mellett a földre ereszkedve forrást fakasztott, mely oltani kezdte Rókus szomját. A forrás mind a mai napig megvan.

Volt a közelben egy falu. Ott élt egy Gotthárd nevű istenfélő ember, kinek nagy birtoka és nagy családja volt. Vadászkutyái közül az egyiket különösen kedvelte, s ennek megengedte, hogy az asztalról egyen kenyeret. Amikor Rókus éhezett, ez a kutya vitt neki kenyeret. Egyik nap, amikor különlegesen finom kenyér került az asztalra, s a kutya szokása szerint elindult vele, Gotthárd a kutya után indult és rátalált Rókusra. Amikor látta, hogy a kutya neki adja a kenyeret, szent félelemmel köszöntötte és leült melléje. Rókus azonban figyelmeztette: „Barátom, menj el innen, mert betegségem nagyon veszedelmes." Gotthárd hazatérve így gondolkodott magában: Ez a szegény ember, akit ott hagytam az erdőben, biztosan Isten embere, mert a kutyám, az értelmetlen állat kenyeret vitt neki. Mennyivel inkább kell ugyanezt tennem nekem, aki értelmes ember és keresztény vagyok! Ezen gondolatokkal visszatért hozzá, és mondta: „Segíteni akarok neked, szent zarándok, s többé nem akarlak magadra hagyni."

Rókus hálát adott Istennek és kezdte Gotthárdot Krisztus törvényéről oktatni. Egy ilyen együttlét alkalmával, mivel a kutya már nem hozott kenyeret, Gotthárd kezdett élelemről gondolkodni, s mivel egyre éhesebb lett, segítséget kért a szenttől. Ő az Úr szava szerint („Arcod verítékével eszed a kenyeret") buzdította, hogy térjen vissza a faluba, mondjon le mindenéről, kövesse Krisztus útját és Jézus nevében kolduljon. Gotthárd azonban — mert közismert és gazdag ember volt — azt mondta, hogy ő ezt szégyenli. Később azonban, miután Rókustól sok tanítást hallott, bement Piacenzába, ahol szintén sokan ismerték és koldulni kezdett. Bezörgetett egyik ismerőse ajtaján és alamizsnát kért. Az keményen megszidta, amiért nevetségessé teszi magát azzal, hogy okos és gazdag létére koldul, s haragosan elűzte. Gotthárd másokhoz fordult alamizsnáért, de barátját és még sokakat, akik megtagadták tőle az alamizsnát, még aznap megtámadta a ragályos kór. Amikor visszatért az erdőbe, elbeszélte Rókusnak a történteket, Rókus pedig megmondta, hogy a barátja hamarosan meg fog halni. Így is történt.

Jóllehet Rókust még mindig gyötörte a betegség, az erdőben hagyva Gotthárdot, a járvány sújtotta városba ment. Jézus nevében megáldotta, megérintette és meggyógyította a betegeket, majd — még mindig betegen és sántán — visszatért az erdőbe. Akik hallottak róla, sokan fölkeresték, s Rókus szükségleteik szerint csodákat tett velük.

Kis idő múltán Gotthárd bement a városba, s Rókust egyedül hagyta az erdőben. Rókus imádkozni kezdett, hogy Isten szabadítsa meg a betegségtől, s ekkor álomba merült. A visszatérő Gotthárd a kunyhó közelébe érve angyali hangot hallott: „Rókus, Isten barátja, az Úr meghallgatta imádságodat, íme, meggyógyultál betegségedből. Az Úr parancsa, hogy indulj haza." Gotthárd elámult a hang hallatára, s azért is, mert Rókusnak eddig nem tudta a nevét. Amikor az gyógyultan ébredt az álomból, elmondta neki, amit hallott. Rókus nagyon megkérte, hogy el ne árulja a nevét, mert nem akar földi dicsőséget. Néhány nap múlva elbúcsúzott Gotthárdtól és társaitól, és zarándokként hazafelé indult.

Amikor Lombardiában Angera közelében járt, a vidék urának katonái — mert éppen háború volt — elfogták Rókust. Mint kémet vitték uruk elé, az pedig anélkül, hogy kivizsgálta volna a dolgot, börtönbe vetette. Rókus Jézus nevét segítségül híva, türelemmel vállalta a börtönt, s éjjel és nappal Istennek ajánlotta magát. A börtön otthonává lett, mert vezeklésként és remeteségként fogadta.

Így telt el öt év. Akkor, mivel Isten akarata az volt, hogy a szent férfiú lelke a szentek körébe kerüljön, az, aki élelmet szokott vinni a börtönbe neki, látta, hogy a börtönből csodálatos fény sugárzik. Rókus térden állva imádkozott és mindent az Úr kezébe ajánlott. A dolognak híre ment, s a városból sokan a börtönhöz siettek, s ugyanezt látták. Dicsérték Istent és kárhoztatták a börtön urát kegyetlenségéért.

Amikor Rókus fölismerte, hogy Isten akaratából be fogja végezni ezt a halandó életet, szólította a börtönőrt és kérte, Isten és a Boldogságos Szűz nevében engedje meg, hogy pap jöjjön és meggyóntassa őt. Miután meggyónt, azt kérte, hogy három napra hagyják magára, hogy igazán fölkészülhessen halálára. Tudta ugyanis, hogy a város polgárai mennyire ki akarják szabadítani a börtönből. A gyóntató ezt elmondta urának, aki gondoskodott három zavartalan napról. A harmadik végén az Úr angyala ezzel az üzenettel jött: „Rókus, az Úr a lelkedért küldött engem. Mondd meg, mi az utolsó kívánságod?" Rókus akkor áhítatos imádságban arra kérte a mindenható Istent, hogy azok a keresztények, akik Jézus nevében áhítattal megemlékeznek róla, szabaduljanak meg a járványos betegségtől. Amikor imádságát befejezte, kilehelte lelkét.

A harmadik nap elmúltával a város ura elküldte embereit, hogy kiszabadítsa Rókust a börtönből. Ám azok már holtan találták. Az egész börtön csodálatos fényben sugárzott, amiből megérthették, hogy Isten barátja volt, aki ott meghalt. Rókus fejénél és lábánál egy-egy nagy gyertya égett. A feje alatt egy táblát találtak, melyen arany betűkkel írva állt: Isten meghallgatta, amit a betegek számára kért. Az írásból megtudták Rókus nevét és nemes származását. Amikor a város urának anyja meghallotta a hírt, fölismerte, hogy az unokája volt, s amikor a temetésre előkészítették, a keblén látható keresztből ráismert a rokonság is. Fájdalommal és bűnbánattal telve temették el.

Ennyit tudhatunk meg Rókusról életrajza alapján. Tisztelete 1420 körül Montpellier-ben kezdődött, s nagyon hamar egész Észak-Itáliában, főleg Piacenza környékén elterjedt. 1477-től sorra alapították a Szent Rókus társulatokat betegápolásra, főleg járványok idején. A 15. század végétől a tizennégy segítő szent között járványok ellen hívták segítségül. A 16—18. században az egyik leginkább tisztelt szent volt Európában. Magyarországon sok helyen fogadott ünnepként ülték meg napját, mert tapasztalták segítségét.

Szent Rókus oltalma alatt áll az 1796-ban épített pesti járványkórház is.

SZENT ILONA császárné

Ünnepe: augusztus 18.
† 328/30

Ilona az ötvenedik éve körül járhatott, amikor feltűnt a történelemben Nagy Konstantin császár édesanyjaként. Korábbi életéről a következőket tudjuk:

250 körül születhetett, valószínűleg a bithiniai Drepanum városban. Erre biztos adatunk nincs, de történészek ezzel magyarázzák, hogy Nagy Konstantin a várost Helenopolisznak, „Ilonavárosnak" nevezte el, feltehetően azért, hogy megtisztelje anyja születési helyét. Ilona egyszerű családból származott, Szent Ambrus (lásd: A szentek élete, 696. o.) úgy tudja, hogy apjának vendéglője volt, s Ilona is ott dolgozott. Itt ismerte meg és vette feleségül Constantius Clorus, aki 293-ban császár lett; a császárhoz már nem illett a vendéglős lánya, ezért elbocsátotta és új házasságot kötött Teodórával. 306-ban Ilona fia lépett a trónra, Nagy Konstantin néven. Fia maga mellé vette a császári udvarba, s megajándékozta a császárné címmel, úgyhogy Ilonát ettől kezdve Flavia Julia Helena Augusta-nak hívták.

A császár szabad kezet adott anyjának a birodalmi kincstár felett; nevét és képét ráverette pénzekre. Ilona pedig ezt az új helyzetet jóra használta. Utazásai során mindenütt törődött a szegényekkel, sokakat kiszabadított a börtönből és bányából, másokat visszahívatott a számkivetésből. Nem tudjuk, mikor tért meg. Caesareai Euszebiosz szerint a fia térítette meg, ezzel szemben Szent Ambrus Konstantin megtérítését tulajdonítja anyjának. Egy bizonyos: Ilona példaszerű keresztény életet élt az erények és az irgalmasság cselekedeteinek gyakorlásával. Sokszor egyszerű ruhában vegyült el a hívők között, így vett részt a liturgiában, máskor szegényeket hívott meg asztalához, és saját kezűleg szolgált fel nekik. Rendkívül okos asszony volt. Ez főleg akkor mutatkozott meg, amikor a családban egymást érték a gyilkosságok.

326-ban szentföldi zarándokútra indult. Végiglátogatta Palesztina szent helyeit és templomokat építtetett Betlehemben az Úr születésének helye fölé és az Olajfák hegyén a Mennybemenetel helyén. A hagyomány szerint Jeruzsálemben a Golgotán megtalálta a Szent Keresztet és a szenvedés más eszközeit is. Erről Aquileiai Rufinus (345—410) ezeket írja egyháztörténetében:

„A niceai zsinat idején Ilona, Konstantin édesanyja, ez a hitével és vallásosságával egészen egyedülálló asszony isteni intések alapján Jeruzsálembe ment és az ottaniak segítségével kereste a helyet, ahol Krisztus szent testét keresztre feszítették.

A helyet azért nem volt könnyű megtalálni, mert az üldözések idején egy Vénusz-szobrot állítottak fel (a Golgotán), hogy aki Krisztus tiszteletéért

odamegy, úgy tűnjék, Vénuszt tiszteli. Ezért a keresztények elkerülték a helyet, s az már majdnem feledésbe merült. Amikor Ilona égi jel alapján rátalált a helyre, eltávolíttatott onnan mindent, ami a pogány kultuszhoz tartozott és a mélybe ásva (egy sziklaüregben) megtalálták a három keresztet.

A megtalálás örömét csak az zavarta, hogy a kereszteket nem lehetett egymástól megkülönböztetni. Ott volt ugyan Krisztus keresztjének felirata is, de nem lehetett meghatározni, melyik kereszthez tartozik. Az emberi bizonytalanság isteni segítségre szorult.

Történt, hogy a város egyik előkelő asszonya megbetegedett és már a halálán volt. Makariosz jeruzsálemi püspök, amikor látta, hogy Ilona és a vele lévők nem tudják eldönteni, hogy a három közül melyik Krisztus keresztje, így szólt: Hozzátok ide a talált kereszteket és Isten mutassa meg nekünk, melyik volt az Úré! Ezután a királynéval és kíséretével együtt bement a beteghez és térdre borulva így imádkozott: Uram, ki arra méltattál minket, hogy az emberi nem üdvösségét egyszülött Fiad a kereszt elszenvedésével hozza meg, és most szolgálód szívébe sugalltad, hogy megkeresse azt a boldog fát, amelyen üdvösségünk függött, mutassad meg a három kereszt közül azt, amely az Úr dicsőségét szolgálta, vagy azt mutasd meg, melyeken haltak meg a latrok. Mutasd meg azzal, hogy ez a félholt asszony, ha az üdvözítő keresztje érinti, térjen vissza a halálból az életre!

Ezek után hozzáérintették az asszonyhoz az egyik keresztet, de nem történt semmi. Hozták a másikat is, de akkor sem történt meg a kért gyógyulás. Amikor azonban odahozták a harmadik keresztet, az asszony kinyitotta a szemét, fölkelt és sokkal fürgébben, mint betegsége előtt, járkálni kezdett. Visszanyerte egészségét és magasztalta Isten hatalmát.

A császárné e jel láttán fogadalmának megfelelően azon a helyen, ahol az Úr keresztjét megtalálta, királyi pompával ragyogó templomot építtetett. A szegeket, melyekkel az Úr testét a fára szegezték, elvitte a fiának. Ezekből az zablát és sisakot csináltatott, melyeket hadviselés közben használt.

A császárné az üdvöt hozó fa egy részét elvitte fiának, a másik részét ezüst tokba foglaltatta és ott hagyta Jeruzsálemben. Ezt ma is nagy tisztelettel őrzik. Jámborságának egy másik jelét is a városban hagyta: meghívta ebédre az Istennek szentelt szüzeket, s azt mondják, olyan tisztelettel fogadta őket, hogy szolgálóruhát öltött és maga szolgálta fel a mosdóvizet, az ételt és az italt. A földkerekség parancsoló urának édesanyja Krisztus szolgálóinak szolgálója lett."

Az itt elmondottakról sem Caesareai Euszebiosz, aki jól ismerte a palesztinai történelmet, sem Jeruzsálemi Szent Cirill (lásd: A szentek élete, 130. o.) nem szól.

Ilona 80 éves lehetett, amikor egy ismeretlen helyen meghalt. Testét Rómába vitték és a Via Labicana mentén egy kör alaprajzú mauzóleumban temették el. Szent Ambrus *szent emlékezetű nagyasszonynak* mondja. A római zarándokok az ő sírját is fölkeresték.

DE VIALAR SZENT EMÍLIA apáca, rendalapítónő

Ünnepe: augusztus 24.
* Gaillac, 1797. szeptember 12.
† Marseille, 1856. augusztus 24.

Emilie-Anne-Marguerite-Adélaïde de Vialar olyan alapításra nyújt példát, amely egyedülállóan eredeti eszmén alapszik, és amelyet minden ellenállással szemben rettenthetetlen szívóssággal valósított meg.

1797. szeptember 12-én született Gaillacban. Apja Jacques-Augustin de Vialar volt, anyja pedig Antoinette-Emilie Portal, X. Károly udvari orvosának a leánya. A gazdag és tekintélyes család nem élt mélyebb keresztény életet. Emília gyermekkoráról alig tudunk valamit. 1810 őszén szülei Párizsba kísérték, hogy az Abbaye-aux-Bois nevelőintézetbe adják. December 17-én, utazásuk közben meghalt az anyja. Két évvel később Emília visszatért apjához Gaillacba. A közbeeső időben csak nagyon elemi képzést kapott, de már ebben az időben mély jámborságot tanúsított, és úgy tűnik, hogy rendkívüli kegyelmekben, belső hangokban és látomásokban részesült. Gaillacban azonban, mert nem talált megfelelő lelki vezetőt, bensőséges hitélete lassanként kihűlt. 1816-ban egy misszió alkalmával régi mélységeiben éledt újjá, és megsokasodtak misztikus élményei.

Ebben az időben nyílt és éles elméjű tanácsadóra talált a Saint-Pierre templom plébánosában. Eljött az idő, amikor feltette magának a jövőjére vonatkozó kérdést. Arra nem gondolt, hogy férjhez menjen, sőt szüzességi fogadalmat tett. Úgy látszik azonban, hogy egyetlen rend sem vonzotta. Kereste az útját, és megelégedett azzal, hogy megossza apja meglehetősen világias életét. Másrészt viszont szabadon kibontakoztatta jótékonyságát, s házuk hamarosan a város szükséget szenvedőinek és szegényeinek gyülekezőhelye lett.

Lassanként megerősödött benne egy szegényeket támogató szerzetesi kongregáció eszméje. Ilyen értelmű első megnyilatkozásai heves ellenkezést váltottak ki apjából, s a kettőjük közti viszony hosszú időre nagyon feszültté vált. 1832-ben nagyapjától 300 000 frankot örökölt. Megvett egy házat a Saint-Pierre templom közelében, és 1832 karácsonyán itt telepedett meg három társnőjével együtt. Új jelentkezők is csatlakoztak hozzájuk, és 1833. március 19-én megtörtént az első beöltözés. Mivel Emília különlegesen tisztelte Szent Józsefet, kongregációját az ő oltalma alá helyezte, s a megjelenés emlékére, amelyben az angyal Szent Józsefnek felfedte a megtestesülés titkát, kis közösségét *A megjelenésről nevezett Szent József nővérei* (Saint-Joseph de l'Apparition) néven nevezte el. A nővérek a szegénygondozás mindenféle módjának és az oktatásnak szentelték magukat. Csak két évvel később szerkesztette meg Emília anya a társulat szabályzatát, amelyet Albi érseke, de Gualy 1835. december 16-án hagyott jóvá.

Az új intézmény számára az apostolkodásnak csakhamar rendkívül tág területe nyílt meg. Emília egyik testvére, Ágoston Algír közelében, Boufarikban telepedett le, s ott a városi tanács tagja lett. A nemrég meghódított és gyarmatosított Algírban szükség volt francia apácákra. Ágoston közvetítésével Emília anyához számos ajánlat érkezett. 1835 augusztusának elején három nővértársával együtt Algírba hajózott. A nővérek már az első napokban bizonyságot tehettek munkakészségükről és önátadásukról, amikor veszélyes kolerajárvány tört ki. Bátor munkájuk az arabok és franciák elismerését egyaránt kivívta. Franciaországba való visszatérése után Emília anya Párizsban megkísérelte, hogy Amélia királyné érdeklődését felkeltse alapítása iránt. 1836 áprilisában visszatért Algírba, 1837 elején a nővérek átvették a kórházat. Egyidejűen megnyitottak több iskolai osztályt, járóbeteg-ellátó állomást és menhelyet a hajléktalanok számára.

A Szent József nővérek azt hitték, hogy gyökeret vertek az algériai talajon. Valójában azonban nehéz válság előtt álltak. 1838. december 31-én Algír megkapta első püspökét msgr. A. Dupuch személyében. Buzgó és jámbor férfi volt, de rosszul szervezett és oktalan igazgatása csakhamar súlyos nehézségekbe sodorta. A nővérekkel való kapcsolatai először nagyon szívélyesek voltak. 1839 elején hozzájárult Constantine-ban történő új alapításukhoz. Az év nyarán azonban fordulat történt. Emília anya úgy érezte, hogy gyanakvás veszi körül. 1840 januárjában Dupuch püspök végre nyíltan kimondta szándékát: a József nővérek kongregációját teljesen saját fennhatósága alá akarja helyezni. Emília anya ekkor az albi Gualy érsekhez fordult, aki mindaddig elöljárójuk volt. Az érsek azonban nem akart kellemetlenségbe keveredni, ezért lemondott joghatóságáról. Január 30-án Emília anya megtagadta annak minden formáját, hogy Dupuch püspököt ismerje el elöljárójának, s egyben kifejezte azt az elhatározását, hogy Algírban marad. A püspök három hónapig tartó távolléte után újra megkezdődtek az ellenségeskedések. Dupuch támogatta egy nővérnek az elöljáró anyával történt szembeszegülését. A tragikus színjáték számos jelenetével és epizódjával együtt — eltekintve a fegyverszünet egy rövid idejétől — mintegy két évig tartott. Az ügy odáig fajult, hogy 1841 augusztusában a nővéreket eltiltották a szentségektől, mert nem akarták elhagyni Constantineban és Bone-ban levő házaikat. 1841 elején az elöljárónő Rómában megkísérelte szabályzatának elismertetését. 1842. május 6-i keltezéssel dicsérő levelet kapott a pápától. Időközben azonban a püspök a kormányzattól kieszközölte a József nővéreket kiutasító határozatot, s ezt még Emília anyának Soult marsallnál, a hadügyminiszternél tett lépése sem tudta visszafordítani. A nővérek tehát 1842 végén ott hagyták Algírt, csak Emília anya maradt még néhány hónapig az országban, hogy megmentse alapítványai vagyonát.

Ezek a fájdalmas viszálykodások sem tudták azonban meggátolni a kongregáció felfelé ívelését. Új alapítások történtek Tuniszban, Rómában, Máltán. Emília anya ekkor újból nehéz helyzetbe került. 1845-ben gaillaci háza ügyvitelében súlyos pénzügyi szabálytalanságot találtak. A házfőnöknő,

Pauline Gineste szembeszegült Emília anyával, neki pedig egészen 1851-ig elnyúló hosszú pereskedésbe kellett bocsátkoznia. A közbeeső időben arra kényszerült, hogy 1846. június 17-én tizenegy nővért elbocsásson Gaillacból, mert megkíséreltek szakadást támasztani a kongregációban. A kisvárosban ezek az események annyira felszították a kedélyeket, hogy az elöljárónőnek végül be kellett zárnia a rendházat, az anyaházat 1847 októberében Toulonba helyezte át. Szerencsétlenségére az egyházmegyei igazgatás eleve bizalmatlansággal fogadta. 1852 augusztusában a noviciátust Marseille-ben állította fel, ahol Charles-Joseph-Eugène de Mazenod, a *Szeplőtelen Szűz missziós oblátusai* alapítója volt a püspök. Vele kiváló kapcsolatot tudott fenntartani. A kongregáció lendületesen fejlődni kezdett. Új alapítások jöttek létre Görögországban, Palesztinában, Indiában és Ausztráliában. 1856. augusztus 24-én halt meg Emília anya.

1939-ben boldoggá, 1951. június 24-én szentté avatták.

BICHIER DES AGES
SZENT JOHANNA-ERZSÉBET apáca, rendalapító

Ünnepe: augusztus 26.
* Les Ages, 1773. július 5.
† La Puye, 1838. augusztus 26.

Jeanne-Elisabeth-Marie-Lucie Bichier des Ages életrajza szorosan kapcsolódik lelkivezetőjének, Fournet Szent András-Hubertnek életéhez (lásd: 265. o.).

Johanna 1773. július 5-én született Les Ages várában, és a blanc-i Saint-Genitour plébániatemplomban keresztelték meg. Három fivérével együtt jámbor nevelést kapott; gyermekkoráról nem maradt fenn semmi említésre méltó. Tízéves korától két éven át egy intézetben kapott elemi kiképzést. Hazatérve anyjának segített a háztartásban; már ebben az időben nagyon bensőséges és izzó felebaráti szeretettől áthatott életet élt. 1792. január 11-én, a forradalom előestéjén elvesztette apját. Nagybátyja, egy moussaci kanonok könyvelésre és kereskedelmi ismeretekre tanította, hogy kezelhesse a családi vagyont. Legidősebb fivére kivándorolt, ő pedig anyjával együtt veszélyes helyzetbe került, s néhány hetes börtönt is el kellett viselniök. Ezt követően Châteauroux-ban időzött egy hosszú vagyonjogi per miatt, amelyet végül is megnyert, majd visszavonult De la Guimetière várába. Minden alkalmat felhasznált, hogy részt vegyen a forradalmi esküt megtagadó papok szentmiséjén. Így 1798 januárjában egy éjszaka tizenkét kilométert gyalogolt, hogy meghallgathasson egy szentmisét, amelyet Marsyllis egy pajtájában Fournet Szent András-Hubert mondott. Ismerte szentségének hírét, és gyónni akart nála. Egy rendkívüli mélységű és a kegyelem működésének teljesen átadott lélek tárult fel Fournet abbé előtt, aki lelkivezetője és tanácsadója lett.

Amikor a vallásszabadság lassanként helyreállt, Fournet abbé bevonta tanítványát egy tervének megvalósításába: szegény gyermekek oktatását és betegek gondozását végző kongregáció alapításába. 1804-ben megkérte Johannát, hogy Béthines-ben nyisson iskolát. Mivel Johanna túl volt terhelve szegények látogatásával és beteg anyja ápolásával, két társnőt keresett segítőül. Miután anyja meghalt, nagyobb szabadsággal rendelkezett, s átadta magát a fenti tervek megvalósításának. Maillében tanácsot kért Fournet abbétól, majd Poitiers-be utazott, hogy ott bevezessék a szerzetesi életbe. 1806 júniusában gyóntatóatyja visszahívta. Öt társnőjével együtt először Guimetière-ben telepedett le; mivel ez meglehetősen messze feküdt Maillétől, kibérelte Molante várát, és az 1806. év végén társnőivel együtt oda költözött. Itt nyerte el a kongregáció szervezett formáját, és felvette a Filles de la Croix („a kereszt lányai") nevet. Későbbi nevük: *Szent Andrásról*

nevezett keresztes nővérek. Fogadalmukat 1807 februárjában tették le a nővérek, és ettől kezdve hordták jellegzetes viseletüket.

Az alapítás azonban csak nagyon lassan gyarapodott, és nehezen szilárdult meg, úgyhogy az alapítók arra gondoltak, összeolvasztják egy már fennálló és meggyökeresedett kongregációval. Minden erre irányuló kísérlet sikertelen maradt, és az alapítónő arra a meggyőződésre jutott, hogy Isten önálló közösségnek akarja látni kongregációját. A nővéreknek el kellett viselniök a kezdeti évek sanyarúságát, mert sokszor még a legszükségesebbjük is hiányzott. Ebben a szegénységben és nyomorúságban Johanna anya olyan hitről és felebaráti szeretetről tett tanúságot, hogy nővérei és a szegények „a jó nővér" melléknevet adományozták neki. Megnyitott egy kis iskolát, közössége oltalmába fogadott harminchárom árva gyermeket és néhány szegény embert. Az anyagi gondok mellé rettenetes belső kínok is járultak, és ezek ellen Fournet abbé orvosságként szigorú és igényes lelki vezetést alkalmazott. A helyzet lassanként érezhetően javulni kezdett. Új nővérek kérték felvételüket, és a szomszédságban különféle új alapításokat tudott létrehozni. 1811-ben a közösség huszonöt nővérből állt, és Johanna anya Maillé közelében akart letelepedni, hogy Fournet abbét megkímélje a fáradságos utazástól. Végül sikerült egy Rochefort nevű birtokon, közvetlenül a Saint-Phêle templom mellett megfelelő helyet találnia. Életfeltételeik kezdetben itt is szegényesek voltak. Fournet abbé Poitiers püspökét hasztalanul kérte kongregációja elismerésére. Csak 1816. október 13-án erősítették meg az általános vikáriusok a két alapító által együttesen szerkesztett alkotmányt, miután néhány csekély enyhítést végeztek rajta.

1817-ben Johanna anyát egy fájdalmas baleset következtében Párizsban meg kellett operálni, de ez sem hozta meg teljes gyógyulását. Abbaye-aux-Bois-ban barátságot kötött de Croisy márkinővel, és az ő befolyása lehetővé tette, hogy Párizs közelében is megalapíthasson egy új házat. Az Issyben megnyitott noviciátusból csakhamar számos új alapítás sarjadt. Amikor Johanna anya 1818 májusában visszatért Maillébe, egy megpróbáltatást kellett átélnie: egy bizonyos Anna nővér átmenetileg annyira megnyerte Fournet abbé különleges nagyrabecsülését, hogy főnöknővé tette. Bár Fournet abbé rövid időn belül belátta tévedését, mielőtt Anna nővért megfosztotta volna tisztségétől, Johannát próbára tette: nyolc napot Anna nővér vezetése alatt kellett töltenie.

A kongregáció most már egyre gyarapodott: novíciák érkeztek Burgundiából, Auvergne-ből, Franche-Comté-ból, s egyre újabb házakat alapítottak. Amikor Rochefort-ban a hely már túl kicsinek bizonyult, az alapítók megszerezték La Puye hajdani priorátusának épületét, hogy itt alakítsák ki anyaházukat. Az átalakítás befejezését 1820. május 25-én körmenettel ünnepelték. Ezt követően Fournet elhagyta plébániáját, s teljesen kongregációja nővéreinek szentelte magát; szigorú, egyszerű és mélyreható vallási oktatást nyújtott. A korábbi priorátusban is nagyon bonyolult volt kezdetben az elhelyezésük, és nagy gondot jelentett az alapítónő számára. A következő években az új alapítás nővéreinek nagyobb része Dél-Franciaországba, a

Pireneusok vidékére települt át. 1826-ban és 1829-ben két újabb noviciátust rendeztek be.

Az új alapítások arra kényszerítették a főnöknőt, hogy állandóan úton legyen, méghozzá nagyon nehéz körülmények között, amelyeket életmódjának szigorúsága még csak súlyosbított. Eközben egészsége teljesen megrendült. Fournet abbé 1834-ben bekövetkezett halála is súlyos csapást jelentett számára.

1838. augusztus 26-án halt meg. 1934-ben boldoggá, 1947. július 6-án pedig szentté avatták.

BOLDOG PERCY TAMÁS vértanú

Ünnepe: augusztus 26.
* Anglia, 1528.
† York, 1572. augusztus 22.

Thomas Percy Northumbria grófjainak nemzetségéből származott. (E család tagjai Shakespeare több királydrámájában szerepelnek.)

Apját 1537-ben kivégezték, mert nem ismerte el VIII. Henrik (1509—1547) egyházfőségét. Öccsével, Henryvel együtt elszakították hű katolikus anyjától. Az apa kivégzésével a család elvesztette polgári-politikai jogait, de amikor Tamás nagykorú lett, visszakapta. A katolikusbarát Tudor Mária királynő (1553—1558) hálából megengedte, hogy újból felvegye a grófi címet, amiért Scarborough-ban levert egy összeesküvést. Egy évvel később feleségül vette a Worcester grófok régi, híres nemzetségéből származó Anne Somersetet.

Northumbria Észak-Angliában, a skót határ közelében fekszik, Tamás gróf pedig ott szolgált királynőjének hűségesen és sikeresen. I. Erzsébet (1558—1603) idejében is, aki az anglikán egyházat támogatta, kezdetben még jól alakultak a dolgai; 1563-ban a királynő a térdszalagrendet adományozta a grófnak. Csakhamar azonban „túlságosan katolikusnak" találták. Jóllehet okosan visszavonult, a későbbi pere alatt tett bizonyos kijelentései arra engednek következtetni, hogy ő maga sem volt teljesen megelégedve ez időbeli magatartásával. Nemsokára azonban színt vallott.

Anglia északi része akkoriban még meglehetősen katolikus volt. Egy protestáns megfigyelő azt közölte, hogy „egész Yorkshire-ben alig akad tizenkét befolyásos férfi, aki helyeselné a királynőnek a vallással kapcsolatos eljárását". 1568-ban a skót Stuart Mária királynőnek (1542—1567) menekülnie kellett. Mivel őt a katolikus hit védelmezőjének tekintették, Tamás gróf hozzá pártolt.

1569-ben Észak-Anglia nemesei felkelést terveztek Stuart Mária érdekében, Northumbria grófjának azonban kételyei támadtak. Végül legjobbnak találták, hogy írásban tanácsot kérjenek Szent V. Pius pápától (lásd: A szentek élete, 187. o.). Erzsébet királynő azonban értesült erről, és már néhány nappal azután, hogy az írást elküldték, Northumbria grófját és egy másik nemest a királynő elé idézték. Nem volt idő arra, hogy megvárják a pápa válaszát; sietve tanácsot tartottak, és elhatározták, hogy nem engedelmeskednek a királynő hívásának, helyette Durhambe vonulnak.

A hívők mindenfelé szabadítóként köszöntötték a felkelők hadseregét; minden templomban ismét szentmisét tartottak a lakosság ujjongása közben. Tizenegy éve hittagadásra kényszerítették ezeket az embereket, a szívükben azonban csaknem valamennyien katolikusok voltak még. A

Krisztus öt szent sebét mutató hadijelvény alatt egyik várost a másik után hódították meg.

Sikerük azonban csak addig tartott, amíg Erzsébet meglepetéséből magához térve csapatokat nem küldött Sussex grófjának parancsnoksága alatt. Ezután megfordult a hadiszerencse, a felkelőket leverték; a hadsereg feloszlott, vezérei pedig — köztük Tamás is — átmenekültek a határon Skóciába.

Sussex grófja véres bosszút állt. A gazdagoknak nagy sarcot kellett fizetniök; a szegényeket százával akasztották fel.

Tamás megpróbált Skóciában eltűnni, de elárulták, és a skót régens hatalmába került. Fogva tartotta, de arra mégsem tudta magát elhatározni, hogy ellenségének, Erzsébetnek kiszolgáltassa. Utóda azonban tárgyalásokba bocsátkozott a királynővel, a börtön őrzője viszont hajlott arra, hogy a foglyot tekintélyes váltságdíj ellenében szökni engedi. A gróf hitvese beutazta hát az országot, hogy összeszedje a kívánt összeget, Erzsébet azonban gyorsabb volt: kétezer font megfizetése ellenében kiszolgáltatták neki a grófi foglyot.

Tamást két és fél évig tartották fogva Skóciában. Egy pap, aki meglátogatta, azt közölte később, hogy a gróf példás türelemmel viselte el sorsát s a feleségétől és négy kisgyermekétől való fájdalmas elszakítottságát. Mindennap sok órát szentelt az imádságnak és a szemlélődésnek. Börtönben írt imáinak gyűjteménye máig fennmaradt.

Amikor Tamás ismét angol földre ért, felajánlották neki, hogy tagadja meg hitét. Mivel erre nem volt hajlandó, közölték vele, hogy készüljön a halálra. Kivégzése előtt csaknem az egész éjszakát imádságban töltötte. Mint főnemest akasztás helyett lefejezték. „Katolikusként halok meg — mondta az összegyűlt tömegnek —, mert nem ismerhetem el Anglia új egyházát." — Fáj neki, mondta, hogy oly sok embernek, aki őt követte, az életével kellett fizetnie; bizonyos azonban abban, hogy lelkük eljutott a mennyei dicsőségre.

Percy grófot nagyon kedvelte a nép. Amikor lefejezték, százával tolongtak hozzá, és kendőket mártottak a mártír vérébe, hogy ereklyéjük legyen tőle.

Hitvese huszonnégy évvel később halt meg franciaországi száműzetésben. Legkisebb lánya, aki sohasem látta az apját, bencés kolostort alapított Brüsszelben. Amikor Angliában megszűnt a hitüldözés, ez a közösség a délangliai Haslemere-be települt át, ahol máig is fennáll.

Tamást 1896-ban avatták boldoggá.

ARLES-I SZENT CAESARIUS püspök

Ünnepe: augusztus 27.
* Chalon-sur-Saône vidékén, 470/71.
† Arles, 542. augusztus 27.

Vannak emberek, akik híd módján két világ, két kultúra, két korszak között állnak; azok az emberek ők, akik összekötik a múltat és a születő jövőt, akik mindkét világhoz tartoznak, mindkettőt szeretik, s a kettő harcát és megbékélését saját szívükben élik át.

Ilyen volt Szent Caesarius is. Ebben a burgundiai nemesből lett rómaiban találkozott az ókor hanyatló városi kultúrája és a germanizálódás által magára ébredő műveletlen vidék; a szerzetesség, amely annyira döntően meghatározta az eljövendő középkor bensőségét, és a püspöki hivatal, amely viszont a Nyugat politikai sorsára nézve volt meghatározó jellegű; a katolikum, amely a népvándorlás zűrzavaraiban Rómához igazodott, és az egyházias lelkület, amely megbecsülte és magába olvasztotta a germán sajátosságot; továbbá a bibliai hit, amely nyugodtan tudta tisztelni a kegyelem titkát, és egy olyan teológia, amely a patrisztikus, mindenekelőtt ágostoni hagyomány legjavát közvetítette Nyugatnak; végül annak tudata, hogy felelős ezért a világért, és az akarat, hogy ne hasonuljon hozzá. Mivel Caesarius mindezeket az ellentéteket össze tudta egyeztetni önmagában, szent volt.

Amikor Caesarius, feltehetően egy Chalon-sur-Saône melletti földbirtokon megszületett, már letűnt az ott ötszáz év óta megtelepedett rómaiak politikai uralma: a burgundok uralkodtak Savoyában és a Rhône vidékén. Ők is, mint a gótok, frankok és germánok valamennyien, kulturált barbárok voltak, vallási szempontból még pogányok, vagy ha keresztények, akkor ariánusok, tehát eretnekek. Mindez éppen elég ok volt arra, hogy a katolikus rómaiak megvessék ezeket a betolakodókat, és megkettőzött erővel forduljanak azok felé a területek felé, amelyek még megmaradtak nekik, hogy hagyományukat, az ókori műveltséget és a római Egyházat ápolhassák. Mivel Caesarius tizennyolcadik életévéig apja birtokán nevelkedett, semmiféle rétori vagy kolostori iskolában nem ismerhette meg a klasszikus irodalmat; ugyanakkor Chalon vidékén nagyon elevenen élt a Marcus Aurelius alatt üldözött vértanúk emléke, s az emberekben az a meggyőződés élt, hogy az egyházi szolgálat, a papi vagy püspöki, mindenekelőtt pedig a szerzetesi élet vértelen mártírium. Érthető, ha a fennkölt lelkű fiatal római arisztokrata arra gondolt, hogy Nolai Szent Paulinushoz (lásd: A szentek élete, 278. o.) vagy Tours-i Szent Mártonhoz (lásd: A szentek élete, 650. o.) válik buzgóságban hasonlóvá.

Így hát egy napon elment Chalon-sur-Saône püspökéhez, Szilveszterhez, aki fel is vette klerikusai közé. Mindez a szülők tudta nélkül történt, amint a

krónika közli, hogy kiemelje: a családnak más volt a terve. Caesarius azonban nem maradt Chalonban: szerzetesi eszménye nem hagyta nyugton. Két évvel később, kb. 489-ben Lérins szigetének híres kolostorában (ma: Szent Honoratus, a Földközi-tenger Cannes melletti részén) találjuk. Először a kolostor szakácsa lett, és buzgón fáradozott azon, hogy jó szerzetes váljék belőle. Kolostori tapasztalatai nemcsak arra képesítették, hogy később mint püspök iskolát teremtő szerzetes- és nővérregulát szerkesszen, hanem hogy az alája rendelt szerzeteseknek erőteljesen a lelkére beszélhessen: „Azzal szoktunk hízelegni magunknak, hogy testünket gyakran vetjük alá éjszakai virrasztásoknak; de ha a vigília végeztével a zsoltárénekesek kórusától elosonunk tisztességtelen lakomákhoz és titkos ivászatokhoz, akkor inkább jobb lenne józannak maradni és átaludni az éjszakát."

Caesarius szakácsként megtanulta az ügyintézés művészetét, gyakorolta a szegények iránti szeretetet, és megsejtette, milyen fájdalmas lehet az éhség. Ezért később mint püspök mindig a szenvedő nép mellett állt, prédikációiban hevesen követelte a gazdagok alamizsnáját a szűkölködők számára. Még fontosabb volt azonban az a szellemi és lelki távlat, amely Lérins-ben — ahol Afrika és Kisázsia találkozik Európával — nyílt meg Caesarius előtt: olvasta a Bibliát, és szerinte is élt; tanulmányozta az „atyákat": Origenészt, Szent Ambrust (lásd: A szentek élete, 696. o.), Szent Eucheriust, Arles-i Hiláriust; foglalkozott a szemipelagianizmussal, amellyel később püspökként szembefordult, és érzéket szerzett a liturgia iránt, amely alkalmas arra, hogy újból Istenhez és egymáshoz kapcsolja a lelkeket. Amikor Caesariust kilencévi lérins-i tartózkodás után Arles-ba küldték, hogy ott helyreállítsa megromlott egészségét, még nem tudta, hogy nem tér vissza többé a kolostorba.

Arles abban az időben nem csupán Gallia déli részének egyik városa volt, hanem dicsőséges múltja alapján (császári székhely) egyházi igazgatási központként még mindig „a gall Rómának" tekintették. A római módon gondolkodó arles-iek ugyanis (477 óta) a nyugati gótok uralma alatt megkísérelték, hogy politikai elszigeteltségüket az ókori kultúra buzgó ápolásával egyenlítsék ki, s a papság is ösztönözte őket erre. Firminus és felesége, akik a beteg szerzetest otthonukba fogadták, nemcsak a legjobb orvosokat hozták neki, hanem bevezették irodalmi köreikbe is. Itt Caesarius Julianus Pomeriusban, aki rétor, filozófus és teológus volt egy személyben, kiváló tanítóra talált. Hogy Caesarius a keresztény ókor egyik legnagyobb népszónoka lett, Pomeriusnak és Szent Aeoniusnak, Arles püspökének köszönhette. Mindketten hamar felismerték a szerzetes rendkívüli adottságait, és Aeonius számára, aki érsek, a pápa bizalmasa és a nyugati gótok birodalmának egyik legtekintélyesebb férfia volt, könnyen ment, hogy megszerezze Lérins apátjától az engedélyt, hogy Caesarius egyházmegyei szolgálatba lépjen. Amikor kiderült, hogy Caesarius távolról még rokona is a püspöknek, ez nem habozott tovább: pappá szentelte, és egy Rhône-szigeten levő kolostor apátjává tette azzal a szándékkal, hogy ily módon egyben saját utódját is kijelöli. Ennek a kolostornak Caesarius olyan regulát szerkesztett, amelyben lerögzítette alapvetően fontos szerzetesi tapasztalatait: a kolostor

önállóságát, mindenféle javakról való maradéktalan lemondást, a teljesen közös életet és annak tilalmát, hogy bármit is bezárva tartsanak.

Amikor Aeonius 503 körül meghalt, utódlásának kérdését már rendezte a nyugati gót hatóságokkal, papságával és a néppel egyaránt. A műveltek és a képzetlen nép egyaránt saját emberének tartotta Caesariust, ő pedig megértette, hogy mindenkinek mindenévé kell lennie. Prédikációival, melyeket a későbbi hagyomány Szent Ágostonnak tulajdonított, a vidék plébániáiról való gondoskodásával és a tovább parázsló pogányság elleni harcával Caesarius a középkor számára a néphez közel álló püspök mintaképe lett.

Abban a kényes helyzetben azonban, amelyben az arles-i püspök élt akkoriban, nem maradhattak el a politikai, egyházpolitikai, személyes és hitviták sem. A nyugati gót Arles kezdetben a burgundok uralmi területével volt határos, Caesarius fájlalta, hogy egyházkerületének egy része más politikai beállítottságú volt, egyházpolitikailag pedig Szent Avitus, Vienne püspöke, a burgundiai egyház érseke idővel magához csatolta. A két egyházfejedelemnek eme viszálya végül átterjedt egész Provance-ra, sőt egész Galliára és Hispániára is, mivel „a gall Rómáról" volt szó. Mindketten igyekeztek megnyerni maguknak Rómát és politikai uralmát. Ez az egyházpolitikai tevékenység Caesariust 505-ben abba a gyanúba keverte, hogy Arles-nek Burgundiához való csatlakoztatására törekszik, s ezért igazolnia kellett magát Bordeaux-ban II. Alarik előtt. Miután fényes elégtételt kapott, 506-ban az agde-i zsinattal megnyitotta annak az 55 zsinatnak sorát, amelyeket a következő 88 évben gall földön tartottak, és amelyek közül Caesarius maga hatot vezetett. Köztük volt az 529. évi orange-i zsinat, amelyen Caesariusnak meg kellett védenie igazhitűségét, — s ez volt a legjelentősebb, mert utána az úgynevezett lérins-i iskola (lérins-i Vince, reji Faustus) szemipelagianizmusát véglegesen legyőzték saját tanítványai. Ettől kezdve általánossá vált a bibliai és ágostoni meggyőződés, „hogy egyetlen jó cselekedetben sem mi vagyunk azok, akik kezdeményezünk, hanem Isten önti belénk előzetesen a hitet és szeretetet minden megelőző érdemünk nélkül".

Az 507-től 510-ig tartó dél-galliai háború alatt hosszú ostrom után (amely Caesarius számára nem csupán a szegények szeretetét, hanem a hazaárulás gyanúját is magával hozta), Arles a keleti gót Teoderik uralma alá került. Teoderik hatalmának megnövekedése Arles püspökének is kapóra jött, de csak miután a bizalmatlankodó Teoderiknek Ravennában letette a hűségesküt, Rómában pedig megmagyarázta eljárását a pápának. Ezután már semmi sem állt az első nyugati palliumadományozás útjában (átvevője akkoriban a pápa személyes képviselőjének számított). A palliummal együtt Caesarius Gallia prímási méltóságát is megkapta Szent Symmachus pápától (513). Egyúttal megkezdődött Caesarius messzeható befolyása a gall egyházi alkotmányra, s ez a befolyás csak húsz évvel később csökkent. 537-ben ugyanis a frank királyok felosztották egymás közt Provance-ot, Arles a párizsi I. Childeberté lett, s ezzel az egyházpolitikai fejlődés a frank államegyházisággnak kedvezett, többnyire északon lévő központokkal.

Caesarius utolsó éveit a szegénygondozás kiépítésének szentelte; kórházat alapított Arles-ban (az elsőt Galliában!), és nővérkolostort, amelyben nővére, Szent Caesaria lett az apátnő; a püspök később megszerkesztette sokáig ható reguláját a nővérek részére. Ez tartalmazta a rendek történetében elsőként az exemptio gondolatát (a kolostor nem a püspöknek, hanem közvetlenül a pápának van alárendelve), s okos rendelkezéseket foglalt magába a klauzúrára, a felvételre és minden hasonló eljárásra vonatkozóan. Caesarius hetvenkét éves korában, püspökségének negyvenedik évében halt meg.

„Örömömre szolgált volna — így végződik egy prédikációja —, ha még többet mondhatok nektek Szent Józsefről; de a szegények miatt, akiknek munkába kell menniök, jobb lesz, ha holnapra halasztjuk. Forduljunk azért az Úrhoz, és kérjük, szüntelenül növelje és tartsa meg vágyunkat Isten igéjének hallgatására, hiszen ő ültette ezt belénk megbékítő kegyelmével, ő, aki az Atyával és a Szentlélekkel együtt él és uralkodik mindörökkön-örökké. Amen."

SZENT PAMMACHIUS hitvalló

Ünnepe: augusztus 30.
* 350 körül.
† Róma, 409/410.

A római nemes Pammachius a Furiusok főrangú nemzetségéből származott, akik régóta a szenátus tagjai voltak.

Az életéről és tevékenységéről szóló lényeges közléseket egykori iskolatársának, Szent Jeromosnak (lásd: A szentek élete, 552. o.) köszönhetjük. Így arra is ő tett célzást, hogy konzuli és prokonzuli tisztséget is viselt. — Amikor Jovinianus szerzetes 390 körül dogmatikus viszályt szított, megkezdődött a levelezés a két régi barát között. Jeromos több művét neki ajánlotta.

Paulina, Pammachius hitvese Szent Paula (lásd: 68. o.) lánya, Szent Eusztochium (lásd: 516. o.) nővére volt, az özvegy Szent Marcella pedig Pammachius unokahúga. Ezek az előkelő római nők buzgón követték a Szent Jeromos által hirdetett szerzetesi aszkézis jámborságeszményét. Amikor 395-ben Paulina meghalt, Pammachius leegyszerűsítette életmódját, és többé nem a szenátor pompás bíborruhájában jelent meg, hanem a közönséges ember jelentéktelen tunikájában, nagy vagyonát jótékony célokra fordította. Jeromos ezért a szegények kincstárnokának és a rászorulók barátjának nevezte; teljes csodálattal fűzte hozzá: „Más házasemberek ibolyát, rózsát, liliomot és bíborvirágokat szórnak hitvesük sírjára, és ezzel akarják enyhíteni szívük fájdalmát; barátom, Pammachius azonban az irgalmasság balzsamával öntözi a szent hamvakat és a tiszteletre méltó csontokat." Aszketikus élete kiváltotta ugyan rangtársai gúnyolódását, egyben azonban az olyan kiemelkedő férfiak csodálatát is, mint Nolai Szent Paulinus (lásd: A szentek élete, 278. o.) és Jeromos. Barátja, Paulinus leírja, amint Pammachius, „az Egyház adakozója" nagy néptömeget vendégelt meg saját költségén a Szent Péter templomban, és utal arra, hogy mint táplált Jézus is ezreket.

Pammachius Ostiában egy nagy menedékhelyet emelt, a római Mons Caeliuson pedig egy oratórium helyén bazilikát építtetett, melyet sokáig róla neveztek el, a középkor óta azonban Szent János és Pál bazilikája néven ismert az ott őrzött ereklyék miatt. A bazilikán ez a felirat, titulus állt: „Ki építette Krisztusért ezt a nagy és tiszteletre méltó épületet? Akarod tudni? Pammachius ő, a hit előmozdítója."

Az a tény, hogy egy művelt, hatalmas és gazdag arisztokrata nagy vagyonát a szegénygondozás szolgálatába állította, ő maga pedig — mint valami szerzetes — aszketikus életet élt, elképesztő lehetett az akkori Róma számára. A nemesség nagy része ugyanis kitartott még a régi pogány kultusz mellett, a keresztény nép körében és a papság nagy részében pedig erős aszkézisellenesség nyilvánult meg. Ez az ellenkezés Szent Blesillának, Paula özvegy

lányának halálakor, 384-ben érte el tetőpontját, mert úgy hírlett, hogy az özvegy halálra gyötörte magát. Jeromos 66. levelében Pammachiust a legnagyobb dicsérettel magasztalta új életmódjáért: „Paulina hazatérése és elhunyta után az Egyház a későn született szerzetest, Pammachiust termette nekünk, aki patrícius volt apja és hitvese nemessége révén, gazdag az alamizsnálkodásban és fennkölt az alázatosságban. A mi időnkben már birtokolja Róma azt, amit azelőtt egyáltalán nem is ismert. Régebben alig voltak művelt, befolyásos és előkelő szerzetesek. Barátom, Pammachius azonban képzettebb, befolyásosabb és előkelőbb mindenki másnál: nagy a nagyok között, első az elsők között, a szerzetesek vezetője." Megkísérthet bennünket, hogy ezeket a szavakat udvarias bóknak tekintsük csupán, és vitassuk igazságukat: ilyenféle értelmezés azonban Jeromos személyével kapcsolatban nem jogos, hiszen ő kíméletlenül feltárta a keresztény élet legfőbb követelményeit és az erkölcsi visszásságokat.

Pammachius állást foglalt az Egyház belső küzdelmeiben is, és eközben folytonosan elkötelezte magát az ortodoxia mellett. Amikor Jovinianus szerzetes 390-ben az erős aszkézisségre támaszkodva Rómában vitatta a szüzesség magasabbrendűségét a házassággal szemben, Pammachius megkérte a Betlehemben tartózkodó Jeromost, hogy készítse el Jovinianus tévtanainak írásos cáfolatát. Jeromos azonban a Jovinianus ellen irányuló írásában olyan lebecsülő megjegyzéseket tett a házasságról, hogy Pammachius nem engedte meg ennek az írásnak az elterjesztését. Numídiai birtokain a donatizmus eretnekségét támogató parasztokat okos intelmeivel sikerült visszavezetnie a katolikus Egyházba. Ez a sikere meghozta számára Szent Ágoston (lásd: A szentek élete, 503. o.) dicséretét. Amikor Origenész (184—254) igazhitűségének vitája 395-ben eljutott Rómába, Pammachius és Oceanus megkérte Jeromost, hogy fordítsa le latinra Origenésznek *Peri arkhón* című írását, amelyet már Rufinus (345 körül—410) is lefordított ugyan *De principiis* (Az alapelvekről) címmel, de a dogmatikailag megbotránkoztató helyek kihagyásával. Úgy tűnik, hogy Origenésznek Szent I. Anasztáz pápa (399—401) általi elítélésében Pammachiusnak is része volt.

Pammachius feltehetően a nyugati gótok római betörésének idején (409/410) halt meg.

Pammachiusban az Egyház olyan szent hitvallót tisztel, aki e világ minden szellemi és anyagi értékével a legnemesebb módon gazdálkodott. Műveltségét, amelyért Jeromos tanúsága szerint a legnagyobb buzgósággal fáradozott, a szent tanítás szolgálatába állította, gazdagságát pedig nagylelkűen használta fel a szegénygondozás érdekében. Nem csoda hát, ha a pápa és a nép egyaránt becsülte.

Minden okunk megvan arra, hogy csatlakozzunk Szent Jeromos véleményéhez, aki azt írja, hogy az Úrnak a gazdagokra szórt jajkiáltása egyáltalán nem vonatkozik Pammachiusra. Gazdagság és hatalom nem kárhozat veszélye volt számára, hanem egyedülálló alkalom a szeretet főparancsának teljesítésére. A szeretet több az anyagi értékek puszta elajándékozásánál, sokkal inkább a lélek önátadása. És éppen ezt mondja Jeromos Pammachius

szentsége titkának, amikor így ír a gazdag nemes Juliánnak: „Nincs okod arra, hogy nemesi helyzeteddel és gazdagságod terhével mentegetőzzél. Tekints a szent férfiúra, Pammachiusra és a mélységes hitű papra, Paulinusra, akik nemcsak gazdagságukat, hanem önmagukat is odaadták az Úrnak."

LINDISFARNEI SZENT AIDAN püspök

Ünnepe: augusztus 31.
† Anglia, 651. augusztus 31.

Aidant joggal nevezik Northumbria apostolának. Bár már mások is hirdették előtte az Evangéliumot Észak-Angliában, ő volt az, aki Lindisfarne püspökeként 635-től 651-ig befejezte Northumbria népének katolikus hitre térítését, és ezzel megalapozta az ország egyházának a következő nemzedék idejében elért nagy eredményeit.

A 7. század elején a brit szigeteken az országok egész sora volt. Ezek közül a legészakibbat, Northumbriát Szent Edwin király (kb. 617—632) kormányozta. Jól és igazságosan uralkodott. Feleségül akarta venni Eadbaldnak, Kent királyának leányát, Szent Ethelburgát. Mivel Edwin még pogány volt, Eadbald csak azzal a feltétellel egyezett bele a házasságba, ha Edwin megígéri jövendő feleségének, hogy keresztényként élhet, s ő maga is komolyan foglalkozik a kereszténység felvételének gondolatával. Edwin elfogadta a feltételeket. Miután Szent Paulinust, akit Nagy Szent Gergely pápa (lásd: A szentek élete, 511. o.) küldött Rómából Canterbury Szent Ágoston (lásd: A szentek élete, 233. o.) segítségére, püspökké szentelték, ő kísérte Ethelburga hercegnőt Northumbriába. Két évvel később, miután Edwin több természetfölötti jelet kapott, megkeresztelkedett; példáját népe köréből sokan követték. Hamarosan bebizonyosodott, hogy a király megtérése őszinte volt: Yorkban kőtemplomot kezdett építeni a püspök számára, s támogatásával Paulinus megkezdhette Northumbria népének térítését. Nagy akadályként állt a térítés útjában, hogy a sok kis királyság folytonosan hadban állt egymással.

A keresztény Edwin király uralma rövid ideig tartott. Öt évvel megtérése után, 632-ben Pendánál vereséget szenvedett és elesett. (A győztes Mercia pogány királya lett, aki a britek keresztény uralkodójának, Cadwallonnak volt a szövetségese.) Edwin halálával megkezdődött Northumbria egyházának folyamatos pusztulása. A helyzet olyan veszélyessé vált, hogy Paulinus püspöknek Kentbe kellett menekülnie, s magával vitte a királynét két kis fiával együtt. Csak egy misszionárius maradt az országban: James, a püspök diákonusa.

Edwin király Ethelfrith leverése után lett Northumbria uralkodója. Ethelfrith két fia: Szent Oszvald (640 körül—642) és Oswiu ebben az időben a Skócia délnyugati partjai mellett lévő szigeten, Iona kolostorában élt száműzetésben. A kolostort Szent Kolumba (lásd: 306. o.) és ír szerzetesek egy csoportja alapította 563-ban. A két ifjú herceg ionai tartózkodása alatt keresztény lett, és egy évvel Edwin halála után Oszvald elhatározta, hogy visszaszerzi apja országát, a pogányokat elűzi és helyreállítja az egyházat.

Hexhamtől néhány mérföldnyire északra felállíttatott egy keresztet. A csata előtti éjszakán víziójában Szent Kolumbát látta, amint oltalmul serege fölé terítette köpenyét. A következő napon katonáit és önmagát Istennek ajánlotta és legyőzte Cadwallont. Ezután rövid életének hátralévő idejét a northumbriai egyház helyreállításának és népe megtérítésének szentelte.

Amikor Paulinus püspök székét be akarta tölteni, Ionához fordult segítségért. Cormanus, akit az ionai szerzetesek Oszvald kérésére Northumbriába küldtek, kemény, szigorú ember volt, és nem tanúsított megértést a missziós egyház problémái iránt. Nemsokára abba is hagyta reménytelennek látszó munkáját, visszatért Ionába, és elbeszélte a szerzeteseknek, hogy olyan barbár néppel, mint a northumbriai, semmit sem lehet kezdeni. A szerzetesek között azonban volt egy, aki jóságosan, de határozottan megfeddte kudarcáért: „Testvérem, úgy tűnik nekem, hogy túl szigorú voltál tudatlan hallgatóidhoz. Az apostolok módszerét kellett volna követned, s egy szerény és egyszerű tanítás tejét kellett volna nekik nyújtanod, hogy azután lépésről lépésre oktasd őket Isten igéjére, amíg majd képesek lesznek a nagyobb tökéletességre és Krisztus magasztos parancsainak követésére." Ezeket Aidan mondotta, akiről eddig a pillanatig semmit sem tudunk, de már első áthagyományozott szavai is mutatják bölcs, türelmes lényét. Szerzetestársai felismerték, hogy ő az, akit Oszvald keres; felszentelték és Northumbriába küldték. Ez 635-ben történt. Néhány szerzetestársa vele ment; Lindisfarneban telepedtek le, ugyanolyan szigeten, mint Iona, szemben a bamburgh-i tengerparttal, ahol Oszvald király udvara volt. Durván megmunkált kövekből egy szalmatetős templomot és kolostort építettek, itt állította fel Aidan Northumbria püspöki székhelyét. Püspök korában is az Ionán elsajátított szigorú szabályok szerint élt. Tudatosult benne, hogy példája hat a legjobban a pogány és félpogány népre. Bár királyok és fejedelmek barátja volt, haláláig olyan egyszerűen és alázatosan élt, mintha egy ismeretlen szerzetes lett volna.

Aidan következő tizenhat évéről keveset tudunk. Szent Béda Venerabilis (lásd: A szentek élete, 212. o.), aki egyedüli forrásunk, hosszan és nagy lelkesedéssel foglalkozik emlékével, de kevés egyedi dolgot közöl tevékenységéről. Életét szerzetesei között Lindisfarnéban vagy magányos imádságban a szomszédos Farne szigetén töltötte, és hosszú missziós utakat tett Észak-Angliában. Errefelé még nem voltak templomok, s nem akadt más pap Aidanon és szerzetesein kívül; a prédikálás és keresztelés minden feladata az ő vállára nehezedett. A missziós utakra gyakran elkísérte maga a király is. Aidan története ugyanis nem egy, hanem két szent története: Aidané és Oszvaldé, a püspöké és a királyé. Mivel az ír szerzetesek nyelvét a nép nem értette, Oszvald velük ment, hogy tanításaikat és intelmeiket lefordítsa, s ami még fontosabb: saját türelmének és keresztény szeretetének példáját összekapcsolja az övékével.

E két szent személyes példamutatása végül elvezette Northumbria népét a kereszténységre. Amikor néhány évvel később Oszvald a déli pogányokkal vívott csatában elesett, vértanúként tisztelték, s jobb karját ereklyeként őrizték meg szegények iránti nagy szeretetének emlékére.

Béda közlése szerint Aidan útjai során több templomot épített, és lindisfarnei kolostorában iskolát alapított, melyben az általa kiválasztott tizenkét angol fiút népük jövendő papjaivá és apostolaivá képezték. Közülük néhányat név szerint ismerünk. Az ifjak között bizonyára voltak néhányan abból a sok rabszolgából, akiket a püspök kiváltott.

Aidan több kolostort is alapított, ezek sorsát azonban nem ismerjük. Női kolostorok alapítása is fűződik nevéhez, és az ő kezéből vette föl a fátyolt a királyi családból származó Szent Hilda (614—680) is, aki később Whitby nagy kolostorának apátnője lett.

Aidan világosan látta, hogy Anglia megtérítése hosszú és fáradságos munka lesz. Fél évszázadnak kellett eltelnie az első hithirdetők Lindisfarnéba érkezése után, amíg Szent Wilfrid (634—709/10) megtérítette Sussex népét; csak ezután lehetett Angliát keresztény országnak nevezni. De Aidan életében és főként az ő fáradozásai eredményeként kezdődött el az a nagy átalakulás, amely meghozta az angol egyház aranykorát: Szent Wilfrid, Szent Béda, Szent Bonifác (lásd: A szentek élete, 247. o.) korát, amelyben Aidanhoz hasonlóan sokan misszionáriusként hagyták el hazájukat, hogy a kontinensen térítsék a pogány népeket.

BOLDOG ANCINA JÁNOS JUVENÁL püspök

Ünnepe: augusztus 31.
* Fossano, 1545. október 19.
† Saluzzo, 1604. augusztus 31.

Nevét szülővárosának, a piemonti Fossanónak védőszentjéről, Szent Juvenális (4. század) narni püspökről kapta. Sokféle képességgel rendelkezett, és apja a lehető legjobb iskolákba járatta. Így tanult Montpellier-ben, a piemonti Mondoviban, s a padovai és torinói egyetemen. Huszonnégy éves korában Torinóban szerezte meg a doktori fokozatot orvostudományból és filozófiából.

Az egyetemen olyan nagy híre volt, hogy hamarosan az orvostudomány professzorává nevezték ki; emellett kiterjedt orvosi gyakorlatot is folytatott. Talált időt művészi foglalatosságra is. Szerette a zenét, és adottsága volt a költészethez; élete végéig írt latin és olasz verseket.

Juvenál jámbor volt, és pénztelen betegeit ingyen kezelte, de a papi vagy szerzetesi hivatásra ekkor még nem gondolt. Egy gyászmisén lelke mélyéig megragadta a *Dies irae*, amelyet pedig bizonyára gyakran hallott. Érezte, hogy Isten különleges feladatot tartogat a számára; de milyent? Imádságos és szemlélődő életet kezdett, hogy meghallja, ha Isten hívja.

Amikor harmincéves lett, a savoyai herceg szentszéki követe őt kérte meg háziorvosául. Juvenál ott hagyta az egyetemet és praxisát, s követte új urát Rómába. De alig volt valami dolga a követnél. Elkezdett hát teológiát tanulni. Különös szerencséjére nem kisebb mester volt a tanítója, mint Bellarmin Szent Róbert (lásd: A szentek élete, 530. o.). Később megismerte Néri Szent Fülöpöt (lásd: A szentek élete, 227. o.), aki azután a gyóntatóatyja lett. Mindinkább a szemlélődő életre érzett hivatást, és elhatározta, hogy karthauzi lesz. Néri Fülöp azonban úgy találta, hogy vérmérséklete nem viselné el a szigorú klauzúrát. Hosszú belső harc után egyet kellett vele értenie, és belépett a Fülöp által alapított oratoriánus társulatba.

Harminchét évesen szentelték pappá; négy évvel később Nápolyban meg kellett alapítania a társulat első Román kívüli házát. Juvenál gyakran prédikált és a nápolyiak beszédeit kiemelkedőknek találták. Egyik prédikációja után egy ismert énekes elhatározta, hogy szakít bűnös életmódjával, és tehetségét teljesen az Egyház szolgálatába állítja.

Juvenál azt a nézetet képviselte, hogy a zene elsőrangú eszköze a lélek Istenhez emelésének. Kiadott egy énekeskönyvet, és sok népdalhoz vallásos szöveget írt, hasonlóképpen a mindenfelé énekelt divatos dalokhoz is.

Jámbor nők számára alapított egyesületének tagjai rendszeresen látogatták a gyógyíthatatlanok kórházát, s a szenvedőknek lelki és anyagi segítséget nyújtottak.

Nagy csapást jelentett a nápolyiakra, amikor szeretett prédikátorukat városukban töltött több mint tízéves tevékenysége után visszarendelték Rómába. Egy évvel később megüresedett három püspöki szék, és azt beszélték, hogy Juvenál fogja betölteni az egyiket. Ekkor eltűnt a rendházból, és öt hónapon át nem lehetett megtalálni; helyről helyre vándorolt. Végül csak elérte a parancs, hogy azonnal térjen vissza Rómába. Időközben kinevezték az új püspököket, és elmúlt a „veszély"; ő ugyanis még mindig a szemlélődő életre vágyott. A termékeny munkálkodás további évei következtek. Ebben az időben ismerte meg Juvenál Szalézi Szent Ferencet (lásd: A szentek élete, 57. o.), és a két szent közt hamarosan szívélyes barátság alakult ki.

1602-ben megürült a Savoyához tartozó Saluzzo püspöki széke. Ezúttal már nem tudott elmenekülni Juvenál, mert maga VIII. Kelemen pápa (1592—1605) kérte meg, hogy fogadja el a hivatalt. 1602. szeptember 1-én püspökké szentelték.

Elmondhatjuk, hogy püspöksége a kereszt jegyében állt, sőt az életébe is került. Azzal kezdődött, hogy politikai zűrzavarok miatt négy hónapon át nem tudott bejutni püspöki templomába, s szülővároskájában, Fossanóban kellett kivárnia a megoldást.

A nép hamar megismerte új püspökét, akit szentségének híre megelőzött. Amikor 1603-ban megkezdte egyházmegyéjében a püspöki látogatásokat, mindenfelől elébe vitték a betegeket és szenvedőket, és sokan meg is gyógyultak közülük. Az a különleges adománya volt, hogy felismerte az emberek közelgő halálát, s ezáltal sok feltűnő megtérést idézett elő. Saját közeli halálát is előre megmondta, bár még a legjobb egészségnek örvendett.

Saluzzóban élt egy szerzetes, aki bűnös kapcsolatot tartott fenn egy apácával. A püspök mindkettőjüket atyailag megintette, s amikor a figyelmeztetés nem használt, büntetés kiszabásával fenyegette meg őket. Szent Bernát ünnepén, aki a saluzzói ferences templom védőszentje volt, Juvenál püspök főpapi misét celebrált a kolostor templomában. Az utána következő kolostori ebéden a fent említett szerzetes megmérgezte Juvenál borát. Délután rosszullét fogta el a püspököt, s néhány nappal később meghalt.

Már halála után húsz évvel megindították boldoggá avatási perét, ez azonban ismételten elhúzódott. Végül 1890. február 9-én XIII. Leó pápa avatta boldoggá Juvenál püspököt.

BOLDOG GHEBRE MIHÁLY pap

Ünnepe: szeptember 1.
* Mertule Mariam, 1788.
† Abesszínia, 1855. augusztus 28.

A 17. század meghiúsult uniós kísérletei (lásd: Boldog Agatangelus és Kasszián, 427.. o.) után Abesszínia mintegy kétszáz évig magára maradt monofizita kereszténységével. Antoine Abbadie (1810—1897) francia kutató 1843-ban írta le az abesszin keresztények vigasztalan helyzetét. Tudósított olyan szülőkről, akik át akarták adni neki fiaikat, hogy olyan országba vigye őket, ahol vannak papok, és ahol megünneplik a húsvétot; és szólt olyan családokról, amelyek nemzedékek óta pap nélkül is megtartották vallási gyakorlataikat, és az erős mohamedán elnyomás ellenére is megőrizték hitüket.

Ghebre Mihály („Mihály arkangyal szolgája") 1788-ban született Mertule Mariamban. Tizedik életévétől kezdve kolostori iskolába járt, majd 1807-ben novíciusként kolostorba lépett; teológiai tanulmányait a doktori fokozattal fejezte be.

Minél többet tanult azonban, annál inkább kínozta valami belső nyugtalanság és a teljes igazság megismerésének vágya. A hittan jórészt a Krisztus személyéről szóló vitákban merült ki, a szerzetesi élet pedig külsőséges vallási gyakorlatokban és értelmetlenné vált formákban merevedett meg. A régi szerzetesek emlékezetében elevenen élt *A szerzetesek kézikönyve*, amely értékes kincs lehetett, de sehol sem volt már föllelhető. Ghebre Mihály nem sajnálta a fáradságot, hogy megkeressse ezt a kincset. 1815-től 1825-ig zarándokolt kolostorról kolostorra, míg végül a fővárosban, Gondarban rábukkant. Ebben a tudományos központban maradt tizenegy évig; ez idő elteltével azonban még csalódottabb volt, mint előtte. Elhatározta, hogy Jeruzsálembe zarándokol, mert remélte, hogy ott majd közelebb jut Krisztus igazságához.

Amikor egy küldöttség utazott Kairóba, hogy a pátriárkától új abunát (érseket) kérjen, csatlakozott a csoporthoz, melyet egy olasz lazarista hithirdető, de Jacobis Szent Jusztin (lásd: 414. o.) apostoli prefektus vezetett.

Kairóban nem értek el sikert. A pátriárka rákényszerített Abesszíniára egy huszonkét éves szerzetest abunaként, aki nemcsak tanulatlan, hanem erkölcstelen is volt. Ghebre Mihály az egész küldöttség előtt feltett neki egy Krisztusra vonatkozó kérdést; a válasz azonban siralmasan hangzott. Ghebre Mihály így ítélte meg: „Szellemileg Ön csak félszemű! Tudatlansága nyilvánvalóvá lett számunkra". Ennek ellenére a jelöltet püspökké szentelték, és felvette a Szalama abuna nevet. Jusztin de Jacobis Kairóból Rómába vezette csoportját. Azt hitte: ez lesz a legjobb eszköz arra, hogy eloszlassa Abesszí-

niának Róma elleni sok előítéletét. Az örök város megpillantása lenyűgözte a látogatókat, mindenekelőtt pedig XVI. Gergely pápa (1831—1846) alakja, aki kétszer is fogadta őket kihallgatáson, s nagyon különbözött Abesszínia egyházának pátriárkájától és abunájától. Hazafelé vivő útjuk Palesztinán át még egyfelé tartott, utána azonban egy időre megint elvált Jusztin és Ghebre Mihály útja.

Csakhamar úgy tűnik, mintha Ghebre Mihály megkísérelte volna, hogy ellenszegüljön a megismert igazságnak, mintha átvette volna a katolikus hit elemeit, a katolikus Egyházat azonban ki akarta volna kerülni. Nem akart szakítani abesszin egyházával, de hivatottnak érezte magát, hogy Krisztus igaz hitét, amelyet Rómában és Jeruzsálemben megtalált, minden abesszin általános hitvallásává tegye. A kairói pátriárka támogatta, és megfelelő írást adott neki Szalama abunához.

A zarándok ujjongva tért vissza hazájába. Szalama abuna azonban nem felejtette el kairói megaláztatását. Nyilvánosan elkobozta a pátriárka iratát, és rákiáltott átadójára: „Menj, te átkozott, te kiközösített!" Emez visszavágott: „Ön elutasította a pátriárka írását: ettől a pillanattól fogva önnek nincs illetékessége! Hogy akar ön, a lázadó kiközösíteni engem?"

Ghebre Mihály nagy terve, hogy az abesszin egyházat Krisztus igaz hitére vezesse, meghiúsult. Csalódottan kereste fel Jusztin de Jacobist, aki hat hónapon át naponta neki szentelte idejét, hogy vallási és teológiai beszélgetések során segítsen a keresőnek nehézségei megoldásában. Végül 1844-ben tanítója előtt letette a katolikus hitvallást.

Jusztin konvertitájában kiváló segítőre talált. Ghebre Mihály csakhamar az új alapítású szemináriumban ifjú honfitársait készítette elő a papságra. Nemsokára megírt egy nyelvtant, szótárt, és katekizmust ge'ezül, Abesszínia liturgikus nyelvén. Majd járta a falvakat, városokat és kolostorokat, hogy mindenütt hirdesse a katolikus hit igazságát. Rendkívüli műveltsége, tüzes beszédkészsége és mély jámborsága sokakat megnyert a katolikus Egyház számára.

Szalama abuna ijedten látta, mint csökken befolyása. Sikerült ellenfelét láncra vernie, két hónap múlva azonban Ubie fejedelem parancsára szabadon engedték Ghebre Mihályt. Társai a kezét és lábát csókolták, amelyek méltók lettek arra, hogy Krisztusért láncokat viseljenek. 1851. január 1-én az időközben püspökké lett Jusztin pappá szentelte, majd felvette a lazaristák kongregációjába is.

A helyzet ismét Szalama abuna javára fordult, amikor a kalandor Kassza jutott uralomra. Szalama abunában megfelelő segítőre talált nagyravágyó tervei megvalósításához. Együttesen vették fel a harcot a katolikus vallás ellen. Kiadtak egy rendeletet egy eretnek Krisztus-hitvallásról, amelyet minden abesszinnek halálbüntetés terhe alatt el kellett fogadnia. Az abesszin klérus kinyilvánította egyetértését, a katolikusok — püspökük és öt hazai papjuk köré gyűlve — elutasították. A bátor hitvallókat fogságba vetették. Jusztin de Jacobist öt hónap múlva elengedték, és katonai őrizettel a határra kísérték. A hazai papokat válogatott kínzásoknak vetették alá: hetekre

kifeszítették a lábukat egy facövekhez s így hagyták őket a perzselő napon és a hideg éjszakán is, napokon át semmit sem kaptak enni, ismételten csaknem halálra ostorozták őket.

Eközben Kasszát II. Teodorosz néven ünnepélyesen négussá, azaz császárrá koronázta Szalama abuna. Hatalma tetőpontján állott, egész Abesszínia meghajolt előtte, csak egy csoport mert ellene szegülni: Ghebre Mihály és négy társa. A négus a táborába vitette a „lázadók" vezérét. Mivel semmiféle fenyegetés nem használt, két órán keresztül ostoroztatta.

A csaknem halálra kínzottnak még két hónapon át kellett nehéz láncokban követnie a csapatot. Ekkor új ítélkezésre került sor. A négus felkelt és így kiáltott: „Ti mindnyájan, abuna és az egyház szolgái, halljátok! Titeket hívlak tanúként és bíróul. Az egész népet alávetettem törvényemnek és hitemnek. Csak ez az ember tagadta meg, hogy engedelmeskedjék nekem." — „Nem ismerem hitemnek más bíráját, mint Krisztust és földi helytartóját, a római pápát!" — „És én, én talán nem vagyok bírád?" — „A test ugyan a hatalmadban van, de a lélek nem. Szemben áll a joggal, ha az emberi erőszak kijelenti: vagy el kell fogadnod a hitemet, vagy meg kell halnod. Te, te Abesszínia zsarnoka vagy, az abuna pedig a démonod!"

Ez már elég volt! Teodorosz dühtől fulladozó hangon kiáltotta: „Katonák, vezessétek a vesztőhelyre, és lőjétek agyon!" A jelenlevő angol követ közbenjárására a halálbüntetést életfogytig tartó fogságra változtatták. Így a hitvallót a hadsereg újabb három hónapon át vonszolta végig az országon; s ez néma prédikáció volt mindenki számára, aki látta láncait és elkínzott testét. Amikor a hadseregben kitört a kolera, Ghebre Mihályt az elsők között ragadta el 1855. augusztus 28-án.

1926. október 3-án XI. Pius pápa boldoggá avatta.

SZENT KORBINIÁNUSZ püspök

Ünnepe: szeptember 8.
* Châtres, Melun mellett, 680 körül.
† 730 (?) szeptember 8.

München-Freising érseksége eredetét Korbiniánusz tevékenységére vezeti vissza, aki a 8. század elején hozzáfogott, hogy megszervezze az Egyházat Bajorországban. Életéről jól tudósít Arbeo, aki 764-től 784-ig Freising negyedik püspöke volt, és Korbiniánusz csontjait Freisingbe vitette, hogy ott ébren tartsa az első püspök emlékét. Arbeo ezzel személyes háláját is lerótta, mert gyermekkorában a szent mentette meg a vízbefulladástól.

Korbiniánusz Melun vidékéről származott. Frank eredetű apja, Waltekis röviddel fia születése előtt meghalt. Anyja — akinek a neve: Corbiniana kelta származásra utal — a saját nevéről nevezte el.

Bizonyára mélyen vallásos nevelésének gyümölcse volt, hogy Korbiniánusz visszavonult a világtól, és remeteként telepedett le egy elhagyatott templom közelében. Szentségéről csakhamar csodák tanúskodtak. Önmaga iránti szigorúsága éppúgy, mint szelídsége mindazok iránt, akik a segítséget kérték, számos hívőt vonzott remeteségéhez.

Miután tizennégy éven át élt remeteként, az emberek hozzá áramlásával együtt járó növekvő nyugtalanság arra indította, hogy távozzék. Rómába indult, hogy az apostolfejedelmek sírjánál imádkozzék, és áldást kapjon a pápától. A pápa püspökké szentelte, és vándor hitszónokká tette.

Korbiniánusz az Alpokon át visszafelé vándorolt az alemannok vidékére és Bajorországba. Theodo bajor herceg megkérte, hogy Trient vidékén tevékenykedjék, Korbiniánusz azonban jobban kedvelte a magányt. Még egyszer bejárta Felső-Itáliát. Második római tartózkodása alkalmával II. Gergely, aki 715-ben foglalta el a pápai trónt, arra utasította, hogy alapítson kolostort, s onnan induljon tevékenykedni a világba. Északra visszautaztában letelepedett Mais-Meránnál lévő Kains vidékén, amelynek pompás voltát életrajzírója kiemeli. A Korbiniánusz itáliai utazásairól szóló tudósítások nemcsak a politikai és az egyházi viszonyokról tartalmaznak értékes közléseket, hanem, ami szokatlan: az országról és az emberekről is.

Egy későbbi hagyomány szerint 724-ben Korbiniánusz követte Grimoaldnak, Theodo utódának hívását, és Freisingbe ment. Ott megtelepedett a Szent Istvánnak szentelt kolostorban, és megkezdte missziós tevékenységét.

Grimoald az egyházi tilalom ellenére vette nőül testvére özvegyét, Pilitrudot, ezért Korbiniánusz meghagyta neki, hogy váljanak el.

Amikor Korbiniánusz észrevette, hogy Pilitrud az életére tör, el akarván kerülni würzburgi Szent Kilián (lásd: 350. o.) sorsát, visszavonult Kainsba.

Grimoald halála után azonban az utóda, Hugibert visszahívta Freisingbe, ahol még néhány termékeny év várt rá.

Halála után Kainsban temették el.

Amikor az általa lerakott alapokon Szent Bonifác (lásd: A szentek élete, 247. o.) megalapította Freising püspökségét, ereklyéit visszavitték. Freising évente november 20-án emlékezik meg erről az eseményről.

A közép-európai, s különösen a bajorországi egyház korai története számára felbecsülhetetlen forrás Korbiniánusz élete.

CLAVER SZENT PÉTER jezsuita misszionárius

Ünnepe: szeptember 9.
* Verdú, 1580. június 25.
† Cartagena, 1654. szeptember 8.

Juan Pedro Claver 1580-ban született. Szülei egyszerű és jóravaló, mélyen vallásos parasztok voltak. 1593-ban meghalt az anyja, s ő röviddel ezután megkezdte teológiai tanulmányait. Az első bevezetéseket a tudós vichi püspöktől, Pedro Jaimétől kapta; ő adta fel aztán neki a tonzúrát is. Ezt követően a barcelonai egyetemen tanult, majd 1602. augusztus 7-én felvételét kérte a Jézus Társaságba. Tarragonai noviciátusa után 1604. augusztus 8-án tette le fogadalmát. Elöljárói elismerték értelmességét, az átlagot meghaladó ítélőképességét s kiemelkedő jámborságát és felebaráti szeretetét. 1605-ben tanulmányai folytatására Mallorcába küldték. Ez az idő iránymutató lett egész további életére. Itt, a pálmai Montesión jezsuita kollégiumában ismerte meg a fiatalember Rodriguez Szent Alfonzot (1531—1617), a rendház kapusát. A nyolcvanéves szerzetes példájából tanulta meg a legnagyobb hősiességet kívánó szentség kemény és szeretettől áthatott útját.

Amikor Péter huszonnyolc évesen ismét Tarragonába érkezett, engedélyt kért arra, hogy a Nuevo Reino de Tierra Firmébe (Új-Granada egy része a mai Kolumbia északi táján) mehessen. Barcelonában befejezte teológiai tanulmányait, majd Sevillából 1610. április 15-én elindult Amerikába, ahonnan aztán nem is tért vissza többé.

Pedro Claver egy volt a sok misszionárius között. Megjelenése azonban különleges jelentőségűvé vált hősies alázatossága, felebaráti szeretete és ama cél által, amelyet ez a misszió tűzött maga elé: hogy az Evangéliumot hirdesse a néger rabszolgák között.

Annak idején Bartolomé de Las Casas (1474—1566) domonkos atya javasolta, hogy az indiókat mentesítsék a munkavégzés alól, és néger rabszolgákkal pótolják őket. Francisco Ximénez de Cisneros (1436—1517) bíboros támogatta ezt az elképzelést, a spanyol korona pedig hozzákezdett, hogy néger rabszolgákat küldjön Amerikába az indiók pótlására.

Akadt egy férfi, Alonso de Sandoval atya, aki az lett a feketék számára, ami Las Casas volt az indióknak. Bár neve csaknem ismeretlen maradt, az egyháztörténet első apostolainak egyike volt, akinek eljutott a tudatába a feketék rabszolgává tételének semmivel sem menthető igazságtalansága. Neki köszönhető a cartagenai feketék közti apostolság kezdete. Sevilla érseke, Don Pedro Castro y Quiñones, akihez Claver Péter gyermeki engedelmességgel kötődött, gondoskodott ennek az apostolkodásnak a kiépítéséről.

Rodriguez Alfonz testvér alázatosságától befolyásolva Péter ismételten elutasította a papságot, de a munkatársat kereső Sandoval rábeszélésére

1616-ban mégis kérte a szentelést. A jezsuiták generálisa, Muzio Vitelleschi (1563—1645) ezt írta neki akkor: „A négerek lelki segítéséért és oktatásáért vállalt gond... olyan feladat, amelyet nagyra becsülök és nagyon dicséretesnek tekintek".

Gazdag lelki előkészületek után, amelyben a készség és a szemlélődés hősies alázattal párosult, feltétlen engedelmességben az Egyház iránt és Sandoval tapasztalt vezetésével fogott hozzá Claver Péter új apostolságához. Az első naptól kezdve olyan fenntartás nélkül adta át magát munkájának, hogy barátai csak csodálkozni tudtak, a színesbőrűek pedig tisztelettel vették körül. A néger rabszolgák fogadására szolgáló nagy amerikai kikötő Cartagena volt. Senki sem gondolt ezeknek az embereknek a nyomorúságára, betegségére, rémes haldoklására és megaláztatására, akiket a szülőföldjükön összefogdostak és szabad emberekből dolgozó állatokká tettek.

Péter egy kis cellát választott magának a jezsuita kollégium kapuja mellett, hogy minden odaérkező színesbőrűnek a rendelkezésére állhasson. Volt itt dohány, datolya, cukor és ezer más, amit a négerek szerettek. „Claver atyának voltaképpen négernek kell lennie, mert egy fehér sohasem szeretett volna minket ennyire" — mondták a cartagenai négerek.

Amikor egy galeone (ennek a kornak gyors mélytengeri hajója) felbukkant a láthatáron, Cartagena egész kikötője megelevenedett. A kikötéskor már hallatszott a jellegzetes lárma: jajgatás, kiabálás, tompa, fájdalmas és szomorú hangzavar... Az egész kikötőben csak egy vagy két ember akadt, aki arra gondolt, hogy ezek a betegségtől és kimerültségtől elcsigázott emberek Isten gyermekei és valójában szabad emberek: Claver Péter és Sandoval, aki 1622-től kezdve egyedül Péterre hagyta ezt a munkát. „Tegnap — írta Péter —, május 30-án, Szentháromság ünnepén kikötött egy nagy hajó... Azonnal odasiettünk, két hátaskosarunkat megtöltve naranccsal, citrommal és dohánnyal... Még mielőtt a hajó kikötött volna, már a betegek mellett voltunk... Cseréptörmeléken és téglákon feküdtek: ezeket használták fekhelyül; teljesen meztelenek voltak, egy szál ruha nélkül... Utat törtünk a többiek tömegén át, és a betegeket két csoportba gyűjtöttük: az egyik mellé a társam szegődött, a másikhoz én..." Még mielőtt az érkező, rabszolgákkal megrakott hajók lehorgonyoztak volna, tudta, hogy melyik népből valók az érkezett színesbőrűek, és ennek megfelelően oktatta ki a tolmácsait. Ők voltak „a jobb keze". Claver Péter keresztelési jegyzéket vezetett. 30 000-nél több keresztséget szolgáltatott ki. Minden megkeresztelt rabszolga kapott egy érmet, s a nyakában hordta, hogy felismerjék keresztény voltát. Ebben az időben — 1620 körül — fogadta meg Péter, hogy a rabszolgák örökös rabszolgája lesz: „Petrus Claver, Aethiopum semper servus." Harmincnégy évet töltött az életéből a cartagenai kikötő körzetében.

Amennyire csak lehetett, figyelemmel kísérte védencei sorsát, és gondoskodott arról, hogy hitoktatásuk folytatódjék. Ennek a férfinak az alakja, aki maga a legnagyobb szegénységben élt, kitörölhetetlenül belevésődött az odaérkező feketék mindegyikébe.

Mindezeken kívül törődött a foglyokkal és az inkvizíció foglyaival is. Egészen különleges módon szentelte magát azoknak, akik eretnekségbe estek, vagy az iszlám hívei lettek.

Élete vége felé alig aludt, vezeklő gyakorlatokat végzett vagy szemlélődött. Misztikus volt, de egyben a feketék apostola lett. Hetvenévesen sem csökkent nagy tettereje; mindig kész volt a határozott beavatkozásra s a nehézségek gyors megoldására. 1651-ben betegeskedni kezdett; le kellett mondania apostoli tevékenységéről. Amikor bénultan és fájdalmak között feküdt, önmagát és szenvedését áldozatul ajánlotta fel fekete testvéreiért.

1654. szeptember 7-én végigfutott a hír a városon, hogy haldoklik a szent. Hatalmas embertömeg gyűlt a halálos ágya köré: szerzetesek és szerzetesnők, a püspök, gazdagok és szegények, rabszolgák és gyermekek. 1654. szeptember 8-án halt meg Claver Péter.

1850. július 20-án avatták boldoggá, 1888. január 15-én — tanítójával, Alonso Rodriguezzel együtt — XIII. Leó pápa szentté avatta. 1896. július 7-én pedig ugyanez a pápa az egész néger misszió védőszentjévé tette.

BOLDOG PERBOYRE JÁNOS-GÁBOR
lazarista misszionárius, vértanú

Ünnepe: szeptember 11.
° Puech, 1802. január 6.
† Vucsangfu, 1840. szeptember 11.

Jean-Gabriel Perboyre 1802. január 6-án született a dél-franciaországi Mongesty község egy kis tanyáján, mélységesen keresztény lelkületű parasztcsaládban. Jövőjére döntő lett apja testvére, aki Páli Szent Vince (lásd: A szentek élete, 542. o.) lazarista közösségének tagjaként a legnehezebb években is a hit fenntartásán fáradozott, majd a forradalom által feloszlatott kongregáció visszaállítása után a montaubani iskolát vezette. János-Gábor két és fél évig járt ebbe az iskolába, majd érettségi vizsgát tett. Egy népmisszió hatására elhatározta, hogy hithirdető lesz Kínában, ahol 1783-ban a francia lazaristák felváltották a francia jezsuitákat. Szilárd elhatározása legyőzött minden ellenállást, még a nagybátyjáét is. Mivel azonban a forradalom és a háborúk következtében még nem állt fenn rendezett noviciátus, a nagybátyja nyújtotta számára az első bevezetést a szerzeteséletbe. 1820. december 28-án János-Gábor letehette első fogadalmait. Elöljárói Párizsba küldték tanulmányai folytatására. Legnagyobb mintaképei és tanítómesterei voltak: a teológiában Aquinói Szent Tamás (lásd: A szentek élete, 67. o.), a lelkiéletben Szent Bonaventura (lásd: A szentek élete, 352. o.), Clairvaux-i Szent Bernát (lásd: A szentek élete, 470. o.) és különösen Avilai Szent Teréz (lásd: A szentek élete, 589. o.).

Csaknem huszonkét évesen fejezte be János-Gábor teológiai tanulmányait; mivel még túlságosan fiatal volt ahhoz, hogy pappá szenteljék, tanítóként küldték a montdidier-i lazaristák kollégiumába. Két éven át folytatta itt áldásos tevékenységét. Mint később Ozanam*, tanítványait rendszeresen magával vitte a szegényekhez, betegekhez és foglyokhoz, és gyakorlatilag próbálta őket bevezetni a lazaristák alapítójának szellemébe. 1826. szeptember 23-án végre pappá szentelhették az irgalmas nővérek anyaházának kápolnájában; annál az oltárnál mutatta be első szentmiséjét, amely alá Páli Szent Vince csontjait rejtették a forradalom idején.

János-Gábort felszentelése után kinevezték a dogmatika tanárává Saint-Flour szemináriumába. Spekulatív adottsága, amely már Montdidier-ben is megmutatkozott és mély jámborsága kedveltté tették mint tanárt. Ehhez

* *Ozanam*, Antoine-Frédéric (Milánó, 1813—Marseille, 1853): a világiak szeretetszolgálatának egyik francia úttörője, irodalomtörténész, a Sorbonne tanára. Boldoggá avatása 1954 óta folyamatban van.

járult természetes nyitottsága a kor iránt. Bár mindvégig éles ellenzője volt az állami abszolutizmusnak és a gallikanizmusnak, Lamennais*-nek és körének eszméit ifjúkori lelkesedéssel fogadta magába. Lamennais római elítélése után azonban magatartása világos volt, és egyértelműen azonosult a Szentszékével. János-Gábor olyan mértékben élvezte elöljárói bizalmát, hogy már a következő évben egy kis szeminárium rektorává nevezték ki. Fiatal és lelkes lazaristákból és világi papokból létrehozott egy pompás élcsapatot, amely nemcsak az akkoriban ismét magasra csapó forradalmi hullámokkal szállt szembe, hanem a fiatalságot is magával ragadta. Bár a rábízott feladatot hűségesen teljesítette, a missziókért, különösen a kínai misszióért való lelkesedése eleven maradt. Munkája annyira megviselte egészségét, hogy az újoncmester könnyebb feladatával bízták meg.

1829-ben Louis (Lajos) testvérét a kínai misszióba rendelték. 1830-ban indult el, de útközben 1831. május 2-án Indonéziában meghalt. Négy kínai útitársát, akiket a franciaországi anyaházban szenteltek pappá, a haldokló azzal vigasztalta, hogy testvére hamarosan megérkezik. János-Gáborban egyre erősebben ébredt fel a vágy, hogy korán elhunyt testvére helyébe lépjen. Úgy tűnt azonban, hogy a háziorvos határozott ellenvéleménye meghiúsítja terveit. Csak amikor az utóbbi megváltoztatta ítéletét, vált szabaddá János-Gábor számára az út Kínába. 1835. március 21-én indult el két kísérőjével Le Havre-ból, s augusztus 29-én érkeztek meg Makaóba. A kínai üldöztetés miatt, amely végül átterjedt a hosszú ideig megkímélt Kantonra is, a francia lazaristák prokurátora, J. B. Torrette Makaó portugál gyarmatra menekült; ott mint franciát nem fogadták éppen szívesen, de legalább megtűrték. Így adódott, hogy az újonnan érkezetteknek csak az éj leple alatt volt tanácsos felkeresni a prokuratúrát, s ott nagy visszavonultságban és rejtettségben éltek. 1835. december 22-én — megint csak az éjszaka sötétjében — elhagyhatta a várost, és tengeri úton eljutott Fukien tartományba. A belső-kínai Hupe tartományt jelölték ki missziós területéül. A dzsunkán való utazást nehezítette, hogy mint idegennek a szigorú kínai törvények miatt nappal el kellett rejtőznie. Az utazás Kiangszi tartományon át Hupeig különösen keserves volt: csaknem négy hónapig tartott, részben gyalog, részben kis csónakokban a hajózható folyókon. 1836. július 27-én János-Gábor súlyos betegen érkezett céljához. Csak három nap múlva tudta elkezdeni hittérítő munkáját; hosszú útját és betegsége napjait a kínai nyelv tanulmányozására használta fel.

Felgyógyulása után elöljárója, A. Rameaux a szomszédos Honan tartományba küldte az ott élő mintegy 1500 keresztény lelki gondozására. Egy éven belül sikerült János-Gábornak felkeresnie az óriási terület valamennyi keresztényét. Eleinte egy kínai testvér kísérte. Felfedeztetés veszélye miatt

* *Lamennais*, Hugues-Félicité-Robert (St.-Malo, 1782—Párizs, 1854): pap, a modern katolicizmus egyik úttörője. 1804-ben tért meg, írásaival a pápaságot védelmezte, 1830-ban kiadta az első modern katolikus napilapot. Demokrata-liberális nézetei miatt 1836-ban kiközösítették. Hatása egész Európa filozófiájában és teológiájában érezhető volt.

éjszakánként utaztak, a nappal apostoli munkában, a keresztények oktatásában és a szentségek kiszolgáltatásában telt el. Az egyes közösségek nagysága szerint nyolc-tizennégy napig maradt egy helyen. Az utak és a közlekedési eszközök rossz állapota miatt nehéz apostolság volt ez. Ám társaival együtt minden fáradságot magától értetődően vállalt. A misszió leírásakor így nyilatkozott: „... ha bárki is önsanyargatásra és nélkülözésre vágyakozik, itt bőven talál alkalmat arra, hogy kincseket gyűjtsön az ég számára".

1838 januárjában János-Gábort kinevezték a Hupe tartománybeli Csajuenkov mintegy 2000 keresztényt számláló közösségének misszionáriusává. Csajuenkov messze a hegyek között feküdt, ezért viszonylag nagy biztonságot jelentett, bár a keresztények nagy területen oszlottak el. János-Gábornak a lelkipásztorkodás különféle területein már volt néhány szerencsés kezdeményezése. Így például amikor Isten igéjének hirdetésébe belevonta híveit, akik a vasár- és ünnepnapok délutánjain párbeszédes formában adták elő a hithirdető által megadott témákat. Hívei szerették, mert megértéssel és jó szívvel volt a szegény hegyilakók iránt. Európaiak és kínaiak egyaránt szívesen keresték fel, hogy a hegyvidék nyugalmában felüdülésre és vigasztalásra leljenek.

1839. szeptember 12-én Mária névnapját különleges ünnepélyességgel ülték meg, mert három európai pap találkozott össze: két lazarista és egy ferences (Rizzolati). Szeptember 15-én jelentették nekik, hogy hamarosan mandarinok és katonák érkeznek. Mivel rövidesen kiderült, hogy ez a népes csapat idegen misszionáriusokat és keresztényeket keres, a misszionáriusok számára nem maradt más hátra, mint a menekülés. A másik két hithirdetőnek már az első napon sikerült jelentős előnyre szert tennie az üldözőkkel szemben. János-Gábor a legközelebbi hitoktatók egyikénél keresett menedéket. Itt egy másik hitoktató árulása folytán már a következő napon letartóztatták, és megkötözve Kucsing fogházába vitték. Megkezdődött csaknem egy évig tartó szakadatlan keresztútja.

A tartomány fővárosában, Vucsangban az elfogott keresztényekkel együtt polgári és katonai bíróság előtt fogták perbe. A keresztények közül sokan elhagyták hitüket. Az állhatatosakat északra, Tatárországba történő száműzetésre ítélték. A hatóságok egész dühe az elgyengült és beteg francia papra összpontosult. Minduntalan visszatértek arra az alapvető kérdésre, hogy megtagadja-e a hitét vagy nem. Ismételten megkérdezték tőle, hogy tudja-e, hol tartózkodik a többi misszionárius. Minden tagadó választ botbüntetéssel toroltak meg. Rizzolati, aki vucsangi rejtekhelyéről figyelemmel kísérte az eseményeket, szégyenkezve közli, hogyan viselt el János-Gábor érte is negyven bambuszütést. Az alkirály, aki magára vállalta a per lefolytatását, nem tudott elérni semmit kegyetlenkedésével, úgyhogy nem maradt más hátra, mint hogy kiszabja a halálbüntetést.

Mivel a halálos ítéletet a császárnak meg kellett erősítenie, a foglyot felügyelőire bízták. Hősies állhatatosságával, állandó szelídségével és türelmével sikerült megnyernie ezeknek a hétpróbás és durva embereknek az

elismerését. Ezt használta fel Rizzolati, hogy a fogolyról közvetítők révén gondoskodjék. 1840. szeptember 11-én a császár megerősítette a halálos ítéletet. Ugyanazon a napon kivégezték. Már 1843-ban megkapta az Isten tiszteletre méltó szolgája címet, 1889. november 9-én pedig boldoggá avatták.

GENOVAI SZENT KATALIN özvegy

Ünnepe: szeptember 15
* Genova, 1447. április/május.
† Genova, 1510. szeptember 14/15.

Caterina dei Fieschi 1447 áprilisában vagy májusában született Genovában. Apja, a hatalmas Fieschi családból származó Giacomo, aki 1438—1439-ben Nápoly alkirálya volt, Katalin születése előtt meghalt. Anyja, a genovai nemes Francesca di Negro nevelte fel Katalint négy testvérével együtt.

Katalin életének időszaka egyike volt a liguri köztársaság történetében a legviharosabbaknak. A guelf Fieschi és a ghibellin Adorno család közti állandó harc ideje volt ez.

A liguri köztársaság politikai változásai 1464-től kezdve még zavarosabbak lettek. Városharcok és háborúk dúltak. Genova gazdasági helyzete Konstantinápoly eleste (1453), Perának és a Fekete-tenger melletti birtokainak elvesztése után súlyossá vált. A lakosságot igen megviselték a háborúk és a drágaság, és többször is meglátogatta a pestis, amely 1493 és 1494 folyamán pusztított a legerősebben.

Mindezek ellenére gazdag és eleven humanista kultúra virágzott fel. A vallásosság olyan érsektől, mint amilyen az 1463 óta uralkodó Paolo Fregoso volt, nem kapott ösztönzést, mégis kibontakozott a megújulás. Ebből a háttérből kell tekintenünk Katalin alakját.

Családi és várospolitikai okokból Katalint már tizenhat évesen férjhez adták Giuliano Adornóhoz, aki akkor Scio sziget kormányzója volt. Katalin külső szépségének megfelelt gazdag lelki élete: tizenkét éves korától az imádságnak szentelte magát; szeretet és részvét ragadta meg Krisztus szenvedése iránt. Nem ilyen volt férje, „aki miatt annyit szenvedett, hogy alig bírta elviselni az életet".

Mivel Giuliano elhanyagolta, házasságának első öt évében magába zárkózott. „Menekült e világ embereinek társaságától, szomorúság látszott rajta, amely elviselhetetlen volt a számára anélkül, hogy tudta volna, mit is akar." Visszahatásként azután következett egy olyan korszak, amelyben Katalin megkísérelte, „hogy úgy tegyen, mint mások", anélkül azonban, hogy békére lelt volna. Csaknem a kétségbeesés határáig jutott el, és 1473-ban, ünnepének vigíliáján Szent Benedekhez fordult. Másnap nővére tanácsára, aki már jó ideje a Madonna delle Grazie kolostorban élt, elment a nővérek gyóntatóatyjához. Alig térdelt le, teljesen váratlanul „végtelen istenszeretet" ragadta meg „szegénységének, hibáinak és Isten jóságának belső szemlélésével", úgyhogy csaknem eszméletét vesztette, mialatt „izzó szeretettel hangzott fel benne: Soha többé a világot, soha többé a bűnt!"

Néhány hónappal ezután férje, Giuliano is megtért. Katalinnal együtt letelepedett a pammatonei kórház egy melléképületében, s a betegek és szegények szolgálatának szentelték magukat. Katalin megtérését négyéves vezeklés követte. Gyakran gyónt, és mindennap szentáldozáshoz járult (ez abban az időben egészen ritka volt). Az 1477-től 1499-ig tartó második korszakot az jellemezte, hogy nem volt pap lelkivezetője. Csak belső sugallat vezette Katalint, tiszta szeretet, amely teljesen áthatotta, átformálta, és teljesen másoknak, felebarátainak a szolgálatára indította. Ezt a mozzanatot így írta le a *Lelki párbeszéd*ben: „Sohasem akarom — mondja a Lélek —, hogy választhass, mindig mások akaratát kell tenned. Ezekben a gyakorlatokban (mindenféle jámbor tevékenységben) formállak; meglátom majd, hogy mire lesz szükség, mert a tetszés és nemtetszés minden rendetlenségét ki szeretném kapcsolni. Meg akarlak tisztítani minden tökéletlenségtől, és nem szeretném, hogy valaha vesztegelj, akár tetszésből, akár nemtetszésből. Olyannak kell lenned, mintha meghaltál volna. Ezt pedig a tapasztalat által szeretném meglátni, mert olyan próbák elé akarlak állítani, amelyeket jónak látok." 1489-ben a pammatonei kórház vezetőjévé választották, és nyolc évig maradt ebben a szolgálatban. 1497-ben meghalt Giuliano.

A harmadik, 1499-ben kezdődött szakaszban befejeződtek szigorú böjtjei. Cattaneo Marabotto (aki megírta az életrajzát, és lelki üzenetének az áthagyományozójává is vált) lett a lelkivezetője. Tanítványok csoportja sereglett köréje: papok, szerzetesek és világiak, s a tevékenységük révén kórházak, közhasznú zálogházak, oratóriumok, mindenekelőtt pedig az isteni szeretet testvérületei vagy társaságai. Ez a „tisztulás" korszaka volt, a nagy misztikus próbatételeké, a betegségeké, amelyek Katalint 1506/1507 óta kínozták, és haláláig kísérték. Katalin számára Isten szeretet, tiszta, egyszerű szeretet. Katalin válasza is szeretet. „Szeretetem oka — mondta Katalin gyakran — nem más, mint ez a szeretet." Egyébként nem volna igazi szeretet, „hanem beszennyezné az önszeretet". És az önszeretet Katalin számára „mindig az igazi szeretet ellentéte".

Romlatlan testét Genovában őrzik. 1737-ben avatták szentté, miután 1684-ben a Genovai Köztársaság a város védőszentjévé választotta. 1944 óta az olasz kórházak egyik védőszentje.

CAMPOROSSÓI SZENT FERENC MÁRIA
kapucinus testvér

Ünnepe: szeptember 16.
* Camporosso, 1804. december 27.
† Genova, 1866. szeptember 17.

Giovanni Croese, amint Ferenc testvért hívták családi nevén, 1804-ben született a Ventimiglia melletti Camporossóban. Mivel már nagyon korán segítenie kellett a paraszti munkában apjának és testvérének, nem járhatott iskolába. Húszévesen belépett a kapucinus rendbe, és ekkor kapta a Ferenc Mária nevet. Ezt a szegény, egyszerű pásztort választotta ki Isten, hogy elvigye az örömhírt a szegényeknek. Először a konyhán dolgozott és betegápoló testvér volt, utána pedig koldulóbarátként járta Genova utcáit, hogy a testvérek és sok szegény számára összekoldulja az életük fenntartásához szükségeseket.

Csakhamar megmutatkozott, hogy a szegény koldus voltaképpen nagy ajándékozó. Alig tudott eleget tenni a sok tanács- és segítségkérésnek. Mihelyt reggelente kilépett a kolostor kapuján, máris körülfogták, s déli hazatérésekor is sokan vártak már rá: magas- és alacsonyrangúak, szegények és gazdagok. Az egyszerű testvér hathatós imájába ajánlotta magát sok pap és prelátus, köztük a későbbi genovai bíboros, Alimonde és a novarai Gentile püspök is. „Tizennégy éven át láttam hazatérni — tanúsítja egy szerzetestársa —, gyakran szakadt róla az izzadság, bőrig ázott, télen didergett a hidegtől, de Ferenc Mária testvér kimeríthetetlen türelemmel hallgatott meg minden kívánságot." Mindehhez járult még annak terhe, hogy számtalan levélre kellett válaszolnia. Nemsokára pedig egyre több rendkívüli kegyelemadomány nyilvánult meg Ferencen: jóslatai beteljesedtek, belelátott az emberek lelkébe, közbenjáró imádsága gyógyulásokat idézett elő. Csakhamar mindenfelé beszéltek róla. Szent életmódja miatt csak *Padre Santo*-nak, szent atyának nevezték.

Szegények körében végzett apostolkodása során példaképe és serkentője az Úr volt, akit azért küldött Isten, hogy a szegényeknek elhozza az örömhírt (Lk 4, 18), és aki a kereszthalál önkiüresítésével végbevitte a megváltás művét. Ferenc arra törekedett, hogy megfeszített Mestere nyomdokába lépjen. Egy tányér leves és némi kenyérmaradék elegendő volt neki táplálékul. A hús, gyümölcs és édesség fényűzésnek tűnt számára. Mivel az Emberfiának nem volt hová lehajtania fejét, ő is a legszegényesebben rendezte be celláját: kicsi és csupasz volt, csupán egy nagy kereszt függött a falon. Ágyát, amelyben sem matrac, sem szalmazsák nem volt, durva takaró födte, párnaként egy fahasáb szolgált.

Szenvedett amiatt, hogy a nap folyamán olyan kevés ideje jut imádságra. Számtalan ügyért kellett imádkoznia, imádkozott hát koldulás közben, s ezt többször megszakította, hogy valamelyik közeli templom szentségháza előtt imádságban töltsön el egy órát. A csupasz kövezeten térdelt csaknem mozdulatlanul, kezeit összekulcsolva, szemét rezzenéstelenül a tabernákulumra szegezte. Ha megszaporodtak a figyelmébe ajánlott ügyek, éjszakáit is közbenjáró imákra kellett fordítania. Talány marad, hogy volt képes feltört és daganatoktól kínzott lábán és térdein egész éjszakákat is átvirrasztani imádkozva.

Genova pánikba esett, amikor 1866 augusztusának első napjaiban kitört a pestis. A kórházak csakhamar zsúfolásig megteltek, és gazdagon aratott a feketehalál. A város népének szenvedése és aggodalma nagyon a szívére nehezedett a „Padre Santo"-nak, mivel huszonnyolc éven át mint koldulóbarát teljesen összeforrott ezzel a néppel. Amikor rendtestvérei átvettek egy nagy járványkórházat, szerette volna a betegeket szolgálni. Felettesei gyenge egészségi állapota miatt elutasították kívánságát, de azt megengedték, hogy a betegeket felkeresse a városban. Ferenc testvér buzgósága sem kíméletet, sem félelmet nem ismert: házról házra, ágytól ágyig sietett, és éppen a legelhagyatottabbakra fordított különleges gondot. Jól ismerte Genova életét, bűnös üzelmeit. Szilárdan meg volt győződve arról, hogy ez a pestis Isten büntető ítélete. Elhatározta tehát, hogy e szegény emberekért engesztelésül ajánlja életét Istennek. Isten pedig szaván fogta a szentet. Néhány nappal később súlyos betegen vitték a betegek cellájába. „Isten hív — mondta környezetének —, engedjétek, hogy hozzá menjek! Készen vagyok, és ezerszeresen boldognak érzem magam, ha Isten elfogad áldozatul." Három nappal ezután hazatért Istenhez Ferenc testvér, halála után pedig a pestis nem szedett több áldozatot.

Halálát követően csakhamar emlékművet állított Genova polgársága „Padre Santo"-jának a híres temetőben. Hogy mindenki, még a legszegényebbek is részt vehessenek az emlékmű felállításában, egy-egy embernek csupán négy fillérrel kellett hozzájárulnia. Talapzatának felirata így hangzik: „Krisztus kis szegénye, aki egyaránt boldog volt az adakozásban és az elfogadásban, mindenki fájdalmára és ínségére juttatott kenyeret, tanácsot és vigasztalást. Szigorú és szent szerzetesi életét engesztelő halálával koronázta meg az 1866. évi járvány kezdetén."

A szegények apostolát 1929-ben boldoggá avatták. 1962. december 9-én, a II. Vatikáni zsinat első ülésszakának végén XXIII. János pápa a világ csaknem valamennyi püspökének jelenlétében avatta szentté.

BINGENI SZENT HILDEGÁRD bencés apátnő

Ünnepe: szeptember 17.
° Bermersheim, 1098.
† Rupertsberg, 1179. szeptember 17.

Az egyháztörténelem viharosan mozgalmas korszaka volt a 12. század: megkezdődtek a keresztes háborúk, a pápa és a császár között viszálykodás dúlt, Európát egyházpolitikai ellentétek osztották meg, s egy ellenpápa fellépésével a pápaságon belül is megoszlás támadt.

Hildegárd 1098 nyarán látta meg a napvilágot a Rajna-vidéki Vermersheim családban, melynek neve ma is él Bermersheim falu nevében. Közismertté Bingen városáról kapott nevén vált. E város közelében a rupertsbergi bencés apácakolostornak évtizedeken át apátnője volt.

Szent Hildegárd a középkor nagy női szentjei közé tartozik. Clairvaux-i Szent Bernát (lásd: A szentek élete, 470. o.) mellett ő is világossága volt századának, és olyan tisztelet övezte, amely egészen egyedülállóvá teszi.

A korabeli szokásoknak megfelelően Hildegárd nagyon fiatalon került a bencés apácák közé, hogy felneveljék. Első kolostori otthona Disibodenberg volt, ahol édesanyja egy barátnője vagy esetleg rokona, Boldog Jutta (1090 körül—1136) alapított kolostort. Hildegárd, akit szülei jámborul az apácák nevelő gondoskodására bíztak, hamarosan önként Istennek ajánlotta az életét. 1112—1115 között Bambergi Szent Ottó (lásd: 330. o.) püspök kezéből kapta a szerzetesi fátylat.

Amikor 1136-ban meghalt Jutta, a nővérek Hildegárdot akarata ellenére választották apátnőjükké. Gyenge alkata és betegsége miatt is tiltakozott a választás ellen, betegsége még a járásban is akadályozta. De csak a teste volt gyenge, lélekben erős volt, mint a bibliai erős asszony. Később írásaiban is, tevékenységében is férfias elszántságról és tetterőről tett tanúságot.

Zseniálisan tehetséges volt. Írásai közül a legjelentősebb misztikus-látomásos trilógiája: a rupertsbergi Scivias-kódex, *Az Úr utainak ismerete* (dogmatikus tartalmú), *Az érdemszerzés könyve* (erkölcstannal és erényekkel foglalkozik) és *Az isteni művek könyve* (a misztikus kozmológiát tárgyalja). A természettel és a gyógyítással foglalkozó írásai miatt az első német tudósnőnek és orvosnőnek is szokták nevezni, de hívják úgy is, hogy „a 12. század csodája" — nemcsak életszentsége, hanem tudománya miatt is.

Ám Hildegárd valójában inkább művész, mint tudós, akit Isten gazdag képzelettel és művészi érzékkel áldott meg. Művészi alkotóerejét a latin nyelvben is megcsillogtatta. Költeményei és dalai a középkori irodalom szakértői szerint csak a Sankt Gallen-i Boldog Notker (lásd: 192. o.) műveihez hasonlíthatók. A muzsika is a vérében volt. Szép daljátékát, *Az erények*

körtáncát a nővérek eljátszották a rupertsbergi kolostorban és Bingenben. Különösen a rupertsbergi kolostor építésekor mutatkozott meg, hogy mennyi szellemi energia rejlik benne. Sok cselekedete nemcsak a 12. században, hanem ma is csodálatra méltó, ha meggondoljuk, hogy egy gyenge nőről, sőt, egy apácáról van szó.

Látnoki adottsága miatt „a német prófétanő" nevet kapta, ami nem annyira a jövendőmondást, mint a jelen események megértését jelentette. Éppen ebből fakadt sok fájdalma, vajúdása, mert különleges látása következtében egészen más tanácsokat kellett adnia, mint amilyeneket az emberek vártak volna tőle.

Önmagáról csak így nyilatkozott: „egy nyomorult nőszemély", „törékeny ember, akiben semmi állandóság nincs, hamu a hamuból és por a porból". Csak azt mondta és azt írta, amit valaki más oltott beléje: „A megnyílt égből lángoló fényesség jött felém, olyan, mint a villám fénye. Áthatolt a fejemen, és lángba borította egész keblemet és szívemet, de nem égetett, csak melegített, ahogy a napfény melengeti a tárgyakat. És hirtelen megnyílt előttem a zsoltárok és az evangéliumok értelme... Mindezt láttam és hallottam és mégis vonakodtam attól, hogy leírjam mindaddig, amíg Isten ostorával betegágyba nem hajtott engem. Amikor aztán ott írni kezdtem, visszatért az erőm és felépültem a betegségből."

Hildegárdot egyre többen keresték fel bonyolult, nehéz ügyekben jó tanácsért: papok és püspökök küldöttei, világi nagyságok követei és egyszerű emberek. Több száz a ránk maradt levelek száma, amelyeket Hildegárd a hozzá tanácsért fordulóknak, vagy olyanoknak írt, akiknek Isten általa üzent. Leveleit pápák, hercegek és püspökök olvasták. Merészelte, mert tennie kellett, hogy kora legnagyobbjai lelkiismeretéhez szóljon.

1147—1148-ban Szent III. Jenő (lásd: 347. o.) pápa Trierben tartózkodott, mert éppen zsinat ülésezett ott. A mainzi érsek beszélt neki Hildegárdról. Akkor a pápa kinevezett egy szakértőkből álló bizottságot, hogy a helyszínen tartsanak vizsgálatot. A bizottság vezetője, Albero (1080 körül—1152) püspök a következő jelentést tette: „Egy szenttől jöttünk vissza. Ez az apáca minden földi mérték fölött áll. Értelme, gondolkodása és beszéde nem ebből a világból való." A pápa megkérdezte: „Gyakorolja a szeretet cselekedeteit?" A püspök gondolkodás nélkül válaszolta: „Úgy bánik a nyomorékokkal és koldusokkal, mintha az anyjuk lenne." A pápának még egy kérdése volt: „Alázatos lélek?" — „Nem fukarkodtunk a próbatétekkel, hogy megpróbáljuk alázatosságát — felelte Albero —, de biztosíthatjuk Szentségedet arról, hogy életünkben sehol nem találkoztunk nagyobb alázatossággal. De az alázatosság olyan méltósággal és fenséggel párosult benne, hogy olykor a legszívesebben térdet hajtottunk volna előtte, hogy a tiszteletünket méltó módon kifejezzük!" És akkor előlépett Clairvaux-i Szent Bernát és fénylő szemekkel, nagyon határozottan így szólt: „Amit hallottunk, az Isten üzenete. Ezekben a nehéz időkben Isten egy szegény kolostori cellában világosságot gyújtott, hogy vigasztaljon és utat mutasson. Szentatyám, a te feladatod arról gondoskodni, hogy ez a világosság véka alatt ne maradjon!"

III. Konrád császárnak, aki tanácsért és imádságért fordult hozzá, mert „rég nem úgy élek, ahogyan élnem kellene" — írta, ezzel a tömör megjegyzéssel zárja válaszát: „Javulj meg, hogy ne kelljen napjaid felett bánkódnod." Barbarossa Frigyes meghívta egy tárgyalásra ingelheimi palotájába, s 1163-ban kiváltságlevelet állított ki kolostora számára, de a császár minden kedveskedése sem akadályozta meg Hildegárdot abban, hogy világosan kifejezze rosszallását, amiért a császár megakadályozta az egyházszakadás felszámolását azáltal, hogy újabb ellenpápát állított. „Vigyázz — írta neki —, nehogy a legfőbb Király szemed vaksága miatt elvessen téged!"

Hildegárd küldetése azonban elsősorban a papsághoz szólt. A papság és a szerzetesség elvilágiasodott, sok tagja elmerült különféle evilági ügyekben. A püspökök és az apátok közül nem egy szívesebben forgatta a kardot, mint hogy a pásztorbotot tartsa a kezében. A legjobbak pedig gyakran egymás közti vitákkal felcserélték erejüket. „Mindaddig, amíg a földi királynak szolgálunk, elhanyagoljuk a mennyei Király belső szolgálatát" — korholja az egyik püspököt, aki Barbarossa Frigyes szolgálatában serénykedett. — Egy alkalommal meghívták Kölnbe, ahol szólnia kellett a katarok ellen. Meg is tette, de utána megdöbbentő vádat emelt a papok ellen: „Istent nem ismertek, embertől nem féltek. Nem olyan prédikátorok vagytok, amilyennek Isten látni akar benneteket. Részben lovagok, részben szolgák vagytok... gőg, dicsőség, szórakozás — ezek jegyében telik életetek. Az Egyház pilléreinek kellene lennetek, de magatok is romokban hevertek a földön."

Háromszor vagy négyszer hosszú utakat kellett megtennie, mert hívták, vagy lelkiismerete szava késztette. Járt Svábországban, Franciaországban, a Mosel-folyó mentén egész Lotharingiáig, a Rajna mentén pedig egészen a Ruhr vidékéig. Híres férfi- és női kolostorok káptalantermeiben állt a szerzetesek előtt Hirsauban, Maulbronnban, Kitzingenben, Werdenben és másutt. „Az élet igéit" hirdette a papságnak, a püspököknek és a népnek Würzburgban, Bambergben, Trierben, Metzben és Kölnben. Vigasztalt, bátorított, keltegette a lelkiismereteket, bűnbánatra indította a lelkeket, és békét közvetített.

A nép köréből férfiak és nők, elsősorban szomorú édesanyák sokan keresték fel kérdéseikkel és bajaikkal. Rupertsberg kolostora távoli vidékek rászorulói számára is menedékhely lett, sőt, a szent apátnő híre az ország határain is túl terjedt. Állandóan élt a kolostorban „hét szegény matróna", azaz hét elhagyott szegény özvegy, akik életük utolsó idejében mégiscsak kaptak valami jót a földi élettől. Különösen a betegek áradtak seregestül a kolostor felé. Tudták, hogy a kolostornak gondosan ápolt gyógynövénykertje van, s hogy a falak között kenetekből, teákból és gyógycseppekből nagyszerű gyógyszertár rejtőzik, és ami ezeknél is fontosabb: anyai kézre találnak és olyan anyára, aki saját tapasztalatából ismeri a gyengeséget és a gyógyítás tudományát.

Minden dicsőítő szónál, amellyel tudományát és tehetségeit magasztalták, többet mond az a megállapítás, amelyet életrajza már az ifjú Hildegárdról elmond: „A szívében olyan szeretet lángolt, amelyből senki emberfia nem

volt kizárva." És a másik megállapítás, amely attól a Gembloux-i Wibert szerzetestől származik, aki Hildegárdnak utolsó éveiben titkára volt: „Szeretetből mindenki szolgálója lett, állandóan készen arra, hogy a pillanat hívását kövesse... úgyhogy elmondhatta az Apostollal: Mindenkinek mindene lettem, hogy mindeneket megnyerjek."

Ugyancsak Wibert így írja le a rupertsbergi kolostor életét: „A nővérek és mesternőjük egy szív és egy lélek. Buzgók Isten szolgálatában, fegyelmezettek, éberek, egymás iránt figyelmesek — minden áhítatot és békét sugároz. Vasárnaponként pihennek a szövőszékek, az orsók, a tollak. Szent hallgatásban figyelik a jámbor olvasmányokat és éneklik a liturgia énekeit. Hétköznapokon azonban serényen dolgoznak: fonnak, szőnek, varrnak pirkadattól alkonyatig. A tétlenséget nem tűrik, s nem esik egy fölösleges szó sem. A kolostor termei nagyon egyszerűek, de szépek. Csővezeték viszi a friss vizet minden munkaterembe. Igen sok vendég jön-megy. Szolgák sürögnek-forognak. Az apátnő pedig teljes egyszerűségben, de méltóságosan irányít. Keresi, hogy mindenkinek mindene lehessen. Soha nem tétlenkedik."

Ám a bencés szellem, amelyben Hildegárd élt és nevelt, visszatetszést keltett a nemesi származású kisasszonyok némelyikében, akik csak neveltetés céljából tartózkodtak a kolostorban. Hildegárd így ír erről: „Haraggal néztek rám, a hátam mögött engem hibáztattak és azt mondták, hogy a kolostori szabályzat fegyelme számukra elviselhetetlen teher."

Ennek ellenére nem szabad úgy elképzelnünk Hildegárd kolostorát, mint valami örömtelen börtönt. Épp ellenkezőleg: derű és mértéktartó bencés aszkézis hatotta át az életüket. A szigorú vezeklésről Hildegárd ezt írta: „Az olyan föld, amit az eke össze-vissza szabdal, aligha fog rendes termést hozni. A túlságosan szigorú aszkézis megfosztja erejüktől az erényeket, és nem terem mást, csak büszkeséget. Mindent úgy kell elrendezni és szabályozni, hogy közben a szív öröme meg ne szökjék."

Egy évvel a halála előtt Hildegárd nagyon közel került a kereszthez, ahogy ez Isten minden szolgájával megtörténik. Egy ifjú lovag, aki a mainzi érsek ellensége volt, és akit az érsek kiközösített, Hildegárd kolostorában keresett menedéket. Az apátnő és egy pap színe előtt bűnbánatot tartott, és a szentségeket felvéve halt meg. Hildegárd elrendelte, hogy a kolostor temetőjében temessék el. Akkor az érseki kancellária, ahol az ifjút mint kiközösítettet tartották számon, követelni kezdte, hogy vegyék ki a sírból holttestét és ássák el a temetőn kívül, mert nem méltó arra, hogy megszentelt földben, a hívők között nyugodjék. Hildegárd következetesen tiltakozott a halott háborgatása ellen, és saját kezével egyengette el a sírhalmot, hogy meg ne találják, hová temették. Levelet írt Mainzba, amelyben az egyházi hatósággal szemben tanúsított „engedetlenségét" azzal magyarázta, hogy viselkedésére „az igaz Világosságtól" kapott utasítást. A mainzi prelátusok azonban ezt nem fogadták el, s az „engedetlen" apátnőt nővéreivel és kolostorával együtt interdiktum alá helyezték. Egy szerzetesnek el kellett vinnie a kolostorból az Oltáriszentséget, a harangokat nem húzhatták meg, és elhallgatott a zsolozsma is. Hildegárd személyesen sietett Mainzba, majd újra

tollat ragadott, és az Itáliában tartózkodó érsekhez fordult, de hiába, az érsek hajthatatlan maradt. Hildegárd nem hagyta annyiban a dolgot. Végül ezt írta az érseknek. „Kaptam egy látomást: jobb nekem, ha emberek kezébe esem, mintha megszegem az én Istenem parancsát." Hosszas tárgyalásokra és befolyásos emberek közbenjárására volt szükség ahhoz, hogy az érsek végül feloldja az interdiktumot.

Nem sokkal ezután Hildegárd a halálra készült. 1179. szeptember 17-én hajnalban költözött át ebből a világból, hogy az örök haza felé vivő hosszú zarándokút fáradalmaitól végre megpihenjen. Nemcsak a rupertsbergi apácák siratták, hanem messzi vidékek népe is, mert valamennyien anyjukat veszítették el benne.

Halála után a renden belül főként az általa alapított kolostorokban tisztelték, sírjához zarándokok jártak, s a 13. századtól a hagiográfiában szentként tartják számon. A hivatalos szentté avatást többször is elindították, de a lezárásig nem jutott el. A 19. század elején a kolostorok feloszlatása után Hildegárd tisztelete Eibingenben élt tovább. Az egész bencés rend 1916. szeptember 17-én vette fel ünnepét a naptárába.

COPERTINÓI SZENT JÓZSEF minorita, pap

Ünnepe: szeptember 18.
° Copertino, 1603. június 17.
† Osimo, 1663. szeptember 18.

1663 októberének elején a minoriták rendfőnöke azt a megbízást adta ki, hogy írják meg a rövid idővel azelőtt meghalt József atya életét: „Stílusa legyen egyszerű, világos és szerény, hasonló József atya boldog lelkéhez. Nem akarom, hogy frázisok legyenek beleszőve, vagy hogy a kifejezés előkelőségét keressék benne. Azt sem akarom, hogy Isten szolgáját, akiről szó van, dicsőítsék."

Amikor József meghalt, egész Európában ismerték a nevét, pedig nem alapított új rendet, nem írt egyetlen könyvet sem, nem kezdett új lelkipásztori módszereket. Nemcsak képtelen volt arra, hogy politikai és tudományos okossággal belekapcsolódjon az Egyháznak a kezdődő felvilágosodással és az állami abszolutizmussal folytatott vitájába, hanem hiányzott belőle az a gyakorlatiasság is, amelyet egy kolostori tisztség viselése megkíván. Úgy tűnik, hogy József ezen a téren az apjára ütött, aki jó ember volt ugyan, de nem értett sem a pénz, sem a birtok kezeléséhez. Amikor várandós felesége látta, hogy megint jön a végrehajtó, az istállóba menekült; ott hozta a világra Józsefet. Az anyát komoly, kemény nőnek mutatják be. József elsősorban hevességét illetően hasonlított hozzá: egyszer késsel támadt valakire, azért anyja egész éjszakára kizárta a házból, miután összetört rajta egy botot.

Az iskolában alig ért el eredményt. Sokkal jobban vonzotta a templom és az istentisztelet; egyre jobban megnyilvánult egy sajátsága és adottsága, amely egész életét meghatározta: gyakran — mintha nem is volna jelen — teljesen magába merült és érzéketlenné vált minden iránt, ami körülötte játszódott le. Ez aztán csakhamar valódi eksztázissá fokozódott. Meglehetős bizonyossággal tanúsították, hogy hetedik vagy nyolcadik életévében „önkívületbe" esett, s teljesen megragadták belső élményei, mégpedig zenével kapcsolatban. Ezért kapta társaitól a „tátott szájú" gúnynevet.

Hozzájárult mindezekhez, hogy nyolcadik és tizennegyedik életéve között betegségek választották el a külvilágtól és pajtásaitól. Kelevényeinek látványa és bűze még anyja számára is nehézzé tette az ápolást. Amikor József végül meggyógyult, nem tudta megtanulni, hogy kapcsolatot teremtsen a mindennapi élet dolgaival; belső élményeinek elhatalmasodása és szemlélődő befeléfordulása nem is engedte meg a normális foglalatosságot és életmódot. Arra gondolt, hogy kolostorba lép; tizenhét évesen fel is vették a kapucinusok laikus testvérnek. Gyenge egészsége és a kolostori munkákban való használhatatlansága miatt azonban nyolc hónap múlva elbocsátották.

Ahogy maga elbeszélte, úgy tűnt neki, mintha akkor a szerzetesruhával együtt az eleven bőrét is lehúzták volna róla.

Örömére azonban — némi nehézségek után — szolgaként felvette egy minorita kolostor. Itt megtanult olvasni és írni, s végül becsületessége és jámborsága miatt felvették a rendbe is. 1628-ban pappá szentelték.

Copertino közelében a Santa Maria de Grottella kolostorba osztották be. Külső élete és szolgálata éppen olyan egyszerű volt, mint azelőtt; belső világossága, egy teljesen egyszerű és erős lélek fénye azonban nem maradhatott elrejtve. A bűnösök kedvet nyertek a jóra, a zaklatottak békét, az elnyomottak örömet, a szenvedők vigasztalást és segítséget kaptak tőle. Belső élete azonban különösen ekszтázisokban nyilvánult meg, s ezek olyan gyakoriak voltak, hogy életrajzírója elmondhatta róla: „Eksztatikus életet élt." Lelkét egyszerűen lenyűgözte Isten nagysága és szeretete.

József esetében az ekszтázis nemcsak abban állt, hogy szellemi képességeit magához ragadta Isten és kikapcsolódtak érzékszervei, hanem sokszor és hosszasan lebegett is. Levitációnak, lebegésnek azt a jelenséget nevezik, amikor valaki minden külső segítség nélkül a gravitációtól független állapotba kerül. Józsefet sokan látták a föld felett lebegni vagy repülni. Egyszer egy kolostorban egy festmény volt rá olyan hatással, hogy amikor elment mellette, felrepült a Megfeszített képéhez, és mintha szoborként odaerősítették volna, hosszú ideig ott maradt. Máskor mise közben emelkedett föl 30—50 cm magasságba és merült el teljesen a misztérium szemlélésében. Az is megtörtént, hogy társával belépett egy templomba, s az ének hallatára fölemelkedett, de magával ragadta társát is és előrerepült vele a tabernákulumhoz.

A fizikusok keresik a jelenség magyarázatát, és éppen József az, akire bizonyítékul hivatkozhatnak, mert annyi szemtanúja volt lebegéseinek. Magyarázatot mind a mai napig nem találtak.

Ha egy vallásos emberen valami rendkívüliség válik láthatóvá, a jámbor és kíváncsi embereket magához vonja. A nép és a nemesség Maria de Grottellába indult, hogy láthassák az atyát és beszéljenek vele, rendi elöljárója pedig misszionáriusként küldte az egész tartományba. Az általa keltett feltűnés az egyházi elöljárók előtt sem maradhatott elrejtve. Egy püspöki helynök kételkedve írta róla: „Egy harminchárom éves ember a Messiást játssza; egész néptömeget vonz maga után." Az ügy ebben az egyébként is felkavart időben nem tűnt jelentéktelennek. Józsefet az inkvizíció kivizsgálás végett Nápolyba idézte. Itt — mint később Rómában sem — semmiféle hamisságot nem sikerült azonban megállapítani, mégis át kellett települnie egy olyan kolostorba, ahol rejtetten élhetett. 1639-ben azután rendi atyjának, Assisi Szent Ferencnek a sírtemploma melletti konventbe került. Tizennégy évig maradt Assisiben.

Az inkvizíciónál történt feljelentés, kihallgatásai és áthelyezése mélyen érintették. Ellenszegülés és levertség kísértette; olyan magatartások, amelyeket saját tanúsága szerint azelőtt nem ismert. Két évig „olyan kevés fény jutott a lelkébe, mint a parányi ablakon át a cellájába."

József azonban sohasem kereste a kényelmet. Magától értetődőnek tűnt számára, hogy az első arcvonalban álljon, és a gonosz támadásait saját magán tapasztalja meg. Megtörtént, hogy szerzetestársai reggel félholtan találták a templomban, ahol éjszakai imádságát végezte és a sátánnal viaskodott, akinek ijesztő alakját gyakran testileg is látta. A gonosz sötét szakadékát azért tapasztalta meg olyan erősen, mert a másik oldalon rendkívül erősen élte át Isten hatalmas világosságát.

A formát, ahogy József Isten közelségére válaszolt, az eksztázisra való egészen különleges képessége és adottsága jellemezte. Benne a testi földhözkötöttség és a lelki szárnyalás, a normális érzékelhető élet és a vallási elragadtatás közti egyensúly olyan ingadozó volt, hogy csak egy kis indíték kellett, és máris „önkívület"-be esett. Elég volt számára, ha Jézusról vagy Máriáról, vagy a mennyországról hallott, és hatalmas sóhajtással máris eksztázisba esett. Ezután már nem érzett semmit. Ő maga mondta: „A lélek királynőhöz hasonlít, akinek a testi érzékek a szolgálói. Ha a lélek a király lakába lép, az érzékek kívül maradnak, és semmiféle inger sem mozgatja meg őket. Maga a lélek pedig teljesen Teremtője birtokába kerülve nyugszik."

Legerősebb élménye volt mindennap a szentmise. Közben minduntalan eksztázisba esett, úgyhogy szentmiséje esetleg öt óra hosszáig is tartott. Jézus halála vagy más esemény, amelyről az olvasmányokban szó esett, annyira hatott rá, mintha akkor történt volna. Egy virágvasárnapon a passió e szavainál: „A keresztre vele!" — szinte halottként zuhant a földre, és ezalatt saját szavai szerint valóban közel járt a halálhoz. Hasonlóképpen összeesett egyszer Pál megtérésének ünnepén e szavaknál: „Saul, Saul, miért üldözöl engem?" (ApCsel 9, 4); hátrahanyatlott és karját kereszt alakban széttárva hosszú időn át fekve maradt. Amikor ismét lábra állt, könnyezett, gyengeségében az oltárra kellett támaszkodnia, majd így szólt: „Nagy hatalom volt ez, nagy hatalom."

József számára nem fantáziájának játékáról volt szó, hanem annak közelségéről, Akit szeretett. Ő maga tette fel magának a kérdést: Miért szomorkodom Jézus halála miatt, amely mégiscsak nagyon rég történt? Miért tölt el szorongással a gyermek Jézus szemlélése, hiszen sok ideje annak, hogy Jézus gyermek volt? Az Úr maga válaszolt neki lelkében: „Egykor keresztre feszítettek, és meghaltam az emberekért; készségem azonban, hogy meghaljak érted, örökre megmarad. Egykor gyermek voltam; a szeretetben pedig mindig is az vagyok. Ha valaki gyermekként akar látni, gyermekként talál meg; ha megfeszítettként, a megfeszítettként talál rám; vagy megostorozottként, vagy más alakban mutatom meg magam neki. Szeretetem ugyanis olyan formában jelenik meg, amelyben az emberek emlékeznek rám és szemlélnek engem."

József igazi élete — mint az összes szenté — az istenszeretetben állt. A szeretet gyakran annyira megragadta, hogy énekelnie kellett. Belső telítettsége saját maga által kitalált dallamokban áradt ki. Életében általában nagy szerepet játszott a zene: amint már említettük, első gyermekkori eksztázisa zenével kapcsolatban történt; később pedig megtiltották neki, hogy részt

vegyen ünnepélyes istentiszteleteken és körmeneteken, mert az énekek hallatára csaknem bizonyosan eksztázisba esett.

Lelke olyan dolgok iránt volt érzékeny, amelyeket az átlagember észre sem vesz. Távolból megérezte a veszélyt, amelybe egy rendtársa utazása során került, tudott a pápa haláláról is, még mielőtt bármiféle hír érkezett volna róla. Aki találkozott vele, annak készen kellett lennie arra, hogy belelát a lelkébe. Némely embereket, akiknek lelkét bűn csúfította el, József olyan torznak látott, hogy sem jelenlétüket, sem beszédjüket nem tudta elviselni.

Korának nyugtalansága és kuszáltsága közepette világosságot és erőt sugárzott. Nem csoda, hogy a híre egyre jobban elterjedt. Bíborosok, püspökök, fejedelmek keresték fel, vagy ajánlották magukat imájába. A protestáns Braunschweig-Lüneburgi János Frigyes herceg a katolikus hitre tért általa. Mindig szegények és segítséget keresők vették körül, boldogok voltak, ha ruházatának egy kis darabkájához jutottak, és ezt a betegekre helyezték. Emlékezésül vagy ereklyeként sokan magukkal vitték legalább a kolostor falának egy darabkáját.

Rendi elöljáróinak mindez bizonyos gondokat is jelentett. Az ilyenféle rendkívüli ember, mint József nemcsak áldás környezete számára, hanem teher is. Az inkvizíció még élesebben figyelte a különös jelenségeket és a nép növekvő odaáramlását, és teljesen meglepetésszerűen avatkozott be 1653 júliusában. Józsefet megfigyelés végett a pietrarubbiai kapucinus kolostorba vitték és a külvilággal minden kapcsolatát megszakították. Ott-tartózkodásának híre azonban gyorsan elterjedt, s miséje alatt csakhamar összegyűlt a nép a templom előtt. Átküldték hát Fossombrone nehezen hozzáférhető kapucinus kolostorába. Végül a minoriták VII. Sándor pápához (1655—1667) fordultak kérésükkel, hogy József visszatérhessen egyik kolostorukba. A pápa hozzájárult, átvitelének azonban titokban kellett végbemennie. Éjjel vitték az Ancona tartományban lévő Osimo minorita kolostorába. Ott élt elrejtve és a rendtársaitól elválasztva, gyakori eksztatikus egyesülésben Istennel.

Amikor 1663 elején beteg lett, cellájában felállítottak egy kis orgonát; az orgonista játszott neki, ő pedig énekelt hozzá, és a többieket is arra szólította fel, hogy énekeljenek vele együtt. „A szamár kezd a hegyre felkapaszkodni" — mondta tréfálkozva, amikor érezte, hogy közeledik a vég. A közelgő halál hatására ezeket mondta: „A kéreg nem akar leválni a fáról" és: „Borzalmas ez az átmenet." Utolsó napjaiban eksztázisban feküdt, belső tűz emésztette és így énekelt: „Lelkem, szeress, szeress!" 1663. szeptember 18-án halt meg rendtársai körében.

„A szent atya meghalt" — mondogatta a nép, amint ismertté vált halála. 1753-ban boldoggá, 1767. július 16-án szentté avatták.

DE RODAT SZENT EMÍLIA apáca, rendalapítónő

Ünnepe: szeptember 19.
* Saint-Martin de Limouze,
1787. szeptember 6.
† Villefranche, 1852. szeptember 19.

Emilia-Maria-Vilma de Rodat ahhoz a vidéki nemességhez tartozott, amelynek a 19. századi Franciaország néhány szeretetre méltó alakját köszönheti. 1787. szeptember 6-án született Dél-Franciaországban, a rodezi egyházmegyében lévő Saint-Martin de Limouze plébánia Druelle nevű családi székhelyén. Kisgyermek korában anyai nagyanyjára bízták, és gyermekségének legnagyobb részét Ginal várkastélyban töltötte. Nevelését nagynénje, Agathe de Pomairols vizitációs nővér vette át, akit a forradalom elüldözött kolostorából. Emília gondos képzést és mélyreható, kissé szigorú vallási nevelést kapott tőle. Már igen fiatalon buzgón szentelte magát az imádságnak, és úgy tűnik, misztikus élményei is voltak. Már akkor erős szeretetet tanúsított a szegények iránt. Tizennegyedik évétől kezdve mégis kifejezetten világias korszakot élt át, és sokféle, bár teljesen ártatlan szórakozás és élvezet ejtette rabul. Ez a korszak 1804 úrnapján ért véget, amikor hirtelen visszatért a korábbinál mélyebb vallási életéhez.

Időközben Emília nagyanyja visszavonult Villefranche-de Rouergue-ba, a madame de Saint-Cyr egykori szerzetesnő által alapított szerzetesházba. 1805 márciusában Emília is ebbe az otthonba költözött. Villefranche szent életű káplánjának, Marty abbénak vezetése alatt bontakozott ki lelki élete. Különféle lelki írók, elsősorban Avilai Nagy Szent Teréz (lásd: A szentek élete, 589. o.), és Szalézi Szent Ferenc (lásd: A szentek élete, 57. o.) műveit olvasta, és katekizmusoktatást tartott szegény lányoknak. A szerzetesélet vonzotta, ezért magánfogadalmat tett, anélkül azonban, hogy egy meghatározott szerzetbe kötelezte volna el magát. 1809-ben két sikertelen kísérletet tett, hogy szerzetbe lépjen: az elsőt Figeacban a nevers-i nővéreknél, a másikat Cahors-ban az örökimádó Picpus nővéreknél. Éppoly kevés sikerrel járt 1812-ben a Moissacban újból megalapított irgalmas nővérek rendjében való próbálkozása. Végre 1815 májusában egy szegény nő panaszai (hogy az anyagiakkal nem rendelkező emberek számára nincs ingyenes oktatás) ráébresztették igazi hivatására: eldöntötte, hogy szegény gyermekek nevelésének szenteli életét.

Három leánnyal, akiket Saint-Cyr házában ismert meg, együttesen elhatározták, hogy megalapítják a *Szent József Intézetet.* (Ez 1822-ben a *Szent Család Intézete* nevet vette fel.) Klauzúrás kongregáció formájában rendezkedtek be, s a szegény vagy kevéssé ellátott gyermekek ingyenes oktatásának szentelték magukat. Az oktatás alapfokú iskolai szinten mozgott, így nem

volt szükséges hozzá semmiféle pedagógiai képzettség. Bár az új létesítmény megfelelt a szegények tényleges szükségletének, Emíliát kezdetben mégis erősen bírálta környezete, és a villefranche-i papságtól sem kapott megfelelő támogatást. 1816. ápilis 30-án társnőivel együtt megtelepedett egy szegényes házban, megnyitott két iskolai osztályt, és befogadott néhány árva gyermeket. Anyagi feltételeik nyomorúságosak voltak, de 1817-ben valamivel jobb körülmények között telepedhettek le, 1819. június 29-én pedig beköltözhettek az egykori ferences kolostorba. Marty abbé lelki vezetésével az új kongregáció fejlődésnek indult, és számos új tag jelentkezett felvételre. A viszonylag sok haláleset azonban, amely bizonyára rossz anyagi feltételeikkel állt összefüggésben, megritkította soraikat. Emília egy ideig arra gondolt, hogy közösségét egyesíti *Mária Lányai*val; ezt a szervezetet madame de Trenquelléon alapította meg Agen-ban. Az egyesülés előkészítése közben, 1822-ben kiderült, hogy a nővérek nem akarnak mást elismerni elöljárójuknak, mint Rodat anyát.

Emília egyéni életében ez az időszak a nagy próbatétel korszakát jelentette. 1818-ban kinövés keletkezett az orrán, és sokáig azt hitték, hogy rákban betegedett meg. 1821-ben megoperálták, de állapota folytonosan rosszabbodott, és néhány év múlva csaknem teljesen meg is süketült. Ezenkívül 1820. augusztus 9-től heves lelki szenvedés gyötörte, s ez mindenekelőtt a teljes elhagyatottság érzésében és a hit elleni erős kísértésekben nyilvánult meg.

Ez a szenvedés rövid megszakításokkal csaknem élete végéig tarthatott. A megpróbáltatások nem akadályozták meg abban, hogy messzemenően tevékeny elöljáró legyen; a *Szent Család Intézet* azonban csak nagyon lassan fejlődött. Első elágazása 1822-ben Aubinben valósult meg, s ez egy kisebb nézeteltéréshez vezetett az alapítónő és Marty abbé közt; ez utóbbi egyébként 1823 júniusában Rodez általános helynöke lett. Csak 1832-ben hajtott a kongregáció új sarjat Livinhacban, ahol magába olvasztotta a helybeli kis közösséget, a *Nővérek Szövetségét* (Soeurs de l'Union). Ugyanebben az évben kapta meg az intézet szabályzatát, amelyet Marty abbé szerkesztett, aki azután 1835. november 15-én meghalt.

Rodat anyának új gondokkal kellett megküzdenie. 1834-ben Decazevilleben, egy csak röviddel azelőtt kialakult bányavidéken új alapítást hoztak létre. Csakhamar megmutatkozott azonban, hogy a bányászok közti apostolság nem egyeztethető össze a klauzúrával. Létrejött tehát egy klauzúra nélküli ág, s ez nagyon hamar fejlődésnek indult. Most azonban magától értetődően számos nehézség támadt a kongregáció két ága közti szervezeti összefüggés miatt. 1835 után gyorsabb ütemben következtek az új alapítások, bár nagyjából csak Aveyonra és a vele szomszédos közigazgatási kerületekre korlátozódtak. Sok új házat nyitottak, ám a szükséges anyagi feltételek nélkül; Emília anya mindenütt ugyanazt az Istenre hagyatkozást és önzetlenséget tanúsította. Kihasználta azt a számos lehetőséget is, amelyet a társulat klauzúra nélküli ága kínált, és az oktatás feladatköréhez új működési területeket csatolt: házi betegápolást, fogolylátogatást, menedéket a bűnbánó nőknek.

A Szent Családról nevezett kongregációnak új válságot kellett kiállnia. A Marty abbé által szerkesztett szabályzat csakhamar nem felelt meg az új helyzetnek, és 1844-ben elengedhetetlenné vált átdolgozása. A feladatot Barthe abbéra, egy rodezi papra bízták, aki azt javasolta, hogy a társulat két ágát olvasszák egybe, és mindkettő számára töröljék el a klauzúrát. Az alapítónő ezzel nem értett egyet, mert határozottan ragaszkodott a klauzúrához. Barthe abbé szerencsére engedett, és a két ág továbbra is elkülönült egymástól. A társulat sok nővére bírálta az alapítónő anyagi kérdésekben tanúsított derűlátását, és feltétlen, szinte kizárólagos bizalmát a gondviselésben. Így hát az 1846-ban fogalmazott új szabályzat szerint teljhatalmát ebben a pontban korlátozta egy tanács; ez azonban csak még inkább növelte a pénzügyi nehézségeket.

1852 márciusában Emília anya bal szemén daganat keletkezett. Ettől kezdve megszűntek lelki szenvedései. Megértette, hogy ez a közelgő vég jele, és alázatosan kérte: szabadítsák meg minden vezető tevékenységtől. Mivel egészségi állapota folytonosan rosszabbodott, augusztus végén teljesítették kérését. Gyóntatóatyjának engedelmeskedve szeptember 7. és 10. között lediktálta életrajzát; ez nagy értékű vallási dokumentum, bár belső életének misztikájáról csak nagyon mértéktartóan nyilatkozik meg benne. 1852. szeptember 19-én halt meg.

1940. június 9-én boldoggá, 1950. április 23-án pedig szentté avatták.

SZENT MÓR és TÁRSAI vértanúk

Ünnepük: szeptember 22.
† Agaunum, 284—293 között(?).

Már a 2. századból maradtak fenn tudósítások, amelyek arról értesítenek, hogy keresztények csoportosan lettek vértanúk. Különösen a császári hadseregben fordult ez elő, mert az üldöző rendeletek a katonákra fokozott szigorral voltak érvényesek. A keleti egyház a negyven szebasztei vértanút (lásd: 136. o.) ünnepli, a latin egyház pedig a thébai légióról emlékezik meg.

Mauritius és társai (név szerint: Exsuperius, Candidus, Victor, Innocentius és Vitalis) a thébai légió katonáiként szolgáltak. A légió onnan kapta a nevét, hogy tagjai az alsó-egyiptomi Théba környékéről származtak. Ez a vidék nagyon korán befogadta az Evangéliumot, ezért semmi lehetetlenség nincs abban, hogy ezek a katonák valamennyien keresztények voltak.

A hagyomány szerint vértanúságuk helye a mai Svájc területén lévő Agaunum (a mai Saint-Maurice, a Genfi-tótól keletre). 293 előtt kellett meghalniuk Krisztusért, mert Nagy Konstantin atyja, Konstantius Chlorus ezt a területet 293-ban kezdte kormányozni, és arról volt nevezetes, hogy egyetlen embert sem végeztetett ki keresztény hite miatt.

A thébai légió vértanúságát Szent Eucherius lyoni püspök († 450 körül) régi hagyomány alapján így beszéli el:

Maximianus, Diocletianus társcsászára a keresztények üldözésére indult. Aki meg merte vallani Krisztust, megkínoztatta vagy megölette. S ha éppen nem kellett hadat viselnie, katonáit is a keresztények ellen vetette be. Volt a hadseregében egy légió, melynek katonái Thébából valók voltak, „járatosak a hadviselésben, erényekben nemesek, de még nemesebbek a hitükben; a császárért bátorsággal, Krisztusért áhítattal harcoltak. Fegyverben sem feledkeztek meg az evangéliumi parancsról, mert megadván a császárnak, ami a császáré, Istennek is megadták, ami Istené. Amikor megérkezett a császári parancs, hogy a sereg induljon a keresztények ellen, ez a légió megtagadta az engedelmességet.

Maximianus ott járt a vidéken, nem messze a légió táborhelyétől. Amikor jelentették neki a történteket, éktelen haragra gyulladt... Megparancsolta, hogy tizedeljék meg őket és akire a sors esik, karddal öljék meg. Így akarta megfélemlítéssel engedelmességre kényszeríteni a többieket. Amikor az első tizedelés megtörtént, megismételte a parancsot, ami együtt járt az indulás előtti áldozatbemutatással is. A thébaiak tábora nyíltan megtagadta mind az áldozatbemutatást, mind az indulást. Megvallották, hogy csak az örökkévaló Istent imádják, s inkább meghalnak, mint hogy keresztény hitük ellen tegyenek. A császár tehetetlen dühében ismét tizedelést rendelt el" ... Ekkor Mór volt a többiek lelkesítője. Így beszélt a császárhoz:

„A katonáid vagyunk ugyan, Császár, de szabadon megvalljuk, hogy Isten szolgái is vagyunk. Neked katonai szolgálattal, neki ártatlansággal tartozunk, Tőled zsoldot kapunk, Tőle az élet kezdetét kaptuk. Abban, amit parancsolsz, neked nem engedelmeskedhetünk, mert nem tagadhatjuk meg a teremtő Istent, aki a mi teremtőnk, de akár akarod, akár nem, neked is Urad és Teremtőd. Ha nem olyasmit parancsolsz, amivel őt megbántanánk, ahogy eddig, most is engedelmeskedünk, de ha másként van, akkor inkább engedelmeskedünk Neki, mint neked. Felajánlottuk neked, hogy ellenségeid ellen harcolunk, de gonoszságnak tartjuk, ha ártatlanokra emelünk kezet. A gonoszok és ellenségek ellen jobbunk fegyvert ragad, de képtelen ártatlan polgárokat megsebezni.

Nem felejtettük el, hogy a polgárokért és nem a polgárok ellen álltunk fegyverbe. Mindig az igazságosságért, a jóságért, az ártatlanok megvédéséért harcoltunk, eddig ezekért vállaltuk a veszélyt. Harcoltunk hűségből, de hogyan lehetnénk hűek hozzád, ha most hűtlenek lennénk Istenhez? Először Istenre, utána a császárra esküdtünk; ha megszegjük az elsőt, ki kötelezhet a második megtartására?

Azt parancsoltad, hogy induljunk és kutassuk fel a keresztényeket. Ne keress másutt keresztényeket, előtted állnak, akik vallják mindenek teremtő Atyaistenét és hiszik az ő Fiát, Jézus Krisztust mint Istent. Láttuk, hogy öletted meg társainkat, vérükből ránk is hullott, mégsem siratjuk szent bajtársaink halálát és nem temetjük őket jajgatással. Inkább hálát adunk értük és örömmel állunk testük mellett, mert méltónak találtattak arra, hogy Istenért szenvedjenek.

És most, lássad, az életveszély nem indít zendülésre, nem ragadunk fegyvert ellened, jóllehet nincs reményünk az életre. Kezünkben a fegyver és lásd, nem állunk ellen: mert meghalni akarunk, s nem azt, hogy lemészároljatok, s inkább akarunk ártatlanul meghalni, mint gonoszul életben maradni. Bármit parancsolsz, hogy megégessenek, megkínozzanak, karddal megöljenek, elfogadjuk. Keresztények vagyunk, nem lehetünk katonáid a keresztények üldözésében."

A császár parancsot adott, hogy a légió minden tagját karddal öljék meg. Ők pedig mint a bárány, letették fegyverüket és szelíden várták a halált.

A vértanúk sírja fölé hamarosan templom épült. Ezt az idők folyamán átépítették, kibővítették, majd kolostor épült melléje és a Szent Mórról elnevezett apátságban mindmáig őrzik a vértanú katonák tiszteletét. Mórt a neve miatt a késő középkorban sötétbőrű lovag vagy katona képében szokták ábrázolni. A középkori lovagrendek és katonák a védőszentjüknek tekintették.

VILLANOVAI SZENT TAMÁS érsek

Ünnepe: szeptember 22.
* Fuentellana, 1488.
† Valencia, 1555. szeptember 8.

Tamás Fuentellanában született, és Villanueva de los Infantesben nőtt fel. Apja, aki molnár volt, a péntekenként őrölt lisztet elosztotta a szegények között. Anyját is jótékonyságáról ismerték. Tamás utánozta a szüleit: gyermekként gyakran elajándékozta a reggelijét, sőt még ruhadarabjait is a szegényeknek.

Korán megmutatkozott, hogy átlagon felüli képességekkel rendelkezik, így hát tizenhat évesen az alcalái egyetemre küldték. Két évvel később meghalt az apja; egy házat és némi pénzt hagyott rá. Tamás hazatért, a pénzt szétosztotta a rászorulók között, a házat pedig anyja beleegyezésével kórházzá alakította át. Ezután visszament az egyetemre és teológiát tanult. Már huszonhat évesen filozófiát és teológiát tanított az alcalái egyetemen. Ragyogó tanár hírében állt. Kétévi tanító tevékenység után ott hagyta a professzorságot, és belépett az ágostonosok rendjébe. Rendtársai csodálták a csendes, szerény novíciust.

1518-ban pappá szentelték. Most már a kolostorban is kellett teológiát tanítania. Csakhamar keresett gyóntatóatya és igehirdető lett. V. Károly császár udvarába akarta vitetni, ez azonban nem valósult meg.

1519-ben házfőnök, 1527—1529 között az andalúziai, 1534—1537 között a kasztíliai rendtartomány elöljárója lett. Egész csoport hithirdetőt küldött az Újvilágba, akik Mexikóban ma is létező rendtartományt alapítottak.

Imádság közben, különösen a szentmise alatt Tamás gyakran élt át misztikus ekszázisokat. Ezek gyakran kínosak voltak számára, és mindent megtett, hogy elrejtse őket. Így egy beöltözéskor mondott prédikációja alkalmával negyedórán át nem tudott beszélni. Amikor magához tért, bocsánatot kért: „Gyenge a szívem — mondta —, és szégyellem, hogy ilyen alkalmakkor olyan könnyen elerőtlenedek. Megkísérlem, hogy megszabaduljak e hibámtól."

Amikor 1542-ben a granadai érseki szék megüresedett, V. Károly császár érsekké akarta tenni, ő azonban olyan határozottan védekezett, hogy a tervről le kellett mondani. Amikor azonban nemsokára meghalt Valencia érseke, ellenvetése semmit sem használt; 1544-ben Valladolidban püspökké szentelték.

A következő reggel gyalog indult Valenciába. Anyja kérte, hogy útja során látogassa meg, de ő a Biblia szavaival válaszolt: „... az ember elhagyja apját és anyját, és feleségéhez ragaszkodik ...". Úgy tekintette most magát, mint aki „házasságot kötött" egyházmegyéjével. Ez azonban nem jelentette azt,

hogy anyját kevésbé szerette vagy elhanyagolta volna; később úgy intézte, hogy egy szabad hónapját vele tölthette.

Amikor az új érsek szerény, elhordott szerzetesruhájában a nép ujjongása közepette bevonult székesegyházába, kanonokjait részvét fogta el a szegény ember iránt. Négyezer koronát küldtek neki, hogy magát és rezidenciáját is méltóságához illően rendbe hozhassa. A legbarátságosabban megköszönte, a pénzt pedig elküldte egy kórháznak. „Jobban dicsőíti Istent — mondta —, ha a pénz a szegény betegek javát szolgálja, akiknek éppen égető szükségük van rá, mintha én adnám ki. Ugyan miért lenne szüksége egy szegény szerzetesnek bútorra?"

A székesegyház kanonokjai, akik sokat adtak a méltósággal teli fellépésre, gyakran szégyenkeztek érsekük miatt. Egyikük meglepte egy alkalommal, amikor éppen szerzetesruháját foltozta. „De excellenciád, ezt mégiscsak megcsinálja önnek bármelyik szabó egypár fillérért!" — vélte kissé bosszankodva. „De az a pár fillér egy szegény embernek talán az ebédjét jelenti" — jegyezte meg halkan az érsek. „Nagyon lekötelez a személyem körüli szorgoskodásával, de tudja, hogy sem az állásom, sem a kötelességem nem a ruházatomtól függ. Csak a rám bízott lelkekről kell gondoskodnom." — mondotta más alkalommal. Amikor a kanonokok arra késztették, hogy hordja legalább a selyem püspöki kalapot, végre engedett. Olykor azonban rámutatott a kalapra, és nevetve mondta: „Ez az érseki méltóságom! Elöljáróim, a kanonok urak szükségesnek tartják, hogy hordjam, mert különben nem lennék érsek!"

Lelkiismeretesen látogatta egyházmegyéjének minden plébániáját. Mindenütt prédikált, és mindenütt érezhetővé vált a vallási élet új felvirágzása. Sikeresen fáradozott azon, hogy megvalósítsa a ma olyan magától értetődő területi püspöki konferenciákat; együttesen vitatták meg azután a visszásságokat, különösen a papság körében tapasztalható hibák.

Tamás érsek mindig, minden munkája közben talált időt arra, hogy sok órát töltsön az Oltáriszentség előtt. Beosztottai nem szívesen zavarták meg, ha imába merülve látták. Amikor ezt észrevette, kiadta a parancsot, hogy azonnal hívják, ha látogatója érkezik; senkit sem akart megvárakoztatni.

Mindennap több száz szegény kereste föl az érseki palotát; mindegyikük kapott meleg ételt, egy pohár bort és pénzt. Az érsek gondoskodott a szegény árvákról is. Akkoriban igen gyakran megtörtént, hogy a nem kívánt gyermekeket kitették. Tamás érsek jutalmat ígért minden szolgájának, aki talált gyermeket visz a palotába.

Gyakran mondták neki, hogy a koldusok közt sok a munkakerülő csavargó, és az ilyenek nem érdemelnek támogatást. „Ha munkakerülők és csavargók — válaszolta —, a kormányzó vagy a rendőrség dolga, hogy tegyenek valamit ellenük; az én kötelességem azonban az, hogy támogassam azokat az embereket, akik az ajtómhoz jönnek."

Ami különösen feltűnt Tamásban, az a jósága és szelídsége volt, amely minden szívet megnyert számára. Amikor a tanácsosai egyszer szigorúbb intézkedésre ösztökélték, ezt válaszolta: „Az embereket inkább megnyerni, mint megharagítani akarom."

Az egyik kanonok élete botrányt okozott. Tamás érsek különféleképpen megkísérelte már, hogy megtérésre késztesse, de hiába. Közölte a kanonokkal, hogy egy római útra kell vállalkoznia helyette, és ezért előzően egy időre az érseki rezidenciába kell beköltöznie. Az utazás kezdetét azonban újból és újból elodázta. Egy fél év alatt megtérítette a kanonokot az érsekkel való érintkezés; más emberként hagyta el a házat. Környezete pedig azt hitte, hogy Rómában töltötte el a hat hónapot.

Egy másik alkalommal, amikor egy papot kellett megintenie az életmódja miatt, az dühösen távozott. „Hagyják — mondta az érsek a tanácsosainak —, az én hibám. Túl keményen bántam vele."

Mindemellett, ha az egyházi fegyelemről vagy a jó példáról esett szó, szigorú volt. A fülébe jutott, hogy egy pap a nagypénteki liturgia alatt átkozódni kezdett, mert a kórus elfelejtett valamit. Erre a papra vezeklésül háromnapi szigorú böjtöt rótt ki, továbbá, hogy háromszoros alamizsnát adjon a szegényeknek, ezenkívül pedig két héten át nem volt szabad miséznie. Egy másik papot, aki megsértette a gyónási titkot, egész életére bebörtönöztetett.

Különlegesen törődött az úgynevezett moriszkókkal, az iszlám konvertitákkal, akiket Spanyolországban másodrendű kereszténveknek tekintettek, és akiknek nagy nehézségekkel kellett megküzdeniök. Rávette a császárt, hogy alapítványt létesítsen, amelyből sajátosan erre a munkára képeztek ki papokat; ő maga iskolát alapított e megtértek gyermekei számára.

A sok rábízott lélekért való felelősségérzet súlyosan nehezedett Tamásra. „Sohasem féltem annyira, hogy kirekesztenek a választottak közül, mint amióta püspök vagyok" — szokta mondani. Különösen óvakodott attól, hogy e föld nagyjainak kegyét keresse. Egyszer magához hívatta V. Károly császár. Tamás püspök éppen egy prédikációját készítette és kimentette magát. „Bárcsak minden szerzetesnek ilyen lelki szabadsága volna, mint neki!" — kiáltott fel a császár.

1555-ben Tamás érsek úgy érezte, hogy meggyengült egészsége miatt hivatalát már nem tudja ellátni, ezért vissza akart vonulni. Mielőtt azonban erre sor került volna, meghalt. Előzően mindenét elajándékozta, még az ágyát is; csak azt kérte, hogy kölcsönvehesse addig, amíg szüksége lesz rá, hogy rajta halhasson meg.

Tamás érseket 1618-ban boldoggá, 1658-ban pedig szentté avatták.

SZENT CEOLFRITH bencés apát

Ünnepe: szeptember 25.
* Northumbria, 642 körül.
† Langres, 716. szeptember 25.

Biscop Szent Benedeknek (lásd: 40. o.), Észak-Anglia két híres kolostora (Wearmouth és Jarrow) alapítójának unokafivére volt. Valószínűleg 642 körül született Northumbriában. Már fiatal éveiben a szerzetesi élet szokatlanul gazdag tapasztalataival rendelkezett: Gillingben, Tunberht nevű rokonának kolostorában, Riponban Yorki Szent Wilfrid (634—709/10) alatt, később pedig Canterburyben és Icanohban, Szent Botulf kolostorában élt. Szent Béda Venerabilis (lásd: A szentek élete, 212. o.), aki később összeállította életrajzát, azt mondja róla: Ceolfrith olyan alapos képzést kapott, hogy korában senki mást nem lehetett találni, aki az egyházi és szerzetesi életformákról és szokásokról jobban értesült lett volna, mint ő.

Amikor 674-ben Biscop Benedek Northumbriában megalapította Wearmouth kolostorát, Ceolfrithet nevezte ki az új alapítás priorjává, majd amikor Benedek ismét Rómába indult, őt hagyta egyedüli helyetteséül. Ez a kísérlet azonban sikertelenséggel járt. Ceolfrith szigorúsága úgy látszik, veszélyes feszültséget idézett elő a szerzetesek között, s egy időre el is hagyta Wearmouthot, és visszatért Riponba. Benedek hazatértekor megtörtént a kibékülés, majd amikor 678-ban megint Rómába utazott, Ceolfrith elkísérte.

685-ben Benedek újabb kolostort alapított Jarrowban. Halála (689/90) előtt Benedek a testvérek egyetértésével Ceolfrithet jelölte ki mindkét kolostor apátjává, és különösen a lelkére kötötte, hogy az utazásai során összegyűjtött nagy könyvtárat őrizze meg és gyarapítsa. Ceolfrith hűségesen ragaszkodott elhunyt apátja parancsához: ő maga is tudós volt és a tanulmányok barátja. Apátsága ideje alatt a két kolostor könyvtárában levő könyvek száma több mint kétszeresére nőtt, s az ő ösztönésére kezdte el Béda Venerabilis, aki időközben a kolostor iskolájának vezetője lett, ama művek megalkotását, melyek kivívták kortársai csodálatát. Ceolfrith szokatlanul tehetségesnek mutatkozott az irányításban. Megsokszorozta a kolostorok javait, számos kápolnát épített, a templomok oltárait új felszereléssel látta el, és Szent Sergius pápa kormányzása idejében (687—701) szerzeteseket küldött Rómába, hogy elnyerje tőle a pápai oltalom kiváltságát, hasonlóan ahhoz, amelyet előzően Szent Agaton pápa (678—681) adományozott Biscop Benedeknek. Még arról is gondoskodott, hogy az új kiváltságot a király és a püspökök is ismerjék el egy zsinaton.

716-ban elhatározta, hogy leteszi apáti méltóságát és hátralévő napjait Rómában, az apostolok sírjai mellett tölti majd el. Június 4-én, miután előzőleg intelemmel látta el szerzeteseit, hogy méltóbb utódot válasszanak

majd, mint ő volt, és miután mindenkitől egyenként is bocsánatot kért mindenért, amivel szigorúságában feltehetően megbántotta és megsértette őket, elhagyta a két kolostort, amelyeket több mint huszonhét éven át vezetett. Szent II. Gergely pápának (715—731) ajándékul magával vitt egy pompás bibliakéziratot, amelyet az egyik kolostor scriptoriumában készítettek. Ez a híres *Codex Amiatinus*, a latin Vulgata legkorábbi teljes másolati példánya, amely a birtokunkban van, s amely most Firenzében, a Bibliotheca Laurentianában található.

Ceolfrith nem láthatta viszont Rómát. Tekintet nélkül előrehaladott korára és rossz egészségi állapotára, hosszú útján is szigorúan megtartotta a szerzetesi fegyelmet, amint fiatal szerzetesként tanulta. Csaknem négy hónapig tartó utazás után, szeptember 25-én a champagne-i Langres-ba érkezett, s itt ugyanazon a napon meghalt a város egyik kolostorában; nagyszámú angol földije volt jelen, akik szintén Rómába zarándokoltak. Ünnepét Langres egyházmegyéjében még ma is ugyanazon a napon tartják meg, és Szent Ceofroy néven tisztelik.

RADONESZI SZENT SZERGEJ apát

Ünnepe: szeptember 25.
* Rosztov mellett, 1319 előtt
† Radonesz, Zagorszk mellett, 1392. szeptember 25.

A 14. század a Nyugat számára a középkori kultúra megérlelődését jelentette. A kelet-európai térség számára viszont sötét korszak volt ennek az évszázadnak a kezdete. A mongol pusztítások sebei még nem gyógyultak be. A városok templomai és kolostorai romokban hevertek. Ám az emberek vágyódtak az imádság nyugodt helyei után, a szomorú valóság pedig új, hatalmas ösztönzést adott az elmélkedésre és az aszketikus élet utáni törekvésre. Ez kedvezett a remeteélet felvirágzásának és „az orosz Théba" kialakulásának.

„A világból való kivonulás" legszebb emlékműve a Troica-Szergijeva-kolostor, amelyet Radoneszi Szergej alapított a Szentháromság tiszteletére. (Ez a szentély ma is nyitva áll az istentisztelet számára. A Moszkvától mintegy 70 kilométernyire északra fekvő hely hivatalos neve 1930 óta Zagorszk.)

Szergej a Moszkvától északra fekvő rosztovi fejedelemség egy nemesi családjából származott. A keresztségben a Bertalan nevet kapta. Testvérei közül az idősebb Istvánt és a fiatalabb Pétert említi az életrajza.

Bertalan gyermekkorában Kalita Iván nagyfejedelem a rosztovi fejedelemséget Moszkvához csatolta. Ennek következtében a korábbi fejedelmet szolgáló nemességének sokat kellett szenvednie. Bertalan szülei ezért áttelepültek Moszkva vidékére, Radoneszbe.

Amikor az idősebbik testvér, István megözvegyült, belépett a közeli hotkovói kolostorba. Szergej már régóta remeteségbe vágyott, de meg kellett várnia, hogy szülei is Hotkovóban találjanak otthonra. Ekkor kivonult a „pusztába", és vele ment István is. A Hotkovótól mintegy tíz kilométernyire lévő nagy fenyőerdőben telepedtek meg egy patak partján. Fenyőfából kis kápolnát építettek és két cellát. Ez lett a későbbi Szentháromság-kolostor magva. István azonban hamarosan felhagyott a remeteséggel és belépett a moszkvai Epifánia-kolostorba.

Bertalan egyedül maradt. Mintegy húszéves korában ment a „pusztaságba". Az Egyházban ugyan mindig elevenen élt a remeteség hagyománya, de az aszketikus életnek ebbe a formájába rendszerint csak hosszú belső előkészület és kolostori kiképzés után vágtak bele. Bertalan magányosságát időnként megtörte egy Mitrofan nevű idős szerzetes pap látogatása. Egy ilyen látogatás alkalmával beöltöztette az ifjú remetét szerzetessé, és a Szergej nevet adta neki.

Szergej nehéz körülmények között élt. A hosszú téli hónapokban a fagy és a hó, az éhség és a vadállatok veszedelmei keményen próbára tették. Gyakran aggodalom és rémület fogta el, s ehhez járult még kételkedése választott útja helyességében. Sok nehézséget okozott számára a küzdelemben való tapasztalatlansága is.

Néhány év alatt azonban megerősödött és éretté vált a küzdelemben. Akadtak olyan férfiak, akik Isten keresésére indultak, s ezeket Szergej szeretettel fogadta, de csak vonakodva szánta rá magát, hogy átvegye a jövevények lelki vezetését. A fatemplomot megnagyobbították, új kunyhókat emeltek a testvéreknek, akiknek a száma mintegy tizenkettőre nőtt.

Szergejt pappá szentelték, és elöljáróvá nevezték ki. A hozzá csatlakozók kezdettől fogva közösen végezték a liturgikus imádságot, egyébként azonban remetetelepülést alkottak. Csak 1354 körül vezette be Szergej — püspöke tanácsára — a szigorú regulát, és csak ekkor építettek közös ebédlőt és nagyobb templomot.

Az apát példát adott a testvéreknek az imádságban, a könyvek szeretetében (amelyek közül sokat lemásoltatott) és a munkában. Fát vágott, a kertben dolgozott, kenyeret sütött. „Nagy szelídséget és valódi alázatosságot tanúsított, és mindenben Urát, Jézus Krisztust utánozta, aki azt akarta, hogy kövessék az emberek..."

Nem hiányzott belőle az elöljáró atyai szigorúsága. Nem engedte meg, hogy alamizsnát gyűjtsenek, bár a szerzeteseknek az első időkben sokat kellett éhezniök. Erről az életrajzíró Epifániusz sok csodás dolgot jegyzett fel. Gyakran megtörtént, hogy a testvérek csak az utolsó pillanatban menekültek meg az éhségtől csodás módon. Ugyanez az életrajz értesít számos más természetfölötti jelenségről is.

A radoneszi apát nagy befolyást gyakorolt a moszkvaiak minden rétegére. Az orosz föld sokat próbált lakossága vágyakozva figyelt fel Krisztusról szóló üzenetére. „Isten nem hagyott el minket" — hirdette egész lénye. Már puszta létével keresztény örömet és bizalmat öntött az emberekbe. Ismét mertek már lélegzeni, élni és remélni.

1392. szeptember 25-én halt meg. „Bár a szent sem életében, sem halála utánra semmiféle dicsőséget nem kívánt, mégis megdicsőítette Isten nagy ereje. Eltávozásakor elébe jöttek a menny angyalai, kinyitották számára a paradicsom kapuját, és bevezették a vágyott boldogságba, az igazak nyugalmába, az angyalok fényességébe. Amit mindig látni vágyott, az osztályrésze lett: a Szentháromság fényességének azt a teljességét fogadta be, amely megilleti a böjtölőt és az aszkétát." (Epifániusz)

IFJABB SZENT NÍLUS (NEILOSZ) szerzetes

Ünnepe: szeptember 26.
* Rossano, 910 körül.
† Szent Ágota-kolostor, Frascati mellett, 1004. szeptember 26.

Nílus (Neilosz) 910 körül született Rossanóban, a dél-itáliai Calabria bizánci tartomány fővárosában egy görög rítusú családban. Keresztneve Miklós volt. Gyermekkorában meghaltak a szülei, és nővére vette magához. Kiváló képzést kapott a görög atyák írásaiból és a kalligráfiából (a szépírás művészetéből). Amikor nagykorú lett, megházasodott, volt egy leánya is. Mintegy harmincéves korában tudatosult benne szerzetesi elhivatottsága.

A 10. században Észak-Calabria hegyvidéke számos kolostorával szinte új Thébává lett. Nílus azon fáradozott, hogy felvegyék az ottani kolostorok egyikébe. Rossano hatóságai azonban megtiltották az apátoknak, hogy Nílust fogadalomhoz bocsássák. Ezért hát a salernói hercegségben levő Szent Nazarius kolostorba ment, amely kívül esett a rossanói helytartó hatalmi körzetén. Ott kapta meg szerzetesi ruháját és szerzetesi nevét, Nílust. Amikor a szomszédos kolostorok egyikének az apátjává kellett volna lennie, elhagyta kolostorát, és visszavonult egy remeteségbe.

Igen szigorú életet élt, és különleges gondja volt arra, hogy tudását Isten szolgálatába állítsa: pontos napirend szerint imádkozott és dolgozott.

Csakhamar tanítványokat vonzott magához; első egy Rossanóból való, István nevű fiatalember volt, aki élete végéig vele maradt.

Amikor a szaracénok elől (955) a Rossano melletti Sant'Adrianóba menekültek, hozzájuk csatlakozott egy tizenkét szerzetesből álló csoport; hasonlóképpen menekültek voltak. Ily módon kolostor jött létre, és csakhamar hatvan testvér tartozott hozzájuk. Bár a szerzetesek Nílust elismerték elöljárójuknak és lelki vezetőjüknek, ő mégis vonakodott attól, hogy elfogadja az „apát" címet; ezt ráruházta az egyik testvérre; olyan gyakorlat volt ez, amelyet egész élete folyamán megtartott. Nílus szigorú követelményeket támasztott a szerzetesközösséggel szemben. Ekképpen mindenben, a címet kivéve, apát volt. Többre tartotta azonban, hogy remeteként éljen.

Mégis növekvő mértékben belesodródott a világi élet dolgaiba. Egy nemes végrendeletének végrehajtójává tette, és rábízta a városban alapított apácakolostor gondviselését. Rossano vezetői megkérték Nílust, hogy egy perükkel kapcsolatban járjon el érdekükben a helytartónál. Özönlöttek hozzá a látogatók, köztük császári hivatalnokok és érsekek is, hogy lássák, tanácsot kapjanak tőle, vagy éppen csak azért, hogy a kíváncsiságukat kielégítsék.

Amikor Rossano püspöke meghalt, küldöttség ment Nílushoz, és püspöknek kérték őt. Csak úgy tudott megmenekülni e tisztség elől, hogy elrejtőzött,

amíg a küldöttek el nem hagyták a kolostort. Hírneve elterjedt egészen a muzulmán világig. Amikor három szerzetest foglyul ejtettek a szaracén lovasok, Nílus az emír egyik keresztény hivatalnoka révén elérte, hogy szabadon bocsássák őket. Ez azután nemcsak azt engedte meg, hogy a szerzetesek visszatérhessenek a hazájukba, hanem felajánlotta Nílusnak, hogy közösségével együtt telepedjék át Szicíliába, és a hit gyakorlásának teljes szabadságát ígérte neki, ha odamegy. Nílus, aki minden nem kereszténnyel szemben türelmetlen volt, még azt is elutasította, hogy az ajánlatot egyáltalán megfontolja.

Nílus rendelkezett a jövendölés adományával. 980 körül, amikor hetvenéves lett, előre látta, hogy a szaracénok csakhamar nagyszabású támadást intéznek Calabria ellen. (Ez a támadás valóban bekövetkezett 987-ben.) Elhatározta tehát, hogy szerzeteseivel együtt elhagyja ezt a vidéket. Olyan helyre akart vonulni, ahol nem ismerik, hogy egyedül élhessen. Így jutott el Montecassinóba, amelyet akkoriban a tiszteletre méltó Aligernus apát vezetett, aki a clunyi hagyományban nevelkedett, és jóindulatot tanúsított a görög szerzetesek iránt. Nílust és társait nagy tisztelettel fogadták Montecassinóban. Megkapták a Cassino közelében, Vallelucében lévő Szent Mihály priorátust. Nílus messzemenően jó kapcsolatot tartott fenn a latin közösséggel. Csodálta jó fegyelmüket. Aligernus apát meghívta őt és szerzeteseit is, hogy Cassino templomában görög nyelven énekeljék az éjszakai zsolozsmát.

Megváltozott a helyzet, amikor Aligernus halála (986) után Manso, egy világi prelátus lett az új apát. A kolostori fegyelem erősen meglazult. Nílus félt, hogy szerzeteseit megmételyezi Montecassino lazasága, és hogy a növekvő jólét károsan hat Valleluce lelki életére. Ezért társaival együtt (994 körül) a gaëtai fejedelemségben lévő Serperibe ment, hogy ott szigorúbb életet éljenek.

997-ben a rómaicsászár-ellenes párt kiűzte a városból V. Gergely pápát (996—999), és rossanói Philagathosz Jánost, Piacenza érsekét, akit Nílus hiába intett, ellenpápaként (XVI. János) emelte trónra. Dicsősége rövid életű volt, mert 998-ban III. Ottó császár (983—1002) seregei ismét hivatalába helyezték V. Gergelyt. Az ellenpápát letették, megvakították és kegyetlenül bántalmazták. Amikor meghallotta ezt Nílus, aki akkor már csaknem kilencvenéves volt, Rómába indult, hogy földije érdekében közbenjárjon a pápánál és a császárnál. Nagy tisztelettel fogadták: III. Ottó és V. Gergely már Rómán kívülre elébe ment, a császár pedig felkínálta neki, hogy legyen a kedvelt római görög kolostor apátja. Attól azonban vonakodott Ottó, hogy egyetértsen Nílus kérelmével, és megengedje, hogy Philagathosz Nílussal együtt Serperibe menjen s ott vezeklőként töltse el élete hátralevő részét a görög szerzetesek között. Ehelyett nyilvánosan megszégyenítette a szerencsétlen ellenpápát, és Fuldába küldte száműzetésbe. Nílus annyira elborzadt ettől a kegyetlenségtől, hogy visszatért Serperibe anélkül, hogy a császártól elbúcsúzott volna.

III. Ottó még ugyanebben az évben elzarándokolt Szent Mihály Monte Gargano-i szentélyéhez, és Rómába visszatértében ellátogatott Serperibe.

Mélységesen hatott rá Nílusnak és társainak egyszerű élete. Felajánlotta, hogy kolostort építtet számukra. Nílus elutasította. Életrajzírója a következőképpen írja le a kilencvenéves szerzetes és a tizennyolc éves császár találkozását: „A szent pedig ujjával a császár keblére mutatott, és így szólt: »Semmit sem kérek császári Felségedtől, csak azt, hogy mentsd meg a lelkedet; ha császár is vagy, meg fogsz halni, mint minden halandó ember. A Bíró előtt fogsz állni, és számot adsz mindarról a jóról és rosszról, amit tettél.« Amikor a császár ezt hallotta, keservesen sírt. Koronáját letette a szent kezébe, fogadta áldását, és útjára indult udvarával együtt."

1003 körül meghalt István, Nílus első tanítványa. Nílust mélyen érintette ez; elrendelte, hogy vájjanak ki kettős sírt, és őt is abba temessék majd, amikor meghal. Amikor meghallotta ezt Gaëta fejedelme, kifejezte azt a kívánságát, hogy Nílust a városban temessék el, hogy népének hatalmas pártfogója lehessen. Nílus megrettent az ajánlattól, mert méltatlannak tartotta magát erre a tiszteletre. Elhagyta hát Serperit, és északra ment az Egyházi Államba.

A Tusculum közelében lévő kis görög Szent Ágota kolostorban telepedett le. Amikor a római nemesség meghallotta, hogy Nílus ott tartózkodik, követséget küldtek hozzá azzal a kéréssel: menjen a városba, és maradjon ott. Ezt is elhárította magától. Elfogadta viszont Tusculum grófjának, Gergelynek a javaslatát, hogy birtokán kolostort építtet neki és társainak. A munkálatokat azzal a házzal kezdték el, amely Grottaferrata apátsága lett.

Mielőtt az új kolostor elkészült volna, Nílus megbetegedett. A Szent Ágota kápolnájába vitték. Ott halt meg, amikor az esti zsolozsma befejeződött, 1004. szeptember 26-án, kilencvenöt éves korában.

Nílus a szerzetesi tökéletességet saját mértéke szerint élte; így szólt Montecassino latin szerzeteseihez: „A szerzetes angyal; munkája kegyelem, béke és dicsérő áldozat." Nemcsak az aszketikus élet kiváló példája volt azonban, hanem egyben kiemelkedő tudós is; ez tette lehetővé, hogy a szerzetesség nagy tanítója legyen. A grottaferratai kolostor, amelynek első tagjait ő oktatta, görög rítusú kolostorként ma is fennáll, és közösségben él a Szentszékkel.

COUDERC SZENT TERÉZ rendalapító, apáca

Ünnepe: szeptember 26.
* Le Mas de Sablières
1805. február 1.
† Lyon, 1885. szeptember 26.

Marie-Victoire Couderc 1805. február 1-én született egy tizenkét gyermekes parasztcsalád negyedik gyermekeként. Szüleitől kapta az alapfokú vallási oktatást, de olvasni még tízéves korában sem tudott. Jámborsága mélyen gyökerezett, és korán megmutatkozott szerzetesi hivatása. Szülei a közeli Vans-ba, a Szent József Nővérek nevelőintézetébe küldték tanulni. 1825-ben, egy sablières-i népmisszió alkalmával megismerte az egyházmegye missziós igehirdetőjét, J.-P. Terme atyát, aki megerősítette szerzetesi hivatásában. 1826 januárjában Aps-ban belépett a Terme által alapított kis társulatba, és fölvette a Teréz nevet.

Az atya, aki La Louvesc-ben, Régis Szent Ferenc János (lásd: 309. o.) sírjánál népmissziós volt, azt tervezte, hogy a zarándokok fogadását néhány nővérre bízza. Teréz azt javasolta, hogy a zarándokszállásokat alakítsák át lelki menedékhelyekké. Ebben az időpontban Terme atya már megkezdte egy zarándokház építését. 1827 nyarán Teréz anya két társnőjével együtt megérkezett La Louvesc-be. Szerzetesi társulattá szerveződtek, és Teréz anya lett az újoncmesternő, majd fiatal kora ellenére elöljárónővé nevezték ki. A kongregáció ekkor Régis Szent Ferenc nevét viselte, csak később vette fel a „Coenaculum" megjelölést. A nővérek a környező falvakban tanítottak; a La Louvesc-i ház egyre inkább lelkigyakorlatos házzá vált, ahol a lelkigyakorlatokat Szent Ignác módszere szerint tartották.

Amikor 1834-ben meghalt Terme atya, a kis kongregáción zűrzavar lett úrrá. Teréz anya ekkor a francia jezsuita tartomány provinciálisához, François Renault-hoz fordult; ő abban az esetben vállalta a közösség irányítását, ha az kizárólag a lelkigyakorlatoknak szenteli magát. Így hát 1835—36-ban a kongregáció tanító ága különvált. A „Soeurs de la Retraite" (lelkigyakorlatos nővérek) számára a jezsuiták szabályzattervezetet szerkesztettek, s ezt Viviers püspöke 1836. május 11-én erősítette meg.

Teréz anya a jezsuiták segítségével nagy lendülettel látott munkához: egy nagy házat építtetett a lelkigyakorlatokon részt vevők elhelyezésére, továbbá egy kápolnát is. Mindez súlyos anyagi és egyéb gondokkal járt együtt. Egy posztulánsnőt adtak melléje intézőként, aki a számlák meghamisításával arról győzte meg Renault atyát, hogy az adósságok összege 36 000 frank, holott a valóságban még a 10 000-et sem érte el. Az elöljárónőt egy tanácsadó gyámsága alá helyezték, de a válság növekedett. Ekkor Renault atya lemondatta Teréz anyát. Utódaként — alig egy hónapos noviciátus után —

1838. október 23-án madame de Lavilleurnoyt iktatták be. Vezetése rövid időn belül katasztrófához vezetett. Teréz anyának súlyos megaláztatásokat kellett elviselnie, de hallgatagon tűrte a jogtalanságokat. Renault 1839 augusztusában Avignonba hívatta Teréz anyát, hogy általa tájékozódjék, ő azonban vonakodott attól, hogy bármit is szóljon elöljárónője ellen. Amikor ez utóbbi 1840 januárjában elhagyta a kongregációt, arra gondoltak, hogy Couderc anya ismét elfoglalja korábbi helyét, de ő elérte, hogy Contenet anyát válasszák általános elöljárónővé, akit alkalmasabbnak tartott magánál. Teréz anya rövid ideig viselte az asszisztensnő tisztségét, de csakhamar újra egyszerű nővér lett, és nagyon határozottan éreztették vele, hogy nem sokra becsülik. Amennyire lehetséges volt, távol is tartották a közösségtől. Több idős nővért elküldtek, és hogy Teréz anya elkerülte ezt a sorsot, az csak azért történt, mert a La Louvesc-i birtok törvényes tulajdonosa volt. Contenet anyát erősen befolyásolta egy fiatal nővér: Anaïs de Saint-Privat, aki a kongregációt „előkelőbbé" akarta tenni. Hogy megszabaduljanak az egykori elöljárónőtől, 1842 márciusában az újonnan alapított lyoni házba küldték.

Amikor Anaïs anya egy párizsi alapítás elöljárónője lett, 1855-ben megkísérelte, hogy szakadást keltsen a kongregáción belül, amennyiben házát függetlennek jelentette ki. Teréz anyát küldték Párizsba, hogy tisztázza az ügyeket. 1856-ban hat hónapig a tournoni ház elöljárónője volt, majd 1857 júniusában visszatért La Louvesc-be. 1858 szeptemberétől 1860 augusztusáig ismét Lyonban tartózkodott, ezt követően Montpellier-ben, ahol 1867 márciusáig az elöljárónő asszisztensnőjeként tevékenykedett. Végül egyszerű nővérként tért vissza Lyonba. Mindenütt önmegtagadásban, alázatosan élt, anélkül, hogy beleavatkozott volna a kongregáció vezetésébe; arra törekedett, hogy elfelejtesse azt a döntő szerepet, amelyet kezdetben játszott.

1885. szeptember 26-án halt meg. Csak a halála után értették meg, hogy ki volt valójában. Szerény külseje alatt szokatlan mélységű lélek lakott. Kora legvonzóbb alakjai közé tartozik.

1951-ben boldoggá, 1970. május 10-én szentté avatták.

BOLDOG FELTREI BERNARDIN minorita

Ünnepe: szeptember 28.
* Feltre, 1439.
† Pávia, 1494. szeptember 28.

Többnyire így írta alá leveleit: „a kis Bernardin". Barátai sokszor hasonlóképpen nevezték, s Pádova püspöke is használta ezt a címzést, sőt a pápa is küldött néhányszor brevét „a kis Bernardinnak". Nem gúnyból használták ezt, hanem a rokonszenves népmisszionárius feltűnően kis termetére irányuló humoros és derűs célzásként, s ez jól is esett neki; annak is jele, hogy még a legmagasabb körökben is meghitt barátnak tekintették.

Szülei tekintélyes emberek voltak; apja, Donato Tomitano Feltre városában közmegbecsülésnek örvendett. Elsőszülött fia kora ifjúságától kezdve könnyen és örömmel tanult, később pedig a pádovai egyetemen biztos tudásra tett szert. Marchiai Szent Jakab (lásd: A szentek élete, 875. o.) prédikációi az egyetemi városban arra indították, hogy belépjen a ferences rendbe. Jakab maga öltöztette be 1456. május 14-én, és Sziénai Szent Bernardinról (lásd: A szentek élete, 208. o.) kapta szerzetesi nevét. A tanulmányok évei következtek Velencében, majd pappá szentelték (1463), az ezután következő években pedig a rend fiataljait tanította. Kis növése miatt sem ő, sem elöljárói nem gondolták még akkor, hogy alkalmas lesz a prédikálásra. Néhány próba azonban, amelynek felettesei alávetették, felhívta rá a figyelmet.

Így kezdődött meg 1469-ben Bernardin tevékenysége a szószéken, de egyidejűleg néhány évig még rendi tisztségeket is el kellett látnia. Idővel oly sok prédikáció tartására kérték fel, hogy nem győzött eleget tenni a hívásoknak. Végül teljesen elöljáróira bízta, hogy oda küldjék, ahova jónak látják. Mivel a kérelmezők, hogy céljukat könnyebben elérjék, többször a pápához fordultak, Bernardin tőle kapott utasítást, hogy hol kell prédikálnia. Egész életén át megmaradt szerény, barátságos ferencesnek, s a regulát töretlen hűséggel megtartotta. Bár elöljárói gyenge alkata és rossz egészségi állapota miatt néhány könnyítést engedélyeztek számára, csak nagyon ritkán lehetett rábeszélni, hogy éljen is velük. Észak- és Közép-Itálián át történt vándorlásai során folyton gyalog járt, és rendkívüli okának kellett lennie, ha rá tudták venni, hogy időnként csacsit használjon hátasállatként.

Rendtestvérei — úgy tűnik — 1482-ben csaknem elviselhetetlen terhet raktak a már egyébként is éppen eléggé igénybe vett igehirdetőre, amikor még tartományi vikáriussá is megválasztották, tehát olyan tisztségre, amely megkívánta a messzire kiterjedő tartomány látogatását. Helyzete lényegesen megnehezült a Velencére akkoriban kimondott egyházi átok miatt, amely megtiltotta a nyilvános istentiszteletet. A velenceiek azonban nem ismerték

ezt el, és megtiltották a papságnak, hogy betartsa. Bernardin, aki engedelmeskedni akart a pápának, testvéreivel együtt elhagyta a várost. Ezért még a vita elülte után is megtiltotta a köztársaság, hogy visszatérjen, holott alárendeltjei hazatérhettek kolostoraikba. Bizonyára ez volt az oka, hogy Bernardin tartományi vikáriusi tisztét idejének lejárta előtt letette.

Eközben rendjének más igehirdetőihez hasonlóan megkezdte a „mons pietatis" nevű jótékony intézmények létesítését. Ezek — főleg szegényeknek — zálog ellenében pénzt kölcsönöztek, hogy megmentsék őket az uzsorások kizsákmányolásától. Ismeretes, hogy a pénzügyletek a középkorban csaknem kizárólag a zsidók kezében voltak, s ők a kikölcsönzött pénzekért 30—35%-os kamatokat kívántak. A ferencesek már fennálló társulatok, városok és jótevők segítségével egyre több zálogházat alapítottak.

Kezdetben minden teljesen ingyenesen történt, önkéntes tisztségviselők segítségével. Csakhamar megmutatkozott azonban az a tapasztalat, hogy a jótékony intézmény fenntartásához is szükség van egy csekély összegre. Szükséges volt például, hogy alkalmas helyet találjanak a zálogok megőrzésére, ezt pedig gyakorta bérelni kellett. Másrészt gátat kellett vetni az önző visszaéléseknek, amelyekkel például valaki a zálogházra ruházta azt a terhet, hogy téli ruháját gondosan őrizze egész nyáron át, ő maga pedig ennek fejében pénzt vett kölcsön, majd amikor beköszöntött a hideg évszak, kiváltotta ruháit. Bernardin azon a véleményen volt, hogy a tisztségviselők munkájáért és más elkerülhetetlen kiadások miatt szükséges, hogy egy kevés haszonhoz jussanak, de ellenfelei ezt, mint az Egyház által tiltott kamatszedést hevesen megbélyegezték.

Bernardinnak több nyilvános vitában kellett megvédenie álláspontját. Ezenfelül arra törekedett, hogy tekintélyes jogi kollégiumoktól és egyes híres jogászoktól kedvező szakvéleményt kapjon. Végül, bár már csak Bernardin halála után, a zálogházak intézménye megkapta a pápai jóváhagyást.

Mindazok, akiket Bernardin tevékenysége üzleteléseikben leginkább fenyegetett, gyűlölték őt. Nem is nyugodtak. A pénzemberek megvesztegetéssel igyekeztek rávenni Velence és más városok tanácsát: tiltsák meg a híres igehirdetőnek, hogy az uzsoráról beszéljen, és hogy zálogházat létesítsen. Mindezek a kellemetlenkedések sem tudták azonban Bernardin energiáját megbénítani. Ellenkezőleg: élete utolsó évtizedében legalább harminc zálogházat alapított, illetve már meglévőket jobban megszervezett. Pénzügyi helyzetükön javított, így nagyobb hatékonyságot tett lehetővé számukra.

A felőrlő, szünet nélküli munka idejekorán aláásta a mindenfelé várva várt igehirdető egyébként is gyenge egészségét. Amikor 1491 júliusában az Apostoli Szentszék iránti engedelmességből Bresciába ment, ismételten bekövetkező vérhányása annyira legyengítette, hogy már alig tudott prédikálni. Nála volt a pápa levele, azzal a megbízással, hogy a veszélyeztetett zálogházat védje meg ellenfeleinek támadásával szemben. Utolsó erejével teljesítette is a parancsot, néhány prédikációja után azonban ágynak esett. Tíz nappal halála előtt ezt írta Piacenzába, ahol közeli megérkezését

várták: „Súlyos beteg vagyok. Ha Isten még egyszer abban a kegyelemben részesítene, hogy egészséges lehetek, szívesen elmegyek hozzátok. Imádkozzunk Urunkhoz, Jézushoz és édesanyjához, Máriához! Az történjék, ami az ő szemében helyes!" 1494. szeptember 28-án meghalt. Nagyon ritkán gyászolt meg nép olyan általánosan és őszintén népmisszionáriust, mint a szegényeknek ezt a jótevőjét. A temetési menetet fehérbe öltözött gyermekek csapata nyitotta meg. Táblákat vittek ezzel a felirattal: Mons pietatis.

Az Egyház 1654-ben engedélyezte Bernardin tiszteletét, és elismerte „boldog" címét.

SZENT EUSZTOCHIUM szűz

Ünnepe: szeptember 28.
* Róma, 367/68.
† Betlehem, 420. szeptember 28.

Első volt a régi római patríciusnemzetségből, a Scipiók és Gracchusok nemzetségéből, aki az Úr kedvéért lemondott a házasságról, és fátyolt öltött. Annak a Paulának (lásd: 68. o.) volt lánya, aki férje, Toxotius halála után az Istennek szentelt özvegyi állapotot választotta. A szent özvegy, Marcella (330—410) házában avatták be a szűzi életmódba. Lányával csaknem egyidőben Paula is csatlakozott e szent római asszonyhoz. Eusztochium tizenkét éves volt akkor. Nagybátyja, Hymetius, aki még pogány volt és nagynénje, Praetextata mindent megkíséreltek, hogy unokahúgukat megnyerjék a világi élet számára. A fiatal lány azonban minden akadályt legyőzött, élete osztatlanul az Úré volt már.

Marcella házában ismerte meg Szent Jeromost (lásd: A szentek élete, 552. o.), aki oktatta az özvegyeket és hajadonokat a szerzetesi és lelki életre. Mindenekelőtt bevezette őket a Szentírás ismeretébe, és ösztökélte hallgatóit a szent könyvek buzgó tanulmányozására. Eusztochium volt a legtanulékonyabb és legbuzgóbb tanítványa, és csakhamar szívbeli barátság szövődött tanítvány és tanítója között, amint Jeromosnak Eusztochiumhoz írt levelei tanúsítják. Lányának és úrnőjének nevezi; társa ő a hitben, és nővére, akit Krisztus szeretete kapcsol hozzá. Amennyire Krisztus szeretetén alapult ez a barátság, és Krisztus volt egyesítő köteléke, oly kevéssé hiányzott belőle a valóban emberi, annak nagyszerű tanúságaként, hogy semmi sem annyira emberi, mint az emberbe öntött istenszeretet. Aki ismeri Szent Jeromos gyakran szigorú buzgóságát, meglepődik, ha beleolvas az Eusztochiumhoz intézett levelekbe, ahogyan például levelét és a galambokat köszöni meg, amelyeket ajándékba kapott tőle, és amelyeket hűséges ragaszkodásának jeleként értékel; vagy ahogyan megköszöni neki azt a kosárkát, melyet számára küldött „tele pompás, szűzies pírban mosolygó cseresznyével".

Jeromos arra tanította Eusztochiumot, hogy Krisztus iránti szeretetét a Szentírás igéivel táplálja. Isten szava az „a gyöngy", lett számára, „amely mindenfelől megközelíthető", és neki, amint körbeszemlélte, feltárta teljes misztériumát. „Könyvvel kezedben — írta neki Jeromos — kell hogy meglepjen az álom, és a Szentírás lapjainak kell felfogniok lehanyatló fejedet." Eusztochium szíve egyre jobban csüggött a szent igén, s mivel az Úrhoz és igéjéhez tapadt, mentes lett minden földi dologhoz való kötődéstől. Az Írás szaván egyre nagyobb lángra lobbant vágya Krisztus iránt. Szent tanítójától tudta, hogy az emberszív számára lehetetlen, hogy semmit se birtokoljon, és mindentől független legyen; hogy szükségszerűen kell magá-

ban hordania egy vágyat, és hajlamát kell követnie, ha életben akar maradni. Ebből fakadt az a soha meg nem fogyatkozó buzgóság, amellyel Eusztochium a Szentírás tanulmányozásának szentelte magát, sőt kívülről is megtanulta a szent szövegeket.

Szívét egyedül csak Krisztus éltette. Nem akart más lenni, csak az Úr menyasszonya, aki a szövetség ládájához hasonlóan csak Isten igéjét rejti magában, és akin „csak az Úr uralkodik, mint a kerubok fölött". Eusztochium számára Krisztus valóban szívének szerelme volt; ő volt a vőlegénye. Nem a sírban kereste, hiszen számára „már az Atyához emelkedett fel", s egyúttal jelen van Egyházában. „A hit drága mirhájával" kente meg fejét a szent lakoma alkalmával. Ő szólt hozzá, amikor a Szentírást hallgatta és olvasta, saját maga pedig az imádságban beszélt hozzá. Eusztochium mindebben atyai barátja útmutatását követte, aki ezt írta neki: „A szentek számára még az álomnak is imádsággá kell lennie. Ki kell jelölnünk mégis bizonyos órákat az ima számára. Az imádságnak ezen időpontjait mindenki úgy ismeri, mint a harmadik, hatodik és kilencedik, a reggeli és az esti órát. Az asztaltól se távozz el addig, amíg köszönetet nem mondtál Teremtődnek! Éjszaka pedig kétszer-háromszor fel kell kelnünk, s eközben ismételgetnünk kell, amit kívülről megtanultunk az Írásból. Minden cselekvés, mindenféle új kezdés előtt vess keresztet!"

385-ben Jeromos elhagyta Rómát, és Betlehemben telepedett le. Barátságuk Betlehemben még szorosabbá vált. Eusztochium ugyanis szent anyjával, Paulával együtt elhagyta szülővárosát és rokonait, s követte tanítóját az Úr születésének helyére. Ott azután támogatta anyját az összegyűlt hajadonok vezetésében. Jeromos Paulával és Eusztochiummal együtt folytatta a Szentírás tanulmányozását. Mindketten ajkán csüngtek, amikor feltárta számukra a szent szövegeket, mégpedig nem csupán saját szavaival, hanem más kiváló tanítók szavaival is. Hogy még mélyebben megragadják Isten igéjének értelmét, a latin és görög nyelv mellé megtanulták a hébert is, és mindezeken a nyelveken együtt énekelték a zsoltárokat.

Jeromos mégsem csupán adakozó és ajándékozó, hanem elfogadó és megajándékozott is volt. Azokban a különféle támadásokban, amelyeket el kellett viselnie, „Krisztus barátnői"-nek — így nevezi Paulát és Eusztochiumot — imái képezték a pajzsot, amely mögé elrejtőzött. Az egyes szent könyvekhez készített művei alig képzelhetők el e nők befolyása nélkül. Eusztochiumnak ajánlotta Izaiáshoz készült nagy kommentárját, és „vízjelként tetszik át a megható női alak a nagy prófétáról szóló hatalmas, sodró erejű oldalakon". Ezekielhez írt magyarázatait, öregkorának művét, csak Eusztochium bátorítására készítette el: „Megmondtam neked, Eusztochium, jobb lenne semmit sem szólni, ha csak kevés a mondanivalónk. Te viszont úgy gondoltad, inkább mondjuk ki azt a keveset is, mint hogy semmit se szóljunk. Engedtem neked. Kifeszítem vitorláimat, hogy a Szentlélek szélhez hasonlóan előrelendítse. Hogy azután mely partra jutok, nem tudom. Ezekiellel együtt kiáltom mégis: Jöjj, négy szél Lelke!"

Eusztochium élete a legszorosabban kapcsolódott össze édesanyjáéval, így Paula elhunyta a szívét marcangolta. Szeretett anyjának képe lebegett előtte szüntelenül. Fájdalma olyan nagy volt, hogy szívesen eltemettette volna magát vele együtt, de át kellett vennie a rámaradt örökséget, Jeromos pedig biztosította: „Nagy örökséghez jutottál. Az Úr az osztályrészed!" Ennek az örökségnek volt mégis egy földi, megfogható oldala is: magára kellett vállalnia a kolostori közösség vezetését, vele együtt pedig tekintélyes számú szegényről és szűkölködőről, Krisztusban „testvéreiről és nővéreiről" való gondoskodást, „akiknek fenntartása fölötte nehéz volt, elutasításuk azonban istentelen dolog lett volna". Paula ugyanis pénz helyett adósságokat hagyott lányára. Hogy segíthessen a szükséget szenvedőkön ez a szent nő, akit egykor bőséges gazdagság vett körül, hittel eltelve nemcsak a sajátját ajándékozta el, hanem — mivel saját anyagi eszközei elégtelenek voltak — kölcsönöket is vett fel. Eusztochium hitében sem maradt el anyja mögött. Az Úrban való rendíthetetlen bizalommal vette birtokába „örökségét".

Eusztochiumnak anyja halála utáni életéről keveset tudunk. Az az öröm érte, hogy Paula nevű unokahúgát, testvérének, Toxotiusnak és Laetának leányát felvehette a vezetése alatt álló szüzek közé. — Valószínűleg a 420. év vége felé hirtelen megbetegedett, és néhány napon belül meghalt. Jeromos, aki immár a saját halálával is szembenézett, teljesen megtört, és képtelen volt nekrológjának összeállítására. Egy Riparius nevű papnak megvallotta: „A szent és tiszteletre méltó szűz, Eusztochium hirtelen elhunyta mélyen érintett. Teljesen megváltoztatta az életemet, mert sok eltervezett dolgot nem tudok már megvalósítani, és az öregség gyengesége megbénítja a szellem minden lendületét". Eusztochium azonban, amint Jeromos írta, élete tanúságának lángoló buzgóságával lehelte ki lelkét Isten kezébe.

SZENT LIOBA bencés apátnő

Ünnepe: szeptember 28.
* Britannia, 700/10 körül.
† Schornsheim,
782. szeptember 28.

Szent Bonifác (lásd: A szentek élete, 247. o.) missziós segítői között egyedülálló helyet foglal el Leobgith, becenevén Lioba. Életrajzírója, fuldai Rudolf (800 előtt—865) megörökíti kiegyensúlyozott, művelt alakját, aki értett hozzá, hogy szilárd, de jóságos tekintélyében egyesítse a derűs higgadtságot a mértéktartó aszkézissel.

Lioba régóta várt, egyedüli gyermeke volt szüleinek. Apja (Dynne), Bonifác egykori barátja korán meghalt, anyja (Aebbe) Bonifác vérrokona volt. A nyugati szász kettős kolostorban, Wimborne-ban nőtt fel a szigorú Tetta apátnő szeme előtt; ideiglenesen a kenti Thanet kolostorban is tartózkodott, amelynek kimagasló képzettségű apátnője volt Eadburg. Bonifác mindig eleven kapcsolatban maradt ezekkel a körökkel; onnan kapott könyveket, szerszámokat, ruhát, pénzt és más segítséget is. Levelek mentek ide-oda. Amikor Bonifácot „mindenütt fáradtság és gond, kívül harcok, belül pedig félelem" szorongatták, annál állhatatosabban kérte szülőföldjén élő barátainak mindenekelőtt imádságos segítségét.

Rokoni kapcsolatai és kolostori világa Lioba figyelmét ráirányították Bonifác missziós tevékenységére. Érdeklődéssel figyelte munkájának nehézségeit, római utazását, a pápákhoz fűződő kapcsolatait, püspökké szentelését és érsekké emelését. Barátai biztatására végül nekibátorodott, hogy levelet írjon nagy rokonának: „Bonifácnak, a tiszteletre legméltóbb és a legnagyobb egyházi méltósággal ékes úrnak, Krisztusban szeretett és családi kötelék miatt drága uramnak az örök üdvösség köszöntését küldi Leobgith, legalázatosabb szolgálója mindazoknak, akik Krisztus könnyű igáját hordozzák. Jóságodhoz fordulok, hogy emlékezz vissza arra a régi barátságra, amely korábban apámhoz fűzött. Nyolc éve, hogy örökre lehunyta a szemét. Küldd a lelkéért imádat Istenhez! Az is a szívemen fekszik, hogy anyámra emlékeztesselek: Aebbének hívják, és hozzád, amint te valójában jobban tudod, a vérrokonság köteléke fűzi. Anyám él még, de fáradtan és meghajolva az évek terhe alatt. Én vagyok szüleimnek egyetlen gyermeke, és minden kívánságom — bár jól tudom, nem vagyok rá méltó —, hogy fivéremnek tekinthesselek. Az emberek közül ugyanis senkiben sem reménykedem és bizakodom annyira, mint benned. Mellékelek egy egészen kicsi ajándékot. Nem mintha méltó lenne hozzád, csupán azért, hogy a rám emlékezést tartsa elevenen a szívedben. A köztünk lévő nagy távolság miatt ugyanis fennáll a feledés veszélye. Kívánságom azonban az, hogy az igaz szeretet köteléke

kapcsoljon össze minket egész életünkre. Még bensőségesebben kérlek, szeretett fivérem, hogy emeld fölém imádságod pajzsát a rejtőzködő ellenség mérges nyilai ellen. Végül van még egy kérésem: javítsd ki ennek a levélnek döcögős formáját, és kegyeskedjél néhány mintaszerű sort eljuttatni hozzám. Nagyon vágyódom rá. A végén lévő kis verset megkíséreltem a költészet szabályai szerint írni, nem a képességemben bízva, hanem azzal az óhajjal, hogy gyenge költői adottságomat gyakoroljam. Ezen a ponton is a segítségedre szorulok. Eadburgtől tanultam ezt a művészetet, amelyet szívvel-lélekkel a szent írások művelésének szánok. És most: élj boldogan! Nagyon hosszú és boldog életet kívánok neked, és imádba ajánlom magamat.

Isten, a világ mindenható Teremtője és Bírája és vele Krisztus, aki az Atya birodalmában trónol, hozzá hasonlóan az örök ragyogás és dicsőség sugárzásában, áldjon meg téged és oltalmazzon mindenkoron!"

A levelet 732 körül írhatta. Ki tudott volna ellenállni ennek a nyílt bizalomnak és elragadó elfogulatlanságnak? Bonifác Lioba szellemében válaszolt, és ezzel örökre megkötötték a barátságot.

A kontinens angolszász misszionáriusainak szülőföldjükkel történt levélváltása egyre újabb erőket lelkesített és késztetett missziós munkára. A 8. század harmincas évei során az angolszászok új és erősebb áramlása kezdődött el. Az érsek toborzó felhívása a „zarándoklat" új hullámát váltotta ki. S ezekkel a férfiakkal és nőkkel „minden nemes, jámbor és finom, amit csak az angolszász egyház termett, együtt áramlik a német földre, és megtermékenyíti azt" (Schubert). Ezekkel a férfiakkal és nőkkel együtt érkezhetett Bonifác hívására Lioba is Germániába. Vele az angolszász női kolostorok művelt világa közvetlenül a misszió szolgálatába állt; Bonifác ugyanis ennek termékenyítő erejét saját missziós országában akarta meghonosítani. „Kb. 732—735 között kezdett sikeresen működni Bonifác a Majna völgyében, Würzburg körül, az akkori Thüringia védett, a határtól távol eső déli részén, egy már régi keresztény frank településen, hogy azután a Rajna-vidéken, Mainz körül megnyitott térségben női kolostorokat alapítson. Nyugati előőrséül alapította Tauberbischofsheim kolostorát és Liobának rendelte alá, akihez szívélyes, bizalmas viszony fűzte" (Th. Schieffer). A lányok nevelése és oktatása volt a feladata. Tauberbischofsheim a középpontja lett egy egész sor más kolostornak, amelyek főapátnője Lioba maradt.

Mielőtt Bonifác utolsó útjára indult volna Frízföldre, Mainzban elbúcsúzott Liobától. Intette, hogy tartson ki itt élete végéig, s Szent Lullus (710 körül—786) püspök és a fuldai szerzetesek oltalmába ajánlotta. Fuldában közös sírhelyet jelölt ki a maga és Lioba számára.

Bonifác halála után Lioba a mainzi Lullus püspök és a fuldai Szent Sturmius apát vitájában úgy tűnik, inkább Fuldának fogta pártját. Tekintélyét fuldai életrajzírója, Rudolf e szavakba foglalta: „Fejedelmek kedvelték, előkelő urak fogadták, püspökök örömmel látták, társalogtak vele az élet igéjéről és gyakran beszéltek meg vele is egyházi rendelkezéseket, mert nagyon jártas volt a Szentírásban és körültekintő a tanácsadásban". Nagy Károly (742

körül—814) különös tisztelettel viseltetett iránta, a hitvese, Hildegard pedig úgy szerette, mint a saját lelkét.

Amikor Lioba megöregedett, s úgy érezte, hogy nem tudja már ellátni hivatalát és feladatait, visszavonult a Mainztól délre fekvő Schornsheim királyi udvari birtokra. „Itt szolgált az Úrnak éjjel-nappal böjtökkel és imádságokkal", amíg 782. szeptember 28-án hazahívta az Úr. Holttestét nem Szent Bonifác sírjába temették, amint meghagyta a szent, hanem a fuldai kolostortemplom egy másik helyére. Ereklyéit Boldog Hrabanus Maurus (lásd: 83. o.) 838-ban a közeli Petersbergre vitette, s máig is ott tisztelik őket.

VILÁGOSÍTÓ SZENT GERGELY püspök

Ünnepe: szeptember 30.
* Örményország, 260 körül.
† 330 körül

Örményország, amely a Kr. e. 6. századtól Armenia néven volt ismert az ókori világban, nagyon korán találkozott a kereszténységgel. A hagyomány szerint Abgár király levelet váltott magával az Úr Jézussal, és meghívta, hogy jöjjön el hozzá, ő megosztja vele országát. Jézus erre azt válaszolta, hogy ő nem, de egy apostola majd elmegy.* Pünkösd után Szent Tádé (lásd: A szentek élete, 632. o.) és Szent Bertalan (lásd: A szentek élete, 490. o.) lett az örmények apostola. E legenda mögött történeti mag rejlik, mert a 2—3. században már tekintélyes számú keresztény élt az országban, s a 3. században több üldözés is volt ellenük.

Az egész országot megtérítő apostolnak mégis Világosító Szent Gergely püspököt tartják, nevét is innen kapta: ő világosította meg az élet világosságával, az Evangéliummal az örmény népet. Legendás elemeket is tartalmazó életrajzát az 5. században írták.

Atyja Anak pártus fejedelem volt, akit Artasir perzsa király azzal küldött Örményországba, hogy orvul gyilkolja meg Koszrov királyt. Anak át is települt Örményországba, családostól már hosszabb ideje itt élt, amikor végrehajtotta a merényletet. Őt magát azonban elfogták, és a haldokló király megparancsolta, hogy irtsák ki Anak egész családját, vele együtt. Meg is történt, a kisgyermek Gergelyt azonban egy keresztény dajka megmentette és Cézáreába menekült vele. Itt kereszténynek nevelték, és egész fiatalon feleségül vett egy Julitta nevű keresztény leányt. Két fiúk született: Arisztakesz és Vártán. Valószínű, hogy Gergelyt még Cézáreában pappá szentelték.

Közben a meggyilkolt Koszrov király fia, Tiridat, aki a római császárhoz menekült, visszatért. Részt vett Galerius győztes hadjáratában 297-ben a perzsák ellen, s ezután Diocletianus katonaságot adott melléje, hogy foglalja vissza ősei trónját. Tiridat diadalmenettel tért vissza országába, és Gergely csatlakozott hozzá, még mielőtt átlépte volna az ország határát. Az első városban, Erzinkanban Tiridat vallási ünnepet rendezett: a városban tisztelt Anahita istennőnek mutatott be hálaáldozatot, s ezt kíséretétől is elvárta. Gergely megtagadta, ezért megkínozták, majd egy hírhedt föld alatti börtönbe vetették, ahol életrajzírója szerint 15 éven át (298—313) raboskodott a legelvetemültebb gonosztevők között. Tiridat trónfoglalása után üldöző rendeletet adott ki a keresztények ellen.

* (A levélváltást szír eredetiből beleszőtte Egyháztörténetébe Cézáreai Euszebiosz. Magyarul is olvasható az Ókeresztény írók 4. kötet 50—52. oldalon. Bp. 1983.)

Szodzomenosz († 425 után) történetíró szerint Tiridat és országa megtérése egy csoda következménye volt. Tiridat ugyanis feleségül akarta venni Szent Ripszimát, aki a római birodalomból menekült Örményországba a keresztényüldözés elől. Mivel nem hajlott a szavára, kivégeztette, s utána megőrült: éjszakánként farkasüvöltéssel bolyongott a palotában. Miután minden orvos kudarcot vallott gyógyítási kísérletével, a király nővére álmában kinyilatkoztatást kapott, hogy egyvalaki tudja meggyógyítani a királyt: Gergely. Azonnal kihozták a börtönből, és valóban meggyógyította Tiridatot. Mindjárt hirdetni is kezdte neki és egész udvarának Krisztust, akinek erejével meg tudta gyógyítani.

Tiridat meg is tért, és olyan buzgó hívő lett, hogy elrendelte: az egész ország legyen kereszténnyé. A pogány kultuszt beszüntette, és felhatalmazta Gergelyt, hogy a szentélyeket templommá alakítsa át. Gergely a szentélyeket megtisztította, keresztet állított bennük, de úgy gondolta, hogy a keresztséget és a templomszenteléseket mégis püspöknek kellene elvégeznie, püspök pedig nem volt az országban.

Tiridat és fejedelmei úgy látták, leghelyesebb lesz, ha Gergely lesz az első és fő püspök Örményországban. Ezért elküldték a kappadókiai Cézáreába, hogy szenteljék püspökké. Cézárea püspöke, Leontius zsinatot hívott össze, és 314-ben fel is szentelték Gergelyt, akit 13 fejedelem és nagy sereg kísért el útjára. Gergely mint püspök a pogányság fellegvárát, Asztiszat városát kapta székhelyül, de a városlakók fegyverrel fogadták. A kíséretében lévő hercegek azonban katonáikkal elfoglalták a várost, és Gergely a magával hozott Keresztelő Szent János-ereklyét elhelyezve egy kápolnában, elfoglalta székét. Mint főpüspök, katholikosz hozzáfogott az egyházszervezéshez: 12 püspökséget és számos plébániát alapított. Gondoskodott a klérus képzéséről, de ekkor még szír és görög nyelvet használtak, mivel az örmény ábécét csak száz évvel később Szent Meszrop (lásd: 648. o.) alakította ki.

Gergely két fia eddig Cézáreában élt. Tiridat király most hazarendelte mindkettőt. Arisztakesz remeteként élt, s csak nehezen engedelmeskedett. Hazatérve püspökké szentelték és Gergely segédpüspöke lett, a niceai zsinaton is részt vett. Amikor Tiridat Rómába utazott Nagy Konstantin császárhoz, Gergely elkísérte, majd visszavonult és Arisztakesznek adta át a püspöki hivatalt. Mivel hamarosan meghalt, a másik fiú, Vartan lett Gergely utóda. Mindkettőt szentként tisztelik az örmény egyházban.

Gergely teljes magányban halt meg, és Throdanban temették el. Ereklyéinek megtalálása mellett ünneplik megkínzásának, bebörtönzésének és kiszabadulásának emlékét is. Az örmény egyház az 5. század elején perzsa fennhatóság alá került, s ennek következtében a 6. század elején monofizita lett. Ekkor vette fel Világosító Szent Gergelyről a gregoriánus egyház nevet. 1198-ban egyesültek a római egyházzal, de ez az unió csak 1375-ig tartott, amikor a törökök újra elszakították őket. Ma uniós és monofizita örmény egyházak élnek, s mindegyik katholikosza azzal bizonyítja jogos hivatalviselését, hogy őrzik Szent Gergely karereklyéjét.

BORGIA SZENT FERENC jezsuita generális

Ünnepe: október 10.
* Gandia, 1510. október 28.
† Róma, 1572. október 1.

Ferenc nagyon előkelő spanyol család gyermeke. Apja, Roderigo de Borgia Gandia hercege, anyja, Aragóniai Janka Ferdinánd király unokája volt. Az édesanyja Assisi Szent Ferenc iránti tiszteletből adta az elsőszülött fiúnak a Ferenc nevet, aki a hercegség várományosa volt. Ferenc tízéves korában elveszítette anyját, s egy lázadás miatt a nevelőjének menekítenie kellett őt. Ezután a nagybácsi, a zaragózai érsek udvarában nevelkedett. Tizennyolc évesen a királyi udvarba került és a király, V. Károly csakhamar a barátságába fogadta.

1529-ben házasságot kötött Eleonóra Castro udvarhölggyel és tízéves házasságuk alatt nyolc gyermekük született. Amikor Izabella császárné 1539 nyarán váratlanul meghalt, Ferencnek kellett a koporsót Toledóból Granadába kísérnie. Granadába érve a temetés előtt neki kellett a felnyitott koporsóban azonosítani a holttestet. A kétnapos halott látványa úgy megrendítette, hogy elfordul korábbi életétől. Még nem tudta rászánni magát, hogy teljesen megváltoztassa azt. 1539-től 1543-ig viselte Katalónia alkirályának hivatalát. Alig vette át apja halála után Gandia hercegségét, 1546 tavaszán elveszítette hitvesét. Ekkor merész lépésre határozta el magát: felvételét kérte Jézus Társaságának csak néhány évvel azelőtt megalapított rendjébe. Alkirályként megismert már néhány jezsuitát. 1545 végén így értesítették a rend generálisát, Loyolai Szent Ignácot (lásd: A szentek élete, 387. o.): „Szívvel-lélekkel érdeklődik a társaság iránt, és azt beszélik róla, hogy ha szabad lenne, be is lépne".

Ferenc ebben az időben székvárosában, Gandiában kollégiumot és főiskolát alapított, és átadta a jezsuita rendnek. Ignác 1546. október 9-én felvette rendjébe a főnemesi jelöltet. „Belépéséből az isteni gondviselés, mint reméljük, gazdag termést és lelki áldást fakaszt majd... Mi pedig a társaságban felbuzdulunk, hogy új örömmel szolgáljunk mennyei Atyánknak, aki ilyen testvért ajándékozott nekünk." A hercegnek azonban először még gondoskodnia kellett valamennyi gyermekéről, emellett teológiát kellett tanulnia, és lehetőség szerint meg kellett szereznie a doktori fokozatot, de — Ignác szavai szerint — „mindezt egyelőre titokban, mert ilyen hatalmas csattanást nem bír el a világ füle".

Így a herceg elhatározása még öt éven át titokban maradt. A fiatal rend ellen éppen Spanyolországban áskálódtak nagyon; ő azonban leplezetlenül támogatta a jezsuitákat tanáccsal és tettekkel egyaránt. Életmódjában — így napirendjében is — akkora szigorúságot tanúsított, hogy a rend generálisa

többször intette: tartson mértéket, és kerülje a túlhajtást. Egy Gandiába látogató spanyol püspök barátjának ezt írta: „A herceget, aki fejedelemként és nemesemberként egyaránt csodálatra méltó, teljesen alázatosnak és szentnek, valóban Isten emberének láttam. Látása megerősíti azt a hírt, amelyet erényei és jó kormányzása terjesztenek. Mélyen megszégyenített annak gondolata, hogy papi és püspöki életem, összehasonlítva ennek a világinak az életével, milyen csekély gyümölcsöt hozott."

1550-ben a jubileumi év kedvező alkalmat kínált Ferencnek, hogy feltűnés nélkül Rómába utazzon. Elutazása előtt közölték családja tagjaival a herceg lényeges állapotváltoztatását. Legidősebb fia átvette a hercegség kormányzását, s többi gyermekéről is gondoskodott Ferenc. Nagy kísérettel tette meg az utat Spanyolországon, Franciaországon és Észak-Itálián át; a főnemesség és a fejedelmek mindenütt rangjához méltóan fogadták. Rómában a jezsuita rend generálisának házát választotta szálláshelyéül. Ünnepélyes kihallgatása alkalmával így nyilatkozott III. Gyula pápa (1550—1555): „Volnának csak ilyen fejedelmeink, jobban állna a kereszténység ügye". Ferenc Rómából V. Károly császár tudomására hozta elhatározását, és kérte beleegyezését. 1551 februárjában még mindig ismeretlen jezsuitaként indult vissza Spanyolországba; Baszkföldön, a rendalapító szülőföldjén kapta meg a császár Augsburgból küldött beleegyező írását. Most végre nyilvánosan is megvallhatta, hogy hova tartozik; elsőszülöttje javára lemondott az uralomról és minden főnemesi kiváltságáról. Néhány nappal ezután pappá szentelték. Ennek az eseménynek a híre messze túlszárnyalta Spanyolország határait, és a még csak tízéves jezsuita rend vonzóerejét jelentősen megnövelte. Alig egy évvel később Károly császár, majd később fia, II. Fülöp (1556—1598) spanyol király azon fáradozott, hogy a pápánál kijárja az egykori herceg bíborossá emelését. Ignác csak a legnagyobb elővigyázattal tehette meg ellenintézkedéseit, mert a császár egyébként is nagyon tartózkodóan viselkedett a jezsuita renddel szemben. Ferenc viszont nem tudott határozni, mert a pápa kívánsága volt számára mérvadó. A rend generálisa azonban végül meg tudta győzni arról, hogy a pápa a császár kifejezett kívánsága ellenére sem késztethetné soha akaratával szemben a bíborosság elfogadására. Ezúttal is, mint más esetekben, amikor a jezsuita rend tagjait egyházi méltóságokra javasolták, Ignác veszélyeztetve látta fiatal rendjét, és ezért mindent megmozgatott, hogy keresztezze az ilyenféle terveket. Mindig sikert is ért el.

Bár Borgia Ferenc személy szerint inkább vonzódott a zárt élethez és a magányossághoz, a szemlélődő imádsághoz, ésszerűtlen lett volna, hogy a lélekgondozás érdekében ki ne használják a helyzet kínálta lehetőségeket. A spanyol és a portugál udvarban személyes befolyása által néhány dolgot el is tudott érni. 1554-ben Ignác kinevezte az Ibériai-félsziget valamennyi jezsuita alapításának általános felügyelőjévé. Az uralkodáshoz szokott, de a rend mindennapi életében még tapasztalatlan elöljáró bizonyos nehézségekkel került szembe. Elmúlt életének utórezgése volt, hogy 1554-ben a császár anyjának, Őrült Johannának betegágyához hívták Tordesillasba, s vele is maradt annak haláláig; az is idetartozik, hogy V. Károly, miután 1555-ben az

uralkodásba belefáradva lemondott a koronáról, egykori alattvalóját és barátját többször is magához hívta. Tekintélye és befolyása számos ellenséget szerzett neki. Az inkvizíció 1559-ben a tiltott könyvek jegyzékére tett egy könyvet, amely Gandia hercegének neve alatt (de beleegyezése nélkül) jelent meg, és amelyből ő maga csak néhány oldalt írt.

Ez volt a kezdete annak a támadásnak, amely elől Ferenc gyors, csaknem menekléshez hasonló utazásával Portugáliába távozott. Onnan 1561-ben Rómába ment. Most minden másként volt, mint tíz évvel azelőtt. Menekülőként érkezett; hívő voltát, sőt még személyes életmódjának feddhetetlenségét is kétségbe vonták; intézkedései ellen vádló hangok hallatszottak, és a spanyol királynál sem látták már szívesen. Először teljes elrejtettségben élt. A rend generálisa, Diego Lainez megnyugtatóan írta Spanyolországba: „Idős és beteges, teljesen az imádságnak él, szent békében szeretné befejezni napjait". Tekintélye azonban Rómában töretlen volt: úgy tisztelték, mint „aki egykor herceg volt, most pedig szent". Lainez generális halála után a rend második általános gyűlésén a harminckilencből harmincegy szavazattal őt választották meg harmadik generálisnak.

A pogány missziók mellett különleges gondot fordított az Alpoktól északra fekvő országokra. Ez pedig azokból a tényekből fakadt, amelyekről így írt egyszer a délnémet rendtartomány provinciálisának, Canisius Szent Péternek (lásd: A szentek élete, 719. o.): „Biztosíthatom, hogy Németország érdekében olyan sokat teszünk, mint talán a társaság összes többi tartományáért együttvéve, úgyhogy ez itt már azt a hatást kelti: nincs más gondunk, mint hogy embereket kerítsünk Németország számára. Legyen tehát nyugodt, mi itt többet teszünk, mint amennyit tudunk."

1570 nyarán Szent V. Pius pápa (lásd: A szentek élete, 187. o.) a generálist kísérőül rendelte Bonelli bíboros mellé, akinek legátusként a török elleni szövetséget kellett szorgalmaznia a spanyol és portugál királyi udvarban. „Semmire sem gondoltam kevésbé — írta Ferenc az egyik lányának —, mint egy ilyen utazásra, és nem is bízhatok az utazás céljának elérésében, ha koromra és szokásos betegségemre tekintek... Bízom mégis az engedelmesség erejében." A diplomáciai küldetés eredménye nem is felelt meg teljesen a reményeknek, de a törökökön Lepantónál aratott tengeri győzelem (1571) mégiscsak látható sikernek számított. Ferenc számára a küldetés annak örömével járt, hogy viszontláthatta gyermekeit, akikkel mindig szoros levélbeli kapcsolatban maradt. A Fülöp királlyal kialakult korábbi feszültség régen feledésbe ment. Spanyolországban és Portugáliában tolongott a nép, hogy — mint nevezték — a „szent herceget" láthassa és hallhassa. Róma utasítására kiterjesztették utazásuk programját; a francia udvart is meg kellett látogatniok. Ottani eredményük az eddigieknél is csekélyebb volt. Amikor február végén hír érkezett a pápa súlyos betegségéről, meg kellett szakítaniok ottani tartózkodásukat. Téli utazásuk az Alpokon át még súlyosabbá tette a beteg generális egészségi állapotát. Torinótól kezdve a Pó mentén haladtak, majd Ferrarában hosszabb ideig megállapodtak a betegre való tekintettel. Csak szeptemberben folytatták útjukat. Gyaloghintójában, ame-

lyet nem tudott többé elhagyni, írta egy barátjához utolsó levelét: „Úton vagyok ama végső utazásomban, amelyről nem jön vissza senki. Kívánom, hogy láthassam Önt Rómában. Ha megérkezésekor nem lennék már életben, hanem ott lennék, ahová minden kívánságom és az Úr nagy irgalmasságába vetett remény vonz, akkor ajánljon Ön az Úrnak; életemben és halálomban ugyanezt teszem Önért."

Szeptember 28-án érkezett a kis menet a súlyos beteggel Rómába. A szeptember 30-áról október 1-ére virradó éjszaka meghalt Borgia Ferenc. Halála után száz évvel, 1671-ben avatták szentté. A szent testét, amelyet eredetileg Rómában, az új Gesù templomban temettek el, már 1617-ben átszállították Madridba, a jezsuiták templomába. Miután még egyszer átvitték egy másik templomba, földi maradványai áldozatul estek a kolostor 1931. évi ostromának.

Nagy Szent Teréz (lásd: A szentek élete, 589. o.) egy levelében méltó emléket állított a szentnek: „Ebben az időben érkezett ide P. Francisco, Gandia egykori hercege, aki néhány évvel ezelőtt mindent elhagyott, és belépett a Jézus Társaságba... Tudtam, hogy nagyon tökéletes férfi, s Isten nagy kegyelmekkel áldotta meg és halmozta el; az Úr ugyanis már ebben az életben is viszonozta neki, hogy érette olyan sokat feláldozott."

BERTRÁN SZENT JÁNOS LAJOS
domonkos, misszionárius

Ünnepe: október 10.
* Valencia, 1526. január 1.
† Valencia, 1581. október 9.

Juan Luis Bertrán 1526. január 1-én született a Földközi-tenger spanyol partja mellett fekvő Valenciában. A katolikus reformmozgalom szelleme és az Újvilág fölfedezése valódi megújulást jelentett Spanyolországban. János Lajos gyóntatóatyja vezetésével már gyermekként szigorúan vezeklő életet élt, amint a szentek életéről szóló olvasmányaiból megismerte.

Egészen fiatalon kérte felvételét a domonkosoknál, de gyenge egészségi állapota miatt ismételten elutasították. Végül 1544. augusztus 26-án megkapta e 16. században olyan rendkívüli módon virágzó, sok teológust és hithirdetőt adó rend fehér ruháját. Novíciusként szigorú életet élt. 1545. augusztus 27-én tett szerzetesi fogadalmat. Rendkívül szigorú vezeklő élete oda vezetett, hogy teljesen elzárkózott. Egészségi állapota egyre rosszabb lett, ám a következő időkben mégis nagy veszedelmeket, egészségtelen éghajlatú vidékeket és életformákat kellett vállalnia és elviselnie. Eleinte, mint a lelki élet sok nagyja, ő is elutasította a skolasztikus teológiai tanulmányokat; idővel mégis felismerte, hogy igazi és szilárdan megalapozott lelki élet lehetetlen teológia nélkül. Aquinói Szent Tamás (lásd: A szentek élete, 67. o.) teológiájával foglalkozott, és szeretettel, megértéssel otthonossá is lett benne, miután felfogta a skolasztikus rendszert és terminológiáját.

1547 októberében mondta első miséjét. Ezután a Valencia közelében levő Bombaybe küldték. Hamarosan újoncmesterré választották; olyan tisztség volt ez, amelyre különösen alkalmassá tette buzgó imaélete, állandó vezeklése, szolgáló szelleme, valamint a mindennapi életben gyakorolt felebaráti szeretete. Amilyen jóságos és szeretetre méltó volt minden szerzetestársa iránt, olyan rendkívüli szigorúságot tanúsított önmagával szemben, és mégis folytonosan aggályoskodott. Bár novíciusai lelki előrehaladását többre becsülte, megkövetelte a megfelelő szellemi képzést is. Ő maga is nagyon sokat olvasott, és mivel nem volt jó az emlékezőtehetsége, mindig kellett egy bizonyos idő, amíg az olvasottakat el tudta raktározni magában.

Ezután az Albaida grófságban levő Santa Anába küldték, ahol kezébe vette a konvent újjászervezését. A népnek tartott prédikációival elnyerte hallgatói szeretetét, mert személyes példáján túl szavait mindenkihez, még a tudatlanokhoz is intézte. Valenciába való visszatérése után, 1557-ben fáradhatatlanul dolgozott a várost sújtó pestisjárvány idején. 1560-ban ismét újoncmesterré tették.

Egy latin-amerikai indió, aki konventjébe érkezett, tájékoztatta az újonnan felfedezett világrész helyzetéről. A hallottak mélyen érintették lelkiismeretét és keresztény felelősségtudatát, és azt kérte, hogy osszák be hittérítőnek. Hazája, Katalónia kevéssé volt kapcsolatban Amerikával, mert az mindenekelőtt Kasztília és Aragónia hatáskörébe tartozott, ezért nem volt könnyű számára megszerezni a misszionáriusi küldetést. Végül 1562-ben mégis hajóra szállhatott Sevillában, s Új-Granadába és Tierra Firmébe (a mai Venezuelába és Kolumbiába) vitorlázott. Cartagena kikötőjében lépett amerikai földre. Először a domonkos kolostorban lakott.

Egy idő múlva elhagyta a kikötővárost, és beljebb ment Tubará vidékére, ahol három éven át hirdette az Evangéliumot az indióknak. Nem tudta jól elsajátítani a bennszülöttek nyelvét, mégis — elsősorban felebaráti szeretetével — sikerült megnyernie és megkeresztelnie a környék 3000 indióját. Összetörte a bálványképeket, és azon fáradozott, hogy megtérítsen egy bennszülött varázslót. Eleinte sikertelenül, de egy halálos veszélyben a varázsló — miután látta a szent csodás tetteit — kérte a keresztséget. Minden indió, akiknek a közösségében élt, jól ismerte, mégsem sikerült neki, hogy teljesen behatoljon hitvilágukba. Többek között a cipavák és a paluatók között munkálkodott, és mint beszélték, mintegy 15 000 bennszülöttet térített meg. Végül kinevezték a Santa Marta egyházmegyében lévő Tenerife plébánosává, s ez lehetővé tette számára, hogy a mai Kolumbia egész északi részén, a Goajira-földnyelvtől az Urabá-öbölig hirdesse az Evangéliumot. Ezenkívül meglátogatta még a Leeward-, San Thomé- és Windwards-szigeteket is. Mivel ismerte az indiókat, jó kapcsolata volt a spanyolokkal és önfeláldozó keresztény életet élt, kinevezték a bogotai konvent priorjává (1568), de nem foglalta el új hivatalát, hanem visszatért Spanyolországba.

Váratlan visszatérésének oka kétségtelenül összefügg spanyol telepesekkel szemben tanúsított magatartásával. Hála Bartolomé de Las Casas (1474—1566) fáradozásainak, aki domonkosként végzett hosszú tevékenysége után Chiapa püspöke lett, a domonkosok a szószékről fölemelték szavukat a jogtalanság ellen, amelyet a telepesek követtek el az indiókon, amennyiben rabszolgákként bántak velük, bár külsőleg egyenlőek voltak a bérmunkásokkal (amint azt a spanyol királyok által az indiók számára kibocsátott törvények: *Leyes de Indias* kívánták). Új-Granada egy része tiltakozott az atyák beállítottsága ellen. Ezért tért vissza Bertrán János Lajos 1569-ben Spanyolországba; nem volt ugyanis olyan harcos természetű, mint Las Casas, inkább a szemlélődés és az emberi jóság felelt meg természetének.

Amerikai tevékenysége kétségtelenül mély nyomokat hagyott hátra. Először is a domonkos rendben, azután a Santa Marta egyházmegyén belül az indiók iránt tanúsított nyitottságával egy olyan élet jó emlékét hagyva, melyet az Evangélium betű szerinti követésében, a vezeklésben és szolgálatkészségben töltött.

1570-ben a San Onofrio konvent priorjává választották. Ezután Valenciában lett újoncmester és prior. Ez alatt az idő alatt levelezésben állt Avilai Nagy Szent Terézzel (lásd: A szentek élete, 589. o.), tanácsadója volt Boldog

Ribera János (1533—1611) pátriárkának, Boldog Nicolás Factornak (1520—1583) és más kiemelkedő személyiségeknek. 1581. október 9-én írta le ezeket a szavakat: „Úr Jézus Krisztus, bárcsak meghalnék a szereteted iránti szeretetből, Érted, aki az én szeretetem iránti szeretetből meghaltál a kereszten".

Ezen a napon visszaadta lelkét az Úr kezébe.

1608-ban V. Pál pápa boldoggá, 1671. április 12-én X. Kelemen szentté avatta. 1690-ben VIII. Sándor Új-Granada királyságának (ma Kolumbia) fő patrónusává nyilvánította.

BOLDOG GRIESINGER JAKAB domonkos testvér

Ünnepe: október 11.
° Ulm, 1407.
† Bologna, 1491. október 11.

Dietrich Griesinger tehetős molnár volt Ulmban. Feleségével együtt kitűnt élő hitével, nagy jótékonyságával, erkölcsi szigorúságával és jámborságával. Második gyermekük volt az 1407-ben született Jakab. Testileg és lelkileg apjára hasonlított s kedvence is lett. Alapos kiképzést kapott az olvasásban, írásban, számolásban és a latinban, de nem a kereskedői vagy a papi hivatást választotta. Az Ulmban meghonosodott üvegfestészet vonzotta. Tanulóideje alatt gazdag technikai tudást sajátított el.

1432-ben néhány hasonló korú társával együtt elhatározta, hogy Rómába zarándokol. Egy februári reggelen a székesegyház terén gyülekeztek, hogy együttesen keljenek útra. Bár az utazás hozott némi örömet, sok áldozatot is kívánt, Jakab azonban római útján elsősorban zarándoknak érezte magát.

Róma sok temploma és látnivalója feltárult nyitott és lelkes tekintete előtt. Nagycsütörtökön életgyónást végzett, hogy jól előkészüljön IV. Jenő pápa (1431—1447) áldására és a teljes búcsúra.

Fordulóponton is állt egyben. Pénzét felemésztette az utazás és az alamizsnálkodás. Amikor meghallotta, hogy Aragóniai Alfonz zsoldosokat toboroz, hogy elfoglalja a nápolyi királyságot, beállt zsoldosnak. Gaeta erődítménye és kikötővárosa előtt kellett szolgálnia; a gaetaiak azonban nemsokára megfutamították őket, majd részt vett a szerencsétlenül végződött aversai csatában is.

Négyévi szolgálat után felhagyott a katonaélettel. Capuában házmesterséget vállalt egy jogtudósnál, majd anélkül, hogy teljes bérét és holmiját magával vitte volna, csakhamar elhagyta ezt az állását is, és észak felé vette útját. Bolognában pihenőt tartott, de úgy gondolta, hogy hamarosan elindul hazafelé. Imádkozott a székesegyházban, majd összetalálkozott néhány társával, akik kilenc évvel azelőtt vele együtt indultak a római zarándoklatra, és mint ő is, Itáliában maradtak. Azt javasolták neki, maradjon velük, és vállaljon szolgálatot a helyőrségen, s utána majd együttesen térnek haza. Jakab hamarosan elnyerte századosa bizalmát. Szabad óráiban a templomokat látogatta. Különösen a San Domenico templom vonzotta, ahol gyakran imádkozott Szent Domonkos (lásd: A szentek élete, 417. o.) sírjánál. Itt világosodott meg hivatása, jelentkezett Szent Domonkos rendjébe laikus testvérnek, s harmincnégy éves korában be is öltözött. A „német Jakab testvér" néven került bele a bolognai domonkos kolostor történetébe. Ez a közösség lett életének, imádságának, munkájának és halálának helye. Földi hazája és vándorlásai helyett állandó helyet talált további élete számára. A bolognai nagy, száz szerzetest befogadó domonkos kolostorban a zsolozsmában, prédikálásban és szentségek kiszolgáltatásában megszen-

telődő papok mellett laikus testvérként megtalálta helyét. A konventnek jó hagyománya volt a kolostori fegyelemben.

Jakab testvér a konyhában és a templomban, valamint a betegápolásban segédkezett. „Aki látta, hogyan ápolta a betegeket, egyetért azzal, hogy lobogott benne a szeretet és a jóság" — terjedt el róla. Egy pestis sújtotta évben — tehát 1449-ben vagy 1457-ben — szerető önátadása nem ismert határt.

Elöljárói később azzal bízták meg, hogy tanult mesterségét, az üvegfestészetet elevenítse fel. E munkájára vonatkozó bizonyítékok, ahogy jórészt maguk a művek is, sajnos az évszázadok folyamán elvesztek. 1463-ban megbízták, hogy a San Petronio templom hat nagy kerek ablakába illesszen négyszögletű címerképet. Elkészítette továbbá a jegyzők egyesülete kápolnájának üvegablakait is.

A San Domenico homlokzatának nagy rózsaablakát is Jakabnak tulajdonítják. A könyvtár kialakításában is közreműködött. Szava mértékadó volt a boltozatok, falak és párkányzatok színezésében, valamint az oszlopfők kiképzésében. 1468-ban készítette az ablakok tervrajzait, s 1472-ben beillesztették az utolsókat is. A számadáskönyvek bejegyzéseiből kiderül, hogy Jakab festő-, kovács- és lakatosként is tevékenykedett. 1473-ban Szent Domonkos szarkofágját művészi díszítéssel látták el. Ez alkalommal két kerek ablakot helyeztek el a Domonkos kápolna előtti új keresztboltozatban; ez is Jakab testvér munkája volt. (1730-ban egy átalakítás áldozatai lettek.)

Amit a San Petronio és a San Domenico számadáskönyvei az üvegfestő és kézműves Jakab munkáira vonatkozóan jelentenek, azt jelenti lelkiségére vonatkozóan életrajza, melyet egyik tanítványa, Ambrogino Tormoli testvér szerkesztett.

Jakab lelki életéről azt írja Ambrogino testvér, hogy Isten számára nem volt elég neki semmiféle idő. Miközben a klerikusok a kóruson zsolozsmát mondtak, ő mint laikus testvér a Miatyánkot imádkozta. Munka közben megőrizte belső összeszedettségét és a hallgatást, tartózkodott a haszontalan beszédtől. A felebaráti szeretet és az engedelmesség gyakorlása többet jelentett számára művészi munkáinál. Türelme a munkában és magatartásában, szelídsége, vezeklőkészsége közmondásos volt. Különösen az Egyházért és rendje ügyeiért imádkozott. Már életében a szentség hírében állt, betegeket vittek hozzá, hogy meggyógyítsa őket. Calabria hercege Bolognán átutazóban maga is látni akarta, és tisztelettel ölelte át.

Élete vége felé súlyos betegségét nagy megadással viselte el. 1491. október 11-ről 12-re virradó éjszaka halt meg.

A San Petronio napfényben még ma is ragyogó üvegablakainál nem csekélyebb jelentőségűek a századok távlatából felénk sugárzó erényei, melyek az isteni világosságot és erőt hirdetik.

1825. augusztus 3-án XII. Leó pápa megengedte ulmi Boldog Jakab ünnepének megülését Bologna érseksége és a domonkos rend számára. Rottenburg püspöksége is felvette ünnepi naptárába a Svábföldről származó boldogot.

SZENT GÁL (GALLUS) misszionárius

* Írország, 550 körül
† Sankt Gallen mellett.
620. október 16.

Száz évvel a halála után így ír róla a Sankt Gallen-i kolostor egyik krónikása: „Az a férfi, akit atyáink hagyománya szerint Gálként tisztelünk, nemes származású, s még nemesebb erkölcsű ember volt. Gyermekkorát Hibernia szigetén (Írország) töltötte, s kicsi korától fogva szerette Istent. Szülei tiszteletre méltó Kolumbán (lásd: A szentek élete 679. o.) mellé adták tanulni, aki az atyák hagyományait követve az alázatosság ösvényét mutatta mindenkinek és mézédes tanítást adott át a körülötte lévőknek. A tanítványok közül Gál kitűnt alázatosságával és szorgalmával, követte mesterét az isteni tudományban, a mulandó világot megvetette és testvéreinek mindig a mennyországba vezető utat mutatta. Amikor eljött az ideje, Kolumbán és a testvérek biztatására, vonakodván ugyan, mégis engedelmeskedve pap lett. Papságában oly közel került Krisztus áldozatához, hogy csodákat tudott tenni. Amikor pedig a világ Ura úgy határozott, hogy a föld szélére is eljuttatja világosságát, Gál testvéreivel együtt megvetvén a földieket s az égieket keresvén, mindenét elhagyva követte Krisztust; elhagyta atyját, anyját, rokonságát és vagyonát, hogy a mennyek országában százszoros jutalmat nyerjen.

Elhagyván Írországot, kedvező széllel — Britannia érintésével — megérkeztek Gallia partjaira, ahol ekkor Sigibert volt a király. Alighogy kikötöttek, Krisztus szeretetében bízva a királyi udvarba mentek. A király jóságosan fogadta őket, s megparancsolta szolgáinak, hogy gondoskodjanak mindenükről. Majd megkérdezte, mi járatban vannak, s a méznél édesebbnek találta a tanítást, amit a válaszban kapott. Amikor a király megtudta útjuk célját, kérni kezdte őket, hogy maradjanak Galliában, ő királyi bőkezűséggel fog róluk gondoskodni. Akkor Kolumbán így válaszolt:

»Az Úr nevéért elhagytam mindent, amim volt, s ha most mások gazdagságára vágyódnék, elárulnám az Evangéliumot, amelyért harcolni kívánok. Nem illik hozzánk, hogy a mulandó élet javaira vágyakozzunk, nekünk teljes szívvel Krisztus parancsát kell követnünk, aki azt mondta: Aki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel keresztjét és kövessen engem. Hogyan tagadhatnánk meg magunkat, ha nem hagynánk el a birtokolt javakat; vagy hogyan vehetnénk fel az Ő keresztjét, ha földi gondokba temetkeznénk?«

A király így folytatta: »Ha Krisztust követve fel akarod venni az Ő keresztjét, válassz ki egy remeteségnek való helyet, ahol önmagatok üdvösségéről és a miénkről is gondoskodhattok, csak maradjatok országunkban.«

Engedve a király kérésének, kerestek egy remeteségre alkalmas helyet. A Vogézekben egy meleg vizű forrás körül romokat találtak, melyet a környék lakói Luxeuilnak neveztek. A romok anyagából Szent Péter apostol tiszteletére kápolnát és maguknak lakóhelyeket készítettek. Bizonyos idő elteltével kolostor építéséhez fogtak, s a burgundok és frankok közül sokan csatlakoztak hozzájuk a mennyek országa kedvéért. Csodálatos fejlődésnek indult e helyen a szerzetesi élet. Ahogy egyre többen hagyták el a mulandó világot — Krisztusé a dicséret érte! — a kolostor híre eljutott Gallia és Germánia határáig. Maga Theoderik király is gyakran ellátogatott a szerzetesekhez és kérte imádságos segítségüket. Szent Kolumbán tanította őt, és keményen megdorgálta ágyasságai miatt; buzdította, hogy kössön törvényes házasságot, ami népének is javára lesz.

A király sok dologban hallgatott Kolumbán szavára, de a házasságra vonatkozó buzdításnak nagyanyja, Brunhilda miatt nem engedett. Mert miként Jezabel vesztébe vitte Áháb országát, úgy Brunhilda is kelepcét állított és eltérítette Theoberiket a törvényes házasságtól.Annyira félt hatalma elvesztésétől, hogy irigységében addig áskálódott a szerzetesek ellen, míg rá nem vette a királyt, hogy tiltsa ki őket országából.

A király szolgái által szólította fel Kolumbánt és testvéreit, hogy hagyják el országát. Klotár királyhoz mentek, aki jóságosan fogadta őket. Tanították a királyt és kíséretet kértek tőle, hogy Ausztrázia királyához, Theodebertushoz mehessenek. Theodebertus nagy örömmel fogadta a szerzeteseket, s ők egy ideig nála maradtak. Ezután Kolumbán Germánia felső részén át Itália felé indult, ahol akkoriban Egilulphus uralkodott. Theodebertus azonban kérlelte Kolumbánt, hogy maradjon nála, alkalmas helyet ígért nekik, ahol sok lelket megnyerhetnének. Kolumbán megköszönte az ajánlatot, de ragaszkodott itáliai úticéljához.

A király fölhatalmazta, hogy keressen alkalmas letelepedési helyet. Keresés közben elérkeztek a Limnat folyóhoz. A folyó völgyét követve rátaláltak Turegum várára (ma: Zürich). Tovább menve Tucconia (ma: Tuggen) faluba értek, ami a tó partján fekszik (Zürichi tó!). Megtetszett nekik a hely, de riasztotta őket az ott élő pogányok kegyetlensége és rosszindulata. Közöttük élve Isten szolgái megtanították őket az Atya, a Fiú és a Szentlélek imádására. Gál (akinek csodáiról Krisztus segítségével beszélni akarunk, s aki Isten emberét, Kolumbánt mindenben követte és vele együtt küszködött) sorra felgyújtotta a pogány szentélyeket és a bálványoknak áldozott dolgokat a tóba szórta. Amikor az emberek látták ezt, haragra gerjedtek, fegyvert fogtak, hogy Gált megöljék és Kolumbánt elűzzék vidékükről. Kolumbán akkor így imádkozott: »Mindenség kormányzó Istene, neked hatalmad van az egész világ felett, szégyenítsd meg ezt a nemzedéket és hulljon vissza a fejükre, amit szolgáid ellen gonoszul kigondoltak... teljesedjék be rajtuk a Zsoltáros szava: Szálljon vissza a fejére a fájdalom és gonoszsága hulljon a feje tetejére«.

Kolumbán tanítványaival együtt más helyre ment, hallgatván az apostoli szóra: »Térjetek ki a harag elől« — és tanítványaival együtt Arbonába ment,

ahol egy Willimar nevű pappal találkoztak. Az nagyon megörült a találkozásnak s így köszöntötte őket: »Áldott, aki jön az Úr nevében; Isten az Úr és megvilágosított minket.« Mire azok ezt felelték: »A távoli határokból gyűjtött össze minket az Úr!« Willimar kézen fogta Kolumbánt és imádkozni hívta mindnyájukat. A közös imádság után bementek a házba és lelki beszélgetésbe kezdvén Isten választottja, Gál Kolumbán parancsára beszélni kezdett. A hallgatók lelkében annyira fölébresztette a mennyország szeretetét, hogy az említett pap csak ámult és hullottak könnyei. Hét napot töltöttek így együtt Krisztus dicséretében és az itteni vigasztalás örömében. Ezek után megtudták Willimartól, hogy a közelben egy régi város romjai vannak, mely a termékeny föld és a tó közelsége miatt Isten szolgáinak alkalmas hely lehet. A hírre Kolumbán legjobb tanítványával, Gállal és egy másik diákonussal hajóba szállt, hogy megnézze a romokat. Partot érve hajlékot készítettek és könyörögtek Krisztushoz a helyért. A környék lakói három aranyozott bálványképet tiszteltek ott.

Kolumbán megparancsolta Gálnak, hogy szóljon a néphez, mert Gál latinul is jobban tudott a többieknél, s a helybeliek nyelvét is ismerte. A pogány templomnak ugyanis épp ünnepe volt és összejött a nép, de inkább az idegenek iránti kíváncsiság hajtotta őket, mintsem az istentisztelet utáni vágy. Miután egybegyűlt a sokaság, Isten választottja, Gál, mézédes szavakkal öntözte a szivüket és biztatta őket, hogy térjenek meg Teremtőjükhöz és Isten Fiához, Jézus Krisztushoz, aki az emberi nemnek megnyitotta a mennyek országának ajtaját. Amint befejezte beszédét, hallgatói szeme láttára kivitte a templomból a bálványképeket, összetörte és a tóba vetette azokat. Akkor a jelenlévők egy része megvallotta a bűneit és hitt, a másik rész méltatlankodó haraggal távozott. Kolumbán megáldotta a vizet és megszentelvén a helyet, az egykori templomot újra Szent Aurélia tiszteletére szentelte. Tanítványaival együtt három évig maradt ezen a helyen.

Kis idő múltán Gál az éjszaka csöndjében hálóval halászott a tavon, s közben meghallotta, hogy az ördög a hegy csúcsáról szólítja a tó mélyében lévő másik ördögöt, aki így válaszolt neki: »Itt vagyok!« A hegyről jött a szó: »Jöjj segítségemre! Íme, idegenek jöttek, akik kivetettek a templomból. Az isteneket, melyeket a helyi lakosok tiszteltek, összetörték! Megtérítették őket. Gyere és segíts nekem, hogy elűzzük őket innen!« A vízben lakó ördög így válaszolt: »Egyikük éppen a tavon van, s ennek én soha nem tudok ártani! Próbáltam elszaggatni a hálóját, de hasztalan. Szüntelenül imádkozik és soha nem nyomja el az álom.«

Amikor ezt Gál hallotta, keresztet vetett magára és így szólt hozzájuk: »Jézus Krisztus nevében parancsolom nektek, hogy hagyjátok el ezt a helyet, és senkinek ne ártsatok itt!« — majd sietve kikötött és elmondta apátjának, mit hallott. Kolumbán azonnal összehívta a templomba a testvéreket. S íme, miközben ők imádkoztak, félelmetes hang hallatszott a hegyekről: az ördögök jajgatva eltávoztak, míg azok alázattal imádkoztak az Úrhoz.

Kolumbán és társai még nagyobb szeretettel dicsérték Krisztust, aki elűzte mellőlük az ördögöket. Azok pedig, akik nem hallgattak szavukra, bálványaik elpusztítása miatt támadásra készültek. Elmentek a fejedelemhez és

bevádolták őket, mondván: e jövevények miatt tönkremegy a környék. A fejedelem hírnököt küldött hozzájuk és megparancsolta, hogy távozzanak. Ekkor történt, hogy ellopták a testvérek tehenét. Ketten a keresésére indultak, s meg is találták a tolvajokat, de azok a lopást gyilkossággal tetézték, mert megölték a két testvért is. A temetésük után Kolumbán így szólt a testvérekhez: »Arany kagylót találtunk itt, de belül tele volt kígyókkal. Ti azért ne szomorkodjatok, mert Isten, akinek szolgálunk, elküldi az ő angyalát, s az elvezet minket Itália királyához és kegyelmessé teszi irántunk, hogy nyugalmas helyet kapjunk tőle.«

Gált egy lázas betegség megakadályozta abban, hogy útra keljen. Az induláskor odaborult az apát lábaihoz és megmondta, hogy betegsége miatt képtelen utazni. Ő azonban, mert mindenképp szerette volna magával vinni Gált, így szólt: »Ha fáradalmaimban nem akarsz részt venni, amíg én élek, nem misézhetsz!«

Hisszük, hogy az isteni Gondviselés műve volt, hogy Gál, Isten választottja annak a népnek örök nyeresége lett. Miután ugyanis elváltak, Gál fölkereste Willimart; magával vitte hajóját és hálóit is. Willimar örömmel fogadta, s megparancsolta két klerikusnak, hogy viseljék gondját. Miután Gál felépült, fölkereste Hiltibodus diákonust és így szólt hozzá: »Fiam, nincs itt a környéken alkalmas hely arra, hogy kápolnát és remetelakot építhetnék? Lelkem vágyva vágyik arra, hogy életem hátralévő napjait magányban töltsem.« A diákonus azt felelte: »Van itt egy félreeső hely, atyám, vízben gazdag, de kietlen, magas hegyek között, szűk völgyek vannak a környékén és sok vadállat él ott. Medvék és farkascsordák meg disznók. Félek, ha odaviszlek, megtámadnak.« Isten embere azt felelte: »Ha Isten velünk, ki ellenünk? Aki Dánielt kiszabadította az oroszlánok barlangjából, engem is meg tud szabadítani a vadállatok karmai közül.« Amikor a diákonus látta Gál elszántságát, azt mondta: »Holnap bemegyünk az erdőbe, hátha találunk alkalmas helyet. Bízom Teremtőnkben, hogy elküldi mellénk angyalát.« Gál azt a napot szokása szerint böjttel és imádsággal töltötte.

Amikor reggel lett, imádkozva elindultak. Délután három körül járt már az idő, amikor a diákonus megkérdezte Gáltól, nem akar-e pihenni. Ő azt felelte, ha Krisztus engedi, meg nem pihen, míg lakóhelyet nem talál magának. Alaposan elfáradtak már mindketten, amikor elérték a sziklásnak nevezett (Steinach) patakot. Éjjeli menedékhely volt ott a pásztoroknak. Ezen a helyen a patak kicsi tóvá szélesedik. Gál megmerítette benne hálóját, s nem kevés halat fogott. A diákonus kővel tüzet csiholt és vacsorát készítettek. Közben Gál helyet keresett magának, ahol imádkozhat, s eközben beleesett egy tövises bokorba. A diákonus próbálta kiemelni, de ő azt mondta: »Hagyj csak, itt az én nyugalmam mindörökre, itt fogok lakni, mert ezt a helyet választottam.«

Amikor befejezte imádságát, mogyorófa ágaiból keresztet készített és ráakasztotta az ereklyetartót, melyben a Boldogságos Szűz, Szent Desiderius és Thébai Mór ereklyéi voltak. A kereszt előtt mindketten újra imádkoztak. Gál ezt mondta: »Uram, Jézus Krisztus, világ Teremtője, ki a kereszten jöttél

az emberi nem segítségére, add meg, hogy dicséretedre ez a hely lakható legyen.« Estébe nyúlt az imádság, majd hálaadással megvacsoráztak. Miután nyugovóra tértek, hogy fáradt tagjaik pihenhessenek, Isten embere halkan fölkelt és tovább imádkozott az ereklyék előtt, amit útitársa titokban megfigyelt.

Közben egy medve jött le a hegyről és enni kezdte a maradékot. Gál azt mondta neki: »Te vadállat, a mi Urunk Jézus Krisztus nevében parancsolom neked, hozz fát és tedd a tűzre!« A medve nyomban megfordult, hozott egy hatalmas fahasábot, s rátette a tűzre. Isten embere jutalmul kenyeret adott neki, de egyúttal megparancsolta: »Az én Uram Jézus Krisztus nevében, hagyd el ezt a völgyet! A többi hegyeken és völgyeken járhatsz, de itt se embernek, se állatnak ne árts!« Látván ezt a társa, leborult előtte és így szólt: »Most már tudom, hogy veled van az Úr, mert a vadon állatai engedelmeskednek neked!« De Gál azt mondta neki: »Vigyázz, nehogy valakinek elmondd, míg meg nem láttad Isten dicsőségét!«

Amikor reggel lett, a diákonus így szólt hozzá: »Atyám, mit tegyünk ma?« Azt mondta Gál: »Kérlek, fiam, ne haragudj szavaimért, de ma maradjunk még itt. Vedd a hálót, s menj a vízeséshez, én kicsivel később jövök majd utánad, hátha az Úr megmutatja nekünk szokásos irgalmasságát, hogy tudjunk adni valamit vendégünknek e hely megáldásáért.« A diákonus azt mondta: »Tetszik, amit mondasz«, s azonnal a vízeséshez sietett. Amint hozzáfogott, hogy kivesse a hálót, megjelent neki két ördög a vízparton ruhátlan asszonyok alakjában, mintha fürödni készülnének. Hol csalogatták, hol kaviccsal dobálták, mondván: »Te hoztad ide azt a gonosz és ellenséges embert, aki mindig legyőz minket!« A diákonus visszafutott Gálhoz és jelentette neki a dolgot. Mindketten Krisztushoz imádkoztak, s Gál ezt mondta: »Uram, Jézus Krisztus, Isten Fia, ne érdemtelenségemet nézd, hanem űzd el ezeket az ördögöket innen, hogy e hely neved tiszteletére szentelt lehessen!« Amikor imádság után a vízeséshez mentek, látták, hogy a két ördög futva menekül a vízfolyással szemben, egészen a hegytetőig. Isten embere így szólt: »Ti ördögi rémképek, megparancsolom nektek az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevében, hogy távozzatok innen a pusztába és vissza ne térjetek!« Ezután vízbe vetették a hálót és sok halat fogtak.

Így megtisztítván a helyet, két patak között egy erdőt, s benne kedves tisztást találtak, mely alkalmas volt cella építésére. Jákob pátriárka példáját követve mondta Gál: »Valóban az Úr van ezen a helyen!« — s akkor csoda történt: korábban sok kígyó élt ott, de e naptól kezdve egyet sem lehetett látni. Dicsőítették az angyalok Teremtőjét és hálát adtak neki. Ezután szóba került, hogy elhagyják a vadont. Isten embere, Gál három napon át kérte kísérőjét, hogy térjen vissza Willimarhoz, és hagyja őt egyedül. A diákonus ezt nem akarta, mondván, nem mer egyedül megjelenni vendéglátójuk előtt Isten embere végül is meggyőzte őt és Hiltibodus elment. Gál ekkor három napon át csak imádkozott és böjtölt. A negyedik napon azután ő is visszatért Willimarhoz. Örömmel fogadták, gondoskodtak róla, s közös imádság után asztalhoz ültek, s étkezés közben a diákonus elszólta magát: »Ha a medve

most itt lenne, talán Gál megáldaná!« Willimar először nem értette, miről van szó, s ekkor a diákonus elbeszélte a medve történetét. Ettől kezdve Gált úgy tisztelték, mint a régi idők nagy szerzetes atyáit.

Míg így együtt voltak, hírnök érkezett Willimarhoz és jelentette, hogy Gaudentius, Konstanz püspöke meghalt. A hírt hallván mindnyájan imádkozni kezdtek érte. Hét nap elteltével Willimar levelet kapott, melyben Gállal együtt magához hívta őt Überlingen ura. Azért kérte őket, mert leánya, Fridiburga nagyon beteg volt. Ördög szállta meg: alig evett, időnként földhöz verte magát és habzott a szája, s ilyenkor csak négyen tudták lefogni. Az ördög néma volt 30 napig, majd beszélni kezdett. A leány Sigibertnek, Theoderik fiának volt az ígért mennyasszonya. Amikor a leány megbetegedett, apja azonnal jelentette és Theoderik két püspököt küldött hozzá, hogy segítsenek rajta.

Willimar menni akart és hívta magával Gált is, aki ezt mondta: »Téged hívtak, nem engem. Te csak menj, atyám, de mi dolgom nekem e világ fejedelmével? Én visszatérek remetecellámba.« A pap így felelt neki: »Nem úgy, hanem gyere velem a szomorú apa vigasztalására, nehogy végül kényszerrel vitessen oda.« Gál azonban ragaszkodott elhatározásához, s elindult vissza a vadonba. A testvéreknek azt mondta, hogy úgy elmegy, hogy senki nem tudja többé, hol van, s ha valaki nagyon keresné, mondják azt, hogy levelet kapott Kolumbántól, mely szerint mielőbb Itáliába kell mennie. Ezután két tanítványával elment. Átkelvén a hegyen, a Sennwald nevű erdőbe jutottak (ma: Sankt Gallen területe). Itt találkoztak egy János nevű diákonussal, aki igazságban és istenfélelemben szolgálta az Urat. Ez bevitte őket a házába és hét napig mint átutazó vándorokat ellátta. Amikor Willimar észrevette, hogy Gál eltávozott, csónakba szállt és a fejedelemhez ment, s előadta neki a történteket. A fejedelem azt mondta: »Sürgősen küldj utána és hívasd ide. Ha Isten általa megszabadítja leányomat, gazdagon megjutalmazom és neki adom a konstanzi püspökséget.« Willimar ezzel útra kelt. Közben megérkezett a két püspök, akiket Theoderik király küldött, ami a szülőket nagyon elszomorította. A püspökök királyi ajándékokat akartak átadni a leánynak, de az kitépte magát őre karjaiból, s annak kardjával meg akarta őket ölni. A lányban lakó ördög azt mondta az egyik püspöknek: »Te ígérted a királynak, hogy kiűzöl engem? Miért nem hoztad ide a saját lányodat, akinek egy apáca az anyja?!« A másiknak meg azt mondta: »Te is paráználkodtál három idegen asszonnyal. A ti parancsotokra soha ki nem megyek e leányból. De van egy ember, Gál, aki sok helyről elűzött már engem, ki bosszúból szálltam meg ezt a leányt. Ha ő ide nem jön, el nem megyek innen!« Ekkor az egyik püspök arcul vágta a leányt, mondván: »Hallgass, Sátán!« Az ördög azonban tovább vádolta a püspököket. Három nap telt el így, s akkor a püspökök visszatértek a királyhoz, és beszámoltak a történtekről.

Willimar rátalált Gálra egy barlangban, s így szólt hozzá: »Atyám, ne félj, hanem jöjj a fejedelemhez, mert megesküdött nekem, hogy semmi mást nem akar, csak hogy imádság közben tedd kezedet a leány fejére. S ha a kedvedért Krisztus megkönyörül rajtuk, a fejedelem neked adja Konstanz püspöki

székét.« Még beszélgettek, amikor megérkezett János diákonus és kovásztalan kenyeret, bort, olajat, vajat, mézet és szárított halat hozott neki. Hálát adtak Krisztusnak és enni kezdtek.

Másnap Isten embere megígérte, hogy útra kel. A diákonus oda akarta adni szamarát egy fiúval együtt, de Gál azt mondta, hogy előbb meg kell látogatnia testvéreit, aztán a várba siet, és nem fogadta el. Willimar megeskette Gált, hogy teljesíti a fejedelem kérését. János hazatért, Gál pedig a cellájában töltött éjszaka után két tanítványával a vár felé indult. Útközben a fejedelemnek egy másik küldötte jött velük szembe és sürgette őket, mondván: »A leány már három napja nem evett semmit!« Csónakba szálltak tehát, s éjszaka megérkeztek a fejedelemhez. Reggel beléptek a szobába, ahol anyja ölében úgy feküdt a leány, mint egy halott: a szeme zárva volt, szájából kénes szag áradt. Az egész háznép összegyűlt, hogy lássa, mi történik. Gál leborult és imádságba merülve könnyek között mondta: »Uram, Jézus Krisztus, ki eljöttél e világra és szűztől születtél; ki parancsoltál a szélnek és a tengernek és meghátrálásra kényszerítetted a Sátánt, s szenvedésed által megváltottad az emberi nemet, parancsold ennek a tisztátalan léleknek, hogy hagyja el ezt a leányt!« Fölkelvén az imádságból, megfogta a lány jobb kezét és fölemelte, a gonosz lélek ugyanis a földre teperte.

Gál akkor a leány fejére tette a kezét és így szólt: »Jézus Krisztus nevében parancsolom neked, tisztátalan lélek, távozz Isten e teremtményéből!« Amikor ezt mondta, a leány kinyitotta a szemét és a tisztátalan lélek megszólalt benne: »Te Gál vagy, aki korábban már elűztél engem, de én ide jöttem. Ha innen elűzöl, hová menjek?« Isten embere így válaszolt: »Ahová a te Urad téged elsüllyeszt, a mélységbe! »Akkor a jelenlévők látták, hogy a leány szájából egy félelmetesen csúf fekete madár röpül ki. A leány azonnal egészségesen fölkelt és Isten embere visszaadta őt anyjának.

A leány atyja barátaival együtt nagyon örült és fölkínálta neki azokat a királyi ajándékokat, melyeket lányának hoztak. Sőt a konstanzi püspökséget is ráruházta. Ám Isten embere mindezt így utasította vissza: »Amíg az én mesterem, Kolumbán él, nekem nem szabad miséznem. Ha tehát püspökké akarsz tenni, engedd, hogy mesteremhez menjek, s ha ő feloldoz engem, megteszem, amit mondasz.« Erre a fejedelem azt mondta: »Legyen szavad szerint«. Gál a kapott ajándékokkal elhagyta a várat. A fejedelem megparancsolta az arbonne-i ispánnak, hogy szolgái segítsenek Gálnak a cellaépítésben. Amikor Gál megérkezett Arbonne-ba, a kapott ajándékokat szétosztotta a szegények között. Maginald azonban, a szolgája egy ezüst kelyhet meg akart tartani, hogy később Gál misézni tudjon, de megkérdezte Gáltól, mit szól hozzá. Válaszul ezt hallotta: »Aranyom és ezüstöm nincsen, (ha tudod,) vedd meg azt.«

Ezek után Gál visszatért szeretett magányába és ott a mennyei Király seregében csodálatos módon végezte gyakorlatait.

Gál levélben magához hívta János diákonust, aki sietve meg is érkezett és hosszú időre a tanítványa lett. Sigibert királyfi, amikor meghallotta, hogy a jegyese meggyógyult, kérte atyját, hogy hozassa házába. Díszes kísérettel

érkezett a lány és kérésükre elmondta, hogyan nyerte vissza egészségét, amit a királyi udvar főpapjai hiába próbáltak neki visszaszerezni. Elmondta, hogy van a vadonban egy ír származású ember, ki által Isten csodákat tesz. »Szolgálód már halálán volt — mondta —, amikor apám kérésére ez a szent eljött hozzám, reám tette a kezét, megjelölt a kereszt jelével és parancsolt az ördögnek, hogy távozzon. Az ördög engedelmeskedett a parancsnak, s a jelenlevők szeme láttára mint egy csúnya nagy holló, kirepült a számból. Azután teljesen egészségesen megáldoztam.« Ezután a leány a király lábához borulva folytatta: »Kérlek, kegyelmes királyom, légy kegyes értem Isten embere iránt.« A király megkérdezte, melyik vadonban él? A leány megmondta.

Akkor a király oklevelet íratott, hogy attól kezdve Isten embere királyi tekintély alapján lakja a celláját. A levéllel együtt aranyakat és ezüstöket is küldött. A küldöttek mindent átadtak Gálnak és a királyt imádságába ajánlották. Kunzó fejedelemnek a király megparancsolta, hogy küldje szolgáit Gál építkezéséhez.

Királyi menyegzőt tartottak sok előkelő vendéggel, Amikor a király megparancsolta, hogy a menyasszonyt vigyék a házába, a leány leborulva kérte: »Uram, királyom, szolgálód a betegség miatt még nagyon gyenge. Engedj nekem hét napot, hogy megerősödjem.« A király azt válaszolta: »Legyen, ahogy akarod.« A hetedik nap hajnalán azután a menyasszony Szent István vértanú templomába ment, letette menyasszonyi ruháját és apácaruhát öltött, majd megfogta az oltár szélét és így imádkozott: »Szent István, ki véredet ontottad Krisztusért, légy ma közbenjáróm, hogy a király szíve akaratomhoz hajoljon és ne vegye le a fátylat fejemről...« Amikor jelentették a történteket a királynak, tanácskozni hívta a papokat és fejedelmeket, s közülük az arles-i püspök így nyilatkozott: »Ez az ördögtől megszabadított leány fogadalommal kötelezte magát az életszentségre. Vigyázz, király, el ne ragadd, nehogy bűnbe ess és őt a korábbinál nagyobb baj érje.«

A király igaz és istenfélő ember volt, s meghallgatva a papok tanácsát, bement a templomba, odavitette magához a királyi ruhát és a koronát, és szólt a menyasszonyhoz: »Jöjj ide!« — A leány azt gondolta, hogy el akarják ragadni, ezért átölelte az oltárt. A király hangosabban szólt hozzá: »Ne félj, jöjj ide, minden úgy lesz, ahogy te akarod!« Megkérte a papokat, hogy öltöztessék királynői ruhába és akkor e szavakkal ajánlotta az Úrnak: »Ahogyan számomra felékesítetted, úgy adlak téged menyasszonyul az én Uramnak, Jézus Krisztusnak«, majd megfogta a leány jobbját és az oltárra tette. A menyegzői lakomát megtartották, majd Metz városában a király kolostort épített Fridiburga számára.

Ezek után Kunzó fejedelem levéllel Konstanzba hívta Isten emberét, ahová püspökválasztó zsinatot hívott össze. Felszólította az arra illetékeseket, hogy válasszanak püspököt. Akkor a papság és a nép úgy nyilatkozott, hogy Gál legyen a püspök és minden jót elmondtak róla. A fejedelem megkérdezte tőle: »Hallod, mint mondanak ezek?« Isten embere azt válaszolta: »Jót

mondtak, bárcsak igaz is lenne! De akik ezt mondták, nem tudják, hogy az egyházi törvény szerint zarándokot nem szabad püspökké szentelni. Itt van azonban velem János diákonus, aki ebből a népből való és alkalmas a püspökségre.« Megfogadták szavait: Jánost püspökké szentelték, ő pedig hét nap múlva visszatért remeteségébe.

Egy vasárnapi napon a matutinum végeztével, amikor pirkadt, Isten embere szólította Maginaldus diákonust: »Kelj fel gyorsan és készíts elő, hogy misézhessem!« Az megkérdezte: »Mi történt, uram, misézni akarsz?« Gál azt felelte: »Ma hajnalban kinyilatkoztatást kaptam, hogy az én mesterem, Kolumbán meghalt. Örök nyugalmáért ajánlom fel az áldozatot.« Azonnal harangoztak és a testvérek jelenlétében Gál bemutatta a szentmisét Kolumbán lelkéért. A szentmise végeztével Isten embere így szólt Maginaldhoz: »Fiam, ne essék nehezedre, sietve indulj Itáliába a bobbiói kolostorba. Gondosan tudakozódj felőle, mi történt az én apátommal. Jegyezd meg a napot és az órát, amikor meghalt és késlekedés nélkül jelentsd nekem.« A parancs hallatára a diákonus elámult és azt mondta, hogy nem ismeri az utat. Isten embere azonban azt válaszolta: »Menj csak, testvér, ne félj, az Úr irányítani fogja lépéseidet.«

Maginald áldást kért és útnak indult. Isten segítségével meg is érkezett Bobbióba. Ott a testvérek átadtak neki egy levelet, mely Szent Kolumbán életéről szólt, s mellé adták az apát pásztorbotját, mondván: »Mesterünk még életében megparancsolta, hogy Gál e bot által nyerjen feloldozást.« Krisztus jóságából Maginald a nyolcadik napon a levéllel és a pásztorbottal együtt visszaérkezett. Mindent elmondott, s hálát adván Isten kegyelméért, szentmisében könyörögtek Kolumbán üdvösségéért.

Amikor Eustasius, akit még Kolumbán tett apáttá Luxeuilban, meghalt, szerzetesek jöttek és kérték, hogy Gál legyen az apátjuk, de ő így felelt: »Én elhagytam rokonságomat és földemet Krisztusért, hogyan lehetne újra birtokom?« És nem fogadta el a fölkínált méltóságot.

Utolsó napjaiban magas lázban feküdt. Tizennégy napos láz után, október 16. napján, életének 85. évében adta vissza lelkét az Úrnak."

Száz évvel halála után Szent Otmár (689—759) alapította Gál életének színhelyén a Sankt Gallen, azaz Szent Gál apátságot, mely az ír tudósok és művészek menedéke lett. Szent Gál tisztelete oly nagy volt, hogy egy egész kantont neveztek el róla Svájcban. Nevével Európa-szerte találkozhatunk, templomok és helységek nevében. Magyarországon is több helységnév tanúsítja tiszteletét (Szentgál, Szentgáloskert). Walafrid Strabo (808—849) Szent Gál csodatételeinek elbeszélését ezzel a könyörgéssel zárta:

Kérünk téged, Szent Gál, Krisztus hitvallója, hogy miként elmondhatjuk sok csodás gyógyításodat, úgy közbenjárásodra tapasztalhassuk Isten irgalmasságát. Amen.

BOLDOG CONTARDO FERRINI hitvalló

Ünnepe: október 17.
* Milánó, 1859. április 4.
† Suna, 1902. október 17.

„Az ő állásában és napjainkban gyakorolt hite és keresztény élete valóságos csodának tűnik számomra" — jelentette ki Contardo boldoggá avatási perében az Ambrosiana Könyvtár akkori vezetője, msgr. Ratti, a későbbi XI. Pius pápa (1922—1939). Az Itália egyesítése utáni évtizedek folyamán a politikában, a sajtóban, az irodalomban, az iskolákban, különösen a főiskolákon éles egyházellenes szellem uralkodott. Contardo apja a milánói műegyetem tanára volt. Legidősebb fia ragyogó tehetségű tanulónak mutatkozott, bár gyermekként nem volt mentes a szokásos gyermeki csintalanságoktól. Életében a fordulatot, vagyis a teljes, korlátozás nélküli Istenhez fordulást első szentáldozása idézte elő, tizenkét éves korában. Kilenc évvel később ezt írta Antónia húgának első áldozása alkalmával: „Egy örök, kimondhatatlan szövetség napja ez, s ennek következtében nem akarunk többé mást, csak a jót, mindig csak a jót és mindenféle jót. Egy múlhatatlan szeretet igénye ez, egy szegény teremtett szív feláldozása, amely másként nem tudja viszonozni Teremtőjének szeretetét."

Gimnazista korában Contardo a Szentírás iránti szeretetből héberül tanult. Az Ambrosiana Könyvtár vezetőjénél tanult szírül, valamint koptul és szanszkritül is. Kimondhatatlan adottsága volt a nyelvek iránt; később olvasott a fontosabb modern nyelveken, s könnyedén írt németül, latinul és görögül. A papi hivatás terhétől és felelősségétől való bizonyos félénk visszahúzódás hatott pályaválasztására. Döntő volt számára Isten akarata, ez pedig tudósként akarta őt világába helyezni; nem a papságra érezte magát hivatottnak. Egyik anyai nagybátyja a római jog professzora volt, s ez a szakterület Contardót különösen érdekelte. Tizenhét évesen kezdte meg jogi tanulmányait Páviában. A Borromei kollégiumban lakott. A kollégium tanulószobáiban léha szellem uralkodott. Contardónak rendkívül éber volt a lelkiismerete. A hitetlenség, erkölcstelenség és lelki sivárság egymással versengve őt tette gúnyolódásának céltáblájává. Következménye: vallásos igyekezete annál erősebb lett, minden szabad percét a tanulásnak szentelte; megragadta az a gondolat, hogy környezetének apostola legyen, de még nem tudta ennek pontos formáját. 1880-ban benyújtotta doktori értekezését, amelynek ez volt a címe: „Haszon, amit a jogtudós húzhat Homérosz és Hésziodosz költészetéből a büntetőjog történetére nézve". Görögül fogalmazta meg, és professzora kívánságára latinra fordította. Az egyetem költségén kinyomtatták, s ez berlini ösztöndíjat hozott számára. Két éven át ott tanult.

Berlinben volt akkor a legjelentősebb egyetem a római jog és jogtörténet tanulmányozása számára. Professzorai biztatták, hogy adja ki Theophilosznak, egy régi bizánci jogtudósnak Jusztiniánusz császár törvényeihez írt magyarázatát kritikai kiadásban, mégpedig latin fordításban. Ezután következtek később a római—bizánci jogforrások kiadásai. Éppen a bizánci jog nem ritkán csak szír fordításban volt elérhető, palimpszeszt* kéziratokban. Érthető, milyen fáradságos munka volt ezt az olvashatatlanná tett írást egy kvarclámpa segítségével többé-kevésbé ismét láthatóvá tenni. Éppen az ilyenféle kisilabizálásokról mondta XI. Pius, aki a Vatikáni Könyvtár későbbi vezetőjével, Mercatival együtt az Ambrosianában segített Contardónak ebben a munkában: „Olyan fáradságos munka volt, amelyet csak az tud méltányolni, aki tapasztalatból ismeri; olyan munka, amelyet valódi és állandó vezeklőövhöz lehet hasonlítani... Könnyen elolvasta a nehéz, ismeretlen szövegeket az elmúlt századok olvashatatlannak tűnő írásaiban: latinul, görögül, szírül; azonnal felfogta értelmüket, és száguldó tollal írta le latin vagy olasz fordításukat." Ferrini 1882-től húsz éven át volt a római jog és jogtörténet professzora Páviában, Messinában, Modenában, majd (1894-től) ismét Páviában. Ezekben az években több mint kétszáz tudományos munkát tett közzé.

Előadásaiban sikerült pedagógiai okossággal alkalmazkodnia hallgatóihoz, úgyhogy órái nagyon látogatottak voltak. Messzemenően segítőkész volt, és támogatta diákjait munkájukban. Professzori tevékenysége — anélkül, hogy ezt a látszatot keltette volna — valódi apostolság, s az általa gyakran megvallott hit védelme volt. A jog története és fejlődése, s a törvényalkotás az ő számára csak az Istenben és Isten által megalapozott erkölcsi törvény alkalmazását jelentette. Bár szenvedélyes kutató volt — szívesen nevezte a tudományt menyasszonyának —, fő szenvedélye, ha szabad így mondanunk, Isten volt, aki minden jog forrása és minden jó végső oka. Hozzászokott, hogy mindennap a szentmise előtt egy negyedórát imádkozzon, munkája közben gyakran emelje szívét Istenhez, és ha jutott rá ideje, órák hosszat is tudott imádkozni a Legszentebb előtt, s éjszakákat is képes volt imádságban átvirrasztani. XI. Pius elmondta, hogy nemegyszer térdelt Ferrini mellett ugyanabban a padban, és benne megvalósulni látta azt a gyakran hallott kifejezést, hogy angyalként imádkozik. A szentségház előtti imádkozása némelykor eksztázishoz hasonlított. Amikor egy vasárnap beszélni akart vele valaki, a portás így válaszolt: „Vasárnap nehezen lehet megtalálni a professzor urat, mert a templomban van, és ott mindig sok a tennivalója."

Lelkivezetője engedélyével már 1881-ben letette a tisztasági fogadalmat. 1886-tól Szent Ferenc harmadrendjébe tartozott.

A Ferrini családnak volt a Lago Maggiore mellett egy kis nyaralója. Az apa és a fiú íróasztala egymással szemközt állt benne. Apjával, aki a legjobb

* *Palimpszeszt:* „újra írt", azaz másodszor is felhasznált pergamen. A korábbi, jelentéktelennek ítélt szöveget eltüntették, a pergament elsimították és újra írtak rá. Különféle eljárásokkal az eltüntetett szöveg újra előhívható.

barátja volt, szívesen ment úszni a közeli tóba. Egyéb felüdülést csak a hegyi sport jelentett számára. A hegyek nagyon vonzották. Egy ilyen hegyi túrán ivott egy patakból, amelyről nem tudta, hogy frissen trágyázott réten folyt keresztül. Tífuszba esett. Lázálmaiban öntudatlan imákat mormolt az ajka. Ha a közeli kikötőben megszólalt a hajóharang, ezt suttogta: „Misére harangoznak." Gyakran tette fel a kérdést: „Teljesítettem a kötelességemet?" Békésen és nyugodtan halt meg Sunában, a Lago Maggiore mellett. Harminc éven át itt töltötte csaknem minden szünidejét. Társai kezdetben gúnyból Szent Alajosnak nevezték. Lassanként aztán így hívta mindenki, de már nem gúnyból. És amikor a lakosság általános részvéte mellett eltemették, csak a legközelebbi ismerősei tudták, hogy a neve valójában nem Alajos, hanem Contardo volt.

XII. Pius pápa 1947. április 13-án avatta boldoggá Contardo Ferrinit, „korunk katolikus férfi mintaképét".

SZENT ZSUZSANNA (SUSANIK) vértanú asszony

Ünnepe: október 17.
† Grúzia, 475.(?) október 17.

A grúz irodalom legrégibb ránk maradt művében, a „Szent Susanik vértanúságá"-ban gyóntatóatyja, Csurtavi Jakab tudósít ennek az örmény fejedelmi nemzetségből való nőnek az életéről.

Örményországot 429-ben meghódították a perzsák. A keresztény örmények Zsuzsanna apjának, Szent Vardan Mamikoniannak vezetésével fellázadtak, de 451-ben leverték őket. Ettől kezdve a perzsa elnyomás még erősebb lett, sőt a Zarathusztra-vallást is rá akarták kényszeríteni az örményekre. Több fejedelem hajlott a kényszer alatt, mert úgy vélte, hogy kíméletet és bizonyos előnyöket biztosíthat területe népe számára.

Ehhez a megalkuvó irányzathoz tartozott Zsuzsanna férje, a grúziai Varsken fejedelem is, aki a perzsa király katonai parancsnokaként a Tbiliszitől délre fekvő Csurtaviban ütötte fel székhelyét. Varsken, aki Arsusa fejedelem keresztény családjából származott, kijelentette, hogy elfogadja Zarathusztra tanítását, és megígérte, hogy feleségét és gyermekeit is megnyeri a perzsák vallásának. Ez a szándéka azonban meghiúsult hitvese tántoríthatatlan hithűségén.

Zsuzsanna az örmény főnemességből származott. Apja, Szent Vardan Mamikonian 451-ben életét áldozta keresztény hitéért és Arménia szabadságáért. Róla nevezték el a lányát Vardennek (Rózsának); beceneve azonban Susanik (Kis liliom) vagy Zsuzsanna volt. Varskennel már több év óta házasságban élt; házasságukból három fiú és egy leány származott. Amikor Zsuzsanna értesült férje szégyenletes elbukásáról, elhagyta csurtavi palotáját, és gyermekeivel együtt a templomba ment, s könnyek között imádkozott férjéért, a maga számára pedig erőért könyörgött, hogy az előre nem látott nehézségeket el tudja viselni. Aphot, Varsken udvari püspöke és Csurtavi Jakab, a fejedelemnő gyóntatóatyja és életrajzírója értesült Zsuzsanna súlyos helyzetéről, és meglátogatták a templom közelében lévő kunyhójában, ahová visszahúzódott. Három nap múlva hazaérkezett a férje, s elküldte a papokat, hogy Zsuzsannát vigyék vissza a palotába. Különösen Dsodsik, Varsken fivére, a felesége és Aphot udvari püspök kísérelt meg mindent, hogy Zsuzsannát rábeszélje a férjéhez való visszatérésre. Hosszú ellenállás után engedett. Magával vitte az evangéliumoskönyvet és a vértanúk könyveit, de nem saját lakrészébe indult, hanem a palota egy kis kamrájába. Két nappal ezután Varsken a testvérével és annak feleségével együtt lakomát tartva ünnepelte meg hazatérését, és Zsuzsannát is odavitette. Amikor ő megtagadta, hogy helyet foglaljon, a sógornőjének pedig szemrehányást tett, amiért a férfiakkal együtt étkezik, Varsken önuralmát elvesztve úgy megütöt-

te a feleségét, hogy az összeesett, majd megkötözve bezáratta a kamrájába. Miközben Varsken vadászatra indult, Jakab pap titokban a fejedelemnőhöz ment, és bátorságot öntött belé. Sámuel érsek és János püspök is igyekezett enyhíteni a sorsán.

A perzsa király ekkor Varskent meglepetésszerűen a hunok ellen küldte. A következő böjti időt Zsuzsanna egy kunyhóban töltötte imádsággal és szigorú böjtöléssel. Húsvét hétfőjén Varsken visszatért a hun csatározásból, és még egyszer megkísérelte, hogy feleségét visszavigye a palotába. Amikor ezt Zsuzsanna állhatatosan megtagadta, háromszáz ostorcsapást méretett rá, és megkötözve a palota egy mély pincéjébe vettette. Nemsokára végleges fogságába vitték. Varsken lovon kísérte a szomorú menetet, elzavarta az együttérző nézőket, és hitvesének szemébe mondta, hogy ezt a fogságát nem hagyja el többé élve.

Egy erődítmény föld alatti helyiségében tartották Zsuzsannát megkötözve, szigorú fogságban. Néha sikerült gyóntatóatyjának, Jakabnak felkeresnie. Hat évet töltött börtönében. Eközben volt még ereje vallási gyakorlatokra: tartós böjtölésre, éjszakai virrasztásra, fáradhatatlan imádkozásra és a Szentírás ismételt elolvasására. Szent életének híre elterjedt egész Grúziában és Örményországban, és sok hívő zarándokolt börtönéhez, hogy ügyeiket imádságába ajánlják. Ekkor egy új, súlyos csapás érte: gyermekei, akik mindaddig hozzá tartoztak, engedtek apjuk késztetésének, és a perzsák vallására tértek. Férje még egyszer megkísérelte, hogy áttérítse, de most is — amikor minden hozzátartozója elhagyta — állhatatos maradt.

Időközben már hat börtönév volt mögötte. A fogság nélkülözései és önkéntes vezeklési gyakorlatai lassanként összetörték elgyengült testét. Sógora, aki többször védelmébe vette Varskennel szemben, a családjával együtt meglátogatta még utoljára, megvallotta a bűneit, és kérte a pártfogását. Sámuel érsek és János püspök is felkereste még egyszer. Amikor Zsuzsanna érezte, hogy közeledik a halála, magához hívatta Aphot udvari püspököt és gyóntatóatyját, Jakabot, s közölte velük, hol akarja, hogy Csurtaviban eltemessék, majd a jelenlétükben meghalt. Nyughelyét kívánságának megfelelően Csurtavi templomában találta meg, grúz vidéken, ahol a misét még hosszú évekig örmény nyelven mondták, s ahol grúzok és örmények egyaránt tisztelték közös szentjükként. Később átvitték testét a tbiliszi Netechi-templomba.

ALCANTARAI SZENT PÉTER ferences szerzetes

Ünnepe: október 19.
* Alcántara, 1499.
† Arenas de San Pedro, 1562. október 18.

Miközben a Német- és Franciaországból kiinduló lutheri és kálvini reformáció tömegeket szakított el a katolikus hittől, s hatására sok szerzetes elhagyta a kolostorokat, Spanyolországban ellenkező irányú reform valósult meg. Loyolai Szent Ignác (lásd: A szentek élete, 387. o.) rendalapítással, Avilai Szent Teréz (lásd: A szentek élete, 589. o.) és Keresztes Szent János (lásd: A szentek élete, 713. o.) a kármelita, Alcantarai Szent Péter a ferences rend belső reformjával keltette új életre a katolikus hitet. Alcantarai Péter ugyanazt a harcot vívta a ferences rendben, mint Teréz és János a kármelitáknál: a rendalapító lelkületét támasztotta életre azáltal, hogy nem azt magyarázta, miért nem lehet megtartani Assisi Szent Ferenc (lásd: A szentek élete, 566. o.) eredeti reguláját, hanem magáévá tette, és akik csatlakoztak hozzá, azoknak átadta a regula szerinti életformát.

A ferences rendben ugyanis 1300 körül éles vita kezdődött arról, hogy a szegénységet abban a formában, ahogyan Szent Ferenc élte, lehet-e élni? A többségnek az volt a véleménye, hogy nem, mivel a később belépő tagok már nem rendelkeztek olyan karizmatikus adományokkal, mint az első ferences nemzedék. Velük szemben voltak, akik az eredeti regulához ragaszkodtak, s az előző csoportot „carnales"-nek (testiek), önmagukat „spirituales"-nek (lelkiek) nevezték. E spirituálisok azonban erőtlen kisebbségben maradtak és a többség olykor mint eretnekekkel bánt el velük.

1400 után Itália néhány félreeső kis kolostorában újra fölfedezték az eredeti ferences lelkületet. Ennek lett apostola Kapisztrán Szent János (lásd: A szentek élete, 621. o.) és Sziénai Szent Bernardin (lásd: A szentek élete, 208. o.). Spanyolországban 1487-ben Pueblai János honosította meg ezt a szigorúbb életformát, melyet Assisiben a Carceri kolostorban ismert meg. Hazatérve hasonló kis kolostorok sorát alapította, s hamarosan megszervezhette az *Angyalokról nevezett Custodiát*, mely a spanyol provinciától függetlenül az általános rendfőnök (miniszter generális) joghatósága alá tartozott. A következő nemzedék tovább vitte ezt a reformot. Melpari Péter Spanyolországban a *Szent Gábriel főangyalról nevezett Custodiát* szervezte meg. Ez utóbbi lett Alcantarai Péter lelki otthona.

1517-ben X. Leó pápa önálló renddé emelte a reformágat. Az enyhébb fegyelmű kolostorhoz kötött és birtokhoz ragaszkodó többség alkotta a konventuális minoriták (Fratres Minores Conventuales), az eredeti regula szerint élők pedig az obszerváns ferencesek rendjét (Fratres Minores Regularis Observantiae).

Pedro Garavito Estremadura tartomány egyik kis városában, Alcántarában született. 1513-ban került a salamancai egyetemre. 1515-ben, amikor a humán tanulmányok végeztével megkezdhette volna a jogi, orvosi vagy teológiai tanulmányait, úgy döntött, hogy nem tanul tovább, hanem ferences lesz az obszervánsoknál. Be is lépett egy salamancai kolostorba, ahol a következő évben fogadalmat tett. 1524-ben pappá szentelték, 1525-ben házfőnök, gvárdián lett.

1536-ig Péter több kolostorban is viselte ezt a tisztséget, s mellette missziós körutakat tartott. Főként a megfeszített Krisztusról prédikált, s hogy hallgatói szívét megindítsa, illetve a missziónak emléke maradjon, ahol csak prédikált, Krisztus valóságos keresztjének megfelelő nagyságú kereszteket állított fel. Egyszer valaki arra kérte, tanítsa meg jól imádkozni. E kérés hatására írta meg Péter az imádságra vezérlő kalauzt, amit hamarosan *Az elmélkedés aranykönyvecskéje*ként adtak kézről kézre.

1537-ben a portugál király meghívására tanácsadónak Lisszabonba ment, 1538-ban azonban haza kellett térnie, mert a Szent Gábriel rendtartomány provinciálisává választották. Ekkor megpróbálta a fiatal korától élt szigorú fegyelmet regula formába önteni, de tervezetét 1540-ben a káptalanon rendtársai elvetették. Ezért, amikor hároméves hivatali ciklusa lejárt, nem vállalta újra a tartományfőnökséget, hanem egy társával Portugáliába ment, s a tengerparti Arabidában remeteéletet kezdett. Teljes szegénységben, kemény szigorban élték imádságos, vezeklő életüket. Éjfélkor keltek, zsolozsmáztak, elmélkedtek és dolgoztak. Fekvőhelyük egy csupasz deszka volt, lábbelit nem viseltek, húst nem ettek, bort nem ittak. E kemény szigor ellenére egyre többen csatlakoztak hozzájuk.

1543-ban Pétert visszahívták a Szent Gábriel provinciába, hogy reformját náluk is honosítsa meg. A püspök támogatta, a provinciális azonban túlzónak tartotta szigorát. Péter ezért Rómába ment, hogy legfőbb hatóságaitól engedélyt kérjen, de az obszervánsok miniszter generálisa nem adott hozzájárulást. III. Gyula (1550—1555) viszont jóváhagyta a reformot, Pétert magát pedig — hogy elejét vegye a rendfőnök akadékoskodásának — a másik ág, a konventuálisok főnöke alá rendelte. A következő pápa, IV. Pál (1555—1559) a jóváhagyást megtoldotta azzal, hogy Péter annyi kolostort alapít, amennyit csak akar. Hazatérése után hamarosan meg is alapította Pedroso kolostorát.

Közben a kármelitáknál nagy viták folytak Avilai Teréz reformja körül. Ezért Péter 1558-ban Avilába ment, hogy segítsen Teréznek. Ellátta tanácsaival, bátorította a szegénységre, majd Pedrosóba visszatérve levelet küldött Teréz gyóntatóinak, melyben igazolta Teréz törekvéseit és misztikáját. 33 pontba szedett érvei között ezeket írta: „... mindaz, amit az Úr mondott neki (ti. Teréznek), megegyezik a Szentírás és az Egyház tanításával, s a legkisebb részletekben sem ellenkezik a teológusokkal... Igen nagy lelkének tisztasága, s őszintén és hevesen vágyik arra, hogy Isten kedvében járjon; ezért nem törődik semmi földi dologgal, s nem is becsüli ezeket semmire..."

Pedroso alapítását egész sor kis reformkolostor alapítása követte, amit a Szent Gábriel provincia szerzetesei egyre nagyobb gyanakvással néztek. Pétert nyugtalan képmutatónak, békétlenkedőnek és szakadárnak nevezték, s azzal vádolták, hogy az egész reform rugója a hatalomvágya. Amikor provinciálisa megidézte és a káptalan előtt kihallgatta, Péter a vádakra így válaszolt: „Higgyék el nekem, hogy mindent a legjobb szándékkal tettem. Ha azonban úgy vélik, hogy ezt a reformot nem szabad megvalósítani, ne sajnálják a fáradságot és akadályozzák meg!" — A rendtársak nem is sajnáltak semmit, hogy felszámolják Péter reformját, az mégis egyre inkább erősödött. 1559-ben a pápa megbízottjaként látogatta a kolostorokat, s 1561-ben a reformkolostorokból egy új, Szent Józsefről nevezett provinciát szervezhetett meg.

Halála évében levelet kapott Szent Teréztől, melyben az beszámol a sok támadásról és megnemértésről, melyek a szegénység miatt érték. Péter erre a következő levelet írta Teréznek:

„A Szentlélek töltse el a lelkét! Elolvastam levelét és nem kis csodálkozás fogott el amiatt, hogy ezt az ügyet az Úrnő (ti. Teréz) a tudósokkal akarta tisztázni, akikre nem tartozik. Ha egy tudományos vitáról vagy lelkiismereti kérdésről van szó, dicséretes dolog a jog és a teológia tudósainál érdeklődni és a tőlük kapott tanácsot követni. A tökéletes (a szerzetesi) életre vonatkozóan azonban azokkal kell tanácskozni, akik maguk is ezt az életformát élik. Ennek legsúlyosabb oka az, hogy a tökéletes életre vonatkozóan szabályokat vagy tanácsokat nem tud adni olyan ember, akinek törekvései és cselekedetei másra irányulnak. És az evangéliumi tanácsokat illetően más tanácsra nincs is szükség, mint hogy abban kapjon a lélek segítséget: vajon ő személy szerint meg tudja-e majd tartani, s egyáltalán kell-e követnie az evangéliumi tanácsokat. Ami ezen felül van, nyilvánvalóan a hitetlenség bizonyítéka.

Isten tanácsa ugyanis csak jó lehet, és e tanácsok megtartása csak azok számára nehéz, akik nem hisznek vagy nem bíznak eléggé az Úrban, mert csak emberi okosság vezérli őket. Isten az erőt is meg tudja adni e tanácsok megtartásához, mivel mindenható, s mert Ő maga a Jóság, erre képes és akarja is, hogy a tanácsaihoz igazodó lelkek meg tudják tartani.

Ha az Úrnő követni akarja Krisztus nagyobb tökéletességre szólító tanácsát, csak kövesse! Hiszen e tanácsok férfiaknak és nőknek egyaránt szólnak, és Krisztus — mint oly sok másnál tette — megteszi, hogy jó véget érjen vállalkozása. Ha azonban a lélektelen bölcsek tanácsát akarja követni, akkor csak gondoskodjék megfelelő jövedelemről, aztán majd meglátja, hogy többre jut-e, mint azzal a szegénységgel, amit az Úr tanácsol.

Bárhol láttunk bajokat a női kolostorokban, a forrást mindig abban találtuk, hogy vonakodva viselik a szegénységet, szinte örökös ellenkezéssel és nem az isteni tanács szerint. Én a szegénységet nem önmagában magasztalom, hanem csak azt a formáját áldom, amelyet a mi megfeszített Megváltónk iránti szeretetből türelemmel visel az ember, különösen, ha az Ő szerelméért önként vállalja. Ha másként vélekednék vagy másokhoz igazodnék, nem volnék bizonyos a hitemben. De én mindezekben Krisztusnak

hiszek és elfogadom, hogy az Ő tanácsai a legjobbak, mert isteni tanácsok. Ezért boldognak tartom azokat, akik — az Úr szavával élve — lélekben szegények, azaz önként vállalják a szegénységet. Magam is tapasztalom ezt, de jobban hiszek az Úr szavának, mint a saját tapasztalatomnak.

Adja meg az Úr Krisztus a világosságot, hogy az Úrnő ezt az igazságot megérthesse és követhesse, s ne higgyen azoknak, akik az isteni világosság hiánya vagy hitetlenségük miatt mást állítanak. Ezek soha meg nem ízlelték, hogy milyen édes az Úr azokhoz, akik neki szolgálnak, akik Őt szeretik, és miatta lemondanak mindenről, ami nem feltétlenül szükséges az élethez. A hitetlen, az isteni boldogságot nem ismerő emberek Krisztus ellenségei és nem bíznak abban a dicsőségben, amely majd megnyilvánul rajtunk.

Adjon az Úr világosságot, hogy az Úrnő ne bizonytalankodjék egy ennyire nyilvánvaló igazságban, és ne olyanoktól kérjen tanácsot, akik nem élnek az evangéliumi tanácsok szerint. Mindazok, akik megtartják a parancsolatokat, üdvözülnek; de általában csak cselekedeteik körében látnak, s bár tanácsaik nem rosszak, sokkal jobb az, amit a mi Urunk Jézus tanácsol. Ő segíteni is tud tanácsa mellett, s végül megjutalmazza azokat, akik Őbenne és nem földi dolgokban bíznak."

Péter e levél megírása után fél évvel, október 18-án Arenasban meghalt. Halála után néhány nappal Teréz így írt róla nővértársainak:

„... Vannak, akik azt mondják, hogy a mai emberek testükben gyengébbek és kisebb tűrőképességűek, mint a régiek voltak, s nincs bennük annyi életszentségre törekvés, mint azokban volt. Ennek az embernek élete azonban megcáfolja őket, mert napjainkban nem kisebb szentséggel és kegyelemmel élt, és nem kevésbé vetette meg a világot, mint a régmúlt idők szentjei. Mi is követhetjük őt, még ha nem is járunk mezítláb, mint ő, ha nem is vezeklünk olyan kegyetlenül, mint ő, mert a világ megvetésében utánozhatjuk; hiszen Isten mindazoknak, akik iránta nagylelkűek, bőkezűen rendelkezésükre bocsátja az ehhez szükséges eszközöket.

Ennek a szent férfinak is, akiről most beszélek, Ő adta meg, hogy 47 éven át — mint ezt valamennyien tudjátok — a legkeményebb életet élhette. Néhány dolgot, melynek igazságában biztos vagyok, elmondok róla.

Egyszer megvallotta valakinek..., hogy 40 éven át, ha jól emlékszem, naponta másfél óránál többet nem aludt. Azt mondta, hogy semmi vezeklésben nem volt annyi küzdelme és nehézsége, mint a virrasztásban, ezért soha nem feküdt le, hanem térdelve vagy állva virrasztott... Ha akart volna, akkor sem tudott volna fekve aludni, hiszen köztudott, hogy cellája mindösszesze négy és fél láb (kb. 1,5 m) hosszú volt.

E negyven év alatt semmi fejfedőt nem viselt, bárhogy tűzött is a nap vagy szakadt az eső. Lábbelit sem hordott. Egyetlen tunikája olyan silány anyagból készült, amilyent a legegyszerűbb emberek viselnek, s az is oly szűkre volt szabva, hogy szorosabb már nem is lehetett. Ezen kívül volt egy rövid köpenye ugyanabból az anyagból, más ruházata semmi. El szokta mondani, hogy a téli hideg ellen úgy védekezik, hogy leteszi a köpenyét, kitárja a cellája ablakát és ajtaját, s miután átfagyott a teste, becsukja az

ablakot és az ajtót, magára veszi köpenyét, s így valamennyire felmelegszik. Csak minden harmadik napon evett, s azt szokta mondani — általános csodálkozást keltve —, hogy ezt nagyon könnyű megtenni, ha az ember hozzászoktatja magát. Egyik szerzetestársa biztosan állította nekem, hogy néha nyolc napon át sem vett magához táplálékot. Ez főleg akkor történt, amikor Istenhez imádkozva nagy eksztázisai voltak, s igen hevesen élte át Isten szeretetét, aminek magam is tanúja vagyok.

A szegénységet és az önmegtagadást egészen fiatalon a legnagyobb mértékben élte, annyira, hogy mint nekem megvallotta, egyszer három esztendeig volt az egyik rendházban, s társait csak a hangjukról ismerte, mert szemét soha nem emelte föl, soha nem nézett senkire... Sok éven át nem nézett asszonyra és sokszor mondta nekem, hogy számára teljesen közömbös, hogy női arcot lát-e vagy sem... Sovány, száraz testét fagyökérhez hasonlíthattad volna, mert csak csont és bőr volt az egész ember. Mégis annyi jóság és kedvesség, oly nagy életszentség töltötte el, hogy jóllehet nagyon szűkszavú volt, senkit sem hagyott válasz nélkül...

... halála olyan volt, mint élete: térden állva halt meg, miközben társait bátorította és intette. Mielőtt lelkét kilehelte, ezekre a szavakra fakadt a zsoltárossal örvendezve: Vigadtam, mikor nékem azt mondották, az Úrnak házába fölmegyünk!

Istennek úgy tetszett, hogy halála után még nagyobb segítséget és több tanácsot kapjak tőle, mint életében...

Az Úr egyszer megígérte nekem, hogy mindaz, aki Péter nevében kér tőle valamit, megkapja. Én magam tapasztaltam sok ügyemben, hogy amit Péter oltalmába ajánlottam, a kívánt módon sikerült, amint ezt megadta az Úr, akinek dicséret, tisztelet és dicsőség legyen mindörökkön-örökké."

Alcantarai Pétert 1622-ben boldoggá, 1629-ben szentté avatták.

BOLDOG SOUBIRAN MÁRIA-TERÉZIA
apáca, rendalapító

Ünnepe: október 20.
* Castelnaudary, 1834. május 16.
† Párizs, 1889. június 7.

Mária-Terézia apja Joseph-Paul de Soubiran La Louvière báró volt, anyja Noémi de Gélis. A forradalom alatt sokat szenvedett régi nemesi család nem volt különösebben vagyonos.

Mária-Teréziát a húgával, Máriával együtt — aki követte őt a szerzetesélet útján — nagybátyjuk, Louis de Soubiran kanonok nevelte. Alapos műveltséget közvetített számukra. Mária-Terézia tizenegy évesen járult a szentáldozáshoz, és korához képest szokatlan, mély jámborságról tett tanúságot. Már ezekben az években megmutatkozott az a hajlandósága, hogy elmerüljön az imába, és nagy belső kegyelmi élményekben részesült. Szokatlanul erős szemlélődő hajlama miatt arra gondolt, hogy belép a Kármelbe. Nagybátyja, aki nagyon tevékenyen gondozta a Máriás Szűzek Kongregációját, Mária-Teréziát ide irányította. Egyre bensőségesebb és szigorúbb lelki életet élt, s ez felismerhető lett misztikus fejlődésében.

1853-ban ismét feltette magának a kérdést, hogy belépjen-e a Kármelbe. Nagybátyja azonban Castelnaudaryban a beginák közösségét akarta megalapítani flamand mintára, és számított unokahúga együttműködésére. Mária-Terézia hosszú habozás után engedett: 1854 augusztusában és szeptemberében a genti beginánál tartózkodott, hogy megismerje életformájukat. Miután visszatért Castelnaudaryba, letelepedett a Bon-Secours birtokon, amelyet a nagybátyja vásárolt. Csakhamar csatlakoztak hozzá néhányan. 1855. november 14-én volt a beöltözésük, Mária-Teréziát pedig kinevezték főnöknőnek.

A minden alapítással együtt járó nehézségek mellé társultak még belső megpróbáltatások, tisztázatlanságok és hit elleni kísértések, mindezek ellenére azonban határozottan végezte munkáját. Közösségét mindinkább karitatív-apostoli irányúvá tette, a környékről nagyszámú szegény gyermeket gyűjtött össze.

Amikor Paul Ginhac (1824—1895) jezsuita atya, egy rendkívül derék pap lett a lelki vezetője, bevezette Szent Ignác (lásd: A szentek élete 387. o.) lelkületébe. Ösztönzésére Soubiran anya megváltoztatta nagybátyja eredeti elképzeléseit. 1864 júniusában a beginák közössége örökfogadalmas kongregáció formáját öltötte fel; Mária oltalma alatt városi szegény lányok gondozásának szentelték magukat. A nővérek ezenkívül engesztelésül örökös szentségimádást tartottak. Az új alapítás további két éven át megtartotta régi

nevét (Sainte-Marie de Béguinage). A Soubiran anya által 1867-ben szerkesztett alkotmányt Toulouse érseke elismerte. A római elismerés 1868-ban és 1869-ben következett el. A kongregáció lassan terjedni kezdett: új alapítások jöttek létre Toulouse-ban, Amiens-ben és Lyonban. Az 1870. évi háború visszaesést jelentett: a legtöbb házat be kellett zárni és a nővérek többségének, köztük Soubiran anyának is Londonba kellett menekülnie. Itt újabb házat alapítottak. 1871-ben Soubiran anya nővéreivel együtt visszatért Franciaországba, hogy újjászervezze a kongregációt. A házak nagyobb részét újra megnyitották, sőt új alapításra is sor került Bourges-ban, Párizsban és Angers-ben. A nővérek nemcsak iskolákban és az árvaházakban tevékenykedtek; Soubiran anya műhelyeket is rendezett be növendékei számára. Ezek azonban nehéz anyagi megterhelést jelentettek. A kongregáció összhelyzete mégis kielégítő maradt, és az alapítónő által létrehozott intézmény kiválóan megfelelt a kor szükségleteinek.

Ekkor azonban egy drámai fordulat következett. 1868-ban Soubiran anya felvett egy novíciát, aki Marie-Françoise de Borgia néven tett fogadalmat. Már harmincnyolc éves volt, és úgy tűnt, hogy a kongregáció különösen értékes és szellemileg is kiemelkedő tagja lesz. (Csak hosszú idő elteltével derült ki, hogy férjezett volt, s ez természetesen nem csupán rendi fogadalmát tette érvénytelenné, hanem a közösségen belüli minden tevékenységét is.) Csakhamar megnyerte az egész kongregáció bizalmát, és 1871-ben általános asszisztensnővé választották. Lassan kezdte háttérbe szorítani Soubiran anyát. Mint általános asszisztensnő ő vezette a kongregáció pénzügyeit; ügyesen meghamisította az elszámolásokat, és egész környezetét meggyőzte arról, hogy a társulat anyagi helyzete katasztrofális, és elkerülhetetlenül a csőd szélén áll. Különösebb fáradság nélkül meggyőzte az alázatos Soubiran anyát, hogy az ő rossz vezetése a felelős minden bajért, és hogy visszavonulása az egyedül lehetséges megoldás. Az anya tanácskozott Ginhac atyával, aki éppúgy a csalás áldozata volt, mint a többiek, és azt tanácsolta: adja fel az általa alapított művet. 1874. február 13-án Soubiran anya Bourges érsekének levélben elküldte lemondását, ezt azonban minden valószínűség szerint Marie-Françoise de Borgia diktálta, aki február 21-én általános főnöknő lett. Soubiran anya visszavonult Clermont-Ferrand kórházába, s szeptember 19-ig kellett itt élnie nyomorúságos körülmények között. Eközben az új főnöknő elérte, hogy véglegesen kizárják a kongregációból. Ezek a hónapok borzasztóan fájdalmasak voltak számára, de egyetlen pillanatra sem tért el tökéletes megadásának és alázatosságának a magatartásától.

Engedélyt kapott arra, hogy belépjen a Notre Dame de Charité du Refuge párizsi kongregációjába, amelyet a 17. században alapított Eudes Szent János (lásd: A szentek élete, 467. o.). Itt újból novícia lett, majd 1877-ben fogadalomra bocsátották. Bár új rendtársnői nagy jósággal fogadták, Mária-Terézia anya nem tudott meggyökeresedni új kongregációjában, nővértársai pedig mindinkább úgy találták, hogy nem sajátította el a ház szellemét, és többé-kevésbé gyanakvóvá váltak vele szemben. Mindezt alázatosan fogadta, és mindig arra törekedett, hogy lehetőleg ne vegyék észre és felejtsék el.

Egészségi állapota egyre rosszabbodott. 1889. június 7-én békésen elszenderült, és halálát felajánlotta az általa alapított intézetért. Kongregációjának nővérei nemsokára más belátásra is jutottak. Utódát a kongregáció 1889. évi káptalanja leváltotta. Iratainak gondos áttanulmányozása kettős életének leleplezéséhez és Soubiran anya emlékének teljes rehabilitációjához vezetett, akinek földi maradványait 1891. szeptember 14-én leányainál temették el. Az emlékét körülvevő tisztelet egyre jobban terjedt. 1946. október 20-án avatták boldoggá.

SZENT VENDEL remete

Ünnepe: október 20.
* Skócia, 554 körül(?).
- Tholey, 617.(?)

Vendel, akit Wendalin, Wandalin és Windilin néven is neveznek legendái, ír-skót nemzetségből származott. Élete a Szent Patrik (lásd: A szentek élete, 125. o.) utáni időre esik, amikor a pogányság még éreztette hatását, és még nem indult el a Szent Bonifáchoz és köréhez (lásd: A szentek élete, 247. o.) kapcsolódó misszió a kontinens felé.

A legendák szerint, melyek 1417 után keletkeztek ugyan, de történeti hitelességük aligha vonható kétségbe, Vendel királyfi a mi fogalmaink szerint egy törzs vezérének a fia volt. Korán jelét adta a jámborságnak és a keresztény műveltség, sőt a papság iránti vonzódásának, amit atyja nem jó szemmel nézett. Épp azért, hogy elvonja a tanulástól, nyájainak őrzését bízta rá. De mint annyiszor, amikor valakit szolgai munkára kényszerítenek, hogy elvonják Istentől, Vendellel is az ellenkezője történt annak, amit atyja akart: a juhok legeltetése közben, a mezők csendjében megérlelődött szívében a remeteség, az Istenben elmerült szemlélődés utáni vágy. El is határozta, hogy amint lehet, remete lesz, de előbb elzarándokol a Szentföldre és Rómába. Talált magához hasonló hat ifjút, akikkel útnak is indult.

Rómába meg is érkezett a kis zarándokcsoport, a szentföldi útról azonban le kellett mondaniuk. Háborús hírek jöttek: perzsák és arabok támadásai érték a Szentföldet, s végül nem sokkal később, 614-ben el is pusztítottak minden zarándokhelyet. Vendel társaival együtt elindult hazafelé. A remeteség iránti vágy azonban oly erőssé nőtt a szívében, hogy Trier közelében, a várostól fél nap járóföldnyire megtelepedtek az erdőben. Kunyhót építettek maguknak és szigorú böjtölés és imádság közben megkezdték a pusztai remeték életét. Olykor azonban koldulniok kellett. Egy ilyen alkalommal Vendelt megszidta egy gazda: ahelyett, hogy tétlenkedve koldul, inkább dolgozna és ő segítene másokon. Ez Vendelt arra késztette, hogy elszegődjön a gazdához, aki előbb a disznóit, majd a marháit, végül a juhait bízta az őrzésére.

Legendája elmondja, hogy Vendel mindig a legjobb legelőt kereste a juhoknak, és fáradságot nem kímélve járta nyájával a dombokat, szíve pedig szüntelenül remetecellája után vágyott. Ez a vágya oly kedves volt Isten előtt, hogy angyalok jöttek, és nyájával együtt fölemelték és elvitték a cellájához. Csakhogy a cella közelében nem volt víz a juhoknak. Vendel ekkor felfohászkodott, majd a földbe szúrta pásztorbotját, és mindjárt bő forrás fakadt a földből. Gazdája éppen arra lovagolt és kemény szavakkal kérte számon Vendeltől, miért vitte oly messzire a jószágot. Vendel megígérte,

hogy a kellő időben nyájával együtt otthon lesz. Amikor a gazda — vágtában hajtva lovát — hazaért, megdöbbenve látta, hogy Vendel már várja, a juhok pedig mind az akolban vannak.

E csodák láttára gazdája elbocsátotta: belátta, hogy nem munkakerülő naplopás a remeteélet. Vendel visszatért, de nem sokáig maradt egyedül. A körülötte letelepedett remeték annyira tisztelték, hogy elöljárójukká választották. Az egyik legenda szerint még Vendel életében közösséget alkottak, kolostort építettek és a bencés regula szerint élő közösség apátjává választották Vendelt, aki így halt meg 617-ben.

Azon a helyen temették el, ahol a remetekunyhója állt. Tisztelete a sírja körül azonnal megkezdődött, s hamarosan kápolnát emeltek, mely a csodák következtében zarándokhellyé vált. Vendel csodái főleg a járványos betegségek áldozatain mutatkoztak, illetve azok tapasztalták jóságos közbenjárását, akik állataik bajaiban hívták segítségül. Így telt el hét évszázad. A nagy térítések szentjei mellett szélesebb körben nem terjedt el az egyszerű pásztor-remete-apát tisztelete. Trier azonban rendkívüli módon tapasztalta égi segítségét: 1320-ban pestis ütötte fel a fejét a városban, de Szent Vendel segítségül hívása után hirtelen megszűnt a járvány. Hálából Balduin herceg templomot építtetett, melyet 1360 pünkösdjén szenteltek fel, és átvitték Vendel ereklyéit a kápolnából az új templomba. 1506-ban márvány szarkofágot készítettek, s mindaddig, amíg a tholeyi kolostor állt, ünnepi körmenettel emlékeztek az ereklyék átviteléről. Később, amikor hitetlenül hallgatták a Vendel-legendákat, ismételten felnyitották a sírt, hogy újabb és újabb nemzedékek bizonyosodhassanak meg az ereklyék hitelességéről.

A Római Kalendáriumba ugyan nem került be Vendel ünnepe, de Európaszerte több mint 1500 templomot ajánlottak az ő oltalmába, s ezek közül kb. 160 zarándokhely. A német nyelvterületen Hollandiától Tirolig hagyományos tiszteletét a német telepesek magukkal hozták Kelet-Európába, így hazánkba is.

GÁZAI SZENT HILÁRION szerzetes

Ünnepe: október 21.
* Tabatha, 291.
† Ciprus szigete, 371.

Amikor Szent Jeromos (lásd: A szentek élete, 552. o.) a 386. év elején Jeruzsálembe ment, hogy a Krisztus élete és halála által megszentelt helyeken szerzetesként fejezze be életét, még elevenen élt Hilárion emlékezete, aki a szerzetesi életformát hazájából, Egyiptomból átültette Palesztinába és Szíriába. Alakja köré időközben számtalan legenda szövődött, úgyhogy nem könnyű elválasztani a történeti eseményeket a legendától. A régieknél azonban az ilyenféle fontolgatások nem, vagy csak alig jöttek számításba; még az olyan kritikus szellemnél sem, mint Jeromos, aki Szent Epifániosz (315 körül—403) püspök egy ma már elveszett, de akkor még meglevő levele szerint, és a helyi szóbeli hagyomány alapján lendületes dicsőítő beszédben írta meg a szent életét. Csaknem határtalan tiszteletet élveztek abban az időben a szerzetesek, akik Krisztusért mindent elhagytak, és nagyvonalú, gyakran csodálatra méltó lemondásban egyedül a Megfeszítettet akarták követni. Nem csoda tehát, hogy az első nagy palesztinai szerzetes emlékéhez a maga teljességében kapcsolódott mindaz, ami a kor felfogása szerint hozzátartozott az igazi szerzeteshez.

Szent Hilárion külső életútja nagyon mozgalmas volt, a belsőről viszont csak sejtelmünk lehet. Amikor Hilárion a dél-palesztinai Gáza melletti kis Tabathában megszületett, Remete Szent Antal (lásd: A szentek élete, 42. o.), az egyiptomi szerzetesség megalapítója éveinek és tevékenységének virágkorát élte. Az ifjú Hilárion, miután pogány szülei Alexandriába küldték retorikát tanulni, kapcsolatba került a kereszténységgel és nemsokára Antallal is. Legföljebb tizenöt éves lehetett, amikor megkeresztelkedése után a nagy szerzetes atyától átvette a fehér ruhát. De nem tartott ki sokáig Antal társaságában, aki köré az emberek már csapatosan sereglettek. Hilárion — nem egészen jogosulatlanul — úgy vélte: Antal külső tevékenysége éveit évtizedekig tartó csend és magány által készítette elő; hogy tudná azonban egy tizenöt éves ifjú ilyen nyüzsgésben megtanulni a szerzetesi életet?

Így hát Hilárion már két hónap múlva visszatért hazájába. Szülei időközben meghaltak, gazdag örökségét szétosztotta testvéreinek és a szegényeknek, s elindult a Gáza kikötővárosa, Majuma mellett levő puszta homokdűnékhez. Itt gyakorolta magát egyedül, félig még gyermekként, tanító és vezetés nélkül az Antalnál és tanítványainál látott módon az erényekben, az imádságban és a Szentírás olvasásában, böjtökben és éjszaki virrasztásokban, teste megfékezésében. Kemény munkával teremtette elő szűkös táplálékát. Egy sásból és kákából készült parányi kunyhóban talált menedéket, amelyet

folyton változó, kóbor rablóktól fenyegetett lakóhelyein emelt, később pedig egy kis szilárd cellában, amely Szent Jeromos idejében még látható volt. Itt küzdötte végig a sötét hatalmak elleni harcot, mint ahogy csaknem minden nagy istenkereső tette.

Huszonkét évig élt Hilárion vezeklőként tenger és mocsár közti tanyáján. Időközben elterjedt a híre egész Palesztinában, s felkeresték mint tanácsadót és csodatevőt. Legendája számos gyógyulásról beszél, amelyek egyre híresebbé tették a szegény és magányos remetét. Életét egyre többen utánozták; számtalan „kolostor" keletkezett a környékén, és a „szerzetesség" gyorsan elterjedt Dél-Palesztinában.

Ha elfogulatlanul olvassuk Szent Jeromosnak erről a folyamatról szóló közlését, nem tudunk szabadulni attól a benyomástól, hogy azt próbálta itt ki mindenki, amit éppen helyesnek tartott. Szervezettségnek nyoma sem volt. Ha Szent Hilárion „kolostorairól" beszélünk, a legtöbb esetben remeteségekről van szó, amelyekben az egyes szerzetesek úgy gyakorolták magukat az erényekben, ahogy tudták. Hilárion viszonylag laza kapcsolatot tartott fenn a testvérekkel; legalább egyszer egy évben, a szüret idején felkereste őket, imádkozott velük és oktatta őket. Ilyenkor a remeték egész raja kísérte. Úgy látszik, egyes remeték kevésbé önmegtagadóan éltek, mint Hilárion. Voltak köztük olyanok is, akik szőlőheggyel rendelkeztek, azt megmunkálták, és így a szőlőhegyükre látogatókat meg tudták vendégelni. A szent nagy nemtetszésére egyesek túlságosan is gondoskodtak jövőjük biztosításáról.

Ebben az időben történt egy esemény, amely jelentős volt a palesztinai egyház számára. Hilárion egy vándorlása alkalmával eljutott a még csaknem teljesen pogány Elusza városba, s ott sikerült megalapítania az első keresztény közösséget.

Hilárion közben hatvanéves lett. Egy sok testvért befogadó nagy kolostor és számos remeteség alakult ki a magányosságot kedvelő szerzetes körül, és minden égtáj felől áramlottak hozzá az emberek. Mélységes vágy fogta el korai éveinek csendje és magányossága után, s egyben félelem is attól, hogy a feléje áramló tisztelet miatt elveszti szerzetesi életének gyümölcsét. Két év múlva végre megvalósíthatta vágyát: elhagyta Palesztinát.

Ezzel megkezdődött a szent vándorélete; helyről helyre menekült a minduntalan jelentkező dicsőítés elől. Először néhány hitvallót keresett fel egyiptomi száműzetésében, utána pedig az egy éve (356) elhunyt Antal „hegyére" ment, majd tisztelettel elzarándokolt a szent életének helyeire. Ezután elhagyta a vele együtt érkezett testvéreket, és csupán két kísérőjével együtt megkísérelte, hogy a vágyott csend életét élje a pusztában. Hiába, egy esőcsodája után újból elhalmozták tisztelettel. Ez elől kitérve Alexandria egyik külvárosának egy kis kolostorában talált búvóhelyet. Ám már a megérkezése utáni éjszakán tovább kellett menekülnie, mert elért hozzá a hír, hogy elhatározták a halálát, és rendőrileg nyomoznak utána.

A még csaknem teljesen pogány Gáza lakói ugyanis már régóta nyugtalansággal szemlélték az eleven keresztény élet kibontakozását Palesztina déli pusztai sávjában, és miután a hitehagyott Juliánusz bizánci császár (361—

363) lett, kihasználták az alkalmat, hogy véget vessenek ennek. Hilárion kolostortelepét a földdel tették egyenlővé, a szerzeteseket megölték vagy elűzték, Hilárion után pedig nyomoztak az állam rendőri szervei. Az üldözött még idejében kisiklott a kezük közül, s a Líbiai-sivatagban levő Juppiter Ammon oázisban várta ki Juliánusz császár halálát. Egy év elég volt ahhoz, hogy ismertté váljék. Amikor a birodalom új, keresztény császárt kapott, egy gázai tanítványával Szicíliába távozott. A sziget belsejében tűzifát gyűjtöttek, s annak eladásából éltek.

Itt sem sikerült hosszabb ideig ismeretlennek maradniok. Így Hészükhiosz, a szent kedvelt tanítványa, aki időközben három éven át kereste eltűnt mesterét a római birodalomban, rátalált az emberek leírása alapján. Amikor Hilárion kinyilvánította hűséges kísérőjének, hogy nem akar sokáig Szicíliában maradni, ez az idős embert a dalmáciai Epidauruszba vitte. De itt sem maradt sokáig; Ciprus szigetére ment, s ott végre megtalálta a régen óhajtott nyugalmat.

Ez a nyugalom azonban nem lett azonnal osztályrésze. Még két éven át kellett tanító- és csodatevőként kitartania az odaözönlő tömeg közepette. Hészükhiosznak sikerült mélyen a sziget belsejében felfedeznie egy csaknem hozzáférhetetlen, elhagyatott gyümölcsöskertet. Ide már csak néhány gyógyulást kereső ment utánuk. Élete utolsó öt évét viszonylagos nyugalomban töltötte a szent, bár még mindig nem a vágyott csendben és egyedüllétben. Epifániosz ciprusi püspök is a barátai közé számította.

Nyolcvanéves korában, halálát közel érezve saját kezűleg írt végrendeletében felsorolta hagyatékát. Az éppen Palesztinában, a testvéreknél tartózkodó Hészükhioszra hagyta ama Evangélium kéziratát, melyet maga másolt fiatal éveiben, a tunikáját, kukulláját és köpenyét. Ezután békében meghalt. Kívánságára a kertjében temették el. Nyolc hónappal később azonban Hészükhiosz egy ködös éjszakán életét veszélyeztetve Majumába vitte a szent holttestet, és a régi kolostor helyén hantolta el.

A szent utolsó szavai így hangzottak: „Távozz, mitől félsz? Távozz lelkem, miért késlekedel még? Csaknem hetven évig szolgáltál Krisztusnak, és még félni mersz a haláltól?" Akár valódiak e szavak, akár csak a legendához tartoznak, beteljesült életének titkát fejezik ki. Amit az emberek kívülről megismerhettek belőle, az a szelídsége, barátságossága és életének műve volt: a bámulatos önmegsemmisítés műve, a tanító bölcsesség és gyógyító erő csodája, amelyek messzire kisugároztak anélkül, hogy hordozójuk az ilyenféle hatásra ügyelt volna. Ami azonban mindebben megnyilvánult, valami nagyobb dolog volt. Mivel ő maga égett, másokat is lángra tudott gyújtani; így a szerzetesi élet egyik megalapozója lett.

Hilárion rendeltetése az volt, hogy az Egyiptomban kialakult új keresztény életformát elsőnek vigye át Palesztinába. Hogy mennyire megérett rá az idő, mutatja az a lélegzetelállító gyorsaság, amellyel a következő évtizedekben és évszázadokban egész Keleten elterjedt a szerzetesség.

SZENT ORSOLYA és TÁRSNŐI vértanúk

Ünnepük: október 21.
† Köln, 304 körül

Kölnben, a Szent Orsolya templomban van egy 4. vagy az 5. századból származó felirat, mely szerint egy Clematius nevű ember ezen a helyen, ahol szüzek vértanúságot szenvedtek, templomot építtetett az ő tiszteletükre egy korábban meglévő, de leégett és rommá lett szentély helyén. Szent Orsolya tiszteletének első bizonyságai a 8—9. századból valók. — Legendájának több változata ismert.

Az egyik, amely Orsolyáról és társnőiről: Aureliáról, Corduláról, Cumeráról és Kunigundáról hírt ad, elmondja, hogy Orsolya egy brit király leánya volt. Szüzességet fogadott és egy pogány királyfit elutasított, amikor az feleségül kérte. Társnőivel együtt hajón menekült el Angliából, és a kontinensre érve a Rajnán Kölnig hajóztak. Itt a pogányok, akik éppen ostromolták a várost, elfogták és megölték őket.

E legenda elterjedésére és elfogadására nagy hatással volt Schönaui Szent Erzsébet (1129—1164) „kinyilatkoztatása". Orsolya tisztelete Kölnből kiindulva szinte egész Európában elterjedt. (Hogy 11 000 társát említik, ez egy középkori olvasási hibából ered, mert a legenda csak „11 M" azaz tizenegy mártír társáról beszél. Ezt az M-et — ami mint római szám ezret jelent — olvasták ezernek.) A 16. században Merici Szent Angéla (lásd: A szentek élete, 63. o.) az általa alapított rendet Szent Orsolya oltalma alá helyezte, ezért később orsolyitáknak nevezték őket.

SZENT BOËTHIUS vértanú

Ünnepe: október 23.
* Róma, 480 körül.
† Pávia, 524.

Boëthius, aki római patrícius létére konzul lett a barbár, keleti gót Teoderik császár udvarában, a görög-római műveltség egyik kimagasló alakja. Személyében és műveiben összekapcsolta a pogány ókor klasszikus örökségét a kereszténységgel, s ezáltal hatott erősen az egész középkori filozófiára.

Boëthius az Aniciusok nemzetségéből származott, amely már a Krisztus előtti 2. évszázad óta a római nemességhez, a későbbi császári időkben pedig Róma legelőkelőbbjeihez tartozott. (A Kr. u. 5. század második felében egy császár és egy pápa is került ki belőle.) Boëthius apja mint praefectus praetorio a birodalom nyugati felében a törvénykezés és az igazgatás élén állott. Kétszer volt Róma város prefektusa, 487-ben pedig Odoaker alatt a konzuli hivatalt töltötte be. Amikor Boëthius még ifjúkorában elvesztette apját, későbbi apósa, Quintus Aurelius Memmius Symmachus vette át neveltetését. Symmachus is az Aniciusok házából származott, a szenátus elnöke, valamint ismert történetíró és filozófus volt.

A platóni, arisztotelészi és sztoikus írások tanulmányozása az Alexandriában tanuló ifjú Boëthiust elvezette a korában elérhető filozófiai tudás magaslatára. A keleti gótok uralkodója, Nagy Teoderik (493—526) a legmagasabb méltóságokra és tisztségekre hívta meg a tudóst. Boëthius patríciusi címet kapott, 510-ben társak nélküli konzul, magister officiorum (kb. a miniszterelnökségnek megfelelő tisztség) lett Teoderik ravennai udvarában. Boëthiust és Symmachust az 522. évre konzullá nevezték ki.

Teoderik életének utolsó éveit aggodalom és gyanakvás árnyékolta be. Mind erőteljesebben megmutatkoztak azok a jelek, amelyek birodalma közeli szétesésére utaltak. Politikájának lényeges feltétele szűnt meg, amikor 519-ben I. Jusztinusz császár (518—527) és Hormisdas pápa (514—523) véget vetett az akakiánus skizmának, amely a kalkedoni zsinat tanítása körüli vitákból fakadva, 484 óta a görög egyházat elválasztotta Rómától. Akakiosz konstantinápolyi pátriárka (472—489) ugyanis a monofizita alexandriai pátriárka elismerése miatt került ellentétbe Rómával annyira, hogy a 484. évi római zsinat letette hivatalából és kiközösítette. Ő erre elszakadt a katolikus egyháztól, ez az úgynevezett akakiánus skizma.

Amíg Róma és Bizánc az egyházszakadás következtében egymás ellenségévé vált, Teoderiknek nem kellett attól félnie, hogy a római arisztokrácia szövetségre lép a bizánci császárral a keleti gótok ellen. Ezért nyugodtan átengedhette a római nemességnek Itália polgári közigazgatását, szabadságot nyújthatott a katolikus Egyháznak, ezenfelül pedig, hogy római

alattvalói szemében ne tűnjék bitorlónak, tűrhetően jó viszonyt tartott fenn a bizánci udvarral. Az 519. évi egyesülés óta viszont az ariánus gót Teoderik ellenséget látott a katolikus Egyházban, és gyanakvással szemlélte a római arisztokrácia lojalitását, s ehhez járult még, hogy Jusztinusznak a birodalom keleti részén levő ariánusok elleni fellépése feszültséget teremtett Ravenna és Bizánc között. Veje, Eutrik halála, akit Teoderik utódjául szemelt ki a trónra, és ehhez elnyerte már Jusztinusz hozzájárulását is, az öregedő uralkodót utódlását illetően aggodalommal töltötte el. A germán törzsekkel való szövetség, amelyet Teoderik okos körültekintéssel családi kötelék által hozott létre, szertefoszlott, amikor a burgundok királya, Sigismund a fiát, Sigrichet, Teoderik unokáját megölte, a vandálok fejedelme, Thrasamund, Teoderik sógora pedig meghalt.

Boëthius viszont — Boldog Cassiodorusszal (lásd: 650. o.) ellentétben — nem tanúsította a szükséges hajlékonyságot, hogy az öregedő Teoderiket körülvevő bizalmatlanság és fondorlatok légkörében magát fenntartsa. Az udvari viszonyokat tekintetbe nem vevő, nyílt fellépése a jogért és igazságosságért ellenségeket szerzett neki: „Te magad (ó Filozófia), s Isten, ki téged a bölcsek szívébe olt, vagytok a tanúi, hogy csak a közjó szolgálatáért vállaltam tisztséget. Ebből fakadt a gonoszokkal a kiengesztelhetetlen ellentét, mert amit a szabad lelkiismeret a jog védelmére fontosnak tart, azt a hatalmasok ellenségeskedésnek tartják. Hányszor szálltam szembe Conigastus bírvágyával, ki mások tulajdonát támadta! Hányszor tiltakoztam Triguilla, a király háznagyának készülő, vagy végrehajtott jogtiprásai ellen! Hányszor védelmeztem a szerencsétlen sokaságot — megvetve minden veszélyt — a barbárok (ti. a gótok) büntetlen zsarolásaival szemben! Soha senki nem tántorított el a jogtól, hogy igazságtalan legyek" — írta élete végén.

Boëthius gótokkal való ellentéteit bizonyára kiélezték azok a támadások is, amelyeket teológiai írásaiban az arianizmus ellen intézett. A rejtett feszültségek nyíltan felszínre törtek, amikor 522-ben Ciprián, Teoderik egyik titkára megvádolta Albinus szenátort és patríciust, a 493. év konzulát I. Jusztinusz császárral történt levélváltása miatt, amely Teoderik uralma ellen irányult. Perre került sor Veronában. Boëthius kezeskedett Albinus ártatlanságáról, s Teoderiknek a saját és az egész szenátus ügyeként magyarázta: „Ciprián vádaskodása hamis. De ha Albinus mégis elkövette volna azt, akkor én is és az egész szenátus is bűnösök vagyunk, mert közös megállapodással tettük. Hamis vád ez, uram, király!" Boëthius tehát, ahelyett, hogy a vádat elhallgattatta volna, magára és az egész szenátusra vállalta azt.

Amikor nem törődve a veszéllyel, kiállt a szenátus ártatlansága mellett, Ciprián hamis tanúkkal ellene fordult. Azzal vádolta Boëthiust, hogy megakadályozott egy feljelentőt olyan dokumentumok bemutatásában, amelyek alapján a szenátust felségsértésben kellene elmarasztalni. Hamisított levelekkel próbálták Boëthius kapcsolatait árulónak bélyegezni. Teoderik bizalmatlanságában hitelt adott a római arisztokraták elleni hamis vádaknak. Albinust és Boëthiust fogságba vetették Pavia északi részében, Borgo Calvenzano templomának keresztelőkápolnájában. Teoderik anélkül, hogy

meghallgatta volna Boëthiust, a páviai prefektussal halálra és vagyonelkobzásra ítéltette. A szenátus félelmében sorsára hagyta Boëthiust, és megerősítette az ítéletet, talán éppen Symmachus elnökletével, aki egy évvel a veje után szintén áldozatul esett a gótok gyanakvásának. 524-ben Boëthiust páviai fogságában borzasztó kegyetlenkedések után doronggal agyonverték.

Teoderik halála (526. augusztus 30.) után a San Pietro in Ciel d'Oro templomban temették el. 1799-ben átvitték a székesegyházba. 1923-ban visszavitték a San Pietro altemplomába. Ugyanebben a templomban a főoltár felett van Szent Ágoston püspök (lásd: A szentek élete, 503. o.) sírja is! Boëthiust a páviai egyházmegyében vértanúként tisztelik, ünnepét október 23-án ülik.

Boëthius korai halála miatt filozófiai munkássága torzó maradt. Amint ő maga közli, le akarta fordítani Platón és Arisztotelész írásait, s meg akarta mutatni, hogy a két filozófus lényeges tanításai megegyeznek. Boëthius írásai közül fennmaradtak a zenéről és az aritmetikáról szólók. Az egész középkor számára legnagyobb jelentőségűek az ún. Organonnak, Arisztotelész logikai írásainak fordításai és kommentárjai. Boëthius volt az, aki az arisztotelészi logika és metafizika alapvető fogalmait közvetítette a latin Nyugatnak és vele a középkori filozófiának. S így a 13. század előtti középkori arisztotelizmusnak csaknem kizárólagos forrása lett. Emellett továbbadta Platón alapvető fogalmait és felismeréseit. Teológiai írásai, amelyek a szentháromságtan, a krisztológia és a teremtés kérdéseivel foglalkoznak, azért lettek a korai középkor csodált mintaképei, mert a dogmatikus kérdéseket filozófiai fogalmak segítségével magyarázta.

Boëthius legérettebb, a középkorban szerte elterjedt műve a Borgo Calvenzano fogságában írt öt könyv: *A filozófia vigasztalása (De consolatione philosophiae):* a Filozófia egy tiszteletre méltó nő alakjában felkeresi fogságban levő tanítványát. Boëthius feltárja neki sorsát, és megkérdezi tőle: az emberi élet igazságos világi rendjében hogyan győzedelmeskedhetnek a rosszak a jókon? A Filozófia feltárja neki a mulandóságot és a földi boldogság javainak ki nem elégítő voltát, amelyek nem képesek a valódi boldogságot nyújtani számunkra. Isten a legfőbb Jó és Boldogság. Ő kormányozza a világot, mindenhatóságát nem korlátozza a rossz, hiszen annak még csak önálló léte sincs. Másképpen mint a rosszak, a jók mindig erősek, mert bizonyosan elérik céljukat, amelyet amazok elvétenek. Isten gondviselése irányítja ennek a világnak minden történését anélkül, hogy eközben akár csak érintené is az ember szabadságát.

Filozófia az embernek Isten, az állandóan jelenlevő Bíró előtti felelősségére való utalással zárja vigasztalásait: „A halandók akaratszabadsága érintetlen marad, s nem jogtalanul helyeznek kilátásba a törvények jutalmat és büntetést, mert az akarat mentes minden szükségszerűségtől. De él az Isten, aki előre tud és felülről szemlél mindent, örök látása jövendő dolgainkat is követi, s a jókat jutalmazza, a rosszakat megbünteti. És nem hiábavaló sem az imádság, sem az Istenbe vetett remény, mert ha jók, nem maradhatnak hatástalanok. Kerüljétek hát a viciumokat, gyakoroljátok az

erényeket, emeljétek föl lelketeket jó reménységgel, és alázatos imákat küldjetek az ég felé. Javatokra válik, ha nem veszitek tudatlanba; jónak kell lennetek, hiszen a mindent látó Bíró szeme előtt éltek."

Meg kell jegyezni, hogy Boëthius a halállal szemben a filozófiában kereste vigasztalását. A „Consolatio" nem Isten kegyelméről és a megváltás művéről szól, amelyekhez a keresztény életének döntő óráiban menekül. Ezt az ellentmondást gyakran megjegyezték, és egészen addig jutottak, hogy a „Consolatio" szerzőjének valami pogányt tekintettek. Amióta azonban a Boëthius neve alatt fennmaradt teológiai írások valódiságát bebizonyították, keresztény voltához nem férhet kétség. Sokkal inkább láthatjuk a „Consolatio"-ban a keresztény filozófia olyan művét, amelyet a kinyilatkoztatáshoz való lényeges viszonya jellemez, de amely nem lépi át a természetes ismeret határait. Boëthius az ókori filozófiából semmit nem vett bele a „Consolatio"-ba, ami feloldhatatlan ellentétben állna a keresztény tanítással. Legmélyebb alapjában, az igazságban számára a keresztény kinyilatkoztatás és a pogány filozófia világa mélységesen összekapcsolódik egymással. A kereszténységen kívüli gondolkodás valódi gazdagsága iránti nyitottságában és az egyetlen igazságba vetett hitében Boëthius a középkor nagy teológusainak tanítómestere lett.

SZENT MARCELL vértanú

Ünnepe: október 30.
† Tanger, 298. október 30.

Marcellus Szent Maximilián (lásd: 142. o.) kortársa volt. Századosként szolgált a Tingisben (a mai Tanger Marokkóban) állomásozó császári hadseregben. Mivel Diocletianus császár alatt egyes csoportok számára kötelező volt a katonai szolgálat, valószínű, hogy Marcell nem a saját akaratából, hanem a körülmények kényszere folytán lett katona és tiszt. Mint keresztényt már a felesketés pogány vallási formája nehéz helyzetbe sodorta. Továbbá kötelezték a katonát a pogány kultuszrendezvényeken, a nyilvános játékokon és ünnepélyeken való részvételre, amelyek mindig vallási jellegűek, végső soron bálványimádások voltak.

Amíg az illetékes fölöttes szemet hunyt, az olyan keresztény tiszt, mint Marcell, úgy segített magán, hogy hivatalos kötelezettségei ellenére csendben távol maradt a pogány áldozati cselekményektől. Egyes keresztény tisztek más kiutat találtak: fizetett helyettest állítottak, aki ellátta a helyükön a szolgálatot az áldozati ünnepségek alkalmával. Ez azonban nem sikerült mindig. Feltehetően Marcell számára sem volt meg ez a lehetőség. Az uralkodó császárok megtiltották az ilyen türelmességet, és Diocletianus 297. március 31-én a manicheusok elleni ediktumában világosan és határozottan kifejezte, amit az idegen vallásokról gondolt: a római állam hagyományával való szakítást látott bennük, és követésüket bűntettnek minősítette. A császár ennyire határozott állásfoglalása mellett alig merészelte már megtenni bármely katonai elöljáró, hogy a keresztényeknek könnyítéseket nyújtson.

298. július 21-én a Tingisben állomásozó római tiszteknek — mint a római birodalomban mindenütt — részt kellett venniök a Diocletianus, Maximianus, Constantius és Galerius császár tiszteletére rendezett „születésnapi" ünnepségen. Ez az ünnepség kultuszrendezvény volt az istenné nyilvánított császárok tiszteletére, akik felvették a „Iovius", vagyis „Jupiter fia" és „Herculeus", vagyis „Herkules fia" címet, és ennek megfelelően isteni tisztelet illette meg őket. A császárok istenné nyilvánítása alapjában véve hatalmuk megerősítését szolgálta.

Marcellnek ezen a napon kikerülhetetlenül szembe kellett néznie azzal a lelkiismereti kérdéssel, hogy neki mint kereszténynek hogyan kell viselkednie ilyen helyzetben. Nem akart részt venni a császárok istenítésén, nyíltan megmagyarázta hát prefektusának, hogy nem lehet jelen ilyenféle pogány ünnepi cselekményeken. Úgy látszott, hogy elöljárója eleinte szemet hunyt eme felségsértő magatartás fölött. Egy héttel később azonban, bizonyára az ünnepélyes zárórendezvény alkalmával, Marcell újból követte lelkiismerete szavát, és nyíltan szakított addigi uraival. A római katonai hatóságnak erről az

esetről és következményeiről felvett szűkszavú jegyzőkönyve — keresztény megformálásban áthagyományozva — ezeket mondja:

„Tingisben történt, Fortunatus prefektus kormányzása idején. A császárok születésnapját ünnepelték. Az ünnepi lakoma során Marcellus, a századosok egyike hirtelen kijelentette, hogy nem kíván részt venni ezeken a szentségtelen ünnepi lakomákon. A légió ott felállított lobogói elé dobta derékszíját, s röviden és érthetően megvallotta a hitét: »Jézus Krisztusnak, az örök Királynak katonája vagyok. Mostantól fogva nem teljesítek többé hadi szolgálatot a császárotoknak. Megtagadom, hogy fa- és kősisteneiteket imádjam. Süket és néma bálványok csupán.« A jelenlevő tiszteknek és katonáknak elállt a szava az ilyen magatartás láttán. Őrizetbe vették Marcellust, és tüstént jelentették a dolgot fölöttesüknek. Ő azután fogságba vettette. Az ünnepi lakoma végeztével Fortunatus megparancsolta, hogy vezessék Marcellust az ülésterembe."

Most következik a tulajdonképpeni jegyzőkönyv: „Marcellus századost elővezették. Astasius Fortunatus főtiszt így szólt hozzá: »Semmibe véve a katonai fegyelmet övedet, kardszíjadat és a rangjelzésedet miért dobtad el?« Marcellus: »Már július 21-én, amikor megkezdtétek császárotok ünneplését, légióitok zászlói előtt nyíltan és félreérthetetlenül kijelentettem, hogy keresztény vagyok, és nem vehetek részt ilyen ünnepségen. Csak Jézus Krisztusnak, az Isten, a mindenható Atya Fiának teljesítek hadi szolgálatot.« Fortunatus: »Vakmerő fellépésedet nem hallgathatom el. Értesítenem kell róla a császárokat és a trónörököst, téged pedig át kell hogy adjalak elöljárómnak, Aurelius Agricolanusnak. Caecilius vezeti le a pert.«

Október 30-án elővezették Marcellus századost. A vád képviselője azt mondta: »Fortunatus prefektus a te joghatóságod elé utalta Marcellus századost. Íme az akta közlése. Felolvassam?« Agricolanus: »Olvasd!« Az államügyész: »Fortunatus Agricolanusnak«... és így tovább.

Felolvasása után így szólt Agricolanus: »Azt mondtad-e, amit a prefektus közöl?« Marcellus: »Igen.« Agricolanus: »Reguláris századosként szolgáltál?« Marcellus: »Igenis.« Agricolanus: »Micsoda őrültség kerített a hatalmába, hogy a katonai rangjeleket eldobtad magadtól, és ilyesmiket voltál képes beszélni?« Marcellus: »Nem őrültség! Aki Istent féli, az nem őrült.« Agricolanus: »Mondtad-e mindazt, amit a jegyzőkönyv közöl?« Marcellus: »Mondtam.« Agricolanus: »Eldobtad a jelvényeidet és a fegyvereidet?« Marcellus: »Eldobtam őket. Kereszténynek nem illő, hogy világi katonaságnak szolgáljon. Ő Urának, Krisztusnak a katonája.« Agricolanus: »Marcellus esete a fegyelmi joghatóság körébe tartozik. Lezárva és kihirdetve: Marcellus reguláris századosi szolgálatában nyilvánosan eldobta magától katonai jelvényeit, és azt állítja, hogy ezek bemocskolják és megalázzák. A bírósági eljárás során lázító beszédeket is tartott. Halálra ítélem.«

Amikor Marcellust elvezették a kivégzésre, így szólt: »Agricolanus, Isten áldjon meg!«"

REGENSBURGI SZENT WOLFGANG püspök

Ünnepe: október 31.
* Schwaben, 924 körül.
† Pupping, 994. október 31.

Közepes jólétben élő, szabad szülők gyermekeként született, s hetedik életévétől kezdve egy pap oktatta, majd Reichenau akkoriban igen híres kolostori iskolájába került, ahol hamarosan kitűnt tehetségével, jámbor komolyságával és szerénységével. A közösen keresett nagy cél hozta össze itt Wolfgangot Henrikkel, würzburgi Poppo püspök testvérével, a későbbi trieri érsekkel, akivel egész életre szóló barátságot kötött. Wolfgang előtt egyedül a „vita monastica" (szerzetesi élet) lebegett célként, Henriket viszont a világi főpap életpályája vonzotta.

Henrik rábeszélő művészetével elérte, hogy Wolfgang a würzburgi dóm-iskolában tanult tovább, ahol a jó barátok együtt részesültek a kor híres tanítója, az itáliai Novarából származó István oktatásában. Wolfgangnak a legkülönbözőbb kérdésekben tanúsított éleslátása sem tanulótársai, sem mestere előtt nem maradt rejtve. Ő pedig a püspöki város közepette kezdett mindinkább szakítani a világi becsvággyal. A szerzetesi fogadalom letétele lett legfőbb vágya, de barátja, Henrik egyelőre más irányba terelte Wolfgang életútját: amikor 956-ban I. Ottó császár Henriket meghívta Trier érseki székébe, Wolfgang vele ment, s ott a katedrális kanonokja és tanára lett. E helyzetében is aszketikusan élt, fellépésében szerény maradt. Jellemző volt rá, hogy tanítványaitól nem fogadott el tandíjat, pedig megillette volna. Csakhamar sikerült a trieri káptalan tagjait visszavezetnie a kánonok szerinti, „kanonoki" életre.

Amikor 964-ben Henrik érsek meghalt, még utolsó órájában is magas állást akart közvetíteni Wolfgang számára. Ő azonban elutasította azt, és szerzetes lett Einsiedeln szigorú fegyelméről ismert kolostorában, ahová mint tanár sok hallgatót vonzott.

970 körül az augsburgi Szent Ulrik (lásd: 335. o.) püspök, aki látogatóként tartózkodott a kolostorban, pappá szentelte. Életrajzírói erre az időre vonatkozóan közlik egy látomását, amelyben megjelent neki Szent Otmár (689 körül—759), s tudatta vele „szegényes és ínséges" vándorlásának kezdetét és élete utolsó huszonkét évére megjövendölte számára a püspöki méltóságot.

Wolfgangban felébredt a vágy a missziós tevékenység iránt; elhagyta a kolostort, Csehországon át Magyarországra vándorolt, de lelkében szerzetes maradt egész életén át. Annak felismerése azonban, hogy a kolostor falai mögött nem képes kifejteni képességeit, ismét a világ nyomorúsága felé fordította.

Magyarországon akkor már sikeresen megkezdte a térítés munkáját passaui Szent Pilgrim (lásd: A szentek élete, 879. o.) püspök. Amikor Pilgrim értesült hittérítői buzgalmáról, magához hívatta Passauba. Személyes találkozásuk feltárta számára e férfi jelentőségét. Mint már ifjúkorában is, most újból megkísérelték, hogy Wolfgang képességeit egy püspökség vezetésének javára kamatoztassák; ezúttal sikerrel. Pilgrim mindent gondosan elrendezett; 972 karácsonyán I. Ottó császár a még mindig vonakodó Wolfgangot Regensburg püspökévé nevezte ki; egy olyan püspökségbe, amelynek cseh területen voltak missziós feladatai. Most kellett hát megmutatkoznia, hogy éppen ez a helyzet kínált Wolfgang számára lehetőséget arra, hogy megvalósítsa krisztusi életét. A legszerényebb igények, mindenféle személyes becsvágytól való mentesség, szervezőképesség és áldozatkészség, a helyi adottságokba való beleérzés, valamint szelíd kímélet és irgalmasság jellemezték püspökségét.

Kinevezése utat nyitott Bajorországban a reformra kész szerzetesség számára. „Lennének csak szerzeteseink, minden más bőségesen elegendő lenne" — ezekkel a szavakkal foglalta össze a programot, amellyel püspöki munkáját megkezdte. Bár a püspökségnek pénzügyi hátrányt jelentett, nem habozott, hogy a regensburgi régi Szent Emmeram kolostort, amely mindig a püspökséghez tartozott, elválassza tőle, és egy rátermett apát vezetése alá helyezze. A bencés regula szigorú figyelembevétele volt a püspök célja székvárosa és egyházmegyéje kolostoraiban. Regensburgban megalapította a bencés nővérek kolostorát (Közép-Münster), s megreformálta Felső- és Alsó-Münster két női alapítását; mindezt a Regensburgban székelő II. Henrik herceg támogatásával. Wolfgang püspöksége idején Regensburg szellemi életében erős fellendülés következett be (könyvkészítés, miniatúrafestészet).

A püspök tettereje és szelídsége, egyszerű prédikációja és szerény életmódja megszerezte számára népe szeretetét. Jellemző rá egy esemény, amelyről életrajzírója, Otloh tudósít: egy nyomorúságosan öltözött szegény ember ellopott egy darabot a püspök értékes ágyfüggönyéből. Az egyik buzgó őr észrevette, s a szerencsétlent ura elé hurcolta. Wolfgang először azokat dorgálta meg, akik oly rosszul őrködtek, hogy kísértésbe vitték a szegény embert. Ezután „szívében részvétre indulva" nagylelkűen megbocsátott a tolvajnak, s a püspöki ruhatárból ruhákat hozatott számára.

Széles egyházpolitikai látóköréről tanúskodik önzetlen együttműködése II. Ottó császárral és Civakodó II. Henrik herceggel, akinek gyermekeit — a későbbi Szent II. Henrik (lásd: A szentek élete, 345. o.) császárt, augsburgi Brúnó püspököt, Boldog Gizellát (lásd: A szentek élete, 767. o.) és Boldog Brigidát — egy ideig ő nevelte Regensburgban.

Mivel a csehországi misszió érdekében Ottó császár szükségesnek tartotta egy új cseh püspökség felállítását, Csehország viszont a regensburgi egyházmegyéhez tartozott, küldöttséget menesztett Wolfgang püspökhöz, és beleegyezését kérte. A regensburgi klérus ellenezte az új cseh püspökség felállítását, Wolfgang viszont kinyilvánította, hogy szívesen feláldozza önmagát és minden birtokát, csak hogy Csehországban szilárd alapot nyerjen

Isten országa. Lemondott Csehországra vonatkozó püspöki jogairól, II. Ottó pedig 976-ban megalapította a prágai püspökséget.

Wolfgang minden helyzetben hűséget tanúsított a császár iránt. Amikor Civakodó Henrik felkelt Ottó császár ellen (976—977), Wolfgang, hogy bebizonyítsa hűségét, a herceg elől Mondsee kolostorába tért ki, s megreformálta és felvirágoztatta a kolostort. Itteni tartózkodása képezi bizonyára ama legenda történeti magvát, amely szerint Wolfgang remeteéletet élt az Abersee, a később róla elnevezett Wolfgangsee mellett.

Életrajza a nép számára csodásnak tűnő tetteiből meglehetősen sokat közöl — valamennyi irgalmából fakad. E tudósításokból világosan kitűnik, hogy a legkevésbé sem törődött azzal, hogy csodás tetteivel valamiféle különleges dicsőséget szerezzen a maga számára; ellenkezőleg: akár szembeteget gyógyított ki a szenvedéséből, akár megszállottat szabadított meg, a meggyógyítottat mindig hallgatásra intette, hogy tette ne kerüljön nyilvánosságra. „Kiderül, hogy milyen tudatosan és buzgón menekült a számára semmit sem jelentő dicsőítés elől, s inkább szigorúnak tűnt, mint hogy az embereknek akarjon tetszeni!" — fűzi hozzá életrajza.

994-ben egy Duna menti utazása alkalmával a felső-ausztriai Puppingben fejezte be életét. Újból rávilágít Szent Otmárhoz való kapcsolatára, hogy a helység templomát az ő tiszteletére emelték; Wolfgang — huszonkét évvel említett látomása után — az oltár elé vitette magát, majd miután meggyónt és megkapta a szent kenetet, az október 31-ről november 1-re virradó éjjel meghalt. Holttestét ünnepélyes menetben vitték a regensburgi Szent Emmeram kolostorba. Még ma is ott lévő sírjánál számos csoda történt. Szentté avatására 1052. október 7-én került sor Szent IX. Leó pápa regensburgi látogatása alkalmával.

ARMAGHI SZENT MALAKIÁS püspök

Ünnepe: november 3.
*Armagh, 1094/95.
† Clairvaux, 1148. november 2.

Malakiás 1094-ben vagy 1095-ben született, és az Ír-szigeten, Armaghban nőtt fel, ahol apja tanítóként tevékenykedett. Szülei halála után egy Eimar nevű remeténél keresett menedéket, aki — mint Szent Bernát (lásd: A szentek élete, 470. o.) tudósít Malakiás életrajzában — „a jámborságban nevelte, és gondolatait a papságra irányította". Amikor Malakiás huszonöt éves lett, Szent Cellach érsek pappá szentelte, és elküldte, hogy hirdesse Isten Igéjét, „és irtsa ki a rossz szokásokat, amelyek ebben az egyházban különösen nagy számban fordultak elő".

Ebben az időben azonban nemcsak Armagh egyházmegyéje, hanem Írország egész egyháza is reformra szorult. A normannok rablóhadjáratai teljes anarchiába taszították az országot, a dánokon a clontarfi csatában (1014) elért győzelem után pedig a polgárháború ideje következett, s ez további zűrzavarokat hozott magával. A kolostorok, amelyek egykor az ír egyház erősségei voltak, nem léteztek már, s velük együtt lehanyatlott a műveltség is. Az egyházmegyék szervezete még inkább elsorvadt, s a kevés, nagyrészt tudatlan és fegyelmezetlen pap egyáltalán nem nőtt fel feladataihoz. Úgy tűnik, Malakiást első tapasztalatai meggyőzték arról, hogy még nem készült fel eléggé feladatára, ezért miután egy rövid időt Armaghban töltött, lismore-i Szent Malkus (1047—1135) püspökhöz ment, aki az angliai Winchesterben szerezte alapos képzettségét. Malkus gondosan oktatta Malakiást az egyházi szolgálatra és a lelkipásztorkodásra. Ezután Malakiás egy ideig Lismore egyházmegyéjében működött.

1123-ban azután ajándékba kapta nagybátyjától, egy laikus apáttól a Down grófságban levő Bangor kolostort. A kolostor elhagyatott és düledezőfélben volt, de Eimar tanítványainak segítségével Malakiás újból felépítette a templomot, majd ezt követően egy évig vezette a szerzetesi közösséget, amelyről Szent Bernát ezt mondja: „olyan volt, mint egy nyitott könyv, mindenki megtanulhatta belőle a szerzetesi élet igazi reguláját". Egy évvel Bangor újjáépítése után Malakiást Connor püspökévé választották. Írország többi egyházmegyéjéhez hasonlóan a connori is siralmas állapotban volt. 1124-től 1127-ig dolgozott itt Malakiás a szerzeteseivel együtt; felkeresték az embereket a házaikban és földjeiken, hogy elbeszélgessenek velük. 1127-ben egy északi törzsfőnök elpusztította ezt az országrészt, Bangorból pedig elűzte a szerzetesi közösséget. Malakiás egy időre visszavonult Lismore-ba, majd a Kerry grófságban lévő Iveaghban telepedett le.

Röviddel visszatérése után felosztotta az egyházmegyét, és új püspöki székhelyet hozott létre Bangorban. Ezenkívül vagy magában Bangorban, vagy Downpatrickban kolostort alapított ágostonos kanonokoknak, és amennyire egyházmegyei munkája megengedte, ő maga is részt vett a kanonokok életében. 1139-ben Rómába utazott, hogy a pápától kérje annak megerősítését, amit az egyházmegyéjében tett, és az új püspöki székhely Cashel megerősítését is.

Útja során Clairvaux-ban találkozott Szent Bernáttal, aki a barátja és csodálója lett, később pedig összeállította az életrajzát. Malakiásra olyan mély benyomást gyakorolt a ciszterciek szigorú fegyelme, hogy elfogta a kísértés: mondjon le további útjáról, tegye le püspöki hivatalát, és lépjen be Clairvaux-ba egyszerű szerzetesként. Végül mégis tovább utazott Rómába. Itt II. Ince pápa (1130—1143) szívélyesen fogadta. Malakiás egy hónapot töltött az örök városban, felkereste az apostolok sírjait, és válaszolt a pápának az írországi egyház helyzetére vonatkozó számos kérdésére. A pápa legátusként bocsátotta el azzal a megbízással, hogy zsinatot tartson az Ír-szigeten. Számunkra ismeretlen okokból a zsinat csak 1148-ban ült össze, mégpedig Inishpatrickban, a Dublin közelében lévő Skerries szigetcsoport egyik szigetén. Ötven püspök és több mint kétszáz pap vett részt ezen a zsinaton, amelyet Malakiás elnökletével tartottak.

Ugyanebben az évben Malakiás másodszor is elindult Rómába, és megint Clairvaux-n utazott át. Ide érkezve halálosan megbetegedett, és november 2-án, Szent Bernát karjai között elhunyt.

Malakiás reformját az ír egyházban csak halála után hajtották végre. Amikor első római útjáról hazatért, egész csapat novíciust küldött Clairvaux-ba, hogy a ciszterciek szigorú fegyelmében nevelődjenek. Írországba való visszatérésük után Mellisfontban telepedtek le; három évvel Malakiás halála után a mellisfonti kolostornak öt alapítása volt már. 1152-ben egy Kellsben tartott zsinaton alaposan megújították az ír egyház szerkezetét. Az országot négy tartományra osztották Armagh, Cashel, Tuam és Dublin érseki székhelyekkel. Sok kis egyházmegyét összevontak. Az ír egyház mai szervezete elsősorban a Malakiás által kezdeményezett reformmunkáknak köszönhető.

Malakiást — mint első írt — 1190-ben III. Kelemen pápa szentté avatta.

BOLDOG KEUMURGIAN GOMIDASZ vértanú

Ünnepe: november 5.
* Konstantinápoly, 1656.
† Konstantinápoly, 1707. november 5.

Amikor az örmény egyház a 451. évi kalkedoni zsinat határozatait nem fogadta el, és Eutükhésznek Krisztus emberi természetéről szóló tévtanításához csatlakozott, azaz monofizita lett, mindenekelőtt személyes és politikai indítékok érvényesültek. A korán megtért örmények ekkor szakadtak el a katolikus egyház egységétől, és mindmáig csak részben találtak vissza hozzá.

A 17. század vége felé a nép körében újraegyesülési törekvés alakult ki. Az örmény egyház sok papja és hívője elfogadta a katolikus hitet, köztük volt Gomidasz Keumurgian is. Apja, a megbecsült konstantinápolyi kereskedő egy jeruzsálemi zarándoklata alkalmával pappá szenteltette magát. A város örmény papságának egyik legjellegzetesebb alakja lett. Harmadik fia, az 1656-ban született Gomidasz apjához hasonlóan pap akart lenni. Megnősült (a keleti egyház ugyanis nem ismeri a papok kötelező nőtlenségét); házasságából hét gyermek született. 1685-ben pappá szentelték, és a Gergely-templom lett lelkipásztorkodásának területe.

Isten előtt kedves pap volt: mélységes jámborság, erényesség és igazi felebaráti szeretet jellemezte. A Szentírás tanulmányozása volt legkedvesebb foglalatossága. Imádkozott és küzdött az igazság teljes megismeréséért. A római Egyház hithirdetőivel folytatott beszélgetései során eljutott arra a belátásra, hogy az ő hitük az igazi. Nem merte azonban minden további nélkül nyílt törésre vinni a dolgot saját egyházával, és folytonosan ürügyet keresett arra, hogy elhagyhassa a templomot, amikor ünnepélyes átkot énekeltek a kalkedoni zsinat ellen. Hosszabb távon azonban ez nem volt megoldás. Gomidasz így tehát lemondott állásáról, és először is jeruzsálemi zarándoklatra indult.

Visszatérése után nyíltan prédikált az egység érdekében, s az Úr példabeszédei és Szent Pál tanítása alapján rámutatott arra, hogy csak egy Egyház van. Konstantinápoly új örmény pátriárkája, Avedik semmiféle eszköztől nem riadt vissza, hogy a megtérési hullámot feltartóztassa. Gomidasznak el kellett rejtőznie, s ezt az időt arra használta fel, hogy az Apostolok Cselekedeteit versekbe szedje; ez 1704-ben jelent meg nyomtatásban. Kilenchavi erőszakos uralma után letaszították Avedikot, a béke azonban még nem állt helyre. Gomidasz ezt írta Rómában tanuló fiának: „Halld, az igaz Isten színe előtt mondom: undorodom ettől az országtól. El sem tudod képzelni, hogy hívőknek micsoda megpróbáltatásokat kellett és kell még most is kiállniok katolikus hitükért. Engem is ismételten le akartak tartóztatni.

Hatósági engedéllyel törtek a házamba, hogy padlástól a pincéig és minden szekrényben kutassanak. Kilenc hónapon át kellett menekülnöm és rejtekben maradnom. Ha lehetséges lenne, milyen szívesen mennék házammal és gyermekeimmel együtt abba a keresztény országba, ahol te vagy!".

A zűrzavar nem szűnt meg: pátriárkák váltották egymást, és akit letettek, mind arra törekedett, hogy újból visszaszerezze székét. Avediknek is sikerült 1704 decemberében újra visszatérnie, 1706 februárjában azonban újból száműzték. Időközben a vezír, Ali pasa jutott uralomra, aki nem mutatott jóindulatot sem a franciák, sem a keresztények iránt (a katolikus hithirdetők mindenekelőtt franciák voltak, Franciaország pedig egyébként arra törekedett, hogy megőrizze befolyását a Közel-Keleten).

Gomidaszt Avedik hívei bíróság elé cipelték, barátai azonban kiváltották, de az új pátriárkának, Jánosnak a szemében is szálka volt. Személyesen vezetett egy bandát, amely 1707. november 2-ről 3-ra virradó éjjel Gomidaszt elhurcolta családja köréből, és mint lázadót a vezír elé vitte. Hosszú bírósági eljárásnak vetették alá. Keresztény társai kérték a mohamedán vezértől elítélését és kivégzését. Ali pasa a felelősséget a vádlókra akarta ugyan hárítani, a halálos ítéletet azonban mégis kimondta. Az elítéltnek most felajánlották a menekülés utolsó útját: fogadja el a mohamedán hitet. Nővére azt tanácsolta neki, hogy külsőleg mutassa úgy, mintha csakugyan elfogadná. Felesége viszont kijelentette: inkább kész arra, hogy elveszítse őt, mint hogy vétkes legyen hittagadásában. Gomidasz erős és rendíthetetlen maradt, és engedte, hogy a vesztőhelyre vigyék.

Vele együtt másik két keresztényt is halálra ítéltek. Féltek, reszkettek és teljesen zavartak voltak. Hogy ne essenek kétségbe teljesen, Gomidasz azt kérte, hogy őt majd csak ezek után öljék meg. Kérését nem teljesítették. Letérdelt hát és a hitvallást kezdte imádkozni. Egy török a kardjával levágta a fejét. Ez már túl sok volt a másik két elítéltnek: kegyelmet kértek és megtagadták katolikus hitüket.

Gomidasz földi maradványait a francia követ elszállította Franciaországba, ahol a jezsuiták lyoni noviciátusának kápolnájában temették el.

Az örmény katolikusok vértanúként tisztelik Gomidaszt.

SZENT WILLIBRORD érsek

Ünnepe: november 7.
* Northumbria, 658.
† Echternach, 739. november 7.

Fél évszázadra (690—739) terjed Willibrordnak, a frízek apostolának, Utrecht első püspökének missziós tevékenysége. Úttörőként felülmúl minden más híres angolszászt, aki a hit hírnökeként a szárazföldön tevékenykedett, ám személyiségének képét mégsem tudjuk kortársi tudósításokból összeállítani, s levelei sem maradtak fenn. Ha azonban a szűkszavú tudósításokat összekapcsoljuk tetteivel, akkor egy kimagasló történelmi és szent személyiség képe áll előttünk.

658-ban született Northumbriában. Apja már gyermekkorában a York melletti Ripon szerzeteseinek gondjaira bízta. A korábbi skót kolostor éppen átkerült Yorki Szent Wilfridnek (634—709/710) és római-angolszász irányzatának befolyása alá. Willibrord letette a szerzetesi fogadalmat Szent Benedek regulájára. Amikor 678-ban Wilfridet elűzték püspöki székéből, Willibrord áttelepedett az ír Rathmelsigi (ma: Mellifont?) kolostorába, ahol Szent Egbert (639—729) volt a tanítója, Szent Wigbert pedig a mintaképe. Tizenkét évet töltött el itt, s harmincévesen szentelték pappá. Közben felnőtt élete nagy feladataihoz.

Amire Wilfrid, Egbert, Wigbert és köreik nem voltak képesek, Willibrordnak sikerült; 680-ban Frízföld lett a missziós területe. Tizenegy társával, köztük Szent Suitberttel (akit később püspökké szenteltek, és Dél-Vesztfáliában misszionált) és a két Szent Ewalddal (akiket első missziós kísérletük alkalmával Szászországban 693-ban megöltek) indult el nagy misszós útjára, a Rajna bal partján fekvő Frízföldre. Felvette a kapcsolatot a frank II. Pipinnel, aki nemrég vívta meg ezt a vidéket, s a missziót politikai és egyházi okokból egyaránt támogatta.

Úttörővé és jelentőssé váltak Willibrord azon fáradozásai, hogy szilárd összeköttetésbe kerüljön Rómával. Egy évszázad óta számos skót szerzetes prédikált a frízek között anélkül, hogy maradandó hatást ért volna el. Willibrord Rómával fenntartott kapcsolata tartóssá tette művét. A német egyház megszervezője és a frankok reformátora, Szent Bonifác (lásd: A szentek élete, 247. o.) is tanult belőle. Willibrord missziós messzetekintése bámulatos volt. Missziója kezdetén szükségesnek érezte, hogy a hatalom frank urának a jóváhagyásával tevékenykedjék, és Rómában elnyerje a pápa beleegyezését. Első római útján, 693-ban *pápai misszionáriussá* nevezték ki. (Ezzel egy hithirdető elsőként nyerte el ezt az elnevezést.) 695-ben maga Pipin küldte újból Rómába, hogy püspökké szenteljék, és egy új, önálló fríz egyháztartomány első fejeként megkapja az érseki méltóságot. November

21-én kapta meg Szent I. Sergius pápától (687—701) a szentelést és a palliumot, s egyúttal felvette a Kelemen nevet. Ettől kezdve Kelemen-Willibrordnak hívták. Pipin az érseknek székhelyéül a gazdagon felszerelt Utrechtet adta át. Willibrord tevékenysége átfogta a Schelde, az Alsó-Maas és a Rajna vidékét. Utrecht a Salvator templom melletti kolostorával egy messzesugárzó missziós központ magvává lett. Pipin hitvesének, Szent Plektrudisznak († 725) családja alapította az echternachi kolostort, amely mint missziós központ évszázadokon át megtartotta jelentőségét. Willibrord itt élt és tanított a legszívesebben.

Willibrord mindig eleven kapcsolatot tartott fenn angolszász hazájával; ez szellemileg és anyagilag egyaránt támogatta. Az onnan elinduló újabb munkatársak nála találkoztak. Egy ideig Bonifác is az ő kíséretéhez tartozott. Emellett pedig a frízek között is voltak már hűséges segítői; jó példa rá Szent Liudger (lásd: 173. o.) családja.

Willibrordnak Frízföldön túlmenő tervei is voltak, ezek azonban nem jártak sikerrel, sőt Frízföldön is érték sikertelenségek. Ilyen volt a frízek királyánál, Radbodnál tett látogatása és a király új betörése a frank területre Pipin halála (714) után, amelynek következtében minden addigi eredménye hirtelen összeomlott. Csak Radbod halála (719) után tudta elérni Willibrord, hogy fenyegetett életművét a győzedelmesen előnyomuló Martell Károly oltalma alatt ismét felépíthette. Nyolcvanévesen olyan Frízföldre pillanthatott, amelyet nagyobb részben kereszténynek lehetett tekinteni.

739. november 7-én halt meg szerzetesei körében Echternachban.

SZENT BENEDEK, IZSÁK, JÁNOS, KRISZTIÁN, MÁTÉ vértanúk

Ünnepük: november 12.
† Miedzyrzecze, 1003. november 11—12.

Benedek 970-ben született Beneventóban. Érseke fiatalon pappá szentelte és székesegyházi kanonokká nevezte ki. Mivel a szerzetesi életre érzett hivatást, a San Salvator in periculo maris kolostorában fogadalmat tett. 996-ban engedélyt kért az apáttól, hogy remeteéletet élhessen, és a kolostor közelében egy kunyhóba vonult vissza. Nagyon gyakran felkereste tanácsért Grandenicust, az egykori velencei nemest, aki remeteként élt a Montecassinón, miután ravennai Szent Romuáldnál (lásd: A szentek élete, 271. o.) szerezte szerzetesi iskolázottságát, akit Benedek is nagyra becsült mint a latin egyház legjelentősebb élő aszketikus tanítóját.

Romuáld 999—1000 telén Cassinóba érkezett, hogy meglátogassa Grandenicust, Benedek tüstént odasietett, hogy láthassa, majd ápolta a szentet egy évig tartó súlyos betegségében. Amikor Romuáld az 1000. év végén Rómába ment, elkísérte, s ott találkozott Querfurti Szent Brúnóval (lásd: 97. o.), III. Ottó császár rokonával, aki szerzetes volt Szent Bonifác és Szent Alexius kolostorában. 1001 tavaszán elkísérték Romuáldot Ravennától északnyugatra fekvő pereumi remeteségébe.

Ebben az évben III. Ottó Ravennában kolostort alapított prágai Szent Adalbert (lásd: A szentek élete, 762. o.) tiszteletére. Megkérte Romuáldot, hogy tanítványai közül jelöljön ki valakit apátnak. Romuáld választása Benedekre esett, ő azonban nem akarta elhagyni remeteéletét.

III. Ottó segítette lengyelországi I. Boleszlávot országa kereszténnyé tételében. Munkája támogatására lengyel területen rendet akart alapítani, és a pereumi remeték segítségét kérte. Lelkes segítőre talált Brúnóban, aki azt remélte, hogy a pogányok között eljut a vértanúságra. Brúnó rábeszélte Benedeket és Romuáldnak egy János nevű tanítványát, hogy vegyenek részt ebben a munkában. János és Benedek az 1001. év végén Lengyelországba érkezett, miután Brúnó megígérte, hogy követi őket, mihelyt püspökké szentelik, és a pápától megkapja az engedélyt arra, hogy a pogányoknak prédikálon.

I. Boleszláv barátságosan fogadta Jánost és Benedeket, földet adott nekik a Gniezno melletti Miedzyrzeczében, ahol remeteséget létesítettek. Később négy szláv csatlakozott hozzájuk: Izsák és Máté testvér, egy bizonyos Barnabás, aki a szerzetesi fogadalmat is letette és Krisztián, a kis közösség szakácsa. János és Benedek lengyelül tanultak, hogy majd segíteni tudjanak Brúnónak a térítésben. Eközben azonban keresztény környezetben és úgy élték remeteéletüket, mint Pereumban.

Brúnó azonban nem érkezett meg. Elsősorban a III. Ottó halála után, 1002 februárjában kirobbant politikai zűrzavarok tartották vissza Itáliában. Nem sokkal ezután Rómában II. Szilveszter pápától megkapta a prédikációs engedélyt és az ajánló sorokat is az új császárhoz, Szent II. Henrikhez (lásd: A szentek élete, 345. o.), azzal a kérelemmel, hogy szenteltesse fel missziós püspökké. II. Henrik nem folytatta elődjének szlávbarát politikáját, és viszályba keveredett lengyelországi Boleszlávval, ezért Brúnó nem tudta véghezvinni eredeti tervét, és Miedzyrzeczében várakozó testvéreit sem tudta értesíteni nehézségeiről.

A szemlélődő lelkületű János testvért kielégítette a lengyelországi remeteélet, Benedek viszont, aki a vértanúk koronájára vágyott, mielőbb meg akarta kezdeni munkáját a pogányok között. Mivel Brúnó nem jelentkezett, Benedek 1003-ban keresésére indulva Prágába ment, majd eredménytelenül visszatért Miedzyrzeczébe. Ekkor Barnabás testvért Rómába küldték, hogy a pápa tanácsát kérje. Amikor Barnabás nem érkezett vissza a tervezett időre, Benedek és János elhatározták, hogy ők maguk mennek Rómába. Közben Boleszlávtól pénzt kaptak a misszió fenntartására, de visszaküldték. Ez azonban nem volt általánosan ismeretes, és 1003. november 11-én éjszaka a pénz miatt betörtek a remeteségbe. Bár Benedek, János, Máté és Izsák nem tanúsítottak ellenállást, a támadók a védekező Krisztiánnal együtt megölték őket.

A visszatért Barnabás testvér vitte meg az esemény hírét Rómába. XVIII. János pápa (1004—1009) megengedte a testvérek tiszteletét, és hozzájárult, hogy készségükért, amellyel gyilkosaik kezéből elfogadták a halált, vértanúként tisztelhessék őket. Querfurti Szent Brúnó írta meg „Az öt testvér szenvedéstörténeté"-t. I. Boleszláv kolostort emeltetett vértanúságuk helyén, s ennek első apátja Barnabás lett. 1039-ben a vértanúk ereklyéit Prágába szállították.

SZENT HOMOBONUS bűnbánó

Ünnepe: november 13.
* Cremona, 1150 körül.
† Cremona, 1197. november 13.

Elbúcsúzása előtt Krisztus tanítványaira apostoli kötelezettségeket rótt: az idők végezetéig tanúivá kell lenniök. A tanítványok elfogadták Mesterük megbízatását, és kötelezettségüket sokan életük feláldozásával teljesítették. A tanúk közé tartoznak azok is, akik Krisztus parancsát a mindennapok hűségében valósították meg. Így volt ez a 12—13. század Itáliájának iparos és kereskedő köztársaságaiban is. Volt a világiak között egy vallásos élcsapat, amelynek képviselői személy szerint alig ismeretesek, jámborságeszményüket azonban megörökítették a források.

Közéjük tartozott a cremonai Homobonus, aki a névtelenséget áttörve a történelem nyilvánossága elé lépett. Bár a szentté avatási per iratai elvesztek, a szentté avatáskor kiadott bulla tartalmazza a tanúk kijelentéseinek összefoglalását; ezenkívül néhány évvel később egy cremonai pap megszerkesztette Homobonus életrajzát az ünnepi zsolozsma számára.

Homobonus apja, a Tucingo nemzetséghez tartozó kereskedő mélyen vallásos férfi lehetett. Megmutatkozik ez már fia nevének megválasztásában is; az a kívánsága jut kifejezésre, hogy gyermeke „homo bonus", azaz jó, derék ember legyen, és így elnyerje Isten tetszését.

Életrajza arról tudósít, hogy Homobonus nem járt iskolába. Alapismereteit (olvasást, írást, számolást), valamint a kereskedői foglalkozáshoz szükséges kiképzést apjának köszönhette.

A kereskedelmet a keresztény hagyomány kezdettől fogva tartózkodással, sőt azzal a gyanakvással kezelte, hogy „tisztességtelen", mert hasznot húz valamiből, amihez nem adott hozzá semmit. Azt soha nem mondta az Egyház, hogy a kereskedés önmagában rossz, de csak a 14—15. században, főleg Szent Antonin (lásd: 249. o.) és Sziénai Szent Bernardin (lásd: A szentek élete, 208. o.) hatására oldódik ez a tartózkodás. Érthető módon az egyházi iskolák számolni tanítottak, de kereskedni nem.

Ha Homobonus korában megkérdezték a teológusokat, azt válaszolták, hogy az elvégzett munkával arányos nyereség megengedett, de csak a család fenntartására vagy a szegénygondozás előmozdítására. Egyebekben pedig továbbra is bizalmatlanok maradtak, és a tapasztalat nekik adott igazat. A kereskedők világában ugyanis eluralkodott a nyereség- és élvezetvágy, és csak kevesen nyitották meg belső hallásukat az intő egyházi hangok előtt. Ezek a kevesek azonban nagy dolgokat tudtak megvalósítani. Gyökeresen szembeszegültek a Mammonnal, s az állandó pénz- és birtokvággyal szembeszegezték az önkiüresítést és az evangéliumi szegénységet. Közéjük

tartozik Assisi Szent Ferenc (lásd: A szentek élete, 566. o.) is, aki posztókereskedő és kelmefestő családból származott, és tanítványaival együtt ezt a keresztény életeszményt követte; de voltak világiak is, akik akkoriban kereskedőkként (különösen a textilszakmában) figyelemre méltó jóléthez jutottak, később azonban pusztán vallási indítékokból felhagytak foglalkozásukkal, vagyonuk nagy részét elajándékozták a templomoknak és a szegényeknek, visszavonultak a közélettől, és ezután már csak az imádságnak és a bűnbánatnak éltek. Ezeket az embereket Itáliában gyakran nevezték „bűnbánók"-nak vagy „megtérők"-nek, mert egykori gazdagságuk nyilvános bűnnek számított, és emiatt rossz hírbe keveredtek.

Néhányan ezek közül az új megtérők közül laikus prédikátorként léptek fel. Tudásuk azonban nagyon kevés volt, ezért csakhamar tévutakra kerültek. Így a „lyoni szegények" és az első „humiliták" Lombardiában. Mások még tovább tévelyegtek, és az eretnek katarok nyomdokaiba léptek.

Homobonus további életéről a rendelkezésünkre álló források keveset árulnak el. Annyit tudunk róla, hogy átvette apja üzletét, megházasodott, de hogy voltak-e gyermekei, viselt-e tisztséget Cremonában, azt már nem tudjuk.

Nagy jámborsága és tevékeny felebaráti szeretete tűnt fel polgártársainak. Mivel a szentté avatási bulla sok idetartozó egyedi dolgot rögzít, felvázolhatjuk azt az utat, amelyen Homobonus eljutott Istenhez. Mint kereskedő megelégedett a mérsékelt haszonnal, s ezt családja fenntartására és a keresztény irgalmasság műveire használta fel. Jó volt a szegényekhez, egész életén át segítette őket ínségükben, és alkalmilag még a halálon túl is gondoskodott róluk, amennyiben segített, hogy tisztességesen eltemethessék őket. Karitatív tevékenységében személyesen járt el: a segítségre szorulókat leggyakrabban saját házába fogadta be gondozásra. Életrajza hozzáteszi, hogy hitvese nem mindig értette ezt meg, és rosszallását olykor nyomatékosan juttatta kifejezésre.

Igazi bűnbánóként Homobonus a bűnbánat szentségében a keresztény tökéletesség hatékony eszközét látta. Osbert, a Szent Egyed templom plébánosa a szentté avatási perben arról tanúskodott, hogy híve több mint húsz éven át nála gyónt, és buzgón követte lelki vezetését.

Arról is tudunk, hogy sohasem vett részt világi szórakozásokban, sőt még polgártársai világias életszemléletére is igyekezett hatni. Céhtársaival ellentétben gyapjúból készült, egyszerű ruházatot viselt, s ezt akkoriban a szigorú életmód külső jelének tekintették.

A bulla nem hagy kétséget afelől, hogy Homobonus imádságos ember volt. Először is mint minden „bűnbánó", naponta megjelent a templomban; nemcsak a szentmisén vett részt, hanem a zsolozsma óráin, még éjszaka is. Ha hivatásbeli kötelességei miatt nem tudott ennek eleget tenni, például a kishórák vagy a vesperás alkalmával, akkor előre elimádkozta őket. Állandó párbeszédben élt Istennel. Akár dolgozott, akár a kereszt előtt borult le, akár nyugodni tért, ajka mindig imát rebegett. Szakadatlan imádsága, hivatásához kapcsolódó lelkiismeretessége, s szegényekről való szerető gondos-

kodása lehetett az oka annak, hogy környezete felfigyelt alázatos, egyszerű életére.

1197. november 13-án halt meg a Szent Egyed plébániatemplomban, ahol szokása szerint részt akart venni a reggeli szentmisén. A Kyrie eleison felhangzásakor leborult a feszület előtt, ám a Glóriakor nem kelt fel, és amikor közelebbről megnézték, már halott volt.

A sírjánál történt csodák hatására Sicard püspök kánoni vizsgálatot rendelt el, és ennek eredményeit elküldte a római Kúriának. Tizennégy hónappal a halála után, 1199. január 12-én avatta szentté III. Ince pápa.

1202 júniusában földi maradványait a Szent Egyed plébániatemplomból átvitték a dómba. A szent tisztelete gyorsan elterjedt s eljutott Német- és Franciaországba is. Bázelben „Guotman"- vagy „Gotman"-ként választotta védőszentjéül a szabók céhe.

SZENT I. MIKLÓS pápa

Ünnepe: november 13.
* Róma, 800. után.
† Róma, 867. november 13.

Nagy Károly hatalmát, amely összefogta a korabeli Európa magvát képező országokat, Róma és a pápaság is elismerte. Károly viszont tisztelte Péter utódát és az apostolfejedelmek sírjait őrző várost, s az Egyház védőjének tekintette magát. A pápák ezt el is ismerték. Amikor azonban egy fél évszázaddal később I. Miklós foglalta el Péter székét, nyilvánvalóvá és elfogadottá vált a pápaságnak mint isteni alapítású, lelki hatalomnak az egyéb földi hatalmakat megelőző elsőbbsége.

Miklós apja művelt római hivatalnok volt, s fiát korán elvezette a világi és lelki tudományok kincseivel való találkozáshoz. Miklós személye annyira megnyerte II. Sergius (844—847), IV. Leó (847—855) és III. Benedek (855—858) pápát is, hogy nagyrabecsülésükkel és kegyükkel folytonosan növekvő részt vállalhatott a legfőbb egyházvezetés ügyeiben. Így ő volt az, aki a római zsinat előtt 853. december 8-án felolvasta a pápa beszédét, s a zsinat aktái között megtalálható Miklós diákonus aláírása. Különösen bizalmas és szívélyes volt a viszony a jóságos III. Benedek s diákonusa és utóda között. A *Liber Pontificalis*, a pápák életrajzainak ez a régi gyűjteménye azt közli, hogy a pápa jobban kedvelte őt rokonainál, a nap egyetlen óráját sem akarta nélküle eltölteni, és egyetlen egyházi ügyet sem akart nélküle eldönteni. Úgy látszik, hogy hasonló megbecsülést tanúsított iránta II. Lajos császár (850—875), mert arról értesülünk, hogy Miklósnak III. Benedek utódjául történt megválasztása inkább az éppen jelenlevő császár kegyéből, mint a római papság akaratából történt.

Kilenc éven át vezette az új pápa az Egyházat (858. április 24-től 867. november 13-ig). Olyan évek voltak ezek, amelyekben egyik viszálykodást a másik követte.

Már az első év vége felé teljes sikerrel járt egy következményekben gazdag vitája. A bizánci császári udvar pártviszálykodásai során nemcsak Teodóra császárnőt taszították le, hanem Szent Ignác (798 körül—877) konstantinápolyi pátriárkát is jogtalanul letették. 858. december 25-én felszentelték az utódját: Photioszt (820 körül— 891), a nagy hírű tudóst, a császár kancellárját, szellemileg bizonyára a legjelentősebb személyt azok közül, akik valaha is elfoglalták Bizánc pátriárkájának a trónusát. Ő is, meg a császári erőszakkal letett és előzött Ignác is Rómában kereste a jogát és elismertetését. Bár Photiosznak sikerült elsőként az eset kivizsgálására odarendelt pápai követeket megnyerni a maga számára, Miklós pápa nem sokáig fogadta ezt el. Miután értesült az előzményekről, tavasszal zsinatot hívott össze, először a

Szent Péter, majd a Lateráni bazilikába, s Photioszt kiátkozással fenyegette meg arra az esetre, ha továbbra is pátriárkának nevezi magát, és Ignácot akadályozza hivatala gyakorlásában. Ezzel megpecsételődött a törés Róma és Bizánc között, mert Photiosz — aki meg volt győződve pátriárkává történt emelésének jogos voltáról, és akit a császár is támogatott — nem is gondolt arra, hogy meghajoljon a pápa ítélete előtt. Nincs hiány ma sem olyan megítélésben, amely szerint Miklós pápa az Ignác barátai révén történt egyoldalú tájékoztatás következtében hamis képet alkotott magának a Bizáncban lezajlott eseményekről, és jogtalanul járt el Photiosszal szemben. Mentségére legyen mondva: Miklós tudatosan meg akart akadályozni egy jogtalanságot, vagy meg akarta azt torolni, és inkább beletörődött a skizmába, mint hogy feláldozza azt, amit jogosnak tartott.

A pápa egy másik beavatkozását követelte meg a viszályt kereső ravennai János metropolita sokféle túlkapása. Amikor látszott, hogy minden figyelmeztetés hiábavaló és a ravennaiak a pápa segítségét kérték, I. Miklós Ravennába ment (ez volt az egyetlen alkalom, hogy pápaként elhagyta Rómát), és anélkül, hogy szigorú intézkedésekhez kellett volna nyúlnia, sikerült helyreállítania a rendet.

Teljesen más jellegű volt jogi vitája Hinkmar (806 körül—882) reimsi érsekkel, a frankok birodalmának szellemileg, jellemében és befolyásában kiemelkedő egyházfejedelmével. Itt Péter utódának elsőbbségéről volt szó a függetlenné és hatalmassá vált érsekkel szemben. Vele kapcsolatban aztán Miklós hajthatatlan szívósságot és megfontolt okosságot tanúsított, míg csak Hinkmár meg nem hajolt a római Szék tekintélye előtt.

I. Miklós pápa nemcsak pátriárkákkal és metropolitákkal szemben tudta megvédeni hivatala jogát és hatalmát. Az előző eseteknél határozottabban kellett eljárnia II. Lothár királlyal (855—869) szemben, aki házasságtörő viszonyban élt Valdradával, hitvesével, Teutbergával pedig gyalázatosan bánt. Ismételt segélykérésére a pápa azt tapasztalta, hogy az ország püspökei a házasságtörő király oldalára álltak, és Valdradát királynővé koronázták. Most avatkozott be Miklós pápa. Legátusok küldésével és egy zsinatnak Metzbe való összehívásával akarta megtalálni a tisztánlátást és a jogot. A legátusok azonban — amint egyikük már Bizáncban is tette — méltatlanul cserbenhagyták. A pápa írásait csak töredékesen vagy meghamisítva tárták a zsinat elé, úgyhogy az Teutbergát elítélte, s jóváhagyta Lothárnak Valdradával kötött házasságát. Gunthar és Thietgaud érsekeknek kellett a gyűlés aktáit bemutatniok Rómában. Azt hitték, hogy Miklós nem lát át a hamis játékon, de miközben a két érsek még Rómában tartózkodott, lesújtott rájuk a pápa ítélete: Lothár kettős házasságát a legélesebben elítélte, a két méltatlan érseket pedig, mivel bűnük nyilvánvaló volt, mindenféle formális eljárás nélkül letette. Most hát bosszút forraltak. Sikerült nekik II. Lajos császárt a maguk oldalára állítaniok, és a pápa elleni hadjáratra indítaniok. Január végén egy jól felszerelt hadsereg vonult a semmiféle földi hatalom által nem támogatott pápa ellen. Ő az imádságban keresett menedéket: böjtre és vezeklésre hívta fel Róma népét, és körmeneteket rendelt el. Eközben a császár elfoglalta a várost. Amikor egy körmenet

imádság és ének közepette be akart vonulni a Szent Péter templomba, egy fegyveres csoport megtámadta, bántalmazta az imádkozókat; széttörték a kereszteket, eltépték a zászlókat, és a Krisztus keresztjéből való ereklyét az út porába taposták. A pápának csak nehezen sikerült Szent Péter sírjához menekülnie. Két nap és két éjjel rejtőzött ott étlen-szomjan. A kereszt-ereklye meggyalázója azonban hirtelen meghalt, maga a császár megbetegedett, a rómaiak pedig fellázadtak a frankok erőszakoskodásai ellen. Erre a császár engedett. Okos hitvese egyengette a megértés útját. A császár elfordult Thietgaudtól és Gunthartól, a pápa Lothár házasságával kapcsolatos ítéletének bírálatáról már nem esett szó. A fegyvertelen győztes lett, Istenbe vetett szilárd bizalma és az igazság nem csalta meg.

I. Miklósnak nem jutott osztályrészül nyugalmas uralkodási idő. Sohasem kereste a harcot, de nem is tért ki előle. Nemcsak hivatala, hanem jellemének legbensőbb vonása, igazságérzete is arra késztette, hogy védelmezze hivatalának jogait és méltóságát, ha ellenük támadtak. Egyetlen jogtalanságról sem hallgathatott, akár ellene követték el, akár mással szemben. Nem öntetszelgő frázis volt, hanem legbensőbb érzületének kifejezése, amikor így írt: „Az igazságtalanságtól szenvedő testvéreinknek segítségére kell sietnünk..., ...hogy olyannak ne mutatkozzunk, mintha a fülünket elzártuk volna a szegények és elnyomottak segélykiáltása elől." Amikor törvényt ült, nagyon körültekintő volt. Mindig gondolt arra, hogy meghallgassa a másik oldalt is, ezért némely döntését elhalasztotta, amíg a tényállás meg nem világosodott előtte. Különösen figyelemreméltó azt látnunk, hogy még az olyan büszke és keménynyakú ellenfelével is, mint a reimsi Hinkmár, milyen igazságosan tudott eljárni. Jóllehet Hinkmár néhány papjának vele szemben igazságot kellett szolgáltatnia, mégis amikor szerencsét kívánt nekik, egyben intette is őket, hogy érseküktől sohase tagadják meg a köteles tiszteletet, és többé ne viseltessenek iránta ellenséges érzülettel, „mert — írja — a ti talpraállításotokkal senkit sem akartunk bukásba taszítani, és nem azért akartuk erősíteni az egyik pártot, hogy a másiknak a méltóságában és jogában kárt kelljen elszenvednie". Magához Hinkmárhoz ezt írta: „Az igazságosság útját betartva elhatározzuk: úgy élünk vele, hogy Szentségedet semmiképpen ne károsítsuk".

Jelentős államférfiúi képességével, erkölcsi erejével és nagy akaraterejével jutott el győzelmeire, egyben pedig elérte, hogy a világ és az Egyház nagyjai meghajoltak hivatalának méltósága előtt, amelynek isteni alapítását és megerősítését mindenféle politikai és katonai hatalom nélkül, pusztán akaratának becsületességével és hitének mélységével állította meggyőzően mindenki szeme elé.

AVALONI SZENT HUGÓ püspök

Ünnepe: november 17.
* Avalon, 1140.
† London, 1200. november 16.

A burgundiai királyságban lévő Avalon urának fia volt. Anyja halála után a Villard-Benoît-i ágostonos kolostorba lépett. Mintegy húszéves volt, amikor a nagy karthauzi kolostorban (Grande Chartreuse) tett látogatását követően karthauzi lett.

1180-ban rendje priorként küldte az első angol karthauzi kolostorba, a somerseti Withambe, melyet II. Henrik építtetett Becket Szent Tamás (lásd: A szentek élete, 738. o.) meggyilkolása vállalt vezeklése részeként. Hugó jól megalapozta a kolostort, amelybe számos különféle rendű és rangú jelentkező kérte fölvételét; köztük volt a skót Ádám, Dryburgh premontrei apátja is.

1186-ban II. Henrik meghívta Hugót Lincolnnak, Anglia legnagyobb egyházmegyéjének püspökévé. Az új püspök egyik első tevékenysége volt, hogy újjáépíttette székesegyházának keleti kereszthajóját, amely egy évvel korábban földrengés következtében részben leomlott. Ez az új épületrész az angol gótika legkorábbi példáihoz tartozik. Hugó püspök a székesegyház kanonoki stallumait rendszerint jól képzett férfiakkal töltötte be, és ily módon megalapozta a lincolni teológiai iskola hírnevét. Walesi Gerald (Giraldus Cambrensis, 1147—1223), aki maga is ebben az iskolában tanult, két életrajzot is szerkesztett Hugó püspökről, s ezek értékes kiegészítései a *Magna vitá*nak, amelyet káplánja, Eynshami Ádám írt.

Hugó püspök az Egyház és a lincolni püspöki szék jogainak erőteljes védelmezője volt az angol királlyal szemben. Felszentelése után nem sokkal nagyon megharagította II. Henriket, mert egyik udvari főerdészét kiközösítette, és megtagadta, hogy egy királyi hivatalnokra kanonokságot ruházzon, de a király kérésére létrejött találkozásuk alkalmával kibékültek.

Később Hugó ellentéte I. Richárddal abból fakadt, hogy elrendelte a király: az angol nemesség támogassa őt háromszáz lovaggal, s ezek egy évig álljanak a szolgálatára Franciaországban. Hugó püspök elutasította ezt a méltánytalan kívánságot, majd Franciaországba utazott, hogy kibéküljön Richárddal. A középkor más szentjeihez hasonlóan Hugó is különleges szeretettel törődött a bélpoklosokkal; gyakran meglátogatta kórházaikat, gazdag ajándékokat vitt nekik, intette őket, hogy türelemmel viseljék szenvedéseiket, és gyengéden megcsókolta azokat, akikat leginkább csúffá tett a betegség. — Tevékeny szeretete kiterjedt a zsidókra is, akiket az üldözések idején támogatott. Amikor Hugó földi maradványait Lincolnba vitték, a zsidók úgy siratták, mint Isten hűséges és hívő szolgáját. — Különleges szeretetet és jóindulatot tanúsított a gyermekek és az állatok iránt is.

Bár Hugó Lincoln püspöke volt, a későbbiekben Witham karthauzi kolostorát is vezette, s minden év őszén ott töltött egy-két hónapot. Röviddel halála előtt még egyszer meglátogatta a nagy karthauzi kolostort; áthaladt Párizson, ahol a professzorok és diákok lelkes fogadtatásban részesítették. Visszafelé utaztában Londonban halt meg 1200. november 16-án. Azon a napon, amelyen holttestét visszavitték Lincolnba, több csoda történt. Nagy sokadalom jött össze a városban; fejedelmek, püspökök és nemes urak vetélkedtek a tisztességért, hogy koporsóját vihessék az utcán.

Hugót 1220-ban avatták szentté. Az arany ereklyetartót, amelyben maradványait őrizték, a reformáció idején elpusztították, ereklyéi elvesztek.

RÓKUS GONZÁLEZ és TÁRSAI vértanúk

Ünnepe: november 17.
* Asunción, 1576.
† Caaró, 1628. november 15.

A Paraguay folyó középső folyásánál terül el Asunción városa. A 16. században a mai Argentína, Paraguay, Uruguay, Dél-Brazília (Rio Grande do Sul) egész vidékének, valamint Bolívia és Chile egy részének fővárosa volt. Bár az 1537-ben alapított és 1547-ben püspöki székhellyé emelt város nem lett olyan gazdag, mint Lima, mégis — mint Buenos Aires is — ott állt a latin-amerikai kultúra és civilizáció kezdeténél.

Roque González de Santa Cruz 1576-ban született; apja Don Bartolomé González de Villaverde gazdag földbérlő nemes, anyja Doña Maria de Santa Cruz. Születésének sem a hónapját, sem a napját nem ismerjük. Két fivére, Pedro és Gábriel pap volt, Francisco nevű testvére pedig Asunción kormányzójának a helytartója; egy másik fivére, Mateo ügyvéd volt San Juan de Verasban, az utolsó pedig vezető helyet töltött be Santa Fé város alapításában. Nővére, Francisca Asunción királyi főkincstárnokával kötött házasságot.

Rókust jó keresztény családja mellett a jezsuiták nevelték. Buzgó volt az imádságban és szerette a visszavonultságot. Társai szentnek tekintették. Emellett irodalmi műveltsége a legjobb volt, amelyet ebben a városban szerezni lehetett. Jól ismerte országa természeti viszonyait, már ifjú korában gyakorlottá vált a lovaglásban, s szülőföldjének hatalmas folyamain és vad folyóin biztonságosan közlekedett. Apja földbirtokának (encomiendájának) indióival együtt megtanulta a kézműves mesterségek mindenféle fajtáját: a kőművességet, ácsmunkát, kovácsolást, gyapjúfonást és szövést. Egyúttal megismerte az indiókat is, és már gyermekként lelkesedéssel tanulta meg az őslakók guarani nyelvét. Az indiókkal való érintkezése kötetlen volt és magától értetődően természetes; egyszerűen emberként bánt velük, és csakhamar megismerte hitvilágukat, vérmérsékletüket, valamint gondolkodás- és életmódjukat.

Amikor Tucumán püspöke Asunciónban bérmált, többen is kérték, hogy a fiatal Rókust szentelje pappá. Maga Rókus azonban nagy alázatosságában először elutasította ezt a lehetőséget. Végül a püspök rábeszélésére 1598 ádventjében pappá szentelték.

Asunciónban ő volt az első helyben született pap. Haladéktalanul hozzáfogott a bennszülöttek térítéséhez. Elhagyott mindent: otthonát, testvéreit, addigi életének szokásait, és teljesen új munkájának szentelte magát. Felkereste az indió falvak lakosait, nevelte és tanította őket és gazdag termést takarított be náluk. Missziós területe átfogta a Jejui-folyótól a Maracayú-

hegységig terjedő vidéket; az itteni indiókat többé-kevésbé meghódította Irala generális, és beletagolta őket az encomiendába, Martin Ignacio de Loyola (1550 körül—1612) püspök, a Jézus Társaság alapítójának unokaöccse 1603. évi rendelkezései szerint, amennyiben „városokon kívül indió-plébániákat" rendezett be. Rókus úgy kezdte meg missziós munkáját az indiók között, mint számtalan más világi pap. Olyan eredményesen dolgozott, hogy a város a székesegyház plébánosává javasolta. Nagy sajnálkozással búcsúztak el tőle az indiók; 1600-ban pedig átvette a spanyolokból és kreolokból álló új plébániáját. „A nép véleménye az volt róla, hogy szent, s ezt mindig meg is mutatta azzal a gondossággal, amellyel a misét mondta, valamint pontosságával és mindenki iránti nagy testvéri szeretetével" (Boldoggá avatási pere, 1630.). 1609-ben a püspök Asunción del Paraguay általános püspöki helynökévé nevezte ki. A világi tisztelet elutasítása, nagy alázatossága és az immár kilenc éve elhagyott indiók iránti szeretet arra indította, hogy megváltoztassa életmódját. Mivel ismerte a Jézus Társaság fáradozásait az indiók misszziójának újjászervezése érdekében, 1609. május 9-én, harminchárom éves korában felvételét kérte a rendbe.

A missziós tevékenység utolsó szakasza Bartolomé de Las Casas (1474—1566) sikertelen kísérletével kezdődött. Az úgynevezett „redukciók" jegyében állott: az addig szétszórtan élő indiókat plébániákon vonták össze. Diego de Torres atya, Paraguay jezsuita provinciálisa kezdte el ezt az új missziós rendszert, amennyiben Vincente Grifit és Roque Rodriguezt a guaycuruk vidékére küldte. Ezek a még teljesen civilizálatlan indiók a Paraguay folyó túlsó partján telepedtek meg, amelyen Asunciónt is alapították. — Gyakran rátámadtak a spanyol telepesekre, elrabolták a nyájat, a terményeket, a gyermekeket, „sőt végül még Hernandarias kormányzó nővérét is" (Levél 1512. február 15-éről). Elképzelhetjük tehát, hogy mennyire elámultak és megindultak Rókus honfitársai, barátai és hozzátartozói, amikor értesültek arról a szándékáról, hogy hajók és fegyverek nélkül átkel a folyón, s behatol ezekbe az óriási mocsarakkal és lapályokkal tarkított, harcias vadak által bizonytalanná tett őserdőkbe. Ünnepélyesen elbúcsúzott az egész néptől és a papságtól, s a püspök áldásával elindult egy társával és két spanyol ifjúval együtt. Rövid idő múlva jelentették az indiók hangjelzéseikkel a hithirdetők jelenlétét. Végtelen nehézségek közepette érkeztek el végül az első helységhez, és kérték, hogy beszélhessenek a törzsfőnökkel. Guarani nyelven megmagyarázták: csak arra kérnek engedélyt, hogy békében megtanulhassák a nyelvüket (ezek az indiók ugyanis más nyelven beszéltek). A nyelv tanulásával együtt elkezdték az Evangélium hirdetését. A változás meglepő gyorsasággal következett be: csakhamar felbukkantak Asunciónban olyan indiók, akik békésen kínáltak halat és más egyebet is eladásra. A spanyol telepesek rémületére Diego provinciális elhatározta, hogy maga is megtekinti a missziót. Fogadták és nagy tiszteletnyilvánítással a kazikenhez, a bennszülött törzsfőnökhöz vezették. Diego de Torres erre engedélyezte egy redukció alapítását, mint ahogy a rend Mexikóban és Peruban már megvalósította. A nomádokként ide-oda kóborló indiókat, akik vadászatból és halászatból

éltek, először is le kellett telepíteni, s parasztokká, kézművesekké és saját ügyeik intézőivé kellett nevelni.

Mindez szédítő gyorsággal történt. Rókus volt az egész kereszténnyé tétel és civilizálás összetett vállalkozásának lelke. Fáradozásának első közvetlen gyümölcse a guaycuruk törzsfőnöke fiának nyilvános, és ünnepélyesen Asunción városában végbement megkeresztelése volt. Miután Rókus megszervezte az első redukciót, átvette San Ignacio Guazú redukcióját. 1612 májusában váltotta itt fel Lorenzana atyát, aki már megkeresztelt 300 indiót. Először a falu megtervezéséhez fogott: az egyéni tulajdon rendszere volt ez, összekötve a közösség igazgatásával. Emellett az indiók megválasztották saját képviselőiket és vezetőiket. Felépítése a gyarmat igazgatásának mintájára történt.

Mindez ennek a maroknyi hithirdetőnek, mindenekelőtt a latin-amerikai jezsuita atyának, Roque Gonzáleznek a műve volt.

Az egész szervezet végül mégse lett egyszerű másolat; gondosan hozzá kellett illeszteni az indiók lelkületéhez és sajátosságaihoz. Állandó önmegtagadásban és önátadásban, amely egyben a keresztény életvezetés maradandó példáját nyújtotta az indióknak, a hithirdetőknek elképzelhetetlenül sokat kellett szenvedniök a magányosság miatt. Rókus a már virágzó San Ignacio redukcióját elhagyva egyre újabb redukciókat hozott létre: Encarnaciónt (1615), Santa Ana Yaguapoát. Ez azonban minden alkalommal azt jelentette, hogy addig ismeretlen törzseket kellett megnyerni, letelepedésre alkalmas helyet kellett keresni számukra, s az embereket meg kellett tanítani a földművelésre, kézművességre és hasonlókra. Mindeme alapítások után első ízben hatolt be egy olyan vidékre, ahol még spanyol nem járt előtte: az Uruguay folyótól keletre eső területre. Ott megalapította a Concepción redukciót (1619). Ebben a redukcióban hét évig kellett maradnia. Ezt az indián telepet olyan gyakran érték aszályok és járványok, hogy Rókusnak el kellett mennie az emberi lehetőség határáig: egyetlen éjszaka sem aludt; inge leszakadt róla, s nem jutott ideje arra, hogy kimossa; dolgozott a mezőn, dolgozott a betegek mellett, a liturgia begyakoroltatásában, a hitoktatásban és a tanításban; harcolt a varázslók ellen, akik minden „szellemet" lekönyörögtek a keresztény indiók kis csapata ellen. Csakhamar megkezdődött azonban Concepciónban a normális élet. Rókus tovább ment, és megalapította az ezután következő redukciót: San Nicolást (1626), s ezt továbbiak követték.

1628-ban egy további redukció alapításához fogott Caaró vidékén, az Yjuhi folyó partja mentén, ahol egy Nezú nevű varázsló döntő befolyást gyakorolt. Augusztus 15-én Juan del Castillóval *(Boldog Castillo János)* együtt megalapította Asunción redukciót. Rókus atya távollétében a fiatal Juan del Castillo, aki még nem rendelkezett nagy tapasztalattal, hirtelen szembetalálta magát a Nezú varázsló által szőtt lázadással. Rókus Alonso Rodriguezzel *(Boldog Rodriguez Alfonz)* együtt visszatért Caaró vidékére, és lerakta a Todos los Santos redukció alapkövét. 1628. november 15-én, miközben misézett, a Nezú varázsló által felizgatott indiánok megtámadták a

redukciót. Rókus a mise után a falu számára egy új kis harangot akart felfüggeszteni egy gerendára, amikor egy doronggal fejbe verték; azonnal holtan esett össze. Alonso Rodriguez atya hasonló sorsra jutott. Rókus szívét átszúrták és a tűzbe dobták; a szív azonban épen maradt. Ez több ízben megismétlődött. November 16-án Juan de Castillo atya is vértanúhalált halt az Asunción redukcióban. A keresztény indiók — újjászervezésük után — legyőzték a lázadókat, és arra is kötelezték őket, hogy tartsák meg a békét a „Republica Guarani"-ban. Így jött létre egy indió hadsereg; indiók hozták létre és vezették, hogy megvédelmezzék az atyákat és a falvakat.

Rókusnak és társainak boldoggá avatási perét már 1629 februárjában kezdeményezték Asunciónban. XI. Pius pápa 1934. október 14-én valamennyiüket boldoggá, II. János Pál 1988. május 16-án szentté avatta.

DUCHESNE SZENT FILIPPINE apáca

Ünnepe: november 18.
* Grenoble, 1769. augusztus 29.
† Saint-Charles, Saint-Louis mellett
1852. november 18.

1769. augusztus 29-én született Grenoble-ban. Apja egy hitetlen ügyvéd volt, akit áthatottak a 18. század filozófiai eszméi, és hosszú időn át rokonszenvezett a forradalommal. A Duchesne család nem mindennapi tetterejéből és szívósságából Filippine is örökölt valamit. Apja nézeteire való tekintet nélkül jó kereszténynek nevelték. Saját közlése szerint már nagyon fiatal korában az volt a vágya, hogy misszióba mehessen, s remélte, hogy majd vértanúságot is szenved. A szerzetesi életre való elhivatottsága határozott módon csak később mutatkozott meg. Némi családi ellenállás után megkapta az engedélyt, hogy kövesse hivatását. Egyaránt vonzotta a szemlélődő és az apostolkodó szerzetesélet. Úgy vélte, hogy eszményét a grenoble-i vizitációs kolostorban találja meg. A kolostornak nevelőintézete is volt, s ott Filippine nevelői képességeit is gyakorolhatta.

1785-ben vette fel a vizitációs nővérek ruháját. Noviciátusi éve után azonban apja nem akart hozzájárulni ahhoz, hogy szerzetesi fogadalmat tegyen. A jövő mind bizonytalanabb lett, és az apa nem akarta, hogy lánya elkötezze magát a szerzetesi életre. Aggályai jórészt megalapozottak voltak. A forradalom eseményei éppen Grenoble-ban vezettek különösen tragikus fordulathoz. Több incidens után 1791 elején arra kényszerítették a vizitációs nővéreket, hogy saját maguk oszlassák fel magukat. Filippine-nek Grane-ban (Drôme) levő családi birtokán kellett menedéket keresnie. A tétlenség azonban, amelyre ott kárhoztatva volt, ránehezedett, ezért néhány hónap múlva visszatért Grenoble-ba. Rendíthetetlen bátorsággal szentelte magát a politikai foglyok, mindenekelőtt a papok és szerzetesek megsegítésének. 1794-ben a forradalom idején lefoglalt és a „nép tulajdoná"-nak nevezett egyházi javakat és épületeket árverésre bocsátották. Ezt arra használta fel Filippine, hogy visszaszerezze a vizitációs kolostor fogháznak használt épületeit.

La Louvesc-ba, Régis Szent Ferenc János (lásd: 309. o.) sírjához tett zarándoklata után azt hitte: az a feladata, hogy újból összegyűjtse kolostorból szétszéledt társnőit. Ilyen irányú kísérletei azonban sikertelenek maradtak. Ekkor egy véletlen folytán kapcsolatba került Joseph-Desiré Varinnal (1769—1850), aki röviddel azelőtt Barat Szent Magdolna-Zsófiával (lásd: 285. o.) együtt Amiens-ben megalapította az *„Institut du Sacré-Coeur"*-t, a *Szent Szív Intézetét*. Ignáci veretű apostoli felfogásában Filippine felismerte személyes útját. Késedelem nélkül felvette a kapcsolatot Barat anyával, és az

alapítónő hamarosan Grenoble-ba érkezett. 1804. december 13-án megalapította a grenoble-i Szent Szív Intézetet. Ezt követően még egy évnél tovább Grenoble-ban maradt, hogy maga vezesse Filippine és néhány más jelöltnő noviciátusát. A két alapítónő kiválóan megértette egymást, mély barátság szövődött közöttük, s ez egész további életükön át tartott. 1805. november 21-én Filippine és első társnői letették fogadalmaikat; néhány héttel később ben Barat anya visszatért Amiens-be, Filippine-nek pedig át kellett vennie a grenoble-i nevelőintézet vezetését.

Néhány hónap múlva azonban, egy átutazó szerzetes által hozott különféle hírekkel kapcsolatban felébredt gyermekkorának missziós érdeklődése. Ez csakhamar olyan erőssé fokozódott, hogy benne Isten felszólítását látta. Kívánságai és tervei mindenekelőtt Észak-Amerikára irányultak. Többször fordult ebben a tekintetben Barat anyához, aki alapjában véve pozitív, de lényegében halogató választ adott, mert úgy gondolta, hogy a Sacré-Coeur még nem eléggé érett ilyen alapításokra. 1815-ben Filippine-t a kongregáció általános titkárnőjévé nevezték ki, és Párizsba kellett költöznie, de ő továbbra is rendíthetetlenül bízott tervei megvalósulásában.

1817 májusában határozott kérés érkezett a louisianai Dubourg püspöktől. Most végre engedett Barat anya. 1818. március 19-én Filippine négy más szerzetesnővel együtt Bordeaux-ban hajóra szállt. Május 29-én érkeztek New Orleansba. Azonnal hozzáfogtak, hogy Saint-Charles du Missouriban ingyenes iskolát nyissanak, anyagi körülményeik azonban túlságosan szegényesek voltak. Tovább kellett menniök Fleurissant-ba, ahol sikerült egy nevelőintézetet létesíteniük. Amikor az első amerikai hivatások jelentkeztek, 1821-ben noviciátust rendeztek be. 1822-ben a nővérek megnyitottak egy másik házat a louisianai Grand Côteau-ban. Új alapításaik száma csakhamar tekintélyes lett (Saint-Michel, 1826; Saint-Louis, 1827).

A csodálatos fejlődés Duchesne anya műve volt. Társnői tisztelték szentségének erős kisugárzását és határtalan felebaráti szeretetét, tekintélyét azonban mégis kikezdték. Feltétel nélküli engedelmességében Duchesne anya az intézet szabályzatát legapróbb részletében is változtathatatlannak tartotta. A szerzetesnők közül néhányan azt kívánták, hogy a szabályzatot alkalmazzák a helyi körülményekhez, az országhoz és éghajlatához. Ebben a tekintetben azonban Filippine hajthatatlannak mutatkozott.

1840-ben ismét egyszerű szerzetesnő lett Saint-Louis-ban. A következő évben új alapítást terveztek a Missourival szomszédos területeken, Sugar Creekben, a potowatomi keresztény indián törzs vidékén. Kérte, hogy részt vehessen benne, egészségi állapotának fokozódó romlása azonban nem tette lehetővé, hogy hosszabb időt tölthessen az új alapításban. Már 1842 júliusában arra kényszerült, hogy visszavonuljon Saint-Charles-ba. Itt még tíz évig élt alázatosságban és imádságban. Békésen halt meg 1852. november 18-án. Emlékét a legnagyobb tiszteletben őrizték meg. 1940. május 12-én boldoggá, 1988. július 3-án szentté avatták.

CLUNYI SZENT ODÓ bencés apát

Ünnepe: november 18.
° Déols, 878/79.
† Tours, 942. november 18.

909. szeptember 2-án Aquitániai Vilmos herceg baume-i Boldog Berno (850—927) apát rendelkezésére bocsátotta a burgundiai Cluny vidékét, hogy ott Péter és Pál patronátusa alatt kolostort építsenek. Ez a kolostor, amelybe Berno a bencés regulát és Anianei Szent Benedek (lásd: 93. o.) szokásait vezette be, egyedülálló lett a nyugati szerzetesség történetében, mert gyorsan fejlődött, ezenkívül az élén csaknem két évszázadon át szent apátok álltak. Odó volt Cluny nagy apátjai közül az első; ő a voltaképpeni kezdeményezője a „clunyi reformnak", amely olyan mélyrehatóan befolyásolta a középkor kultúráját és történelmét. Utódainak egyike, Szent Péter Venerabilis így írt róla: „Odó a galliai szerzetesség legfőbb megújítója; a rend első clunyi apátjaként arra törekedett, hogy megújítsa a szerzetesek buzgóságát... A szerzetességből ugyanis csaknem egész Európában már csak az öltözék és a tonzúra maradt meg; Odó egyedül vállalkozott erre az isteni feladatra, és miközben lerakta Cluny alapjait, nem hagyott fel azzal, hogy erre is, arra is elvesse a kolostori élet magvait."

Odó I. Ebbónak, a burgundiai Déols urának a fia volt. Apja Szent Mártonnak (lásd: A szentek élete, 650. o.), Tours püspökének ajánlotta. Ő maga közli ezt az epizódot, amely az életében olyan nagy szerepet játszott. Ebbo, akinek jogi ismereteit és a Szentírás iránti szeretetét különösen magasztalja, a karjára vette, és így szólt: „Márton, ki a papság gyöngye vagy, fogadd el ezt a gyermeket." Odót később Aquitániai Vilmos udvarába küldték, ahol a fiatal nemesek szokásos életét élte, és különös öröme telt a vadászatban. Lelke mélyén azonban kielégületlen maradt. Egy karácsony éjjel így imádkozott Szűz Máriához: „Irgalmasság asszonya és anyja, aki ezen az éjszakán az Üdvözítőt ajándékoztad a világnak, könyörögj érettem! Dicsőséges és hasonlíthatatlan szülésedhez folyamodok, ó, Irgalmas; hajtsd füledet jóságosan az imádságaimhoz! Félek, hogy életem nem tetszik a Fiadnak; és mivel Ő általad nyilvánult meg a világnak, kérlek, járj közben értem, hogy ne késlekedjék, hanem legyen részvéttel irántam." Ez a bizakodó imádság meghallgatásra talált. 19 éves korában Odó papi pályára lépett, és csakhamar kanonok lett a tours-i Szent Márton katedrálisban. Már ekkor kialakult a Szűzanya és Szent Márton iránti különleges tisztelete, ami egész életében jellemezte.

Életrajzírója, Salernói János, aki itáliai utazásai során ismerte meg és el is kísérte, arról tudósít, hogy Máriát mindig így nevezte: „az Irgalmasság Anyja"; Szent Márton tiszteletére pedig tizenkét antifonát és négy himnuszt

szerzett. Mint tours-i kanonok szigorúságban és szellemi munkában töltötte az életét. A tökéletesebb élet után vágyódva 909-ben a baume-i kolostorba ment, amely abban az időben Berno apát vezetése alatt állott. A kolostori iskola tanítója lett. Alázatossága és egyszerűsége elnyerte az apát bizalmát, úgyhogy pappá szentelte, majd 927-ben kinevezte Cluny apátjává. XI. János pápa (931—935) felhatalmazta Odót, hogy reformáljon meg számos kolostort Galliában és Itáliában; ennek olyan mértékben eleget tett, hogy kortársa, a Reimsi Flodoard (893/94—966) krónikás „a kolostorok reformátorának és a szent regula megújítójának" nevezi.

Odó nagyon magas követelményt támasztott a szerzetesség iránt, s ezt számos írásában és beszédében kifejtette. Ezek nagyon érdekes utalásokat tartalmaznak különféle teológiai problémákra s megnyilvánul bennük patrisztikus és humanista képzettsége is. Leghíresebb költői műve, amely az *Occupatio* címet viseli, kétkötetes, terjedelmes fejtegetés az üdvtörténetről. Annak a nyomorúságos helyzetnek a hatására, amely évszázadában az Egyházat terhelte, hangsúlyozta, hogy a szerzetesek „apostoli élete" pünkösd ünnepének megújító és megtisztító misztériumát folytatja. Különösen fontosnak tartotta Odó a szegénységet, mert a pénz rendetlen szeretete az önzés, a büszkeség és minden bűn forrása, s ezek a szemlélődés útjában állnak. A clunyi apát szemében a szerzetesek szerepe az Egyházban az, hogy az ősegyház életét folytassák a jelenben; a kolostori élet így a mennyországra tekint, mert beteljesülését csak a mennyei Jeruzsálemben éri el. Ezt a tanítást Nagy Szent Gergely pápa (lásd: A szentek élete, 511. o.) írásai befolyásolták, akinek Jób könyvéhez írt kommentárjából Odó összefoglalást készített

Odó reformtevékenységét néha maguk a szerzetesek akadályozták. A pápák bizalma azonban segített neki, hogy határozottan véghezvigye ezt a művet, amely az egész Egyháznak érdekében állott. 936-ban megbízták, hogy a clunyi szokásokat vezesse be a Róma falain kívüli Szent Pál apátságban (San Paolo fuori le Mura), és valamennyi római kolostor főapátjává nevezték ki. Ugyanebben az évben, majd még egyszer 939-ben VII. Leó pápa felhívta, hogy közvetítőként lépjen fel különféle vitás ügyekben, amelyekben a római Egyház érdekei forogtak kockán. VIII. István pápa 941-ben hasonló missziót ruházott rá.

Odó egész életét rendkívüli események jellemzik, amelyek kortársai szemében szentségét tanúsították. Így értesülhetünk arról, hogy egy napon, amikor még fiatal szerzetes volt, s Berno jelt adott egy étkezés befejezésére, Odó még néhány kenyérdarabot tartott a kezében, és éppen arra készült, hogy megegye őket. Mivel nem akarta megszegni a fegyelmet azzal, hogy távoztában kenyeret morzsolgat, úgy vonult el, hogy a kezében maradtak; amikor az étkezés utáni hálaadás után visszatért a templomból, bevádolta önmagát Bernónál. Ez azután csodálkozva megkérte, hogy nyissa szét a kezét: íme, a kenyérmorzsák drágakövekké változtak. Egy másik esetben — így közlik — a jelenléte megakadályozta egy csónak elmerülését; barátságossága és nyájassága megtérített egy fiatal rablót. Maga Odó épületes

történetekkel szőtte át az írásait; gyakran nagyon realista nyelvet használt, s ez stílusának erőt és tekintélyt kölcsönzött.

942 körül ismét Rómában tartózkodott. Makacs láz gyötörte, és csakhamar belátta, hogy Isten hazahívja, de látni kívánta még egyszer Szent Márton sírját. November 1. előestéjén érkezett meg Tours-ba; szerzetesektől körülvéve halt meg november 18-án. Ereklyéit a l'Isle-Jourdainen (Gers) őrzik.

BOLDOG DUFRESSE GÁBOR-TAURIN
misszionárius, püspök, vértanú

Ünnepe: november 24.
* Lezoux, 1750. december 8.
† Csengtu, 1815. szeptember 14.

A kínai misszió 18. századi történetét sokszor tekintik a hanyatlás és visszalépés évszázadának. Kanghszi császár 1722-ben bekövetkezett halála után Kínában burkolt keresztényüldözés folyt, mely tartományról tartományra terjedve ismételten véres egyedi üldözésekben tört ki. Ennek — a keresztény hitvallás dicsőséges példái mellett — nemcsak az egyének és a közösségek hittagadása lett a következménye, hanem a külföldiek egyre szigorúbbá váló szemmeltartása miatt a hithirdetők számának folytonos csökkenése is. Mindehhez járult még a jezsuita rend feloszlatása. Kívülről tekintve a 18. század valóban a visszalépés jegyében állt; és mégis a hősiesség századának kell nevezni. Egyszerű keresztények, akik hitoktatókként álltak a felszámolt közösségek élén, vagy a külföldi hittérítőket vezették útjaikon; maguk a kínai és külföldi hithirdetők, a sokféleképpen megfélemlített nyáj pásztorai hősies hitvallók voltak. A csendes és szinte névtelen főpásztorok közé tartozott Dufresse Gábor is.

1750. december 8-án született Lezoux-ban (Puy-de-Dôme). Először szűkebb hazájának iskoláiba járt, később Párizsban a híres Collège Louis-le-Grand-ban tanult, majd belépett a Saint-Sulpice szemináriumba. 1774-ben diákonusként került a Külföldi Missziók szemináriumába. Még ez év decemberében pappá szentelték, és egyéves további előkészület után elhagyhatta Franciaországot. Szecsuán kínai tartományba rendelték.

Miután az úton és Makaóban elmélyítette nyelvismereteit, François Pottier (1726—1792) apostoli vikárius, a szecsuáni misszió szervezője a tartomány északi részébe küldte, ahol a keresztények már évek óta nem láttak papot. Itt folytatta Gábor áldásos tevékenységét, amíg azt az 1784-es üldözés meg nem szakította. Augusztus 27-én letartóztatták a senszi misszióba rendelt négy ferencest. Ebben az időben tört ki északon a mohamedánok felkelése, s az elfogottakat azzal gyanúsították, hogy titokban egyetértenek a mohamedánokkal, mivel a szokásos felfogás szerint az iszlámot és a kereszténységet egy vallásnak tekintették. A gyanú a Pekingben lefolytatott kivizsgálás során megalapozatlannak bizonyult, de kiderült a perből, hogy a betiltott keresztény vallás a kormányzat számára ismeretlen és ijesztő mértékben él tovább. A császár ezért megparancsolta, hogy a keresztények ellen szigorúan járjanak el. Már 1784 vége felé — Szecsuánban elsőként — elfogták Gábort, de hamarosan kiszabadult. Egy keresztény családban akarta kivárni az üldözés

végét, de eljutott hozzá Jean-Didier de Saint-Martin püspök († 1801) felszólítása, hogy jelentkezzék önként, mert ezzel a keresztény közösségeket megkíméli a zaklatástól. Gábor azonnal követte a felszólítást, és 1785. február 27-én Csengtuban bebörtönözték. A püspökkel és két másik francia hittérítővel együtt, akik hasonlóképpen önként jelentkeztek, rövid szecsuáni fogság és a pekingi többszörös kihallgatás után a Középső birodalomból való száműzetésre ítélték és Kanton kikötővárosba vitték őket.

Gábor onnan Manilába ment, s ott várta az alkalmat, hogy visszatérhessen Makaóba nyájához. Bár a száműzött misszionáriusok tudták, hogy újabb felfedezésük a biztos halált jelenti számukra, a püspök és Gábor 1788. október 20-án a Makaóba való visszatérés veszélyes útjára lépett. Folyami úton jutottak el Hukuang tartományon át Csunkingba 1789. január 14-én. A hittérítő új munkateréül most Kelet-Szecsuánt és az egész Kveicsu tartományt jelölték ki. A püspök, aki 1792-ben Pottier vikárius utóda lett, útitársát már 1793-ban a misszió helyettes vikáriusává nevezte ki. Gábor 1800-ban Szecsuán püspöke lett, 1801-ben, J.-D. de Saint-Martin halála után, rábízták az egész misszió vezetését.

A hittérítők minden bizonytalanság közepette is termékeny építő munkát végeztek. Évről évre ezernél több felnőttet kereszteltek meg.

Gábor püspök apostoli vikáriusként először Pierre Trenchant-t (1766—1806) szentelte püspökké, később pedig Jean-Louis Florens-t (1756—1814), olyan pápai kiváltságok alapján, amelyeket Kína missziós püspökei kaptak az üldözések idejére. Ezután megkezdett egy munkát, amely nemcsak a szecsuáni misszió, hanem az egész kínai misszió számára nagy áldást jelentett. Papjaival megtartotta kínai területen az első zsinatot. Az óriási távolságok és a nagy veszély miatt a püspöknek lehetetlen volt látogatnia hatalmas egyházkörzetét. Ezért maga köré gyűjtötte papjait, hogy alapvető megegyezésekre jussanak a keresztények lelki gondozásával és a pogányok megtérítésével kapcsolatosan, és így egységes eljárást rögzítsenek az egész misszió számára. A zűrzavaros idők miatt ezt a zsinatot csak 1822-ben hagyták jóvá Rómában.

Egy olyan széles látókörű misszionáriusnak, mint Gábor, természetszerűen látnia kellett az üldözés idején igen szerény szemináriumi képzés hátrányait. Ő szorgalmazta elsőként és a leghatékonyabban az új központi szemináriumot a párizsi misszionáriusok Kelet-Ázsiában levő valamennyi missziója számára (1769-ig Sziámban állt fenn). Néhány kísérlet után Makaó protektorának, Letondalnak 1808-ban sikerült Malakka angol félszigeten, Pulo-Penangban felállítania az új szemináriumot. Gábor évről évre odaküldte legjobb szeminaristáit.

A hittérítők nyomasztó hiánya, a tartós bizonytalanság és üldöztetés ellenére tovább fejlődött a szecsuáni egyház. A keresztények száma 1801-től 1815-ig 15 000-rel emelkedett, és Gábor halálakor már mintegy 60 000-et tett ki. Az Egyház növekedése — amint a püspök kifejezetten hangsúlyozza a Hitterjesztési Kongregációnak írt tudósításában — elsősorban a keresztények élénk apostolkodásából fakadt, mivel a hithirdetőknek — még a kínaiaknak is

— óvatosnak kellett lenniök a pogányokkal való érintkezésben. Az eleven apostolság szellemét elárulja az egyház egész szervezete is. Egyetlen hithirdető, még a püspök sem maradhatott tartósan egy helyen. „A keresztények gondozása — írta Gábor 1814-ben Rómába — többnyire az olyan hívők házaiban történik, akik erre alkalmasak, és biztonságban is vannak. A keresztények nagy szétszórtsága miatt számos ilyen állomás van: Kelet-Szecsuánban 123, Nyugat-Szecsuánban 73, északon 73, délen 183, az egész tartományban 577; Kveicsu tartományban 10, Jünnanban 25." Az „állomások" egyben a püspök és a hittérítők menedékhelyei is voltak.

Szecsuán új alkirálya határozott készséget tanúsított az iránt, hogy végrehajtsa a keresztények elleni császári dekrétumot, így az üldözés észrevehetően erősödött, különösen amikor 1814-ben új rendelkezést tettek közzé a keresztények ellen. Gábor püspök már évek óta vándoréletet élt, állandó hajsza és üldözés közepette. 1815. január 25-én a kínzások következtében már meghalt papjainak egyike, Csao Ágoston. 1815 áprilisában Dufresse kiadta utolsó rendelkezéseit a misszió vezetésére vonatkozóan. Az egyik Pulo-Penangból elbocsátott papjelölt, aki az alkirály pribékjeinek kezébe esett, a kínvallatás közben elárulta a püspök tartózkodási helyét. Így 1815. május 18-án őt is letartóztatták, majd Csengtuba vitték. Fogsága alatt jól bántak ugyan vele, de szeptember 13-án halálra ítélték, és szeptember 14-én kora reggel kivégezték. Azt a harminc keresztényt, akiket vele együtt vezettek a vesztőhelyre, és akiket mindvégig állhatatosságra bátorított, halála után nem ölték meg, hanem száműzték.

Már az 1816. szeptember 23-i konzisztóriumon magasztalta VII. Pius Krisztus e hitvallójának állhatatosságát és bátorságát. 1900-ban több sorstársával együtt boldoggá avatták.

Dufresse püspök nagy volt okos szervezőkészsége miatt, amely tovább él az 1803. évi zsinat aktáiban, és korát messze megelőzi a kínai papságra és világi apostolságra vonatkozó követelményeiben; de még nagyobb volt egyszerű alázatossága miatt, amellyel mint pap és mint püspök is megosztotta nyájának minden szenvedését és nélkülözését. Sem fogságáról, sem hazátlanságáról nem panaszkodik leveleiben, számára minden Isten akaratának egyszerű teljesítése volt.

ALEXANDRIAI SZENT KATALIN szűz, vértanú

Ünnepe: november 25.
† 4. század eleje.

Katalin, a szép királylány az egyiptomi Alexandriában élt és műveltségével kitűnt kortársai közül. Amikor Maxentius császár (305—312) meglátogatta Alexandriát, halálos ítélettel fenyegették meg mindazokat, akik nem áldoznak a bálványoknak. Katalin a császár elé lépett, és a kereszt jelét rajzolva magára, értésére adta, hogy keresztény. Bátran vallomást tett arról, hogy egyedül az Úr Jézus Krisztust követi, mert a filozófusok és a költők műveinek tanulmányozása során felismerte e világ bölcsességének hiábavalóságát. A császárnak tetszett Katalin beszéde, de őt is kényszeríteni akarta a bálványok előtti áldozatra. Katalin ezt megtagadta és lehetőséget kért a császártól, hogy tudományos vitában védje meg hitét. Maxentius ezért sürgősen Alexandriába hívatta birodalma leghíresebb ötven bölcselőjét. A tudományukra hiú bölcselők azonban egymás után hajoltak meg Katalin érvelése előtt. A császár dühében máglyára ítélte valamennyit. Amikor ezeket jajgatások közepette a vesztőhelyre vitték, Katalin azzal biztatta őket, hogy a tűzhalál pótolhatja a keresztséget, és ha hisznek, elnyerik az örök életet.

A császár ezután felkínálta Katalinnak a császárnői trónust, s ezzel burkoltan a házasságot, azzal az ígérettel, hogy minden városban szobrot állíttat neki. Katalin egyértelműen visszautasította a kísértést. Ezután Maxentius erőszakhoz folyamodott: letépette Katalinról ékes ruháját és ólmos ostorokkal megostoroztatta. Börtönbe vetették, de az ott töltött tizenkét napot Katalin térítésre használta fel: amikor a kíváncsi császárné eljött, hogy esetleges ellenfelét megnézze, a kíséretében lévő testőrtisztre Katalin olyan hatással volt, hogy az kétszáz katonájával együtt keresztény lett.

Ekkor a császár halállal kezdte fenyegetni Katalint. Készíttetett egy késekkel felszerelt kerekekből álló kínzószerkezetet, ami félelmetes zajt keltett. Katalin azonban nem rémült meg. Amikor meg akarták ölni, angyalok mentették meg, és a széttört kerekek darabjai sok katona halálát okozták. A látványtól megrémült tömeg tiszteletet adott „a keresztények hatalmas Istenének", s a császárné kérlelte urát, hogy hagyjon fel a harccal, amelyet Isten ellen folytat. Maga is megvallotta, hogy hisz Krisztusban. Erre a császár megkínoztatta, majd a testőrtiszttel és a kétszáz katonával együtt lefejeztette, s kiadta a parancsot, hogy Katalint is fejezzék le.

A vesztőhelyen Katalin arra kérte az Urat, hogy mindazok, akik Krisztus szeretetéért megemlékeznek róla (Katalinról), bőséget lássanak kenyérben és borban, testük egészséget nyerjen és minden földi jóban részesüljenek. Akik tisztelik őt, azokat óvja meg Isten a természeti katasztrófáktól, betegségtől, s főleg a hirtelen haláltól. Aki segítségül hívja az ő nevét, testének tagját el ne

veszítse, egészséges gyermeket szülhessen és meg ne haljon gyermekágyban. Utoljára bűnbocsánatot kért az őt segítségül hívók számára. Miután a mennyből hang hallatszott, amely jelezte, hogy kérései teljesülni fognak, fejét a hóhér kardja alá hajtotta.

Ami ezután történt, az a legenda szerint nyilvánvalóvá tette, hogy Katalin kiragadtatott e földi világból: amikor feje lehullott, testéből nem vér, hanem tej folyt. Majd angyalok fogták a testét és elvitték, hogy a Sinai-hegyen temessék el.

Valószínű, hogy a 6—7. században görögül írt Katalin-passiót a képtisztelet vitái és a képrombolás elől nyugatra menekülő szerzetesek vitték magukkal Rómába, ahol a 14. században kiegészítették gyermekkorának történetével. Eszerint a ciprusi király leánya, akit szülei csodás ajándékként kaptak Istentől. Miután felserdült és megkeresztelkedett, másnap megjelent neki látomásban az Úr Krisztus a Szűzanyával együtt, és eljegyezte magának.

A középkorban széles körben és nagyon bensőségesen tisztelték szüzességéért és bölcsességéért. Mivel a hit igazságát olyan hatásosan védte, a teológusok, filozófusok és ügyvédek védőszentje lett. A párizsi Sorbonne egyetem pecsétjébe is őt vésették. Ebből következően a középkori főiskolák, könyvtárak, tanárok és tanulók, szónokok és később a nyomdászok védőszentjükként tisztelték. Mivel utolsó imádságában Katalin a betegeknek és haldoklóknak is segítséget ígért, a késő középkorban gyakran a kórházak patrónájaként is megjelenik; s mert a börtönben oly sokáig kínozták, és volt ereje elviselni, a foglyok is hozzá folyamodtak szabadulásért. Mivel pedig a kínzására szerkesztett késes kerekek összetörtek, mindazok az iparosok, akik kerékkel foglalkoztak, szintén segítségül hívták.

A házasságra készülő fiatal lányok is segítségét kérték, hogy jó vőlegényre találjanak.

A tizennégy segítő szent közé sorolták.

PORTO MAURIZIÓI SZENT LÉNÁRD
ferences népmisszionárius

Ünnepe: november 26.
* Imperia, 1676. december 20.
† Róma, 1751. november 26.

Leonardo da Porto Maurizio Észak-Itáliában, a mai Imperiában született. Az északi hegyvidék lakóiról azt tartják, hogy kemény, komoly emberek. Lénárd szülei, Domenico Casanuova és Anna Maria Benza továbbadták e tulajdonságokat fiúknak, Paolo Girolamónak. Paolo volt ebből a házasságból az egyetlen gyermek; anyja két évvel fia születése után meghalt. Apja második házasságából hét gyermek született; közülük ketten követték Lénárdot a ferences rendbe.

Paolo öt évig tanult a jezsuiták római kollégiumában. 1697. október 2-án belépett a ferencesek közé. Ekkor kapta a Lénárd nevet. Novíciusi évét a Szabin hegyekben lévő Santa Maria in Ponticelli kolostorban töltötte. Tanulmányait a római Szent Bonaventura kolostorban fejezte be és 1702. szeptember 23-án pappá szentelték. Ezután a filozófia tanára lett, nemsokára azonban súlyosan megbetegedett. Levegőváltozásra Nápolyba, majd szülőföldjére küldték, ahol meg is gyógyult. Ígéretet tett, hogy minden erejét az akkoriban virágkorát élő népmisszió szolgálatába állítja.

1704-től 1709-ig a szülőföldjén tevékenykedett, majd a haláláig, több mint negyven éven át népmisszionárius volt. Végigjárta egész Észak- és Közép-Itáliát. Egy ideig a Firenze melletti San Francesco al Monte kolostorhoz tartozott. 1715-ben Firenze közelében megalapította a Santa Maria dell'Incontro házat. 1730-tól Rómában volt a székhelye.

Teljes odaadással törekedett arra, hogy hivatása eszményeit megvalósítsa. Amint korának aszketikája megkívánta, számtalan aszketikus gyakorlatot végzett, de fő célja mindig Isten tetszésének elnyerése volt, a fő eszköz hozzá pedig a belső kapcsolat Istennel. Szerfelett fontosnak tartotta a szemlélődést. Szüksége volt a Valdarno kimagasló csúcsán épült Incontro magányosságára, amelyhez mindig visszatért. Incontrót olyan helynek nevezi, „amely félelmet és egyben áhítatot lehel"; félelmet a bűnösségével való szembesülésben, áhítatot az Isten szeretetével való találkozásban. A félelem és a szeretet felkeltése igehirdetésének a két sarkpontja volt. Lénárd szívbeli jósága felejthetetlen élményt jelenthetett mindazok számára, akik előzően meghallgatták gyakran ijesztő prédikációit. Úgy hírlik, hogy szeretetre méltó módján még a legmegátalkodottabb bűnöst is meg tudta nyerni. Amikor a gyóntatószékben tanúsított szelídsége miatt kérdőre vonták, így válaszolt: „Jézustól tanultam."

Nem volt sem a tudomány mestere, sem elragadó szónok, de mint lelkipásztor olyan sikereket ért el, mint korának legjobb igehirdetői. Apostoli buzgóságának szenvedélyes heve betöltötte szónoki és tudományos hézagait, és pótolta azokat a hiányosságokat, amelyek befelé fordultságából adódtak. Erőssége a lelkipásztorkodás alázatosan végzett munkája és az önátadásban való hűség volt.

Bár tevékenysége meglehetősen szűk területre korlátozódott (alig hagyta el Észak- és Közép-Olaszországot), személyisége mégis szélesebb körben hatott. Pápák, bíborosok és fejedelmek versengtek érte. A kiemelkedő jelentőségű XIV. Benedek pápa nála gyónt és heti látogatásai döntően ösztönözték; nem mulasztotta el, hogy a beteg misszionáriust meglátogassa a Palatinuson lévő szűk cellájában. A Ferenc-rend reformjának feléledését, Róma városa vallási megújulását, a Genovai Köztársaság szabadságát, a vérbosszú és a genovaiak által megnyomorított Korzika szigete a békét köszönhette Lénárdnak, aki lelki segítséget nyújtott Toszkána nagyhercegségének és az ott uralkodó utolsó Medicieknek is.

Lelkipásztori tevékenységének legjelentősebb területe a népmisszió volt. A barokk kor embereként ő is szerette a pátoszt, a drámai megjelenítést kereszttel, töviskoronával és ostorral, de jezsuita tanítómestereivel ellentétben több teret és nyugalmat engedett a belső megtérésnek. Missziói legfeljebb három hétig tartottak. A „szavak missziója" után következett a „szentség missziója". Utolsó prédikációja után még kb. egy hétig a helységben maradt, hogy segítőivel, akikkel együtt „úton lévő kolostort" alkotott, még gyóntasson és további alkalmat nyújtson a szentáldozásra.

Apostolkodásának további területe a keresztút terjesztése volt, amely általa nyerte el mai alakját. Rövid keresztúti prédikációival rendszeresen összekötötte a keresztúti ájtatosságot; közülük kilencven maradt ránk. Ezek a beszédek újdonságot jelentettek a prédikáció történetében; misztikus kegyelmekkel megáldottnak, a Szentíráshoz kötődőnek, szeretetre méltónak, atyainak és a néphez közel állónak mutatják Lénárdot. XII. Kelemen (1730—1740) és XIV. Benedek (1740—1758) legjelentősebb búcsúengedélyei reá vezethetők vissza. 572 keresztút felállítása fűződik nevéhez; ezek közül 42 Rómában állt. Leghíresebb a római Kolosszeum keresztútja.

A barokk kor számos vallási gyakorlatát ápolta Lénárd: a lelkigyakorlatokat, amelyeket gyakran valamely falu egész népének tartott; a Jézus Neve tiszteletét; pompás körmeneteket és sokrétű testvériség-apostolkodást. Valamennyiben kora gyermeke. Cselekedeteit és beszédeit beragyogta krisztusi jámborsága. A népmissziók sikerét azok a missziók határozták meg, amelyeket maga tartott magának a kolostorban, mint maga mondta. Élni akarta Krisztust, mielőtt hirdette volna. Életét saját szavaival így foglalhatjuk össze: „Hivatásom a misszió, hogy odaadjam magamat Istenért, és a magány, hogy odaadjam magamat Istennek." 1751. november 26-án este egy olasz postakocsi haladt Róma felé a Via Flaminianán. Az öreg Lénárd halálos betegen ült a kocsin, és egyre jobban siettette. Nyugtalanul kérdezgette az őt kísérő Diego testvérétől, hogy melyik állomásra érkeztek, és hogy meddig tart még

az utazás. Előző nap délben indultak el Bolognából a bevégzett misszió után. Lehetőleg gyorsan vissza akart térni csendes kolostorába, ahogy a pápának megígérte. Amikor megérkezett a Palatinuson lévő cellájába, jelentették barátjának, XIV. Benedek pápának, hogy a Porto Maurizió-i misszionárius megtartotta ígéretét; misszióját befejezte, most pedig haldoklik.

1796-ban boldoggá avatták, 1867. június 29-én IX. Pius a szentek sorába iktatta Lénárdot. Amikor az egyházi törvénykönyv kötelezővé tette minden tíz évben a népmissziókat, XI. Pius 1923-ban a népmissziók védőszentjévé avatta.

PIGNATELLI SZENT JÓZSEF MÁRIA jezsuita

Ünnepe: november 27.
* Zaragoza, 1737. december 27.
† Róma, 1811. november 15.

A nápolyi királyság dinasztikus kapcsolatai révén évszázadokon át a legszorosabban kapcsolódott Spanyolországhoz. Jellegzetes példa erre a Pignatellik családjának története. Itáliában éppúgy, mint Spanyolországban jelentős helyeket foglaltak el a család tagjai, hiszen a római birodalom hercegei közé számították, és a 12. század elejétől lehet őket nyomon követni Nápolyban.

A 17. század végén a család egyik tagja, Antonio Pignatelli egészen a pápai székig emelkedett, és XII. Inceként 1691-től 1700-ig vezette az Egyházat. A pápa fivére volt a szent nagyapja; nagyanyja az Aragóniai házból származott.

Giuseppe Maria Pignatelli a hetedik gyermek volt családjában. Már négyévesen elvesztette anyját. 1744-ben az apa a gyermekekkel együtt Nápolyba költözött, ahol két év múlva meghalt. Legidősebb nővére vette magához az árvákat. 1749-ben Józsefet legfiatalabb testvérével együtt visszaküldte Zaragozába, hogy ott a jezsuita kollégiumban tanuljanak. A két testvér — József 1753-ban, testvére valamivel később — belépett a jezsuita rendbe. József Tarragonában eltöltött noviciátusa után tanulóévek következtek Manrézában, Calatayudban és Zaragozában, ahol 1762-ben pappá szentelték. Tanulmányai befejezése után latintanárként kezdte meg munkáját a zaragozai kollégiumban.

1759-ben a jezsuitákat kiutasították Portugáliából és távoli gyarmatairól is, majd két évvel később Franciaországban is megkezdődött üldözésük, végül 1764-ben valamennyi jezsuitát kiutasították az országból. Ebben az évben a két Pignatelli jezsuita atya idősebb testvére Spanyolország követeként érkezett a francia udvarba; erősen befolyásolta a felvilágosodás korának szelleme, és úgy tűnt, hogy inkább Voltaire követőinek és az enciklopédistáknak szellemi rokona, mint fivéreinek. Mialatt a spanyol kormányzat látszólag barátságos magatartást tanúsított a jezsuiták iránt, a legszigorúbb titoktartás mellett előkészítették valamennyi házuk megszüntetését és a rendtagok kiutasítását. Az erről szóló határozatot 1767. február 27-én írta alá III. Károly. Április 2-áról 3-ára virradó éjjel egész Spanyolországban megszállták a rendházakat, és letartóztattak minden jezsuitát. Portugáliai mintára a foglyokat az Egyházi Államba száműzték. A szállítóhajók viszont nem kaptak kikötési engedélyt, és csak a túlzsúfolt, primitíven felszerelt hajókban megtett negyvennapos tengeri út után tudtak a száműzöttek végül partra szállni Korzikában, miután még tíz napig kellett Bastia előtt a kikötőben várakozniok.

A provinciális már Spanyolországban rábízta az egész csapat vezetését Pignatelli Józsefre, aki Korzikából ezt írta egy római barátjának: „A fogságban és az olyannyira hosszú tengeri utazás alatt biztos, hogy érezhető volt sok nehézség, de Urunk és Istenünk jósága olyan nagy, hogy minden nehézséget megédesít; s valamennyien teljesen nyugodtak vagyunk, és valódi öröm tölt el minket, amely visszatükröződik atyáink és testvéreink tekintetében. Így hát Szent Ignác igaz fiainak mutatkoznak.

Ne nyugtalankodjék tehát, amiért ilyen nehézségek szakadnak ránk! Nem is ijeszthetnek meg hát minket, amíg az Úr szolgái mellett áll, s mindent az ő nagyobb dicsőségére és anyánkként szeretett rendünk javára fordít."

Újabb nehézségek támadtak aztán olyan oldalról, ahonnan éppen nem várták volna. A diplomáciai szolgálatot teljesítő Pignatelli a spanyol királyhoz fordult, és írásában két dolgot hangsúlyozott: sok szóval mentegetőzött amiatt, hogy két testvére a király által betiltott rendhez tartozik, és azt bizonygatta, hogy soha nem értett egyet öccseivel. Megígérte továbbá: minden hatalmában álló eszközzel megkísérli, hogy testvéreit rávegye a rendből való kilépésre. Ilyen értelemben írt Józsefnek, és biztosította: egész befolyását latba veti Rómában, hogy a pápa megadja a szükséges engedélyt a rendből való kilépésre. József válasza határozott volt: „Nem látok okot arra, hogy elhagyjam a rendet; el vagyok szánva arra, hogy benne éljek és haljak."

Az életpályája és a családi „becsület" miatt aggódó testvért mégsem győzte meg ez a válasz. Mivel nem tudta elérni, hogy testvérei elhagyják a jezsuita rendet, megérlelődött benne az a terv, hogy befolyását más irányban érvényesíti. Azon munkálkodott ugyanis a francia udvarban, hogy a katolikus államok közösen lépjenek fel a pápánál a gyűlölt rend végleges feloszlatása érdekében. És lehet, hogy ennek a később csakugyan foganatosított tervnek az első kigondolása tőle származott.

Időközben a spanyol jezsuitáknak el kellett hagyniok Korzikát, mert a sziget francia tulajdonba került. Most hát az Egyházi Államban találtak menedéket. Pignatelli, aki még mindig a csoport elöljárója volt, rendtársait el tudta helyezni Ferrarában, és ott szerény körülmények között rendezett közösségi életet tudtak élni. XIV. Kelemen (1769—1774) idejében a rend élethalálharcát vívta, míg aztán 1773. augusztus 16-án (július 21-i dátummal) a rend megszüntetéséről kiállított okmány napvilágot látott.

Ezzel tehát Pignatelli, mint minden rendtestvére is, megszűnt jezsuita lenni. Egyszerű világi pap lett, akinek azonban a feloszlató rendelet szerint tilos volt a lelkipásztori tevékenység mindenféle formája. Visszavonult Bolognába, mint világi pap ismét felvette eredeti nemesi címét, és idejét újabb tanulmányoknak szentelte. A spanyol király neki és vele együtt élő testvérének is kegydíjat juttatott, úgyhogy biztosítva volt állapotuknak megfelelő életmódjuk. Ez a kegymegnyilvánulás bizonnyal idősebb testvérük közbenjárására történt, aki 1772-ben elhagyta Franciaországot, és azóta Madridban élt. Míg a fiatalabb testvér az új körülmények között csakhamar megfeledkezett egykori eszményeiről, és elvált Józseftől, hogy nagyvonalúbban élhessen, József a Spanyolországból számára érkező anyagi eszközökkel

egykori rendtársait támogatta, akik a legnagyobb ínségben tengették életüket. Az itáliai főnemességhez fűződő rokoni kapcsolatait is arra használta fel, hogy kiterjessze segítségét. Az Egyházi Állam északi részében élő, volt spanyol jezsuitákról történő gondoskodás lett a következő évtizedekben Pignatelli József voltaképpeni és kiemelkedő feladata.

A jezsuiták egy kis csoportja az egykori lengyel vidékeken és Fehér-Oroszországban a megszokott módon élte tovább közösségi szerzetes életét, mert II. Katalin cárnő a pápai rendelet semmibevételével megtartotta a rendet Oroszországban. Az ottani jezsuiták számára, akik a rend feloszlatása után voltaképpen már nem is léteztek, nem kis problémát jelentett ez a helyzet. VI. Pius (1775—1799) még a Bourbon udvarok nyomása alatt állt, s ezek semmiféle engedékenységet nem akartak tanúsítani a jezsuita rend feloszlatásának kérdésével kapcsolatosan. Csak amikor a francia forradalom hatására alapvetően megváltozott egész Európa politikai helyzete, tudta a pápa a Fehér-Oroszországban még meglevő házakat formálisan jóváhagyni, és engedélyezni számukra, hogy más országokból származó volt jezsuiták ismét csatlakozhassanak a rendjükhöz. 1797. július 6-án tette meg Pignatelli József ezt a lépést.

1799-ben Pármában megalakult azoknak a jezsuitáknak közössége, akik még mindig a rend fehér-oroszországi ágához tartoztak. Csakhamar akadtak olyan fiatalemberek, akik a társasághoz akartak csatlakozni. Pignatelli lett az első újoncmester. 1803-ban a rend fehér-oroszországi általános helynöke Itália provinciálisává nevezte ki. 1806-tól kezdve Pignatelli József Rómában élt, miután előzően két évet töltött Nápolyban.

1808-ban francia csapatok elfoglalták Rómát, és 1809-ben formálisan megszűnt az Egyházi Állam, a pápát elhurcolták, és betiltottak minden szerzetet. Ezekben az években Pignatelli Rómában keresett lelkipásztor volt, és vigyázott kis közösségére.

Ott is halt meg hetvennégy éves korában. Bámulatos, hogy gyenge egészségi állapota mellett el tudta érni ezt a magas kort. Élete nagy kívánságának beteljesülését: rendjének végleges és általános visszaállítását nem érte már meg. Elég jelentős volt azonban a pápa szándéka, hogy az 1773-ban kikényszerített határozatot visszavonja. A körülmények, mindenekelőtt elhurcolása azonban nem tették ezt lehetővé. Szükség volt még a felszabadító háború nagy eseményeire, Napóleon bukására és a pápa Rómába való visszatérésére. Csak ezután, 1814. augusztus 7-én teljesedett Pignatelli és oly sokan mások kívánsága: a *Sollicitudo omnium Ecclesiarum* bullával VII. Pius (1800—1823) visszaállította a feloszlatott Jézus Társaságot.

Pigantelli József személye és életműve áthidalja az 1773—1814 közötti 40 esztendőt. A „régi" Jézus Társaságból való volt, hiszen húsz évet eltöltött a rendben feloszlatása előtt. Az „új" Jézus Társaság pedig joggal tekinti őt atyjának, aki egyike volt azoknak, akik hűségesek maradtak a rend szellemé-hez, és továbbadták azt az új nemzedéknek.

Józsefet 1933-ban boldoggá, 1954-ben szentté avatták. Teste a római Gesù templomban nyugszik, ahol a rend alapítójának síroltára is áll.

BOLDOG CAMPION ÖDÖN jezsuita, vértanú

Ünnepe: december 1.
° London, 1540. január 25.
† London, 1581. december 1.

Egy könyvkereskedő fiaként született Londonban 1540-ben; korai gyermeksége még VIII. Henrik (1509—1547) uralkodásának idejére esik, aki Anglia egyházát elszakította a pápától és az Anyaszentegyháztól. A vallási helyzetre az jellemző, hogy a pápához hű férfiak, mint az egykori kancellár, Morus Szent Tamás (lásd: A szentek élete, 284. o.) felségsértőkként haltak meg a vérpadon, miközben a reformátorok tanainak követőit eretnekségért fenyegették halállal.

A körülmények megváltozása egybeesett Ödön tanulmányi éveivel. VI. Eduárd idejében (1547—1553) a kontinens protestáns teológusai — az egykor domonkos Martin Bucer (1491—1551) és az egykor kapucinus generális Bernardino Ochino (1487—1564) — hatására kezdtek tért hódítani a reformáció eszméi. Csakhamar megindult a visszahatás.

Ödönt a kereskedőcéh támogatta abban, hogy tanulhasson. Tanárai büszkeségére ő köszönthette az új királynőt, Tudor Máriát bevonulásakor. Melléknevei, amelyeken ez a királynő bevonult a történelembe, jól megvilágítják ellentmondásos, de a korra jellemző tevékenységét: mint „katolikus" Mária szenvedélyesen fáradozott Anglia újra katolikussá tételén; mint a „véres" Mária keménységével és kegyetlenségével teljesen elveszítette a nép bizalmát, még katolikus alattvalóiét is. Ötéves uralma (1553—1558) alatt 273 protestáns — köztük az angol egyház öt püspöke — végezte életét eretnekként a máglyán. Házassága V. Károly fiával, aki II. Fülöp néven foglalta el a spanyol trónt, odahatott, hogy az angol katolikus egyházat belevonta a magas politika örvényébe. Nem volt csoda, hogy a katolikus restauráció korai véget ért a királynő halálával. Nagy tehetségű féltestvére, I. Erzsébet királynő (1558—1603), akinek meg kellett védenie utódlását a katolikusok által támogatott Stuart Máriával szemben, kezdeti habozás után az angol államegyház mellett döntött. Ily módon megpecsételődött a reformáció győzelme Angliában. A kortársak közül sokan nem fogták fel azonnal az esemény fontosságát. Közéjük tartozott Ödön is, aki időközben a doktori vizsgával befejezte tanulmányait az oxfordi egyetemen. Az akkor modern humanista tanulmányokért lelkesedve, és a tanult vezető réteg egyik kiemelkedő tagjaként először nem látott semmit abban, hogy szüleivel, barátaival és pártfogóival együtt letegye az Erzsébet által kívánt esküt az angol korona egyházfőségére. Mi több: Gloucester püspökének tanácsát követve diákonussá szenteltette magát az angol egyházban.

Feladatköre azt hozta magával, hogy humanista érdeklődése (kora tudósaihoz hasonlóan mesterien elsajátította a latin, görög és héber nyelvet) Vergiliusról és Homéroszról áttevődött az előző idők lelki és egyházi irodalmára. Mindenekelőtt a nagy egyházatyákkal foglalkozott. E tanulmányai során egyre jobban tudatosult benne, hogy az anglikán vallás mennyire eltér az áthagyományozott hittől, és hogy Erzsébet államegyháza milyen kevéssé felel meg a régi Egyháznak.

Súlyos lelkiismereti konfliktusba került. A kereskedők céhe megbotránkozott azon, hogy védence „pápista hajlandóságot" mutat, és megvonta tőle a támogatását; másrészt egy barátja igyekezett rábeszélni, hogy menjen az észak-franciaországi Douai-ba, ahol szemináriumot alapítottak az Angliából emigrált teológiai hallgatók számára.

Ödön más kiutat választott: az új dublini egyetemen akart magántanári képesítést szerezni. Könyvet írt az egyetemi hallgatókról *De Juvene academico* címmel, továbbá megírta Írország történetét is, ez azonban nem sikerült valami jól, és még Dublinban is alig talált visszhangra.

Egyre sürgetőbbé vált számára az a kérdés, nem kell-e elszakadnia Erzsébet egyházától. Nyíltan kifejtette gondolatait és kételyeit. 1570-ben Szent V. Pius pápa (lásd: A szentek élete, 187. o.) kiközösítette a királynőt, s feloldotta alattvalóit a hűségeskü alól. Erzsébet hatékony ellencsapással válaszolt. Ödön is „gyanús személlyé" vált. Álruhában tért vissza Angliába, s ott átélte Boldog Storey János (1504 körül—1571) perét és kivégzését, s véglegesen eldöntötte, hogy Douai-ba megy. Csak nehezen tudott kitérni a letartóztatás elől, de második kísérletére sikerült átjutnia a csatornán. Douaiban Anglia fiatal katolikusainak színe-java körében otthon érezte magát. Aquinói Szent Tamást (lásd: A szentek élete, 67. o.) tanulmányozta és szónoklattani tanfolyamokon vett részt. Miután szubdiákonussá szentelték, Rómába ment, s felvételét kérte Jézus Társaságába.

Brünni noviciátusa után rövid ideig szónoklattant és filozófiát tanított, majd 1579-ben pappá szentelte Prága érseke. Az angol William Allenkre (1532—1594), a douai angol szeminárium és a még ma is fennálló római Angol Kollégium alapítójára nagy hatást gyakoroltak a jezsuitáknak az ellenreformáció során Európa különböző országaiban elért sikerei, és arra kérte XIII. Gergely pápát (1572—1585), hogy Angliába is küldjön jezsuitákat. Ödön és Robert Persons (1546—1610) kapta meg elsőnek a parancsot, hogy menjen Angliába. Campion Prágából való elutazása előtti estén egy rendtársa a cellája ajtajára írta: P. Edmundus Campianus vértanú.

Az angol katolikusok egy része félt, hogy a jezsuita atyák jövetele újabb nehézségeket hoz majd a katolikusoknak. Mindenekelőtt azt hitték — még a katolikus körökben is —, hogy a „jezsuita invázió" politikai célokat szolgál. Campion az angol koronatanács tagjaihoz intézett írásában helyesen tárta fel az ügyet: „Mi, jezsuiták azért alkottunk Társaságot, hogy örömmel hordozzuk a keresztet, amelyet ti a vállunkra helyeztek. Bízunk a megtéréstekben, amíg csak egyikünk is életben van, hogy részesüljön Tyburnötökben (Tyburn volt London vesztőhelye). A költségeket számba vettük (vö. Luk 14, 28), a

munka megkezdődött; Istené az, és nem lehet abbahagyni. Így plántálódott el a hit, így kell helyreállítani is."

Campiont 1580. június 25-én Londonban letartóztatták, de csakhamar szabadon engedték. Vidékre ment, s prédikációival számos megtérést ért el.

„Mindennap máshova megyek — írta a generális atyának Rómába. — Az aratás csodálatosan nagy... Tartósan azonban nem tudom elkerülni az eretnekek kezét... Ruházatom magamnak is nevetséges; gyakran változtatom, éppúgy, mint a nevemet is. Olykor magam olvasom levelekben azokat a híreket, hogy Campiont elfogták, és ha odaérkezem, annyit hallok magamról, hogy a rettegés miatt elmúlik az aggodalmam."

Personsszal Londonban folytatott megbeszélése után Lancashire-be ment, és csaknem naponta prédikált ott nagy sikerrel. Eközben állandóan besúgók vették körül, és gyakran csak nagy üggyel-bajjal tudott tőlük megszabadulni.

Campion atya ez alatt az egész idő alatt dolgozott egy hitvédelmi művön, amelynek a *Decem rationes* (Tíz indok) címet adta. Egy titkos sajtóban nyomtatták ki, s az oxfordi egyetem hallgatói egy reggel négyszáz példányt találtak belőle az egyetemi templom padjain. Az eset nagy port vert fel az egész országban, a kormányzat pedig megkettőzte erőfeszítéseit, hogy szerzőjét letartóztassa. Ez három héttel később sikerült is. Campion atyával megértették, hogy Norfolkba kell menekülnie; útközben egy hűséges katolikus család házában misézett mintegy negyven személy előtt, akik között azonban akadt egy Eliot nevű áruló. A következő tizenkét órában háromszor kutatta át a házat a rendőrség, s a harmadik alkalommal megtalálták Campiont két másik pappal együtt. „Most bizonyára haragszik rám" — vélte Eliot. „Nem, megbocsátok Önnek — válaszolta Campion. — Bizonyságul iszom az egészségére. Ha megbánja, még fel is oldozom, előbb azonban derekas elégtételt rovok ki Önre." Campiont Londonba vitték; a kalapjára feliratot tettek: „Campion, a lázadó jezsuita." Először olyan kínzás alá vetették, amelyet „little ease"-nek, „kis kényelmetlenségnek" neveztek; ez abból állt, hogy bedugták egy lyukba, amelyben sem feküdni, sem állni nem tudott. Három nap múlva felajánlották neki a hitehagyást. Több lord, sőt vélhetően maga a királynő is felszólította erre, de szilárd maradt. Attól kezdve naponta a kínpadra vonták. Amikor egyszer gúnyosan megkérdezték tőle, hogy érzi magát, így válaszolt: „Éppen nem rosszul, egyáltalán nem érzem magamat."

1581. november 14-én más papokkal együtt megkezdődött a pere. A vád az volt ellenük, hogy Róma megbízásából összeesküvést akartak szőni. Amikor megkérdezték, hogy a vádlottak közül ki vallja magát ártatlannak, Campion a sok kínzás következtében nem volt már képes arra, hogy felemelje a kezét; a szomszédjának kellett magasba tartania. E gyengesége ellenére Campion mégis védekezett, és védte vádlott társait is okosan és talpraesetten. A halálos ítéletet ugyan nem sikerült elhárítania, de meggyőzően igazolta, hogy az összeesküvés vádja csupán ürügy, és hogy végső soron a hitük miatt üldözik őket.

Mialatt a fogságban a kivégzésére várakozott, meglátogatta nővére, s még egyszer eléje tárta a megtiszteltetés és a gazdagság csábító ajánlatát, arra az esetre, ha megtagadja hitét. Egy másik látogatója az áruló Eliot volt. A per alkalmával is Campion ellen vallott, és most félt a katolikusok bosszújától. Campion ajánlást adott neki egy németországi nemes barátjához, akinél biztonságban lehet.

Egy borús, esős decemberi napon végezték ki Campiont három másik pappal együtt. Amint akkoriban szokásos volt, két ló farkához erősített létrafélén vonszolták a vesztőhelyre.

Nyomorúságos állapota ellenére szilárdan és töretlenül csengett a hangja, amikor a Korinthusi levélből idézett: „Látványosságul szolgálunk a világnak, az angyaloknak és az embereknek is; oktalanok vagyunk Krisztusért." Ezután megkérte a jelenlévő katolikusokat, hogy imádkozzák el vele együtt a Hitvallást.

Mint minden papot, őt is barbár halálnemre ítélték: felakasztásra, beleinek kitépésére és felnégyelésre. A hóhér mégis némi emberiességet tanúsított iránta: függve hagyta, míg meg nem halt, és csak ezután kezdte el a mészárlást. Vére ráfröccsent egy fiatal költőre, a későbbi Boldog Walpole Henrikre (1558—1595). Ő is jezsuita lett, és vértanúságot szenvedett hitéért.

A haldokló Campion az Úrhoz hasonlóan imádkozott tévelygő testvérei bűneinek bocsánatáért: „Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek."

Campion Ödönt 1886. december 29-én avatták boldoggá.

BOLDOG RUYSBROEK JÁNOS ágostonos kanonok

Ünnepe: december 2.
* Ruysbroek, 1293.
† Groenendaal, 1381. december 2.

Már fiatal éveiben vonzódott a tanuláshoz és az imádsághoz és ahhoz, amit később „fölséges bölcsességnek" nevezett, a tapasztalati istenismerethez. A brüsszeli káptalani iskolában tanult, s nagybátyjánál, Jan Hinkaert kanonoknál lakott. Miután pappá szentelték, egy idő múlva a Szent Gudula székesegyházban egy kanonok helyettese lett. Bár fő feladata nem a lelkipásztorkodás volt, tevékenységét nem korlátozta csupán a misézésre és a zsolozsmázásra. Távol maradt ugyan Brabant nyugtalan fővárosának, Brüsszelnek társadalmi és politikai eseményeitől, de hivatásának tekintette, hogy szoros kapcsolatot tartson kora vallási és szellemi áramlataival. Ebből pedig gyakran adódott az alkalom, hogy Brüsszel szellemi elitjének irányítója legyen.

A 14. század első felében feltűnt az udvar és a papság előtt nagy tekintélyű Bloemardine nevű nő különleges tévtana. Ez a szélsőséges, nagy fényűzést és keserű ínséget, háborúkat és nyugtalanságokat hordozó kor egyben a vallási éhség, testi és lelki szertelenségek ideje. Ruysbroek kíméletlenül szembeszállt a tévtanokkal, és a legkeményebb szavakkal pellengérezte ki azok balgaságát, akik a szemlélődő élet ürügyén a belső magukbaszállás miatt elhanyagolták a felebaráti szeretetet. Hasonlóan kemény nyelvezetet csak akkor használt, amikor a papság és a kolostorok szomorú visszásságait ostorozta.

Ruysbroek azonban sohasem járt el meggondolatlanul és rombolóan. Bármennyire megbélyegezte is környezete ferdeségeit, számára a legfontosabb a lelki élet hatékony elősegítése maradt. Buzgón mélyedt bele az egyházatyák és a skolasztikus teológusok írásainak tanulmányozásába, bár ő maga inkább lelkiatya, mint tanító akart lenni. A megtévesztett nép nyomorúságát átérezve kezdett írni a latin nyelv helyett a nép nyelvén. Nem azért írt, hogy bonyolult vitákban állást foglaljon, hanem azért, hogy elvezessen az átélt istenszolgálatnak, Isten misztikus megtapasztalásának élményéig. Ötvenedik évéig Brüsszelben maradt.

1343-ban Ruysbroek — a magányosság szeretetétől űzve — nagybátyjával, Jan Hinkaerttel és Frank van Coudenberg kanonokkal együtt visszavonult a Brüsszeltől délkeletre lévő soignes-i erdőbe. Először a Groenendaali tóhoz közel egy remetelakban tanyáztak, ahol Lambertus remete rendelkezésükre bocsátotta a helyét. Az egyházi törvények értelmében csatlakozniok kellett egy elismert rendhez, ezért Szent Ágoston (lásd: A szentek élete, 503. o.) reguláját fogadták el. Így ágostonos kanonokok lettek, és Groenendaalban

kolostort rendeztek be maguknak. Frank van Coudenberg lett a prépost, Ruysbroek pedig a prior. Később mások is csatlakoztak hozzájuk. Legismertebb volt közülük Jan van Leeuw laikus testvér, aki ezt írta lelkiatyjáról: „Szent tanítása szent életét tükrözte. Élete ezért még sokkal nemesebb, mélyebb és magasztosabb volt, mint a tanítása... Istentől jött, és hozzá tért vissza."

Ruysbroek még csaknem negyven évig élt Groenendaalban. Priorként az újoncokat kellett kiképeznie, és társait kellett oktatnia. Életrajzírója, Uten Bogaerde közli, hogy eközben milyen gyakran követte hirtelen sugallatát. Elragadtatásában néha messze túllépte a kitűzött időt, és annyira szívének teljességéből szólt, hogy az idő múlását senki sem érzékelte. Az is megtörtént azonban, hogy teljes lelki szárazságban nem talált gondolatokat. Ilyenkor alázatos egyszerűséggel mondta: „Gyerekeim, ma nem megy..."

Közelről és távolról sokan felkeresték a jó priort: korábbi lelki gyermekei Brüsszelből, a párizsi egyetem hallgatói, Gerhard Groote, a *devotio moderna* atyja* Deventerből, a domonkos Johannes Tauler (1300—1361) misztikus a Rajna-vidékről és istenfélők a hegyvidékről.

Annak módjáról, ahogy traktátusai keletkeztek és ahogy Ruysbroek írt, ránk maradt néhány feljegyzés. Csak akkor írt, ha úgy érezte, hogy ihlete kényszeríti rá: egy-egy töredékes művét gyakran hónapokon át mellőzte, mert a gondolatait nem érezte eléggé érettnek. Gyakran írt a szabad ég alatt és viasztáblácskákra; ezeket azután egy rendtársa az írószobában pergamenre vezette át. Egyszer „az erdő mély elhagyatottságában egy bükkfa alatt ült, s az isteni kegyelem vigasztalásában megfeledkezett az idő múlásáról, úgyhogy a kolostorban már aggódni kezdtek miatta. Amikor átkutatták szeretett erdőségét, az egyik legmeghittebb rendtársa azt látta, hogy egy fa hirtelen sugárzón felragyog, mintha égi fénybe mártották volna. Csendben közeledett, és ott találta Isten emberét a fa alatt ülve, még félig elragadtatásban. Jó példa ez arra, hogy lelkét mennyire átjárta a belső hév és a belé áradt szeretet mint sugárzott kifelé" (*Életrajza*, 15. fejezet). Úgy látszik, hogy egy ilyen lelki élményt írt le ő maga is: „Ha az ember csillapíthatatlan vággyal csüng Istenen, bár az egyesülést saját erejéből nem képes elérni, akkor az Úr Lelke jön el ellenállhatatlan tűzként, amely mindent feléget, elpusztít és elnyel, úgyhogy az ember teljesen megfeledkezik magáról, és semmi mást nem érez már, csak azt, hogy egy lélekké és egy szeretetté lett Istennel. Itt elnémul minden érzék és törekvés: megbékél és megnyugszik; teljesen átjárja az isteni jóság és az isteni gazdagság árama."

A misztika legmagasabb fokára jutott szemlélődése mellett is tudott segíteni dolgozó tesvéreinek.

* *Groote*, Gerhard (Deventer, 1340—1384): pap, misztikus. Ő indította el, tanítványai pedig elterjesztették a devotio moderna, ‚új jámborság'-nak nevezett lelkiséget. A személyes jámborságot hangsúlyozták az intézményes formákkal szemben. Mintaképül Jézus Krisztust tekintették.

Lelki életének központja az Eucharisztia volt. A szentmise az ő számára szorosan kapcsolódott a zsolozsmához, a liturgikus évet pedig úgy élte át, mint ünnepek koszorúját, amelyek az évszakok ritmusának felelnek meg. A három főünnep: karácsony (tél), húsvét (tavasz) és pünkösd (nyár) után életének az őszén várta a negyedik ünnepet: minden dolog újjáalkotásának napját Krisztusban az utolsó napon. „Akkor majd beteljesül minden időbeli ünnep és menyegző, s Krisztus azokat, akik hűek maradtak hozzá, bevezeti az Atya dicsőségébe, amely neki és nekik is öröktől fogva készült."

Ruysbroek számára ez az utolsó és legnagyobb ünnep akkor érkezett el, amikor 1381. december 2-án testvérei körében Groenendaalban meghalt.

Szelleme tovább él írásaiban, amelyek mélységes misztikus tanítása megszerezte számára a „doctor admirabilis" (csodálatos tanító) címet.

Tiszteletét 1908. december 9-én hagyta jóvá X. Pius pápa.

SZENT BORBÁLA szűz, vértanú

Ünnepe: december 4.
Nikomédia, 306 körül.

Minden történetkritikai megállapítás ellenére fény és vonzóerő árad Szent Borbálából. Szent Cecíliához (lásd: A szentek élete, 673. o.), Alexandriai Szent Katalinhoz (lásd: 598. oldal) és Antióchiai Szent Margithoz (lásd: 388. o.) hasonlóan Borbála tisztelete is jóval megelőzi a 7. századból ránk maradt latin, görög, szír és örmény nyelven megírt legendát, függetlenül attól, hogy a hitelesnek tekintett történeti források nem beszélnek róla.

Borbála-Barbara, kinek neve a Barbarus, azaz barbár szó nőnemű alakja, egy pogány apának nagyon szép leánya volt. Valahányszor az apa kereskedelmi útra ment, leányát egy magas toronyba zárta. Egy ilyen távollétet ragadott meg Borbála arra, hogy miután már régóta vágyott a keresztség után, felvételét kérje az Egyház közösségébe. A Szentháromságba vetett hite jeleként a torony falába, amelyben addig csak két ablak volt, vágatott egy harmadikat is. Atyja hazatérve az ablakok számából felismerte, hogy leánya elhagyta ősei hitét. Emiatt azonnal meg akarta ölni, ám Borbálának sikerült elmenekülnie, mert a torony fala és a sziklák megnyíltak előtte. A hegyek között egy barlangban rejtőzött, de egy pásztor elárulta atyjának a rejtekhelyet. A pásztor árulásának büntetéseként Isten a bárányait ganajtúró bogarakká változtatta. Ez azonban nem tartotta vissza az atyát attól, hogy leányát a bíró elé hurcolja. A bíró megfélemlítésül kereszténveket gyötörtetett Borbála szeme láttára a legválogatottabb kínzásokkal. Krisztus azonban erőt öntött lelkébe, s hogy ne féljen, társnőnek adta mellé Juliannát. — A város kormányzója akkor a megszégyenítés eszközéhez folyamodott: megparancsolta, hogy ruhátlanul pellengérezzék ki a piacon, minden kíváncsi tekintet prédájául. Borbála azonban most is az Úrhoz menekült, és meghallgatásra talált: a földből felszálló köd és az égből leereszkedő felhő úgy beburkolta a testét, mintha teljesen fel lett volna öltözve. Végül a bíró fővesztésre ítélte, és ekkor történt a legszörnyűbb: az apa, aki korábban esztelen féltékenységgel óvta a lányát, most maga ragadta meg a kardot és fejezte le. Amikor azonban hazafelé ment, villám sújtotta őt, és nem maradt belőle más, csak egy maréknyi hamu. Egy Valerianus nevű ember gondoskodott arról, hogy Borbála és a vele együtt lefejezett Julianna teste méltó temetésben részesüljön. A sírnál pedig hamarosan megkezdődtek a csodák.

Borbála vértanúságának időpontjául a legenda különböző változatai más és más időpontokat jelölnek meg: Maximinus Thrax (235—238), Maximianus (286—305) vagy Maximinus Daia (308—313) uralkodását. Lakóhelyéül Antióchiát, Héliopoliszt mondják, vértanúsága helyéül pedig egyes források Nikomédiát, mások Toszkánát, sőt olyan is van, amelyik Rómát jelöli meg.

Ezeket az ellentmondó adatokat lehetetlen tisztázni. Elégedjünk meg tehát azzal a ténnyel, hogy Borbála tisztelete legkésőbb a 9. század óta Keleten és Nyugaton egyaránt elterjedt. (Ez keleti származására utal, mert a nyugati egyház sok keleti szent tiszteletét átvette, fordítva ellenben nagyon ritkán történt meg.)

Annak ellenére, hogy a történeti források nem szólnak róla, többfelé tisztelnek Borbála-ereklyét, és több ereklyeátviteli ünnepet is számon tartanak. Így Velence, Konstantinápoly, Róma és Ó-Kairó büszkélkedik azzal, hogy ereklyét őriz a vértanú szűztől; de olyan kis helyek is elmondják ugyanezt, mint Plaisance és Rieti. Fejét Novgorodban őrizték.

Borbála tisztelete Brémából terjedt Litvánia és Finnország felé. — A 13. században az Aragóniai királyság folytatott tárgyalásokat a kairói szultánnal, hogy megkaphassa a szent ereklyéit. Szeretik és tisztelik Borbálát Ciprus szigetén, az Égei-szigeteken, Görögországban, a Balkánon és Örményországban éppúgy, mint Grúziában. Nyugat-Európában is nagy tekintélynek örvend: Belgiumban, Hollandiában, Franciaországban, Svájcban, Ausztriában és Magyarországon is.

A népi tisztelet a legenda különböző elemeihez kapcsolódik. Így a „hirtelen és készületlen halál" elleni oltalmazónak tekintik, mivel atyja ezzel bűnhődött gonoszságáért. Gyakran így imádkoznak: „Add meg, ó Urunk, hogy Szent Borbála közbenjárására halálunk előtt részesülhessünk szentségeidben." Ez a magyarázata annak, hogy a művészek gyakran ábrázolják Borbálát úgy, hogy a kezében cibóriumot és felette ostyát tart. Ugyanezen az alapon számtalan az olyan jámbor testvérületek száma, amelyek a „Jó halál" nevét viselik, és védőszentjüknek Borbálát tekintik.

Apja villám általi halála miatt a villámcsapás és tűzvész ellen védő szent is, ezért a vészharangra rá szokták vésni a képét. Ezáltal lett a harangok és a harangöntők védőszentje, de neki ajánlották a hegycsúcsokat és az erődítményeket is. A puskapor feltalálása után pedig, amelyet úgy tekintettek, mint a villám és a tűz egyesült erejét, ez a gyenge és minden erőszaktól távol álló szűz hamarosan a tüzérek védőszentjévé lett. Védőszentjüknek tekintik a hegymászók, akiket útjaikon vihar és villámcsapás veszélye fenyeget, de ugyanígy a bányászok is, akik a sújtólég veszélyében dolgoznak. Végül a torony miatt, amelyben lakott, s amellyel oly gyakran ábrázolják, a régi építőmesterek és kőművesek védőszentje lett.

A gazdag népszokás-anyagból csak egyet említünk, a Borbála-ágat. Ha a cseresznyefa ágát Borbála napján beviszik a szobába, karácsonyra kivirágzik. Ez a szokás nemcsak Jessze kivirágzott vesszejére emlékeztet, hanem Borbálán keresztül arra is, hogy a mi szívünkben is kivirágzik a szeretet, ha Krisztus benne él.

Ha történetileg lehet is kifogásokat emelni Borbála legendájával szemben, két dolgot mindenképpen el kell fogadnunk: Borbála alakja és tisztelete ellenállt minden torzító erőnek, amelyek a szentek tiszteletében oly sokszor zavart okoztak. S mivel Krisztus tiszta tükre volt, állandóan sugározni tudja az örök szentség világosságát.

SZENT CRISPINA asszony, vértanú

Ünnepe: december 5.
Thebeszte, Numídia, 304. december 5.

Tekintélyes, gazdag asszony volt a numídiai Thagorában. Már a Crispina név („szépen bodorított") is ennek a minden földi jóval és ráadásul jólnevelt gyermekekkel megáldott nőnek az ápoltságára és jólétére utal. 304 tavaszán Diocletianusnak és uralkodótársainak negyedik üldözési ediktuma kemény büntetések kilátásba helyezésével kötelezte a birodalom minden lakosát, hogy áldozzon az isteneknek. Az afrikai városkában, Thagorában is kíméletlenül felléptek minden kereszténnyel szemben, aki nem engedelmeskedett ennek a parancsnak. Néhány keresztény nőt nagy kínzások közepette meg is öltek. Az előkelő Crispinával azonban nem mertek ugyanúgy eljárni, mint az egyszerű asszonyokkal. Átadták a legközelebbi fölöttes hatóságnak, a római prokonzulnak, akinek székhelye Thebesztében (a későbbi Tebesszában) volt. A prokonzulátus levéltárából előkerült régi jegyzőkönyv szó szerint közli a prokonzul előtti eljárás lefolyását. A keresztények Crispina halála után megszerezték ezt a jegyzőkönyvet, és néhány kiegészítéssel ellátva felolvasták a szent mártírnő ünnepi megemlékezésein:

„Történt Thebeszte kolóniai városban, amikor Diocletianus császár kilencedszer, Maximianus pedig nyolcadszor volt konzul.

December 5-én Anulinus prokonzul ítélkezéshez ült le hivatali szobájában. A bírósági titkár jelentette: Thagorai Crispina semmibe vette urunknak, a császárnak az ediktumát. Ki kell hallgatni? Anulinus prokonzul: Vezessétek elő! Crispina belép. *A prokonzul:* Crispina, ismered a szent rendeletet? *Crispina:* Nem tudom, miféle rendelkezésről van szó. *Anulinus:* Áldoznod kell isteneinknek a császárok jólétéért, uraink: a jámbor Diocletianus és Maximianus császár és nemes uralkodótársaik ediktuma szerint. *Crispina:* Sohasem áldoztam nekik. Csak az egy igaz Istennek áldozok és Fiának, a mi Urunk Jézus Krisztusnak, aki emberként született és szenvedett. *A prokonzul:* Hagyj fel ezzel a babonával és hajtsd meg fejedet a római istenek szentsége előtt! *Crispina:* Naponta imádom mindenható Istenemet; kívüle nem ismerek más Istent. *Anulinus:* Makacs és gőgös vagy. A legjobb úton jársz afelé, hogy akaratod ellenére megismerkedj a törvény szigorával. *Crispina:* Bármi történjék is velem, szívesen szenvedek a hitemért, amelyhez szilárdan ragaszkodom. *Anulinus:* Ostobaságod az oka, hogy nem hagysz fel ezzel a babonával, és nem tiszteled a szent istenségeket. *Crispina:* Naponta bemutatom imádásomat, de az élő és igaz Istennek. Ő az én Uram, kívüle nem ismerek mást. *Anulinus:* Figyelmeztetlek a szent ediktumra. Engedelmeskedned kell. *Crispina:* Egyetlen parancsnak engedelmeskedem, mégpedig Uram, Jézus Krisztus parancsának. *Anulinus:* Leüttetem a fejedet, ha nem

engedelmeskedel urunk, a császár parancsának. Kényszeríteni foglak arra, hogy engedj és engedelmeskedj. Nagyon jól tudod, hogy egész Afrika bemutatta az áldozatot. *Crispina:* Sohasem fog sikerülni arra kényszeríteni engem, hogy a démonoknak áldozzak. Annak az Úrnak áldozok, aki az eget, a földet, a tengert alkotta és mindazt, ami benne van. *Anulinus:* Az istenek tehát nem megfelelőek neked? Kényszerülni fogsz a szolgálatukra, hogy épségben juss el az igazi kultuszhoz. *Crispina:* Az nem kultusz, amire akarata ellenére, erőszakkal kényszerítik az embert. *Anulinus:* Nem kívánunk tőled mást, csak azt, hogy tanúsíts jámbor megadást, hogy a szent templomokban hajtsd meg a fejedet a rómaiak istenei előtt, és áldozz nekik tömjént. *Crispina:* Ezt életem folyamán sohasem tettem, nem is ismerek ilyesmit, és nem is teszem meg, amíg csak élek. *Anulinus:* Mégis tedd meg, ha nem akarod megtapasztalni a törvény szigorát! *Crispina:* Amivel fenyegetsz, attól nem félek. Az semmiség. Ha azonban elkövetném ezt a szentségtörést, akkor elhagyna mennyben lakó Istenem, úgyhogy az eljövendő végső napon nem lennék mellette. *Anulinus:* Nem követsz el szentségtörést, ha engedelmességet tanúsítasz a szent parancsok iránt. *Crispina:* Az olyan istenek, akik sohasem alkottak sem eget, sem földet, pusztuljanak! Én csak az örök Istennek áldozok, aki megmarad az egész örökkévalóságon át. Ő az igaz Isten, akit félnünk kell; Ő, aki a tengert és a zöldellő növényeket s a szárazföldet alkotta. Az általa teremtett emberek azonban mit árthatnak nekem? *Anulinus:* Csatlakozz a római kultuszhoz, amelyet uraink, a győzhetetlen császárok és mi magunk is gyakorolunk! *Crispina:* Már többször megmondtam neked: inkább kész vagyok, hogy elviseljek minden kínzást, amellyel engem sújthatsz, mint hogy a lelkemet bemocskoljam a bálványok tiszteletével, amelyek csupán kövek és emberi kéz alkotásai. *Anulinus:* Istengyalázást beszélsz! Ezt nem a javadra tetted!

Ezután ezt diktálta a bírósági írnoknak: El kell csúfítani. Le kell borotválni fejéről a haját, hogy arcát a gyalázat takarja. *Crispina:* Beszéljenek hát az istenek! Akkor majd hiszek bennük. Ha nem az üdvösségemre gondoltam volna, most nem állnék itt kihallgatáson bírói széked előtt. *Anulinus:* Akarsz-e még sokáig élni, vagy pedig kínok között meghalni, mint a hozzád hasonlóan gondolkodók? *Crispina:* Ha a halál után vágyakoznék, és arra, hogy lelkem az örök tűzben pusztuljon el, akkor a démonaid kedvére tennék. *Anulinus:* Lefejeztetlek, ha visszautasítod, hogy imádd a tiszteletre méltó isteneket. *Crispina:* Hálát adok Istenemnek, ha ez lesz az osztályrészem. Sóvárogva vágyakozom arra, hogy Istenért hulljon le a fejem. A ti semmi, néma és süket isteneiteknek nem áldozok! *Anulinus:* Kitartasz tehát ebben az esztelen önfejűségedben? *Crispina:* Istenem, aki most és mindörökké van és megmarad, hívott engem életre, ő hozta meg számomra az üdvösséget a keresztség menedéket nyújtó vizében, ő velem van és mellettem áll, megerősíti szolgálóját mindenben, hogy ne kövessen el szentségtörést. *Anulinus:* Meddig viseljük el még ezt az istentelen keresztény nőt? Olvassátok fel a korábbi kihallgatás jegyzőkönyvét!

Miután felolvasták, Anulinus prokonzul kihirdette az ítéletet: Crispina makacsul kitart szégyenletes babonája mellett, és megtagadja, hogy áldozzon isteneinknek. A császári rendelet isteni utasításai szerint kivégzésre ítélem. Crispina így válaszolt: Áldom Istenemet, aki ilyen módon kegyeskedik kiszabadítani engem kezedből. Istennek legyen hála! Megjelölte homlokát a kereszt jelével, lehajtotta nyakát, és lefejezték, mert megvallotta a mi Urunk Jézus Krisztust, akinek dicsőség legyen mindörökkön-örökké! Amen."

E nemes nő példájából megismerhetjük, hogy a vértanúnak gyakran milyen magányosan kell tanúságot tennie Krisztusról. Az előkelő és elkényeztetett hölgyet, akit élete folyamán figyelmes szolgahad vett körül és látott el (Szent Ágoston adatai szerint, aki gyakran említi őt prédikációiban és írásaiban) megkötözve vezették el, és testvérei vagy nővérei vigasztaló jelenléte nélkül, teljesen egyedül kellett helytállnia a küzdelemben. A bajban és szorongattatásban lelkiismerete szavát követte, bízva abban, aki vele volt legyőzhetetlen segítőjeként.

MAR SZABAI SZENT SZABBÁSZ szerzetes

Ünnepe: december 5.
* Mutalaszka, 439.
† Szabbász-lavra, Jeruzsálem mellett, 532. december 5.

Szabbász egy kis kappadókiai faluban, Mutalaszkában született, és már ötéves korában elvesztette a szüleit. A közeli Flavianae kolostorban lett szerzetes.

Tizennyolc évesen őt is elfogta a kor szerzetesei közt olyan gyakran megfigyelhető vágy a Szentföld és a Júdeai pusztaság szerzetesei után. Jeruzsálemben, amelynek városi nyugtalansága felkeltette a csend és visszavonultság iránti vágyát, hallott Nagy Szent Euthümioszról (lásd: 50. o.), akinek abban az időben már nagy hírneve volt. Megkérte a sokat csodált szerzetest, hogy vegye fel Jeruzsálemtől nem messze fekvő remetekolostorába, de fiatalsága miatt visszautasításban részesült. Alázatosan követte a tapasztalt szerzetes atya tanácsát, és elindult Szent Theoktisztosz († 466/67) közeli kolostorába; ő azután különleges szeretettel és gondossággal fogadta oltalmába.

„Teljesen átadta magát Istennek" — közli Szabbászról életrajzírója, szküthopoliszi Kürillosz (524—?). Szerzetesi „harcának" elemei a szokásosak voltak: böjt, testi munka, éjszakai imádság, a szent liturgia buzgó ünneplése, alázatosság, engedelmesség. Ifjúi erejének ezen éveiben Szabbász valóságos Herkules volt: semmilyen munka, semmiféle aszkézis nem volt számára túl nehéz.

Mintegy harmincévesen végre megkezdhetett egy félig-meddig remeteéletet a pusztaság közepén lévő hegyek barlangjainak egyik cellájában. A hét öt napját teljes böjtben, csendes imádságban és kosárfonó munkában töltötte; heti ötven kosár volt szorgalmas munkája eredménye. Csak szombaton és vasárnap osztotta meg a kolostorban élő testvéreivel az életet és a liturgia ünneplését.

Ezeknek a csendes éveknek nagy élménye lehetett a fiatal remete számára, amikor Euthümiosz megengedte, hogy a nagyböjtben elkísérje a puszta belsejébe, hogy teljes elzártságban készüljenek a húsvétra. Szabbász — ha lehetősége volt rá — egész életén át ragaszkodott mesterének ehhez a tiszteletre méltó hagyományához.

Amikor Szabbász öt évet töltött csendes cellájában, 473-ban meghalt Euthümiosz. Szabbász nem maradt tovább Theoktisztosz kolostorában, ahol a fegyelem hanyatlani kezdett, hanem teljesen egyedül a Holt-tenger melletti Rubán és Kutila pusztaságába vonult vissza. Ott „egyedül Istennek szentelte magát csendben, böjtben és szakadatlan imádságban, s lelkét Isten és az isteni

dolgok tükrévé tette". Csak ritkán találkozott magához hasonló társakkal; köztük a legjelentősebb volt Szent Teodóziosz (lásd: 34. o.), akivel egész életre szóló barátságot kötött.

Szabbász négy évig vándorolt a pusztaságban, amikor egy angyal a Rubán sivatagában lévő Kidron-völgy nyugati sziklafalában egy barlangot mutatott neki, amelyet csak kötél segítségével lehetett elérni. Itt töltött további öt évet imádkozva. Csak néhány szaracén törte meg magányosságát, amikor időről időre meglátogatták és ennivalót vittek neki.

Nemcsak saját további életére, hanem a palesztinai szerzetesség további fejlődésére is döntő jelentőségű lett ez a hely. Lassanként ugyanis elterjedt a magányos vezeklő híre, és más istenkeresők is vezetése alá rendelték magukat. Ő pedig „befogadott mindenkit, aki hozzá ment". A fiatal szerzetesközösség létszáma gyorsan hetvenre növekedett. A Kidron-völgy mindkét oldalán lévő barlangokban telepedtek le kezdetleges „celláik"-ban. Idővel ebből nőtt ki Palesztina legnagyobb remetekolostora, a később nagy hírnévre szert tett Nagy Szabbász-lavra (Mar Szaba).

Csaknem elképzelhetetlen nehézségek közepette ment végbe a kolostor felépítése ezen az izzó, vízben és táplálékban szegény, köves vidéken. A folytonosan növekvő, gyorsan 150 tagúvá vált közösségnek el kellett helyezkednie, táplálékról és vízről kellett gondoskodnia. Templomot építettek és megkezdték az istentiszteletet, de kívülálló papokra voltak utalva, mert a közösségnek nem volt saját papja. Szabbász méltatlannak tartotta magát a papi méltóságra, és egyetlen szerzetesét sem akarta szenteléshez engedni, hogy az elbizakodottság mindenféle lehetőségét kizárja.

Ám ez a felfogása ellenkezést váltott ki, megkezdődtek a viszálykodások. A lázongók a jeruzsálemi pátriárkánál Szabbász letételét indítványozták. Indokul azt hozták fel, hogy laikus, teljesen képzetlen, és alkalmatlan a vezetésre. A Szabbász iránt jóindulatú pátriárkának ezúttal sikerült a nyugtalanságot szítókat megszelídítenie. 491-ben ellátogatott hozzájuk, pappá szentelte az apátjukat, majd megáldotta új templomukat.

A következő éveket szakadatlan tevékenység töltötte ki. Szabbász a szüleitől jelentős vagyont örökölt, és azt csakhamar felhasználta egy jerikói menedékház felépítésére, ezt azután remetekolostora tartotta fenn zarándokló vagy beteg szerzetesek számára. Hamarosan felszínre tört az a nagy szenvedélye, amely a magányosság keresése mellett Szabbász jellemzője maradt: az építőkedv. Ez hozta létre kimondhatatlan fáradságok közepette a Castellium kolostort a Kidron-völgy túloldalán, a remetekolostor közelében pedig azt a további kolostort, amely a noviciátus lett.

Szabbász számára ötvenes évei közepén új életszakasz kezdődött: tevékenységi köre kiterjedt. 493-ban a jeruzsálemi pátriárka a szerzetesek javaslatára Szabbászt a Szent Város közelében és a vele határos pusztaságban lévő valamennyi remeteség és remetekolostor elöljárójává (archimandritájává) tette. (Ugyanakkor Teodóziosz az összes palesztinai kolostor [koinobium] vezetője lett.)

Nemsokára újból kitört a nyugtalanság a remetekolostorban, s a helyzet olyan komolyra fordult, hogy Szabbász, aki sohasem ellenkezett szívesen kétszer is elhagyta kolostorát. Amikor végül a Nagy lavrában minden a feje tetején állt, a pátriárka visszarendelte a kolostorba, a lázongókat pedig kiutasította. Miután ezek alapjáig szétrombolták azt a kis tornyot, amelybe Szabbász vissza szokott vonulni, garázdálkodva eltávoztak. Jellemző a szent lelkületére: ez a szégyenletes esemény sem tudta eltéríteni attól, hogy elveszett gyermekeivel törődjön. Alig értesült arról, hogy anyagiak nélkül és egyenetlenkedve tanyáznak a Thekoa vidékén egy elhagyatott kolostor düledező romjaiban, élelmiszerekkel és építőanyagokkal megrakott tevékkel sietett a segítségükre, továbbá megszervezte a pátriárka segélyakcióját is. Csak amikor a remetekolostort, az úgynevezett Új lavrát berendezte, a közösséget valamiképpen összehangolta, és igument rendelt számára, akkor távozott, anélkül, hogy lakóitól hálát várt vagy kapott volna.

Még további kolostorok keletkeztek és virágzottak fel keze alatt, s számuk végül hétre emelkedett: három remetekolostorra vagy lavrára és négy koinobiumra.

511-ben Szabbász hirtelen az egyházpolitika szereplője lett. Már sok évtized óta Palesztinát, mint az egész Közel-Keletet is, hitviták taszították egyik nyugtalanságból a másikba. Leginkább felzaklatta akkoriban a kedélyeket a kalkedoni zsinat (451) körül még mindig tomboló harc. Anasztáziosz császár (491—518) a zsinat ellenzőinek, a monofizitáknak a pártjával rokonszenvezett, és ennek következtében nagyon feszült volt a helyzet Jeruzsálemben. Szent Illés pátriárka († 518) elhatározta tehát, hogy követséget meneszt Konstantinápolyba. E küldöttség vezetőjéül Szabbászt választotta, aki egész Palesztinában korlátlan tekintélyt élvezett.

Egy kényes küldetés számára azonban aligha lehetett a legalkalmasabb ember Szabbász. A politikai adottság és a politikai becsvágy éppúgy hiányzott belőle, mint a magasabb képzettség, beleértve a teológiait is. Küldetése célját tekintve nem is ért el sokat. Fellépése azonban mégis nagy hatást keltett a császári udvarban; megállapodott higgadtsága olyan méltóságot sugárzott, amely másfajta, talán még fontosabb sikerrel járt. A szerzetesek iránt barátságos érzületű császár teljes tiszteletnyilvánítással fogadta a küldöttséget. Eközben az a balszerencsés eset fordult elő, hogy az udvaroncok az összes szerzetes közül Szabbászt, a küldöttség vezetőjét ki akarták rekeszteni, és egyedül őt nem akarták a császár elé bocsátani, mert csak keveset törődött a külsejével, és szerényen meghúzódott a háttérben. Amikor a császár érdeklődött iránta, izgatottan keresték, és végül megtalálták a császári palota egy zugában, amint semmivel sem törődve imádkozta a zsolozsmáját.

Amikor Szabbász Bizáncban tett első látogatásáról, a császári udvarban történt hosszabb tartózkodás után hazatért, régi szerzetesi nyugalmát nem találta. Éveken át belekapcsolódott a monofizitizmus elleni éles küzdelmekbe. Pártfogójának, Illés pátriárkának 516-ban száműzetésbe kellett mennie, Szabbász pedig nem tudta ezt megakadályozni. Utódját, Jánost, aki eredeti-

leg a zsinat ellenfeleinek a párthíve volt, sikerült azonban az ortodoxia oldalára állítania. Nagy hatású beszédben átkozta ki a pátriárka ünnepélyesen, Szabbásztól és Teodóziosztól támogatva a kalkedoni zsinat ellenfeleit. Ezzel ugyan mindkét archimandrita magára vonta a császár haragját, de a császár csakhamar meghalt, utóda alatt pedig egy időre visszatért a rend és nyugalom Palesztina egyházi viszonyaiba, Szabbász is visszavonulhatott végre a szerzetesélet csendjébe. Most ínséges évek következtek: Palesztinát öt teljes évig rettentő szárazság s ennek következtében száskajárás, éhség és szomjúság sújtotta. Szabbász Istenbe vetett legyőzhetetlen bizalommal kormányozta a kolostorát ezekben az ínséges esztendőkben is.

Utoljára 531-ben ragadták ki csendjéből az aggastyánt, amikor még egyszer követségbe kellett indulnia a császári udvarba vivő messzi és fáradságos úton. Ezúttal a Palesztinát nyugtalanító szamaritánusok felkeléseiről volt szó. Azt közlik, hogy amikor Justinianus császár kihallgatáson fogadta Szabbászt, hirtelen úgy tűnt neki, mintha a tiszteletreméltó aggastyán fejét a napsugarakból kiinduló fényes koszorú venné körül. Erre a császár odasietett az alázatos emberhez, leborult előtte, örömkönnyek között csókolta meg a fejét, és az áldását kérte. Az öreg szerzetes utoljára azt kérte a császártól, hogy Jeruzsálemben egy nagy kórházat építsen fel és rendezzen be. Hazatérve Szabbász ünnepélyesen kihirdette a császári engedélyt Jeruzsálemben, Cézáreában és Szküthopoliszban. Ezután előkészült a halálára.

Mint a családapa, aki megtette a dolgát, és elrendezte háza ügyeit, még egyszer tisztelettel adózott a neki és minden szerzetesnek olyan drága jeruzsálemi szent helyeknek, majd visszatért remetekolostorába. A tornyocskájában feküdt betegen, visszautasította a pátriárka minden gondoskodó szeretetszolgálatát, és kijelölte az utódát.

532. december 5-én kora reggel, egy vasárnapi napon magához vette az Oltáriszentséget, utoljára még elimádkozta: „Uram, a Te kezeidbe ajánlom lelkemet!", majd ugyanazzal a bizakodó nyugalommal, amely egész, külsőleg olyan mozgalmas földi létét jellemezte, életét Isten kezébe helyezte.

A szent életrajza ezekben a szavakban foglalja össze a jelentőségét: „Szabbász, a földi angyal és mennyei ember, a bölcs és tudós tanító, az igaz hit védője, a hű és okos sáfár megsokszorozta talentumait, és ehhez az égből kapta az erőt. Az Atyaisten tetszése szerint, Krisztus erejéből és a Szentlélek sugallata által benépesítette a pusztaságot a szerzetesek csapataival."

FOURIER SZENT PÉTER pap, rendalapító

Ünnepe: december 9.
* Mirecourt, 1565. november 30.
† Gray, 1640. december 9.

Pierre Fourier 1565. november 30-án született a lotharingiai Mirecourt-ban egy kereskedő fiaként. Mivel nagyon tehetséges volt, apja már tizenhárom éves korában elküldte Pont-à-Moussonba, a jezsuiták kollégiumába.

Húszévesen belépett Chaumousey ágostonos kanonokjai közé. A kanonokok élete egyáltalán nem volt alkalmas arra, hogy bárki is épülhessen rajta. A rendi fegyelem siralmas volt, és a novíciusokkal csaknem úgy bántak, mintha fegyencek lettek volna. Derűs, szeretetre méltó kedélyével Péter friss életet vitt a dohos légkörbe. Huszonnégy évesen pappá szentelték, és ismét Pont-à-Moussonba küldték, ahol teológiát és valószínűleg jogot is tanult. Miután tanulmányait a doktorrá avatással befejezte, visszatért Chaumouseybe, és megkísérelte, hogy a szellemet és a szokásokat megjavítsa. Ez magától értetődően az idősebb rendtagok nemtetszését váltotta ki olyannyira, hogy elhatározták: menesztik a kellemetlen békebontót.

Három plébániát ajánlottak neki választásra. Péter Mattaincourt-t, valamennyi közül a legnehezebbet választotta. A Vogézeknek ez az erkölcsi tekintetben meglehetősen züllött, kis faluja részben kálvinista volt. Harminc éven át tevékenykedett itt Péter példás módon mint plébános, és áldásos munkája csakhamar meghozta gyümölcsét. Még ma is eleven a vidéken „a mattaincourt-i jó atya" emléke. Már bemutatkozásakor megmagyarázta, hogy teljesen a faluért akar élni. „Aki nem plébános, nem is sejti, hogy mennyire szereti a plébános plébániájának gyermekeit" — mondta később. Testvérületeket alapított, vallásoktatást tartott, és a távollevők után elment még a kocsmába is. Különösen sikeres volt az általa alapított biztosító pénztár. Mindenki, aki nehéz pénzügyi helyzetbe került, kölcsönt vehetett fel ebből a pénztárból, és csak akkor kellett visszafizetnie, ha jobbra fordult a helyzete. Ezáltal sok emberen tudott segíteni.

Voltak olyan nehézségei, amelyek jellemzők a vegyes vallású népességből álló helységekre: lemorzsolódás, a vallásosság gyengülése a vegyes házasságok révén. Sok visszás állapotot tulajdonított Fourier Péter joggal a tudatlanságnak, ám csak a tehetősek járhattak iskolába.

Hosszú imádkozás és megfontolás után úgy gondolta végül, hogy eljutott a megoldáshoz: a gyermekek oktatásának ingyenesnek kell lennie. Először összegyűjtötte a fiúkat. Az idő azonban nem volt még érett hozzá; amit akart, az csak ötven évvel később sikerült De la Salle Szent Jánosnak (lásd: A szentek élete, 154. o.) és iskolatestvéreinek.

A sikertelenség nem szegte kedvét; most a lányok ingyenes iskolai oktatásával kísérletezett. Hívei között talált négy fiatal lányt, akik elfogadták a vezetését; közéjük tartozott mindenekelőtt a nagyon tetterős Boldog Alix Le Clerc, a későbbi Jézusról nevezett Mária Terézia nővér (1576—1622). Először egy kolostorba küldte őket Pousseybe, hogy ismerkedjenek meg a szerzetesélettel, ezután ő maga képezte ki mindannyiukat tanítónőnek. Naponta tartott számukra pedagógiai tanórát, még akkor is, miután Mattaincourt-ban megnyílt a tervezett leányiskola. Oktatási módszerei bámulatosan korszerűek voltak. A lánytanulóknak nemcsak az olyan elemi ismereteket kellett elsajátítaniok, mint az olvasás, írás és számolás, hanem gyakorlati képzést is kellett kapniok; képeseknek kellett lenniök arra, hogy számlákat vagy nyugtákat állítsanak ki, továbbá szóban és írásban folyékonyan és ügyesen kellett kifejezniök magukat. Az utóbbi annál inkább a szívén feküdt, mert ő maga is kiemelkedő stílusban írt. A más vallásúak iránti magatartásában is messze megelőzte korát. Sohasem használta az akkor olyannyira elterjedt „eretnek" szót. Nővéreinek lelkére kötötte, hogy a protestáns gyermekekkel „barátságosan és szeretetreméltóan" bánjanak. „Ne engedjék meg a többi gyermeknek, hogy ugrassák őket! Ne beszéljenek rosszallóan a vallásukról, hanem ha valamennyi tanulóhoz beszélnek, mutassák meg, hogy mennyire jók és okosak hitünk előírásai!"

Fourier Péter azt akarta, hogy apácái „elsősorban tanítónők" legyenek, ne pedig elsősorban apácák. Ezzel azonban az egyházjogászok merev ellenállásába ütközött, akik a szerzetesnők szigorú klauzúrájának évezredes előírásaihoz ragaszkodtak.

Hosszú és nehéz küzdelem után sikerült végül Fourier-nek, hogy kijárja alapításának, a „Miasszonyunkról nevezett ágostonos kanonisszák"-nak az elismerését; de több dologban meg kellett hajolnia az uralkodó elképzelések előtt (klauzúra a nővérek számára stb.).

Csak Páli Szent Vincének (lásd: A szentek élete, 542. o.) sikerült megvalósítania azt a gondolatot, amely egyre jobban utat tört az Egyházban: hogy legyenek olyan Istennek szentelt nők, akik klauzúra és szerzetesruha nélkül a világban végzik apostolkodásukat.

Fourier-t püspöke 1625-ben népmissziók tartásával bízta meg. Tárgyilagos, szeretetre méltó és egyáltalán nem fanatikus stílusával mély benyomást gyakorolt. Tükröt tartott a katolikusok elé, akik rossz példájukkal részesek a hitszakadás vétkében.

Toul püspöke végül azzal a nehéz feladattal bízta meg, hogy reformálja meg Franciaország ágostonos kanonokjait. Ez mindenféle ellenállással szemben is sikerült neki, s közben még mindig Mattaincourt plébánosa maradt. Csak 1632-ben, amikor a kanonokok általános elöljárójává választották, mondott le kedvelt plébániájáról.

Munkaereje kimeríthetetlen volt. Már felsorolt teendői mellett számos népmisszión prédikált, és kiterjedt levelezést folytatott, bár legtöbb levelét éjszaka kellett megírnia.

Élete utolsó éveiben akarata ellenére belevonták politikai ügyekbe. Lotharingia, amely független hercegség volt, Franciaországhoz került. Fourier magára vonta a hatalmas Richelieu bíboros neheztelését, és száműzetésbe kellett mennie. Négy éven át élt Felső-Burgundia szabad grófságában egy női kolostor papjaként. Itt halt meg 1640-ben.

Egy évvel később holttestét Mattaincourt-ba szállították; sírja még ma is sok zarándokút célja. 1730-ban boldoggá, 1897-ben szentté avatták.

SZENT ADELHEID özvegy

Ünnepe: december 16.
* Burgundia, 931.
† Selz, 999. december 16.

A Rajna felső folyásától a Rhône és Saône folyók mentén a Földközi-tengerig terjedő Burgundia földrajzi fekvésének köszönheti nagy történelmi jelentőségét, amely a frank idők kezdetétől a késő középkorig tartott. E királyság birtoklásáért vívott küzdelemben a 937. év folyamán szerepet játszott egy hatéves kislány, Adelheid, az éppen elhunyt II. Rudolf királynak és a svábföldi Bertának leánya. Alig múltak el a gyász napjai, máris megjelent Lombardia királya, Hugó, egybekelt az özveggyel, fiát, Lothárt pedig eljegyezte a kis királylánnyal.

Adelheid, amikor 947-ben követte jegyesét az itáliai királyságba, csak keveset sejtett mindebből. Az ifjú uralkodópár csakhamar elnyerte Lombardia népének szeretetét, s ezzel magára vonta az önállóságukat féltő északitáliai grófok ellenségeskedését. Mindenekelőtt Berengár († 966), Ivrea őrgrófja lett a király veszélyes ellenfele. Gyűlölete oly nyilvánvaló volt, hogy Lothár 950-ben bekövetkezett hirtelen halálakor az a hír járta: ő mérgezte meg az uralkodót. Tudott a rémes hírről Adelheid is, akit Lothár tizenkilenc éves özvegyként hagyott itt. Annál inkább felháborodott, hogy Berengár merészelte magát királlyá koronáztatni, a fia számára pedig megkérni az ő kezét. Adelheid tudta, hogy korának felfogása szerint a királyság őrá szállott, és csak őt illeti meg a jog, hogy új férj választásával továbbadja az uralkodást. Választása semmiképpen nem esett Berengárra, aki bizonnyal a fiatal özvegy aggodalmára és gyengeségére számított. Adelheid fejedelmi magatartása azonban a végsőkig haragra ingerelte Berengárt. Elrabolta Adelheid királyi kincseit, személyes értékeit, sőt őt magát is elfogatta és borzalmas módon bántalmazta. Ütlegelve, megtaposva, lenyírt hajjal hurcolta Garda várába és szigorú őrizetben tartotta ott. Egyetlen szolgája és egy pap osztotta meg vele fogságát.

Adelheid barátai és hívei tehetetlenek voltak Berengárral szemben, de őt nem felejtették el. A reggiói püspök menedékhelyet ajánlott fel neki, ha sikerül Gardából megszöknie. Mások Nagy Ottó királyhoz fordultak és segítséget kértek tőle a hatalmas őrgróf ellen. A német fejedelemnek igen kapóra jött ez a hívás; tüstént fegyverkezett, és nagy hadsereggel átkelt az Alpokon. Berengár elmenekült, Ottó pedig 951 őszén harc nélkül bevonult Páviába. Eközben Adelheid hűséges alattvalóival együtt saját kezűleg vájt kijáratot a börtönből a szabadba, és kalandos úton Reggióba menekült. Ott érték el Ottó követei, hogy hódolattal megkérjék a kezét számára. Adelheid beleegyezett, és csakhamar másodszor is viharosan ünnepelték Páviában

mint királynét. Ottó Németországba való visszatérésekor is örömmel üdvözölték. A királyi család, élén a király anyjával, Szent Matilddal (lásd: 148. o.), de az egész nép is szívesen látta, hogy Ottó első feleségének, Edithának halála (946) után ismét királynét vitt a birodalomba. Bár csaknem húsz év korkülönbség választotta el egymástól a királyi hitveseket, igazi szeretet kötötte össze őket. Ottó minden nagyobb vállalkozásában ott volt Adelheid is. Így a 961—965 közti itáliai nagy hadjáratban is, amelynek tetőpontja a német királyi pár császárrá koronázása és felkenése volt Rómában. E hadjárat folyamán Adelheid régi ellenfelét, ivreai Berengárt véglegesen legyőzték, Németországba vitték fogságba, ahol nemsokára meghalt. Milyen elevenen éledhetett fel még egyszer Adelheidben egykori szégyenének emléke! Érzelmeiből semmit sem ismerünk. Tudjuk viszont, hogy ellensége lányait pártfogásába vette, rangjukhoz méltóan neveltette, végül udvarhölgyei közé fogadta őket.

A császársággal Ottóra új felelősség és új feladatok hárultak, mert Szent Római Birodalmát Isten országa földi megvalósulásának tekintették. Adelheid felismerte, hogy milyen szerep hárul reá. Szerényen távol maradt Ottó politikai döntéseitől, de mindannyiszor érvényesítette befolyását, amikor egyházi és kulturális feladatokról volt szó. Az ő közbenjárásának köszönhető több kolostor alapítása és bővítése. Ő volt az, aki felvette a kapcsolatot a burgundiai Cluny reformkolostorával, apátjait bevezette az udvarba, és így előkészítette a német szerzetesi élet későbbi megújulását. A többi fejedelmi asszonnyal együtt a császári udvarban megteremtette a magas műveltség légkörét. A művészetek és tudományok első nagy virágkora kezdődött Németországban.

Hosszú évekig tartó itáliai tartózkodása után 973-ban meghalt Ottó császár. Három fia közül már csak Ottó élt, s akkor tizennyolc éves volt. Átvette az uralkodást (II. Ottó, 973—983); az első időkben teljesen apja szellemében, anyja okos vezetése szerint járt el. Csakhamar érezhető lett azonban önállóságra való törekvése. Megerősítette ezt benne felesége, Theophanu († 991) görög hercegnő, akivel röviddel atyja halála előtt kötött házasságot, hogy a keleti és nyugati birodalom közti szövetséget megpecsételje. Ottó szívesebben engedett idegen országbeli hitvesének, s az egyre jobban érvényesítette befolyását. Adelheid elleni indulata találkozott néhány fejedelem helyeslésével, akiket bosszantott a császárné egyházias lelkülete, mindenekelőtt a kolostorok és templomok iránti bőkezűsége. Mielőtt nyílt összeütközésre került volna sor, Adelheid elhagyta az udvart és király testvéréhez ment Burgundiába.

A következő évek nagy szenvedést hoztak számára. Különösen súlyosan érintette fiának háborúja a francia királlyal, aki mint az itáliai Lothárral kötött házasságából való lányának, Emmának férje, veje volt. Amikor azután Ottó római hadjáratára fegyverkezett, elébe sietett Felső-Itáliába, és a clunyi apát közvetítésére Rómában megtörtént a kiengesztelődés. A császárné szívesen megbocsátott fiának, s az ismét kíséretébe fogadta őt. Káprázatos napokat élt át vele Rómában, ahol kinyilvánult Európa előtt a német császár uralkodó

helyzete; várt rá Capuában, amikor 982-ben a szaracénok elleni nagy vereségéből tért vissza. A következő évben Ottó Páviában Felső-Itália helytartónőjévé tette az anyját, miközben ő maga ismét Dél-Itáliába akart vonulni. Rómában azonban malária áldozata lett.

Halála nagy ínségbe taszította a birodalmat. Keleten és Északon ellenségek fenyegették a határokat, bent pedig heves küzdelem lángolt fel az uralkodás kérdése körül. A halott császár egy hároméves fiút hagyott hátra, akiért formálisan veszekedtek a birodalom nagyjai. Mindkét császárné, a kis király anyja és nagyanyja is Itáliában várta a küzdelem kimenetelét. Híveiknek Szent Willigis († 1011) mainzi érsek vezetésével sikerült megtartani számukra az uralkodást. Visszatértek hát Németországba. Mindkét asszony igazi uralkodónő volt, lényegében mégis annyira különbözők, hogy a közös kormányzást tartósan nem lehetett fenntartani. Ismét Adelheid, az idősebb és tapasztaltabb volt az, aki elhagyta az udvart. Itáliában átvette régi helytartói tisztét. A lombardok még mindig egykori királynéjukat tisztelték benne, és ezért Adelheidnek sikerült ezt a fontos országot megtartania a német birodalom iránti hűségében. 989-ben azonban Theophanu megjelent Itáliában, beleavatkozott Róma ügyeibe, az okiratait pedig, mint valami férfi „Imperator Theophanus"-ként írta alá. Büszkesége nem tudta elviselni, hogy Adelheid olyan nyugodtan és magától értetődően uralkodik. Mindinkább megnyirbálta jogait, és megkísérelte, hogy ki is szorítsa, de Adelheid teljes letételéről politikai okossága tarthatta vissza. 991-ben már olyan erősnek hitte magát, hogy kijelentette: „Ha még egy évig élek, Adelheid birodalma egy tenyérben el fog férni". Nem sokkal ezután azonban egy alsó-lotharingiai útja során hirtelen meghalt.

III. Ottó (983—1002) ekkor még túlságosan fiatal volt, és ezért Adelheid elhatározta, hogy utoljára még egyszer kezébe veszi a birodalom gyeplőjét. Régi hívei, mint Szent Willigis érsek, segítették. Azonban az ellenállás erősebben jelentkezett, mint valaha. Többnyire ifjak voltak azok, akik élükön a császári fiúval le akarták rázni az idős nő befolyását. Röviddel Ottó 995. évi nagykorúsítása után Adelheidnek el kellett hagynia az udvart, ezúttal véglegesen. Visszavonult Elzászba, az általa alapított selzi kolostorba. Ott sem tudott azonban teljesen a jámborság és a jócselekedetek gyakorlásával foglalkozni. Utoljára kellett közvetítőként és vigasztalóan beavatkozni, most ismét szülőföldjének, Burgundiának viszálykodásaiba.

Ilyképpen bezárult életének köre, de csak azért, hogy megnyíljon az új, nagyobb dicsőségre. A nagyobbra, a voltaképpenire való megnyílás volt minden bizonnyal Adelheid lelki magatartásának lényege. Sem a boldogság, sem a fájdalom nem szűkítette be soha a tekintetét, mindig éber volt az elkövetkezendők számára. Mégsem ismerte soha a jövőt kergetők nyugtalanságát, hanem a jövendő valamiképpen már mindig jelen volt benne. Életrajzírója, a clunyi Szent Odiló (lásd: 18. o.) bizonyára erre gondol, amikor azt mondja, hogy Adelheid birtokolta minden erények anyját, a diszkréciót, a megkülönböztetésnek, a világos látásnak azt az adományát, amely adott esetben bizonyossággal ismeri fel és fogja át a fontosabbat, a tökéletesebbet.

Ő, akit Odiló „minden császárnék közül a leginkább császárnőinek" nevez, sohasem felejtette el, hogy csak egy az Úr. Hogyan érinthette az akkor még fiatal apátot az a jelenet, amelyet átélt Adelheidtől való elbúcsúzása alkalmával: „Alázattal telten megragadta az ő (Odiló) durva öltönyét, amelyet hordott, szent szeméhez és bájos arcához szorította, megcsókolta, s alázatosan és halkan szólt hozzá: Fiam, gondoljon rám imádságában!"

Adelheidet Selzben temették el. Nem avatták szentté, de halála óta szent császárnéként tisztelik.

SZENT OLÜMPIÁSZ özvegy

Ünnepe: december 17.
* Konstantinápoly, 368.
† Nikomédia, 408.

Az ókorban számos pogány és keresztény nő viselte az Olümpiász nevet, mely az olimpiai versenyekre utal. A „stadionbeli futáson" azonban az az özvegy győzött, akinek Aranyszájú Szent János (lásd: A szentek élete, 516. o.) ezt írta száműzetéséből: „Elfeledtem a magányosságot és minden más szenvedést. Derűs és vidám vagyok, s büszke is a nagylelkűségedre és sokféle győzelmedre. Nem is csupán magadért, hanem ama nagy és népes városért is, amely számára bástya, kikötő és fal lettél. Tetteid pompás nyelven beszélnek. Szenvedéseidben mindkét nem nevelője lettél, és így ők is fáradság nélkül vetik le öltözéküket egy hasonló mérkőzésre, és férfias bátorsággal szállnak az arénába, s derűsen és vidáman vállalják magukra az ilyen versengés erőfeszítését."

Olümpiász a kelet-római császárváros, Bizánc egyik főnemesi nemzetségéből származott. Korán árvaságra jutott. Gyámja, Prokopiosz városi elöljáró átadta nevelésre egy rokonának, annak a Teodóziának, akinek a házába egy ideig bejáratos volt Nazianzi Szent Gergely (lásd: A szentek élete, 29. o.) és akinek Nagy Szent Vazul (lásd: A szentek élete, 25. o.) *A Szentlélekről* szóló írását ajánlotta.

Olümpiász, akinek szülei valószínűleg még pogányok voltak, így a keresztény hit és a keresztény szeretet légkörében nőtt fel. Tizennyolc évesen férjhez adták Nebridiosz városi elöljáróhoz. Gazdagság és nemesség, a szellem és a szív adománya volt a hozománya. Az esküvőre meghívták Nazianzi Szent Gergelyt is, de betegsége visszatartotta attól, hogy jelen legyen. Ünnepi költeményt küldött Olümpiásznak, s ezt némelyek a legrégibb „keresztény nő tüköré"-nek nevezik.

Szeretetének terve szerint azonban Isten már néhány hónap múlva elvette az ifjú hitvestől férjét. Olümpiász, hogy özvegyként szolgáljon az Úrnak, elutasította a második házasságot. Korai özvegysége azonban Teodóziosz császár fülébe jutott, és elhatározta, hogy férjhez adja egy rokonához, egy Hispaniából származó bizonyos Elpidiushoz. Olümpiász minden rábeszélésnek ellenállt: „Ha a Királyom — Krisztus — azt akarta volna, hogy közös életet éljek egy férfival — magyarázta a császárnak —, nem vette volna el tőlem az elsőt. Mivel azonban tudta, hogy nem vagyok alkalmas a házaséletre, levette rólam a nehéz igát, megszabadított a férfinak való alávetettségemtől, és szívemre a megtartóztatás szelíd igáját helyezte."

A császárt felbosszantotta ez a válasz. Megvonta tőle a nagykorúságot, vagyona kezelését pedig harmincéves koráig egy gyámra bízta. Ez azután,

Elpidius ösztökélésére, minden lehető zaklatást kieszelt, hogy Olümpiászt meghajlítsa a császár kívánsága előtt. Így megtagadta, hogy kapcsolatba kerülhessen püspökökkel, és megakadályozta abban, hogy az Isten házát látogathassa. Olümpiász azonban nemcsak állhatatos maradt; hálát adott Istennek, hogy megszabadította a földi javak gondjától. A császárnak ezt írta: „Nagylelkűséget tanúsítottál, uram, csekélységem iránt, amint méltó a királyhoz, és amint a püspökhöz illik. Levetted rólam ugyanis nehéz és nyomasztó terhemet, amely sok bajt okozott nekem. Még jobban járnál el, ha elosztanád a szegények és az Egyház között..." Amikor a császár a Maximus elleni hadjáratból visszatérve értesült Olümpiász lemondással teli életéről, visszaadta a teljhatalmát a vagyona fölött, Olümpiász pedig két kézzel osztotta az alamizsnát.

Az Egyház akkoriban imádsággal és kézrátétellel nőket diákonisszává szentelt anélkül, hogy e nők a diákonusokhoz hasonlóan tagjai lettek volna a hierarchiának. Az imádság és a szeretet szolgálatára avatták fel őket. Az Egyház szívesen bízta ezt a hivatalt özvegyekre, többnyire azonban csak akkor, ha már idősebbek voltak. Ezért rendkívüli esemény volt, amikor a konstantinápolyi Nektariosz († 397) püspök a csupán huszonöt éves Olümpiászra rátette a kezét, és a Szent Bölcsesség székesegyház diákonisszájává szentelte. Olümpiász a templom déli oldalánál kolostort emeltetett, s ott más, Istennek szentelt özvegyekkel és hajadonokkal együtt aszkézisben és imádságban élt. Életrajza közlése szerint senki: sem férfi, sem nő nem léphetett a kolostorba, csupán Aranyszájú Szent Jánost bocsátották be, aki rendszeresen oktatta őket.

Aranyszájú Szent János követte Nektarioszt Bizánc püspöki székén. A benne és Olümpiászban izzó krisztusi szeretet mély barátsággal fűzte őket össze. Az üldözésben mutatkozott meg azután, hogy milyen erős, igazi, szent és egyben milyen emberien szívélyes és meleg volt ez a barátság.

Eudókia császárnénak, Arkadiosz császár nejének áskálódásai oda vezettek, hogy Aranyszájú Szent Jánost száműzetésbe küldték. Amikor utoljára ment a székesegyházába, „hogy a templom angyalának istenhozzádot" mondjon, Olümpiász társnőivel együtt a keresztelőkápolnában várta. Ezekkel a szavakkal vett búcsút tőlük: „Gyertek, lányaim és halljátok! A pályafutásomat befejeztem; valószínűleg nem látjátok többé az arcomat. Egyet azonban kérek tőletek! Egyikőtök se hagyja el megszokott szeretetszolgálatát! Ha másvalakit rendelnek majd a helyemre, úgy hajoljatok meg előtte, mint János előtt! Az Egyház ugyanis nem lehet püspök nélkül. Így majd irgalmat találtok. Gondoljatok rám az imáitokban!"

Mialatt Aranyszájú Szent János őrizet alatt átkelt a Boszporuszon, a templomban — nem tisztázott módon — tűz ütött ki, és a székesegyház elhamvadt. Az elűzött pátriárka híveit vádolták a gyújtogatással, és le is tartóztatták őket. Olümpiászt is bíróság elé állították. Rettenthetetlenül állt Optatus prefektus előtt, aki a szeme elé tartotta a kínzóeszközöket. Így védekezett: „Mostanáig arra fordítottam nagy vagyonomat, hogy az Úrnak templomokat építsek, és fel is díszítsem. Ettől a templomok nem szoktak leégni!"

A kihallgatás során Optatus arra akarta késztetni Olümpiászt, hogy ismerje el az új, törvénytelen püspököt, Arszakioszt. Ő azonban megtagadta; erre Nikomédiába száműzték.

A száműzetés sorsa súlyosan nehezedett Olümpiászra. Ő, aki ujjongó hálával mondott le vagyonáról és önmagáról is, most „a szomorúság zsarnokságába" esett. Nélkülözte püspök barátjának jelenlétét és szavát; tudta, hogy a konstantinápolyi kolostor bajban van. Betegség látogatta meg. Ami azonban mindenekelőtt elszomorította, az az Egyházban lévő elkeseredett viszálykodás volt. Azok a püspökök, akikre mindaddig tisztelettel nézett föl, meghasonlottak, és éppen az ő soraikból törtek némelyek Aranyszájú Szent János életére.

A száműzött János püspök vigasztalni akarta őt, és ki akarta ragadni szomorúságából. Levelei tele vannak emberi szívélyességgel és gyöngéd érzülettel. Nyugalomban és örömben szerette volna tudni; arra hívja fel, hogy vele együtt adjon hálát az Úrnak mindenért: „Dicsőség Istennek mindenben! Amen." Úgy látszik azonban, hogy az az öröm, amellyel Olümpiász régebben minden szenvedést elviselt, soha többé nem lesz a sajátja. Haláláig részesült az Úrnak az emberiség bűnei miatti szomorúságában. Olümpiász alig egy évvel élte túl püspök barátját. Száműzetése helyén halt meg Istennek szentelt szüzek körében.

BOLDOG V. ORBÁN pápa

Ünnepe: december 19.
* Grisac, 1310 körül.
† Avignon, 1370. december 19.

Grimoardi Vilmos — így hívták V. Orbánt pápává választása előtt — a délfranciaországi Grisac várában született. Nemesi szülei szerető szigorúsággal egyszerű életre nevelték. A fényűzés és a pompa korában, környezete látható bosszúságára egész élete folyamán hű maradt egyszerű életviteléhez.

Vilmos belépett a chiraci bencés kolostorba. Csakhamar felfedezték tehetségét s elküldték Toulouse, Montpellier, Avignon és Párizs egyetemére. Mintegy harminckét évesen elnyerte a doktori fokozatot, majd több egyetemen tanított kánonjogot. Elöljárói végül megbízták, hogy alkotó erejét állítsa az egyházkormányzat szolgálatába. Clermont és Uzès általános helynöke volt. 1352-től az auxerre-i Szent Germain, 1361-től pedig a marseille-i Szent Viktor kolostor apátja volt.

A pápák — különösen VI. Ince (1352—1362) — többször bíztak rá különleges feladatokat Itáliában. Egy ilyen útja alkalmával éppen Nápolyban tartózkodott, amikor, 1362. szeptember 28-án az a meglepetés érte, hogy megválasztották az Egyház legfőbb pásztorává. V. Orbán néven november 6-án szentelték püspökké és koronázták meg Avignonban. Koronázása nem a szokásos pompás külsőségek között ment végbe. Alázatos egyszerűségében megőrizte szerzetesi ruháját és életét is.

Az Egyház legfőbb pásztorai mintegy hetven éven át (1305-től, illetve 1309-től 1376-ig) az Örök Várostól és az apostolok sírjaitól távol, Avignonban éltek. Többek között a pápák pénzügyi gazdálkodása a „babiloni száműzetésben" (a pápai udvarhoz elengedhetetlenül hozzátartozott a költséges pompakedvelés) nemcsak az egyszerű embereket keserítette el, hanem a püspököket és más papi méltóságok viselőit is. Elidegenítette továbbá a francia királynak az avignoni pápákra nehezedő keze az Egyház fejét más országok híveitől, és jelentősen meglazította kölcsönös kapcsolatukat. A francia udvar mértéktelenné vált követeléseiben és befolyásában.

V. Orbán jelentősen és előnyére eltért az avignoni pápák megszokott képétől. Alig lépett hivatalba, célratörő energiával avatkozott be az Egyházban tapasztalható visszaélések ellen, különösen a papi hivatalok és méltóságok harácsolása, s egyes személyeknek ezzel kapcsolatos jövedelmei ellen. Reformtörekvéseit választékos dicséretekkel magasztalta Petrarca (1304—1374), a költő és humanista.

Az új, egész életmódjában szent életű pápa felé csakhamar őszinte jóakarattal fordultak a hívők; a pápa ugyanis kikelt a pápai hivatalok megvesztegethetősége ellen, és utasította hatóságait, hogy a kérelmező szemé-

lyére való tekintet nélkül dolgozzák fel a benyújtott folyamodványokat. A jótékonyság és a személyes jámborság magától értetődő volt számára. Különösen a tudomány művelésének szentelte magát. A pápai könyvtárt a könyvek leltározásával rendezte és áttekinthetővé tette. Az egyetemek hamarosan tapasztalták élénk érdeklődését és hathatós segítségét; Párizs, Avignon, Toulouse, Bologna és Montpellier egyaránt. 1365-ben megerősítette a bécsi egyetem alapítását. Számos rászoruló tanulónak nyújtott ösztöndíjat és mindenféle más módon is segítette őket. Főpapságának legjelentősebb tette az az elhatározás volt, hogy visszatér Rómába. Az ezzel járó nehézségek nem voltak csekélyek. Nem lehetett azt mondani, hogy az Örök Város és politikai viszonyai hívogatóan hatottak volna, bár egy római küldöttség sürgetően hívta. Róma egy hatalmas rommező elszomorító képét nyújtotta. Főtemplomai: a Lateráni bazilika és a Szent Péter templom, valamint a pápai paloták félig romokban hevertek. Forradalmi nyugtalanság rendítette meg a lakosságot, és így nem volt várható valami kellemes ott-tartózkodás. Az Egyházi Államot Albornoz bíboros* erélyes fellépése mentette meg a felbomlástól.

Bátorító szavakban sem volt azonban hiány. Petrarca megragadó levelet írt az „özvegy Róma" nevében. Svéd Szent Brigitta (lásd: A szentek élete, 365. o.), aki 1350-től Rómában élt, nem fáradt bele, hogy visszahívja a pápát Rómába. IV. Károly császár (1355—1378) személyesen járt el Avignonban, hogy a pápát visszatérésre késztesse.

1367. április 30-án V. Orbán kíséretével együtt elhagyta Avignont, Marseille-ben hajóra szállt, és Genován át Corneto kikötőjébe utazott, ott várta Albornoz bíboros június 3-án. Lelkes ujjongás fogadta a szentatyát. Boldog Colombini János (1300 körül—1367) a jezuáták alapítója, övéivel együtt szintén elébe vonult Cornetóig. A nyár folyamán V. Orbán Viterbo várában maradt; abban a városban, amely már szeptemberben felkeléssel fenyegette a pápát.

Október 16-án megtörtént az ünnepélyes bevonulás Rómába. V. Orbán beköltözött a nyomorúságosan helyreállított Vatikánba.

IV. Károly császár még ebben a hónapban az Örök Városba érkezett és a pápa császárnévá koronázta IV. Károly hitvesét, Erzsébetet. A császár nem avatkozott bele hatékonyan a zűrzavaros római állapotokba, és dicstelenül indult haza, a pápa pedig elégedetlenül maradt vissza Rómában. V. Orbán mellől hiányzott az augusztus 22-én elhunyt Albornoz bíboros rendező zsenije, pedig most különösen szüksége lett volna rá, hogy le tudja győzni a nehézségeket. Nem talált hasonló képességű segítőt.

* *Albornoz*, Aegidius Alvarez (Cuenca, 1300 körül—Viterbo 1367): a spanyol királyi család sarja. 1337-ben Toledo érseke lett, de Péter királlyal támadt viszálya miatt 1350-ben Avignonba menekült. Bíboros lett és VI. Ince, majd V. Orbán küldötteként — mivel kiváló katona és diplomata is volt — rendet teremtett egy kis időre Itáliában. Az Egyházi Állam 2. alapítójának is nevezik, mert törvénykönyve 1816-ig érvényben maradt.

A császár túl nagy csalódást okozott a pápának, Perugia fellázadt, az Egyházi Államban zsoldos bandák garázdálkodtak, Bernabò Visconti, aki Milánóban békét ígért, nem akart kitartani a megállapodás mellett.

A szentatya a szülőföldjére vágyott; döntően hatott rá az Anglia és Franciaország közt újból kitört szerencsétlen háború, amelyet meg akart akadályozni. Szent Brigitta és Petrarca keserű szavai közepette a pápa 1370. szeptember 5-én hajóra szállt Cornetóban és újra Avignonba ment, de december 19-én, három hónappal később meghalt. Utóda, XI. Gergely Sziénai Szent Katalin (lásd: A szentek élete, 180. o.) biztatására és támogatásával 1378-ban költözött vissza Rómába.

Külsőleg tekintve V. Orbán nem ért el sikert. Tiszta jelleme mindig jót akart, és elsősorban az a kívánsága indította az Avignonba való visszatérésére, hogy békét teremtsen Anglia és Franciaország között.

IX. Pius 1870. március 10-én boldognak jelentette ki, és ezzel megerősítette azt a tiszteletet, amely a halála után hamarosan az osztályrésze lett.

CABRINI SZENT FRANCISKA apáca, alapítónő

Ünnepe: december 22.
* Sant'Angelo Lodigiano,
1850. július 15.
† Chicago, 1917. december 22.

A polgárháború után az Egyesült Államok számos nemzet fiainak otthonává vált. A nem angolul beszélők bevándorlása már az Atlanti-tengerpart gyarmatosításának idejében megkezdődött, a bevándorlók azonban többségükben Észak-Európából érkeztek. 1880-tól elsősorban a dél- és középeurópaiak áramlottak be. Ez a helyzet az USA katolikus egyházára is súlyos feladatokat rótt. Mivel ezek az új bevándorlók rendszerint csak alig, vagy egyáltalán nem tudtak angolul, saját anyanyelvükön kellett őket oktatni és gondozni. Az angolul beszélő többség nem törődve azzal, hogy legnagyobb részük hihetetlenül szegény, megvetette és kizsákmányolta őket.

A bevándorlók között talán az olaszok sorsa volt a legrosszabb. A németekkel szemben például szervezetlen csoportokban telepedtek le. Olasz papok és szerzetesek nem kísérték őket. Azért mentek Amerikába, hogy kiszabaduljanak abból a szegénységből és zűrzavarból, amelyben otthon Szicíliában, Nápolyban vagy Calabriában éltek; a nagyvárosok nyomornegyedeiben telepedtek le, ahol csak a legalacsonyabb rendű és a legrosszabbul fizetett munkákhoz juthattak hozzá. Soknak közülük nem is volt szándékában, hogy örökre ott maradjon. Nem akartak mást, csupán egy pár dollárt keresni, hogy kifizethessék adósságaikat, régi hazájukban egy darabka földet vásárolhassanak, és oda húzódhassanak vissza. Elég gyakran azonban még ebben a reménységükben is keservesen csalódtak.

Úgy tűnt, hogy még az Egyház is elhagyta őket. A püspökök jórészt ír születésűek voltak, és azon fáradoztak, hogy bebizonyítsák: a katolikusok is lehetnek jó, angol nyelvű amerikaiak; ezért ezek az újonnan érkezett idegenek kínosan érintették őket.

Hogy ebben a súlyos helyzetben segítséget nyújtson, 1889-ben Francesca Cabrini olasz nővérek egy kis csoportjával New York Citybe érkezett. XIII. Leó pápa (1878—1903) küldte őket.

Franciska egy tehetős lombard parasztcsalád leánya volt. Apját, Agostinót a faluban csak „nagy keresztény"-nek hívták. Tizenkét idősebb testvére közül csak néhányan maradtak életben, s őt magát is, mert koraszülött volt, mindjárt a születése után megkeresztelték. A család légköre mély keresztény áhítattal és felebaráti szeretettel átitatott volt.

Franciska kisgyermekkora óta arról álmodott, hogy távoli országok hithirdetője lesz. Ez a kívánság nem puszta kalandvágyból fakadt. Eredetileg Kínába kívánkozott, mivel azonban nem mehetett a Távol-Keletre, hosszú

ideig úgy látszott, hogy egyáltalán nincs is szerzetesi hivatása. Ebben az időben Olaszországban még nem volt női missziós kongregáció. Gyenge egészsége miatt a meglevő szerzetek kétszer is elutasították felvételi kérelmét. Tanulni kezdett, és megszerezte a néptanítói oklevelet. Úgy látszott, hogy tanítónő lesz egy faluban, amikor egyszer csak teljesen szokatlan módon mégis megbizonyosodott hivatásáról.

Antonia Tondini asszony és Teresa Galza 1857-ben Lodi egyházmegyéjének támogatásával Codogno városkában lányárvaházat nyitott. A két nő azonban alkalmatlannak bizonyult az árvaház vezetésére: elhanyagolták feladataikat és szüntelenül perlekedtek. A püspök, hogy felelősségük tudatára ébressze őket, megengedte, hogy fogadalmat tegyenek és szerzetesruhát öltsenek. Mivel magatartásukon nem változtattak és csak szégyent hoztak a szerzetes névre, Gelmini püspök és monsignore Serrati, a ház lelki vezetője 1874-ben Francesca Cabrinihez fordult, hogy teremtsen rendet a zűrzavarban. Ő, mivel értett hozzá, hogy megnyerje az árva gyermekek szeretetét és ragaszkodását, csakhamar olyan sikert ért el ápolásuk és nevelésük terén, hogy heten közülük később hozzá hasonlóan szerzetesi fogadalmat tettek. Miután mindkét „alapítót" eltanácsolták a *„Gondviselés házából"* — amint az intézetet nevezték —, csakhamar Cabrini anya lett a kicsi, de virágzó közösség feje. Konventet létesített Codognóban, és miután több társnőt talált a szomszédos falvakban, Milánóban megnyitott egy másik házat, ahol otthont rendezett be a tanítónő-növendékek számára.

Cabrini anyában az egészséges emberi értelem született zsenialitással és vállalkozó kedvvel párosult; ez tette lehetővé, hogy a meggondolatlanul alapított és rosszul vezetett „Gondviselés házát" új kongregációvá alakítsa. Nem feledkezett meg missziós hivatásáról sem; felismerte, hogy az intézet csupán provinciális jellegű marad, ha nem sikerül házat alapítania Rómában. 1887-ben jelent meg az Örök Városban mindenféle ajánlás vagy kapcsolat és anyagi eszközök nélkül. Állhatatossága és céltudatossága végül megnyerte ügyének Róma bíboros vikáriusának, Lucio Maria Parocchinak a támogatását, aki azzal a feladattal bízta meg, hogy ne csak egy házat alapítson a városban, hanem kettőt: egy „szabad iskolát" és egy óvodát.

Amikor a *Jézus Szent Szíve missziós nővérek* szabályzatát 1901-ben bemutatták XIII. Leó pápának, fellelkesült rajta, és azonnal meg is erősítette a kongregációt. Magánkihallgatása alkalmával azt tanácsolta Cabrini anyának, hogy inkább Amerikába menjen, mint Kínába. Abban az időben a piacenzai Giovanni Battista Scalabrini (1839—1905) püspök már hozzáfogott, hogy olasz papokat küldjön az USA-ba; a pápa figyelmét az olasz bevándorlók nyomorúságos helyzetére és a segítség halaszthatatlan voltára irányította. Scalabrini püspök korábban megkísérelte, hogy megnyerje Franciskát munkatársának. De Franciska csak a pápa ösztönzése után mutatott érdeklődést az iránt, ami később életének fő műve lett.

Már harminckilenc éves volt, amikor Corrigan érsek meghívására megérkezett New Yorkba. Meg kellett állapítania, hogy az érsek nem számított gyors megjelenésére, és hogy az árvaház megalapítására irányuló terve

egyáltalában nem találkozott annak egyetértésével és jóakaratával. Cesnola grófnő, a *Metropolitan Museum of Art* igazgatójának felesége már szerzett egy házat a vállalkozás számára New York egyik előkelő negyedében, az érsek azonban attól félt, hogy a szomszédok ellenvetést tesznek majd amiatt, hogy a közelükben árvaház létesüljön rongyos olasz gyerekek számára. Afelől is aggályai voltak, hogy vajon tudja-e biztosítani az árvaház fenntartásához a szükséges pénzt. Cabrini anyának azonban végül sikerült elnyernie beleegyezését egy kísérlethez. Azzal, hogy állandóan kért Krisztus szegényei számára, társnői segítségével sikerre tudta vinni az árvaház tervét. Cabrini anya most már el tudta helyezni az árvaházat New York peremkerületében.

1892-ben pedig megalapította a Kolumbus kórházat. Valamennyi kórház, amelyet később más helyeken alapított, ugyanezt a nevet viselte.

1909-ben Cabrini anya megkapta az USA állampolgárságát. Bár fő érdeklődése az Egyesült Államokban élő olaszokra irányult, munkáját nem korlátozta csak az ő támogatásukra, hanem új alapításokat hozott létre Közép- és Dél-Amerikában, Franciaországban, Spanyolországban és Angliában is. Néhányat közülük elsősorban azzal a céllal nyitott meg, hogy utánpótlásról gondoskodjon amerikai alapításai számára. Kongregációjának fő működési területe volt az USA-ban New York, New Orleans, Chicago, Denver, Seattle és Los Angeles. A Szent Szív hithirdetőinek fő tevékenysége iskolák, árvaházak és kórházak megnyitásából állt; sok nővért állítottak a szegénygondozás munkájába is. A coloradói Denver körüli bányavidéken gyakran a bányákba is leszálltak, hogy meglátogassák és tanáccsal lássák el az ott dolgozó olaszokat. Gyakran lehetett velük találkozni a Sing-Singben, New York nagy fogházában is, ahol a halálraítélteket vigasztalták.

Élete folyamán Cabrini anya hatvanhét házat alapított, és amikor 1917. december 22-én Chicagóban meghalt, konventjeiben 1500 volt a nővérek száma, 5000-nél több árva gyermek állt a nővérek oltalma alatt, és több mint 100 000 beteget kezeltek kórházaiban. Halála után Svájcra és Ausztráliára is kiterjesztették a kongregáció hatáskörét. 1964-ben a nővérek száma 3500 volt. Cabrini anyát 1938-ban boldoggá, 1946. július 7-én szentté avatták. Ő volt az első nő az USA-ban, akinek ez a megtiszteltetés osztályrészül jutott.

SZENT FABIOLA özvegy

Ünnepe: december 27.
† Róma, 400.

Már a neve is elárulja, hogy a Fabiusok régi római patrícius-nemzetségéből származott. Egyik őse volt Quintus Fabius Maximus, a Hannibal elleni harc híres hadvezére, aki Vergilius szerint: „... egyedül tartotta meg számunkra az államot meggondolt késlekedésével".

Szent Jeromos (lásd: A szentek élete, 552. o.) egy Oceanushoz intézett levelében írta le a szent életét. Gyermekkoráról semmit sem közöl. Életének döntő eseményével, egy előkelő rómaival kötött házasságával kezdi történetét. Férje olyannyira bűnös szenvedélyű lehetett, „hogy még egy szajha sem" tudta volna vele elviselni a közös életet. Fabiola ezért a polgári jog szerint elvált tőle. Fiatal volt, szíve szeretetre vágyott; s amikor alkalom kínálkozott rá, a keresztény törvények ellenére még férje életében másodszor is házasságot kötött. Még nem tudta, hogy másvalaki, teljesen más választotta ki magának, és bár még nem kereste őt, az már meg is találta. Össze is törte földi szeretetét, amikor második férjét a halál által vette el tőle.

Fabiola mélyen megrendült. Magába szállt, vezeklőruhát öltött, és „egész Róma szeme láttára" felvétette magát a Lateráni bazilika vezeklőinek seregébe. „Kibontott hajjal, sápadt arccal és ékszer nélküli kezekkel alázkodott meg. Az Úr templomába nem lépett be, hanem mint Mária, Mózes nővére elkülönülten, a táboron kívül tartózkodott, míg az őt kizáró pap vissza nem hívta."

Az egész böjti időszakban a közösség előtt vezekelt Fabiola, akinek szívében felébredt az Úr iránti „szenvedély" és megtérésében részt vett a közösség. „A püspök, a papok és az egész nép vele együtt sírt", a szent töredelem adományával megáldva, valamennyien *egy* szájjal és *egy* szívvel vallották bűnösnek magukat, s *egy* emberként keltek új életre az Úr vérében. Az egyházi közösségbe való újrafelvétele után Fabiola kizárólag Istenhez tartozott. Eladta kiterjedt birtokait, kórházakat épített, támogatta a papokat, szerzeteseket és szüzeket. De nemcsak a pénzével jótékonykodott, hanem önmagát is odaadta. Saját kezével osztotta ki az ételt, és szíve jóságával sok nyomorúságon enyhített. Leprásokat vitt a kórházba, és bekötözte gennyes sebeiket. Róma túlságosan szűk lett számára. „Végigjárta a szigeteket, az egész Tirrén-tengert, a volszkuszok vidékét (Latium és Campania), az erősen tagolt tengerpartok rejtett öbleit", ahol szerzetesek telepei voltak, „és mindenütt saját kezével vagy jámbor és megbízható férfiak által osztotta szét gazdag adományait".

Egy napon hirtelen jeruzsálemi zarándoklatra határozta el magát. Akkoriban az Úr születésének helyén, Betlehemben élt Szent Jeromos Istennek

szentelt nők tanítójaként, akik közül néhányan (lásd: Szent Paula, 68. o. és Szent Eusztochium, 516. o.) — mint ő maga is — Rómából származtak. Fabiola rövid időre igénybe vette vendégszeretetüket, és teljes buzgósággal szentelte magát az „istenes könyveknek". Nem értelemből fakadó tudásvágy hajtotta; Isten igéjének kenyerére éhezett, és arra sürgette Jeromost, hogy részeltesse benne. Hozzáfogott, „hogy kikérdezzen", közli a szent tanító Fabiola nekrológjában; „mintha még azt is tudnom kellene, amit nem tudok". Sőt még Jeromos ígéretét is vette, hogy írásban tárja fel számára az ószövetségi események mélységes misztériumait, Izrael pusztai táborhelyeinek krisztológiai értelmét. Fabiola mégsem csatlakozott az Istennek szentelt nők köréhez. Ez az életforma valószínűleg nem felelt meg neki, aki „teljesen úton levő", egészen zarándok volt. Amikor híre kelt, hogy a hunok Jeruzsálem ellen vonulnak, visszatért Rómába, és folytatta apostoli életét.

Vágya arra irányult, hogy teljes szegénységben éljen. „Nem arra vágyódott már, hogy ő adjon alamizsnát másoknak, hanem hogy Krisztusért ő maga fogadjon el adományokat." Hogy megszabaduljon a birtoklás „nagy terhétől", megmaradt vagyonát azoknak a szerzeteseknek ajándékozta, akik meghívására érkeztek mindenfelől. Ez röviddel halála előtt történt. Kívánsága szerint Fabiola minden földi tehertől mentesen hunyt el, s „a keresztények magasztalták, a pogányok csodálták, a szegények pedig meggyászolták". Sírbatételére az egész városból összegyűlt a nép. „Zsoltárok hangzottak fel, s a templom aranyozott mennyezetén visszhangzott az alleluja. Itt fiatalok kórusa, amott őszeké, s dicsőítették e nő tetteit", így írja le Jeromos — Vergilius Aeneiséből vett szavakkal — Fabiola ünnepélyes temetését. Az egész valami győzelmi ünnephez hasonlított. Az emberek ujjongással teltek el annak a nőnek üdvösségén, „akinek hazatérésén még a menny angyalai is örvendeztek".

Jeromos a Római levélből vett szavakkal zárja nekrológját: „Amikor elhatalmasodott a bűn, túláradt a kegyelem", és hozzáfűz még az Úrnak Lukácsnál található szavaiból is egy részletet: „Sok bűne bocsánatot nyer annak, aki nagyon szeret".

LABOURÉ SZENT KATALIN apáca

Ünnepe: december 31.
a rendben: november 28.
° Fain-les-Moutiers,
1806. május 2.
† Párizs, 1876. december 31.

Catherine Labouré jámbor parasztházaspár tizenegy gyermeke közül kilencedikként született a burgundiai Fain-les-Moutiers-ben 1806. május 2-án. Amikor anyja korai halála után nővére belépett az Irgalmas nővérekhez, Katalin a húgával együtt kiválóan ellátta a háztartás vezetését. Élete munka, imádság (szabad idejét a templomban töltötte) és vezeklés (pénteken és szombaton böjtölt) volt. Apja azt az álláspontot képviselte, hogy egy lánya elég a kolostorban, és Katalinnak, kedvelt leányának kérését, hogy beléphessen a rendbe, több évig megtagadta. A leány körülbelül tizennyolc éves korában azt álmodta, hogy egy markáns arcvonású ősz pap szentmisét mutat be. Erős késztetést érzett, hogy odamenjen hozzá, mégis ijedten a helyén maradt, amikor a mise után intésével hívta. Azt álmodta továbbá, hogy meglátogat egy beteget. A betegágynál ismét találkozott ezzel a pappal, és egy hang így szólt hozzá: „Leányom, jó dolog ápolni a betegeket. Most menekülsz előlem, egy napon azonban boldog leszel majd, ha hozzám jöhetsz. A jó Istennek terve van veled. Ne felejtsd ezt el!" Amikor néhány évvel később az Irgalmas nővérek egy társalgójában meglátta alapítójuk, Páli Szent Vince (lásd: A szentek élete, 542. o.) képét, felkiáltott: „Ez az a pap, akit álmomban láttam!"

Végre 1830 áprilisában novícia lett az Irgalmas nővéreknél Párizsban. Ebben az időben gyakran voltak látomásai a szentségi Üdvözítőről. Ez azt a kívánságot támasztotta benne, hogy láthassa egyszer a Szűzanyát is. Ez a vágya elsőként 1830. július 19-ének éjjelén teljesedett. „Ekkor érkezett el életem legboldogabb pillanata. Lehetetlen lenne leírnom, amit tapasztaltam. Elmondta nekem, hogyan viselkedjem a gyóntatóatyámmal, és sok mindent rám bízott, amiről nem kell beszélnem, és hogy hogyan viseljem a rám váró szenvedéseket, miközben bal kezével az oltárra mutatott, amely előtt le kell térdelnem, és ahol ki kell öntenem a szívemet; ott megtalálok minden vigasztalást. »A jó Isten küldetéssel akar megbízni téged.«"

Gyóntatóatyjával, akire később a társulat vezetését bízták, közölnie kellett: tegyen meg minden lehetőt, hogy egyes elharapózott visszaélések megszűnjenek, késztessen a regulához való hűségre, különösen ami az olvasmányokat, az idő kihasználását és a látogatásokat illeti. Ha aztán megint hűségesen megtartják majd a regulát, s egy másik társulat akar hozzájuk csatlakozni, bele kell egyezniök az egyesülésbe. — Egy püspöknek aggodalom nélkül

nyújtsanak menedéket a Szent Lázárban, a lazaristák anyaházában, Szent Vince másik alapításában.

Elképzelhetjük, hogy micsoda önlegyőzésbe került egy vidéki novíciának, hogy ilyenféle megbízásokat adjon át a gyóntatóatyjának, és milyen kételkedéssel fogadhatta azokat a fiatal, harmincéves lazarista atya, másrészt pedig mennyire meg lehetett lepve, amikor 27-én kitört a júliusi forradalom, és a Szent Lázár kolostor kapujánál meglátta a menedéket kérő Frayssinous püspököt, X. Károly kultuszminiszterét.

1830. november 27-én Katalin a közös elmélkedés alkalmával látta a Szűzanyát. Egy félgömbön állt, lába alatt eltaposott kígyó tekergőzött. Kezében gömböt tartott, rajta arany kereszt állott, kezének ujjait gyűrűk díszítették, amelybe különböző nagyságú drágakövek voltak illesztve, és csodás fény sugárzott ki belőlük. A látnoknő a bensejében hangot hallott: „Ez a gömb, amelyet látsz, nemcsak az egész világot ábrázolja, hanem Franciaországot és minden embert is külön-külön." A kövekből előtörő sugarakról pedig megjegyezte: „Azoknak a kegyelmeknek a jelképei ezek, amelyeket kiárasztok mindenkire, aki csak kéri tőlem." Azt is megértette azonban, hogy egyes sötét drágakövek, amelyek nem sugároztak ki fényt, azokat a kegyelmeket jelképezték, amelyeket senki sem kért.

Ezután hirtelen megváltozott a látomás. A Boldogságos Szűz már nem tartotta a földgömböt, hanem leeresztett fénysugarakat árasztva, karjai irgalommal telve tárultak a föld felé. Alakja körül ovális keretben arany betűkkel formálódtak ki ezek a szavak: Ó, bűn nélkül fogantatott Szűz Mária, könyörögj érettünk, kik hozzád menekszünk! Szívében pedig megkapta a megbízatását: „Veress érmét erre a mintára! Aki hordja, nagy kegyelmeket nyer, különösen ha a nyakán viseli. Elárasztja a kegyelem azokat, akik bizalommal hordják az érmet." A nővér azután azt is látta, hogy milyen legyen az érem másik oldala: Mária nevének kereszttel koronázott monogramja, alatta Jézusnak töviskoronával körülvett Szíve és Mária tőrrel átdöfött Szíve; a képet tizenkét csillag vette körül. E látomásai többször ismétlődtek, gyóntatóatyja azonban elutasítóan viselkedett, és csak 1832-ben beszélt a megbízatásról Párizs érsekével. Ez nem tett ellenvetéseket, és 1832. június 30-án kibocsátották az első 2000 érmet. Egy érmet magával vitt az érsek, amikor a halálosan beteg szakadárnál, a Napóleon által mecheleni érsekké emelt msgr. de Pradtnál — aki csípős tollával sokat írt az Egyház ellen — megkísérelte, hogy kibékítse Istennel és az Egyházzal. Az érsek először nem ért el semmit, a betegtől az ajtó felé indult, de sietve visszahívták. Teljes fordulat történt: a haldokló megsiratta tévedéseit, és igazán épületes halállal halt meg. Ez a csodás megtérés Párizs érsekét megerősítette a jelenések valódiságában; ez volt az első eset, amelyet oly sok követett, a nép pedig az érmet mindjárt csodásnak nevezte. Az éremről 1834 áprilisában megjelent első írás címében is már a „csodás érem" néven nevezik. Az érem csakhamar elterjedt egész Európában. Tény, hogy diadalútja révén a katolikusokban tudatossá vált Mária szeplőtelen fogantatásának a titka, és hogy nagy örömmel fogadták, amikor azt 1854-ben dogmaként hirdette ki IX. Pius pápa.

Katalin a noviciátusától a haláláig negyvenhat éven át élt irgalmas nővérként Párizsban az öregek otthonában; először a konyhában foglalkoztatták, majd az öregek és betegek ápolásában, végül pedig a kapunál. Egyik tökéletes képviselője volt annak a sok irgalmas nővérnek, akik nem ismernek mást, csak a betegekkel, öregekkel, gyermekekkel végzendő feladataikat, és ezeket a feladatokat egészen csendben, szerényen, alázatosan, szeretettel teljesítik, a szívüket pedig emészti Isten szeretete. Amikor egyszer imádságának módja iránt érdeklődtek, ezt válaszolta: „Imádkozni nem nehéz. Amikor a kápolnába megyek, letérdelek a jó Isten előtt, és így szólok Hozzá: »Uram, itt vagyok. Add, amit akarsz!« Ha ad nekem valamit, vidám vagyok, és megköszönöm neki. Ha semmit sem ad, azt is megköszönöm, mert tudom, hogy semmi mást nem érdemlek. Utána pedig elmondok Neki mindent, ami az eszembe jut, elbeszélem szenvedéseimet és örömeimet, és hallgatom Őt. Ha ti is hallgatjátok, hozzátok is szól majd. A jó Istennél ugyanis beszélni kell és hallgatni kell Őt. Mindig szól, ha egyszerűen és szerényen átadjuk Neki magunkat." Fiatalabb rendtestvéreinek ezt tanácsolta: „Ha bánatod van, menj a szentségház elé, és mondj el mindent a jó Istennek! Ő senkinek sem adja tovább, és megadja az erőt elviseléséhez." — Az otthon egy öregje, aki meghasonlott Istennel, a világgal és önmagával, minden alkalmat felhasznált arra, hogy a nővéren töltse ki a mérgét, és bosszantsa őt. Egy másikuk egy ilyen alkalommal vigasztalni akarta, és így szólt hozzá: „Nővér, ez a fickó itt... micsoda közönséges lélek!" „Hát akkor — válaszolta — imádkozzék érte!" Vagy pedig ilyen esetekben ezt mondta: „Ezt a jó Istenért" vagy: „Istent kell keresnünk mindenben."

1876. december 31-én halt meg. Teste épen maradt, és az Irgalmas nővérek párizsi templomában nyugszik. 1933-ban boldoggá, 1947. július 27-én pedig szentté avatták.

IFJABB SZENT MELÁNIA özvegy

Ünnepe: december 31.
° Róma, 383.
† Jeruzsálem, 439. december 31.

Valéria Melánia egy régi római nemesi nemzetségből, a Valeriusoktól származott. Nagy vagyonnal rendelkeztek, és Róma közepén, a Caeliuson volt egy nagyszerű palotája. Apja, Valerius Publicola szenátor az idősebb Szent Melánia fia volt, aki fiatal özvegyként (372-ben) elhagyta Rómát, hogy meglátogassa az egyiptomi és palesztinai szerzeteseket és huszonhét évig maradt a Szentföldön. Az ifjabb Melánia anyja, Albina a Ceioniak családjából való volt. Albinus, Melánia nagyapja még magas pogány papi hivatalt töltött be. Melánia életéről viszonylag jól tájékozottak vagyunk annak a leírásnak az alapján, amelyet nem sokkal halála után készített papi kísérője, Gerontius († 485).

Már ifjú éveiben arra vágyott, hogy házasság nélkül élje le életét. A 4. század második felében a római nemesi családokban, amelyek részben már áttértek a keresztény hitre, egy aszketikus mozgalom keletkezett, s ezt különösen Szent Jeromos (lásd: A szentek élete, 552. o.) táplálta lelkileg. Ez a mozgalom erős ellenállásra talált a nemesi családok pogány hozzátartozói körében, sőt gyakran még a keresztény családtagok is rossz szemmel nézték. Egész sor főnemesi hölgy csatlakozott ehhez az irányzathoz, pl. az idősebb Szent Melánia, Szent Fabiola (lásd: 638. o.), Szent Paula (lásd: 68. o.), Szent Eusztochium (lásd: 516. o.) és mások; lemondtak a házasságról, vagy legalább özvegyekként az újabb házasságról.

Gerontius tudósítása szerint Melániát — akarata ellenére — szülei tizenhárom éves korában férjhez adták. Házastársául egy unokafivérét, Valerius Pinianust szemelték ki. Férje a házasságkötés idején (396-ban) még csak tizenhét éves volt. Melánia megpróbálta rávenni az önmegtartóztató életre. Pinianus nem egyezett bele azonnal, de arra kész volt, hogy ha majd lesz két gyermekük, beszéljenek újra a dologról.

Melánia házasságát kemény szenvedés tette próbára. Először egy leánykának adott életet, ez azonban néhány év múlva meghalt. Második gyermekük, aki fiú volt, csak egy pár óráig élt. Koraszülés miatt Melánia élete is veszélybe került. Pinianus állhatatosan imádkozott életbenmaradásáért Szent Lőrinc sírjánál, és kész volt arra, hogy ígéretet tegyen a teljes megtartóztatásra, szülei azonban nem engedték meg. Csak apja halála után (404-ben) tudták megvalósítani; Melánia akkor 21, Pinianus 25 éves volt.

Melánia ekkor Krisztus követésének egy további lépcsőfokára gondolt: „Ha tökéletes akarsz lenni, add el mindenedet, és az árát add a szegényeknek!" Férjével együtt visszavonult egyik Róma környéki villájukba. Miköz-

ben ő egyszerű ruhákat hordott, férje még szeretett költekezni. Amikor Melánia látta, hogy házassági megtartóztatására vonatkozó ígéretét komolyan veszi, javaslatot mert tenni külső pompájuk kérdésében is; sikert ért el. Csakhamar túl akart adni roppant vagyonukon is, amellyel együttesen rendelkeztek, hogy árát karitatív feladatokra, kolostorok alapítására és templomok felszerelésére fordítsa. Melánia rokona, Nolai Szent Paulinus (lásd: A szentek élete, 278. o.) már tíz évvel azelőtt kezdett azzal foglalkozni, hogy eladja nagy vagyonát, és akkor éppen a Szent Félix sírján épült új bazilikát hozta tető alá. — Melánia terve heves ellenállásra talált a római nemességhez tartozó rokonai körében. Pinianus testvére, Severus a nagy latifundium rabszolgáit fellázította testvére és sógornője ellen. Melánia ezért Serenához, Honorius császár örökbe fogadott nővéréhez fordult közvetítésért, és szabad kezet kapott. Először 8000 rabszolgának adták vissza a szabadságát. Nagyszerű római palotájuk, régi családi birtokuk nem talált vevőre; értékének összegét senki sem tudta előteremteni. Néhány évvel később, miután a nyugati gótok kifosztották Rómát, potom áron került más kezébe. Az előrenyomuló gótok elől Melánia férjével együtt visszavonult Szicília keleti partján levő birtokukra. Szemük előtt valamiféle kolostori kötöttségű, közös, egyszerű élet eszménye lebegett, amely akkoriban olyan sokakat lelkesített, és amelynek Szent Ágoston (lásd: A szentek élete, 503. o.) adta meg a szabályait. Melánia és az anyja, Albina, néhány szolga és hatvan hajadon alkotta az első közösséget; nem messze tőle élt Pinianus harminc szerzetessel; lelki vezetőjük Rufinus (345—410 körül) volt. Melánia és Pinianus még más kolostorokat is alapítottak, ellátták őket ruhaneművel, megajándékozták pénzzel, ezüsttel, drágakövekkel. Tevékenykedtek a betegápolásban s a menekültek és száműzöttek gondozásában is.

Szicília ki volt téve a hódító germánok fenyegetésének, ezért 411-ben tovább vonultak az észak-afrikai Tagastébe, Szent Ágoston születési helyére, ahol Ágoston barátja, Szent Alypius († 430 körül) volt a püspök. Melánia birtoka itt is óriási területekre terjedt. Ágoston, Alypius és Aurelius karthágói püspök († 427 és 430 között) tanácsára Melánia és Pinianus sem a kolostoroknak, sem a templomoknak nem ajándékoztak készpénzt, inkább házakat és földbirtokokat. Magában Tagastében mindketten alapítottak egy-egy kolostort férfiak és nők számára.

Hétéves ott-tartózkodás után Melánia Pinianusszal és anyjával, Albinával együtt elhagyta Észak-Afrikát; céljuk Palesztina volt. Szent Cirillnél (lásd: A szentek élete, 297. o.) Alexandriában megpihentek, majd tovább mentek Betlehembe; ott találkozott Melánia Szent Jeromossal. Melánia Jeruzsálemben először a Feltámadás templomának közelében lévő zarándokházban szállt meg. Anyja és Pinianus halála (431/432) után Melánia még egy kilencven nővérből álló kolostort alapított, de főnöknőjük nem akart lenni. Többre becsülte, hogy az Olajfák hegyének közelében egy cellában éljen. Évek óta folytatott vezeklési gyakorlatait csaknem elviselhetetlen mértékűvé fokozta. Megkérték: álljon el attól a szándékától, hogy teljesen reklúzaként éljen, mert a betegek és zarándokok ápolásában hasznosabban működhet; engedelmeskedett.

Melánia egyformán jól beszélt görögül és latinul; ezt jól tudta hasznosítani a kéziratok másolásában. Teljesen együtt élt a Szentírással, amelyet évente három-négyszer is elolvasott elejétől a végéig.

Férje halála után még egy kolostort akart alapítani az Olajfák hegyénél. Anyagi eszközeit azonban felhasználta, és más adakozók segítségét kellett elfogadnia, hogy megvalósíthassa tervét. Halálakor a birodalom egykor leggazdagabb asszonyának már csak ötven aranya volt, amelyet a püspöknek ajándékozott.

437-ben Volusianust, Melánia nagybátyját III. Valentinianus császár (424—455) leánykérőként küldte Bizáncba. Volusianus még pogány volt, és nagyon ellenzett minden aszkétaéletet. Ez azonban az 54 éves, böjtöléstől elgyengült Melániát nem akadályozta meg abban, hogy vállalkozzék egy utazásra Jeruzsálemből Konstantinápolyba, mivel nagybátyját a keresztségnek akarta megnyerni. Célját elérte: Volusianus Konstantinápolyban megbetegedve megkeresztelkedett, majd halálos ágyán magához vette az Oltáriszentséget is. Konstantinápolyban Melánia megismerte Eudokia császárnét, akit azután megerősített abbeli kívánságában, hogy látogasson el a Szentföldre. Amikor Melánia visszaérkezett jeruzsálemi kolostorába, a császárné vállalkozott a tervezett útra, Melánia pedig elébe utazott Szidonig (438-ban).

Ereje lassanként lehanyatlott. A 439. év karácsonyának ünnepét rokonaival és a hasonló érzelmű „ifjabb" Paulával töltötte Betlehemben; a következő napon pedig Szent István emlékezetét már ismét Jeruzsálemben ünnepelte meg. Amikor öt nap múlva érezte, hogy közeledik a halála, a templomba vitette magát, s a kor szokásának megfelelően háromszor magához vette a szent Útravalót, majd ezekkel a szavakkal búcsúzott el: „Ahogy az Úrnak tetszik, úgy legyen."

SZENT NARSZAI pap, vértanú

† Szeleukia-Ktésziphón, 420 körül

A II. Sapur (309—379) alatti súlyos üldözés után lassanként visszaállt a perzsa birodalomban egy bizonyos türelem a keresztények iránt. I. Jezdegerd király (399—420) idejében Marutha († 420 előtt) maypherkati püspöknek még az is sikerült, hogy a szeleukia-ktésziphóni nemzeti zsinaton (410) újjászervezze a perzsa egyházat. A keresztények száma megnőtt, a perzsa nemesség tagjai közül is sokan keresztények lettek, új püspökségeket alapítottak. Eme király uralkodásának az utolsó éveiben azután megint fordulat történt: a keresztények gyarapodása, a mágusok késztetése és az, hogy keresztény papok több tűztemplomot szétromboltak, arra indította a királyt, hogy fellépjen a keresztények ellen. Ennek a rövid, de kegyetlen üldözésnek egyik áldozata lett 420 táján Szeleukia-Ktésziphónban Narszai pap, aki szétrombolt egy tűztemplomot.

Ez a Narszai „tiszta, szent férfiú volt, aki teljesen megváltozott, és Krisztusnak szolgált". Egy Sapur nevű pappal barátkozott; ehhez a Sapurhoz ment egykor a perzsa Adarparva, aki a mágusok hitét követte, és megkérte, hogy gyógyítsa meg a betegségéből. Sapur a keresztény hitre térítette és meggyógyította Adarparvát, aki hálából egy földbirtokot adományozott Sapurnak, ő pedig templomot épített rajta. Adarparva megtérése azonban nem tartott sokáig. Amikor ugyanis röviddel ezután Jezdegerd király engedélyezte, hogy eljárjanak a keresztények ellen, Adarparva hűtlen lett hitéhez. Sapurt elűzték az új templomból, és azt tűztemplommá alakították át. Néhány nap múlva azután megérkezett Narszai, s a templomot tűztemplommá alakítva találta; eloltotta a tüzet, kidobálta az oltárt és a mágus eszközeit, helyreállította a keresztény templomot, és oda költözött. Ekkor a mágus felizgatta ellene a lakosságot. Narszait megverték, majd Szeleukia-Ktésziphónba vitték és a mágusok feje elé állították. Ez ütésekkel fenyítette meg, és megparancsolta neki, hogy a szétdúlt tűztemplomot állítsa helyre. Narszai ezt megtagadta, mire még jobban megostorozták, és kilenc hónapig fogva tartották egy szűk zárkában rablók és gyilkosok között, vasláncokkal megbilincselve. A következő nyáron, amikor a király elhagyta a fővárost, a kereszténveknek sikerült kijárniok Narszai szabadon bocsátását óvadék ellenében és kezes állításával, s így a város közelében egy kolostorban lakhatott. Királyi rendelkezésre azonban már tizenkét nap múlva bíróság elé idézték. A király úgy rendelkezett, hogy Narszait szabadon kell engedni, ha megtagadja, hogy szétrombolta a tűztemplomot. Ha azonban kitart amellett, hogy ő maga rombolta szét személyesen, 366 különféle helyről tüzet kell gyűjtenie, és a szétrombolt tűztemplomba kell vinnie; máskülönben meg kell

halnia. Narszai azonban így szólt: „az elsőt (tüzet) eloltottam, másikat pedig nem helyezek el ott. Tedd, amit parancsoltak neked!" Erre megkötözték, és egy mágus a vesztőhelyre vezette. Nagy néptömeg kísérte utolsó útján, s a mágus vissza akart fordulni, mert félt, hogy a sokaság elragadja tőle a foglyot. A hívők azonban elkísérték a boldogot kivégzése helyére, amelyet „a kietlen Szeleukiának" hívtak. Örömmel térdelt le, hogy a halálos csapást fogadja. Az első hóhér azonban, a neve szerint keresztény, nem volt képes arra, hogy lefejezze a szentet. A mágusnak pedig ütlegeléssel kellett kényszerítenie egy másikat az ítélet végrehajtására. Maga Narszai is bátorította; így hát végül megkoronázták a vértanúság koronájával.

A keresztények a szent holttestét elvitték a martürionba, amelyet Marutha püspök királyi engedéllyel azon a helyen épített, ahol Sapur király alatt egyetlen napon 118 vértanút öltek meg. A következő üldözések egyike alkalmával azonban a szent ereklyéit egy másik helyre vitték, hogy a mágusok meg ne gyalázzák.

SZENT MESZROP (MASTOC) pap

Ünnepe: Szentháromság
vasárnapját követő 4. csütörtök.
* Hacikk', 361 körül.
† 440. február 7.

A kereszténység már a 2—3. évszázadban jelen volt Örményországban, és 300 körül Világosító Szent Gergelynek (lásd: 522. o.) sikerült Tiridat királyt, a fejedelmeket és a népből is sokakat megnyernie a katolikus vallás számára, és megszerveznie az örmény egyházat. A szabad tájakon és az örmény hegyvidék félreeső völgyeiben azonban még sokfelé megmaradt a pogányság. A nép számára az is nehezítette az új tanítás megközelítését, hogy a Biblia és a liturgia csak szír vagy görög nyelven állt rendelkezésre; hiányzott ugyanis még az örmény ábécé, és vele annak lehetősége, hogy örmény szövegeket leírhassanak. Örményország a 4. században elvesztette állami önállóságát; 384-ben felosztották Róma és Perzsia között. Különösen a perzsák fáradoztak ettől kezdve azon, hogy Örményországot iránivá tegyék, s megnyerjék a vallásuknak, Zarathusztra tanításának és tűzkultuszuknak.

Ebben az időben született meg az, aki arra volt hivatott, hogy tovább terjessze a kereszténységet Örményországban, és hogy megalkossa az örmény ábécét. Ez tette lehetővé az örmény irodalom létrejöttét, az örmény népben pedig, amely — egy rövid megszakítástól eltekintve — többé nem jutott politikai önállóságra, tudatosította nyelvi és vallási összetartozását, s ezt az évszázadok óta az egész világba szétszórt népet mindmáig megtartotta népiségében és sajátosságában.

Az a férfi, akinek mindezt köszönheti az örmény nép és az örmény egyház, Mastoc, aki később Meszrop néven vált ismertté. Életéről jól és megbízhatóan tudósít tanítványának, Koriunnak kortársi életrajza. Meszrop 361 körül született Taron tartományban (a Van-tótól nyugatra, ma: Törökország keleti része), amely 384-ben, Örményország felosztásakor a perzsáknak jutott. Ezen a talajon érintkezett egymással és hatotta át egymást a görög és a szír kultúra, s a Perzsiához csatolás után erősen érezhetővé vált a perzsa befolyás is kulturális és vallási területen egyaránt. Így ismerte meg a fiatal Meszrop az itt egymással találkozott kultúrákat és nyelveket. Jó hellén kiképzését feltehetően Antiochiában kapta, ahol megismerte Mopszvesztiai Teodoroszt († 428) is. Sokoldalú képzettsége nagy hasznára vált azután később. Először katona lett. Átfogó ismeretei azután lehetővé tették számára, hogy Örményország perzsa helytartójának a titkára legyen. Mindez azonban nem elégítette ki a fiatal embert. Visszavonult a magányosságba, szerzetes lett, s a Nagy Szahak katholikosz (főpüspök) pappá szentelte. Társaival megtett missziós útja során eljutott Örményország legtávolabbi vidékeire is.

Csakhamar megvilágosodott számára, hogy missziója milyen gyakran szenvedett az örmény írás és az örmény nyelvű irodalom hiánya miatt. Ilyenképpen feladatának ismerte fel az örmény ábécé megalkotását. Bizonyára előtte sem hiányoztak a kísérletek, hogy a hangokban gazdag örmény nyelvet az ismeretes ábécék segítségével leírják, ezeknek a kísérleteknek azonban nem lett tartós sikerük. Hosszú fáradozás után Meszropnak végül sikerült megalkotnia a teljesen kielégítő ábécét az örmény nyelv harminchat hangjából. Szabaddá vált az út az örmény irodalom számára, és Meszrop most látta igazán hasznát sokoldalú és alapos képzettségének.

A 407. év körül megkezdődhetett az írói munka örmény nyelven: Meszrop és egy csoport általa kiképzett, az örmény írást és idegen nyelvet ismerő fiatalember — köztük volt Koriun, a későbbi életrajzíró is — elkészítette a Biblia, a liturgia, s a görög és szír egyházatyák legfontosabb műveinek a fordítását olyan nyelven, amelynek tisztaságát és szépségét később is megcsodálták, de többé el nem érték. Az örmény irodalom kezdete így egyben a tetőpontját is jelenti, az úgynevezett „aranykort". Meszrop eközben szüntelenül tevékenykedett, hogy új iskolákat alapítson, és az örmények közül lehetőleg sokan, mindenekelőtt tehetséges fiatalemberek, megismerkedhessenek az örmény írással és irodalommal. E törekvéseiben Nagy Szahak katholikosz és Vramsapuh király is támogatta. Meszrop maga utazott Konstantinápolyba II. Teodóziosz császárhoz, gondoskodott megbízható kéziratokról az örményre fordítás céljára, fordítókat küldött külföldre. Néhány évtized alatt az úgynevezett „szent fordítók" csoportja átültette örmény nyelvre a görög és szír keresztény irodalom legfontosabb műveit. Csakhamar örmények is előálltak saját műveikkel, mint például Koghbi Esznik *Az eretnekségek ellen* című munkájával, vagy Koriun *Szent Meszrop életével*. Végső soron mindez Meszrop tevékenységének volt köszönhető.

Nagy Szahak katholikosz halála (439) után helyettesként átvette az örmény egyház vezetését, s úgy tűnt, senki sem hivatottabb erre nála, de már hat hónap múlva, 440. február 7-én meghalt.

Hogy mely régi fordítások vezethetők rá vissza, már nem lehet megállapítani. A neki tulajdonított beszédek, himnuszok és az emlékét viselő rituálé is az ő emlékét örökítik meg.

Az örmény egyház a tanító Meszropot nevének a menológiumban és a liturgiában történő megnevezésével tiszteli, és saját ünnepeként üli meg.

BOLDOG CASSIODORUS szerzetes

*Squillace, 485 körül
† Squillace, 583 körül

Itália történetét a 6. században a keleti gótok uralkodója, Nagy Teoderik (493—526) és I. Jusztiniánusz bizánci császár (527—565) alakja határozta meg.

488 őszén a keleti gótok Teoderik vezetésével elhagyták Alsó-Moesiában (a Duna alsó folyásánál) levő lakóhelyüket, hogy Zénó keletrómai császár megbízásából megsemmisítsék az utolsó nyugatrómai császárt letaszító Odoaker zsoldosvezér uralmát. Teoderik 493. március 5-én bevonult Ravennába, Odoakert megölte, hívei között vérfürdőt rendezett, s Itália ura lett. A római államművészet és műveltség csodálójaként a gót vezér arra törekedett, hogy megőrizze a birodalom kulturális örökségét. „Sajnálatra méltó az a római, aki a gótot utánozza; az a gót azonban, aki a rómait utánozza, hasznavehető" — mondotta állítólag. Mégsem engedte meg Teoderik a gótok és a rómaiak keveredését. A birodalom igazgatása a római arisztokrácia kezében maradt, a gótok viszont a hadsereget alkották. Teoderik arra gondolt, hogy jó viszonyt tart fenn a bizánci udvarral, amely neki királyi bíbort, és a birodalom nyugati felére hatalmat adott. A katolikus Egyház nagyra becsülte az ariánus uralkodó türelmét és igazságosságát, ami főként Szent Symmachus pápa idejében (498—514) mutatkozott meg. Symmachusszal egyidőben a Bizánc-pártiak Rómában ellenpápát választottak Lőrinc személyében, aki 506-ban Teoderik parancsára vonult vissza.

Az elöregedő birodalom Keleten minden erejét végső nagy fellendülésére fordította. I. Anasztáziusz császár alatt (491—518) a keletrómaiak legyűrték a népvándorlás által kiváltott krízis utolsó következményeit is. I. Jusztiniánusz még egyszer egyesítette a mediterrán világ nagy részét Bizánc kormánypálcája alatt. Hadvezérei, Belizár és Narszesz húszéves kemény küzdelemben felszabadították Itáliát a gótok uralma alól, akiknek hanyatlása már Nagy Teoderik utolsó, sötét éveiben megkezdődött. Jusztiniánusz időszaka azonban nem egy új korszak kezdetét jelentette, amit a császár akart, hanem utolsó felvonás volt: már 568-ban, amikor a longobárdok elözönlötték Itáliát, megkezdődött a birodalom szétbomlása.

A Teoderik uralmát támogató és itáliai uralkodásában neki segítséget nyújtó római arisztokraták csoportjának legjelentősebb képviselői közé tartozott Magnus Aurelius Cassiodorus szenátor. Családja Szíriából származott, és három nemzedék óta magas állami hivatalokat töltött be Itáliában. Cassiodorus apja Odoaker alatt egymás után a császár magánvagyonának majd az államkincstárnak kezelője és Szicília kormányzója volt. Teoderik ráruházta Bruttium (a mai Calabria) igazgatását, 503-tól 507-ig pedig a

birodalom nyugati felének legfőbb bírói és ügyintézői hivatalát. Cassiodorus már ifjúkorában atyja tanácsosa, azután quaestor lett, azaz reá tartozott a törvényszövegek stilisztikai megformálása és a nyilvános beszédek kidolgozása (506—511). 514-ben konzul volt. 523-ban a kegyvesztett Boethius utóda lett, 527-ig, vagyis még Teoderik halálát követően is megmaradt hivatalában. 533-ban Teoderik lányának, Amalaswinthának idejében, aki kiskorú fia, Athalarik helyett uralkodott, átvette a főbíró hivatalát.

A következő években gyorsan váltakoztak a gótok uralkodói. 534. október 3-án meghalt Athalarik. Amalaswintha ekkor megosztotta az uralmat unokafivérével, Teodahaddal. Ez utóbbi 535. április 30-án meggyilkoltatta társnőjét. Egyeduralma rövid életű volt. Már a következő nyáron pajzsra emelték a gótok Witigist, s ez kényszerítette Amalaswintha lányát, Mataswinthát, hogy nyújtsa neki a kezét. Teodahadot menekülés közben megölték. Amalaswintha meggyilkolása alkalmul szolgált Jusztiniánusznak, hogy behatoljon Itáliába. 535-ben Belizár meg is hódította Szicíliát, 536. december 9-én Belizár elfoglalta Rómát, 536/7-ben elesett Nápoly. Cassiodorus e változásokkal teli éveket mint főbíró élte át. Az egymást követő uralkodók közül senki sem tudott lemondani gazdag államférfiúi tapasztalatairól. Mindegyikük trónjának támaszát látta abban az arisztokratában, aki hűséges volt a gótok uralmához.

Ha visszapillantunk Cassiodorus politikai pályafutására, nem szabadulhatunk attól a benyomástól, hogy olyan engedményekkel vásárolta meg azt, amelyek nem éppen válogatós államférfinak mutatják. 523-ban gondolkodás nélkül vette át Boëthius hivatalát. Része volt abban, hogy Teoderik 525-ben I. János pápát (lásd: A szentek élete, 205. o.) Konstantinápolyba küldte, hogy ott a bizánci császárt kíméletre hangolja a Keleten üldözött ariánus gótok iránt. Ezzel a megbízással Teoderik meg akarta mutatni, hogy a pápát alattvalójaként tartja a kezében. Amikor I. János a császár olyan engedményeivel tért vissza, amelyek Teoderiket nem elégítették ki, Ravennában fogságba vettette, ahol I. János 526. május 18-án meg is halt. A gótokkal szembeni tartózkodó magatartással ellentétben, ahogyan I. János, Boëthius és apósa, a szenátus elnöke, Symmachus járt el, Cassiodorus a kiegyezés szélsőséges politikáját képviselte, amellyel (és ezt igazolására kell elmondanunk) meg akarta menteni a latin nyelv és latin kultúra értékeit.

Cassiodorus beállítottsága kiderül azokból az írásokból is, amelyeket politikai tevékenysége során szerkesztett. Már Teoderik vejének megelégedésére írt *Világkrónikája (Chronica)* is, amely Szent Jeromos (lásd: A szentek élete, 552. o.) azonos nevű művére támaszkodik, kedvező fénybe akarja állítani a gótok történetét. Még jobban kiderül ez az irányzatosság *A gótok történetéből (Historia Gothorum)*, amelyben Cassiodorus a gótok vezérszerep-igényét a történelemből akarta megokolni. A gótok uralmát dicsőítő beszédei csak töredékekben maradtak ránk. 468 ügyiratból álló gyűjteménye, az úgynevezett *Variae*, (ti. *epistolae)* az akkori hivatali stílus mestereként mutatja be. A dicsőítő beszédek töredékei és a *Variae* azt mutatják, hogy Cassiodorusnak a gót uralkodók iránti dicsérete nem ismert határokat.

538-ban Cassiodorus életútját döntő fordulat változtatta meg: főbírói hivatali ideje lejárt, megkapta a megtisztelő patrícius címet, és elbocsátották. Ez váltotta ki megtérését; a szerzetesség felé fordult: tanulmányainak és a lelki életnek szentelte magát Ravennában, politikai működésének helyén. Amikor 540 elején Belizár elfoglalta Ravennát, Cassiodorust a vezető gótokkal együtt Konstantinápolyba deportálták.

A gótok végleges leverése Totila és Teja alatt (552/3) Cassiodorusnak az itáliai gót—római restaurációra vonatkozólag még mindig táplált reményeit meghiúsította. Cassiodorus ettől kezdve a bizánci császár hűséges alattvalója volt. 554-ben társaival együtt visszatérhetett Konstantinápolyból hazájába. Ott kezdte el mintegy hetvenévesen azt a művet, amely maradandó helyet jelölt ki számára Nyugat történetében.

555-ben apja birtokán, a calabriai Squillace tengeröbölnél megalapított egy kolostort, s ez az általa létesített halastóról (latinul vivarium) a Monasterium Vivariense nevet kapta. Hogy Cassiodorus maga is szerzetes lett-e, vagy csupán megmaradt szerzetesei mellett előkelő pártfogónak, nem tudjuk. Tisztázatlan az is, hogy az élet a Vivariumban Szent Benedek regulája szerint folyt-e, vagy a Regula Magistri szerint, amely a korai latin szerzetesség számára igen nagy jelentőségű volt. A kolostor valóságos kis államot alkotott. A szerzetesek életfenntartását a nagy földbirtokok jövedelme fedezte. A Mons Castellanuson, a kolostor közelében remeték is élhették magányos életüket. A szerzetesek napjait a kolostorban imádság, tanulás és kézi munka töltötte be, az utóbbiak között első helyet foglalt el a könyvek másolása. A Vivarium azt a tervet valósította meg, amelyet Cassiodorus már 535/6-ban maga elé tűzött, amikor Szent Agapetus pápával együtt Rómában teológiai főiskolát akart alapítani; ennek számára a pápa már könyvtárt is gyűjtött össze. A háború és Agapetus korai halála (536. április 22.) akkor meghiúsította a tervet.

Cassiodorus kolostorában a tanulást jól megfontolt terv szabályozta, amely talán Niszibisz (Szíria) híres teológiai iskolájára támaszkodott, mivel ezt Cassiodorus Konstantinápolyban valószínűleg közelebbről is megismerte. A szerzetesek, mint Pakhomiosz (lásd: 271. o.) kolostoraiban, elsősorban a zsoltárokat és a Szentírás más szövegeit tanulták meg kívülről. Ezt követte az egyházatyák egzegetikai műveinek, a zsinatok aktáinak, s végül az ókori történészek és földrajztudósok munkáinak tanulmányozása. A szerzeteseknek, hogy eljussanak az Írás mélyebb megértésére, tanulmányozniok kellett a szabad művészeteket is (grammatikát, retorikát, dialektikát, aritmetikát, zenét, geometriát és csillagászatot), mert Cassiodorus tanítása szerint minden világi ismeret a lelkiből fakad. Azoknak, akik a szerzetesek közül nem voltak alkalmasak az elméleti tanulmányokra, kétkézi munkájukban a klasszikus mesterekhez kellett alkalmazkodniok, Cassiodorus ezért beszerzett a könyvtár számára az orvoslásról, a földművelésről és kertészetről szóló ókori szakkönyveket is.

Cassiodorus műveltségeszménye nemcsak alapításában tükröződik, hanem életének második felében szerkesztett írásaiban is. Talán még politikai

tevékenységének utolsó éveiben született *A lélekről* szóló kis írása. Itt sem saját filozófiai vagy teológiai gondolatait fejti ki. Tertullianus, Szent Ágoston (lásd: A szentek élete, 503. o.) és Claudianus Mamertus befolyásolta közvetlenül, rajtuk túlmenően pedig a szálak Platón dialógusaiig vezetnek. A Vivarium nyugalmában keletkezett a kommentár a zsoltárokhoz, amely az ágostoni zsoltárkommentár „tengerét valamiféle sekély patakocskában" akarja összefoglalni. A Zsoltárkommentár a legjobb Cassiodorus írásai közül: mélységes vallásos érzület tölti el és az egész ókori műveltség meglátszik rajta.

Legfontosabb műve mégis az *Institutiones*. Ennek a könyvnek mint az ókor és a középkor közötti közvetítőnek jelentőségét alig lehet kellőképpen méltatni. Cassiodorus ebben az 551—562 közt alkotott művében kifejtette a szerzetesek lelki és világi képzésére vonatkozó tervét. A kevésbé értékes második könyv a hét szabad művészetet mutatja be; erősen Boethiusra támaszkodik, és Arisztotelészt, Cicerót és Varrót használja forrásul. A következő időkben sokkal jelentősebb lett az *Institutiones* első könyve, amely bevezetés a teológia tanulmányozásába. Fő fejezete a Szentírás egyes könyveivel foglalkozik, és megnevezi azokat a segédeszközöket, amelyek előmozdíthatják megértésüket.

A Vivarium kolostora is, könyvtára is alapítójának halála után csakhamar lehanyatlott. Cassiodorus voltaképpeni műve azonban túlélte a pusztulást. Miközben ugyanis a szerzetesekkel a régi kéziratokat másoltatta, az ókori irodalom lényeges részének megmentőivé tette őket. A görög—római kultúra nagyságától áthatva az ókor szellemi örökségének művelését otthonossá tette a kolostorokban. Cassiodorus látta, hogy az ókori műveltség és iskola elvesztették addigi életfeltételeiket. Átmentette őket a kolostorok csendjébe, s ott meg is maradtak az újkor kezdetéig. A nyugati szerzetesség számára Cassiodorus ilyképpen új munkaterületet nyitott meg. Olyan fordulatot hozott, amely a későbbi szerzetesség arculatát meghatározta: a szellemi munka aszketikus törekvések eszközévé vált. Segített a szerzeteseknek abban, hogy a világ kovászává lehessenek. Tisztelete a bencések körében élt.

SZENT AGOSTON

SZENT HÓMOBONUS

SZENT AMBRUS

CANTERBURY SZENT ANZELM

SZENT DOMONKOS

ASSISI SZENT FERENC

SZENT IX. LAJOS KIRÁLY

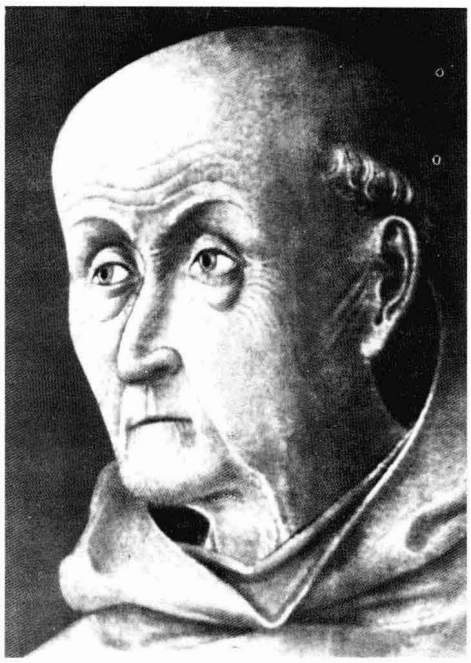

FLÜEI SZENT MIKLÓS

KERESZTES SZENT JÁNOS

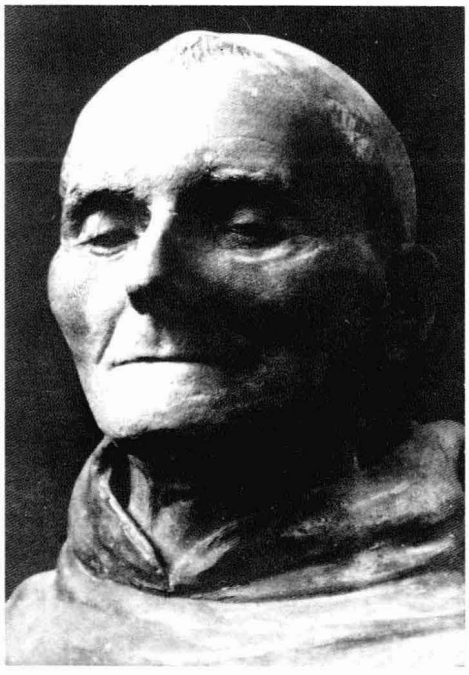

KAPISZTRÁN SZENT JÁNOS

PAOLAI SZENT FERENC

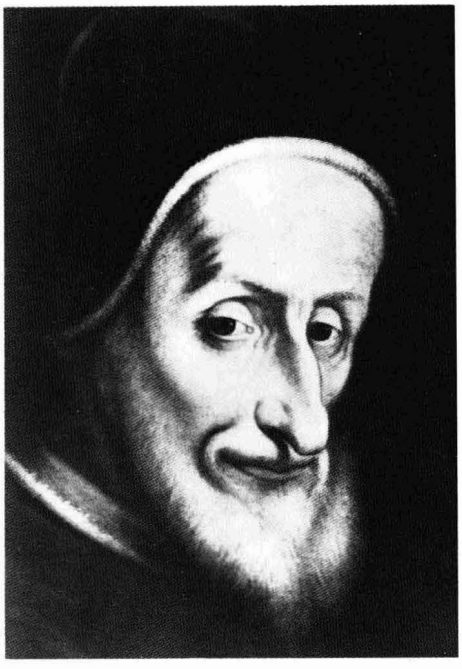

FIRENZEI SZENT ANTONIN

LOYOLAI SZENT IGNÁC

SZENT V. PIUS

BELLARMIN SZENT RÓBERT

XAVÉRI SZENT FERENC

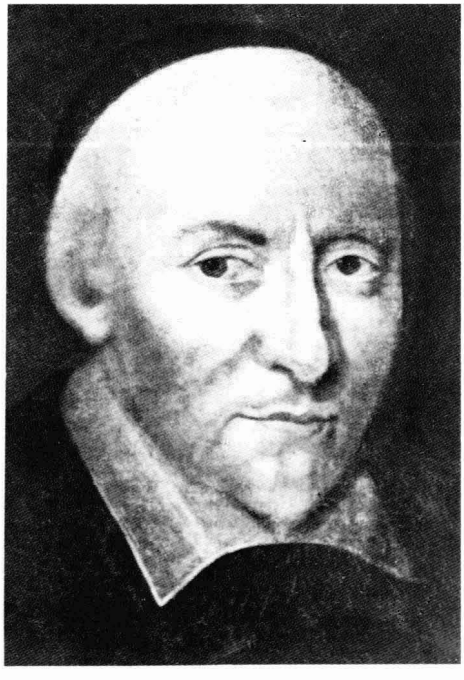

GONZÁGA SZENT ALAJOS

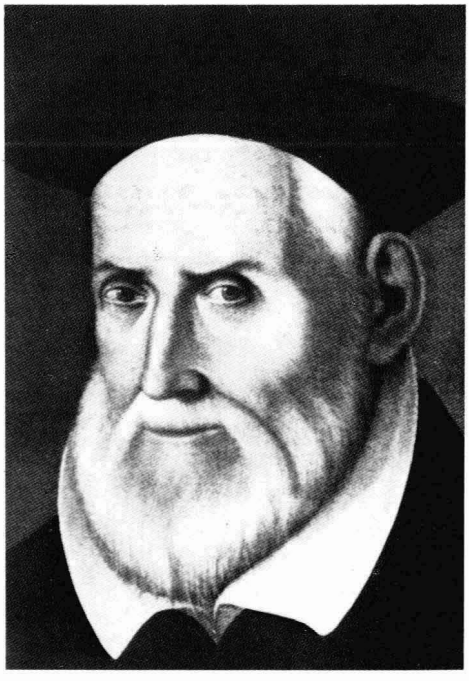

BERCHMANS SZENT JÁNOS

EUDES SZENT JÁNOS

NÉRI SZENT FÜLÖP

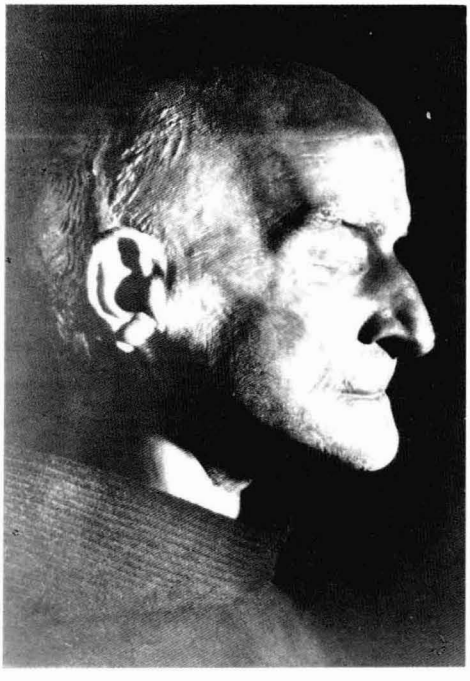

MORUS SZENT TAMÁS

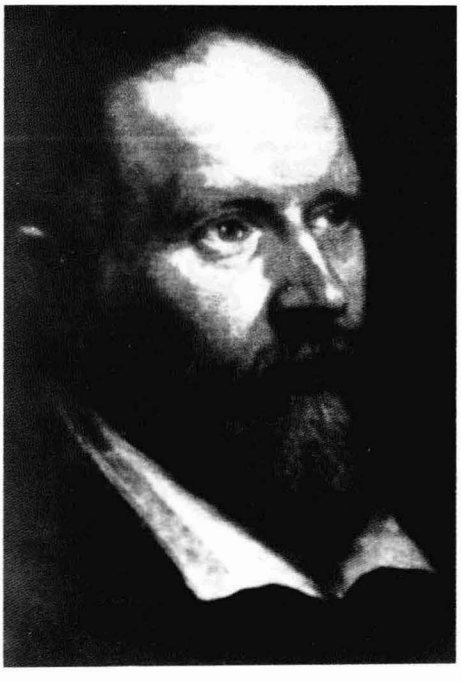

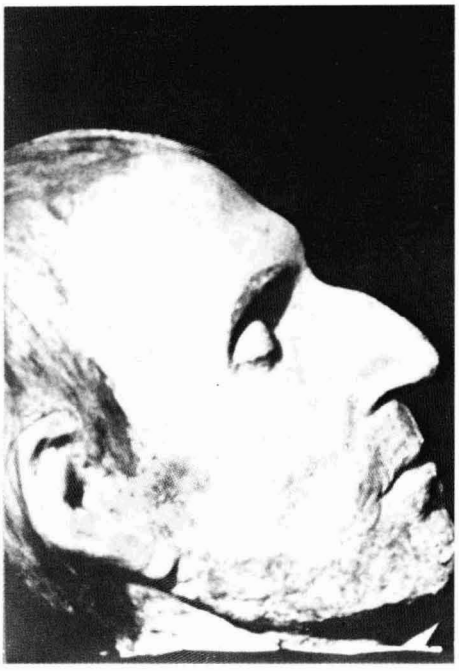
FISHER SZENT JÁNOS

MARCHIAI SZENT JAKAB

EMILIÁNI SZENT JEROMOS

BORGIA SZENT FERENC

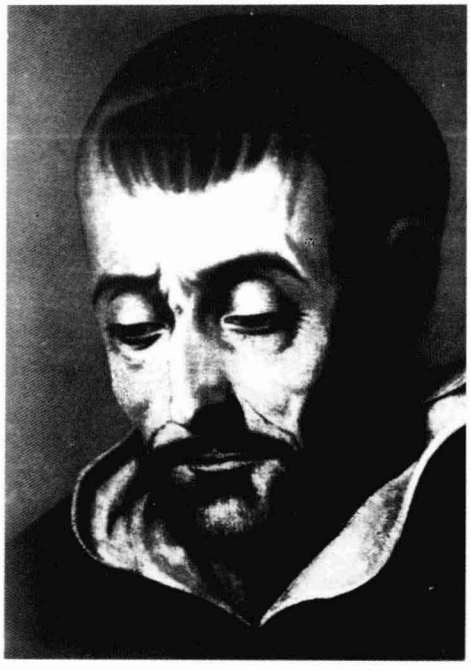

CANTALICEI SZENT FÉLIX

BRINDISI SZENT LŐRINC

BERTRÁN SZENT LAJOS

PÁLI SZENT VINCE

MONGROVEJÓI SZENT TURIBIUS

POLOCKI SZENT JOZAFÁT

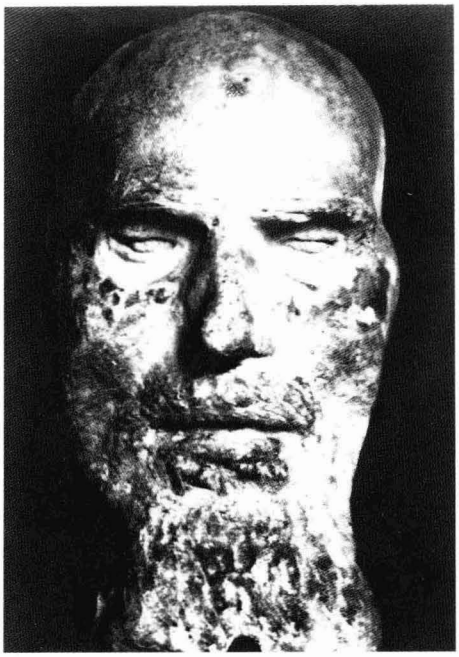
CANISIUS SZENT PÉTER

DE LA SALLE SZENT JÁNOS

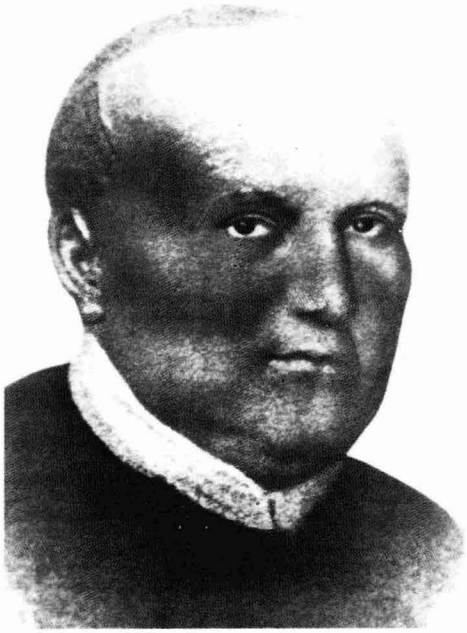
COPERTINÓI SZENT JÓZSEF

LIGOURI SZENT ALFONZ

SZALÉZI SZENT FERENC

HOFBAUER SZENT KELEMEN

KERESZTES SZENT PÁL

CHANEL SZENT PÉTER

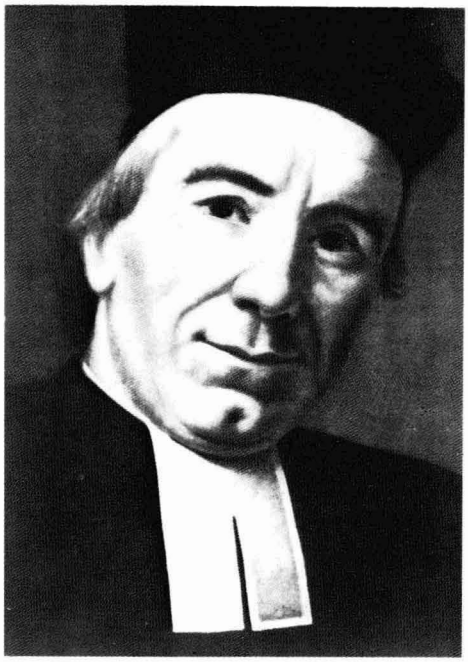

VIANNEI SZENT JÁNOS

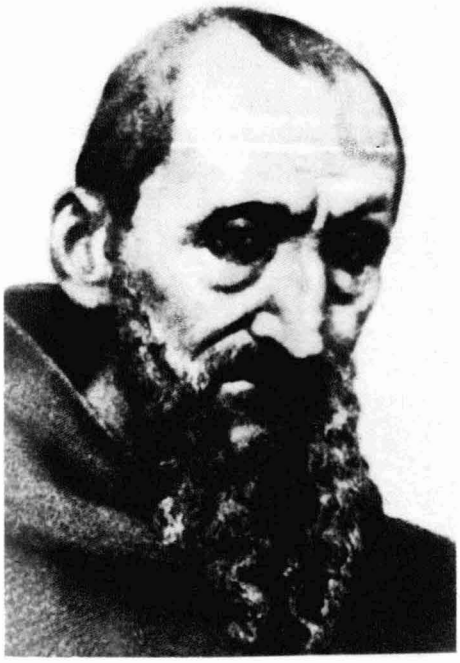

CAFASSO SZENT JÓZSEF

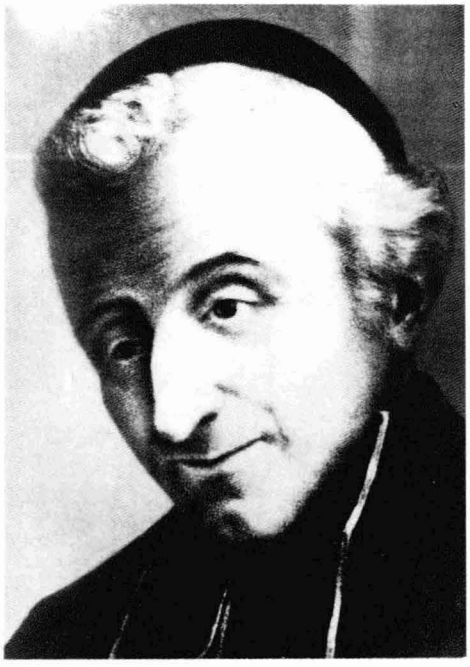

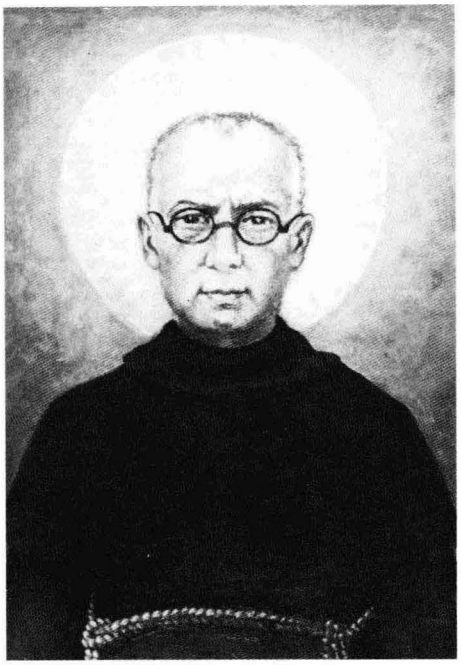
COTTOLENGO SZENT JÓZSEF BENEDEK

CAMPOROSSÓI SZENT FERENC

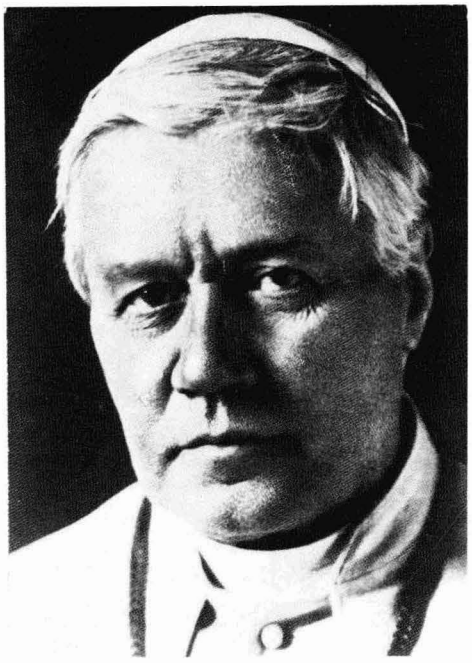

FOURNET SZENT ANDRÁS-HUBERT

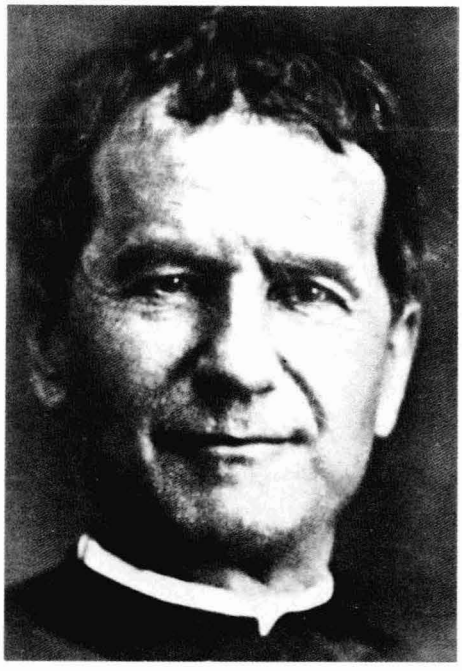

KOLBE SZENT MAXIMILIÁN

SZENT X. PIUS PÁPA

BOSCO SZENT JÁNOS

KASZAP ISTVÁN

CORTONAI SZENT MARGIT

SVÉD SZENT BRIGITTA

SZIÉNAI SZENT KATALIN

ASSISI SZENT KLÁRA

MARILLAC SZENT LUJZA

CASCIAI SZENT RITA

CHANTAL SZENT FRANCISKA

WARD MÁRIA

RICCI SZENT KATALIN

GENOVAI SZENT KATALIN

PAZZI SZENT MAGDOLNA

AVILAI SZENT TERÉZ

LISIEUX-I SZENT TERÉZ

GALGANI SZENT GEMMA

GORETTI SZENT MÁRIA

BOGNER MÁRIA MARGIT

NÉVMUTATÓ A KERESZTNEVEK SZERINT

(A *-gal jelzettek A szentek élete c. köteben találhatók)

Achilleus*
Adalbert, Magdeburgi 311
Adalbert, Prágai*
Adelheid 625
Agapé 181
Agatangelus 427
Agathoniké 203
Ágnes, Prágai*
Ágnes, Római*
Ágoston, Canterbury*
Ágoston, Chapdelaine 115
Ágoston, Hippói*
Ágoston, Kazotics*
Ágota*
Aidan, Lindisfarnei 466
Alajos, Gonzaga*
Albert, Nagy *
Alfonz, Ligouri*
Altmann, Passaui 434
Amand 86
Ambrus*
András apostol*
András, Ly 61
András, Remete*
András-Hubert, Fournet 265
Angéla, Merici*
Anna, a Bold. Szűz édesanyja*
Anna, Szt. Bertalanról nev. 302
Anna-Mária Javouhey 375
Anszgár*
Antal, Claret*
Antal, Magyar*
Antal, Padovai*
Antal, Pecserszki 365
Antal, Pucci 37
Antal, Remete*
Antal, Zaccaria*
Antelmus, Chignini 326
Antonin, Pierozzi 249
Anzelm*
Apollónia 89
Apollonius 219
Armogasztesz 178
Asztrik*
Atanáz, Alexandriai*
Atanáz, Áthoszhegyi 338
Augurius 56

Balázs*
Barnabás apostol*
Bathildis 75
Beatrix d'Este*
Béda Venerabilis*
Benedek, Anianei 93
Benedek apát*
Benedek, Biscop 40
Benedek, Mór 186
Benedek, Remete*
Benedek és társai 576
Benedek-József, Labre 216
Bénilde, Romançon 105
Bernadett, Soubirous*
Bernardin, Feltrei 513
Bernardin, Sziénai*
Bernát, Clairvaux-i*
Bertalan apostol*
Bertold*
Beszteréd*
Boëthius 561
Bonaventura*
Bonifác*
Bonifác, Magyar*
Borbála 613
Borisz és Gleb 403
Brigitta, Svéd*
Brunó*

Brunó-Bonifác, Querfurti 97
Buldus*
Buzád, Bánfi*

Caedmon 91
Caesarius, Arles-i 459
Callistus, pápa*
Cassianus 400
Cassiodorus 650
Cecilia*
Celesztin, V. pápa 277
Ceolfrith 504
Chad, Lichfieldi 121
Ciprián*
Cirill, Alexandriai*
Cirill, Jeruzsálemi*
Cirill, Metód társa*
Compiègne-i kármelita apácák 405
Contardo, Ferrini 542
Crispina 615
Cuthbert 162

Damaszkuszi vértanúk 354
Damazusz pápa*
Damján*
Dávid*
Dénes, Párizsi*
Didák, Kelemen*
Domonkos*
Dorottya 87
Dorottya, Montaui 323
Dunstan 280

Eberhard, Salzburgi 315
Efrém*
Egyed, Assisi 232
Eiréné 181
Emilia, de Vialar 451
Emilia, Rodat 496
Epifániusz, Páviai 54
Erik, Svéd 357
Erzsébet, Árpádházi*
Erzsébet, özvegy,
V. István leánya*
Erzsébet, szűz,
III. András leánya*
Erzsébet, Portugáliai*
Ethelwold 417
Eufrázia 145
Eulogius 56
Eulogius, Córdobai 139
Eusztochium 516
Euthümiosz, Nagy 50

Fábián pápa*
Fabiola 638
Felicitas*
Félix, Cantalicei 274
Ferdinánd, III. király 287
Ferenc, Assisi*
Ferenc, Borgia 524
Ferenc, di Girolamo 261
Ferenc, Paolai*
Ferenc-János, Régis 309
Ferenc, Solano 373
Ferenc, Szalézi*
Ferenc, Xavéri*
Ferenc Mária, Camporossói 485
Fidél, Sigmaringeni*
Filippine, Duchesne 590
Flórián*
Franciska, Cabrini 635
Franciska, Chantal*
Franciska, Római*
Fructuosus 56
Fulgentius, Ruspei 15
Fülöp apostol*
Fülöp, Néri*

Gábor-Taurin, Dufresse 595
Gál 533
Gaudentius*
Gellért*
Gemma, Galgani 199
Genovéva, Párizsi 22
Gergely, I. Nagy, pápa*
Gergely, VII. pápa*
Gergely, Nazianzi*
Gergely, Nisszai 130
Gergely, Világosító 522
Gertrúd, Szent Erzsébet leánya*
Gertrúd, Szent Hedvig leánya*

Gertrúd, Helftai, Nagy*
Gizella*
Gomidasz, Keumurgian 572
Gottfried, Cappenbergi 45
Gotthárd, Hildesheimi 255
Günter*

György vértanú*
György, Chozibai 31
György, Csepelényi*

Hedvig, Nagy Lajos leánya*
Hedvig, Sziléziai*
Henrik, II. császár*
Henrik, Suso 123
Heribert, Kölni 158
Hermann, Béna 396
Hermann-József 195
Hermenegild 208
Hilárion, Gázai 557
Hilarius, Poitiers-i*
Hildegárd, Bingeni 487
Hippolytus*
Homobonus 578
Hrabanus Maurus 83
Hugó, Avaloni 584
Hugó, Clunyi 241
Hugó, Grenoble-i 179

Ignác, Antiochiai*
Ignác, Laconi 263
Ignác, Loyolai*
Ilona császárné 449
Ilona, Magyarországi*
Imre herceg*
Ince, XI. pápa*
Iréneusz*
István diákonus*
István király*
István, Kaszap*
István, Magyar (13. sz)*
István, Magyar (14. Sz.)*
István, Pongrác*
Izidor, Sevillai*

Jakab apostol, id. 398
Jakab, Griesinger 531
Jakab, Marchiai*
Jakab, Piacenzai*
János, apostol*
János, I. pápa*
János, Aranyszájú*
János, Avilai 258
János, Berchmans 438
János, Bosco*
János, Brebeuf*
János, Damaszkuszi*
János, del la Salle*
János, Dominici*
János, Eudes*
János, Fisher*
János, Gorzei 118
János, Gualbert 371
János, Hallgatag 268
János, Istenes*
János, Kapisztrán*
János, Kenty*
János, Keresztelő*
János, Keresztes*
János, Leonardi*
János, Magyar*
János, Nepomuki*
János, Ogilvie 133
János, Ruysbroek 610
János, Sarkander 160
János, Vianney*
János-Gábor, Perboyre 479
János Juvenál, Ancina 469
János Lajos, Bertrán 528
János-Márton, Moye 251
János-Teofán, Vénard 80
Januarius*
Jeanne d'Arc, lásd: Johanna
Jenő, III. pápa 347
Jeromos*
Jeromos, Emliáni*
Jeromos, Lu 71
Joachim*
Joakima, Vedrunai 283
Johanna 289

Johanna-Erzsébet, Bichier 454
Jolán*
Jordán, Szász 100
Jozafát, Polocki*
József, Cafasso 318
József, Copertinói 492
József, Kalazanci*
József, Szűz Mária jegyese
József-Benedek, Cottolengo 243
József Damján, Deveuster 212
József Mária, Pignatelli 603
Júdás Tádé apostol*
Júlia, Billart 197
Jusztin*
Jusztin de Jacobis 414

Kajetán, Thienei*
Kálmán*
Kálmán, Lindisfarnei 103
Kamill, Lellisi*
Kanut, Dániai 359
Károly, Borromei*
Károly, Lwanga*
Karposz 203
Kasszián 427
Katalin, Alexandriai 598
Katalin, Genovai 483
Katalin, Labouré 640
Katalin, Ricci 95
Katalin, Svéd 170
Katalin, Sziénai*
Kázmér*
Kelemen I. pápa*
Kelemen, Hofbauer 151
Kelemen, Ohridai 409
Khionia 181
Kieran 128
Kilián 350
Kinga*
Klára, Assisi*
Kolumba 306
Kolumbán*
Konon 328
Konrád, Parzhami 228
Konrád, Szász*
Korbiniánusz 474
Kornél, pápa*
Kozma*
Kreszcencia, Höss 189
Kristóf 408
Kunigunda 125
Kvirin*

Lajos, IX. király*
Lajos, Toulouse-i*
Lajos-Mária, Grignion de Montfort 238
László király*
László, Bátori*
László, Batthyány-Strattman*
Leander, Sevillai 119
Lénárd, Porto Mauriziói 600
Leó, I. Nagy, pápa*
Leó-Ignác, Mangin 368
Lidvina 210
Lioba 519
Liudger 173
Lőrinc, diákonus*
Lőrind, Brindisi*
Lúcia*
Lucius 112
Lukács evangélista*
Lukiánosz, Antióchiai 28

Magdolna-Zsófia, Barat 285
Makariosz, Alexandriai 20
Makariosz, Egyiptomi 42
Makrina, ifj. 385
Malakiás, Armaghi 570
Marcell 565
Marcellin*
Margit, Alacoque*
Margit, Antióchiai 388
Margit, Árpádházi*
Margit, Cortonai 109
Margit, Ebner 313
Margit, Skóciai*
Mária, Bold. Szűz*
Mária, Goretti*
Mária, Megtestesülésről nev. 223
Mária, Oignes-i 320

Mária, Ward 65
Mária-Eufrázia, Pelletier 235
Mária Magdolna, Bűnbánó*
Mária Magdolna, Pazzi*
Mária-Magdolna, Postel 380
Mária Margit, Bogner*
Mária-Terézia, Soubiran 552
Marián és Jakab 246
Márk evangélista*
Márk, Kőrösi*
Márta*
Márton, I. pápa*
Márton, Bragai 165
Márton, Porres*
Márton, Tours-i*
Maszkula 178
Máté apostol*
Máté, Eszkandéli*
Matild 148
Mátyás apostol*
Maximilián 142*
Maximilián, Kolbe*
Melánia, ifj. 643
Menyhért, Grodecz*
Meszrop 648
Metód*
Mihály, Ghebre 471
Miklós, I. pápa 581
Miklós, Flüei 167
Miklós, Myrai*
Mónika*
Montanus 112
Mór, Thébai 499
Mór, pécsi püspök*
Móric, Csák*

Narszai 646
Nereus*
Nílus, ifj. 508
Nonna 424
Norbert*
Notker 192

Odiló, Clunyi 18
Odó, Clunyi 592
Olaf, Norvégiai 362
Olümpiász 629
Orbán, II. pápa 411
Orbán, V. pápa 632
Orsolya 560
Oszkár*
Ottó, Bambergi 330

Ödön, Campion 606
Özséb*
Özséb, Vercelli*

Pakhomiosz, id. 271
Pál apostol*
Pál, Keresztes*
Pál, Magyar*
Pál, Miki*
Pál, Remete*
Pammachius 463
Pamphilosz 295
Papülosz 203
Patrik*
Paula 68
Paulinus, Nolai*
Pelbárt, Temesvári*
Perpetua*
Péter, apostol*
Péter, Alcantarai 547
Péter, Aranyszavú*
Péter, Canisius*
Péter, Chanel*
Péter, Claver 476
Péter, Damjáni*
Péter, Fourier 622
Péter (Marcellin társa)*
Péter, Nolaszkói 73
Péter, Sanz 298
Péter, Thomasius*
Péter-Julián, Eymard 421
Pilgrim*
Pioniosz 77
Piusz, V. pápa*
Piusz, X. pápa*
Poimen 431
Polikárp*
Pongrác*

Pontianus*
Radelgundis 441
Rajmund, Pennaforti*
Rajmundus, Lullus 333
Richárd, Chichesteri 184
Rita, Casciai*
Róbert, Bellarmin*
Rókus 444
Rókus González 586
Romuáld*
Róza, Limai*
Rupert, Salzburgi 176

Sahdoszt 107
Salamon*
Sebestyén*
Sebestyén, Magyar*
Simeon, Oszlopos 25
Simon apostol*
Simon, Barszabbasz 230
Sixtus, II. pápa*
Skolasztika*
Speratus 382

Szabbász, Gót 205
Szabbász, Mar Szabai 618
Szádok*
Szalóme*
Szaniszló
Szaturusz 178
Szebasztei vértanúk 136
Szergej, Radoneszi 506
Szeverin, Noricumi 48
Szilveszter pápa*

Tamás apostol*
Tamás, Aquinói*
Tamás, Becket*
Tamás, Morus*
Tamás, Percy 457
Tamás, Villanovai 501
Teodóz, Pecserszki 365
Teodóziosz 34
Teréz, Avilai*
Teréz, Couderc 511
Teréz, Lisieux-i*
Timóteus*
Titusz*
Turibiusz, Mongrovejói*

Ulrik, Augsburgi 335

Vazul, Nagy*
Vencel*
Vendel 555
Veronika, Giuliani 352
Vilmos, Hirsaui 343
Vince, diákonus*
Vince, Ferreri*
Vince, Páli*
Vince, Pallotti 58
Vladimir, Kijevi 378

Walburga 248
Willibald 345
Willibrord 574
Wolfgang, Regensburgi 567
Wunibald 345

Zsuzsanna 545

ISBN 963 360 388 9

A KIADÁSÉRT FELEL: DR. ÁKOS GÉZA IGAZGATÓ
MŰSZAKI SZERKESZTŐ: FONYÓDI OTTÓ

SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
1053 BUDAPEST, KOSSUTH LAJOS U. 1.
A SZEDÉST A SZENT ISTVÁN TÁRSULAT VÉGEZTE
NYOMÁS ÉS KÖTÉS AZ EGYETEMI NYOMDA MUNKÁJA

EGYETEMI NYOMDA — 88.6718 BUDAPEST, 1988
FELELŐS VEZETŐ: SÜMEGHI ZOLTÁN IGAZGATÓ

340.5 FB